

S.XU111

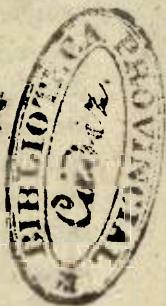
4.367

114

Q. HORATII
FLACCI
CARMINA

EXPURGATA,
ET ACCURATIS NOTIS
ILLVSTRATA,
AUCTORE

JOSEPHO JUVANCY
SOCIETATIS JESV.
SACERDOTE.

Anno

1734

SVPERIORVM PERMISSV
HISPALI, Ex Typographia DIDACI LOPEZ DE
HARO, viâ Genuensi,

24/9/28

AMERICAN

ENGLAND

ET AL CLARKE MOTIS

WILSON

WILSON

JOSEPH J. WILSON

WILSON

WILSON

WILSON

LICENCIA DEL CONSEJO.

Don Miguel Fernandez Munilla, Secretario del Rey nuestro señor, su Escribano de Camara mas antiguo, y de Gobierno de el Consejo: Certifico, que por los Señores de èl se ha concedido licencia à Diego Lopez de Haro, Impressor, y Mercader de Libros en la Ciudad de Sevilla, para que por una vez pueda reimprimir, y vender un Libro intitulado: *Q. Horatii Flacci carmina expurgata, & accuratis notis illustrata*, su Author Joseph Juvancy, de la Compañia de Jesus, con que dicha reimpresion se haga por el que sirve de original, que vâ rubricado, y firmado al fin de mi firma, y q̃ antes q̃ se venda se trahiga al Cõsejo junto con el original, y certificacion del Corrector de estar reimpresso conforme à èl, para que se tasase el precio à que se ha de vender: Guardando en la reimpresion lo prevenido, y dispuesto por Leyes, y Pragmaticas destos Reinos. Y para que conste doi la presente en Madrid à treinta y uno de Oõtubre de mil setecientos y treinta.

D. Miguel Fernandez Munilla.

SUMMA DE LA TASSA.

DOn Miguel Fernandez Munilla, Secretario del Rey nuestro señor, su Escribano de Camara mas antiguo, y de Gobierno del Consejo: Certifico, que haviendose visto por los Señores de èl un Libro intitulado: *Q. Horatii Flacci carmina expurgata, & accurratís notis illustrata*, su Author Joseph Juvancy, de la Compañia de Jesus, que con licencia de dichos Señores ha sido reimpresso, tassaron à ocho maravedis cada pliego, y dicho Libro parece tiene treinta y nueve y medio, sin principios, ni tablas, que à este respecto importa trecientos y diez y seis maravedis, y al dicho precio, y no mas, mandaron se venda, y que esta Certificacion se ponga al principio de cada Libro, para que se sepa el à que se ha de vender. Y para que conste doi la presente en Madrid á catorce de Abril de mil setecientos y treinta y uno.

D. Miguel Fernandez Munilla.

APPRO-

EX commissione D. Doctoris D. Antō-
 nii Fernandez Raxo, Metropolitanæ,
 atque Patriarchalis Hispalensis Ecclesiæ Ca-
 nonici, ejusque Diœcesis Provisoris, & Vi-
 carii Generalis, dum Q. Horatii Flacci ope-
 ra accuratè legenda, perpendendaque sus-
 cepissem, illud mihi sæpius occurrebat, in
 plerisque Catholicorum Gymnasiis, ubi Hu-
 maniores litteræ doceri consueverunt, om-
 nium Magistrorum, atque studentium ma-
 nibus, multis abhinc annis, trita ea quidem
 esse, nullum, qui rei litterariæ vacavit, ali-
 quomodo, præterire: hincque nihil in eis
 vel Catholicæ fidei contrarium, vel bonis
 moribus dissonum ab aliquo fuisse repertum,
 manifesta iblatione deduxi. Sed cùm Catho-
 licorum etiam tam Latino, quàm vernacu-
 lo sermone edita in ea fuisse multa commen-
 taria cognoscerem, talia opera vel Catho-
 licam fidem, vel bonos mores offendere,
 nullam suspensionem admisi. Libro tandem
 omni perlecto, cogitationem meam minimè
 deceptam inveni. Et si ad annotationes ex-
 hi-

hibiti libri spectamus, eruditione, venustate, ac luce maximè plenas, ad propriumque Authoris sensum intelligendum aptissimas inveniemus. Quapropter, ut iterum prælo exhibitus liber mandetur, concedi posse facultatem existimo. Ita igitur mihi videtur, in hoc Majori D. Thomæ Hispalensi Collegio, die 29. Januarii, anno 1731.

Fr. Gabriel Castellanos.

LICENTIA ORDINARII.

NOS D. Antonius Ferdinandus Raxo,
 Doctoris laureolâ decoratus, hujus
 alme Patriarchalis Ecclesię Hispalensis Cano-
 nicus, & in eadem urbe, ejusque Diœcesi
 Provisor, ac Vicarius Generalis per Excel-
 lentissimum D. D. Ludovicum de Salcedo
 & Azcona, Dei gratiâ, & Apostolicę Sedis
 benedictione Archiepiscopum Hispalensem,
 &c. Tenore præsentium, & Ecclesiastica
 Jurisdictione Ordinaria facultatem conce-
 dimus, ut liber, cui titulus est: *Q. Horatii
 Flacci carmina expurgata, & accuratis notis
 illustrata*, Auctore Josepho Juvancy Socie-
 tatis Jesu Sacerdote, typis mandetur, cùm
 ex commissione nostra judicium de eo fece-
 tit R. A. P. F. ~~Gabriel~~ Castellanos, Examina-
 tor Synodalis, Sacri Ordinis Dominicani,
 nihilque Catholicę Fidei, ac probis moribus
 absonum in eo reperisset; dummodò hæc
 nostra licentia, & prædicta censura singulis
 exemplaribus in calce apponantur. Dat. His-
 pali die 30. mensis Januarii, anno Dñi. 1731.

Doct. D. Antonius Ferdinandus Raxo.

De mandato D. Vicarii Generalis,

Joannes Breton Muñoz, N. M.

ERRATA SIC CORRIGE.

Pagina 8. columnâ r. lineâ 3. *Periētant*, lege: *Pe-
rierant*. Pag. 19. versu 6. *Degnè*, leg. *Dignè*.
Pag. 22. v. 6. *tam*, leg. *tamen*. Pag. 37. v. 3. *sama-
cius*, leg. *saurius*. Pag. 46. v. 3. *metuentur*, leg.
me tuentur. Pag. 57. col. 2. lin. penult. *septentio-
nale*, leg. *septentrionale*. Pag. 88. col. 1. lin. 2. *so-
lidum*, leg. *solum*. Pag. 151. v. 7. *calores*, leg.
colores. Pag. 199. v. 13. *cuit*, leg. *cui*. Pag. 253.
in titulo, l. 2. *rusticam*, leg. *rusticam*. Pag. 260.
c. 1. lin. 17. *viētī*, leg. *vinētī*. Pag. 337. v. 11.
mula, leg. *mula*. Pag. 384. c. 1. l. 1. *meliores*, leg.
melioris. Pag. 393. v. 3. *Tusci*, leg. *Tusci*. Pag.
431. c. 2. lin. 3. *paculi*, leg. *patuli*. Pag. 434. v. 4.
tractat vi, leg. *tractavit*. Pag. 447. v. 1. *libenti-
nus*, leg. *libentius*. Pag. 463. v. 4. *foret*, leg. *for-
tè*. Pag. 475. v. 11. *diligiti*, leg. *diligit*. Pag. 560.
col. 2. lin. 7. *ventates*, leg. *vetantes*.

Q Horatii Flacci Odarum, Satyrarum, episto-
larumque, necnon de Arte Poëtica iterum prælo
datos perlegi libros; hæcque si menda, aliaque haud
difficilia demas, originaalibus respondent: Carpen-
tanâ Mantuâ. Pridie idus Aprilis anni Domini
MDCCXXXI.

L. D. Emmanuel Garcia, & Aleſſon, Catho-
lica Majestatis Generalis Corrector.

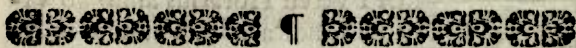
Q. HORATII FLACCI V I T A.

ATVS est Horatius annò ab Vrbe condita 689. Venusiæ in Apulia, patre libertino, at locuplete; à quo Romam ductus, & inter Senatorum, Equitumque pueros liberaliter est educatus.

Annos natus admodū 19. Athenas petiit. Ibi Philosophiæ operam dabat, cū Brutus, Cæsare percussus, fugiens in Macedoniam, illum Athenis abstraxit, & militum Tribunum in suo exercitu esse iussit. Commisso ad Philippos prælio, in quo cæsus est Brutus, fugam arripuit Horatius; ac Romam, factò ad Palinurum Italiæ promontorium naufragio, vix appulit. Mox, inopiâ cogente, versus factitare cœpit; quos legerunt Virgilius, & Varius, poëtarum in Urbetum Principes, ac Meccenati, viro nobili, summâ apud Augustum gratiâ, & eruditorum patrono, laudare, Is Horatium vocat, probat, ac paucis

pòst mensibus in suorum numero esse jubet : si-
mulque ipsi veniam ab Octavio Cæsare, qui po-
stea Augustus dictus est, impetrat, quòd Bruti, &
Cassi partes secutus esset. Fuit ipsi quoque Au-
gusto charissimus, & acceptissimus. Obiit anno
ætatis 57. V. C. 746. eodem quo Meccenas; juxta
quem in Esquiliis conditus est. Quod ingenium,
qui mores, quæ religio viri fuerit, è scriptis pa-
tet. Corpore obesum, brevem, lippum, præcanum,
ipse se fuisse commemorat.

TESTIMONIA VETERVM DE HORATIO.

Ovidius lib. 4. Trist. Eleg. 10.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;

Dum ferit Ausoniâ carmina callida.

Perfius Sat. I.

Omne vaser vitium ridenti Flaccus amico

Tangit, & admissus circum præcordia ludit;

Callidus excusso populum suspendere naso.

Quintilianus lib. 10. c. 1.

Lyricorum Horatius ferè solus legi dignus.

Nam & insurgit aliquando, & plenus est iucunditatis,
& gratia, & variis figuris, & verbis felicissimè au-
da.

INDEX ODARVM

CHRONOLOGICVS,

Ostendens quo quaque anno scripta fuerit.

ID ostendi satis commodè non potest, quin exponatur breviter ea pars Romanæ historiæ, in quam Horatii vita incidit. Nihil fermè scripsit, ante annum ætatis 21. qui fuit Urbis conditæ 710. Octavii Cæsaris 19. Ab eo igitur anno ducimus initium.

An. V. C. 710. Horatii 21.

Anno ab V. C. 710. Cæsar interfectus est in Senatu à conjuratis. Eodem anno, Tyberis exundans partem Urbis evertit; icta fulminibus crebris templa; & alia id genus prodigia contrigere, quæ describit Horatius Od. 2. libri primi. *Jam satis, &c.*

An. V. C. 714. Horat. 25.

Reversus Romam Octavius cum ab Antonio dissideret, pax inter utrumque componitur Brundusii per communes amicos, eò Romam profectos. Eorum unus Mecænas fuit; quem Horatius est comitatus, ut narrat Satyrâ 5. lib. 1. Sat. Per idem tempus Pacorus, Orodii Parthorum Regis filius, magnas clades Romanis intulit in Syria. De illo meminit Od. 6. lib. 3.

An. V. C. 716. Horatii 27.

Bellum in Sicilia gestum est magno apparatu, inter Sex. Pompeium, & Octavium. Ad hoc non leve momentum attulit Menas, sive Menodorus, Pompeii libertus ditissimus, & audacissimus, qui cum parte classis defecit ad Cæsarem: idem tamen, sequenti anno, rediit ad Pompeium; ac paucis

post mensibus, iterum Cæsari se adjunxit. In eum est Ode 4. libri Epodon. *Lupis, & agnis, &c.* circa hoc tempus scripta. Quo eodem tempore scriptam apparet Oden 7. ejusdem libri. *Quoquò scelesti ruitis, &c.* in qua bellum civile detestatur.

An. V.C. 718. Horatii 29.

Victus ab Octavio, consiliis & fortitudine Agrippæ, in freto Siculo Sex. Pompeius, ad Antonium fugit, à quo post paulò interfectus est. Marcus Antonius à Parthis variè est victus, cum implicatus amore Cleopatræ, gravioribus bellis curis non sat esset idoneus. Parthorum Rex Phraates erat, cujus mentionem facit Ode. 2. lib. 2. Ad hoc tempus pertinet Ode 5. lib. 2. *O sæpe mecum, &c.* Item 5. libri 1. qua laudat Agrippam. *Scriberis Va. 10, &c.*

An. U.C. 722. Horatii 33.

Antonius, Octaviâ repudiâtâ, Cæsaris sorore, bellum indicit Cæsari; qui confestum in Epirum cum expeditâ classe advolat. Referrî ad hunc annum possunt Ode 1. libri Epodon. *Ibis Liburnis, &c.* & 11. *Altera jam, &c.*

An. V. C. 723. Horat. 34.

Commisso navali prælio ad Actium in fluu Ambracio, fugientem cum suis navibus Cleopatram secutus Antonius victoriam Cæsari facilem concessit. Præterea legiones Antonii, quæ stabant in littore, ac terrestrem ejus exercitum conficiebant, septimo post die, in Cæsaris castra transierunt. Actiacam victoriam celebrat Vates, Ode penultimâ libri 1. *Nunc est bibendum, &c.* & 8. libri Epodon. *Quando repertum, &c.*

An. V. C. 726. Horat. 37.

Octavius, extinctis anno 724. Antonio, & Cleopatrà, reducto in ordinem Lepido, clauso Jano, triplici triumpho, & aliis honoribus affectus, templum hoc anno Apollini, cujus præsidio tot res præclare gestas in primis tribuebat, in Pa-

latio

latio dedicavit ; addiditque insignem in vicina porticu bibliothecam. De hoc templo meminit Horatius , Ode 25. libri primi. *Quid dedicatum, &c.*

An. V. C. 727. Horat. 38.

Octavius Cæsar , cum nomen Augusti à Senatu delatum accepisset, venit in Gallias cum exercitu, transiturus inde in Britanniam, ut eam armis perdomaret : sed Britanni, missis ad eum legatis in Galliam, pacem oraverunt. Ad hunc annum pertinet Ode 28. l. 1. *O Diva gratum, &c.*

An. V. C. 728. Horat. 39.

Augustus in Hispaniam venit, ubi Cantabri, & Astures rebellabant. Victi hostes, hoc & sequenti anno , terrâ, marique: sed Augustus ex nimio labore morbum contraxit , an. 729. Romamque subinde repetens , bellum C. Antistio , & Carisio absolvendum reliquit. His annis scriptæ sunt Ode 4. libri 2. *Septimi Gades, &c.* & 8. ejusdem libri. *Quid bellicosus Cantaber, &c.* Item 10. libri 3. *Herculis ritu, &c.* Nec non 7. ejusdem libri. *Martiis calebs, &c.*

An. V. C. 730. Horat. 41.

Ælius Lælius, ab Augusto missus in Arabiam , exercitum eò duxit : sed illum, re malè gestâ, morbis imminutum, cum ignominia reportavit. Circa hoc tempus fuit scripta Ode 23. libri 1. *Icci beatis, &c.*

An. V. C. 731. Horat. 42.

Tiridates, ante annos septem, Rex creatus à Parthis (pulsus ab illis in exilium Phraate , ipsorum legitimo Rege , ob ejus sævitiam) Romam venit, suppetias ab Augusto petiturus contra eundem Phraatem, qui restitutus in regnum à Scythis fuerat. Augustus Tiridatem Romæ retinuit, & apud se esse jussit : Phraatis filium adolescentem, quem ab anno 724. obsidem Romæ habebat , remisit patri, ea lege, ut sig-

na militaria, Crasso, & Antonio erepta, Romanis restitueret: quod ille tamen non præstitit, nisi triennio post. De Parthis, & eorum domesticis seditionibus, Horatius sæpè meminit, ut Ode 20. libri 1. *Musis amicus, &c.* 2. lib. 2. *Nullus argento, &c.* & aliis passim. Eodem anno, Augustus sibi substituit L. Sestium Consulem; ad quem scribitur Ode 4. libri 1. *Solvitur atris hyems, &c.*

Anno V. C. 732. Horat. 43.

Fannius Cæpio, & Licinius Muræna, cum in Augustum conspirassent, detecti, & è fuga retracti, supplicio affecti sunt. Murænae frater erat Proculus; de quo agit lib. 2. Od. 2. Ad eundem Licinium scriptam esse Oden ejusdem libri 7. *Rectius vives, Licini, &c.* quidam volunt. Vide notas in hanc Oden.

Anno V. C. 733. Horat. 44.

Consul creatus est, cum Q. Æmilio Lepido, M. Bollius, quem Horatius laudat Ode 3. libri 4. *Ne fortè credas, &c.*

Anno V. C. 734. Horat. 45.

Cum Augustus, anno superiori 733. in Asiam cum exercitu se contulisset, quasi provincias composituus, & iultraurus, re vera Parthis bellum illaturus; Phraates pacem rogavit, & Romana signa cum captivis ultrò restituit. Jani templum Romæ clausum est, quasi partâ orbi terrarum pæce. Clausum fuerat jam semel, post Actiacum certamen: subinde tamen reſeratum est, rursusque clausum, anno 744. Hanc victoriam incruentam, quam solâ nominis sui famâ retulerat Augustus, celebrat Vates, Ode 5. libro 3. *Cælo tonantem, &c.* Cadit etiam in hunc, aut superiorem annum, ejusdem libri Ode 2. *Augustam, &c.* Eodem anno, Tiberius ab Augusto missus est in Armeniam, ut Regem Tigranem ei præficeret, in locum Artabazi ejus fratris, qui Armeniis invisus erat. De hac in Armeniam expeditione, agit Horatius, Ode 6. libri 2. *Non semper imbres, &c.* quam proinde circa hoc tempus esse scriptam oportuit.

Anno V. C. 735. Horat. 46.

Romam ex Asia rediens Augustus, Samum, insulam Ægæi maris, petiit; ubi cum convenire Legati Indorum, fœdusque cum eo sanxere; de iis meminit Horatius in Carmine Sæculari. Athenas cum venisset Augustus, reperit ibi Virgilium, eò profectum, ut Æneidem suam in hac Musarum scholâ perpoliret; quem secum reduxit in Italiam. Sed cum Brundisium Virgilius appulisset, ibi est mortuus, anno ætatis 51. Eunti Athenas Virgilio bene precatur amicus Vates, Ode 3. lib. 1. *Sic te Diva potens Cypri, &c.*

Anno V. C. 736. Horat. 47.

Agrippa missus in Galliam ab Augusto, compositis ejus provinciæ negotiis, in Hispaniam deportavit exercitum, contra Cantabros, qui à Romanis desciverant: bello feliciter confecto triumphum tamen detrectavit; quia non suis, sed Augusti auspiciis, pugnaverant. De Cantabris tandem domitis mentio est in Ode 7. lib. 3. *Martiis calebs, &c.* quæ usque in hunc annum differri potest. Laudat Agrippam Ode 5. lib. 1. & alias passim.

Anno V. C. 737. Horat. 48.

Ludi Sæculares Romæ, Augusti jussu, celebrati sunt insigni pompâ. Exat edita tunc temporis Ode Horatiana, quæ Sæculare Carmen inscribitur. *Phæbe sylvarumque, &c.* Dignum opus Augusto jubente, & scribente Horatio. Non multò antè scriptæ sunt etiam Ode 17. libri 1. *Dianam renera, &c.* & 5. libri 4. *Dive, quem proles, &c.*

Anno V. C. 738. Horat. 49.

Augustus expeditionem in Sicambros, Vsipectas, aliosque Germaniæ populos, suscepit, qui, Rheno transmissis, Galliam depopulabantur, & Lollium ducem Romanum prostraverant: sed illi, ejus adventu territi, ab eodem pacem impetravere. Mansit Augustus in Gallia, ut eam componeret; neque Romam, nisi anno post quarto, rediit.

Anno

Anno V. C. 739. Horat. 56.

Rhæti, & Vindelici, ad Alpium radices positi, cum crebris incurſionibus Italiam vexarent, à Druso, & Tiberio, per Augustum huc missis, magnâ clade non semel affecti sunt. Eisdem Rhætos, & Vindelicos, ac vicinos aliquot Germaniæ populos, Drusus debellavit, anno 742. Laudes utriusque prosequitur Horatius, Ode 3. lib. 4. *Qualem ministrum, &c.* sed Drusi præcipuè, in hac Ode 4. Tiberii verò in Ode 2. ejusdem libri. *Qua cura patrum, &c.*

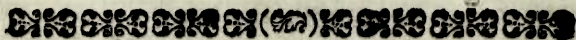
Anno V. C. 741. Horat. 52.

Augustus Romam à Galliis rediit. Eum, diutius pro suorum votis morantem, urget Vates, Ode 4. libri 4. *Divis orre bonis, &c.* Ejusdem reditum, ac victoriam, ludis, & variâ lætitiæ publicæ significatione, celebravit Julius Antonius Prætor, Marci Antonii Triumviri filius; hortatusque Horatium erat, ut in idem argumentum versus scriberet: cui respondet Horatius Ode 1. libri 4. *Pindarum quisquis, &c.* Circa idem tempus editam quoque fuisse apparet Oden ultimam lib. 4. *Phæbus volentem, &c.* quæ laudes Augusti complectitur.

Anno V. C. 746. Horat. 57.

Mortui Romæ sunt Mæcenas, & Horatius, & in Esquiliis sepulti.

Aliæ Odæ, quarum nulla nominatim facta mentio est in hoc Indice, aut quo scriptæ sint anno incertum est; aut ex aliqua earum vocola fieri conjectura facillè potest, ad quem annum sint referendæ.

DE METRIS HORATIANIS,

S E V

VARIIS CARMINUM GENERIBVS,

Quibus constant Oda Horatii.

P

Rimum genus est earum, in quibus sunt omnes
versus Choriambici Asclepiadei Tetrametri:
qualis est Od. 1. lib. 1. *Mecenas atavis*, &c.
Vocantur Choriambici; quia in illis præci-
puum locum obtinet pes Choriambus, qui
componitur ex Choro, sive Trocho, &

Iambo, id est, ex longa, & brevi, brevi, & longa. Ascle-
piadei vocantur ab auctore: inventus enim fertur iste ver-
sus ab quodam Asclepiade. Tetrametri denique; quia pes
des 4. habent, quorum 1. est Spondæus, 2. & 3. Choriamb-
bus 4. Pyrrichius, constans è 2. brevibus. Porro longas syl-
labas duobus punctis supernè positis notavimus; breves
nullo.

Mēcæ | nās atavis | ēdite Rē | gibus |

Potest etiam aliquis eundem versum metiri aliter, si nempe
interponatur cæsura in medio.

Mēcæ | nās ata | vis | ēdite | Rēgibus |

Porro cum Ode uniusmodi versibus ita constat, vocatur
Monocolos: quæ vox Græca significat esse partes omnes
unius formæ, ac speciei. Quando duplicis generis sunt ver-
sus in Ode, vocatur illa Dicolos: quando triplicis, Trico-
los: quadruplicis, Tetracolos, &c.

Rurſ

Rursum, quando versus iidem, & ejusdem generis recur-
runt; si alternis id fiat, id est, si post alterum quemque ver-
sum, vocatur Ode Distrophos (quæ vox Græca id signifi-
cat) si post tertium quemque versum, Tristrophos; si post
quartum, Tetrastrophos: quia ille ordo versuum, qui iden-
tidem revertitur, Græcis est, *Strophe*.

Denique si pes nullus, nulla syllaba desit, aut abundet,
versus vocatur Acatalectus: si desit una syllaba, vocatur Ca-
talectus: si pes totus desit, Brachycatalectus: si abundet unus
pes, Hypercatalectus, vel Hypermeter.

II. Genus Odarum, est earum, in quibus primi quique
tres versus sunt Hendecasyllabi (hoc est, undecim syllaba-
rum) Sapphici (à Sappho inventi) Acatalecti, sive quibus
nihil deest; Pentametri, sive quinque pedibus constantes;
quorum 1. est Trochæus, 2. Spondæus, 3. Dactylus, 4. &
5. Trochæi. Quartus autem quisque versus est Adonius (ab
Adone inventus) Dimeter, hoc est, 2. constans pedibus, nem-
pe Dactylo, & Spondæo. Talis est Od. 2. lib. 1.

Jam sa | tis ter | ris nris | atque | dira |

Similes sunt duo sequentes: quartus;

Terruit | urbem. |

Tota Ode est Dicolos Tetrastrophos.

III. Genus. Ode Dicolos Distrophos, in qua primus
quisque versus est Choriambicus Glyconius (ab Glycone in-
ventore) Acatalectus, Trimeter, id est, pedes ternos habens;
quorum primus est Spondæus, 2. Choriambus, 3. Pyri-
chius. Secundus verò quisque versus est Asclepiadeus; de quo
dictum est in primo genere Odarum. Talis est Ode 3. lib. 1.

Sic tē | Diva po | tēns Cypri |

Sic frā | trēs Hele | na | lucida | sidera |

IV. Ode Dicolos Distrophos, in qua primus quisque ver-
sus est Dactylicus, Archilochius, Heptameter. Dactylicus di-
citur, quia in eo maximè regnat pes Dactylus: Archilochius,
quia inventus, & usurpatus ab Archiloco, poeta Græco
Lyrico: Heptameter, quia 7. constat pedibus; quorum 4.

primi

primi sunt Daëtyli, mixtis tamen ad arbitrium, ut in versu Heroico fit, Spondæis; tres postremi semper sunt Trochæi. Secundus verò quisque versus Jambicus, Hexameter, Catalectus, constans sex pedibus, demptâ unâ syllabâ. Primus est Spondæus, vel Jambus, 2. Jambus, 3. Spondæus, 4. 5. & 6. Jambi. Talis est Od. 4. lib. 1.

*Solvitur | acris hi | ems grâ | tā vice | veris | et Fa | vōni |
Trahiunt | que sic | cas mā | china | cari | nas |*

Secundus versus aliter dividi potest, nempe interpositâ in medio versu cæsurâ; & sic tres pedes ultimi erunt Trochæi.

Trahiunt | que sic | cas | māchi | na ca | rinās. |

V. Ode Tricolos Tetrastrophos; in qua primi quique duo versus sunt Asclepiadei; qualis est in primo genere explicatus. Tertius autem quisque, Pherecratius, ab auctore Pherecrate sic dictus; Heroicus quia videtur esse pars versus Heroici, seu Hexametri; Trimeter, quia tres pedes habet, Spondæum, Daëtylum, Spondæum. Quartus quisque est Glyconius; de quo dictum in 3. genere. Talis est Ode 12. lib. 1.

ō nā | vis refe | rent | in mare | tē novi |

Fluctus | ō quid a | gis | fortiter | occupa |

Retum | nōne vi | des ut |

Trahunt | remigi | ō latus |

VI. Ode Dicolos Tetrastrophos. Primi quique tres versus sunt Asclepiadei; quartus Glyconius. Talis est Ode 5. lib. 1.

Scriberis Vario, &c.

VII Ode Dicolos Distrophos. Primus versus est Hexameter Heroicus; secundus est Daëtylicus Alcmanius Tetrameter. Dicitur Daëtylicus, quia frequentiores in eo sunt Daëtyli; Alcmanius, quia inventus ab Alcmane, Græco poetâ; Tetrameter, quia 4. habet pedes, nempe similes 4. ultimis versus Heroici Hexametri. Talis est Ode 6. libri 1.

Laïdā | būnt ali | i clā | rām Rhodon | aut Miti | lenēm |

Aut Ephe | sūm bima | rī sue Co | rīnthe |

VIII. Ode Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Aristophanius, Dimeter, constans e duobus pedibus, nempe

Chor.

Choriambus, & Bacchius. Pes autem Bacchius ita dicitur, quia in hymnis Bacchi sæpè adhibebatur: constat ex una brevi, & 2. longis. Talis est versus Odæ 7. libri 1.

Lidia dic | per | omnes |

Aristophanius appellatur ab auctore illius Aristophane, poetâ Comico, apud Græcos celeberrimo. Secundus quisque versus est Alcaicus (ab Alceo inventus) Tetrameter, quia 4. pedes habet. 1. est Epitritus, 2. & 3. Choriambus, 4. Bacchius.

Tè Deòs ò | rō sībarīm | cūr properēs | amandō |

Porrò pes Epitritus, ita vocatur, quia supra 3. syllabas, unam habet. Quadruplex est; 1. ex Jambo & Spondeo compositus, ut *vo lūp tātēs*; 2. ex Trocheo, & Spondeo, ut *cōn ci tā tās*; 3. è Spondeo, & Jambo, ut *cōm mī ni cān*; 4. è Spondeo, & Trocheo, ut *ēx pē ctā re*. Potest hujus Odæ primus versus aliter secari, nempe.

Lidia | dic | per | omnes |

IX. Ode Alcaica Tricolos Tetrastrophos. Dicitur Alcaica, quia inventa fuit ab Alceo, Lyrico poetâ clarissimo. Primi quique duo versus sunt Jambici Senarii Brachycatalecti; qui appellari quoque possunt Dactylici Pentametri Catalecti. Constant illi ex Jambo, vel Spondeo, deinde Jambo, postea Spondeo, tum Anapæsto, deinde Jambo. Si aliter metiaris, ac esse Dactylicos velis, constabunt ex Jambo, vel Spondeo, tum Jambo, cæsura, & duobus Dactylis. Talis est Od. 8. lib. 1.

Vidēs | ut āl | tā stēt | nīve cān | didūm |

Vidēs | ut āl | tā | stēt nīve | cāndidūm |

Tertius quisque versus est Jambicus dimeter, sive 4. pedibus constans: (nam in versibus Jambicis, una mensura 2. pedes complectitur) hypercatalectus, sive abundans unâ syllabâ, post 4. pedes.

Silva | labō | rāntēs | gelii | que |

Quartus quisque versus est Dactylicus Alcaicus, constans pedibus quatuor, duobus Dactylis, & duobus Trochæis.

Flūmina | cōnsita | rīnt a | cūto |

X. Ode Monocolos; in qua sunt omnes versus Choriambi-
bici Alcaici Pentametri; qui constant è Spondeo, tribus
Choriambis, & Pyrrichio. Talis est Ode 10. lib. 1.

Tu nè | quasieris | scire nefas | quem mihi quem | tibi |
Possis etiam metiri versum istum aliter, cæluris inter-
positis.

Tu nè | quasie | ris | scire ne | fas | quem mihi | quem tibi |

XI. Ode Dicolos, Distrophos; in qua primus quisque ver-
sus est Jambicus Dimeter Catalectus: contat enim 4. pedibus;
sed una syllaba deest, nempe prima. Talis est Od. 15. lib. 2.

Nön | ebür | neq' aü | reüm |

Si velis pendulam, & abundantem syllabam in finem
versus rejicere; facies ex Jambico Trochaicum, & sic me-
tiere.

Nön e | bür ne | que aüre | üm |

Secundus versus est Jambicus Trimeter Catalectus, constans
6. pedibus, demptâ unâ syllabâ.

Meä | renè | det in | domö | lacü | nar |

XII. Ode Dicolos Distrophos; in qua primus quisque
versus est Heroicus Hexameter; secundus quisque est Dacty-
licus Dimeter Hypercatalectus, constans 2. Dactylis, & syl-
labâ. Talis est Ode 6. libri 4.

Diffü | gère n | res rede | ünt jām | grāmīna | cāmpis |
arbori | būsque co | ma |

XIII. Ode Dicolos Distrophos; in qua primus versus
est Jambicus Trimeter, sive sex pedibus constans; secundus
Jambicus dimeter, duabus constans mensuris, sive pedibus
4. Ejus generis est Ode 1. Epodon.

ibis | Libür | nris in | ter al | ta nā | viüm |
amī | ce prö | pūgnā | cula |

Aliud quoddam genus est huic simile; in quo, pro versu
primo Jambico, ponitur Heroicus Hexameter.

Möllis in | ertia | cür tan | tam dif | süderit | imis |
öbli | viö | nēm scñ | sibüs |

XIV. Ode Dicolos Distrophos; in qua primus quisque
versus

versus Heroïcus Hexameter ; secundus verò Archilochius
Hexameter Hypercatalectus, constans 4. Jambis, 2. Dactylis,
& unâ syllabâ. Talis est Od. 10. Epod.

Horrîda | tēmpes | tās cœ | lum cōn | trāxit & | imbrēs |
Nivēs | que dē | dūcūnt | jovēm | nūc mare | nūnc silu | a
Quidam hanc Oden faciunt Tricolon Tristrophon; & se-
cundum versum in duos secant: quorum primus est Jambi-
cus Dimeter.

Nivēs | que dē | dūcūnt | jovēm |

Alter est Dactylicus Archilochius, de quo dictum in duo-
decimo genere.

Nūnc mare | nūnc silu | a |

Huic affine est generi aliud, in quo Dactylicus Archilo-
chius præponitur Jambico Dimetro: & in primo loco, pro
Heroïco Hexametro, ponitur Jambicus Trimeter.

Pēstē | nihīl | mē sēc | ut an | teā | jurāt |

Scrîbere | vērscu | lōs |

Amō | re pēr | cūlsūm | gravi |

In quo genere, quidam duos illos versus in unum cōflant,
hoc modo.

Scrîbere | vērscu | lōs | amō | re pēr | cūlsūm |

XV. Ode Dicolos Distrophos: cujus primus quisque
versus est Heroïcus: secundus vero Jambicus. Talis est Od.
11. lib. Epod.

āltera | iam teri | tūr bēl | līs cī | vīlibus | atas |

Suīs | & ip̄ | sū Rō | ma vī | ribus | ruit |

Ultimum genus est earum, in quibus sunt omnes versus
Jambici Trimetri. Talis est Od. 17. lib. Epod. *Jam jam*
efficiaci, &c.

Q. HORATII
FLACCI
ODARUM
LIBER PRIMVS.

ODE I.

Aliis rebus alios delectari: se poësim, ac maximè
lyricam, adamare.

ſ. G.

MEcœnas atavis editæ Regibus,
O & praſidium, & dulce decus meum!

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum

Ode. Vox hæc eſt Græca: ſignificat cantilenam quamdam, qualis plerumque ad lyram cani ſolebat. Unde lyrica poëſis appellatur.

Atavis, &c. Qui ortum ducis eſt Regibus, qui Reges Etruſcorum numeras in tuiſ majoribus. Eſt autem hic ordo proſapia: pater, avus, proavus, atavus, abavus, &c. Mecœnatē porro prognatum eſt Regib. fuiſſe, docet etiam Propertius l. 3. *Mecœnas Eques Etruſco de ſanguine Regum.* Neque apparet quare vox Regis hoc in loco propriè accipienda non ſit.

Sunt quos, &c. Reperias quos-

dam, quos delectat, excitare pulverem Olympicum curru, hoc eſt, qui aliâ re nullâ magis oblectantur, quam certaminibus Olympicis, in quibus per campum pulverulentū curruſ agitantur. Eſt autē Olympia Græciæ civitas, quam Piſam quoq; vocatam fuiſſe, aliqui tradunt. In vicinis huic urbi cāpis, prope Alpheum fluvium, certamina curulia incredibili totius Græcię concuſſu celebrabātur, quinto quoq; anno ineunte, ſeu poſt annos quatuor exactos.

Curriculo. Curriculum accipe, vel pro exiguo curru, & veloci, vel pro ipſo ſpatio,

*Collegisse iuvat, metaque fervidis
 Evitata rotis, palmaque nobilis
 Terrarum dominos evehit ad Deos.
 Hunc, si mobilium turba Quiritium
 Certat tergemini tollere honoribus;*

in quo currus incitatur.

Metaque, &c. Felicissimi prædicantur ab hominibus, & Diis terræ dominis simillimi putatur, qui rotis summa velocitate incitatis potuerunt ita circumfletere metam, ut ad eam non impingerent, alliderentque currum; & palmam nobilem ita retulerunt.

Evitata, &c. In extremo studio, siue loco, ubi currus agitantur, erant quædam metæ, seu lapideæ columellæ in acumem desinentes, ad quas cum aurigæ venissent, debebant circa illas currum flectere, & in eundem, unde currere cœperant, locum reverti.

Rotæ fervidis. Rotæ præ celeritate sæpe ignem concipiunt.

Evehit, &c. Dicuntur ad Deos evehi, Cœlum tangere, in Cœlo esse, quibus aliquid benè, ac feliciter evenit, qui honorè exitium aliquem consequuntur.

Hunc si, &c. Si unus quispiam à populo Romano, qui levis est, ac parùm in suo favore constans, maximis honoribus certatim ornatur, & supra cæteros

cives attollitur: si alius aliquis frumenta totius pœnè Africæ in suis ipsius horreis condidit, dum ibi relictos à patre agros colere gaudet: neutrum illorum unquam ab instituto vitæ genere, nimirum ab honoribus ambiendis, ab colendis agris, dimovere poteris, eisque persuadere, ut nauticam artem plenâ periculi, & pavoris exerceant, ac navi se committant in mari Myrto; quamvis hanc illis conditionem offeras, ut opes Attalicis similes possideant; quâvis opes Regis Attali ipsis promittas.

Quiritium. Romani dicti sunt Quirites à Curibus, primaria urbe Sabinorum, Sabinis in partem regni, & Urbis vocatis. Livius lib. 1.

Tergeminis. Tergeminus idè est ac triplex: ita Geryon, cui tria dicuntur fuisse corpora, tergeminus à Virgil. vocatur. Triplices autem honores, vel sunt honores maximi (numerus enim ternarius perfectionè rei alicujus sæpè significat) vel ter repetiti, vel tres maximè insignes,

Illum, si proprio condidit horrea
Quicquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypriâ
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icaris fluctibus Africum
Mercator metuens, otium, & oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.

nes, nempe *Ædilitas major*,
Prætura, & *Consulatus*.

Lybicus. Africa dicta quoque
 est *Lybia*: frumenti ferax erat.
Area est locus, ubi teritur, &
 verritur frumētū. Est autē hy-
 perbole; cū ille agricola dici-
 tur quicquid est in Africa fru-
 mētū suis unius horreis cōdere.

Gaudentem. Refer hoc par-
 ticipium ad *illum si*, &c. hoc
 sensu; illum id est, aliquem
 alium gauden-tem vitâ rusticâ,
 nunquam dimoveas, &c.

Sarculo. Sarculum est rusti-
 cum instrumentum, genus ra-
 stri, quo segetes novellæ pur-
 gantur, atque herbæ inutiles
 scalpendo eliduntur.

Attalicis. Attalus fuit Rex
 Pergami in Asia, ditissimus,
 ita ut ejus opes in proverbium
 abiērint.

Trabe Cypriâ. Navi è trabibus
 in insula Cypro sectis factâ.

Myrtoum. Est pars *Ægxi*

maris: nomen ei factum, vel à
Myrtoo, *Oecromani* Regis *Ar-*
cadix aurigâ, quem ille in hoc
 mare præcipitem dejecit, vel à
 muliere quadam *Myrtone*.

Luctantem, &c. At *Merca-*
 tor, qui timet ventum *Africum*
 cum fluctibus *Icaris* maris ve-
 luti certantem, eosque hūc il-
 lūc impellentem, laudat ille
 quidem rusticam vitam, & ur-
 banam, ut otiosam, ac tutam:
 idem tamen, quia paupertatem
 pati non potest, naves naufragio
 laceratas reficit, refarcit-
 que, ut iterum se mari com-
 mittat: adeò abstinere à mer-
 catura nequit.

Icaris. Mare *Icarium* est
 pars *Ægxi*: in quam *Icarus*
Dædali filius, solutis à *Sole*
 pennis, decidisse fertur.

Africum. Vehementior est,
 ac procellosus ventus flans ab
 Africa, & occasu hyberno.

Indocilis pati. Græca est
 φραγ

Q. HORATII FLACCI

*Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aqua lene caput sacra.
Multos castra juvant, & lituo tuba
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub jove frigido
Venator, tenera conjugis immemor;
Seu visa est catulis cervæ fidelibus,*

phrasis: qui nullis periculis, ac tempestatibus doceri potest ut patiatur paupertatem, & careat lucro, quod navigatione, licet periculosâ, colligit.

Est qui, &c. Alius genio, & voluptatibus indulget, nec spernit, hoc est, libenter potat vinum generosum, quale Massicum est: neque spernit, hoc est non recusat, partem aliquam de solido, id est, integro die refecare, quam scilicet epulis tribuat, nunc humi stratus sub aliqua viridi arbuscula, nunc ad fontem sacrum leni murmure aquas fundentem.

Massici. Massicus mons est in Campania Italia, ubi vites optimæ.

Solido, &c. Non particulam tantum diei carpere, ut ceteri; nam Romani cibum ferè non sumebant nisi sub vespërâ; sed bonam partem de solido, & medio die carpere, & diem frangere integrum quasi duas

in partes, ita ut una detur negotiis, altera computationi.

Membra stratus. Phrasîs Græca: habens membra strata.

Arbuto. Arbutus est quædam arbuscula, citro similis.

Caput. Aquæ caput, & origo, est ipse fons: sacri autem erant fontes apud antiquos; & Numæ aliquod his inesse putabatur.

Multos, &c. Multis bellum placet.

Lituo. Lituus est buccina longior, & incurva, sonum acutiorē edens.

Detestata. Ea vox patiendi significationē hîc habet. Matres autem bella execrantur, quia orbantur filiis.

Sub jove. Sub aëre frigido, sub dio. Jupiter apud poetas sumitur pro Cælo, aëre, & vento.

Seu visa, &c. Sive canes fideles viderint cervam; seu aper in plagas, & retia incidit, è quibus ruptis se extricaverit.

*Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
 Me doctarum hedera pramia frontium
 Dīs miscent Superis : me gelidum nemus,
 Nympharumque leues cum Satyris chori,
 Secernunt populo ; si neque tibia
 Euterpe cohibet , nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 Quod si me lyricis vaiibus inferes,
 Sublimi feriam sidera vertice.*

Teretes. Retia sunt e funiculis rotundis.

Marsus. Marsi populi sūt Italię : Marsus aper ponitur pro quolibet apro ; fortē quia in ea regione frequentiores erant.

Me, &c. Ego mihi videor esse ipsis Superis æqualis, hoc est, beatissimus, si possum habere frontem hedera redimitam ; quod præmium est doctorum Poëtarum. Hedera autem coronabantur poëtæ quia erant in tutela Bacchi, cui sacra hedera.

Satyri. Satyri, sunt agrestes Di, caprinis pedibus, protervi ac saltationi, chorisque dediti. Chorus autem est canentium, & saltantium multitudo.

Secernunt. Separant à plebe ; supra vulgus profanum me attollunt ; reliquis hominibus præstantiorem faciunt, & excellentiorem.

Si neque, &c. Siquidem Euterpe libenter patiatur me ti-

bis, quarū est inventrix, uti ; modò eas mihi nō prohibeat : modò Polyhymnia (una etiā ē Musis, odarum, & hymnorum auctor) non vetet, me barbiti fila cōtendere, eaque pulsare : id est, si mihi faveant Musæ.

Euterpe. Musæ novem vulgò recensentur : Calliope, Clio, Erato, Thalia, Melpomene, Terpsichore, Euterpe, Polyhymnia, & Vrania.

Lesboum. Lesbos est insula maris Ægæi, ex qua oriundi Alceus & Sapho, insignes lyrico carmine. Est autem barbytos, seu barbitus, lyre quoddam genus.

Inferas. Ad numeres, ascribas.

Sublimi, &c. Ero similis Superis ; beatissimum esse me arbitrabor. Porro cōstat, istam oden scriptam non fuisse, nisi post alias multas, quibus id iam erat assecutus Horatius, ut inter lyricos vates numerari jure posset : Fuit autem posita

primo omnium loco: quia de qua suos carminum libros
dicatio quædam videtur esse, Mæcenati offert.

O D E II.

Clades, quibus Romanos vexârunt Superi ob necem Cæsaris:
Octavius unus est, qui jacentem Remp. erigere possit.

2. G.

Saphir.

J Am satis terris nivis, atque dira
Grandinis misit Pater, & rubente
Dexterâ sacras jaculatus arces,
Terruit Urbem.

Terruit gentes, grave ne rediret
Saculum Pyrrha, nova monstra quæstæ,
Omne cùm Proteus pecus egit alios
Visere montes:

Piscium & summâ genus hæsit ulmos;
Nota qua sedes fuerat columbis:
Et superfecto pavida natârunt
Æquore damæ.

Pater. Jupiter, hominû, Deû-
que Pater à Potētis vocatus.

Rubente dexterâ. Rubenti-
bus fulminibus armatâ.

Sacras arces. Templâ, sacra-
rum ædium culmina.

Jaculatus. Conjecto fulmi-
ne demolitus.

Terruit gentes, &c. Fecit ut
gentes timerent, ne rediret di-
luvium, quo tempore Pyrrha,
Deucalionis uxor, conquesta
est de prodigiis, & monstribus
antea inauditis, quæ tum con-
tingebant, v.g. quod pisces in
montibus, & summis arbori-
bus degerent, &c.

Proteus. Marinus Deus Ne-
ptuni filius, qui belluas mari-
nas, quas Phœcas Poëtæ vo-
cant, pascit.

Egit visere, &c. Græca lo-
cutio: id est, duxit ad visendos
montes.

Nota, &c. Qua in sede,
quibus in ulmis norânt, so-
lebant prius columbæ con-
sidere. Videtur autem lo-
qui de columbis sylvestri-
bus, quas vulgò palumbes vo-
camus.

Superfecti. Super terras ef-
fuso; vel, ipsis natantibus super
injecto.

*Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Vesia:*

*Ilia dum se nimium querenti,
Factat ultorem, vagus & sinistra
Labitur ripa, Jove non probante,
Uxarius amnis.*

Audiet, cives acuisse ferrum,

Flavum. Propter arenas turbidas, quasolvebat.

Retortis, &c. Undas suas retorquentem ab Etrusco littore, seu mari Tyrrheno, in quod desluebat, & eas retrò in suum fontem, Romam versùs, adverso flumine referentem, ut Romam deiceret, auctus & intumescens undis tum refluentibus. Roma quatuor admodum leucis distat ab Tyrrheno littore.

Ire dejectum. Dejectum, est, hic in supino, ut, *ire lusum.*

Monumenta Regis. Sepulchrù Numæ Pompilii, Romanorum Regis secundi. Acron exponit, domum, in qua olim Numa Pompilius habitabat, quæ Regia vocabatur.

Vesia. Vesta Dea igni præsidebat; perpetuus in ejus templo servabatur, & alebatur à Vestalibus Virginibus.

Ilia. Romuli mater, eadem Rheæ quoque, & Sylvia nun-

cupata, Tiberis uxor fuisse dicitur, quia in Tiberi, Amulii jussu submersa est: alii projectam in Anienem volunt. Ab ea Julius Cæsar duxit originem, unus scilicet è Romuli nepotibus. Hanc igitur fingit Horatius graviter questâ esse de Cæsaris nece apud Tiberim suum maritum, qui illi promiserat, se ipsius ultorem fore, Urbemque destruendum.

Vagus. Errans extra alveum.

Sinistrâ. Exitiali, perniciosâ, propter undas extra ripa effusas. Adde quòd Roma Tiberi currenti erat ad sinistrâ, adeòq̃ ab ea parte plus damni fecit.

Non probante. Volente Romam plecti, non perire, & scelus hoc ab Augusto tandem expiari: vel, non probantes, templa everiti.

Uxarius. Vxori nimium obsequens.

Audiet, &c. Juventus olim nascitura, & rarior propter bellâ

Q. HORATII FLACCI

*Quo graves Persa melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.*

*Quem vocet Divum populus ruentis
Imperii rebus? prece qua fatigent
Virgines sancta minus audientem
Carmina Vestam?*

*Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo:*

bella civilia patrū scelere suscepta, in quibus multi viri perierāt, audiet Romanos acuisse, & in se convertisse arma, quæ melius ab iis in Persas fuissent versa. Bellum civile describit, quasi præcipuam prænam, quæ ob Cæsare interfectum divinitus imposita fuerit; & ingeniosè Octavio adulatur, qui Cæsaris nepos, & hæres.

Graves. Bellicosi, in fensi Romanis, quos ante annos paucos, Crasso cæso, deleverant, ann. V. C. 701. Porro Persas pro Parthis ponit, qui Persarū vetus regnū tunc obtinebant.

Quem, &c. Quem è Superis populus implorabit, ad fulciendam Rempublicā ruentem?

Minus Audientem. Quia dolebat Julium Cæsarem, suum sacerdotē, indignā peremptum necesse. Cæsarem Veltæ sacerdotē fuisse, auctor est Ov. 3. Fast.

Cui dabit, &c. Cuinam Jupiter dabit munus, & Provinciam expiandi scelus à Romanis susceptum in Cæsaris necesse? Expiare autem scelus, est dele-re illud, ac purgare: porro expiavit necem Cæsaris Octavius, interfectis ejus percussoribus, &c.

Candentes, &c. Nube tectos habens humeros candidos. Locutio Græca; ut, *pulcher vultum*, id est, *secundum vultum*. Deos porro aliqua nube obvolutos poëtæ solent exhibere, cum in terras labuntur.

Augur. Qui auguriis, & divinationibus præsides. Augures propriè ex avium cantu, interdum etiam è pastu, & volatu futura prædicebant, ac voluntatem Deorum scrutabantur. Apollinem primo loco implorat; quia *Ænææ*, ac Trojanis, eorumq; nepotibus

*Sive tu maris Erycina ridens,
 Quam Jocus circumvolat, & Cupidos
 Sive neglectum genus, & nepotes
 Respicias auctor,
 Heu nimis longo satiate ludo;
 Quem juvat clamor, galeaque lares,
 Acer, & Mauri peditis cruentum
 Vultus in hostem.
 Sive mutata juvenem figurâ,
 Ales in terris imitavis alma*

Romanis, amicior ferebatur.
 Huc adde, quod Augustus Apollinis filius esse jactabatur.
 Suet.c.94.Oct.

Erycina. Venus, sic dicta ab Ericæ monte Sicilia, ubi præcipuè colebatur. Eam invocat, ut matrem Æneæ, à quo Juliorum familia.

Sive neglectum, &c. Seu tu, ò Mars, auctor, & parens Romanorum, quia pater es Romuli, unde illi orti sunt, respicis, & curas gentem tuam, quam vidêris neglexisse, quippe qui tam diuturno bello civili eam vexâsti, ut cruento isto ludo possis esse jam satiatius.

Quem juvat, &c. Qui delectaris clamoribus bellicis, &c.

Lares. Politæ, tersæ.

Acer, &c. Et qui gaudes videre Maurum peditem truci vultu irruentem in hostem cruentum. Mauri sunt Africæ populi circa montem Atlan,

tem: eorum regio Mauritania dicitur, Hispaniæ opposita. De Mauris autè hoc in loco præcipuè meminit, quorum fortitudo in bellis recentibus contra Jugurtham, & Jubam, &c. perspecta fuerat.

Sive mutata, &c. Sive tu, ò Mercuri, qui Matæ Filius es, exutâ Dei figurâ, quam in Olympo geris, imitavis in terris juvenem Octavium, hoc est, ejus humanam figuram induis, & sub ejus vultu nobis appares.

Ales. Alatus. Dantur alæ sive talaria Mercurio, quia Deorum nuncius est ac interpret. Favebat ille quoque Romanis, ut olim Trojanis, & idoneus Horatio vilus est qui Augusti vultum indueret, ob excellens ingenium ejusdem Augusti bonis artibus excultum, quarum præses Mercurius est.

Filius Maja , patiens vocari

Cæsaris ultor.

Serus in Cælum redeas , diūque

Latus intersis populo Quirini;

Nève te nostris vitiiis iniquum

Ocyor aura

Tollat : hic magnos potius triumphos,

Hic ames dici Pater , atque Princeps;

Nen finas Medos equitare inultos

Te duce , Cæsar.

Patiens. Volens , probans. Dederat operam Octavius, ut lex ferretur de Cæsaris nece vindicanda; eamque in se provinciam præcipuè susceperat, ab eo videlicet in familiam, & nomen adoptatus.

Redeas. Mercurium alloquitur, què è Cælo delapsus sub Augusti apparere vultu fingit ingeniosè, & more poetico.

Intersis. Diū veriseris in populo Romano. Quirinus nomen est Romuli.

Iniquum. Inimicum , ægrè nostra vitia ferentem.

Ocyor aura. Ne citiùs avoles; ne te repētinus aliquis turbo è terris in Cælum revehar.

Hic magnos, &c. Ama potius hic triumphare, quàm in Cælo feriari.

Pater. Augustus postea Senatùs Consulto Pater Patriæ

appellatus est. Invitat igitur eum vates ad nomen hoc dulcissimum promerendum.

Inultos. Parthos intelligit, qui, ut diximus, Crassum, & Romanos paucis antè annis magnà pugnà deleverant. Medi autem vocantur, quia hæc regio primum à Medis, deinde a Persis, postremo ab ipsis Parthis occupata fuit.

Equitare. Parthi maximè ex equis pugnabant.

Te duce. Te Remp. administrante. Ex illis facillè potest intelligi quo anno scripta fuerit hæc Ode : nimirum paulò post pugnam Philippensem, in qua, cæsis Bruto, & Cæssio, rerum summa Octavium spectare videbatur. Con-

sule Indicem r r.

odarum.

O D E III.

Optat Virgilio Athenas naviganti prosperum iter, & vacuum periculis, quibus intena solet esse navigatio : hinc invenitur in eum, qui nauticam artem invenit.

Glioniz *Id* te diva potens Cypri,
Sic fratres Helena, lucida sidera,
Ventorumque regat Pater,

Obstrictis aliis, præter Iapyga,
Navis : qua tibi creditum

Sic te, &c. Navim, qua Virgilius vehitur, alloquitur. Sic, est in hoc loco, utinam; vel, si est particula comparativa, subaudiendū est aliquid illi respondens; v. g. sic te, ô navis, servent Superi, & regant, ut ego verè istud, & ex animo opto, vel, ut navem, qua veherer, servari vellem, &c.

Divā potens Cypri. Venus, Cypri domina. Cyprus est Insula maris Mediterranei è regione Ciliciæ : in ea maximè Venus colebatur. Nautæ Venerem invocabant; quia cum esset è maris spuma, ut fabulantur Poëtæ, nata, in mare jus quoddam habere credebatur.

Fratres Helena. Castor, & Pollux. Apparent sæpe in locis palustribus, & in mari, quidā ignes erratici, & fatui, quorum alii sursum feruntur, alii deorsum: eos Castorem, & Pollucem appellabant, & credē-

bant, esse nautis salutare, si gemini simul apparerent.

Ventorum Pater. Æolus.

Obstrictis. Includis, & alligatis. Alludit ad Homeri fabulā, qui narrat ventos omnes datos esse Vlysi ab Æolo, inclusos, & contrictos in utribus, præter Zephyrum, à quo in patriam Viyiles deferretur: cum autem Socii Vlysis malè curiosi utres apertissent, elapsos repente ventos procellas concitasse, &c.

Iapyga. Iapyx est ventus ex Apulia flans, oportunus navibus ex Italia in Græciam solventibus. Apulia, vel ejus aliqua pars dicta est olim Iapygia. Hinc Virgilius Garganū, Apuliæ montem, vocat Iapyga, item equum pernīcē, quales erant Apuli, lib. i. Æn.

Creditum. Tuæ veluti fidei commissum, & quasi apud te depositum.

Debes Virgilium, finibus Atticis

Reddas incolumem precor,

Et serves anima dimidium mea.

Illi robur, & as triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit precipitem Africum

Decertantem Aquilonibus,

Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;

Quo non arbiter Adria

Major, tollere, seu ponere vult freta.

Debes. Debes incolumem servare, & restituere, ut debitor pecuniam sibi creditam debet reddere.

Finibus, &c. Virgilius Athenas navigabat, ut ibi Æneidē suā perpoliret; verū hinc reductus in Italiam ab Augusto, qui Romā redibat ex Oriente, paulò post obiit, anno æt. 51.

Dimidium, &c. Ad vim amoris significandā, dicuntur amici unam, & eandem habere animā, quæ in duobus corporibus veluti dimidiata versetur.

Robur. Dura quercus. Habebat ille pectus conflatum è ligno durissimo, aut æreâ lorica munitum, id est, erat audacissimus, & fortissimus.

Præcipitem, &c. Africus ventus est procellosus, flans ab occasu hyberno: Aquilo est vehementer item ventus, flans ab Septentrione: illi duo venti

oppositi decertant, ac tempestates movent.

Hyadas. Stellæ quædam sunt pluviam inferentes: videntur in Tauri capite. Fabulis proditū est, eas Atlantis fuisse filias, quæ fratris sui Hyantis à leone interfecti necē cum incōsolabiliter flerent, mutatae sunt in stellas, quæ lachrymas etiā, & aquas videntur amare. Succulæ ab Latinis vocantur ab humore, & succo, seu pluvia.

Noti. Notus est ventus flans à Meridie; Auster etiā dicitur.

Quo non, &c. Quo nullus est potentior arbiter, & dominus Adriæ, seu fluctus, & procellas attollere velit, seu cōponere, & sedare: interdū enim est lenis, & placidus hic vêtus. Adria scilicet nuncur hic pro toto sinu, & mari Adriatico: interdū significat urbem Italiæ, in faucibus ejusdem sinūs Adriatici.

*Quem mortis timuit gradum,
 Qui siccis oculis monstra natantia,
 Qui vidit mare turgidum, &
 infames scopulos Acroceraunia?
 Nequicquam Deus abscidit
 Prudens Oceano dissociabili
 Terras, si tamen impia
 Non tangenda rates transiliant vada.
 Audax omnia perpeti
 Gens humana ruit per vetitum nefas.
 Audax Iapeti genus
 Ignem fraude malâ gentibus intulit:
 Post ignem ætheriâ domo*

Gradum. Genus mortis, quod aliud alio quasi gradatim acerbius, & gravius est; vel, incursionem, & impetum mortis; vel, vicinitatē; morti enim sunt proximi, qui navigant.

Acroceraunia. Sunt scopuli quidam Epiri, ob naufragio, quæ ad eos fiebant, famosi: *A-cro's* Græcè significat, altus; *Ke-raunos*, fulmen: altissimi enim scopuli sæpè feriantur fulmine; hinc illis factum nomen.

Abscidit. Sepparavit: frustra, inquit Horatius, Deus consulto terras à mari separaverat, siquidem homines navibus mare quasi conjungunt terris, ac pervium faciunt.

Dissociabili. Quæ decuit disjungi à terris, & nullam cum iis veluti habere societatem. Sūt qui vocē hanc velint æti-

vā in hoc loco significatione positam, *dissociabili*, pro dissociante, Oceano separante, & intercludente gentes alias ab aliis. Sic si *igus penetrabile* dicitur, id est, penetrans.

Impia. Quæ contra Dei vetitum faciunt.

Vada. Maria, littora. Vadum propriè locus est, in quo alta non est aqua, quem pedibus facile transmittas; quale est maris littus.

Perpeti omnia. Adire pericula omnia, & perferre.

Nefas. Propriè est id, quod non licet facere, vel quod fieri non potest. Præceptum fertur ad omnia scelerata, & difficilia.

Iapeti genus. Prometheus Iapeti filius, qui cum ope Minervæ Cælum conscendisset, affixa tæda rotis currus solaris,

Subductum, macies, & nova februm
Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda necessitas
Lethi, corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aëra,
Pennis non homini datis,
Perrupit Acheronta Hercules labor.
Nil mortalibus arduum est:
Cælum ipsum petimus stultitiâ, neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

ris, ignem furatus, eum hominibus impertivit.

Subductum. Furto sublatum.

Nova. Antea inaudita, nondum visa.

Incubuit. Invasit, obsedit, atque oppressit.

Semoti. Tardius, & quasi ex longinquo venientis.

Corripuit gradum. Acceleravit: citius homines, quam antea, mortem obiëre.

Expertus, &c. Subaudi, est. Ausus est se committere aëri, volare alis cerâ compactis. Dædalus, faber, & architectus ingeniosissimus, naves primus fabricavit, iis addidit vela, navi effugit è Labyrintho Cretensi, &c. Unde nata est de il-

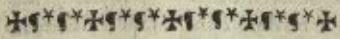
lius pennis, & volatu fabula.

Acheronta. Acheron e Inferorum fluvius. Sensus est: Hercules ad ipsos usque Inferos penetravit, non sine labore; ut inde Cerberum extraheret.

Petimus, &c. Cælum oppugnârunt olim Gigantes. Superos impii omnes lacelfunt peccando, ac provocant.

Stultitiâ. Propter nostram amentiam: tanta est hominum infania.

Per nostrum, &c. Impedimus nostris sceleribus, quominus iratus nobis Jupiter deponat fulmina, in nostrum caput vibranda.

O D E IV.

Sestium hortatur, ut genio indulgeat, propositâ veris amoris
nitrate, & communi necessitate moriendi.

Solvitur acris hyems gratâ vice veris, & Favos
Trahuntque siccas machina carinas: (nî;
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator
Nec prata canis albicant pruinis. (igni,
Jâ Cytherea choros ducit Venus, imminēte Lunâ
Junctaque Nymphis gratia decentes

Alterno terrâ quat ſūt pede, dū graves Cyclopum

Solvitur. Mitescit, deponit
Annum rigore, & acerbiteratem.

Vice. Vicissitudine, reditu
stato, & solemni veris.

Favonî. Favonius, idem est
ac Zepherus; stat ab occasu.

Trahuntque. Naves per hyemem
in portu quiescunt, vel
etiam in sicco littore sedent;
exacta hyeme, machinis, & funibus
è littore in aquam trahuntur, ut
navigatio reberatur. Carina, pars
navis infima.

Gaudet, &c. Non ampliùs
pecora in stabulis continentur,
ut sit hyeme.

Albicant. Albescunt.

Cytherea. Venus: ita vocatur
ab insula, quæ adjacet Peloponneso,
contra Cretam: ea nunc Cerigo
dicitur, olim Cythera: ibi Venus
colebatur.

Choros. Nymphas in orbem
saltantes ducit.

Imminente Lunâ. Incumbente
ipsarum capiti, supra caput
lucere noctu.

Gratia. Charites Græcâ voce
dicuntur: tres numerantur,
Aglaja, Euphrosyna, & Thalia.

Alterno. Nunc hoc, nunc illo;
ut sit à saltantibus

Dum graves, &c. Dum
Vulcanus, qui fulmina Jovis
fabricatur cum Cyclopiis in
Ætnæis fornacibus, eorum
officinas multo igne succedit,
ut propè urere illas velle videatur;
graves vocat: id est, laboriosas.
Erant autem Cyclopes gigâtes
quidam, & Vulcani ministri: sic
vocabantur, quia unum oculum
rotundum gerebant in media fronte;
à duplici voce Græca, quarum
una circulum, sive orbem, altera
oculum significat.

Niti-

*Vulcanus ardens urit officinas. (myrto,
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire
Aut flore, terra quem ferunt soluta. (lucis,
Nunc & in umbrosis Fauno uacet immolare
Seu poscat agnam, siue malit hædum.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres: ô beate Sesti,
Vita summa brevis spem nos vetat inchoare lögã.*

Jam te premet nox, fabulaque Manes,

Nitidum. Unguentis, & aromatibus delibutum.

Impedire. Implicare, coronare.

Soluta. Laxata ob verum calorem: frigus terram constringit, calor contrà solvit, atque aperit.

Fauno. Faunus fuit rusticorum Deus; idem fortè ac Pan.

Agnam. Legunt nonnulli, agna, & hædo, subaudiendo, fieri: seu poscat agnã, siue hædo sibi fieri, hoc est, sacrificari.

Æquo, &c. Æquali: dèjicit, ac deturbat æquè viles pauperum domunculas, ac superbas turritasq; Regum ædes; vel æquè audet ingredi in ædes divitum ac pauperum; qui enim aliquã domum ineunt, solent, maxime si protervi, audacesq; sunt, pedibus, & calcibus fores pulsare.

Sesti. Iste Sestius Brutum in civili bello secutus fuerat: illum ut Augustus demerere-

tur, Consulem sibi substituit; ac paulò post Horatius hanc ad ipsum oden videtur scripsisse, anno Urbis conditæ 737. Vnde in quibusdam libris legitur hæc odæ inscriptio, *Ad Sestium Consularem.* Consularis autem est, qui Consul fuit: idcirco beatus appellatur ab Horatio.

Summa. Spatium, mora: & numerus brevis dierum, & annorum, quibus vivimus, prohibet nos ea suscipere, & sperare, quæ nisi longo tempore perfici non possunt, ampla, & vasta moliri consilia.

Jam te, &c. Brevi te mors, quæ tota tenebrosa, & nocti similis est, opprimet, ac Inferi, qui meræ sunt fabulæ, vel de quibus tam multæ fabulæ narrantur. Manes autem sunt propriè hominum animæ, quas ad Inferos descendere putabant, ibique vel detrudi in Tartarum (erat is infimus ac

Et domus exilis Plutonia : quò si. an. meâris,

Non regna vini fertiere talis.

teterrimus Inferorum locus)
eruciandas; vel in Elisium (quì
locus erat in iisdem Inferis
amœnissimus) beandas abdu-
ci; aliquas etiam inde ad Cœ-
lum transferri, Deorum in
numerus reponendas.

Exilis. Exigua, misera.

Quò simul, &c. Quā in do-
mum simul atque migrave-
runt. Poète post voculam, *simul*,
non semper addunt *ac*, vel *at-*
que, sed omittunt sæpius.

Non regna, &c. Non sorte,
& talorum jactu, eligêris in
convivio rex vini. Romani
aliquem in conviviis statue-
bant velut regem, & arbitrum
convivii, qui præciperet quo-
ties, & quantum quisque bi-
beret. Hunc autem regem
fortiebantur aleâ miscâ.

Talis. Talorum jactu. Vide
lib. 2. od. 5. ubi de talis, &
alea fusiùs agitur in notis.

ODE V.

Alios Agrippæ laudes, & priscorum herōum celebraturos

ait; sibi argumenta tam gravia non convenire.

Scribêris Vario fortis, & hostium

Scribêris, &c. Varius (erat
ille Poëta nobilis ea tempesta-
te, Horatii, & Virgilii amicus)
te fortem scribet, hoc est, lau-
dabit res à te fortiter gestas.

Vario. Pro, scribêris à Va-
rio. Locutio est Græcorum
ptopria, qui dandi casum usur-
pant pro casu auferendi cum
præpositione, post verbum pas-
sivum.

Hostium. Sexti Pompeii;
erat ille Pompeii Magni fi-
lius, quem Octavius in freto

Siculo vicit, ann. V. C. 718. ope
maximè, & consiliis Agrippæ,
qui præfectus universæ classi
tunc erat, ac rostratâ post vi-
ctoriam coronâ donatus est.
Vide Indicem 2. Odarum, ubi
hæc fusè describuntur. Vel
Antonii, quem quinto post vi-
ctum Sext. Pompejum anno
debellavit, ad Actium, Epi-
ri promontorium, eodem
Agrippâ præsertim adjuvan-
te.

Victor, *Mæonii carminis aliti*, *Alepi*

Quam rem cumque ferox navibus, aut equis. Alepi
Aliti. Miles, te duce, gesserit. *Adely.*

Nos, Agrippa, neque hac dicere, nec gravem

Pelida stomachum cedere nescii,

Nec cursus duplicis per mare Ulyssæi,

Nec savam Pelopis domum

Mæonii carminis. Mæonium carmen est carmen grande, & heroicum, quali usus est Homerus, qui Mæonius dictus est, vel a patre Mæone, vel à patria, quæ est regio Asiæ minoris, eadem ac Lydia.

Aliti. Qui Varius est ales, id est, cygnus Homericæ carminis; seu, qui instar cygni est inter poetas heroicos, quorum princeps Homerus. Poetarum eximii cum cygnis vulgò comparantur. Passeratius legendum putat, *aliti*, nempe Vario aliti: quæ lectionem probat, ac tuctur Lambinus. Si legas, ut vulgò, *alite*, subaudies præpositionem, *ab*. Quidam, *alite*, explicant, pennâ, calamo, stylo Homericæ; alii, iusto omine, eodem auspicio, quo sua carmina Homerus scripsit.

Quam rem cumque. Quamcumque rem. Ista vox quicumque, solet à poetis dividi. Vocatur hæc figura, Tmesis.

Agrippa. Fuit amicus Au-

gusti, & eius gener; vir bello strenuus, & ob modestiam Augusto percharus.

Pelida. Achillis, qui Pelei, & Thetidis filius fuit.

Stomachum. Iram. Achilles iratus Agamemnoni Græcorum Regi, pugnare cum Trojanis multos annos detrectavit, neque ullis precibus à sententia dimoveri potuit: unde hîc dicitur, *cedere nescius*. Ea res multas elades Græcis attulit, & bellum usque in decennium extraxit. Denique ubi Achilles vidit suum amicum Patroclum ab Hectore interfectum, ad bellum se retulit, quod, cæso Hectore, confecit.

Cursus. Navigationem, errores.

Duplicis. Callidi, subdoli, aliud dicentis, aliud sentientis.

Ulyssæi. A nominativo Ulyssæus, qui derivatus est ab Græca voce teritiæ declinationis contractorum. *Ulyssæi*, est hîc trissyllabum; alias dissyllabum est.

Savam. Cædibus, & paricidiis

*Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque lyra Musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris, & tuas,
Culpâ deterere ingeni.*

*Quis Martem tunicâ tectum adamantinâ
Degnè scripserit? aut pulvere Troïco
Nigrum Merionen? aut ope Palladis*

Tydidem Superis parem?

diis infamem. Tantalus, Phrygiæ Rex, filium Pelopem interfecit: Atreus, filius Pelopis, Thyestis sui fratris filios interfecit: Egystus Thyestis filius Atreum, deinde Agamemnonem Atrei filium neci dedit: Orestes Agamemnonis filius matrem Clytemnestram peremit. Porro ista tragica facinora, erant vulgò tragicarum à Romanis poetis, & fortè à Vario ipso, scriptarum argumenta: quibus tractandis imparem se fatetur Horatius, ut Epico carmini. Nec temerè suspicari possis per Pelopem, Atreum, Thyestem, adumbrari Brutum, Cassium, Sex. Pompejum, &c. sicut per Martem, e quo infra meminit, Octavius; per Merionem, ipsum Agrippam.

Conamur, &c. Non conamur hæc dicere, quæ sunt à te præclare gesta, ut neque alia

grandia carminum argumenta; cum adeò tenues poetæ sumus.

Pudor. Verecundia, & meæ tenuitatis conscientia.

Potens. Musa domina, & moderatrix meæ imbellis lyra.

Deterere. Corrumpere, & obscurare.

Culpâ. Propter imbecillitatem, & imperitiam meam.

Adamantinâ. Durâ, solidâ, impenetrabili, instar adamantis.

Merionen. Meriones fuit Idomenei Cretensium Regis socius, dux fortissimus, & in bello Trojano clarissimus.

Tydidem Diomedem, Tydei filium, qui Martem ipsum in eodem bello vulnerasse, ab

Homero scribitur, & Venerem, Palladis ope in primis factus.

O D E VI.

Tiburtinum agrum commendat, ubi villam habebat Plancus amœnissimam; in quam cum secessisset mœrens ab Augusto se negligi, eum Horatius consolatur.

L Audabunt alii claram Rhodō, aut Mitylenen;
Aut Ephesum, bimariseve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessalia Tempe.

Sunt quibus unū opus est, intacta Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &

Undique decerptam fronti præponere olivā.

Rhodon. Rhodus est insula, & civitas maris Mediterranei, vicina Cipro, è regione Ciliciæ.

Mitylenen. Vrbs est primaria insulæ Lesbi, in mari Ægæo.

Ephesum. Vrbs est minoris Asiæ, Dianæ templo celebris.

Corinthi. Corinthus est urbs Achaïæ in Græcia, posita ferè in medio Isthmi Peloponnesiaci, hinc Ionium, inde Ægæū mare prospiciens; unde *bimaris* appellatur, quasi utrimque mari cincta.

Thebas. Thebæ, urbs Bœotiæ in Græcia (alia enim est ejusdem nominis in Ægypto) Bacchi patria.

Delphos. Delphi, urbs Phocidis propè Parnassum: in ea celeberrimum Apollinis templum fuit.

Tempe. Neutro genere, &

plurali numero hæc videtur: locum in Thessalia significat, vallibus, sylvis, & hortis amœnissimis inclutum.

Urbem. Athenas, cujus urbis præses Pallas.

Perpetuo. Vel, in omni, quodcumque tandem scribant, carmine; vel in carmine aliquo uno, continuo, & non interrupto, ita ut aliud nihil præter Athanas laudent.

Undique, &c. Coronare semper frontem olivâ. Poëtæ coronare vulgò solebant caput hederâ, interdum myrto, &c. illi laudatores Athenarum, olivâ. Sensus est: qui in omni carmine aucupantur locum, & occasionem laudandi Athenas. Minerva olivam primùm invenit, ac suum, urbisque Atheniensis insigne esse voluit. Legunt aliqui hūc versum ita;

Plurimus, in Junonis honorem,

Optum dicit equis Argos, dicesque Mycenae.

Me nec tam patiens Lacedaemon,

Nec tam Larissa percussit campus opime,

Quam domus Albunea resonantis,

Et praeceps Anio, & Tiburni lucus, & uda

Mobilibus pomaria rivis.

Albus ut obscuro detergit nubila Caelo

Sape Notus, neque parturit imbres

Undique descripta frondi praeponere olivam, & undique, explicant undecumque: praeponunt olivam omnibus frondibus, undecumque, id est, ex qualibet arbore sumptis; olivam aliis omnibus arboribus praeferunt.

Plurimus, &c. Multi Poetae.

Argos. Neutrius generis est in singulari; masculini verò in plurali. Verbs clarissima Peloponnesi, Hippium Argos dictum, ad aliarum ejusdem nuncupationis urbium discrimen, quòd agrum haberet equis pascendis idoneum: ibi Juno maximè colebatur.

Mycenae. Mycenæ urbs est Peloponnesi, propè Argos; ubi regnavit Agamemnon.

Lacedaemon. Civitas in Peloponneso amplissima, alio nomine Sparta nuncupata, ubi regnavit Menelaus, Lycurgus floruit, & cives severissimis legibus instituit, ad omnem

laborum in civili pariter ac militari vita patientiam.

Larissa. Civitatis in Thesalia; unde Achilles oriundus.

Percussit. Movit, affecit; non tam mihi placuit.

Albunea. Nomen est fontis, & sylvæ in Italia prope fluvium Anienem: domus igitur Albunæ, vel est sedes ipsa fontis, & locus unde manat, vel, villa ad fontem extructa.

Anio. Flumen Italiae, in agro Tiburtino, qui præceps ex edito loco defluit in subiectam vallem.

Tiburni. Viri nomen est, qui Tibur civitatem Italiae condidit, in amœnissimo loco ubi luci, & pomaria rivis, errantibus rigata. Porro lucus Tiburni, est lucus ab ipso Tiburno constitus, vel in Tiburni herois memoriam de more consecratus.

Albus. Caelum serenum, & candidum efficiens.

Perpetuos: sic tu sapiens finire memento

Tristitiam, vitæque labores

Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis

Castra tenent, seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina, patremq;

Cum fugeret, tam uda Lyao

Tempora populeâ fertur vinxisse coronâ,

Sic tristes affatus amicos:

Quò nos cumque feret melior fortuna parente,

Plance Plancus iste ab Antonio, quem secutus fuerat, rediit ad Augustum, circa an. V. C. 722. à quo cum negligenteretur, & à rebus gerendis amoveretur, cum Horatius in Tiburtina sua villa degentem consolatur. Extant Planci litteræ ad Ciceronem plurimæ.

Signis, &c. Vexillis militariibus. Sive Militiæ, sive domitux eris.

Teucer. Telamonis filius, Ajacis frater, qui cum Trojâ captâ, rediret in patriam Salamina, indignatus Telamon, quòd Teucer Ajacis fratris sui, qui inimicorum injuriis exagitatus, & in furorem versus sibi violentas manus attulerat, necem non ulcus esset, eum Salamine expulit; unde in Cyprum navigans ibi consedit, urbemque condidit, quâ Salamina etiam appellavit.

Salamina. Salamin, sive

Salamina, est insula, & arbs maris Ægæi, è regione Atticæ, Telamonis regia.

Lyao. Bacchus dictus est Lyæus, quia solvit curas; à verbo Græco, quod solvere significat.

Tempora. Caput.

Populeâ. E frondibus populi arboris contexta; quæ arbor cum Herculi sacra esset, à viris fortibus, aut ab iis qui rem periculosam susciperent, adhiberi solebat, quasi ad invocandum Herculem. Is, devicto Cerbero, ab Inferis populum arborem ex Acheronte secum detulisse primus fertur, eâque se coronasse: unde illius exemplo victores populeâ fronde coronati fuerunt.

Melior. Mihi amicior, & æquior, quâ ipse pater, à quo pellimur patriâ: à fortuna enim ductus est in Cyprum, ubi regnum tenuit diu, ac suis posteris reliquit.

Ibimus, o socii, comitesque;

Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro.

Certus enim promisit Apollo,

Ambiguam tellure nova Salamina futuram,

O fortes, pejoraque passi

Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:

Cras ingens iterabimus æquor.

Auspice. Auspex ille dicebatur a Romanis, qui sumebat auspicia; vel, cuius ductu, nomine, auspiciis, aliquid gerebatur: erant autem auspicia signa quædam Deorum voluntatis, & favoris, ut quidem putabant Ethnici, & præstigia futurorum sumpta ex avium cantu, volatu, passu; quasi avispicia, seu avium inspectiones.

Certus. Verax, qui certa, & eventura promittit.

Ambiguam, &c. Condendâ à nobis in regione nova (nempe

in insula Cypri) Salaminam urbem, quæ ambigua erit: id est, quæ, quia nomen idem habebit atque illa, ubi pater meus regnat, dubios homines faciet, cum de Salamina urbe sermo erit, utra sit ambarû, an hæc, quæ est in insula Salamina, an quæ in Cypri.

Tellure. In Cypri.

Pejora. Graviora pericula.

Iterabimus, &c. Iterum nos æquori commitemus, navigationem repetemus.

O D E VII.

Increpat Lydiam, quod Sybarin juvenem ab omnibus honestis, quæ illum decerent, occupationibus revocet.

Lydia dic, per omnes

Te Deos oro, Sybarin cur properes amando

Perdere: cur apricum

Oderit campum, patiens pulveris, atque Solis,

Apricum, &c. Soli expolitum. Significatur capus Martius: erat ingens quædam placentia Marti sacra, sub mœnibus Romæ, ubi juvenus Romana se exercebat.

Oderit. Non vacet exercitationibus usitatis in isto campo.

Patiens, &c. Qui pati potest Solem, & pulverem, vel, qui deberet pati, ob ætatem, & robur.

Cur neque militaris

*Inter aequales equitet; Gallica nec lupatis
Temperet ora franis?*

*Cur timet flavum Tiberim tægere? cur olivum
Sanguine viperino*

Cautius vitat? neque jam livida gestat armis

Brachia, sæpe disco,

Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?

Militaris, &c. Militum in morem; ut hominem militarem decet.

Æquales. Ejusdem ætatis adolescentes.

Gallica, &c. Nec equorum Gallicorum (erant illi præstantissimi) ora habenis flectat, ac regat.

Lupatis. Lupatum, vel lupatus est fixum asperimū; ab lupinorum dentium similitudine dictum, qui acuti sunt, & inæquales.

Tiberim tangere. Erat campus Martius propè Tiberim: abluabant autem se in Tiberi, ad abstergendum sudorem, post illas exercitationes collectum.

Olivum. Luctaturi nuda corpora oleo tingeabant, vel unguento quodam ex oleo, & cera facto, quod ceroma vocabatur; ut essent robustiores, nitidiores, & minùs idonei captantibus.

Livida, &c. Livor est color

pallidum inter, & sanguineū, sensus est: cur non gestat arma, quorum pondere brachia essent illi trita, & livida? nosset enim ea commode gestare, qui tam sæpè jaculum, aut discum expedit, id est, projecit, trans finem, hoc est, ultra metam, nobilis, id est, spectandus ob eam rem, cum magna roboris, & industriæ laude. Possunt etiam isti versus ita exponi: cur non gestat ampliùs, sive movet, agit atq; brachia livida armis? Discum, & jaculum intellige, quæ ludentium arma sunt. Livida autè vocat, id est, solibus perusta, & subnigra, sudore diffluentia, &c. nudabant enim brachia in ejusmodi ludis. Cur non est nobilis disco, & jaculo trans finem expedito? hoc est, cur palmam, & laudè inter æquales non refert, vibrando discum, & jaculum ultra terminum?

Disco. Discus erat, circulus qui-

Quid latet, ut marina

Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Troja

Fumant, ne virilis

Cultus in cadem, & Lycias proriperet cetervas.

quidam solidus ē plumbo,
ære, ferro; quem, ope lori cir-
cumvoluti, ad certum termi-
num vibrabant.

Quid latet, &c. Cur abdi-
tus aomi sedet, ut Achilles,
qui sub, id est, paulò ante bel-
lum Troianum, quo Troja
excitæ est, & extincta, delituit
muliebri veste occultatus
(nempe in aula Lycomedis
Regis insulæ Scyri) ne virilis
vestis eum proderet, atque ita
protraheretur ad bellum Tro-
ianum, ubi cum Lyciis cohori-
bus dimicaret; eum abdide-
rat Mater Thetis, maris Dea,

cùm in fatis esse cognovisset,
periturum, si Trojam peteret.
Ovid. 13. Met. Detexit autem
Achillè Vlysses in hunc mo-
dum: venit in aulam Lycome-
dis, habitum, osque mercato-
ris gerens; & inter tænias, ar-
millas, & alias id genus mer-
ces puellis idoneas, ensè, & ar-
ma miscuit, quæ Achilles cùm
avidè arripuisset, agnitus est.

Lycias. Lycia est regio Asiæ
minoris; cujus populi opem
tulère Trojanis contra Achil-
lem, & Græcos. Lyciorum du-
ces erant Sarpedon, & Glau-
cus, ab Homero celebrati.

O D E VIII.

Hyemem esse: indulgendum genio.

Vides ut altâ fiet nive candidum

Soracte; nec jam sustineant onus

Sylva laborantes; geluque

Flumina consisterint acuto.

Stet, &c. Totum sit candi-
dum multa nive, vel, totum sit
opertū nive, & quasi rigescat.

Soracte. Mons est non pro-
cul Roma; cujus in spelunca
diù latuisse dicitur S. Sylvester
Pont. Max. à quo Constantinus
M. sacro fonte tinctus esse di-

citur: unde nunc mons S. Syl-
vestri vocatur.

Onus, &c. Nivis, pruina:
ut arborum rami præ nive
deprimantur, ac frangan-
tur.

Consisterint. Immota sint;
gelu constricta non fluant.

Dis-

Dissolve frigus, ligna super foco.

Large reponens; atque benignius

Deprome quadrimum Sabinâ,

O Thaliarche, merum diotâ.

Permitte Divis cetera; qui simul

Stravere ventos aquore fervido

Depraliantes; nec cupressi,

Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quærere;

Quem fors dierum cumque dabit, lucro

Appone: nec dulces Camœnas

Sperne puer, neque tu choreas;

Donec virenti canities abest

Morosa; nunc & campus, & arca,

Dissolve. Mitiga; frigus, quod & hilaris vivas.

quasi contractum, & contri-
ctum est, solve igne multo, &
laxa: calor laxat omnia; fri-
gus astringit.

Benignius. Largius, libera-
lius. Large apponi ligna jubet,
largius vina; facere pro suo
more.

Quadrimum. Quatuor an-
nos natum, à 4 annis conditū.

Sabinâ. Vasa fictilia maximè
siebant apud Sabinos in Italia.

O Thaliarche. Quis iste Tha-
liarchus fuerit, & quare ami-
cus Horatii, obscurum est.

Diotâ. Vox Græca est: signifi-
cat vas duabus ansis, quasi dua-
bus auribus, instructum.

Permitte, &c. Relinque alia
negotia Superum curæ: tu id
unum cura, quomodo beatus,

Qui simul, &c. Qui statim
atque compressere, composue-
re ventos antea decertantes
inter se in mari turbido; alta
quoque pax terras tenet, & syl-
varum arbores agitari desinunt;
ita providentiam notat.

Quem fors, &c. Quicumque
dies dabitur tibi a fortuna,
hunc numera in lucro, & ad-
tummam aliorum vitæ die-
rum appone, adde.

Camœnas. Musæ, & studia
litterarum, poni possunt inter
oblectationes honestæ juveni-
tutis.

Virenti. Tibi adhuc juveni,
& viridem ætatem agenti.

Campus. Martius, vide Od. 7.

Arca. Urbis plateæ: aprica
loci, & patentia.

Lenesque sub noctem susurri,

Compositâ repetantur horâ.

Susurri. *Collige confabulationes vespertinas cû amicis.*

Etâ, & constitutâ.

Composita. *Præfinitâ, conditionentur.*

O D E IX.

Laudes Mercurii.

2. 9.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decora

Mox palæstra:

Te canam magni Jovis, & Deorum
Nuntium, curvæque lyra parentem,
Callidum quicquid placuit jocosò

Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses

Mercuri. Erat Mercurius filius Jovis, & Maiæ Atlantis filia; eloquentiæ, commercii, & furum præses.

Cultus. Mores barbaros hominum recens natorum, in mundi primordiis.

Voce. Eloquentiæ arte, quæ est ars vocis, & sermonis.

Catus. Ingeniosus, vaser, cautus.

Mox palæstra. Inducendo consuetudinem palæstræ, quæ fingit corpora ad motus decora, & habiles. Itaque animos eloquentiâ, corpora palæstrâ formasti.

Palæstra. Est palæstra exercitatio quælibet corporis, in

curso, luctatione, &c. vel locus ejusmodi exercitationi addictus.

Curvæque, &c. Quia lyram primò confecit Mercurius ex incurvo testudinis tergo, & testa.

Parentem. Auctorem, inventorem.

Callidum condere. Græca locutio: qui callidus es ad abscondendum quidquid libuit furari per jocum.

Jocosò. Non quia indiges rebus, quas furaris; sed quia sic ingenium, & calliditatem ostendis.

Te, &c. Apollo, cùm olim te puerum asperioribus verbis

*Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetrâ
Risit Apollo.*

*Quin & Attidas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relictô,
Thessalosque ignes, & iniqua Troje
Castra fefellit.*

*Tu pias latis animas reponis
Sedibus, virgâque levem coërces*

bis terrere conaretur, minitans aliquid mali, nisi sibi redderes vaccas quas ipsi furto abdideras, non potuit risum continere, cum se quoque vidit exutum sagittis, & pharetrâ suâ, quam ipsi clam surripueras.

Boves. Apollo iratum Jovē fugiens in terras venit, ubi cum premeretur inopiâ, coactus est boves Admeri Regis Thessaliæ mercede pascere.

Attidas. Menelaum, & Agamemnonem, Atrei filios; qui, si vidissent Priamum subcuntem Græcorum castra, gravius aliquid in eum fortè itavissent.

Duce te, &c. Priamus, ut Hectoris filii sui, ab Achille cæsi, corpus pretio redimeret, duce Mercurio, qui eum obscurâ nebulâ sepsit, profectus est in Græcorum castra, & per medias excubias ad Achil-
lis tentorium penetrans, cum

precibus inflexit, eodemque duce quo venerat, Trojam incolumis se recepit: Vide Homerum lib. Iliad. ult.

Ilio. Trojâ.

Dives. Currum auro & muneribus onustum agens.

Thessalos, &c. Græcos excubitores. Solent vigiles ubi excubant ignem excitare. Est Thessalia regio Græciæ.

Iniqua. Inimica.

Fefellit. Latuit; à nemine visus, detectusque, penetravit. Græco more, fallere, sumitur pro ignorari.

Pias. Animas piorum corpore solutas, morte obita.

Latis, &c. In Elysiis campis collocas; huc eas deducis.

Virgâ. Gaduceo: est bacillus quidam, medius inter duos angues hinc inde implexos, & sibi obversos: insigne est pacis. Ajunt, Mercuriū, cum iter faceret, incidisse in duos angues inter se pugnantes humi;

*Aurea turbam, Superis Deorum**Gratus, & imis.*

cum virgâ, quam gestabat manu mediam inter illos posuisse; statimque serpentes à pugna destitisse. Hęc origo Caducei: nisi malis ad veram Moyſis virgam illam portentorum artificem referre: constat enim Ethnicos multa è sa-

cris libris imitando duxisse.

Levem. Animas corporis mole exutas.

Coërces. Cogis, & compellis in eundem quasi gregem; ut oves pastor pedo congregat.

Superis, &c. Superis, ut Jovi, imis, ut Plutoni, &c.

O D E X.

Lentonoe, curiosam mulierem, admonet, ut, omiſſâ inani futurorum curâ, præſentibus bonis fruatur.

Tu ne quaſiêris (ſcire nefas) quẽ mihi, quẽ tibi

Finem Dii dederint, Lentonoe; nec Babylonios

Tentâris numeros, ut melius, quicquid erit, patis;

Tu ne quaſiêris, &c. Cave ne curioſe inquiras.

ſcire nefas. Legenda ſunt hæ duæ voces intra parentheſim: hoc enim, inquit, nefas eſt ſcire, ſciri nequit.

Finem. Vitæ metam.

Babylonios numeros. Noli adhibere numeros, & calculos, quibus utuntur Babylonii mathematici, ad aſtrotum curſus metiendos, & ſuas divinationes peragendas. Chaldej, ſeu Babylonii, erant aſtrotologia peritiſſimi, & divinandi ſcientiam profitebantur. Porro ſcientia illa divinandi maximè continetur numeris, ſive

cõputationibus, quibus aſtrotorum curſus, & motus numerat, &c.

Ut melius, &c. Ut melius patiaris quidquid eveniet. Græca eſt locutio: particula enim non una ex iis, quæ ſignificant, ut, apud Græcos, jungitur cum infinitivo. Alii accerſunt è verſu ſexto vocem *sapias*, & ſic explicant; ut melius ſapias pati, &c. id eſt, ut ſapientius patiaris. Quidam ſic explicant eas voces: ut melius pati, id eſt quâdoquidem eſt melius, & conſultius pati quidquid erit, id eſt, ferre animo æquo quidquid eveniat.

Hye-

*Seu plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam,
 Qua nunc oppositis debilitat pumicibus mare
 Tyrrhenum. Sapias; vina liques; & spatio
 Spē longā receses: dum loquimur, fugerit invida
 Ætas; carpe diem, quā minimū credula postero.*

Hyemes, &c. Plures annos ad vivendum dederit. De hyeme porro tunc se viēte pluribus disierit Horatius, quod, cum esset fortē asperior, ab ea sibi Leuconōe magis timeret, quæ vivendi desiderio tenebatur, & astrologos de suæ vitæ diuturnitate consuluerat.

Qua nunc, &c. Per pumices intellige scopulos marinis fluctibus exesos, instar pumicis, & excavatos. Sententia est: quæ hyems frangit fluctus maris Tyrrheni, qui alliduntur, & concidunt ad oppositos scopulos. Porro Italia porrigitur intra duo maria, Tyrrhenum, & Adriaticum. Tyrrhenum est illud, quod Galliam, & Hispaniam respicit: vocatur etiam mare inferum: Adriaticus verò sinus illi oppositus, mare superum.

Sapias. Sapiēter utere presenti horā.

Liques. Percōles. Percolare vina, est ea per cōlum, hoc est,

sacculum, seu tenue linum, transmittere, ut quidquid est crassius secernatur: ita fiebāt vina leniora, & delicatiora.

Et spatio, &c. Cogitatione tam brevis spatii ad vivendum nobis concessi, amputa sōem longioris vitæ, & rērocedi vel, in tam brevī spatio vitæ, noli sperare diuturnam esse posse voluptatū usuram; cum vita brevis adeò sit.

Dum loquimur, &c. Dum hæc tecum loquor: dum hæc ad te scribo, ætas, & tempus, invidens nostræ felicitati jam effugerit; vitæ pars aliqua transiit, mors propior est facta.

Carpe. Hoc die, ejusque voluptatibus, nullā interpositā morā, fruire; parū fidens diei crastinæ, quæ incerta. Metaphora ducitur à floribus, aut

fructibus, qui non omnes simul, sed paulatim singuli leguntur.

O. D. E. XI.

2. G. Prisco herōas, maximè Romanos, laudat, quibus
Cæsarem Augustum antepōnit.

Quem virum, aut herōas, lyrā, vel acri
Tibiā sumes celebrare Clio?

Saphicū.

Quem Deum? cuius recinet jocosa

Nomen imago,

Aut in umbrosis Heliconis oris,

Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?

Unde vocalem temerè infecuta

Orpheæ silva,

Arte materna rapidos morantem

Fluminum lapsus, celeresque ventos,

Blandum, & auritas fidibus canoris

Ducere quercus.

Quid prius dicam soli is parentis.

Quem virum, &c. Ordo est:

O Clio, quem virum, quem

herōas, quem Deum, tibi cele-

brandum sumes lyrā, vel ti-

biā. &c. Clio est upa è Musis.

Acri. Cuius sonus est acutior.

Recinet. Canendo iterabit.

Jocosa imago. Echo, quæ ima-

go quædam vocis est, eā red-

dens, & emissam repræsentās,

quasi ludendo, & garriendo

ut eo qui loquitur.

Heliconis. Helicon est mōs

Bœotiæ in Græcia, Musis sa-

cerget Pindus, & Hæmus, ille

in Thessalia, hic in Thracia.

Unde vocalem &c. Quo ex

Hæmo voce suavissima ca-

nentem Orpheum sylvæ cer-

tatim, & ordine nullo sunt se-
cutæ. Orpheæ porrò est accu-
sativus Græcus tertiæ contra-
ctorum.

Arte materna. Musicâ. Erat
filius Calliopes, unius è Musis,
quæ canendi peritissima.

Blandum ducere. Græcum
idioma; id est, potentem du-
cere blanda voce, & canoræ
citharæ nervis, quercus auri-
tas, hoc est, sentientes vocis
suavitatē, quasi si fuissent au-
ribus præditæ.

Parentis. Iovis, qui Deum,
hominumque pater vocaba-
tur; quem initio suorum car-
minum solebant poëtæ lau-
dare, & invocare: vel, solitis, id
est,

*Laudibus? qui res hominum, ac Decorum,
Qui mare, & terras, variisque mundum
Temperat horis?*

*Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quicquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit*

Pallas honores.

*Præliis audax neque te filebo,
Liber, & sævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende, certâ,
Phœbe, sagittâ.*

Dicam, & Alciden, puerosque Leda,

est, notis, & pervagatis.

Temperat. Moderatur.

Horis. Horæ sæpè significât quatuor anni tempestates: unde Homerus appellat horam veris, pro vere, &c. Possunt etiâ hîc intelligi horæ diurnæ, & nocturnæ, quæ quasi mundum dividunt, ac temperant.

Unde. Ex quo Jove: nullus ipsius liberorum est patri æqualis. Vel, *unde*, id est, quare, itaque, hoc sensu: quia rerum est summus opifex, & moderator, idè nihil est ipsi simile, aut par.

Viget. Existit, vivit.

Secundum. Prope par.

Occupavit, &c. Etsi omnia infinito propè intervallo distent à Jove, tamen post illum proximè, & maximè laudatur Pallas. Legunt aliqui, *occupavit*, id est, in hac ode mea, ob-

tinebit locum æquum, & honorem; post Jovem prima laudabitur.

Præliis, &c. Ordo est: nec verò te filebo, ò Liber, id est, Bacche, qui es in præliis audax. Bacchus Liber appellatur, quia vinum libertatem magnam affert dicendi quicquid libet, ac faciendi. Celebratur apud Poëtas Bacchi contra Gigantes pugnantis audacia, & fortitudo.

Virgo. Diana, quæ venatione ferarum delectatur.

Certâ. Quæ semper scopum ferit.

Alciden. Herculem: sic appellatur à voce Græca, quæ robur significat; vel, ab Alcei ejus avo.

Pueros Leda. Castorem, & Pollucem, Ledæ Tyndari uxoris filios, ita tamen, ut Castor

Hunc equis, illum superare pugnis

Nobilem: quorum simul alba nautis

Stella refulsit,

Defluit saxis agitated humor;

Concidunt venti, fugiuntque nubes;

Et minax (quod sic voluere) ponto

Unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum

Pompili regnum memorem, an superbos

Tarquini fasces, dubito, an Catonis

patrem Tyndarum, Pollux Jo-
nem haberet. Hic, nempe Cas-
tor, nobilis fuit superare, id
est, celebris fuit, quia supera-
bat omnes equestri, & curuli
certamine: ille verò, nempe
ejus frater Pollux, cestu, & pu-
gnis: crudos enim pugnos ad
luctam adhibebant Græci pu-
giles.

Quorum, &c. Castor, & Pol-
lux inter alia relict à Jove
fuerunt, & nunc Gemini dicun-
tur ab Astrologis, estque illud
figaum è duodecim Zodiaci
signis tertium. Nautis favere,
& præesse mari putabantur,
adeoque apparere sub figura
stellarum duarum, seu potius
erraticorum ignium, qui è
marinis vaporibus concreti,
apparent aliquando navigan-
tibus, & serenitatem porten-
dere creduntur.

Simul. Simul atque.

*Alba. Serenitatis index: prof-
pera, & felix.*

Defluit, &c. Aqua, vi tempe-
statis agitata, & scopulis inje-
cta, ex illis defluit.

Minax. Intumescens, ac tem-
pestatem, naufragiumque ve-
luti minitās unda residet, ster-
nitur, ac in mare recidit.

Pompili. Numa Pompilius
Rex secundus Romanorū fuit,
pacis, & religionis amans.

Tarquini. Duo fuerunt Tar-
quini, Reges Romani, alter
Priscus, sive senior dictus; alter
superbus, & Regum Rom. ul-
timus, homo nequam, & cru-
delis, quem proinde Horatius
hic laudatum nolit. De Prisco
igitur sermo est; qui cum Re-
ges Etruscorum vicisset, ab his
sumpsit Regiæ dignitatis in-
signia, trabeam, fasces, & Ro-
manis Regibus urenda dedit.
Superbos vocat fasces; quia
Regiæ potentia, ac majestatis
insignia sunt.

Fasces. Sunt collecti in fasci-
culum.

Not. e. lethum.

Regulum ; & Scauros , animaque magna

Prodigum Paulum , superante Pœno ,

Gratus insigni referam Camœnâ ,

Fabriciumque :

Hunc , & incomptis Curium capillis

Utilem bello tulit , & Camillum

ciculum bacillis, in quibus mediis extat securis. Romanis Regibus, ac postea Cōsulibus, Prætoribusque præferebantur à lictore: significabant potestatem animadvertendi in reos, vel pœnâ leviori, quam notabant virgæ, seu bacilli teretes, & minuti; vel graviori, quam securis indicabat.

Catonis. Catonem Vticensē intelligit, M. Porcii Catonis nepotem, ita dictum ab Vtica, urbe Africæ, ubi manus ipse sibi violentas attulit, ne veniret in manus Cæsaris, postquam audivit Pompejanos ab eo profligatos.

Regulum. Dux fuit Romanorum, qui captus ab Carthaginiensibus, & Romam de captivis permutandis missus, suaserit ne id fieret, ipseque, ut promiserat, rediit ad Pœnos, qui cum refectis palpebris, diuturnâ vigiliâ necaverunt.

Scauros. Illustres illi fuerunt ob magna in Rempubli-
cā merita.

Paulum. Æmilius Paulus, Cons. Rom. ad Cannas cū Hannibale pugnavit: profligato collega suo Varrone, & Romanorū millibus ferè fortiter perire cū illis mactis, quam fugâ vitam servare.

Pœno. Hannibale victore.

Gratus. Memor illorū virtutis, aut etiam Romanis nō injucundus, qui se libenter audient de illis heroib. dicentē.

Fabriciumque. Ille ter Consul fuit; insigni frugalitate, & abstinentiâ; bella gravia cum Pyrrho gessit.

Hunc. Fabricium.

Incomptis. Neglectis, & impexis, ut viros militares decet.

Curium. Vnus è prisca Romanis fuit, insigni abstinentiâ, & frugalitate: aurum à Samnitibus oblatum repudiavit, cū diceret, malle se divitibus imperare, quàm divitem esse.

Camillum. Is Gallos, incensâ Româ Capitolium obsidentes, fugavit; eosdem Romam redeuntes magnâ strage ad fluvium

*Sava paupertas, & avitus apto
Cum Lare fundus.*

*Crescit occulto, velut arbor, avo
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus velut inter ignes
Luna minores.*

*Gentis humana pater, atque custos,
vium Anienem cecidit; quin-
tus Dictator fuit.*

*Sava. Aspera, fortis, & la-
boriosa.*

*Arbor. Rotant; eduxit ad
Reip gloriam; educavit.*

*Avitus. Ab avis, & majoribus
relictus.*

*Apto. Qui conveniret exiguo
fundo, avis frugalibus, & par-
cis, minimè sumptuosâ domo.*

*Lare. Domo. Lar propriè est
Deus domesticus, cultos do-
mûs.*

Fundus. Prædium, villa.

*Ævo. Temporis progressu:
nemine sentiènte crescit arbor.*

*Marcelli. Nō videtur Hora-
tius Marcellum hunc laudare,
qui cum Hannibale pugnavit,
Syracusas cepit, &c. ejus enim
fama non crescebat sensim
instar arboris, creverat sanè,
& corroborata erat vetustate:
neque dici potest crevisse in
ejus posteris, qui profectò il-
lius Marcelli, quinquies Con-
sulis, totque rebus præclare
contra Carthaginenses gestis*

inclyti, laudes non æquave-
rant. Celebrat igitur hoc in
loco Marcellum, Octaviæ fi-
lium, nepotem, & generū Au-
gusti; qui cum esset admodum
adolescens, & omni dote or-
natissimus, sensim, ut arbor,
ad veterum Marcellarum glo-
riam, & famā surgebat. Obiit
ille paucis post Actiacam pu-
gnam annis, vix annum vi-
gesimum ingressus, an. ab V.
C. 731. Augusti, & Romæ lu-
ctu incredibili.

*Julium sidus. Julium Cæsa-
rem significat, sub cujus mor-
tem apparuit in Cælo stella
crinita per dies septem, & ani-
ma ejus esse credita est, quæ
Cælo recepta foret. Nota gra-
dationem. Incipit laudare Au-
gusti familiam, à Marcello,
egregiæ spei Principe: pergit
ad Jul. Cæsarem, quem Mar-
cello, ut par est, imò cæteris
heroib. superiorib. anteponi-
demum in Augusto ipso desin-
nit, quæ à Jove secundū dicit.
Non poterat Augustus laudari*

Orte Saturno, tibi cura magni
 Casaris fatis data: tu, secundo
 Casare, regnes.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
 Egerit justo domitos triumpho,
 Sive subjectos Orientis oris
 Seras, & Indos;

Te minor latum reget aquas orbem:
 Tu gravi curru quaties Olympum,
 Tu parum castis inimica mittes
 Fulmina lucis.

Splendidiùs; quod unum hac
 in Ode videtur spectavisse.

Ignes. Stellas.

Pater. Jovem intelligit,
 Saturni filium, &c.

Fatis data. A fatis commissa. Fato enim subesse Jovem credebant.

Secundo. Secundum à te locum obtinente: ita ut tu primus orbis moderator sis, ille sit subjectus uni tibi, & secundus, te solo minor, major cæteris Regibus, &c.

Latio. Romano Imperio,

O D E XII.

Sub allegoria navis, Remp. alloquitur, & eam à bello civili renovando deterret.

O Navis, referent in mare te novi
 Fluctus! ò quid agis? fortiter occupa

O Navis. Quidam recentiores interpretes existimant, Horatium alloqui navim eam, qua rediēs è Macedonia naufragium fecerat ad Palinurum,

cujus prima iēdes ~~rex~~
 Latio. Parthi autem diuturnum cum Romanis bella gessere. Vide Indicem Odarum Chronologicum.

Egerit. Repulerit; vel, in triumpho duxerit.

Seras. Seres populi erant ubi nunc ferè Sina ponitur: apud eos bombyces multi; hinc telæ Sericæ.

Quaties. Fulminabis, & tonabis.

Lucis. Sylvis sacris, quas impii profanas fecerint.

Italix promontoriū, & in qua nonnulli è suis amicis redituri erant in Græciam ad reliquias pugne Philippensis colligendas, & civile bellum in-

Portum : nonne vides , ut

Nudum remigio latus,

malus celeri faucius Africo,

Antennaque gemant , ac sine funibus

Vix durare carina

Possint imperiosius

Æquor ? non tibi sunt integra lintea,

Non Dî , quos iterum pressa voces malo,

Quamvis pontica pinus,

Sylva filia nobilis,

Factes , & genus , & nomen inutile:

Lausandum : sed nihil affe-

darum à Quintiliani , & veterû

pœnè omnium sententia, qui

consent,navim hâc merè alle-

goricam esse. Ac sanè si age-

retur de vera navi,quis vector

eam malo,remis, &c. destitu-

am voluisset cōscēdere? Non-

ne meritò nugari Horatius

conferetur,qui tanto verborû

apparatu persuadere illi co-

naretur,ut saucia,& lacera in

portu se contineret? eam ab

antiquitate, & nobilitate lau-

daret , &c? quæ si allegoricè

accipiantur, nempe pro Ro-

ma , & republica , plena sunt

dignitatis,& elegantix.

Novi fluctus. Nova bella ci-

vilia.Ergone,ò Romani , de

instaurâdo bello cogitatis?Cæ-

sis Bruto,& Cassio in Macedo-

nia,nondum penitus extinctû

fuit civile bellum: vide 2, O:

datum Indic.Chronologicû:

Portum. Pacem,concordiam;

Augusti clementiam.

Nudû,&c. Destituti estis mi-

litibus,ut navis remigibus.

Gemant. Laborent,ac fatif-

cant,venti vim non ferentes.

Durare. Perferre diutius.

Carina. Trabes , è quibus

ima pars navis conficitur,pro

ipsis navibus sumuntur.

Imperiosius. Impotentius;

gravius agitaturn , & navim

pro arbitrio huc illuc tra-

hens, jactansque.

Quos,&c. Quos Deos op-

pressa malis invocare possis:

duces exercituum,& Reipub:

Principes innuit : qui omnes

fermè cæsi.

Pontica. Pôtus est Regio Asig-

minoris,in qua optimè arbo-

res ad naves cōstruendas nas-

cebantur. Sensus est: quamvis

As navis optima , & facta ex

Nil piētis timidus navita puppibus

Fidit : tu , nisi ventis

Debes ludibrium , cave.

Nuper sollicitum , quæ mihi tadium,

Nunc desiderium , curaque non levis,

Interfusa nitentes

Vites æquora Cycladas.

arborib. sylvæ celeberrimæ,
tamen contra tēpestatis vim
nihil ista tua nobilitas valet.

Nil piētis, &c. Nihil piētæ
Deorum statuae, nihil sculptæ,
& cælatæ rerū aliarum imagi-
nes, quibus tua puppis orna-
tur, nihil, inquam, securitatis
hæc inania ornamenta affe-
runt timidis nautis. Hoc est;
Romanos antiquitas, & nobi-
litas sua nō potest jam à ser-
vitate, & Augusti dominatu
vindicare. Solebant in puppi-
bus imagines Deorum pingi,
quorum in tutela navis foret;
ne non aliæ res quædam, ut
Tritones, Sirenes, &c.

Debes ludibrium. Locutio est
Græca : nisi velis esse ventis
ludibrio. Illi debere risum, &
ludibrium, à Græcis dicuntur,
qui ridendi, & illudendi sint.

Nuper. O Roma, ò Resp. quæ
mihi tantum dolorem nuper
attulisti, cū ego pro tua li-
bertate pugnare (cōtra Octa-
vium enim steterat Horatius,
& Pompejanas partes ample-

xus fuerat) at nunc quam esse
quieta velim, & sub Augusto
pacatā desidero, curoq; nō le-
viter, fuge, quaeso, arma, & ci-
viles motus; ut scopulos maris
& Cycladas.

Tadium. Quasi ipsi tædū f-
set, ac porro nunc pœniteret
arma tulisse contra Augustū.

Interfusa, &c. Æquora fusa,
& currentia inter nitētes Cy-
cladas. Cyclades insulæ sunt
Maris Ægæi, sic dictæ, quia in
orbem, & circulum videntur
esse dispositæ: sunt autem sco-
pulis plenæ, ad quos allisi flu-
ctus edunt spumam albican-
tem : hinc nitentes dicuntur.

Rectè autem de Cycladibus,
& Ægæo meminit, non solūm
quia pars ista maris est admo-
dūm periculosa, propter sco-
pulos, & frequentes insulas;
verūmetiam quia Græciæ ad-
iacet, ubi prima belli

civilis alea quasi
iacta fuerat.

O D E XIII.

— Nerei vaticinium de Trojæ excidio.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio

Chico. Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Malâ ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

Phœ. *Quantus equis, quantus adest viris*
Sudor! quanta mores funera Dardana

Pastor. Paris: ita vocatur hic ab Horatio, quia Priamus cum in sylvis exponi iusserat, cum admonitus fuisset, ipsum aliquando patriæ exitialem fore: tamen Hecuba ejus mater illum clam inter pastores educari, & servari jussit; jam grâdior à patre agnitus, & acceptus, in Græciam missus est, ut Helionen, Sororem suam, à Menelao repeteret.

Traheret. Trojam abduceret.

Idæis. Fabricatis in Ida, monte propè Trojam.

Helenam. Jovis, seu Tyndari, & Ledaë filia fuit, Menelai Græcorum Regis uxor, à Paride rapta, & Trojam abducta.

Perfidus. Quia cum fuisset Paris exceptus amicè à Menelao, uxorem illi suam blanditiis deceptam abstulit.

Ingrato otio. Id est, otio mollesco, vel Paridi festinanti, vel ipsi ventis, qui gaudent perpetuo motu.

Obruit otio. Silere invito jussit, & quiescere.

Fera. Luctuosa, feralia.

Nereus. Deus maris præses, Oceani, & Tethios filius, Doridis maritus, pater Nympharum maris, quæ ab eo Nereides vocantur.

Malâ, &c. O Pari, ducis tuæ domum Helenam malis avi-bus; id est, infaustis auspiciis. Sumebantur enim auspicia ex avium cantu, volatu, &c. vide Oden 6.

Conjurata, &c. Solemni Sacramento se obligatura ad Helenam à te divellendam, & convertendam Trojam (ubi Priamus jamdiu regnat) nisi eam reddas.

Adest,

*Genti! Jam galeam Pallas, & Ægida,
Curruſque, & rabiem parat.*

*Nequicquam Veneris praſidio ferox,
Peſtes caſariam; grataque ſeminis
Imbelli citharâ carmina divides:*

*Nequicquam thalamo graves
Haſtas, & calami ſpicula Gnoſii
Vitabis, ſtrepitumque, & celerem ſequi
Ajacem: tamen, heu! ſerus adulteros
Crines pulvere collines.*

Udeſt, &c. Inſtat, imminet: id eſt, quantum laboris ſubeundum brevis erit?

Moves. Præparas, machinaris.

Dardana. Trojanæ, Dardanus, Jovis, & Electræ filius ab Italia ubi fratrem interfece- rat, in Phrygiam veniens, Trojam cœpit condere.

Pallas. Minerva eadem, & ſcientiarum, & belli præſes. Græcis præcipuè favebat, ut Venus Trojanis.

Ægida. Ægis erat ſcutum, caprinis pellibus tectum, cu- jus in medio viſebatur Medu- ſæ caput, horridum anguibus. Diis vulgò tribuitur, maxime Jovi, & Palladi.

Rabiem parat. Concipit bellicum furorem.

Veneris praſidio. Ortâ inter Deas Junonem, Palladem, & Venerem cōtroverſiâ de præ- ſtantia formæ, Paris adhuc in- ter paſtores degens, judex ad-

hibitus, cauſam Veneri adju- dicavit. *Hæc præſidia* nis, & Palladis in Trojam, & Veneris favor erga eodem.

Ferox. Audax, indens.

Divides. Aliud carmen uni ſcæminæ, aliud canes alteri: vel, carmina, percuſſis aliis, atque aliis cytharæ nerys, modulaberis: vel, nunc voce, nunc lyrâ canes.

Thalamo, &c. Fruſtra con- tinebis te in cubiculo tuo, & thalamo, ut fugias, & vites ha- ſias hoſtium, & jacula.

Calami. Arundinis, ſagittæ.

Gnoſii. Cretenſis. Gnoſſus eſt urbs in Creta inſula: erant autê Cretenſes periti jaculâdi.

Strepitum. Belli tumultum.

Sequi. In te perſequendo.

Ajacem. Duplex Ajax fuit, alter à Patre Telamone, dictus Telamonius, qui cum Achillis à Paride ceſſi arma peteret, vi- ctus eſt Ulyſſis eloquentiâ, &

Non Laërtiaden, exitium tua
Gentis, non Pylum Nestora respicis?
Quænt impavidi te Salaminus
Tenzer, te Sthenelus sciens
Pugna, siue opus est imperitare equis
Non auriga piger. Merionem quoque
Nosces: ecce furit te reperire atrox
Tydidem, melior patre;
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies molliis anhelitu,
Non hoc pollicitus tua.

Aracunnæ diem proferet Illo,

In furorē, actus, gladio se confodit. Lege Ov. 13. Met. Alter Ajax, ab Oilco Patre, Oileus cognominatus est. Ejus crimina, & necem vide l. 5. Od. 9.

Collines. Fœdabis; interemptus ferius quàm deceret ad Trojæ utilitatem, in terra voluraberis. Adulteros crines vocat, nempe comptos, cultosque studiosius, ut parum casti solent: vel, tuos adulteri. Paris à Pyrrho Achillis filio interfectus est.

Laërtiaden. Vllystem, Laërtae filium, qui ad expugnandam Trojam momenti plurimum attulit suis consiliis, & dolis; ut Nestor sapientiâ.

Pylum. Oriundum ex Pylo urbe Peloponnesi.

Salaminus. Oriundus è Salamine, insula, & urbe propè A-

thenas, de qua plura vid. Od. 6.

Sthenelus. Dux unus Græcorū, Diomed. socius, vir fortissim.

Sciens pugna. &c. Pugnabāt Græci vulgò è curribus, alter in curru stans, alter equos flectens, ac regens: utrūq; à Sthenelo egregiè fieri Nereus dicit, siue pugnandum è curru sit, siue equis imperitandum.

Merionem. Vide Oden 5.

Furit, &c. Ardet, vehementer cupit te reperire, ac tecum pugnare.

Tydidem, &c. Diomedes, Tydeo patre fortior. Supra Od. 5.

Immemor. Omittens gramen, lupum fugit.

Sublimi, &c. Anhelitum ex alto pectore vix trahens, præ metu, & identidem caput, ut fit, attollens.

Tua. Helenæ, cui te fortem,

Matronisq̃ue Phrygum, classis Achillei.

Post certas hiemes uret Achaicus

Ignis Iliacas domos.

impavidum jactaveras.

Iracunda, &c. Achillis classis, quæ ob iram sui ducis ab Agamemnone dissidentis, reculabit pugnare contra Trojanos, in causa erit: cur in plures annos Ilii ruina, & Iliadū differatur. Achillei autem est genitivus, ab, Achilleus, Achillei: hinc trium syllabarū; aliās duarum est. Achilli Briseidem eripuerat Agamemnon: hinc

Achillis ira, & otium à bello.

Cum tamen amicum suū Patroclū ab Hectore interemptū vidisset, ad bellum se retulit, Hectorem occidit, quo caeso, capta, & incensa fuit Troja. Ipse quomodo perierit leges in Ode 5. lib. 4.

Post certas, &c. Post certum annorum numerum. *Achaicus*, Græcus, à Græcis immisus. Achaia pars est Græciæ

O D E XIV.

28. Tyndaridem, quam satyricis quibusdam versibus offenderat, placare conatur; causam iræ, quā fuerat abreptus, tribuens.

O *Matre pulchrâ filia pulchrior,*
Quem criminosis cumque voles modum
Pones Iambi; siue flammâ,
Sive mari liber Adriano.

Quem, &c. Abolebis, quæcumque voles pœnâ, scriptos in te jambos; eos tolles è medio quocumque modo libuerit: statues de illis, ut libebit. Quem criminosis cumque, pro, quemcūque criminosis.

Criminosis, Maledicis.

Modum pones. Finē, exitum.

Libet, &c. Subaudi, eos punire, & mulctare: seu in ignem, seu in aquā libet conicere. De Adriano mari, vide Oden 3.

Non, &c. Excusat se, quia calatus iracundiâ scripsit istos versus; offensus fortè ab ipsa Tyndaride. Sententia est: non ita suos sacerdotes Cybele, Apollo, Bacchus, agitant, ut iracundia homines quatit.

Dyndimene. Cybelē; sic dicta à Dindymo, Phrygiæ monte, ubi colebatur à Coribantibus, qui æra, sive æreas pelves, ac lebetes, ænea tympana, pulsabant, rotabantque cor-

Non Dindymene, non adytis quatit

Mentem sacerdotum incola Pythius,

Non Liber aquè; non acuta

Sic geminant Corybantes ara,

Tristes ut ira: quas neque Noricus

Deterret ensis, nec mare naufragum,

Nec saevus ignis, nec tremendo

Jupiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi

Limo coactus, particulam undique

pus furentium instar.

stantis ferri venas uberes.

Adytis. In adytis: adyta

Deterret. Exterret; sistit, ac

quò pro-

retinet. Iratum hominem non

phatis hominibus adire non

retardat metus periculi, &

licet. Intelligitur tèplum Del-

mortis.

phicum, quod incolebat, & ubi

Tumultu. Quem tonitru ex-

reddebat oracula Apollo, Py-

citat.

thius dictus, à serpète Pythone

Fertur, &c. Dicitur Prome-

quem interemerat: hinc Apol-

theus, cùm homines è limo

lo fertur, hinc Incola Pythius.

fingeret, coactus fuisse addere

Quatit. In furorem agit.

ad lutum illud princeps, sive

Liber. Bacchus,

primigenium, unde illorum

Aquè. Similiter, tãto furore.

corpora compegerat, particu-

Geminant. Ictu repetito

lam ab omnibus animalibus

quatiunt. Corybantes porro

desectam, & decisam, & à leo-

erant Sacerdotes Cybeles, quæ

ne sumpsisse vim, hoc est, ira-

Jovem recens natum, ut Sa-

cundia, & rabiem, eamque in

turno filios devoranti subdu-

hominis stomacho posuisse.

ceret, alendum iis in Creta in-

Coactus. Quia dotes omnes

sula tradidit. Ne verò Satur-

naturæ in fingendis animalibus

nus vagientem audire Jovem

consumpserat: itaque co-

posset, pulsabant eam, &c.

actus est ab iisdem animalibus

Noricus. Noricum regio est

aliquid veluti rescicare,

Germaniæ, ubi nunc ferè Ba-

quod homini tribueret.

varia; in ea regione procude-

Principi limo. Vel nobiliori,

bantur enses optimi, ob præ-

vel meliori, & exquisitiori.

Dejectam, & infani leonis

Viam stomacho apposuisse nostro.

Ira Thyesten exitio gravi

Stravère; & altis urbibus ultima

Stetere causa, cur perirent

Funditus, imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens

Compesce mentem: me quoque pectoris

Tentavit in dulci juvenia

Fervor, & in celeres lambos

Misit furentem. Nunc ego mitibus

Mutare quaro tristia; dum mihi

Fias recantatis amica

Opprobriis, animumque reddas.

Insani. Furiosi, præter modum iracundi.

Ira Thyesten, &c. Gravi exitio perculit Thyesten ira fratris ipsius Atrei: dolens enim Atreus à Thyeste oblatum uxori suæ stuprum, ipsius filium coctum patri epulandum apposuit, &c.

Et altis, &c. Eadem iracundia fuit causa postrema, & gravissima, cur celeberrimæ urbes penitus everterentur, & victor miles, ac insolens aratrum duci, & sulcos imprimi juberet, in eo loco ubi moenia illarum steterant. Ita everse sunt Troja, Numantia, Carthago, &c. Idcirco autem urbis everse solum jubebant arari, ut intelligeretur, ibi non amplius fore urbem, sed agrum; ut spes omnis restituendæ urbis tolleretur.

Compesce, &c. Itam mitiga.

Me quoque, &c. Astus iracundiæ, me, utpote juvenem, impulit, &c.

Misit, &c. Suavit mihi ut jambos scriberem, Celer, &c. quia jambus ex brevi, & longa constat, atque adeo celeriter pronunciatur.

Mutare. Loco tristiū versuū, & maledicorum, placidos, & mites cupio scribere, & retractare probra, quæ in te dixi.

Recantatis. Retractatis, revocatis. Recitare interdum est, eadē canere iterum; interdum, ut hoc in loco, contraria cātare, & prius dicta condemnare.

Amica. Benevola, placata.

Animum reddas. Bono me animo esse jubeas; merorem meum detorgas.

25.

O D E XV.

Tyndaridem invitat in suam villam, in Lucretili
monte sitam.

Velox amantum sepe Lucretilem
Mutat Lycœ Faunus, & igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.
Impunè tutum per nemus arbutos
Quarunt latentes, & thyma devia
Olentis uxores mariti,

virides metunt colubros;

Nec Martiales hædulei lupos;

Utrumque dulci, Tyndari, fistulâ

Velox, &c. Faunus sæpè, re-
lictò monte Arcadiæ Lycœo,
venit in Lucretilem, Sabino-
rum in Italia montem.

Idem ac Pan, Sa-
tyrorum, ac Deorum rustico-
rum princeps: velox dicitur,
quia caprinos habebat pedes;
cursuque, ac saltu delectari
ferebantur Fauni, ac Satyri.

Defendit. Arcem, prohibet,
ne æstas immodico æstu meas
capellas vexet.

Usque. Semper.

Impunè. Sine lutorum, aut
rei alterius noxiæ metu.

Arbutos. Est arbutus quæ-
dam arbor humilior.

Devia. Huc illuc temerè
vagantes.

Olentis mariti. Capri, qui vir
gregis à Virgilio vocatur, estq̃

olidum animal, & fœtens.

Uxores. Capellæ.

Martiales. Audaces, crude-
les, ideòque in Martis fide, ac
tutela.

Hædulei. Pro hæduli, teneri,
ac recētes hædiz, sic, hinnuleus,
ab Horat. dicitur alibi, pro,
hinnulus. Mendosè legitur in
quibusdam, hædilia hædorum
ovilia: secunda quippe sylla-
ba producitur, quam hîc ratio
carminis brevem esse jubet;
licet hanc lectionem aliquo
modo defendat Lâbinus. Legi
etiam potest, hædulia, sive hæ-
dilia, ut in veteribus ferè om-
nibus codicibus legi docet idē
Lâbinus, ab hædilia, sive, hæ-
dulia, hædulia, id est, stabulum
hædorum.

Utrumque. Quotiescūq̃
cūque.

Q. HORATII FLACCI

Valles, & Ustica cubantis

Lævia personuere saxa.

Dii metuentur: Diis pietas mea,

Et Musa cordi est: hinc tibi copia

Manabit ad plenum benigno

Ruris honorum opulenta cornu.

Hic in reducta valle canicula

Vitabis æstus; & fide Teia

Dices laborantes in uno

Penelopen, vitreamque Circen.

Fistula. Fauni.

Ustica. Mons, seu collis fuit,

Lucretili vicinus: cubans dicitur, hoc est, leniter declivis, & ferè jacens. Altissimi enim montes videntur stare; humiles, & demissi jacere.

Lævia. Polita, atque adeò ad vocem fistulæ geminandam idonea.

Dii metuentur. Atque adeò nihil timebis domi meæ.

Hinc, &c. Ex hac mea villa fluet tibi ad plenum, id est, ad satietatem, copia, & abundantia omnium frugum, & fructuum (qui sunt honores opulenti ruris, & ornamenta) veluti ex uberrimo Amaltheæ cornu.

Cornu. Fabulis prodiit, Jovem à Nymphis nutritum esse lacte cujusdam capræ, Amaltheæ nuncupatæ. Eas ut muneraretur Jupiter, edixit illius capræ cornu rescindere omnes fruges, & fructus

in perpetuum manarent. Hinc cornu co...

Reducta. Separatâ tantisper à reliqua villa, secretiori, & solitaria.

Canicula. Canicula, seu canis minor, est sidus, quo oriente, graviores æstus sæviunt: appellatur etiam canis.

Fide, &c. Fides aliquândo significat citharæ chordam, & nervû; estq; tunc declinationis tertiæ. Teia, id est Anacreonticæ cōpones versus, quales, scripsit Anacreon, Poëta Græcus venustissimus, oriundus Teo, urbe Joniæ.

Laborâtes in uno. Viri unius, nempe Ulyssis, amore implicatas, Circen, quæ illum retinere frustra conata est, & Penelopen ejusdem uxorem, castitatis famâ notam.

Vitream. Dolosam, & instar vitri fragilem; virum enim veneno peremerat.

Hic innocentis pocula Lesbii

Sub umbra: nec Semeleus

cum Marte confundet Thyoneus

Prælia; nec metues protervos.

Circen. Veneficâ famosam,
quæ Ulysses tēpestare jacta-
tū excepit in Italia, ejusq; so-
cios in porcos transformavit.
Virg. l. 7. Homer. l. 10. Odys.

Innocentis. Vini è Lesbo, in-
sula Agæi maris, advecti,
~~quæ~~ dictatis
ignis potatur

Dives. Hauries, ex amphora
educes.

Nec Semeleus, &c. Bacchus

vocatur Semeleus: quia ejus
mater fuit Semele; Thyoneus,
quia ipse furorem ebrietate
provocat, Græci enim ea vox
est *Thyoneus*, & significat fu-
rentem, ac præcipitem. Sen-
tentia est: non Mars cum Bac-
cho prælia committer; non
venietur à poculis, & ebrieta-
te, ad arma, & vulnera.

Protervos. Viros parim mo-
destos, & continentes.

O D E XVI.

Vino potius nihil: moderatè tamen eo utendum.

*N*Ullam, Vare, sacrâ vitem prius severis arbore
Circa mite solum Tiburis, & mania Catili.

Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque

Vare. Quintilius Varus Ho-
ratii amicus fuit; is fortè, qui
cum suis legionibus in Ger-
mania cæsus est, aut aliquis
poeta, ejusdem nominis.

Sacrâ. Baccho consecratâ:
vel sacram vitem vocat, id est,
regiam, divinam.

Prius severis. Potius planta-
veris: noli arborem aliam po-
tius plantare, & serere, quàm
vitem.

Mania Catili. Hoc est circa

Tibur. Catilus enim, Amphia-
rai Thebani filius, hanc Italix
urbem fundavit, cum fratri-
bus Tiburno, vel Tibure, &
Corace: Tiburnus natu ma-
ximus nomen urbi dedit: in
ea Varus habitabat, aut vil-
lam habebat nō procul.

Siccis. Qui vino non utun-
tur, abstemiis. Sententia est:
Superi voluerunt, ut omnia
succederent infelicitè homi-
bus siccis.

Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

Quis post vinum gravem militiam, aut viam crepat?

Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?

*At, ne quis modici transfiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata; monet Sithoniis non levis Evius:
Cum fas, atque nefas exiguo sine libidinum*

Aliter. Quam vino.

Crepat. Queritur; cum dolore commemorat.

*Quis non te, &c. Subaudi, crepat. Quis non potius laudat Bacchum? Crepare aliquid, est de illa re loqui cum vehemē-
tiori cupiditate, & affectu, seu doloris, seu lætitiæ.*

At ne, &c. Verum admonet homines pugna Centaurorum cum Lapithis, commissa in vino, & ebrietate, ne quis transfiliat modum in Liberi, seu Bacchi, muneribus sumendis, hoc est, in vino potando; ne quis immodicè bibat, & justo largius.

Lapithis. Lapithæ, & Centauri, erant populi Thessaliæ; qui, cum Pirithous Hippodamiam duceret, invitati ad epulum, rixam ebrii moverunt, in qua multi utrinque perierunt.

Super mero. Inter vina, & pocula.

Debellata, Pugnata, cōfecta,

Monet, &c. Docet etiam, nos

modicè vino utendum esse.

Evius, &c. Evius, hoc est, gravis, noxius, exilis Sithoniis, Thraciæ populis. Mala per vinum Thracibus importata nos admonent, cavendum esse ab ebrietate.

*Evius. Bacchus ita vocatus est à gemina voce Græcæ, quæ significat, *Eugē fili*; quam à Jove tum pronunciatam volunt, cum Bacchus in Gigantes rem strenuè gereret, eosque mutatus in leonem, à Cælo detruderet.*

Cum fas, &c. Cum illi Sithonii, sive Thraces, ebrii, & avidi explendarum libidinum, discernunt exiguo sine fas, & nefas, hoc est, ponunt exiguum limitem, & discrimen inter fas, seu quod licitum est, & nefas, seu quod est illicitum: honestum, & turpe confundunt, & exiguo limite utrumque separant.

Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassa-

*Invenit quatiā, nec variis oblita frondibus
Sub Divum rapiam: savacone cum Berecynthio*

Non ego te, &c. O Bacche, non movebo tuas statuas, ac deripiam è suo loco, te invito, ac repugnante.

Bassareu. Est vocativus Græcus, à *Bassareus*, quod Bacchi est nomen à voce Hebræa, *Bassar*, quæ vindemiā appellatur, id est, liber, sincerus, verax.

Quatiā. Quatere, movere, commovere sacra, ut Torrentius, Turnebus, & alii interpretes notant, est, statuas Deorum è templis proferre, & ~~in~~ *Quatiā* erat in sacrificando. Quatio hinc sumitur pro excutio, propero, effero. Terentius ait, *quatiā te foras*, pro, expellam. Quia vero Bacchantes erant furiosæ fœminæ, non placide movebant illa sacra, sed cum tumultu, & sæpe calathos, ac cistas, in quibus, ne paterent, obvoluta erant pappinis, & hederæ foliis, humi effundebant. Quod invito certe Baccho, & contrarium, ac morem sacrorum fiebat. Ego igitur non illas initabor, id est, non indul-

gebo ebrietati præter modum.

Obstita. Tecta, obducta, plena, subaudi, sacra mysteria.

Sub Divum. Divum, in hac locutione, significat Jovem, seu ærem, calum apertum, ac patens. Rapere sub Divum, seu Diūm, est in apertum proferre, ostendere, & patefacere.

Tene, &c. Comprime, cohibe: noli me ad furorem, & ebrietatem incitare, pulsando tua cornua, & tympana: quæ tympana, quam ebrietatem sequitur amor sui cœcus, inanis gloria sublimè caput attollens, & temeritas in prodendiis arcanis.

Berecynthio. Simili cornibus, quæ intant sacerdotes Cybeles. Cybele colebatur in monte Phrygiæ Berecynthio: in Cybelis autem sacris pulsabantur incondito strepitu gravis cornua, seu rubæ corneæ, à sacerdotibus furiosis. Vide Oden 14. Idem fiebat à Bacchantibus, in Orgiis.

*Cornu rjimpana, qua subsequitur cæcus amor
sui.*

*Et tollens vacuum plus nimio gloria ve-
llem, Arcanique fides prodiga, pellucidior vitro.*

Vacuum. Levem, arrogan-
tem, prudentiæ expertem.

Plus nimio. Plus iusto.

Fides, &c. Fides arcani
prodiga, quæ temerè arca-

num effudit, id est, infideli-
tas, quæ perspicua est magis
quàm vitrum, quod res ita
non tegit, quin trans illud
appareat.

O D E XVII.

Mecœnati, qui se apud Horatium comare bene
vini sui tenuitatem bellè excusat.

25.

*V*lle potabis modicis Sabinum,
Cantaris, Gracâ quod ego ipse testâ
Conditum levi, datus in theatro

Sabinum. Subaudi, vinum.
Sabina regio non procul Ro-
mâ erat, ubi vinum leve, ac
vile nascebatur: ubi villam
habebat Horatius.

Cantaris. Scyphis, poculis
minoribus.

Testâ. Amphorâ fictili, è
Græcia in Italiam cum vino
advecta: Samiæ testæ maxi-
mè laudabantur: vel, Cùm is
factâ, quæ Græcorum erat
Colonia in Italia.

Levi. Præteritum est verbi,
lino. Solebant Romani suas
amphoras oblinere, & indu-
cere pice, vel cæsâ in eaque
imprimere nomen Consu-

lis, & anni, quo vinum in
dolia, vel amphoras, munde-
bant.

Datus, &c. Eo tempore
vinum meum condidi in am-
phoris, quo tibi applausit po-
pulus in Theatro. Ita suum
vinum argutè commendat,
ac Mecœnati adulatur. Thea-
trum autem significat eum
locum, ubi sedebant ad spe-
ctandum aliquod scenicum
spectaculum; erat in semicir-
culi figuram factum: & è re-
gione visebatur scena, sive
locus planus, ac editior, ubi
actores versarentur. Cùmque
vir aliquis populo gratus in
thea-

Cum tibi plausus,

Care Mecœnas Eques; ut paterni

Fluminis ripa, simul & jocosa

Redderet laudes tibi Vaticani

Montis imago.

Cæcubum, & praelo domitam Caleno

Tu bibes uicam: mea nec Falerna

Temperant vites, neque Formiani

Pocula colles.

theatrum accedebat, solebat
~~in~~ voce, ac
~~manu.~~

Eques. Gaudebat hac appellatione Mecœnas, quæ ipsius modestiam significabat: in Equestri enim ordine constituerat, cum ad altiore[m] ordinem ascendere facillè potuisset.

Ut. Ita ut.

Paterni fluminis. Tiberis, qui fuit ex Etruria, Mecœnatis patria.

Jocosa imago. Echo, quæ laudes tibi à populo plaudente, cum in theatrum subires, datas reddebat, ac geminabat. Jocari porro videtur Echo, cum extrema verba repetit.

Vaticani. Mons Vaticanus

est vicinus Tiberi, & theatro Pompeji.

Cæcubum. Vinum optimum, à cognomini loco dictum in Campania, propè Romanam.

Domitam. Pressam, calcitam.

Caleno. Cales, seu Calenum urbs.

Falerna. Falernus ager in Campania Itala est, ubi vites optimæ: Formiæ, ejusdem Italiæ oppidum, vino suo nobile, quod in vicinis collibus erat laudatissimum.

Temperant. Implent aquâ tantisper mixtâ. Id est, tu domi tuæ bibes, ut soles, vinâ generosissimâ; ego non his utor domi meæ.

59.

O D E XVIII.

Laudes Apollinis, ac Dianæ.

Dianam tenera dicite virgines;
 Intonsum, pueri, dicite Cynthium;
 Latonamque supremo
 Dilectam penitus Jovi.

Vos letam fluviiis, & nemerum comâ,
 Quacumque aut gelido prominet Algido,
 Nigris aut Erymanthi

Sylvis, aut viridis Cragi;
 Vos Tempe totidem tollite laudibus,
 Natalemque, mares, Delon Apollinis,

Cynthium. Sic vocatur Apollo, a monte Cynthio, in Delo insula: intonsus etiam semper pingebatur, imberbis, ac juvenis similis, tum ad venustatem, tum quia promissa cæsaries Solis radios bellè exprimit.

Latonam. Matrem Dianæ, & Apollinis.

Latam. Dianam significat, quæ gaudet sylvis, & amnibus.

Quacumque, &c. Quacumque coma, quacumque frondes arborum prominent, germinant ex arboribus, ac prodeunt, sive in Algido, sive in Crago, &c.

Algido. Algidus est sylvæ, & mons, paucis leucis Româ distans, Dianæ sacri: à frigore ita vocatur; montes enim ferè sunt frigidiores.

Nigris. Umbrosis, propter arborum densitatem.

Erymanthi, &c. Erymanthus est mons Arcadiæ in Græcia; Cragus Lyciæ, in Asia minori: ambo celebres Poëtarum signum, &c.

Tempe. Vallis erat amoenissima in Thessalia, Apollini sacra; quia post occisum Pytho-nem serpentem, eò secessit, ac sacrificia piacularia fecit, &c. Erat ibidem ara eidem Deo dicata: inde lauræ coronæ petebantur coronandis victoribus, in Pythiis ludis.

Natalem. Terram natalem; patriam.

Mares. Id est, vos pueri.

Delon. Terminatio est Græca: pro Delum. Delus est insula Maris Ægæi: Cycladum (supra Od. 12.) clarissima.

Insignemque pharetrâ,

Fraternâque humerum lyrâ.

Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,

Pestemque à populo, & Principe Cæsare in

Persas, atque Britannos

Vestrâ motus aget prece.

Humerum, &c. Apollinis
humerum laudate, insignem
pharetrâ, & lyrâ, seu, Apolli-
nem pharetram humero ge-
stantem, & lyram.

Fraternâ Quam si Mer-
curius frater, lyræ inventor
& artifex, dedit.

Hic. Apollo à vobis roga-
tus.

Persas. Populum Asiæ,
Romanis infestum. Supra
Od. 2.

Britannos. Angliam, non-
dum à Romanis domitam.

Aget. A populo, & Cæsa-
re averteret, converteretque in
hostes Romani nominis,
Persas nempe, & Britan-
nos.

O D E XIX.

Vir probus ubique tutus.

Integer vita, scelerisque purus,
Non eget Mauri jaculis, nec arcu:
Nec venenatis gravidâ sagittis,
Fusce, pharetrâ.

Saphicium.

Integer vita. Cujus vita, &
mores integri, & sine crimine
sunt. Græci, & Latini eos imi-
tati, solent genitivos cum ad-
jectivis quibusdam jungere.
Sic dicitur, felix animi, for-
tunatus laboris.

Mauri. Jaculis Maurorum:
inermis esse potest. Legunt
aliqui, *Mauris.* Mauri populi

sunt Africæ, in mittendis ja-
culis exercitatissimi.

Venenatis. Solebant ferrum
sagittæ, & acumen imbuere
veneno.

Gravidâ. Plenâ, refertâ.

Fusce. Scribit hanc Oden ad
Aristium Fuscum, amicum
suum, Poëtam & Oratorem
egregium.

*Sive per Syrtis iter astuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel qua loca fabulosus
Lambit Hydaspes.*

*Namque me sylva lupus in Sabinâ,
Dum sequor calles dubios, & ultra
Terminum, curis vagor expeditus,
Fugit inermem:*

*Quale portentum neque militaris
Dæmon in laevis alit esculetis;
Nec Juba tellus generat, leonum
Arida nutrit.*

Syrtes. Sunt astuaria quædam in Africæ littore: quæ vulgò numerantur, major, & minor. Igitur potest iter illud intelligi de navigatione, aut, si de terrestri itinere sermonem esse velis, accipe litus Syrtibus vicinum.

Æstuosas. Arentes, arenosas.

Inhospitalem. Nullis hospitibus habitabilem, ob frigus, & asperitatem cautium.

Caucasum. Est mons Scythiæ, ubi Prometheus religatus fuisse dicitur.

Hydaspes. Indiæ fluvius, de quo multa fabulosaarrantur; v. g. quòd aurum inter arenas volvat. Potest etiam hoc epithetum in bonam partem accipi; fabulosus, de quo multa dici solent, famosus.

Lambit. Alluit, rigat.

Ultra terminum. Ultra finem,

nes mihi notos, ac vias incitas, ultra terminum solitæ deambulationis.

Expeditus. Liber ab omni cura, & solutus.

Quale, &c. Qualem lupam, monstri, & portenti similem, neque tantum par est Apuliæ, plena viris bello bonis) in sylvis quercum plenis nutrito solet; nec Mauritania, in qua Juba regnavit.

Esculetum. Locus esculis frequens. Esculus est species quercus.

Juba. Juba fuit Rex Mauritanix, Pompejanis partibus addictissimus: superato Pompejo sibi necem conscivit: de eo Jul. Cæsar triumphavit.

Arida. Æstuosa, siticula, lola,

*Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aurâ,
Quis latius mundi nebula, malusque
Jupiter urget:*
*Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Sola me virtus dabit ulque tutum,
Sola beatum.*

Pigris. Vbi omnia inert
frigore constringuntur, & ne
levis quidem aura calidior al-
~~pi~~
~~Latus mundi.~~ Regionem.
Sane Zonæ frigida sunt ad la-
tera Sphæræ rectæ.

Sub curru, &c. Sub Zona
torrida, ubi Sol hominum
vertici velut incumbit; ubi
nullæ sunt domus propter gra-
vitatem æstus. Illas tamen ter-
ras incolis non carere docet
experientia.

Jupiter malus. Aër incle-
mens, frigidus, nebulosus.
Urget. Vexat, contristat.

Sola me virtus. Vera vox;
Ad eam totius Odę sententia
collineat.

O D E XX.

Virgilium de Quintilii Vari, poëtæ sibi carissimi, obitu
mœrentem consolatur.

*Quis desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis? praece lugubres
Cantus Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.*

Ergo Quintilium perpetuus sopor

Quis, &c. Quis in desenda
morte tam cari capitis, id est,
hominis, modum seruet? quem
lugere pudeat? Desiderium
propriè est, luctus de alicujus
absentia, vel morte conceptus.
Eusebius mortem hujus Quin-
tilii, qui Cremonensis à patria
vocabatur, ascribit ann. V. C.

Præce. Doce me, impet-
ra mihi.

Melpomene. Una Musarum.
Liquidam. Claram, cano-
ram.

Pater. Jupiter, Musarum
parens.

Sopor. Somnus æternus, ita
mortem Poëtæ appellant:

Urget? cui Pudor, & Jusſitia ſoror
 Incorrupta Fides, nudaque Veritas,
 Quando ullum invenient parem?
 Multis ille bonis flebilis occidit;
 Nulli flebilior, quàm tibi, Virgili:
 Tu fruſtra pius, heu! non ita creditum
 Poſcis Quintilium Deos.

Quod ſi Threicio blandus Orpheo
 Auditam moderere arboribus fidem;
 Non vane redeat ſanguis imagini,

Fides. Fidelitas, quæ precibus umbræ inani.
 & pretio corrupti non poteſt.

Nuda Sine ſaco, doli expers.

Flebilis. Deplorandus: multi
 viri boni debent dolere ejus
 mortem; tu præter cæteros; li-
 cet ita tuâ pietate, & lacrymis,
 nihil ſis illi profuturus, vel
 tibi.

Fruſtra. Quia eum non re-
 vocabis ab interitu.

Non ita creditum. Non ita
 commiſſum tibi à Diis, & velu-
 ti depositum, ut nunquam re-
 peteretur, ut nunquam more-
 retur. Scilicet vita nulli pro-
 pria datur, ac perpetua: eit in-
 ſtar pecuniæ creditæ, quæ red-
 denda eſt arbitrio creditoris.

Poſcis Deos. Rogas ut eum
 vitæ, ac tibi reddant.

Quod ſi, &c. Atque licet
 caneres ſuavius Orpheo Thra-
 ciæ vate, quem ipſæ arbores
 canentem audiêrunt, ac ſecutæ
 ſunt, non tamen reddes vitam

Arbor. *[illegible]*
 Fidem. Fides, hujus fidis;
 ſignificat chordam & nervum
 citharæ.

Sanguis. Penebant veteres
 vitam in ſanguine.

Imagini. Umbræ, ſive ani-
 mæ ſuo corpore ſolure. Quam
 cogitamus ut ſorſum, & ima-
 gines quendam hominis vi-
 ventis, ſed tenuem, & vento,
 ac fumo ſimilem, & ut ait Ma-
 ro, vitam ſine corpore. Tria
 quædam veteres in homine po-
 nebant, corpus, animam, &
 imaginem, ſive umbram aut
 manes. Corpus in tumulum, ac
 cineres redibat: anima inter-
 dum evolabat in Cœlum, in-
 terdum ad Inferos deferabatur:
 imago, ſive umbra, & ſimula-
 crum, ſemper in Inferis verſa-
 batur. Vide Cerdanum hæ-
 eruditè explicantem lib. 6.
 Aneid. per, 293.

*Quam virgâ semel horridâ
Non lenis precibus fata recludere
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum ; sed levius fit patientia
Quicquid corrigere est nefas.*

Virgâ. Caueo. Vide bam umbrarum, & mortuorû.
Oden. 9.

Non lenis, &c. Non facile exorabilis ad recludenda fata, id est, ad ea solvenda, & retig-
nanda, quæ fatorum lege, ac
decreto clausa, & ob-
servata sunt.

Compulerit, &c. Addiderit nigro gregi, conjecerit in tur-
Durum, &c. Et certè du-
rum quod dico, & quod pa-
teris : sed quod mutari non
potest, patientiâ est mitigan-
dum.
Patientiâ. Moderatè illud
ferendo.
Est nefas. Non licet : quod
corrigi non potest.

O D E XXI.

Musas laudat, & ut Lamiam celebrent, rogat.

M*Usis amicus, tristitiam, & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis ; quis sub Arcto
Rex gelida metuatur ora,*

Musis, &c. Dum ero Mu-
sis carus, deponam omnem
tristitiam, & metus meos dabo
ventis deportandos in mare,
&c. id est, longè amandabo,
oblivioni tradam.

Protervis. Improbis, in-
quietis.

Creticum. Creta est insula
in Mari Mediterraneo, prope
Peloponnesum.

Quis sub, &c. Sententia est:
securus, seu, nihil admodum
soll'icitus scire, quisnam Rex
in oris septentrionalibus me-
tuatur, & quid illud sit, quod
maximum Tiridati metum in-
cutiat.

Arcto. Arctos vox est Græ-
ca, ursam significans. Est au-
tem Vrsæ, latus septentriona-
le,

*Quid Tiridatem terreat unice,
 Securus. O, qua fontibus integris
 Gaudes, apricos nocte flores,
 Nocte meo Lamia coronam;
 Pimplæ dulcis: nil sine te mei
 Profunt honores. Hunc fidibus novis;
 Hunc Lesbio sacrae pleetro,
 Teque, tuasque decet sorores.*

Tiridatem. Quis ille fuerit, vide Indicem 2. Odarum Chronologicum, ad annum. V. C. 731. adi etiam Oden. 12. lib. 111.

Gaudes, &c. Quæ amas fontes integros, id est, è quibus nondum quisquam libavit; vel, plenos, & puros.

Apricos. Soli expositos: non cec umbra floribus.

Lamia. Ælius Lamia nobilis Romanus erat. Vide Oden 12. lib. 3. ubi de illo fusiùs agit.

Pimplæ. Musa: ita vocabantur Musæ à Pimpla, Græciæ, seu Thraciæ, ut alii volunt, fonte, Musis consecrato.

Sine te, &c. Sine tuo Numine, mei versus, quibus honorem amicis imperio, nihil profunt, vim nullam habent.

Hunc. Lamiam. Ordo est:

deceat te, & tuas sorores, nempe alias Musas, sacrare hunc novis fidibus. & alioquin Lesbio.

Fidibus novis. Lyricis versibus Latinis, quos à se primum Italici monstratos gloriatur sæpè Horatius: veteres erant, & pridem noti Græcis; novi Romanis.

Lesbio pleetro. Canticæ Lyrico Alcaico: ejus enim reparator fuit Alceus, oriundus è Lesbo, Ægæi maris insulâ. Plectrum autem est tenue bacillum leviter inflexum, & incurvum, equinâ setâ instructum, quo lyræ chordas tangimus. Vide Oden 1. lib. 2. notâ ultimâ. Apud antiquos erat instar dentati pectinis.

Sacrare. Sacrum reddere, immortalitati consecrare.

O D E XXII.

Ad sodales convivas, ne inter vina rixentur
& pugnent.

29.

Natis in usum latissia scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibere rixis.
Vino, & lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat. Impium
Amorem, sodales,
Et cubito remanete presso.

Natis, &c. Convenit tantum barbaris, quales sunt Thraces, uti scyphis, hoc est, cyathis, & poculis, tanquam armis committendam: nata enim sunt pocula, & instituta ad hilaritatem, non ad bellum.

Verecundum. Modestum, alienum ab rixa, & tumultu; modicè sumendum.

Prohibete. Defendite, vel per hypallagen, Prohibete rixas, & removere à Baccho verecundo.

Vino, &c. Mirum quantum est discrimen inter vinum, & enses Medorum recurvos, inter convivium, & certamen: non bene ista convenient inter se.

Lucernis. Bibebant, epulabanturque ferme noctu, & accensis lucernis.

Acinaces. Gladius incurvus, & latior: eo utebantur Persæ, & Medi.

Immane, &c. Incredibile dictu est quantum discrepat.

Presso. Id est, demisso, depresso, non erecto ad ictus, & rixam, non sublato. Jacebant in lectulis Romani cum accumberent mensæ, & laevo cubito, ac sinistrâ manu nitentur, caputque sustentabant; alterâ manu cibos ori admovebant. Igitur presso cubito remanere, est, quietè ad mensam accumbere, non stare, non expedire manus, ut fit in rixa,

O D E XXIII.

Archytas Tarentinus, cujus cadaver insepultum nauta
quidam in littore deprehenderat, fingitur cum eo lo-
qui, & illum rogare, ut sibi terram injiciat.

Hexame. **T**E maris, & terra, numeroq; carentis arena
Mensorem cobibent, Archyta,
Palveris exigui prope littus parva Matinum
Munera! nec quicquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum morituro!

Occidit & Pelopis genitor, conviva Deorum,

Te maris, &c. Sunt hæc ver-
ba nautæ quasi subsistentis ad
aspectum cadaveris Archytæ,
& præ commiseratione excla-
mantis.

Mensorem, &c. Sic Geomē-
tram vocat, cujus est terram,
maria, & littora metiri.

Cobibent, &c. Negatum se-
pulturæ munus prohibet ne
Seygem transmittas: insepulti
enim in Charontis cymbam
non admittebantur. Vel: an-
te, qui terram omnem inge-
nio, & scientiâ veluti comple-
tus eras, continere poterit, &
includere angustum sepul-
chrum? quo sepulchro, tan-
quam summo beneficio, licet
parvi sumptûs, donandus es?
tu ne etiam, ut cæteri, mortuus
jaces, & injiciendam cadaveri
tuo terram expectas?

Archyta. Fuit Archytas pa-
triâ Tarentinus, celeberrimus
Philosophus & Mathematicus.
Quamvis autem ille ante hanc
Oden ab Horatio scriptam tri-
bus ferè jam seculis ob-
flet, fingi tamen auctorem potuit
nauta ejusdem, quo vixit Ar-
chytas, temporis hæc dixisse.

Matinum. Matina est regio,
& ora Italiæ, ad mare; sic di-
cta à Matino monte, Calabria
vicino.

Aërias, &c. Cœlum quasi
penetrasse mente.

Morituro. Siquidem eras
moriturus.

Occidit, &c. Respondere fin-
gitur ilte Archytas. Noli, ò bo-
ne, mirari, quòd mortuus sim:
mortuus est ipse Pelopis geni-
tor, Tantalus, qui Deos convi-
vio exceperat: mortuus Titho-
us, &c.

Ti-

*Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admissus; habentque
Tartara Panthoiden iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Trejana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos, atque cutem morti concesserat atra;
Judice te, non sordidus auctor*

Tithonus. Auroræ maritus, qui uxoris arte vitæ longissimā vixit, ac demū senio extectatus, in vaporē tenuem evanuit, ut hic indicat Horatius his verbis, *relictus in auras*, et ut alii fabulantur, in cicadā mutatus est.

Minos. Cretæ Rex fuit, ac Jovis filius, cum quo interdum colloqui, & ab eo arcana multa discere putabatur, ab eodē iudex Inferorū creatus, ob summam aequitatem, & severitatem.

Panthoiden. Pythagoram, olim Panthoi filium, ut ipse dicebat: licet enim Mnesarchi filius esset, tamen narrabat se annis, antequā esset Pythagoras, ferè 700. fuisse Euphorbū Panthoi filium, qui Trojano in bello perierat: idque ut probaret, refixerat, id est, detraxerat è templo Junonis Argivæ clypeum, quē Menelaus Euphorbo à se interfecto ereptum in eo fixerat, ac suspenderat, & quem à se, tunc Euphorbo, gestum Trojani belli temporibus idem Pythagoras agnosce-

bat. Ordo igitur est; quamvis, detracto è poste templi clypeo Euphorbi, testatus se Trojani belli temporibus Euphorbum fuisse, nihil dederat morti præter corpus. Lege Ovid. lib. 15. *Metamorph.*

Iterum, Nempe primò cum esset Euphorbus, secundo cum esset Pythagoras.

Orco demissum. Mortuum. Pars inferorum piis destinata erat: Elysies campos vocabant: pars impiis; Tartarus dicebatur.

Nihil ultra, &c. Corpore solo mortuus veluti erat, animā superstitē, & in aliud corpus transeunte; quæ opinio Pythagoræ, & famosa Metempsychosis erat.

Judice te, &c. Tu ipse non ignores illum Pythagoram, & contentendum, id est, optimum auctorem, seu magistrum Philosophiæ, quæ rerum naturalium veritatē indagat. Tam celebris enim fama Pythagoræ, & doctrina erat, ut hoc sci-

Natura, verique. Sed omnes una manet nox;

Et calcanda semel via lethi.

Dant alios Furia torvo spectacula Marti:

Exitio est avidis mare nautis:

Mista senum, ac juvenum densantur funera: nullum

Sava caput Proserpina fugit.

Me quoque devexi rapidus comes Orionis

Illyricis Notus obruit undis.

At tu, nauta, vage ne parce malignus arena

Ossibus, & capiti inhumato

Particulam dare. Sic, quodcumq; minabitur Euris

Fluctibus Hesperiiis, Venusine

re nauta, licet alioquin impetius, posset.

Manet. Expectat, omnibus imminet.

Nox. Mors, tenebrosa tota.

Dant alios, &c. Alii moriuntur in bello, in quo eos Furie prebent quasi ludibrium, & spectaculum Marti, qui crudelitatem istam tragœdiæ gaudet.

Densantur. Cumulantur, coacervantur.

Proserpina. Plutonis uxor, quæ jus quoddam habet in mortuos, ut potè Inferorum Regina, & mortuorum.

Fugit. Præterit, excipit.

Devexi, &c. Proni, cadentis, vel in Australem Cœli partem ad polum vergentis. Orion est sidus in fronte Tauri è stellis 7. conflatum; quod cum oritur, & occidit, ventos, & procellas excitat: hinc No-

tus ejus comes dicitur.

Illyricis. Illyria, seu Dalmatia, est regio opposita Italiæ Orientali.

Vaga. Quæ huc, & illuc volvitur.

Parce. Ne omittas.

Malignus. Avans, periculosus.

Dare. Ingerere.

Sic, &c. Particula ista precantis est. Ita faxint Superi, inquit Archytas, ut quancumque procellam Euris, Orientalis ventus, minabitur se excitatum in mari Italico, ea procella omnis recidat, ac detonet in sylvas Venusinas, te salvo, ac tuis navibus.

Hesperiiis. Italia vocata est Hesperia magna, à quodam Hespero. Vide Oden. 3.

Venusine. Venusium est civitas Apulia.

*Plectantur silva, te sospite: multaue merces,
Unde potest, tibi defluat aquo*

Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.

Negligis immeritis nocituram

Postmodò te natis fraudem committere? forsan

Debita jura, vicesque superba,

Te mancant ipsum: precibus non linquar inultis,

Teque piacula nulla solvent.

Quanquam festinas, non est mora longa; licebit

Injecto ter pulvere curras.

*Merces. Lucrum; laboris
fructus, & industria.*

*Quo potest. Quacumque ex
causa tibi evenire poterit.*

Æquo. Favente.

*Custode. Patrono: ibi cole-
batur; est autem Tarentum ci-
vitas Italiæ, in Calabria.*

*Negligis, &c. An tu id non
curas quod te oro? negli-
gis arenam inspicere meo cor-
pori? non vereris fraudem, id
est, flagitium committere,
quod ex te natis, hoc est, tuis
filiis, postmodò, id est, longo
post intervallo, putas nocitu-
rum, non tibi?*

*Forsan, &c. Fortasse tu ipse
solves præmia isti tux crudeli-
tati jure debita, pœnas tuis
istis superbis factis dignas: fiet
ut vicissim ab aliis insepultus
superbè negligaris, ut nunc
tu negligis. Jura vocat debi-
ta: quia jus est ut ita cuique
eveniat, uti de Nis est meri-*

*tus, & suo ipse exemplo pu-
niatur.*

*Vices superba. Pœna facino-
ri superbo, & crudeli vicissim
debita.*

*Precibus, &c. Eveniet illud
quod imprecor; me Superbi-
liscuntur.*

*Piacula, &c. Nulla sacrifi-
cia impediunt quominus læas
pœnam; cā te non solvent, ac
liberabunt. Piaculum signifi-
cat crimen, & sacrificium
etiam, quod fit ad illud ex-
piandum.*

*Licebit, &c. Poteris navi-
gationem institutam absolve-
re; & quamvis festinas, id te
non diu morabitur, si ter pul-
verem meo cadaveri injeceris.
Erat autem numerus ternarius
sacer, & in hac ceremonia,
injiciendæ mortuis terræ, so-
litis adhiberi. Vide Cerdanū,
palmariū illum Virgilii inter-
pretem, in lib. 6. Æneid. vers.*

O D E XXIV.

Miratur, & irridet Iccium quemdam, è Philo-
sopho militem factum.

Icci, beatis nunc Arabum invidēs
Gazis, & acrem militiam paras!
Non autē devictis Sabææ

Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas! Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbæra serviet?

Puer quis ex aula capillis

Ad cyathum statuetur unctis,

Dæctus sagittas tendere Sericas

Arcu paterno? Quis neget arduis

Pronos relabi posse rivos

buli in Montibus, & Tiberiæ reverti;

Arabum. Est Arabia regio to unguento.

Asiæ, ad mare rubrum: ejus
pars remotior, quæ Sabæa vo-
catur, nondum domita fuerat
à Romanis: itaque anno V. C.
730. cū cum exercitu profe-
ctus est Ælius Largus, Iccius
illum secutus est.

Gazis, &c. Opibus. Gaza
nomen est Persicæ: inhiis
hostium spoliis.

Horribili. Feroci, bellicoso.

Medæ. Lege finem od. 2.

Serviet. Captivas mulieres
sibi famulas jubebant esse.

Ex gula. Medorum, aut
Arabum.

Ad cyathum. Ut vina tibi
in poculum fundat.

Unctis. Delibatis odora-

Sericas. Seres sunt Indiæ
populi, ad mittendas sagittas
egregiè instituti. Igitur
illum puerum, vel ex ea
regione ortum, vel peritum
esse jaculandi; & Sericas sagit-
tas ponit pro quibuslibet
aliis.

Pronos relabi, &c. Qui an-
tè proni, & præcipientes decurre-
bant è montibus arduis, nunc
mutato cursu, retrò posse labi
ad ipsa montium cacumina;
Sententia est: nihil est tam ar-
duum, tam præter naturam,
ordinemque rerum, quod fieri
jam posse non credamus; cum
te videamus è Philosopho mi-
litem esse factum.

ORDARVM LIB. I.

*Cum tu coemptos undique nobiles
Libros Panati, Socraticam & domum,
Mutare locis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?*

Panati. Fuit Panætius Stoicus Philosophus celeberrimus, Scipionis, & Lælii præceptor.

Domum. Familiam, scholam, Philosophos à Socrate derivatos; eorum libros intelligit. Socrates porro fuit Athe-

Magister.

Iberis. In Hispania fabricatis, ubi ferrum præstans.

Meliora. Qui te melioribus studiis addixeras, nempe Philosophiæ.

Tendis. Cogitas, paras.

O D E XXV.

29. Rogat Venerem, ut sacrificanti Glyceræ adsit.

*Venus, Regina Cnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantia
Thure te multo Glyceræ decoram
ansfer in adem.*

*Fer idus tecum puer, & solutis
Gratia zonis, properentque Nympha,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.*

Cnidi. Et urbs Asiæ, ubi Venus colebatur, in Cypro insula, ut & Paphus.

Sperne, &c. Desere; & veni in sacellum elegans, seu domum Glyceræ te vocantis multo thure incenso.

Gratia Pingebantur veste discinctâ. Vide Od. 4.

Comis. Hilaris.

Juventas. Dea præses juvenutis. Hebe vocabatur uxo. Herculis.

Mercurius. Deus est eloquentiæ: ponitur in comitatu Veneris, quia nihil est eloquentius amore.

)*()*()*()*()*(

O D E XXVI.

Horatii preces ad Apollinem.

Quid dedicatum postit Apollinem
 Vates? quid orat, de patera novum
 Fundens liquorem? non opimas
 Sardinia segetes feracis:
 Non æstuosa grata Calabria
 Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
 Non rura, qua Liris quietâ
 Mordet aquâ, taciturnus amnis,
 Premant Calenâ falce, quibus dâdi
 Fortuna vitem: dives, & aureis

Dedicatum Apollinem. Dedicato templo ornatum: vel, statuam Apollinis dedicatam, & consecratam. Vide 2. Indicem Odarum, ad an. 726.

Vates. Horatius: de se loquitur in tertia persona.

Novum. Recens haustum è lolio; vel, recens ex uvis presum.

Liquorem. Vinum: hoc effundebant, vel in aram, vel in ædium, ac veluti sacrificabant: meritis enim, & veluti immolatur liquor fusus.

Sardinia. Est insula prope Siciliam, frumenti ferax.

Calabria. Est Italiæ regio, prope Siciliam; hodie pars regni Neapolitani.

Indicum. Ex Indiis deportatum in Europam.

Liris. Campaniæ in Italia fluvius, altus, & quietus.

Mordet. Alluit, lambit.

Premant. Amputent vitis ramos inutiles. Ita Virgilius dixit *falce premere*, pro, relecare ramos umbrosos.

Calenâ falce. Hoc est, cultello falcis instar incurvo. Cales oppidum est Sabinorum in Italia, cujus in agro vina erant optima.

Dives, &c. Patior etiam, ut mercator dives exhauriat aureis poculis vina, quæ comparavit, sive emit, mercibus Syris, è Syria ab ipso advectis. Syria est regio Asiæ, continens Phœniciam, Palæstinam, Judæam, Idumæam, &c. omnium rerum ferax.

Mercator exsiccet culullis

Vina Syra reparata merce;

Diis carus ipsis; quippe ter, & quater

Anno revisens aquor Atlanticum

Impunè. Me pascunt olivæ,

Me cichorea, levesque malva.

Frui paratis, & valido mihi

Latoë dones, & precor, integra

Cum mente; nec turpem senectam

Degere, nec citharâ carentem.

Culullis. Cuvellio. Culeus est aliquando mentura 20. amphorarum: hinc ducta vox, *culullus*.

Reparata. Permutata, vicissim parata, permutatione scilicet factâ Syræ mercis, cum vino vel. quia singulis annis, eum prob. vina consumpta sunt, nova emit.

Carus. Mercator; felix, ita, ut appareat ipsos Deos ejus curam gerere.

Anno. Per annum, in anni unius spatio.

Revisens. Navigando.

Atlanticum. In Africa, ubi mons Atlas: ibi fermè orbis fines Romani ponebant, versùs Occidentem.

Impunè. Sine periculo, securâ, & felici navigatione.

Levesque. Quæ gravem alvum levant, ac solvunt.

Paratis, &c. Opibus, & bonis quæ paravi: seu, quæ facillè parari possunt, quæ obvia sunt, & parvi sumptus, atque adeò semper parata, & prompta. Est autem hic ordo: O Latoë, dones precor mihi valido, & mente integrâ utenti, frui paratis, & degere senectam non turpem; nec citharæ expertem.

Valido. Valenti, sano.

Latoë. Apollo, Latonæ fili.

Integrâ. Rationis compot sanâ,

Turpem. Inertem, & ingloriam.

Nec carentem citharâ. In qua possim lyricis verbis me oblectare.

O D E XXVII.

Suam lyram alloquitur, & laudat:

Sapphicæ

26.

Poscimus, si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod, & hunc in annum
Vivat, & plures; age, dic Latinum,
Barbyte, carmen,
Lesbio primum modulate civi;
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum, & Musas, Veneremque, & ut
Semper harentem puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis, nigroque
Crine decorum.

Poscimus, &c. Ordo est: hoc à te posco, age, o barbite, si quid aliàs tecum lusi, cane aliquod Latinum carmen, quod carmen vivat in hunc, & plures annos.

Vacui. Soluti omni cura.

Lusimus. Cecinimus.

Vivat. Duret, laudetur.

Barbyte. Græca vox est: lyram significat.

Lesbio civi. Alcæo, qui Poëta lyricus fuit, è Lesbo insula oriundus.

Modulate. Pulsate. Tu, quæ pulsavit, & modulis certis temperavit Alcæus. Indicat autem Alcæum primum inter Græcos Poëtam lyricum fuisse; se primum inter Latinos.

Qui ferox, &c. Qui quævis esset bello assuetus, quod homines feroces. & à Musis alienos redderet, et tamen, sive inter arma degeret, sive post longam, & periculosam navigationem, versaretur in otio, & pace, barbyto utebatur. Omissum est ab Horatio, hic ut aliàs, primum sive, sive esset inter arma.

Religarat. In littore, in portu post tempestatem ligaverat.

Liberum. Bacchum.

Puerum. Cupidinem.

Harentem illi. Veneri affixum; perpetuum ejus comitem.

Lycum. Alexi amicum.

O decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Jovis, ô laborum.

Dulce lenimen, mihi cumque salve

Ritè vocanti.

Dapibus, &c. Apta conviviis, quæ Jupiter celebrat.

Testudo. Lyra. Primam enim lyram è squama, & dorso testudinis, & chordis aliquot, compegisse fertur Mercurius. ~~et~~ *hæc* squama, & sonora.

Cumque, &c. Semper, ubicumque. Salve mihi, ades mihi quocumque loco, & tempore te appellavero.

Mihi salve. Id est, te veneror, amo te, atque amplector. Est formula benè precantis.

O D E XXVIII.

Suam impietatem pristinam detestatur.

Parcus Deorum cultor, & infrequens,

Insanientis dum sapientia

Consultus erro, nunc retrorsum

Vela dare, atque iterare cursus

Cogor relictos. Namque Diespiter,

Parcus, &c. Ego, qui antea fueram parcus, seu negligens, & parùm assiduus in colendis Superis, dum errores Epicureorum Philosophorum insanientium sequerer, nunc, &c. Cùm Epicurei negarent à Diis humana curari, eos negligentiùs colebant.

Sapientia. Philosophiæ.

Consultus. Peritus, & quasi doctor, ac M. ~~istæ~~ *Valgæ*,

consultus, est vir peritus juris. quem imperitiores, consili petendi causâ, conveniunt.

Retrorsum, &c. Mutare sententiam: aliam viam inire, Deos colere. Ducta est metaphorâ à re nautica.

Cursus. Iter, navigationem.

Relictos. Referre me ad pristinam pietatem, quam profitebar, cùm Stoicos sequerer.

Diespiter. Jupiter, dici patet.

*Igni corusco nubila dividens,
 Plerumque per purum tonantes
 Egit equos, volucremque currum,
 Quo bruta tellus, & vaga flumina,
 Quo Styx, & invisi horrida Tanari
 Sedes, Atlanteusque finis
 Concutitur. Valet ima summis
 Mutare, & insignem attenuat Deus,
 Obscura promens: hinc apicem rapax*

Igni. Fulmine.

Nubila dividens, &c. Jupiter, qui plerumq; dividit nubila, cum tonat, id est, qui solet tonare Cœlo núbilo, idem ille per serenum cælum equos tonantes aliquando egit: ex quo intellexi Deum aliquem reverâ esse, & mihi malum, ni resipiscerem, impendere. Tonat interdum Cœlo núbilo, interdum sereno; utrumq; ex eadem causa, nempe ob exhalationû, & vaporum collisionem: qui vapores, & exhalationes, si densiores sunt, in nubes coguntur; si subtiliores, & altiores, non impediunt quominus cælum serenum purumque videatur. Atorrò autem quia rariùs fiunt tonitrua cœlo sereno, et eorum causa est occultior, quàm illorum, quæ fiunt cœlo núbilo, ea tonitrua, & fulmina veteres accipiebant tanquam à Deo præcipuè immissa, & mali aliquid portendere putabant. Sic

Virgilius, de bello civili agens:
*Non aliàs cælo ceciderunt plura
 sereno fulmine. Hom. Odys.*
 lib. 19. &c.

Per purum. Per cœlû serenû.

Bruta. Gravis, stupida, sensûs, & motûs expers.

Styx. Inferorum palus.

Tanari sedes. Inferi. Est Tanarus promontorium, austrum quoddam in Macedonia, ex quo Poëtæ singebant descendi ad Inferos. Itaque pro ipsis Inferis sumitur.

Finis. Non totâ Africam nôrant veteres, sed orbem signi putabant paulò post Mauritaniam, ubi est mons Atlas,

Valet. Potest. Et omnino Deus aliquis, qui humana gubernat.

Ima. Res, & homines infimos ponere in summorû loco.

Attenuat. Abjicit: tenuem, & contemptum facit.

Obscura, &c. Homines obscuros, & ignotos in luce honorû collocat, & tecebris educit.

Fortuna cum stridore acuto

Sustulit; hinc posuisse gaudet.

Hinc, &c. Ex hoc regno, ex hac domo, fortuna tollit apicem, id est, opes, & honores, quæ sunt quasi fastigia humanarum rerum; eaque hinc ponit, id est, in hoc regnum, in

aliam domum transfert.

Fortuna. Videtur hinc illam Horatius cum Deo confundere.

Stridore. Tumultu, murmure ingenti.

O D E XXIX.

Preces ad Fortunam, pro Cesare ad bellum in Angliam proficiscente:

29.

O Diva, gratum qua regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos

Vertere funeribus triumphos:

Te pauper ambit sollicitâ prece

Te Colonus; te dominam aquoris,

Antium. Vrbs est Latii maritima, ubi templum erat Fortunæ celeberrimum. Dicitur autem Fortuna illud regere, hoc est, illi præesse, ibi coli præcipuè.

Præsens, &c. Potens, quæ hanc vim habes, ut tollas, &c. quæ ita es præsens in omnibus locis, & negotiis, ut possis tollere, &c. Deos præsentem Latini vocant, qui vocanti statim adsunt, qui auxilium, opemque afferunt.

Imo de gradu. Hominem ex

infimo statu attollere ad summum.

Mortale corpus. Mortalem hominem: pars pro toto.

Vertere, &c. Mutare in funera.

Ambit. Ambire precibus, est, rogare blandiendo, supplicando, &c. ut solebant candidati, qui honores ambiebant.

Colonus. Agricola.

Te dominam. Refer ad ambit, vel ad metuunt, quod sequitur.

Quicumque Bithynâ laceffit

Carpathium pelagus carinâ;

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,

Urbesque, gentesque, & Latium ferox,

Regumque matres barbarorum, &

Purpurei metuunt Tyranni;

Injurioso ne pede proruas

Stantem columnam, neu populus frequens

Ad arma cessantes, ad arma

Concitet, Imperiumque frangat.

Te semper anteit sava necessitas,

Clavos trabales, & cuneos man-

Quicumque, &c. Omnes nautæ. Bithynæ navis, est navis, vel Bithyni mercatoris, vel facta in Bithynia, regione Asiæ minoris.

Carpathium, &c. Est maris Mediterranei pars ad Ægyptum vergens: ita dicitur ab insula Carpatho, inter Rhodum, & Cretam sita.

Dacus. Gens bellicosa, ubi nunc Moldavia, Servia, & Bulgaria.

Scythæ. Populi Septentrionales, quorû plaustra vagæ ritè trahunt domos, ut ait lib. 3. Od. 18. in sua patria velut exules, & profugi.

Matres. Quæ liberis timere solent.

Purpurei. Vestiti purpurâ.

Tyranni. Interdum ea vox Reges significat.

Ne proruas, &c. Metuunt ne

evertas suû Imperiû & Remp: florentem, ac instar columnæ firmæ stantem. Cave putes esse hanc Horatii præcationem: ea enim Odæ extremæ reservatur, estque pro Cæsare tota.

Neu populus. ~~Neu~~ ^{Non} ~~f~~ ^{fi} ~~ali~~ ^{ali} qua seditio, in qua ~~opulus~~ ^{opulus} cōgregatus cives otiosos, & quietos ad arma sumenda impellat, Reges cessantes cogat arma capere, & excutiat jugum Imperii, se in libertatem asserat.

Necessitas. Hæc præcedere semper Fortunam dicitur ab Horatio, quia necessarium credebant Fortunæ morem gerere, neque fieri posse ut aliquis ejus imperium excuteret.

Trabales. Clavi trabales sunt, quibus trabes cōpinguntur, ac proinde majores, & crassiores:

Cuneus. Cuneus est ferrum in æquum h: desinens, quo

Gestans ahenâ ; nec severus

Uncus abest , liquidumque plumbum.

Te spes , & albo rara Fides colit

Velata panno , nec comitem abnegat ,

Utrumque mutatâ potentes

Veste domos inimica linguis.

At vulgus infidum , & meretrix retrâ

Perjura cedit : diffugiunt cados

Cum face siccatis amici ,

Ferre jugum pariter dolosi.

Immisso lignum finditur.

Ahenâ , Ferre durâ instar æris.

Severus. Tenax, premens.

Uncus, &c. Vncus, plumbū serviunt rebus inter se jungendis, & committendis. Pertinent hîc ad exprimendam necessitatem vim, & potentiam, vel potius ad significandam firmitatem, ac stabilitatem; quippe quæ moveri, labefactari; ac refigi nequit. Viderur his verbis Horatius describere tabulam Fortunæ pictam, quæ visererur Antii.

Te spes, &c. Spes additur Fortunæ, quia homines in adversa fortuna sola spe sustentantur: fides, quia veri, ac fideles amici, ne fortuna quidem resistente, deserunt amicos.

Albo, &c. Candidis induta vestibus: fides enim pura, & simplex debet esse.

Rara. Quia rarum est.

Colit. Amat, ac sequi gaudet.

Comitem abnegat. Te comitem non aspernatur; unâ ire non recusat.

Utrumque. Quandocumque.

Mutatâ. Fortuna felix atque bis; adversa nigris vestibus induitur.

Linguis. Per Fortunâ abeuntē, & avolantē, significatur adversa; per manentem, secunda.

Potentes. Florentes, opulēti.

At vulgus, &c. Fideles amici domus a Fortuna relictas, & amicos infelices non deserunt: sed populus, qui solam utilitatem suam spectat, & discedit.

Cados siccatis. Vbi viderent exhaustos ad imam usque faciem cados, nihil superesse quod rapiant, & liguriant.

Jugum. Adversam fortunam prementem.

Dolosi ferre. Dolosi in ferendo iugo, & societate bonarum.

Serves iturum *Cæsarem* in ultimos
Orbis *Britannos*, & *juvenum* recens
Examen *Eois* timendum

Partibus, *Oceanoque* rubro.
Eheu! cicatricum, & sceleris pudet,
Fratrumque. Quid nos, dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manus *juventus*
Metu *Deorum* continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova

rerum, & malarum; quia socii, & participes bonarum volunt esse, non malarum.

Serves. Serva igitur, o *Fortuna*, *Cæsarem*.

Ultimos, &c. *Angliam*, & vicinas quasdam *Angliæ* insulas, esse orbis finem à *Septentrione* veteres putaverunt.

Examen. Exercitum è recentibus copiis collectum; ab *apibus* ducta metaphora.

Eois. *Orientalibus*. *Parthos*, & *Medos* intelligit, qui exercitum hunc ducendum in *Orientem* contra se arbitrabantur, ob *Crassum* à se antè annos aliquot interfectum. Non vivit *Augustus* in *Angliam*; quia *Negatos* *Angli* misere ad illum de pace. Vide 2. *Indicem*, in libri limine.

Rubro. *Erythræo*, *Arabico*. Meditabatur enim *Augustus* bellum in *Arabes*,

quod iis anno nostris tertio intulit.

Eheu, &c. Ex eo quòd *Cæsar* ducat exercitum in *Barbaros*, & disjunctos populos, occasionem sumit belli civilis defendendi, & externi belli laudandi.

Sceleris. *Bestiæ* & *hominum* accelerati; quod antè annos 12. ortum sub *Julio Cæsare*, vix dum benè sopitum erat.

Fratrumque. In civili bello à fratribus occisorum.

Quid nos, &c. Quid sceleris non suscepimus nos atate hâc dirâ, & propè ferreâ nati?

Nefasti. *Nefarii*.

Juventus. *Milites*; à quo scelere nostros exercitus religio deterruit?

Metu *Deorum*. *Pietate*, ac religione adversus Deos.

Incude diffingas retusum in

Massagetæ, Arabesque ferrum!

Diffingas. Recudas, reformes; vel, destruas, ut novos enses, & sanctiores facias; quibus in Massagetæ utamur.

Retusum. Hebetatos enses in bello civili, & attritos.

Massagetæ. Sunt Scythiæ populi; Arabes verò Asiæ.

O D E XXX.

Plotio Numidæ felicem ex Hispania reditum
gratulatur.

ET *fidibus iuvat*

Placare, & vituli sanguine debito,
Custodes Numida Deos;

Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,

Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamia, memar

Atque non alio rege puertia,
Atque taque simul toga.

Fidibus. Carminibus lyricis.

Placare. Diis satisfacere, quibus sacrificium vovi, si amicus rediret.

Debito. Votivo.

Hesperia ultima. Hispaniâ; quæ appellatur ultima Hesperia, id est, in ultimo orbe posita, ad Occidentem versa, ut distinguatur ab Italia, quæ vocatur etiam Hesperia; sic autem vocatur, vel ab Hespero Atlantis filio, vel ab Hespero stella, quæ occidente Sole apparet.

Sospes. Revelans incolumis.

Multa, &c. Quamvis amicos de ejus reditu lætos amplectatur omnes suavissimè, ac deosculetur, nullum ex iis tamen suavius quàm Lamiâ; quippe meminit, se eodem rege pueritiam egisse, sub quo eam egit Lamia.

Rege. Moderatore, magistro, gubernatore.

Mutata. Togam prætextam, id est, purpureo cinctam limbo, exuebant anno ætatis 17. quo sumebant virilem togam, ac moderatores pueritiæ dimittebant.

Cres-

Cressa ne careat pulchra dies notâ:

Neu prompta modus amphora ;

Neu morem in Salium sit requies pedum:

Neu multi Damalis meri

Bassum Threicia vincat amystide:

Neu desint epulis rosa,

Neu vivax apium , neu breve lilium.

Cressa. Cretensi , hoc est, alba. Cres, vir Cretensis: Cressa Cretensis fœmina; ut Phœnix, Phœnissa. Effoditur autem in Creta insula terra candida.

Notâ. Lapillo albo. Thracæ notabant felices dies albis calculis ; infustos nigris. Jubet igitur hanc diem Horatius albo lapillo , ut fortunatam, notari.

Neu, &c. Id est, bibatur sine modo , saltetur sine requie, largè utrumque , & affatim fiat.

Promptè. Quæ citò , sine mora petenti detur : vel ; depromptæ , & educæ è cella vinaria.

Salium in morem. Ut solent saltare Sali, Martis Sacerdo-

tes; qui certis diebus saltationem quamdam exercebant in honorem Martis, ter pede terram peragunt agilitate summa.

Multi meri. Ebriosa mulier.

Bassum. Potorem egregium.

Amystide. Amystis poculum est capax , ita dictum Græca voce , quòd sine interpiratione hauriendū erat. Sententia est: caveat Bassus, ne ipsum vincat Damalis potans amystidem totam. Threiciam vocat, vel quia revera erat Threissa, vel quia Thraces ebriosi ferebantur , & ejusmodi calices uno haustu siccabant.

Apium. Herba diu virens, & vivens.

Breve. Citò marcescens.

O D E XXXI.

Mors Cleopatæ, ab Augusto victæ navali bello;

29. **N**unc est bibendum: nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus

Ornare pulvinar Deorum

Tempus erat dapibus, sodales;

Antehac nefas depromere Cæcubum

Cellis avitis, dum Capitolio

Regina dementes ruinas,

Eunus, & Imperio parabat,

Contaminato cum grege turpium

Pede, &c. Sævissimum est li-
berè, ac temerè.

Saliaribus dapibus. Quas
nempe apponant, & instruant
Salii Sacerdotes, de quibus di-
ctum est Ode superiori: vel ex-
quisitis dapibus, quilibet isti
Salii ~~tenent~~ velici, qui mag-
nifice, & opiparè epulaban-
tur.

Pulvinar. Est sacculus plu-
mâ, vel tomento fartus, qui
capiibus, aut cubitis accumben-
tium in lectulis subiciebatur.
Post victoriam insignem ali-
quam solebant Romani Diis
suis quasi epulum præbere. Ita-
que mensas in templis strue-
bant, ac dapibus cumulabant;
circa mensas sternebant lectu-
los cum pulvinaribus, iisque
Deorum, quasi convivarum,
statuas imponebant.

Tempus erat. Tempus est;

imperfectum pro præsentis
Græco more.

Antehac. Antequàm victa,
imò extincta fuisset Cleopatra.

Cæcubum. Vinum genero-
sum, natum in Cæcubo, Cam-
paniæ monte.

Avitis. In quibus illud a vi-
majoresque nostri condide-
rant.

Dum, &c. Interea dum Re-
gina Cleopatra dementi, & ir-
rito conatu pararet evertere
Capitolium, & Imperium
Rom. extinguere.

Capitolio. Templum erat
Jovis, in clivo Tarpejo, ita
dictum ab hominis capite ibi
invento, dum fundamenta ef-
foderentur.

Turpium virorum. Eun-
cherum, qui solent sædis mor-
bis laborare, & contaminati,
olentesque esse.

Morbo virorum, quidlibet impotens

Sperare, fortunâque dulci

Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus:

Mentemque lymphatam Mareotico

Redegit in veros timores

Casar, ab Italia volantem

Remis adurgens, accipiter velut

Molles columbas, aut leporem citus

Venator in campis nivalis

Æmonia; daret ut catenis

Fatale monstrum. Quæ generosâ

Impotens sperare. Adeò demens, & vecors, ut auderet omnia sperare, etiam illa, quæ fieri nullâ ratione poterât, v.g. Romanorum Imperium dele-
re. Impotens propriè est ille, qui effrænatis animi motibus imperare non potest, qui fræna laxat iræ, libidini, &c. Im-
potens autem sperare, Græca locutio est: in eo impotens, quod speraret, &c. quæ se cõ-
tinere non poterat: quin spe-
raret quidlibet.

Minuit, &c. Ejus potentiâ, & audaciam fregit accepta cla-
des ab Augusto, qui vix unam ex ejus navibus ab incendio sospitem reliquit, & ejus ani-
mum furiosum, & vino ebrîû Mareotico, quod in conviviis cum Antonio celebratis sæpè hauserat, veris timoribus im-
plevit, non falsis, ut ejus spes

erant fallæ. Porro Cleopatraz naves, aliæ statim post Actiacâ victoriam sunt à Casarianis incensæ, aliæ ab Arabibus, qui in Erythræo sinu erant. Vide 2. Indicem Odarum ad annum 722. ab V.C. 711.

Lymphatam Furiosam. Quos canis rabiosus memordit, ii lymphas fugiant, & horrent; hinc lymphatus pro furioso ponitur.

Mareotico. Mareotis est pa-
lus, & regio Ægypti, ubi opti-
mum vinum nascebatur.

Volantem. Fugientem ab Græ-
cia, quæ non longè abest ab Italia.

Adurgens. Celerrimè perse-
quens.

Æmonia. Thessaliq, ita dicta est ab Rege quodam suo Æmone.

Monstrum. Cleopatram fu-
ren-

*Perire quarens, nec muliebriter
 Expavit ensē, nec latentes
 Classē citā reparavit oras.
 Ausa & jacentem visere Regiam
 Vultu sereno fortis, & asperas
 Tractare serpentes, ut atrum
 Corpore combiberet venenum,
 Deliberatā morte ferocior:
 Savis Liburnis scilicet invidens
 Privata deduci superbo
 Non humilis mulier triumpho.*

rentem instat. Fatale vocat, id est, fato quodam, & irā Superūm exortū. Exitiale.

Generosius. Quam in catenis, & in triumpho.

Nec expavit ensē. Voluit sibi ferro vitam adimere, neq; duci. *Ita ensē* duos suorum custodum petere; qui mortem illi tamen negarunt.

Nec, &c. Non ivit Cleopatra classe citā, & properante in oras Ægypti latentes, & ultimos Regni sui fines, ut eos repararet, ac muniret, ad bellum instaurandum.

Latentes oras Ægypti recessus, & urbis intimas.

Jacentem. Profligatā; & mœrentem.

Deliberatā. Quam sibi inferre statuerat: idē ferōx, quia mori certa.

Liburnis. Navibus angustioribus, in Liburnia illi duci

regione factis; quales erant illæ, quibus Augustus in prælio navali contra Antonium usus erat. Vide Oden. i. lib. Epodon.

Invidens, &c. Indignatā, & nolens, ob superbiam, hunc honorem navibus Liburnis, à quibus victa erat, & quæ idē salvæ appellantur, tribuere, ut in iis Romam duceretur.

Deduci, &c. Duci ex Ægypto in Italiam, ut privata mulier, ipsa quæ non obscura, & infimo loco nata, sed nobilis, & Regina erat. Explicat etiam Lambinus, *non humilis*, non parvo animo, & fracto. Est autem ordo: scilicet invidens hanc Cæsari gloriam, ut ipse, tanti nominis, tantæ dignitatis mulier, capta, & Regno spoliata, instar feminae privatae, in Liburnis navibus, tanquam in triumpho, deduceretur.

29.

Apparatum convivii frugalem, & minimè
sumptuosum, sibi placere.

Sarphoccy **P**ersicos odi, puer, apparatus
Displicent nexa philyræ coronas
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arua
Vite bibentem.

Persicos. Magnificos; quales
à Persis adhibebantur; v. gr.
odores, unguenta, &c. Persæ
in convivis erant imprimis
sumptuosi, & multarum deli-
ciarum.

Puer. Servule.

Philyræ. Est cortex interior,
ac tenuissimus, ex arbore tilia
decerptus, qui ductus in ta-
nias, nectendis floribus servit.

Mitte. Omitte, noli investi-

gare, ubi nascentur rosæ tari-
diores.

Simplici, &c. Ordo est: cu-
ro sedulus, ut nihil l bores
addere pro conv. Apparatu
ad simplicem myrtum: nihil
nisi coronas è myrto volo.
Myrtus adhibebatur in convi-
viis, boni odoris causâ, & quia
fumos vini discutere credebatur.

Arctæ. Densâ, umbrosâ.

Q. HORATII FLACCI

ODARVM

LIBER SECVNDVS.

ODE I.

C. Asinium Pollionem monet, ut, omiſſâ, quam ſcribebat, de bello civili tragœdiâ, vel historiâ, in Remp. potiùs ordinandam incumbat Bellum civile deplorat.

29. *Motum ex Metello Conſule civicum,
Bellique cauſas, & vitia, & modos,
Ludumque Fortuna, graveſque
Principum amicicias, & arma*

Motum, &c. Ordo eſt: ô Pollio, inſigue mœſtis præſidium reis, &c. tractas, ſive ſcribis motû civilem, belli civilis varios, ac turbidos eventus, ex Metello Conſule, id eſt, ab eo tempore quo Q. Cæcilius Metellus Celer fuit Conſul, qui eſt annus ab V.C. 694. quo Cæſar, Crallus, & Pompejus, inter ſe de invadenda Republica fœdus iniêrunt.

Cauſas, & vitia. Simultatem ortam Cæſarem inter, & Pompejum, multorû ambitionem, odia, libidines, iniam, ut ait

bellè Florus, felicitatem, &c. Vide Suet.c. 29. & 30. in Julio Cæſare.

Modos. Seditiones, pugnas, deliberationes partium.

Ludum Fortuna. Varios cauſus, quibus Romanam rem, ut pilam, jactare Fortuna videbatur.

Principum. Cæſaris, Pompeji, & Craſſi, qui ſocietatem junxerant, Reipublicæ funeſtam. Florum lege, lib. 4. c. 2. 3. & ſeq.

Arma, &c. Arma uncta, id eſt, delibuta, & adhuc ſtillant;

Nondum expiatis uncta cruoribus,

Periculosa plenum opus alea

Tractas, & incedis per ignes

Suppositos cineri dolofo.

Paulum severa Musa tragedia

Desit theatri: mox, ubi publicas

Res ordinâris, grande munus

Cecropio repetes cothurno,

tia civium cruore, qui nondum expiatus est. Propriè nō expiatur cruor, sed arma expiantur, cruore per scelus infecta, vel miles gestans hæc arma. *Expiare*, autem est, rem aliquam, aut personam, ex impia, & contaminata, pia, & scelere solutâ efficere, aliquâ religiosâ ceremoniâ. Ejusmodi ceremoniâ usurpabant Romani certis temporibus, & *armilustrum* vocabant; camq; adhibuit Augustus, confecto civili bello, cum lustrum solemni ritu condidit, populumque expiavit.

Plenū opus, &c. Quæ tragedia à te suscepta, opus est aleæ, & periculi plenum: de multorum enim sceleribus, qui jam rerum potiuntur, scribi tuto, & impune vix potest. *Alea*, est propriè ludus talorum, qui periculosus, & incertus vulgò est: unde ad significandū casum quemlibet periculosum, ea vox adhibetur.

Incedis, &c. Idem facis, ac si incederes per cineres, qui te-

gerent ignem suppositum: quod nempe sine gravi periculo fieri nequit.

Paulum, &c. Omitte paululum res acce tragicas theatro, & scenæ committere. Erat Pollio Poëta optimus, teste Virgilio: & hoc de tragedia aliqua, à Polliōne inchoata, rectius quàm de hystoria intelligas.

Publicas, &c. Erat enim tum Pollio Consul: cujus Magistratûs munus est ordinare Rempublicam; quæ bello civili erat admodum perturbata.

Grande munus. Grande opus tragediæ faciendæ.

Cecropio cothurno. Tragico more, ac stylo. Cothurnus erat genus calceamenti altioris, quo actores tragediarum utebantur. Cecropius appellatur, id est, Atheniensis, à Cecrope Rege Athenarum primo; quia tragedia maximè Athenis viguit, ubi Sophocles, Euripides, &c., floruerunt.

Insigne mæsis præsidium reis,

Et consulenti, Pollio, Curia;

Cui laurus æternos honores

Dalmatico peperit triumpho.

Jam nunc minaci murmure cornuum

Perstringis aures; jam litui strepunt;

Jam fulgor armorum fugaces

Terret equos, equitumque vultus;

Audire magnos jam videor Duces,

Non indecoro pulvere sordidos,

Et cuncta terrarum subacta,

Præter atrocem animum Catonis:

Juno, & Deorum quisquis amicior

Reis. Reus, illum significau,
quicumque causam dicit, siue
sit nocens, siue innocens.

Curia. Senatui.

Cui laurus, &c. Qui de Dal-
matia triumphasti. Sunt autem
Dalmatæ in Illyrico; quæ re-
gio est in ora maris Adriatici,
contra Italiæ. Dalmatiæ urbs
erat primaria Salonæ, quam
Pollio cepit.

Jam nunc, &c. Laudat Ho-
ratiæ carmina Pollionis de bel-
lo civili, tam graphicè, & orna-
tè ab eo scribi cœpta, ut in his
res ipsæ geri, & cerni, non nar-
rari, & audiri viderentur.

Cornuum. Buccinarum, quæ
olim è cornu, postea ex ære
factæ sunt. Propriè cornua sunt
buccinæ breviores, & intortæ:
litui verò sunt buccinæ longio-
res, & parum incurvæ.

Perstringis. Feris, tundis.

Non indecoro. Glorioso pul-
vere; quem scilicet in militari
campo collegerunt.

Cuncta terrarum. Cunctas
terras. Sic alio loco dixit, *a-
mara curarum*, pro, *amaras
curas*, Græco more.

Subacta. A Cæsare domita.

Catonis. Dictus est ille Cato
Uticensis ab Utica urbe Africæ,
in quam cum se post pugnam
Pharsalicam coniecisset, audi-
retque appropinquare Cæsa-
rem, mortem afferre sibi ma-
luit, quam se illi dedere.

Juno, &c. Sententia hujus
loci hæc est. Juno, & è Diis
alii, quicumque Afris olim fue-
rant amiciores in bello Jugur-
thino, coactiq; tamen Roma-
norum viribus, & fato fuerant
ex Africa inulta discedere im-

Afris inultra cesserat impotens

Tellure, victorum nepotes

Rettulit inferias Jugurtha.

Quis non Latino sanguine pinguior

Campus sepulchris impia praelia

Tesiatur, auditumque Medis

Hesperia sonitum ruina?

Quis gerges, aut qua flumina lugubris

Ignara belli? quod mare Daunia

Non decoloravere cades?

potentes, id est, quia non poterant ulcisci Atrosum cladē, & pœnas à Romanis sumere, illi, inquam, Dii Romanos, nepotes, & posteros illorum Romanorum, à quibus victi olim erant Afri, vicissim immolârunt in bello civili, tanquam victimas placandis Jugurthæ Manibus, & Atrosum umbris; atque ita pœnas Romanis retulerunt, ac reposuerunt, Afros ubi sunt. Juno Carthagini, & Africæ impensè avebat, Virg. l. An.

Inferias. Erant inferiæ, sacrificia quæ fiebant mortuis, & inferorum umbris. Solebant autem prius temporibus immolari aliquot è captivis hominibus, ad placandas cætorum ducum umbras; & ad eorum tumulos mactari.

Jugurtha. Fuit Jugurtha Rex Numidiæ in Africa. Is grave bellum gessit cum Ma-

tello primùm, mox cum Marii; demum à Boccho Mauritanix Rege, ad quem confugerat, proditus, in Marii potestatem venit, à quo Romam ductus, & ostentatus in triumpho, in carcere necatus est, anno V. C. 648. Sallustium adi.

Tesiatur. Ostendit, sepulchrorum multitudine, quam sæva fuerint illa bella, impietatis, & crudelitatis plena, nempe civilia.

Auditumque Medis, &c. Cladem, & ruinam Italiæ, quæ olim Hesperia magna dicta est, tantam, ut à Medis, remotissimis videlicet Orientis populis, & Romanorum hostibus, audita cum gaudio sit.

Gurges. Qui lacus, quæ freta?

Daunia cades. Italicorum. Daunus Rex fuit Apuliæ, quæ Italiæ pars est.

Decoloravere. Sanguine infecerunt,

Qua caret ora cruore nostro?

Sed ne, relictis, Musa procax, jocis,

Cæa retrahes munera nania:

Mecum Dionæo sub antro

Quare modos leviores plectro.

Sed ne, &c. Sed, ò mea Musa, noli refricare veteres illas querelas, relictis, quæ te decet, amœnioribus argumentis.

Procax. Audacior.

Cæa nania munera. Versus lugubres; qui olim a Simonide, lyrico Poetâ, vel inventi, vel præcipua cum laude facti sunt. Dicuntur illi naniæ Cææ; quia Simonides natus est in Ceo insula maris Ægæi, prope Eubœam. Est autem, *Nania* carmen in funeribus cani solitum: interdum sumitur pro puerili cantilena.

Dionæo. Veneri sacro. Venus dicta est Dione; quo nomine appellata est quoque Veneris mater, Oceani, & Tethyos filia.

Modos. Carmina.

Leviore, &c. Jocosâ nempe argumenta levioribus modis, & numeris canenda; tragica,

severioribus, & fortioribus.

Plectro. Instrumento, quo fides lyrae percutiuntur; quod nunc ex equinis vulgò feris fit, alias, instar pectinis, ex ebore, aut buxo constabat.

Hanc totam Oden eruditique quidam ita explicant, ut velint, ab Horatio invitari Pollionem ad absolvendam, quam inchoârat, belli civilis historiam, omittendasq; tragœdias, quas, intermissâ transilper historiâ, scripsitabat. Hæc porro verba, *mox ubi publicas res ordinâris*, exponunt cum Turnebo, & aliis, postquam Republicæ historiam, & bellorum civilium, ordinaveris, digesseris, & ordine conscripseris. Fave huic expositioni ultima pars Odæ, in qua Pollionis scripta laudat: non cum igitur dederet à scribendo,

O D E II.

29.

Contemptus pecuniæ; laus liberalitatis,

Nulus argento color est, avaris
Abdita terris inimice lamina,

*Crispe Sallusti, nisi temperato
 Splendeat usu.*

*Vivet extento Proculejus ævo,
 Notus in fratres animi paterni:*

Nullus, &c. Ordo est. o Crispe Sallusti, inimice laminæ abdita in avaris terris, nullus est argento color, nisi usu temperato splendeat.

Color. Dignitas, pulchritudo: nihil juvat pecunia, nisi utaris.

Avaris. Avara terra dicitur ea, in qua argentum defoditur, quia illud celat, ut avari factitant.

Abdita, &c. Qui es inimicus laminæ defossæ in terra; qui non amas laminam, seu aurum abdere, & furtim terræ depocere; qui ab avaritia es alienus. Legendum potius, *abdita*, quam *abdito*, nempe, *argento*; quæ vox est in primo versiculo Odæ: hæc enim duo verba, *inimice lamina*, nec bonam, nec sat Latinam efficiunt sententiâ, si legantur sola: quæ laus enim est, si quis inimicus laminæ dicatur esse?

Lamina. Pro laminæ. Est

autem lamina, bractea metalli: sumitur hic pro ipso argento, vel auro.

Crispe Sallusti. Fuit iste Crispi Sallustii historici ex sorore nepos; de quo agit Cornelius Tacitus, Annalium lib. 3. paulò ante medium: quem ab historico adoptatum, & magnâ potentia, summisque opibus modestissimè usum ait.

Extentæ ævo. Longo tempore producto usque ad seram polteritatem: immortalis erit Proculeji fama, & memoria.

Proculejus. Fuit Eques Romanus, Augusto charus: ejus fratres, Scipio, & Muræna, cum ob arma in bello civili contra Augustum gesta, patrimonio suo spoliati fuissent, Proculejus bona tua de integro æquis partibus cum ipsis divisit, imitar patris amantissimi.

Notus. Nobilis, celebris.

Animi. Propter animum: Græca locutio. Subaudiunt

Græ.

Alum aget pennâ metuentes solvi

Fama superstes.

Latius regnes avidum domando

Spiritum, quàm si Lybiam remotis

Gadibus jungas, & uterque Pænus

Serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops:

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Egerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten

Græci particulam propter, quæ
apud illos gignendi casum po-
stulat.

Aget. Vehet, toller.

*Metuente solvi. Defatigari
nesciâ, semper volante, & vi-
gente.*

*Superstes. Post illius mortem
adhuc vivens, & tuperans.*

*Regnes. Regnabis, regnare
possis. Rex est, qui sibi impe-
rat.*

*Avidum spiritum. Avaritiâ,
cupiditatem majorum opum.*

Lybiam. Regionem Africæ.

Remotis. A Lybia disitis.

*Gadibus. Gades insula, &
urbs est, in ultima Hispania ad
meridiem, Cadix; unde nomen
freto Gaditano, per quod mare
Mediterraneum in terras in-
fluit; quodque patrio sermone,
ab loco vicino vocant Hispani,
de Gibraltar.*

Uterque Pænus. Tum qui est

in Africa, tum qui in Hispania.
Nam Carthaginenses Hispaniæ
partem diu obtinuerunt, ur-
beamq; nomine Carthaginem in
ea condiderunt, quæ Carthago
nova dicta est.

*Crescit. Morbum auget. In-
dulgens sibi: obsequens bibendi
cupiditati. Hydrops. Ita voca-
tur morbus, quo alimenta,
imò ipsæ aliquando carnes in
aquam resolvuntur; unde intum-
escit corpus, & pallet: hîc
pro ipso hydropico ea vox po-
nitur.*

*Causa morbi. Aqua inter-
cus.*

*Redditum, &c. Ordo est:
virtus, dissidens plebi, eximit
numero beatorum Phraaten
redditum Cyri solio. Sententia
est: homines virtute præditi,
ab stolidâ vulgi opinione dis-
sentientes, excerpunt è nume-
ro beatorum, felicem non pu-*

*Disfidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus; populumque falsis
Dedocet uti*

*Vocibus, Regnum, & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorta
Spectat acervos.*

tant idcirco Phraaten, quod in solidum Cyri fuerit restitutus.

Phraaten. Phraates, Rex Parthorum, ob mores barbaros, ob patrem, & triginta fratres, cum filio suo natu maximo interfectos, in exilium a suis pulsus est, substituto illi Tiridare; postea tamen Scytharum ope in Regnum est restitutus. Consule Indicem II. Odarum, ad ann. V, C. 731. Vide etiam Justinum, lib. 42. c. 5. Dicitur autem, *Cyri solium*; quia Regnum Persarum a Cyro fundatum à Parthis postea occupatum fuit; non quod Phraates Cyri esset filius, aut hæres: Orodís enim filius fuit.

Beatorum. In hac dictione ultima syllaba eliditur ob vocalem positam in sequenti ver-

su, ad quem ista syllaba pertinet: idem observare est in Ode

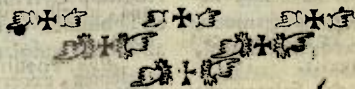
3.

Dedocet uti. Docet non uti falsis vocibus, eum; felicem vocando, qui felix reverâ non sit.

Deferens uni. Illi nomen Regis, felicitatem, & gloriam tribuens uni, quisquis, &c.

Laurum. Coronam, laudem, victoriam.

Oculo irretorta. Qui cumulos auri, atque argenti ita prætereundo aspectat, ut ne oculos quidê reflectat, ac retorqueat: id est, qui nulla cupiditate illorum, ac desiderio commovetur. Rursùm irretortus oculus dici potest, non invidus; invidi enim obliquis, & limis oculis ea solent aspicere, quibus invident.

O D E III.

Mentis æquabilitas ubique servanda. Mortis
necessitas.

Æ *Quam memento rebus in arduis
Servare mentem ; non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Letitia , moriture Delli ;*

Seu mæstus omni tempore vixeris ;

Seu te in remoto gramine per dies

Festos reclinatum bearis

Interiore notâ Falerni ;

Quâ pinus ingens, albaque populus,

Æquam, &c. Ordo est. O
Delli, memento servare in as-
peris, & arduis rebus mentem
æquam, id est, moderatam, &
æquabilem ; eandemque in re-
bus Acundis ab insolenti leti-
tiâ temperatam.

Morture, &c. Siquidem ali-
quando es moriturus ; sive sem-
per vixeris mæstus, sive ali-
quando genio indulseris, ma-
ximè festis diebus.

Delli. Dellius fuit historicus,
& orator insignis ; à Dolabella
ad Cassium ; à Cassio deinde
transiit ad Antonium ; novis-
simè ab Antonio transfugit ad
Cæsarem.

Reclinatum. Jacentem, re-
supinatum.

Te bearis. Te exhilaraveris,
genium curaveris.

Interiore, &c. Falerno opti-

mo, & vetustissimo. Ampho-
ris vini, quas servatas Romani
vellent, notam apponebant in
operculo, quæ indicaret quod
vinum esset, quo anno, & Con-
sule conditum. Quo vinum
erat generosius, & servari di-
gnius, eò interiore loco cellæ
vinariæ condebatur, ut potè
frigidiorè, & ad servandum
vinum aptiorè. Rursum quia
primæ quæque amphoræ bibe-
bantur, ultimæ interiori loco
positæ erant vetustissimæ.

Falerni. Falernus mos Cam-
paniæ Italiæ, ab eo vinum Fa-
lernum nomen invenit.

Quâ. Id est, in qua parte hor-
ti tui, aut villæ. Legitur etiam,
quò, id est, quo in gramine,
loco.

Alba. Populi frondes aversæ
parte, albicant ; adversæ, virent.

Um-

Umbram hospitalem consociare amant;

Ramis, & obliquo laborat

Lympha fugax trepidare rivo.

Huc vina, & unguenta, & nimium breves

Flores amara ferre jube rosa;

Dum res, & etas, & sororum

Fila trium patiuntur atra.

Cedes coemptis salubus, & domos;

Villique, flavus quam Tiberis lavit,

Cedes; & exstructis in altum

Divitiis potietur hares.

Divesne prisco natus ab Inacho

Nil interest, an pauper, & infima

Umbram, &c. Gaudent consociatis ramis umbram efficere, quæ gratum epulantibus hospitium præbeat.

Laborat trepidare. Cum labore trepidat, propter lapillos nimium obstantes. Trepidare autem, est agitare se huc illuc, & anxie commovere; festinare ægrè.

Flores rosa. Rosas, quæ nimis citò marcescunt.

Res. Opus, vel, idoneum tempus, opportunitas, occasio.

Sororum trium. Parcarum. Dum vita tibi suppeditat.

Atra. Funesta: quibus videlicet relictis, mors obeunda necessariò sit.

Cedes. Discedes, demigrabis.

Coemptis. Undique, aut, si-

mul à te emptis.

Flavus. Pulcher, vel, flavas arenas volvens.

Lavit. Est in indicativo, à verbo, *lavere*, quod olim usurpabatur, pro *lavare*.

Exstructis in altum. In cumulum congestis.

Divesne, &c. Ordo est: nihil interest an sis dives, & ortus ab Inacho, an pauper, & obscuro loco natus, ne testum quidem, & domum, quò te recipias, habeas: quippe futurus es perinde victima Orci nil miserantis, divites æquè, ac pauperes damnantis letho.

Inacho. Fuit Inachus Rex Argivorum, Abrahami æqualis, aut etiam illo superior; cujus filia Josophis celebrata est. Floruit circa annum mundi 2200.

De gente sub Dio morêris,

Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur; omnium

Versatur urna serius ocyus

Sors exitura, & nos in aeternum

Exilium impositura cymba.

Gente. Stirpe, familia.

Sub Dio. Sub nudo, & aperto Cælo.

Morêris. Habites, degas.

Eodem cogimur. Eundem in locum compellimur. Orcum nempe, ac tumulum.

Versatur. Agitur.

Versatur urna, &c. Suadet metri ratio vocem hanc in ablativo positam, ordinemque hunc esse: sors omnium, id est, moriendi fatalis hora, serius ocyus exitura, versatur, & mo-

vetur in urna; nempe Jovis, aut iudicum trium apud Inferos; qui finguntur a Poëtis tabellæ nominibus omnium hominum inscriptas movere in urna, sive cista; ita ut ii moriantur primi, quorum nomina priora educta sint.

Et nos in aeternum, &c. Et quæ nos impositura est cymbæ Charontis; ut in aeternum exilium ab eo deportemur, nempe ultra Stygem, in Inferos.

O D E IV.

Tiburtinæ, & Tarentinæ regionis amœnitatem laudat.

29.

Septimi, Gades aditure mecum, &

Cantabrum indoctum juga ferre nostra, &

Septimi. Fuit ille Romanus Eques, idemque Poëta bonus, Augusto carus, amicus Horatii.

Gades. Vide Oden 2. hujus libri.

Aditure, &c. Qui mecum iturus es in Gades; nempe cum Augusto, qui anno V. C. 723. bellum Hispanis intulit; quò secuturi eum erant Septimius, & Horatius. Vel; qui paratus

es me amicum tuum sequi in ultimas terrarum oras, etiam usque ad Gades, Syrtisque, &c. Et verò Augustus, Cantabros petens, non videtur in Lybiam, aut Gades iturus fuisse.

Cantabrum. Cantabri sunt Hispaniæ populi, ubi nunc Biscaya, Hispanorum ultimi à Romanis domiti: eos Augustus debellavit, anno V. C. 741.

Barbaras Syrtes, ubi Mauri semper

Æstuat unda:

Tibur, Argeo positum colono,

Sit mea sedes utinam senectæ!

Sit modus lasso maris, & viarum,

Militiæque!

Unde si Parca prohibent iniquæ;

Dulce pellitis ovibus Galeis

Flumen, & regnata petam Laconi

Rura Phalanto.

Ille terrarum mihi præter omnes

Angulus ridet, ubi non Hymet o

Vide II. Indicem Odarum.

Indoctum, &c. Qui parère Romanis nondum didicit.

Syrtes. Loca sunt arenosa, & periculosa, in Africæ littoribus.

Mauri. Propriè dicendum esset, Lybica; quia Syrtes duæ, major, & minor, procul ab sunt à Mauritania.

Tibur. Est urbs Italiæ amœna, condita olim à Tibure, homine Græco, qui Argis profectus in Italiam venit.

Argæo. Argivo. Argos est urbs primaria Peloponnesi.

Colono. Colonus interdum est, qui agrum colit, agricola: alias, ut hic, cum significat, qui ex urbe quapiam commigrat, ad aliam habitandam.

Lasso maris. Fatigato maritimis itineribus; quando me fatietas belli, & iterum ce-

perit. Erat itaque tunc id ætatis Horatius, ut adhuc gerere bella, & itinera longiora posset suscipere; nempe annos admodum 40. natus.

Unde, &c. Quo ex loco, id est, à Tibure, si me Parca prohibent, arcentque, petam flumen Galeum, celebre ob oves pellitis; petam agros, ubi Phalantus Lacon regnavit. Tarentum describit, prope Galeum flumen situm, in Calabria.

Pellitis ovibus. Oves Tarentinæ, propter lanæ bonitatem, pellibus, & quasi vestibus intergebantur, ne ipsarum lana inquinaretur.

Phalanto. Lacedæmonius dux fuit, qui cum Spartanis Italiam petens, Tarentum occupavit.

Ridet. Placet.

Hymetto. Mons est Græciæ, pro-

Mella decedunt, viridique certat

Bacca Venafrō:

Ver ubi longum, tepidaſcne prabet

Jupiter brumas; & amicus Aulon

Fertili Baccho minimum Falernis

Invidet uvis.

Ille te mecum locus, & beata

Postulant arces: ibi tu calentem

Debita ſparges lachryma favillam

Vatis amici.

prope Athenas, ubi mel optimum, apes lectiſſimæ.

Decedunt. Inferiora, deteriora ſunt, nihil cedunt meli Hymetto. Decedere, eſt locum alteri, ut nobiliori, cedere, inferiorem ſe fateri. *Bacca, &c.* Oliva: ubi olivæ naſcuntur pares Venafranſis. Eſt Venafrum Campaniæ in Italia oppidum, ubi olivæ præſtantes.

Aulon. Mons eſt viniſe-

rax, in Calabria.

Minimum, &c. Id eſt, uvas fert non deteriores iis, quæ naſcuntur in Falerno, monte Campaniæ: invidetur enim melioribus.

Arces. Colles, quibus Tibur eſt impoſitum.

Calentem favillam. Meos cineres, cadaver recenti rogo ultum.

Debita. Mihi propter amicitiam.

O D E V.

Pompejo Varo, in patriam poſt bellum civile

reſtituto, ſuſcipiente, gratulatur

O Sæpe mecum tempus in ultimum.

Deducte, Bruto militis dūce,

Quis te redonavit Quiritem

Tempus, &c. Qui ſæpe ad-

ductus es mecum in ultimum vitæ diem, & periculum, quando, Bruto, & Caſſio ducibus, contra Auguſtum arma fere-

bamus.

Quiritem. Civem Romanum. Veniam ab Auguſto impetraverat ille Varus; quam niſi exoraviſſet, exul, privatus

Diis patriis, Italique Cælo,
 Pompei, meorum primi sodalium?
 Cum quo morantem sæpè diem mero
 Fregi, coronatus nitentes
 Malobathro Syrio capillos?
 Tecum Philippos, & celerem fugam
 Sensi, relicta non benè parmula;
 Cum fracta virtus, & minaces
 Turpe solum tetigere mento.

jure civitatis, & hostis patriæ
 vixisset. Merito igitur illi gra-
 tulatur Horatius, quòd civita-
 ti, & patriæ redditus fuerit,
 & præclarum illud Quiritis,
 seu Romani civis, nomen re-
 cuperaverit. Quirites olim vo-
 cabantur Sabini, à Curibus,
 eorum urbe primariâ: mox,
 ubi cum Romanis fœdus icere,
 & in unum utrique populum
 coaluere, Quirinium nomen
 Romanis datum est. Liv.

Morantem. Longiorem, ut
 dies ætivi sunt: vel, qui mihi
 tecum epulari cupienti longus
 videbatur.

Mero fregi. Ita divi, ut me-
 liorem partem vino tecum, &
 poculis darem. Vid. Oden 1.
 lib. 1. Nec partem secedo, &c.

Coronatus capillo. Sub au-
 ditur, secundum, sæpè fit
 apud Poëtas, Græco more: ha-
 bens caput floribus corona-
 tum, & nitens, sive delibutum
 unguento Syrio.

Malobathro. Est Maloba-
 thrum, folium quoddam, sive
 frutex, referens nardi odorem,
 cujus magna copia in Syria:
 exprimitur ex eo liquor, seu
 oleum odoratissimum.

Tecum, &c. Interfui tecum
 pugne commissæ ad Philippos,
 urbem Thessaliæ; tecum è præ-
 lio fugi, clypeo turpiter abje-
 cto. Vide 11. Indicem Oda-
 rum ad annum Urbis Condite
 712.

Cum fracta virtus. Quando
 nostri exercitus vires fractæ
 fuerunt.

Et minaces, &c. Cum duces
 nostri, qui minas in Octavio,
 & Cæsarianos jactabant, cæsi
 fuere, ac in terram proni cecidi-
 dere. Milites generosi, cum
 cadunt, solent humum dentibus
 mandere; vel, præ dolore, &
 rabie; vel, se quem gemitum
 suâ fortitudine indignum e-
 dant.

Sed me per hostes Mercurius celer

Denso paventem sustulit aëre:

Te rursus in bellum resorbens

Unda fretis tulit asinus.

Ergo obligatam redde Jovi dapem;

Longaque fessum militia latus

Depone sub lauru meâ, nec

Parce cadis tibi destinatis.

Oblivioso lavia Massico

Ciboria exple; funde capacibus

Unguenta de conchis. Quis udo

Mercurius. Viroorum doctorum patronus. Hoc tuius eruditionis suæ famæ, carminibusque, acceptam retulit veniam, quam illi ab Augusto Mecænas impetravit.

Denso aëre. Circumfusâ nube tectum. Sic Homerus fingit servatum Æneam ab Apolline, Paridem à Venere, &c.

Te rursus, &c. Tu casis Bruto, & Cassio, ad Pompejum filium in Siciliam perrexti, reliquias belli civilis persequens. Metaphora ducitur à Charybdi, quæ naves ejectas resorbet; vel, à tempestate, quæ naves, in littore tranquillo, & vado positas, aliquando in altum abripit.

Dapem. Epulum, Jovi, si redires in patria, promissum: sacrificium.

Latus. Corpus: pars pro

Lauru meâ. Aliquam sui horti arborem indicat; vel, patrocinium Mecænatis significat, quo protectus, ut lauru salutari, fuimen, id est, iram Augusti effugerat.

Lavia. Attrita sæpè bibendo: terfa, & nitida.

Massico. Vino Campaniæ generoso: obliviosum appellat; quia malorum oblivionem affert vinum.

Ciboria. Pocula capaciora: Ciborum nomen Ægyptium est, significans propriè thesam, aut thesam fabæ Ægyptiæ; quod f. lium instar galericapax est & ad cujus similitudinem pocula quædam facta, ciboria sunt appellata.

Exple. Exhausti; vel, imple: utrumque enim vox ea significat.

Conchis. Vascularibus à concha, vel in morem conchæ factis.

*Deproperare apio coronas,
Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.*

Deproperare, &c. Cito con-
texere. Quis ex humido apio,
vel è myrto, nobis coronas
conficere properat, quibus uta-
mur in conviviis? Vocat a-
pium udum; vel, quia nascitur
commodius in paludibus; vel,
quia vini fumos, caloremque
mitigat.

Quem Venus, &c. Quis no-
strum erit, quem jactus Vene-
ris magistrum convivii crea-
bit, qui regna vini tesseras for-
tietur? Nam id moris erat,
ut sortirentur tesseras, quis bi-
bendi esset arbiter. Venus vo-
cabatur tesserarum jactus feli-
cissimus, ac tesseras tres, sin-
gulas punctis sex notatas, po-
nebant: infelicissimus contra,
qui notatas afferebat singulas
unico puncto, & calis voca-

batur. In talis (quæ oscicula
vocant Galli) Venus, seu ja-
ctus ille felix, tum erat, cum
tali quatuor, (totidem enim
vulgo mittebantur) singuli di-
versis notati punctis jacieban-
tur. Vide lib. I. Od. 4. Porro
Romani forte eligebant ali-
quem in conviviis, qui com-
potoribus veluti præfideret,
qui quid, quoties, quomodo
biberetur, ediceret; & ille ar-
biter bibendi dicebatur.

Dicet. Designabit, consti-
tuet.

Sanius. Moderatiùs.

Bacchabor. Bibam.

Edonis. Thracibus, qui bi-
baciores erant. Edon mons est
Thraciæ; unde vicini populi
Edoni sunt vocati.

Furere. Largiùs potare.

O D E VI.

Monet amico non suum Valgium, ut mortem filii
sui cessare aliquando desinat.

Non semper imbres nubibus hispidos

Nubibus manant. E nubibus
funduntur.

Hispidos. Squallentes, tri-
stes, pluviis deformatos.

Ma-

Manant in agros, aut mare Caspium

Vexant inaequales procellae

Usque; nec Armeniis in oris,

Amice Valgi, stat glacies iners

Menses per omnes; aut Aquilantibus

Quercetæ Gargani laborant,

Et foliis viduantur orni.

Tu semper urges flebilibus modis

Myssen ademptum; ec tibi, Vespero

Surgente, decedunt amores,

Nec rapimur fugiente Solem.

At non terrefactus amabilem

Cassipium. Supra Posidonem est, in Asia ad Septentrionem.

Inaequales. Inconstantes, modo atrociores, modo leniores: vel, quæ maris æquabilitatem turbant.

Usque. Semper.

Armeniis oris. Armenia est regio Asiae, circa Taurum montem.

Iners. Vel, quia glacies stat immobilis, & concreta; vel quia frigus facit inertes.

Quercetæ. Loca quercubus conita.

Gargani. Mons est Apuliae.

Laborant. Vexantur, agitantur.

Viduantur. Spoliantur, orbantur.

Urges. Prosequeris, desles lugubri carmine. Erat enim iste T. Valgius Poëta insignis, de quo Tibullus ita canit: *Valgius, aeterno propior non alter Homero.*

Myssen. Proprium est nomen pueri.

Nec tibi, &c. Nec tuus luctus, ab amore pueri profectus, decedit, cessat, quiescit, serò, nec manet; neq; cum primum apparere Vesper incipit, neq; cum apparere desinit, & fugit.

Vespero. Vesper, sive, Vesperus, aut, Hesperus, Venus dicitur ab Astrologis. Ea stella, cum circa Solem in orbem vertatur, modò illum sequitur, id est, post Solem apparet, nempe Vesper, & tum propriè Vesperus dicitur, modò antecedit, nempe manet; tumq; mutat nomen, Eòus, sive Lucifer, & Phosphorus appellatur. Fugere Solem dicitur hic ab Horatio; quia brevi obscuratur, Sole surgente, qui semper vicinus est.

Tersio, &c. Nator, qui tres hominum ætates vixit;

G

nem-

*Ploravit omnes Antiochum senex
 Annos; nec impubem parentes
 Troilon, aut Phrygia sorores,
 Flevere semper. Desine mollium
 Tandem querelarum; & potius nova
 Cantemus Augusti trophæa
 Caesaris; & rigidum Niphaten,
 Medumque flumen, gentibus additum
 Victis, minores volvere vortices;*

nempe annos trecentos, ut quidam volunt; vel nonaginta, ut alii, qui ætatem definiunt spatium annorum 30. vel 33.

Antiochum. Filium suum, à Memnone interfectum, in bello Trojano.

Impubem. Juvenem, imberbem.

Parentes. Priamus, & Hecuba.

Sorores. Cassandra, Polyxena, Trojana, Sorores Troili.

Querelarum. Verba definendi, apud Græcos, genitivo junguntur; quo more, vocem, *desino*, hîc Horatius posuit.

Nova, &c. Augustus scilicet circa annum V. C. 733. Armeniam à Parthis vindicavit; qui eidem signa militaria, Marcus Crasso, & Antonio, olim adempta, reddiderunt. Paulò post hunc annum scripta est hæc Cæcilia.

Trophæa. Trophæum, seu Tropæum erat monumentum victoriæ, colloatum in

eo loco, ubi hostes fugere cœperant: locumnam esset ejus forma docet Virgil. initio lib. xi. *Æneid.*

Niphaten. Armeniæ fluvium, & montem: rigidus vocatur, id est, gelu constrictus, nivibus abundans.

Medumque. Medus est flumen Mediæ; quæ regio Persiæ vicina est. Alii volunt Euphraten hâc voce significari, qui Medus quoque dictus fuit proprio nomine; fortasse quia apud Medos, sive Babylonios, & Persas, erat celeberrimus.

Gentibus, &c. Victum, & domitum pariter cum Parthis, Scythis, Armeniis.

Volvere, &c. Refer ad vocem quæ præcessit, *cantemus*. Dicamus illud flumen, quasi pudore suæ cladis, & dolore affectum, lævis, & minori cum pompa fluere, nec tantos undarum vortices volvere.

*Intraque præscriptum, Gelonos
Exiguus equitare campis.*

Intraque præscriptum. Subaudi, spatium. Dicamus, Gelonos, intra terminos tibi ab Augusto definitos se continere, neque ultra campos exiguis

excurrere, & equitare; quos ne præterirent, vetuit. Geloni autem sunt Scythiæ populi, qui se in Armeniam effuderant.

D E VII.

Diligenda diocritas: animi æquitas ubique
retinenda.

25.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.

Saphicum.

Rectius. Tutius, tranquillius.

Licini. Scripta fuit hæc Ode ad Licinium Varronem Murænam, ut habent optimi codices. Is fuit frater Terentiæ, uxoris Meccenatis, & Proculæ, de quo mentio fit Ode 2. hujus libri. Licinii bona fisco addicta fuerant, quod partes Reip. contra Augustum secutus fuisset: eum Horatius prudenter consolatur. Idem postea in Augustum cum Fannio Cæpione conjuravit, anno V. C. 731. Itaque circa hunc annum Oden istam fuisse scriptam apparet, paulò antè initam ab eo

conjunctionem.

Altum urgendo. Si navim in medium, & profundum mare propellas: id est, excelsa, & magnifica contestèris, honores ambias, &c.

Procellas. Id est, pericula, quibus honores obsepti sunt.

Urgendo. Legendo, strin-

gendo. *Iniquum.* Asperum, periculosum, ob vada, & saxa: id est, non amplectendo semper humilia, abjecta, cum detrimento dignitatis; metu periculorum, quæ magnis opibus, & hono- bus adjuncta sunt.

Auream quisquis mediocritatem

Diligit, tutus caret obsoleti

Sordibus tecti, caret invidendâ

Sobrius aulâ.

Sapius ventis agitur ingens

Pinus, & celsa graviore casu

Decidunt turres, feriuntque summos

Fulmina montes.

Sperat infestis, metuit secunda

Alteram sortem, benè preparatam

Pectus: informes hyemes reducit

Jupiter, idem

Summovet. Non, si malè nunt, & ol

Sic erit. Quondam citharâ tacentem

Suscitat Musam, neque semper arcum

Tendit Apollo.

Auream. Pulchram, pretiosam.

Caret obsoleti, &c. Ille domum non habet sordidam, & neglectam, neque altam, & magnificam, cui invideri possit: sic istâ suâ sobrietate, ac temperantiâ, tutum se, & ab invidiæ periculis, & ab avaritiæ sordibus, incommodisque præstat.

Sperat, &c. Pectus bene præparatum, id est, animus, sive homo, ad utramque fortunam comparatus, moderatus, & sapiens, in rebus infestis & adversis, sperat alteram sortem, hoc est, fortunam prosperam; & in securis, metuit alteram sortem; nempe fortunam ad-

versam; eoque se metu ab insolenti lætitia temperat.

Summovet. Abigit, abducit, succedente vere.

Non si, &c. Si est tibi malè nunc; non sic, id est, non eodem modo, non item malè erit olim, id est, postea, in posterum.

Quondam, &c. Apollo non semper exitialem arcum tendit, ut homines interficiat; sed interdum citharâ canit, & feriatur cum Musis. Sol, immo dico calore pestem, & perniciem afferens terris, arcu lethali uti dicitur ab Homero.

Suscitat Musam. Silentes Musas, & quasi dormientes excitat, & ad canendum exemplo provocat.

*Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare: sapiens er idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.*

Contrahes, &c. Debes contrahere, & colligere. Nautæ, quando ventum, licet secundum, & faventem, vehementiorem tamen vident, contra-

hunt vela: sic tu, si sapias, te comprimes in rebus secundis, nec plus iusto intumesces, ac faventi fortunæ non nimis credes.

O D E VIII.

*Omittendæ curæ inutiles: genio tantisper
indulgendum.*

*Q*uid bellicosus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adriâ
Divisus objecto, remittas
Quarere; nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca. Fugit retro

Cantaber. Hispaniæ populus, ab Agrippa domitus, anno ab V. C. 734. Octo post annis circiter, Scythæ bellum agitarunt. Vide Oden 4. hujus libri. Scythæ sunt populi Europæ, ad Septentrionem, ubi nunc est Polonia, Moscovia, &c.

Objecto. Mare Adriaticum, quasi vallus, est objectum Scythis, ne impetum faciant in Italiam. Est Adria, sive Hadria, sinus maritimus inter Dal-

matiam, & Italiam; ita dictus ab urbe ejusdem nominis, in interno sinu, prope Venetias positus.

cogitet. Moliatur in Romanos, quæ bella meditetur.

remittas. Parcas, fugias: noli quarere.

Nec trepides. Ne trepidè, & anxius sollicitus.

In usum, &c. Id est, ad comparandas res utiles, & necessarias vitiæ, & naturæ, quæ paucis posci exigua contenta est.

Levis iuventus, & decor, arida

Pellente lascivos amores

Canitie, facilemque somnum.

Non semper idem floribus est honos

Vernis; neque uno Luna rubens nitet

Vultu. Quid aternis minorem

Consiliis animum fatigas?

Cur non sub alta vel plataeo, vel hac

Pinu jacentes sic temerè, & sa-

Canos odorati capillos,

Dum licet, Assyriaque nara

Potamus uncti? Dissipat Evius

Curas edaces. Quis puer ocyus

Restinguet arantis Falerni

Pocula praterente lymphâ?

*Levis. Incomitans, itare diu,
ac durare nescia.*

*Canitie. Senectute; quæ quia
ficcior est, somnum difficilio-
rem facit: is enim humidis va-
poribus maximè alitur, & fo-
vetur.*

Honos. Pulchritudo.

*Quid aternis, &c. Ordo est:
quid fatigas, & vexas animum
tuum aternis consiliis, & quibus
minor, & impar est? Vocat
æterna consilia, ea quæ us in
futurum tempus infini pro-
spiciunt homines, quæ semper
victuri; cum vita, & mens hu-
mana illis impar, & minor sit:
vita enim brevis est; aterni ve-
ro consilia morte distrahuntur.*

Sic temerè. Ut casu tulerit,

ut cuique libuerit.

*Canos. Erat enim jam senior
Horatius, cum hæc scriberet,
annos natus jam 50. aut am-
plius.*

*Odorati. Habentes capillos
rosis odoriferis coronatos.*

*Dum licet. Per valetudinem,
per ætatem.*

*Nardo. Unguenti pretiosi
genus est, confectum è nardo
plantâ Indicâ, quæ in Syriam
advecta, inde Romam defere-
batur.*

*Evius. Bacchus: vide lib. 1.
Od. 16.*

*Restinguet pocula. Vinû Faler-
nû temperabit. aquâ admixtâ.*

*Praterente. Petità è vicino
fonte, vel fluvio.*

O D E IX.

Mecœnatis Vxorem laudat.

Nolis longa fera bella Numantia,
Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare

Pæno purpureum sanguine, mollibus

Aptari citharæ modis:

Nec sævos Lapithas, & nimium mero

Hylæum; domitos, & Herculeâ manu

Telluris juvenes, & inde periculum

Fulgentis, contremuit domus

Saturni, & is. Tuque pedes iribus

Nolis, &c. Numantia, jubeas
aptare modis citharæ, id est,
lyricis modis, & versibus ca-
nere, bellum Numantinū, &c.

Longa Quæ 9. annos tenuere.

Numantia. Urbs erat Hispaniæ, à Scipione Africano excisa, postquam omnes ejus cives, nullo superstite, sibi necem conscivissent, anno V. C. 621. ab everfa per eundem Scipionem Carthaginem, 14.

Hannibalem. Qui causam, & initium dedit bello Punico secundo, anno V. C. 536. ac post varias clades Romanis illatas, redire coactus est in Africam, quò bellum Scipio transportaverat: ibi ab eodem victus, ad Antiochum Syriæ, tum ad Prusiam Bithyniæ Regem fugit; apud quem cum ne se quidem tutum putaret, sibi veneno mortē attulit, anno V. C. 571.

Siculum mare, &c. Siculi à Romanis sæpè, imprimis bello primo Punico, victi navalibus præliis fuere.

Lapithas. Thessaliæ populos; de quibus vide libri primi Oden. 16.

Nimium mero. Vino largiùs hausto ferum, & impotentem: erat Hylæus unus è Centauris.

Telluris juvenes. Gigantes; maximè verò duos, & Orthum & Ephialten, cæteris audaciores. Videtur Brutum, & Castus, istis verbis adumbrare: de quibus iterum agit fusiùs, eadē allegoriâ in lib. 3. Ode 4. Gigantibus, & Saturno vide lib. 1. methamorph.

Domitos. A quibus Gigantibus. *Mus Saturni.* Cælum dicitur Saturnus; quia in antiquissimis.

*Dices historiis praelia Caesaris,
Mecænas, melius, ductaque per vias
Regum colia miraculum.*

*Me dulces domina Musa Lycinia
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & benè mutuis
Fidum pectus amoribus.*

*Quam nec ferre pedem deus vit choris;
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, pro
Diana celebris die.*

Num tu, quæ tenuit dives Achæm

Pedestribus historiis. Prosâ scriptis. Oratio soluta pedestris dicitur; quia, licet suos quoque numeros, & pedes habeat, non tamen habet ita sonantes, ac distinctos, ut Poëtica; quæ non tam ire pedibus, quàm cothurnis uti, & persultare quodam modo videtur.

Per vias. Romæ: maximè per viam sacram, per quam in Capitolium triumphantes vehabantur. Hinc intelligas hanc Oden non nisi post annum ab V. C. 724. fuisse scriptam, quo anno tertio deinceps rebus Augustus triumphavit, prima die, de Dalmatis; altera, de Antonio, & Cleopatra regina, de Ægypto.

Me, &c. Ordo est: Me Musa me voluit dicere, & omnis bellis argumentis, celebrare potius Lyciniæ canoram vocem,

formam, & utilitatem.

Domina. uxores vocari solebant dominæ: ut è sexcentis Ovidii, & aliorum, locis patet. Fuit illa Lycinia uxor Mecænatidis, Proculeji, & Muranæ soror.

Lucidum. Pro, lucidè: neutra enim adjectivorum apud Latinos, itidem, ut apud Græcos, sæpè usurpantur pro adverbis: sic, dulce ridens, pro dulciter: torva tuens, pro torvè, &c.

Quam, &c. Quæ maxima cum dignitate saltat in choris, jocatur in circulis, cum virginibus movetur ad numerum, consertis in orbem brachiis, in Dianæ festis.

Ludentem. saltantem. Sic Virgilius dixit, Ludere in numerum, pro, saltare.

Num tu, &c. An velles dare,

*Aut pinguis Phrygia Mygdonias opes,
Permutare velis crine Licinia,*

Plenas aut Arabum domos?

te, & permutare omnia, quæ divitias, pro uno Liciniæ Achæmenes (Rex Persarum crine? Certè malles unum ditissimus) olim obtinuit, & ejus crinem, quam illa omnia. possedit, aut opes Mygdonis. Phrygia, Arabia, regiones Régis Phrygiæ, aut Arabi in Asiæ.

O D E X.

99

Diræ in aëre rem, cujus casu pœnè oppressus fuerat.

*Ille & nefasto te posuit die,
Quicunque primum sacrilegâ manu
Produxit arbor, in nepotum*

*Perniciem, opprobriumque pagi:
Illum, & parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, & penetralia
Sparsisse nocturno cruore*

Ille, &c. O arbor, quicumque te sacrilegâ manu plantavit, in exitium, & opprobrium pagi, ille & te infasto die posuit, & ut opinor, parentis sui cervicem fregit, &c.

Nefasto die. Infelici, funesto. Apud Romanos alii dies fasti dicebantur, ii scilicet quibus lites agi fas erat, alii nefasti, quibus forum clausum, nec Prætor, seu Judex Urbanus fari poterat, & uti suis illis solemnibus verbis, *do, dico, addico*. Nefastus dies læpè accipiebatur pro funesto.

Produxit. Sevit, educavit,

proculit.

Fregisse cervicem. Gulam fregisse, strangulasse.

Penetralia, &c. Interiorem partem domûs noctu inquinasse sanguine hospitis à se occisi. Jus hospitii maximè sanctum habebatur: itaque gravissimum erat scelus necare hospitem.

Ille, &c. Istud &, refertur ad primum &, positum in primo versu primæ strophæ. Duo sunt Horatii: satam arborem die infasto; deinde satam à nomine scelerato, paritida benefico.

Hospitis: ille venena Colchica,
Et quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te, triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas. Navis a Bosphorum
Pænus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata.
Miles sagittas, & celerem fugam
Parthis; catenas Parthus, & Italum
Robur: sed improvisa lethi
Vis rapuit, rapietque gentes.
Quam pænè furva regna Proserpina,
Et judicantem vidimus Æacum!

Colchica. Colchis est Asiæ regio, propè Pontum, ubi venena præsentissima nascuntur.

Caducum. Quod cecidisti.

Cautum est. Provisum est.

In horas. Horis singulis.

Pænus. Carthaginienſis pro quolibet ponitur navitâ.

Bosphorum. Est fretum angustum, & periculofum inter Mare Ægaum, & Propontidem: Hellespontus alio nomine: Non procul abest ab eo inter Propontidem, & Euxinum: Bosphorus Thracius dicitur. Denique est Bosphorus Chimerius, inter Pontum Euxinum, & Propontidem

paludem.

Ultra. Præterea.

Cæca. Inexpectata, ignota.

Fugam. Simulabant fugam Parthi, & inter fugiendum arcu converſo in hoſtem, ex humeris tela jaculabantur, quibus perſequentes enecabant.

Improvisa. Quam nemo certè poteſt providere, & proſpicere.

Quam pænè, &c. Nichil propius factum eſt, quàm ut iſtius arboris caſu interiret.

Proserpina. Virgo Plutonis, Cereris filia.

Æacum. Tres erant apud Inferos noti iudices; Minos, Æacus, & Radamanthus.

*Sede, que descriptas piorum, &
 Æoliis fidibus querentem
 Sappho puellis de popularibus!
 Et te sonantem plenius aureo,
 Alcae, plectro, dura navis,
 Dura fuga mala, dura belli!
 Utrumque sacro digna silentio
 Mirantur umbra diuina: sed magis
 Pugnas, & ex his tyrannos,
 Densum h. veris bibit aure vulgus.*

Quid mirum ubi illis carminibus stupens

Sedes piorum. C. Elyfios. *Descriptas.* N. a. Plutone attributas. Legitimus, discretas, id est, disjunctas, & leparatas ab impiorum sedibus.

Æoliis. Sappho fuit Poëtria, oriunda è Lesbo insulâ, in qua urbes quædam Æolicæ diuonis erant: itaque idem est hic, *Æoliis*, atque Lesbiis. Æoles autem Græciæ populi fuerunt, qui relicta patriâ, transierunt in Myfiam, regionem Asiæ minoris, inter Troadem, & Ioniam, ibique 12. urbes condidit.

Sappho. Est accusativus Græcus: Sapphonem.

Querentem. Ab iis enim multa in Sappho dicta erant contumeliose.

Popularibus. Ejusdem populi, & loci.

Sonantem. Canentem.

Plenius. Alcaeus habet stylū

grandiorem, & pleniorē quā Sappho; agit enim de rebus, bellicis: & ipse gravia cum patriæ suæ tyrannis bella gesserat, interdum victor, interdum coactus fugere, &c.

Alcae. Fuit Alcaeus Poëta Lyricus, ejusdem insulæ, ac Sappho, & urbis Mytilenes civis, in eadem insula.

Mala. Quæ ipse vivus pertulerat.

Utrumq; Sapphonē, & Alcaū. *Sappho.* Religioso, quali divinæ, & sacra audiuntur.

Ex his, &c. Pullos. Attentius audiunt Alcaum, propter argumenti, quod canit, gravitatem: cum describit pullos è Lesbo tyrannos, &c.

Densum humeris. Habens humeros densatos, & pressos, ut sit in coacta multitudine.

Bibit. ure. Audit avidè.

Quid mirum, &c. Non est mirum

Demittit atras bellua centiceps

Aures? & intorti capillis

Eumenidum recreantur angues?

Quin & Prometheus, & Pelopis parens,

Dulci laborum decipitur sono:

Nec curat Orion leones,

Aut timidos agitare lyncas.

rum illos audiri tam attente ab
umbris Inferorum, siquidem
ipse Cerberus, &c.

Centiceps. Tria vulgò capita
Cerberi affingunt Poëta, in-
terdum centena.

Eumenidum. Fariarum. Græca
dictio, Eumenides, sonat *pro-
pitia, placabiles*, & per anti-
phrasim de furnis dicitur, quæ
minimè tales sunt, sed infestæ,
& implacabiles.

Prometheus. Japiti filius; qui
quod ignem hominibus ab Diis
iratis creptum restituisse, ad-
motâ ad currum Solis tadâ,
destrusus est ad Inferos; ubi vul-
tur ejus jecur immortalis odit.

Pelopis parens. Tantus, qui

ediis in aquis sitit. Od. 3. li. 1.

Dulci, &c. Ordo est: labo-
rum decipitur, id est, oblivif-
citur, & nullo suarum pœna-
rum sensu afficitur, dulci sono,
hoc est, & dulcia Alcæi car-
mina. *De pi laborum*, Græca
locutio est: apud Græcos enim
verbum, falli, decipi, sumitur
pro, oblivisci, & genitivo jun-
gitur.

Orion. Venator, dum vive-
ret, insignis, eandem artem
apud Inferos agitare dicitur;
quam tamen libenter omittit,
ut Alcæum audiat.

Lyncas. Lync, fera est cervo
similis, variâ, & maculosâ pel-
le, oculis acutissimis.

O D E XI.

Brevitas vitæ; mortis necessitas.

Eheu, fuces, Postume, Postume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis, & instanti senectæ

Nec pietas, &c. tua vir- & mortem non retardat
tus, & pietas s. cecutem, bit,

Afferet, indomitæque morti.

Non si trecentis, quotquot eunt dies,

Amice, places illa lachrymabilem

Plutona tauris; qui ter amplum

Geryonem, Tityonque tristi

Compefcit unda, fcilicet omnibus,

Quicumque terra munere vefcimur,

Enaviganda, f. e. Reges,

Sive inopes e. ius coloni.

Frufta cruento Marte carebimus,

Fractisque rari fluctibus Adria:

Frufta autumno nocentem

Corporibus metuemus Auftrum.

Non si, &c. Non effugies mortem, vel fi placare coneris Plutonem facrifício quotidiano trecentorum boum. Legendum autem, *trecentis*, non *tricenis*: nam in, *tricenis*, prima fyllaba eft longa, ut in voce, *triginta*, ex qua adiectivum, *triceni*, formatum eft.

Illachrymabilem. Activam ifta vox habet hinc fignificatio- nem: nempe lachrymati nesciũ, indocilem flecti lachrymis.

Ter amplum. Tricorporẽ. Fuit Geryon Hifpaniæ Rex, ut aiunt; qui, quod infulas tres, aut tres provincias regneret, fictus eft à Poëtis habere tria corpora inter fe junctas ab Hercule occifum ferunt.

Tityon. Fuit Tityus unus è Gigantibus, de quo Virg. lib. 8. Ejus præcordia femper re-

nascentia aquila lancinare fin- gitur.

Compefcit. Includos tener, prohibetque ne ad Superos emergant.

Unda. Nempe Styge, & aliis Inferorum fluvii.

Enaviganda. Quam undam omnes debemus enavigare.

Coloni. Agricola.

Terra munere. Pane, frugibus.

Marte, &c. A bello abftine- bimus à navigatione.

Fractis. Agitati fluctus alliduntur: franguntur ad litte- ra; unda ingens murmur. De Adria, vide Oden 8. hujus li- bri.

Nocentem. Morbos enim hu- mido caute, & febres affert.

Metuemus. Et quantum fieri potest, cavebimus ne no- fear.

Visendus ater flumine languido

Cocytus errans, & Danaï genus

Infame, damnatusque longi

Sisyphus Æolides laboris.

Linquenda tellus, & domus, & placens

Uxor: neque harum, quas colis, arborum

Te, præter invisas cupressos;

Ulla brevem dominum sequetur.

Absumet hares Cæcuba dignior.

Servata centum clavibus, & n.

Tinget pavimentum superbum.

Cocytus. Inferorum fluvius. laboris

Flumine languido, id est, fluctu, motu lento.

Danaï genus. Danaides, filie Danaï; quæ, quod suos sponsos, Ægypti patrui sui filios, interemissent, eâ damnatæ pœnâ sunt, ut aquam immittant in dolium pertusum. Danaus, & Ægyptus, fratres fuere Beli Regis Ægypti. Danaos 50. erant filia, Ægypto filii totidem; qui filias Danaï duxerunt, & ab iis omnes primâ nuptiarum nocte sunt cæsi, præter Lynceum, cui pepercit Hyæmnestra. Vide Oden. 8. lib.

Sisyphus. Æoli filius, atrociniis infamis, in Tartarus saxum in cacumen montis impellit, quod semper suâ sponte devolvitur, longo labore irritum.

Laboris. Verba ad usum, & dampnandi, cum genio etiam ponitur: damnavit labore, &

Cupress. Cupressini rami figebantur pro foribus ejus domus, in qua quis diem obisset: eodem ligno cadavera cremabantur. Cæsa cupressus non revirescit, aut repululat: ita mortuus homo non reviviscit. Hinc adhibita hæc arbor in funeribus.

Brevem. Brevi tempore viventem.

Cæcuba. Vina generosa, nata in Cæcubis agris Campaniæ Italiæ.

Dignior. Te dignior: quippe qui utatur bonis, quibus tu malè parcis.

Tinget, &c. Fœdabit in pavimentum, & d'perdet.

Superbum. Tessellis, marmore, &c. compositum. Malim legere, *superbum*, quàm, *superbo*; ne duplex epithetum vino addatur,

Pontificum potiore cœnis.

Potiore cœnis. Præstantiore telligit, qui lautè admodum,
vino, quàmquod in cœnis pon- certis præsertim diebus, epu-
tificum apponitur. Salios in- labantur. Vide Oden 30. lib. I.

O D E XII.

In sæculi sui luxum.

29.

Jam pauca arari jugera Regia
Moles relinquent: undique latius
Extenta vitetur Lucrino
Stagnant; platanusque calebs
Evincent: sicut violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,

Jam pauca, &c. Ædificia
superba, & magnis molibus,
ac substructionibus, Regiarum
instar ædium, extructa, relin-
quent brevè pauca, quæ arari
possint, jugera.

Lucrino lacu. Erat in sinu
Baiano, prope lacum Aver-
num.

Calebs. Quæ vitibus non ma-
ritatur: sterilis.

Evincent. Removebit, loco ce-
dere coget: honore, ac nume-
ro superabit omnes; quæ quia
fecundis vitibus sociantur, uti-
ores sunt platanis, quæ opa-
ritari, & umbræ tantum ser-
viunt.

Violaria. Loca violis confita.

Myrtus. Est in plurali no-

minativo, quartæ declinatio-
nis: eadem vox alias secundæ
quoque declinationis est. Hic
autem ultima produci debet:
atque adeò est quantæ. Legitur
tamen in multis codicibus:
*tum violaria, myrtusque, &
omnis, &c.*

Cop. narium. Opes, ac di-
vitiarum, nempe flores,
qui nati juvant, beantque:
unde rebus, & pulchrè dici
possunt: honore, ac jure Poëti-
co, opes, narium.

Olivetis. In locis, quæ prius
oleis erant confita, & fertilia,
ac proinde utilia domino prio-
ri, nempe agricolæ cuiuspiam,
aut civi, qui ea consecraverat
oleis.

Fertilibus domino priori.

Tum spissa ramis laurea fervidos

Excludet ictus. Non ita Romuli

Præscriptum, & intonsi Catonis

Auspiciis, veterumque normâ.

Privatus illis census erat brevis,

Commune magnum: nulla decempedis

Metata privatis opacâ.

Porticus excipiebat A. n.

Nec fortuitum spernere cespitem

Leges sinebant; oppida publico

Sumptus jubentes, & Deorum

Laurea. Laurus.

Ictus. Solis radios ardentis.

Intonsi. Impexi, barbari, & inculti, alieni ab omni luxu.

Auspiciis. Legibus; quæ capitis prius auspiciis ferebantur: vel, consiliis, & autoritate: auspex enim is dicebatur, cujus ductu, & autoritate fiebat aliquid.

Norma. Consuetudinē vererum, & moribus, qui recta nobis vivendi norma, & regula esse debent.

Census. Opes, res familiaris.

Commune. Publicas, quædes, opes publicas, & communes.

Magnum. Erat splendidum, & amplum.

Decempedis, &c. decempedis, est pertica, seu mensura 10. pedum: vocata las privatas, quasi diceretur non habebant privati, ut non sit, por-

ticus & porticus Septentrioni, & decemped metatas.

Metata. Emenſa, mēſurata.

Opacâ. Id est umbrosam; quia porticus Septentrioni obversa erat, unde Sol meridians illam porticum non videbat.

Arcton. Significat ea vox proprie urſam, ſignum Septentrionale: in hoc verò loco ſignificat ventum frigidum, à Septentrione, & Arcto flantem, quo æſtivi calores lenirentur, &c. cui obverſa erat porticus, ut exciperet auram frigidam.

Nec, &c. Leges debebant non ſpernere ceſpite fortuitum, id est, jubebant adhiberi, & præferri ſummiſſis lectis, ſedilibus, ceſpitem forſè oblatum, humum nudam, & gramineam, in qua jaceres, vel ſederes, dormires, &c.

Templa novo decorare saxo.

Templa, &c. Nitido, re- novam decus faxeis orna-
cens lecto saxo templa ex- mentis, v. gr. marmoreis,
truere; vel, jam extractis addere.

O D E XIII.

Animi tranquillitatem non opibus aut honoribus,
sed eorum contemptu comparari.

29.

O *Tium* Dis rogat in parenti
Pren. *Egao*; simul atra nubes
Tendit, neque certa fulgent
Sider nantis:

Sabinum.

Otium bello furiosa Thrace;
Otium Mediæ hæcetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpurâ venale,
nec auro.

Non enim gazâ, neque *Consularis*
Summovet lictor miseros tumultus

Prensus. Homo, nauta, sus est: Thraces otium pariter
tempetate subitâ deprehensus expetunt.

Medi. Prope Persidem ha-
bitabant in Asia.

Thale. Quod otium emi
non est gemmis, auro, &c.

Ga. Opes. Propriè vox ca
significat: Persarum thesau-
ros.

Lia. Erat publicus mini-
ster, qui Magistratibus præ-
ibat, ac resces præferebat, &c.

Otium, &c. Subaudi, rogat
Deos. Thrace autem eadem est,
ac Thracia, Europæ regio, su-
pra Græciam, & Egæum ma-
res sita, belli artibus clara. Sen-
&c.

*Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.*

*Vivitur parvo benè, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leves somnos timor, aut Cupida
Sordidus aufert.*

*Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio valentes
Sole mutamus? patria quæ exul
Se quoque fugit?*

Scandit aratas vitiosa naves

Tumultus mentis. Metus; sollicitudines.

Laqueata. Laquearibus pictis, aureis, ornata; id est, domos divitum.

Vivitur, &c. Ordo est: ab illo vivitur benè, seu beatè, in modica re familiari, & parvo sumptu, cui est salinum paternum mundum, & nitidum, in tenui, & frugali mensa. Ille vivit felix, qui contentus est parvis opibus à parentibus acceptis, qui sobrius, ac temperans est.

Salinum. Vasculum. In mensis veterum præcipua quædam religione sal adhibebatur, & sacer esse putabatur. Ponitur hæc salinum, pro cætera suppellectile.

Splendet. Significat vox hominem ita frugalem, ut sordidus, & immundus non sit.

Cupido sordidus. Aritia.

Quid brevi, &c. Quæ in tam

ta vitæ vitate, multa fortiter, & in longinquas vicari, movemur, & destinamus? Cur cogitationes, ac desideria, ut jacula, in multas res intendimus?

Quid terras, &c. Cur, quæstus, & lucri scilicet causâ, migramus in longinquas oras, calidiores, aut frigidiores, ubi Sol proinde alius videtur esse, atque est in patria nostra, quam relinquimus?

Quis exul, &c. Quis patriam fugiens, & voluntariè quodammodo exiliū suscipiens, se quoque, suas cupiditates, & curas fugere potest? Nemine tertè. Cum patriam quis relinquit, sequuntur cum curæ, & in eadem cum eo navium scandunt, &c.

Æratas. Rostra navium, seu prore, & anteriores partes, ære, & ferro munebantur.

Vitiosa, Vitiorum, & malorum.

Cura; nec turmas equitum relinquit,

Ocyor cervis, & agente nimbos

Ocyor Euro.

Latus in praesens animus, quod ultra est,

Oderit curare, & amara lento

Temperet risu: nihil est ab omni

Parte beatum.

Absulit clarum cito mors Achillem;

Longa Tithonum nuit senectus:

Et mihi fors an tibi quod negarit,

Porrige hora.

Te greges, m, Siculaque circum

ma, tibi tollit hinnitum

Apta quae, igitur equas te bis Afro

latum cupiditatum proles, &
comes.

Nec turmas, &c. Nam, ut ait
alibi, post equitem sedet atra
cura.

Agente, &c. Nubes propel-
lente. Est Euris, ventus flans
ab Oriente.

Latus, &c. Animus sit con-
tentus praesentibus, & latus sua
sorte, quaecumque obtigerit.

Quod ultra est. Quod futu-
rum est.

Oderit. Fugiat, caveat.

Achille. Vide lib. I. Od.
5. 7. 9. 13.

Tithonum. Fuit Tithonus,
Auroris maritus, cui cum vitam
longissimam, non ipsam im-
mortalitatem, uxor à Jove exo-
braslet, gravi, & molesta senec-
tute confectus est; ita ut, exlic-

cato corpore, membrisque con-
tractis, ab eodem Jove petierit,
ut in cicadam mutaretur.

Porriget hora. Occasio, tem-
pus. Data occasione, fortunas,
& commoda forte consequar-
quæ tu frustra speraveris, &
quæliaris.

Te greges, &c. Ordo est: cir-
cum te mugiunt centum greges.

Sicula. Pingues: quia in Si-
cilia erant lata pascua; vel,
quia Iosaphus ipse agros in Si-
cilia habebat.

Tibi. In tua commodat
hinnit equas: vel, equas plu-
rimas in his gregibus tibi hin-
nit: quæ tuas sit.

Quadrige. Quadriga est cur-
rus, quæ habuit quatuor equis.
Quadrigæ vulgo utebantur in
Circu: certamina curialia.

*Murice tinēta**Vestiunt lana : mihi parva rura, &**Spiritum Graja tenuem Camœna**Parca non mendax dedit, & malignum**Spernere vulgus.*

Murice. Piliculo, cujus è sanguine, aut tabo, fit purpureus color; qui ut esset vividior, & diuturnior, bis eo lanę tingebantur. In Africę autem littore, murices optimi capiebantur, ut in Tyrio.

Rura. Villam in agro Sabino.

Spiritum, &c. Ingenium aptum ad lyricos versus, Gręcorum exemplo faciendos. Alcaeus enim, & alii, quos imitatus est Horatius, Gręci erant. Est autem hic ordo: mihi Parca

dedit parva rura, & spiritum Grajæ Camœnæ. Eadem mihi dedit spernere vulgus; hoc est, habere mihi facultatem, & laudę tribuere, ut à vulgo dissentiam, ejus & me opinionem spernam.

Non te ~~maius~~ *Quæris* ~~vol-~~ *utis* respon- dit: vel, quæ falli non potest, si quid statuerit: ita, ut tali sit quisque indole, ac ingenio, quali cum esse Parcæ voluerint, neque aliq̃ esse possit, quàm illæ statuerint.

O D E XIV.

Mecœnatem, de morborum, & senectutis incommodis querentem, consolatur: eique se suū Altitem fore negat.

29.

*C*ur me quæris exanimas tuis?*Nec Dii Amicum est, nec mihi, te prius**Obire, Meccenas, mearum**Grandæcæcæ columenque rerum.**Ah! te mea pars animæ rapit*

Querelis. Mecœnati nūm incommodā uteretur virtutē, queri solitus erat de morbi, vel etiam de vitæ æternitate, quæ molesta ætatis, aut

parum valentis esse solet.

Amicum & p. Gratum est.

Parte animæ. Virgilium alibi vocat animæ dimidium suæ,

*Maturior vis, quid moror altera,
Nec charus aquè, nec superstes
Integer? ille dies utramque
Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utrumque precedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæra spiritus igneus,
Nec, si resurgat, titimaneus Gyas,
Divellet unquam: sic potenti
Justi placitumque Parcis.*

Maturior vis... maturior, quam mea; *Integer*, semper maturior, quam Republicæ utilitas postulet.

Quid moror, &c. Cur vivere diutius amem, ego qui non ero deinceps, postquam scilicet vivere desiêris, æquè charus Augusto, & Romanis, ac sum, dum vivis tu, qui es præsidium, & dulce decus meum: vel, qui non sum mihi ipsi æquè charus, atque tu mihi es.

Altera. Ego altera pars animæ meæ, cum tu altera sis.

Nec superstes integer. Et qui non sum securus integer, & superstes finis, si, te extincto, pergam vivere; siquidem dimidiam animæ meæ partem, te mortuo, perdim.

Utramque, &c. Utrumque, te, & me, sterneret, obrueret, sepeliret.

Non ego, &c. Non temerè

juravi, non animo perfido, & pejerare volens promissi, non una ituros ad tumulum.

Sacramentum. Propriè est juramenti formula, quam dicunt milites, cum nomen militiæ dant.

Utrumque. Quandocumque. *Precedes.* Prior è vita migrabis.

Chimæra. Fuit mons in Lycia flammam evomens: monstra finxerunt Poetæ, capite leonis, caprino ventre, draconis audâ.

Spiritus. Halitus, flatus. *Gigas.* Vnus è Gigantibus, quem tantum habuisse manus fingunt Poetæ.

Discedet. A te separabit. *Justitia.* Quasi postulare æquitatem ac justitiam, ut duo amici conjunctissimi non nisi eodem tempore morerentur.

Seu Libra, seu me Scorpius aspicit

Formidolosus, pars violentior

Natalis hora, seu tyrannus

Hesperia Capricornus unda:

Utrumque nostrum incredibili modo

Consentit astrum. Te Jovis impio

Tutela Saturno refulgens

Eripuit, volucrisque

Tardavit alas; cum populus, juvenis

Latum theatri ter crepuit sonus.

Me truncus illapsus cerebrum

Sustulerat, nisi Faunus istum

Libra, Scorpius. Sunt duo signa Cœlestia, septimum, & octavum in Zodiaco.

Aspicit. Mihi nascēti præfuit. *Formidolosus.* Metuendus, gravis.

Pars violentior, &c. Qui Scorpius, ex omnibus astris, quæ locū in meo habent horoscopo, (id enim sonat *hora natalis*) est inimicissimum fidus.

Capricornus. Signum decimū Zodiaci. Putant astrologi Capricornum Occidentali partem parti maximè dominari, & in ea suam imprimis tempestates excitando. Unde dicitur hic tyrannus maris Hesperii, id est, Occidentalis, ab Hespero, stellâ vespertinâ.

Utrumque, &c. Ordo est: sive ego sub *Libra*, sive sub *Scorpio*, natus sim; certè astrum quæ no-

de inter se consentiunt. Probat hoc à gemino eventu.

Te Jovis, &c. Te patrociniū Jovis, oppositi Saturno, eripuit morti.

Refulgens. Contrà fulgens; radios Saturni radiis oppositos emittens, ejusque vim impiam, & malignam refringens, ac retundens. Impius Saturnus vocatur, quia liberos devorabat, ut Poëtæ canunt.

Fati. Mortis. Ereptus è gravi morbo Meccenas fuerat: idemque paulò post, cum in theatrum prodisset, lætâ gyralantium civium acclamatione acceptus est. Valetudinem ejus tribuit Horatius propiti Jovi.

Me truncus, &c. Vide Oden 10. hujus libri.

Sustulerat. Procul dubio occidisset.

Faunus. Horatius suam salutem

*Dextrâ terasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas,
Ædemque votivam memento:*

Nos humilem feriemus agnam.

Iutem ita Fauno tribuit, ut a-
strorum vi benigna factum esse
velit, quod servatus à Fauno
fuerit: quemadmodum Mec-
natis valetudinem, medicu-
re remediorum ope quædam,
Jovi tribuit. Mentio in por-
ta Fauni facit hoc, quia
casus ille arboris e-
casus ille arboris e-

Mercurialium. Lauditorum,
qui sunt in tutela Mercurii, elo-
quentiæ præsidis. Faunus autem

Mercurii est amicissimus, ac
Bacchi; cui Baccho chari etiam
Poætæ sunt.

Ædemque votivam. Tem-
plum voto, si convalesceres,
promissum.

Humilem. Tenuem victi-
mam meis fortunis congruen-
tem.

Agnam. Quæ hostia Fauno
immolari solita erat.

O D E XV.

Se parvo contentum vivere; alios, mortis in-
stantis oblitos, nullum ædificandi, agros
continuandi, &c. finem facere.

*Non ebur, neque aureum
Meâ renidet in domo lacunar:*

Non trabes Hymettie

Premunt columnas ultimâ

Africâ: neque Attali,

Renidet. Splendet, ridet. Sic
alibi dixit, ridet argento do-
mus.

Lacunar. Idem est, quod la-
quear.

Hymettie. Jæsa in sylvis
montis Hymetti, in Attica.

Africâ. In Numidia, ubi
marmor exinijum,

Attali. Fuit ille Pergami in
Asia Rex, Eumenis filius; qui
cùm filii liberis moriens Ro-
manum populum hæredem
suum constitisset, Aristonicus,
Eumenis ex pellice filius, in-
vasit Atticam, & Regiam Attali,
licet hæres ab eo non dictus;
unde et nomen hic ab Horatio.

*Ignotus heres, Regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honesta purpuras clienta.
At fides, & ingeni
Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit; nihil supra
Deos laceſſo, nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicus Sabini.*

*Truditur dies die,
Novaque pergunt interire Lun
Tu secunda marmora
Locas sub ipsum funus, & se, lo i
Immemor si quis domos:
Marisque, Bajis obſtreptentis, urges*

vocatur. Sed eum Perpenna
Consul proſingavit, anno V.C.
624. Nonnulli hoc interpretat-
tur de ipſo populo Romano,
qui Attali hæreditatem adiit,
ignotus heres, id est, non pro-
pinquus, non affinis.

Laconicas. Lanas tinctas
apud Tanarum, Laconia in
Peloponneso promonto im,
ubi eximius capiebatur rex.

Trahunt. Nent, ducunt.

Honestæ clienta. F
honesto loco natæ, arum
ego patronus sum.

Benigna vena. Ce
pœnitenda. Ducitur n apho-
ra à fontibus, qui, si riores
sunt, benigna, & di e vena
fluere dicuntur: vel, metal-
lis, quorum venæ a latior.

res, & ampliores, aliæ angu-
stiores.

Me petit. Me ambit, consu-
lit, colit; ego pauper, ob fi-
dem, & ingenium, divitiis
in honore, & pretio sum.

Laceſſo. Flagito.

Amicum. Meccenatem, v.g.
Sabinis. Villâ meâ, in agro
Sabino.

Truditur. Expellitur, & de-
cedit, alio die ipſi ſuccedente.

Tu ſecunda, &c. Tu, o quis-
quis es, sub ipſa morte,
paulò ante obitum, qui tibi im-
minet, conducis homines, qui
ſecent tibi marmora, ſtruen-
dis novis domibus.

Bajis obſtreptentis. Bajas al-
luentis. Ad ſinum Bajanum,
non procul Neapoli, propter
amœ-

Summovere littora,

Parum locuples continente ripa.

Quid, quod usque proximos

Revellis agri terminos? & ultra

Limites clientium

Salis avarus? Pellitur paternos

In sinu ferens Deos

Et uxor, & vir. Sordidasque natos.

Nulla certior tam

Rapacis Orci sede destinata

Aula divite manet

Herum. Quid ultra tendis? aqua tellus

amœnitatem loci, & de multæ
vilebantur, à nobilibus extru-
ctæ. Potest etiam dici mare
obstrepere Bajis, id est, con-
queri, & infremere, quod sua
sibi eripiantur littora, & angu-
stiores termini dentur.

Urges. Festinas.

Summovere. Ulterius pro-
tendere, jactis molibus, quæ
Mare arceant, & removeant,
littus verò promoveant, & pro-
ferant. Propriè non summo-
ventur littora, sed mare in lit-
tore positum, quod propellitur.

Parum. &c. Non satis ha-
bes si ripam continentem pos-
sideas: occurrat etiam littus ex-
cluso, & emisso mari. Terra
continens ea videtur, quæ in-
sula non est; terra firma, ut
vulgus loquitur.

Pellitur. A te vicinorum, &
clientium agros invadente,

pellitur paternâ domo, &c.

Sordidos. Inopes, & paupor-
sus, quippe a te spoliatus: vel,
pædore, & illuvie fædos, ut
agrestium pueruli sunt.

Nulla, &c. Ordo est: tamen
aula nulla, domus nulla ma-
net, hoc est, expectat divitem
herum, certior sede, & aula
Orci, seu Plutonis rapacis, ipsi
destinatâ. Quàmlibet magni-
ficas, & amplas domos ædifi-
cet ille dives clientium vexa-
tor, tamen nulla domus illi
certiù obventura est, quàm
domus Orci, qui omnes ad se
rapit; hæc domus finis est, &
postremum omnium domorum.
Pro, scilicet, legunt aliqui, *sine*;
eodem tamen sensu: nempe
quia turris illius, & Orci domus,
est finis terminus, & domus po-
strema italibus destinata.

Tendi. Moliris: vel, cur

agros

Pauperi recluditur,

*Regumque pueris : neque satelles Orci
Callidum Promethea*

*Revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum, atque Tantalum*

*Genus coercet : hic levare functum
Pauperem laboribus*

Vocatus, atque non vocatus audit.

agros aliis alios adjicere per-
gis.

Recluditur. Aperitur. Tu-
mulus Reges, ac pauperes pe-
inde accipit.

Satelles Orci. Charon Infe-
rorum custos, & portitor, ac
Plutonis quasi satelles.

Callidum, &c. Prometheus
callidus dicitur, quia Cœlestem
ignem astu è Cœlo in terras
detulit, inscio Jove: à quo eam
ob rem detrusus est in Inferos,
& vulturi traditus, fœcunda in
pœnas viscera devoranti. Vide
Oden 7. lib. 1.

Tantalum. Is, præsupbia,
Deos, quos ad convivi vo-
caverat, falli à se possi pera-
vit, illisque Pelopen ilium
suum cœsum, coctumq appo-
luit: id revera Cerere latuit,

qua illius humerum comedit:
sed Jupiter Pelopen luci re-
donavit. In loco humeri à Ce-
rere comedit. eburneum in
humerum didit.

Tantalus genus. Atreum,
Thyestem, Agamemnonem.
Od. 5. lib. 1.

Coercet. Cōtinet, ne fugiant.

Levare, &c. Charon, vel
Mors, audit levare, id est, au-
dit, ut levet, Græcâ phrasi, vel,
vocatus levare, id est, rogatus
levare, audit pauperem, &c.
præstò est ad levandos paupe-
res, & liberandos ab æumnis,
quas perferunt in vita, sive ab
iis vocetur, sive non vocetur:
cùm contrà divites ad gravio-
res tantum pœnas. tripiat in-
vitos, & ab iis pfectò non
vocatus.

O D E XVI.

Bacchi laudes.

23

B Acchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem (credite posteri)

Nymphasque discentes, & aures

Capripedum Satyrorum acutas.

Evoe, recenti me trepidat metu,

Plenoque Bacchi pectore turbidum

Latatur, Evoe, parce Liber,

Pavor in metuende thyrsos.

Fas pervicaces est mihi Thyadas,

Acutas. Ad audiendum erectas: pinguntur Satyri cum auriculis grandioribus, & in acumen desinentibus.

Evoe. O Bacche: dictus est Evius, vel Evæus, à Jove, cum rem in Gigantes strenuè gereret. Vide lib. I. Oden 16.

Mens, &c. Adhuc attonitus sum, & sacro quodam horrore percitus, nèpe ob visum Numen.

Plenoque, &c. Ordo est: & mens turbidum (est hic neutrū, adverbii loco positum) latatur, pectore pleno Bacchi, quia pectus plenum est Bacchi, seu Baccho: id est, cum pectus infundet, implet Bacchus, & mentem non satis mihi compotem, metu latitūque perfendit.

Parce. Veniā petit, metuens ne quid in Bacchum peccaverit, quem abicere cum furis.

& audire tam fidenter sit ausus.

Vel; rogat ne ab eo agatur iniuriam, ac dementiam: quædam enim Numina, ut Diana, Bacchus, Nymphae, &c. furorem immittere putabantur, si quis ea videret. Porro ut Bacchum iratum quasi demulceat, promittit se illius laudes cantaturum.

Ther. Sic vocatur Bacchus, quia magna est in vino libertas, & licentia.

Th. 6. Est hasta pampini involuta, quâ Bacchus armatur.

Fas, &c. Quoniam impune Bacchum vidi, & ejus Numine si affatus, licet mihi, tutò periculum, ejus laudes canere, sacris describere.

Pervicaces. Protegas, petulantia.

Thyades. Bacchas, Menadas,

*Vinique fontem, lactis, & uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.*

*Fas & beata conjugis additum
Stellis honorem, testaque Penthei
Disjecta non levi ruinâ,*

Thracis, & exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare laceras;

Tu separatis uvidus in jugis

Nodo coërces viperino

Bistonidum sine fraude crine

à voce Græca, quæ significat,
currere furentis in morem.

Vinique fontem, &c. Hæc
omnia Bacchus fecisse diceba-
tur, cum ex Indiis rediret, & in
triumphantis morem; nempe
vini fontes in siccis agris eli-
cuisse, & lactis rivos, &c.

Iterare. Iterum atque iterum
canere, dicendo ingeminare.

Conjugis, &c. Coronam
nuptialem Ariadnes, quam stel-
lis inseruisti, cum illam à The-
seo desertam duxisti. Erat Ari-
adne filia Minois, & Pasipha-
æ; cujus ope Theseus eva-
sit è Labyrintho Cretæ. Is
eam abductam postmodum in
insula Naxo destituit, & in
Baccho in uxorem ductus est.

Penthei. Pentheus, filius The-
barum, quia Bacchum præve-
rat, à matre, per Bacchum in
furorem acta, discissus est,
& ejus Regia eversa.

Lycurgi. Rex Thraciæ fuit,
qui, cum vis tota regione jus-
tisset excindi, à Baccho in
furorem actus, & oculis pri-
vatus est.

Flectis amnes. Indum, &
Gangem, fluvios Indiæ, (de
qua Bacchus triumphavit) do-
mas, & servire tibi cogis.

Barbarum. Indicum.

Separatis. Remotis, secre-
tis.

Uvidus. Vino madidus.

Nodo, &c. Crines Baccha-
rum, (quæ Bistonides dicun-
tur.) Bistonis mulierem Thra-
ciam significat: Bistones sunt
populi Thraciæ vicini, & Bac-
cho dediti. Relictas serpenti-
bus, & in nodum colligis. Me-
nades, & ipse Bacchus, pingebantur anguillâ coronatæ.

Sine fraude. Ita, ut illi an-
gues nihil noceant Bistonibus.
Fraus etiam apud Ciceronem,

Tu, cūm. parentis Regna per arduum
 Cohors Gigantum scanderet impia,
 Rhæcum retorsisti leonis
 Unguibus, horribilique malâ;
 Quamquam choreis aptior, & jocis,
 Ludoque dictus, non sat idoneus
 Pugna ferebaris: sed idem
 Pacis eras mediūque belli.
 Te vidit insons Cereus aureo
 Cornu decorum cerniter atterens
 Caudam; & recedentis trilingui
 Ore tetigitque crura.

lapē prope & lamino
 ponitur.

Parentis. Jovis.

Per arduum. Subaudi, iter:
 per montes alios, aliis agges-
 stos.

Rhæcum. Vnum ē Giganti-
 bus.

Retorsisti, &c. Tu, in leo-
 nem conversus, repulisti, &
 dejecisti Cælo, redire, ac fu-
 gere coëgisti Rhæcum, &c.

Malâ. Maxillâ, dentibus
 leonis, quibus eum lacerasti.

Quamquam, &c. Et si vul-
 gò existimatus aptior choreis,
 & jocis, ferebaris non adeò
 esse ad pugnam idôneus; ta-
 men tu idem medius inter bel-

lum, & pacem eras, id est,
 æquè ad utrumque compara-
 tus, & pace, & bello bonum
 te esse ostendebas. Vinum nunc
 feroces mitigat, nunc mites
 efferratos reddit.

Insons. Tibi innoxius. Bac-
 chus Inferos petivit, ut Ariad-
 nen uxorem eriperet.

Cornu decorum. Baccho dan-
 tur cornua: quia vinum robu-
 stos, & pugnaces facit.

Atterens. Humum identi-
 dem nudâ terens, & verbe-
 rans; & canes dominis blan-
 dientes solent.

Recedentis. Ex inferis.

Trilingui. Quia Cerberus
 est tricu-

O D E XVII.

Horatii in cygnum Methamorphosis, &
Immortalitas.

Non usitatâ, nec tenui ferar
Pennâ, biformis per liquidum athera
Vates; neque in terris n. vabor
Longius; invidiâque n. ior
Urbes relinquam. Non ego, p. perum
Sanguis parentum, non ego, qn. n. vocas;
Dilecte Mecenas, obibo,
Nec Stygiâ cohibebor undâ.

Jam jam residunt cruribus aspera
Pelles: & album mutor in alitem

Non usitatâ. Non mutabor
in Cygnum vulgarem, ut ple-
beji Poëtæ, non induam bre-
vès, & humiles pennas, quibus
illi solent volare. His verbis
innuit se gloriâ, & famâ, ipsos
superaturum. Ordo autem est:
ego, vates biformis ferar per
athera, non usitatâ, aut tenui
penna.

Biformis. Ex homin. muta-
tus in Cygnum; qui d. licem
formam, seu naturam abue-
rim, hominis antea, m ali-
tis, & cygni.

Invidiâque major. sperans
invidiam. Illis porro lis non
invidetur, quorû virt. & glo-
ria, omnium conser, extra
communē sortem, & am est.

Relinquam. Aeth. a petens,
ian. rol- us.

Quem vocas. Quem itacô-
pellare soles, O dilecte Hora-
ti. Vel; non ego, quem vocas,
& familiariter appellas paupe-
rum sanguinem parentum, &
libertino patre natû; ita enim
per jocum, & amicitiam à di-
lecto Mecœnate vocabatur a-
liquando; vel quē vocas, id
est, quem domum tuam, æpē
vocas, quem adhibes familiar-
riter.

Nec Stygiâ, &c. Non petam
Inferos, non mori. Styx nô-
vies interfusa c. libet, seu
coërcet Manes; ne ad Superos
regredi possint.

Residunt. abærescunt.

Aspera pelles. Instar squamu-
larum, quibus cygnorum cru-
ra integuntur.

in alitem Cygnum.

*Super. &c. nascunturque leves
Per digitos humerosque pluma.*

*Jam Dadaleo ocyor Icaro,
Visam gementis littora Bosphori,
Syrtesque Getulas canorus*

*Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, & qui dissimulat metum
Marsa cohortis Dacæ, & ultimi
Noscent Geloni; & peritus*

*Discet Iber. Rhodanique poter.
Absint inani finire nenia,*

Superne. Id est, a superiores partibus & argum albis decorum pluvius, induo. Legi volunt quidam, *superna*, ita ut neutrum sit plurale, pro adverbio positum, Græco more: sed minus commodè; tum ob asperiores pronuntiatio- nem, quæ oriretur ex prima syllaba sequentis vocis; tum quòd ultima syllaba in *super- ne*, sit brevis, teste Lucretio.

Dadaleo. Filio Dadali qui pennas sibi aptavit, &c.

Visam. Volando petam.

Gementis. Ob procellas, quæ in eo frequentes excitantur. De Bosphoro, vide Oden. 10. hujus atri; de Syrtes, Od. 4.

Hyperboreosque. Septentrio- nales, Boreæ subiectos.

Colchus. Populus Asiæ, jux- ta Pontum, ad quæ Jason cum Argonautis navigavit.

Marsa cohortis. Marfi erant

Italiæ populi, qui pedestri pug- nâ imprimitis valebant. Co- hors est pars legionis: legio sex ferè militum habebat mil- lia; in ea cohortes erant de- cem.

Dacus. Europæ populus ad Septentrionem: ea regio conti- net nunc Bulgariam, Valachiam, Moldaviam, Serviam, &c.

Geloni. Scythis erant vicini, ad Septentrionem.

Iber. Hispanus, ab fluvio Ibero &c. dictus.

Rhodanique poter. Galli. Rhodanus fluvius est Gallia Lugdunensis.

Absint &c. Noli, o Mece- nas, trifidus navis meum fu- nus proferri. Nenia est cau- tus lugulæ.

Inani. Inani mihi, mutato in cygnum, utile funus erit, ubi nullam caver, nullus mor- tuus; ero immortalis.

Luſtusque turpes, & querimonia:

Compeſce clamorem, ac ſepulchri

Mitte ſupervacuos honores.

Turpes. Indigni me, qui mortuos valere extremum ju-
ſemper victurus ſum. bebant.

Clamorem. Magnâ voce *Mitte.* Omittè.

Q. HORATII FLACCI
 O D A R V M
 LIBER TERTIUS.

98

O D E I.

Hæc Ode v. 1. a morum præcepta continet, atque illud in primis, vitam beatam non opibus, & honoribus parari, sed sola virtute.

C Di profanum vulgus, & arceo.
*Favete linguis: carmina non prius
 Audita, Musarum sacerdos,
 Virginibus, puerisque canto.*

Profanum. Myſteria veræ virtutis, ac philoſophiæ explicaturus, homines pravis opinionibus imbutos, & ad hæc audienda minus idoneos arceo, & facillere jubeo. Profanus proprie dicitur, qui à fano, & ſacris arcendus eſt, non ſacer, non religioſus, non initiatus.

Favete linguis. Audite cum ſcientio, quæ nunc dicturus, vos qui non eſtis profani. Porro hæc verba, *favete linguis*, uſurpabantur in ſacrificiis; & ſiſ homines jubebantur ſilere, & attendere, nihil diſcere ob-

ſcœnum, profanum, mali omni-
 nis.

Non prius audita. Propter rerum, quas continent, dignitatem & utilitatem. Sic attentio conciliatur.

Musarum ſacerdos. Dicuntur Poetæ Muſarum eſſe ſacerdotes, & creditui.

Virginibus, &c. Vel, à virginibus & pueris recitanda, ut eorum animis, adhuc teneris, & illis, altius inhæreant: vel ab iſſdem audienda diligentibus, quibus eſſe poſſunt utiliora, quorum ætas facili-

Regum timendorum in proprios greges,

Reges in ipsos imperium est Jovis,

Clari Giganteo triumpho,

Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet

Arbusta sulcis; hic generosior

Descendat in Campum petitor;

Moribus hic melior, q. fama

Contendat; illi turba clienti

Sit major. Æquâ lege neceſſi,

ad virtutem fingi, & erudiri
potest.

Regum, &c. En illa, quæ
promittit, præcepta, & mysteria.

Quorum primum spectat pie-
tatem erga Superos, & Reges:

alterum, moriendi necessitatē,
&c. Ordo est: imperium Re-

gum est in proprios greges;
id est, in populos ipsis subditos;

Jovis in Reges: imperant ho-
minibus Reges, Regibus Deus.

Clari. Qui Jupiter insignem
gloriam retulit, Gigantibus
debellatis.

Est ut. Contingit ut &c.

Viro vir. Alius alio, c. illo.

Latius, &c. Agros tiores,
prædia lautiora possidet, in

quibus; per sulcos, scrobes
humi factas, arbore n quin-

cuncem, v. g. digerit ac des-
tribat. Vites maxime intelli-

guuntur; quæ sulcis & fossis
deponuntur.

Hic &c. Alius spiam.

Generosior. Nobilior, clario-
ris gene quam sui compe-
titores

In camp. m. Martium, pro-
pe Romam ad Tiberim. Eo po-
pulus conveniebat, ad ferenda
sustragia, & creandos Magi-
stratus. Porro cum Roma in
collibus, & loco editiore esset
posita, descendendum erat in
campum Martium, in declivi,
& plano loco, ad ripam Tibe-
ris, positum.

Petitor. Honorû candidatus.

Moribus hic. &c. Alter quis-
piam contendat cum armulis
suis, & rivalibus candidatis,
melior, id est, præstantior, ob
mores, & famam.

Illi, &c. Ut alii plures alie
habeat clientes. Quinam sint
clientes, qui præconi, sæpe an-
tea dictum.

Æquâ. A quali.

Neceſſitas. Fatum, mors
omnibus obunda,

Sortitur insignes, & imos:

Omne capax movet urna nomen
 Districtus ensis cui super impiâ
 Cervice pendet, non Sicula dapes
 Dulcem elaborabunt saporem;
 Non avium, citharaque cantus
 Somnum reducent. Somnus agrestium
 Lenis virorum non humiles domos
 Fastidit, umbraeque ripam,
 Non Zephyrus agitata Tempe.
 Desiderantem quod satis est, neque

Sortitur. Sorte. Si jactâ
 deligit, & sortitur, ex
 urna quasi educit eorum no-
 mina. Vide lib. 2. Oden. 3.

Imos. Ignobiles, obscuro
 loco, & humili natos.

Capax. Ampla.

Urna. Vide lib. 2. Ode. 3.

Districtus, &c. Nudatus. Or-
 do est, non dapes Siculae gu-
 stum, & edendi appetentiam
 afferent, aut somnum concilia-
 bunt ei, cui super capite pen-
 debit ensis nudus. Respicit hi-
 storiâ Damoclis. Erat ille Dio-
 nysii, Siciliae Tyranni, aulicus,
 & assentator: cujus cum felici-
 tatem, & conditionem præter
 modum laudaret; Dionysius, ut
 eum dedoceret, jussit hominē
 accumbere ad Regiam men-
 sam, & ut Rege tractari, sed
 supra illius caput ensē nudū,
 equinâ setâ appensum, demitti
 voluit: quo metu Damocles ita

exanimatus est, ut ne cibos
 quidem attingeret. Vide Cicero-
 nem 4. libro Quæst. Tusc.

Cervice, &c. Vel, de Damo-
 cle ipso loquitur, vel, de sce-
 lerato, & impio quolibet; qui
 si videret imminentem capiti
 gladium, non secus ac Da-
 mocles perturbaretur.

Sicula. Instructa à Diony-
 sio, Rege Siciliae: vel, exquisi-
 ta, & magnifica: erant enim
 Siculi in conviviiis lautissimi.

Elaborabunt. Efficient, pro-
 vocant. Difficultatem, &
 molen rei vox ea indicat.

Reducent. Quē merus abstul-
 lit.

Somnus, &c. Ordo est: lenis
 somnus non humiles domos
 virorum agrestium fastidit, ac
 spernit; est, ultro illas subit,
 ac visit.

Tempus. Incongrue valles erant
 & sylvæ, in Thessalia.

*Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sœvus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:
Non verberata grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta pisces æquora seruiunt,
Jactis in altum molibus: huc sequens
Cementa dimittit redemptor
Cum famulis, dominusque terra*

Sollicitat, &c. Sententia est: *est, urentibus profectos, modò*
eum, qui desiderat quod ad vi-
vendum satis est, qui parvo cõ-
tentus est, non sollicitat, non
anxiũ, & sollicitum reddit ma-
re procellosũ, non terrent pro-
celle; quia non se cõmittit peri-
culosẽ navigationi, lucri causã.

Arcturi. Est Arcturus si-
gnum Vrsam consequens, &
quasi ejus custos; quod Græca
vox ipsa significat: dicitur etiã
Arctophylax.

Hædi. Hædus gemina stella
est, in sinistra manu Aurigæ, si-
ve Erichthonii. Cũ Hædi oriũ-
tũr, magnas cient procellosas;
ut Arcturus, cũ occidit.

Mendax. Sterilis: in spem
agricolæ fallit.

Arbore, &c. Arboris steri-
litatis suæ culpam cõferenti-
bus, modò in aquas, & imbres
nimiqs, modò in calidiss, ab si-
deribus agros torrentibus, id

est, urentibus profectos, modò
in hyemes operas. rior autem
arboribus lœta tribuit, quasi
essent sensu, & intelligentiã
præditæ: quod magnam habet
in elocutione dignitatem.

Contracta, &c. Quæ ob jactas
in mare moles, angustiora fa-
cta sunt. Querũtur pisces, quod
sua regna homines usurpæt, &c.
Est autem moles, pila saxeæ.

Huc. In altum mare.

Cementa. Lapidum cësorum
fragmenta, rudia, & impolita:
sic vocatur materia illa omnis,
quæ ad substructiones, ope-
rumque fundamenta, è rudi
saxo plerumque adhibetur.

Redemptor. Qui prius aliquod
faciendũ, v.g. domum, aggerẽ,
suo periculo, certã mercedẽ
pactã, conducit, & in se recipit.

Dominus. Herus aliquis, ho-
mo nobilis.

Terra fastidiosus. Qui fasti-
dit

*Fætidiosus: sed timor, & mina
Scandunt eodem, quò dominus; neque*

Decedit aratâ triremi, &

Post equitem sedet atra cura.

Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,

Nec purpurarum sidere clarior

Delenit usus, nec Falerna

Vitis, Achæmeniumque costum;

Cur invidendis potibus, & novo

Sublime ritu mixtar atrium?

Cur valle, & mutem Sabinâ

Diri: as operosiores:

dit terram continet: & in
littore, in mari, aëres extruit,
terris non contentus. Vide
Oden 15. lib. 2.

Mina. Fortè oblatrantis
conscientiæ.

Scandunt, &c. Eundem in
locum ascendunt: in mari non
minùs quàm in terris adsunt.

Decedit. Demigrat, absce-
dit.

Aratâ. Habente rostrum
æreum.

Post equitem. In eodem equo
cum equite, à tergo equitis
hæret.

Dolentem. Me aliquo, vel
corporis, vel animi dolore
affectum.

Phrygius lapis. Columnæ mar-
moreæ, advectæ è Phrygia.

Nec purpurarum, &c. Nec
usus vestium purpurearum, si-
deribus micantiorum.

Delenit. Dolores, & morbos
levat.

Achæmeniumque. Persicum, ab
Rege Persarum Achæmene.

Costum. Aromatis genus.

Invidendis. Invidiæ obno-
xiis. Poltes sunt januæ lacera;
pro tota domo accipiuntur.

Atrium. Primus erat locus
ædium, & quasi aditus ad reli-
quam domum, aream in me-
dio positam interdum, & cir-
cum addita ædificia, conti-
nens: pro tota domo hic su-
mitur.

Cur valle, &c. Id est; cur
vallem, & agrum meum Sabi-
num, & mutem divitiis mo-
lestioribus, in quibus conser-
vandis operæ multum, & cu-
ræ consumam? Mutamus enim
quæ adsunt, cum iis quæ ab-
sunt. Igitur hypallage
Poëtis utitur.

O D E II.

Bellicæ fortitudinis, probitatis, & religiosi
 silentii commendatio.

29.

Angustam, amici, pauperiem pati
 Robustus acri militia puer

Condiscat; & Parthos fœces

Vexet eques metuendus hasta;

Vitamque sub dio, & trepidis agere

In rebus. Illum ex manibus hostium

Matrona bellantis Tyranni

Prospiciens, & adulta virgo,

Suspiret: Eheu, ne rudis agminum

Sponsus lateat Regius asperum

Lætu leonem, quem cruenta

Per medius rapit ira cades!

Dulce, & decorum est pro patria mori:

Mors & fugacem persequitur virum,

Militiâ, &c. In militiâ: vel,
 qui fiat robustus acri militiâ,
 & difficili. Vocat paupertatem
 angustam, id est, mole-
 stam, laboriosam. Parthos ve-
 rô pro quibuslibet hostibus
 ponit; vel quia, quo tempore
 scripta est hac Ode, instabat
 bellum Parthicum. Vide In-
 dicem 2. Odarum.

Sub Dio. Extra diuum, in
 campo, in castris, &c. *Dium,*
Divum, sumitur pro aperto, &
 patenti aëre.

Trepididis in rebus. Inter me-
 tus, & media pericula.

Matrona, &c. Mater alicu-

jus Regis Barbari, qui bellum
 cum Romanis gerat.

Adulta. Etate provectior,
 nubilis.

Eheu, &c. Verba sunt illius
 virginis, sponso suo metuen-
 tis a Romano juvene; vel ma-
 trionæ, suo viro timentis.

Rudis agminum. Imperitus
 rei militaris.

Leonem. Militem Roma-
 num, instar leonis furem
 in acie.

Et fugacem. Non tantum
 quemlibet obvium, non eos
 tantum qui fortiter dimicant,
 sed illos etiam qui fugiunt.

Nec

*Nec parcat imbellis juventa
Poplitibus, timidoque tergo.*

*Virtus, repulsa nescia sordida,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit secures,
Arbitrio popularis aura.*

Virtus recludens immeritis mori

Calum, negatâ tentat iter viâ:

Catusque vulgares, & udam

Spernit namum fugiente pennâ.

Est & fideli turba silentio

Nec parcat, &c. Interficit etiam imbelles iuvenes, qui tergo, & poplites vertunt hosti. Est poples genu aversum. Præstat igitur mori fortiter pugnando, quam turpiter fugiendo.

Virtus, &c. Est secunda pars Odæ, laudem virtutis quasi privata continens; cum prima commendationem habeat virtutis bellicæ.

Repulsa nescia. Quæ nunquam novit turpem repulsam pati: cisi enim viri probi petitos honores non assequantur, suam tamen se virtute consolantur, eaque solâ satis honorati sunt.

Nec sumit, &c. Neque Consulatum, aut Præturam, ad arbitrium populi gerit: id est, honores consuetos, qui populi suffragiis, & favore deferuntur, spernit; gloriam suam à populo non emendicat.

Intaminatis. Puris, incor-

ruptis, non obnoxio invidiæ, petitionum indignitati, & molestiæ: nam gloria vera semper virtutem comitatur.

Secures. Insignia Consulatûs, & Præturæ. Erant illæ secures in medio virgarum fasciculo: duodecim fasces Consulibus, sex Prætori præferebantur.

Aura. Favoris, suffragii.

Immeritis mori. Indignis qui moriatur, meritis non mori.

Negatâ, &c. Arduâ, difficili, non omnibus concessâ: perump. obices omnes, ut viam sibi faciat.

Iter. Ad Cælum.

Vulgares. Vulgi.

Udam. Cœnosam, crassam.

Est & fideli, &c. Hæc tertia pars Odæ est, ad religionem pertinet. Laudat partem unam pietatis, maxime apud Græcos notam, & insignem, nempe silentium quod præsertim ser-

Merces: vetabo, qui Cereris sacrum

Vulgarit arcana, sub iisdem

Sit trabibus, fragilemque mecum

Solvat phaselum. Sape Diespiter

Neglectus incesto addidit integrum:

Raro antecedentem scelestum

Deservit pede pœna claudo.

vetabatur in sacris Cereris, quæ Eleusina vocabatur, à pago, ubi hæc sacra fiebant: quod silentium si quis rupisset, aperiendo, & alteri explicando arcana sacra, capitale scelus erat.

Merces. Quanam illa sit, non exponit: conjici potest ex opposita pœna, esse peculiarem quamdam gratiam apud Superos, & patrocinium, quo pios prosequantur.

Vetabo. Cavebo, non committam ut, &c.

Trabibus. Tecto, domo.

Solvat phaselum. Pelago mecum se committat, soluto

navis fune, quo littori alligari solet. Phaselus est cymba, navicula.

Diespiter. Jupiter, dei pater.

Neglecti. Parum pie cultus, violat aliquo scelere.

Incesto. Non casto, scelerato.

Addidit. Pœnæ comitem.

Integrum. Innocentem, purum sceleris.

Raro, &c. Et quamvis pœna impiorum differatur interdum, & claudo eos pede sequi videatur; tamen raro eos abire inultos patitur, illos aliquando tandem assequitur.

ODE III.

9.9. Justitia, & constantia homines impavidos gravissimis in periculis reddunt: eadem heroas evehunt Cælo, & veteres Romanos orbis dominos effecerunt.

Justum, & tenacem propositi virum,
Non circumvenit ardor prava jubentium.

Tenacem propositi. Constantem.

Ardor, &c. Tumultus, seditio civium, leges iniquas ferentium.

Non vultus instantis Tyranni

Mente quatit solida, neque Auster,

Dux inquieti turbidus Adriæ,

Nec fulminantis magna Jovis manus:

Si fractus illabatur orbis,

Impavidum ferient ruina.

Hac arte Pollux, & vagus Hercules

Innixus, arces attigit igneas:

Quos inter Augustus recumbens

Purpureq; dabit ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tua

Vexere tigres, indocili jugum

tium. Præva jubere, est, leges
pravas ferre: quia, cum leges
Romæ ferebantur, Magistra-
tus populum rogabat e sugge-
stu, istis verbis, *Velitis, jubea-
tis, Quirites, ut, &c.* Si popu-
lus legem probaret, responde-
bat, *Uti rogas.*

Instantis. Minitantis, præ-
sentem mortem intentantis.

Mente quatit solidâ. A pro-
posito, & consilio dimovet.

Auster, &c. Non procellæ;
quæ gravissimæ excitantur ab
Austro, Meridionali vento, in
Adriatico Mari, quod Italiam
ab Oriente claudit.

Illabatur. In ejus caput la-
batur.

Hac arte. Judiciâ, & con-
stantiâ fretus.

Pollux. Jovis, & Lædæ fi-
lius, Castoris frater, qui ob
multas res præclare gestas ma-

ximè in fugandis piratis, rela-
tus est inter sidera.

Vagus. Qui orbem ferè to-
tum domandis monstris pera-
gravit. Hercules porro luit
Jovis, & Alcmææ filius, Ju-
nonis odio, domitisque mon-
stris famosus.

Arces igneas. Cælum stellis
ornatum.

Recumbens. Ad mensam ac-
cumbens.

Purpureo, &c. Pulchro. Au-
gusto. Huc viventi divinos
honores Romani detulerunt
eumque eum, ac Cælo dela-
psum puerere.

Merentem. Promerentem
ascribi Cælo, ob egregia tua
facinora.

Tigres. Currum Bacchi tra-
here dicuntur tigres, animal
naturâ ferum, & indocile; ad
significandum ini vim, & impo-
tentiam.

Col-

Cello trahentes: hac Quirinus

Martis equis Acheronta fugit;

Gratum elocutâ consiliantibus

Junone Divis: Ilion, Ilion

Fatalis, incestusque iudex,

Et mulier peregrina vertit

In pulverem; ex quo destituit Deos

Mercede pactâ Laomedon, mihi

Castaque damnatum Minerva,

Quirinus. Romulus; sic dictus a *Quiri*; quæ vox, linguâ Sabinorum, hastam significat.

Martis. Ex quo genitus ferebatur: fretus virtute bellicâ.

Acheronta, &c. Inferos effugiens, Cœlum petivit: id est, immortalitatem est adeptus. Acheron flumen inferorum. Od. 3. lib. 1.

Gratum, &c. Postquâ Juno in Deorum confessu, & cōcilio, rem ipsis gratâ fuisset locuta; nempe se permissuram, ut Romulus inter Divos referretur, ut Romani, ope virtutis & justitiæ, domini orbis evaderent; Trojanorum exemplis admoniti, qui propter perfidiam, & alia vitia petierant. Quod Horatius in hac Ode significat.

Consiliantibus. Inter se cōsultantibus, fortè de Romano, & Roma. Consiliariis, inire cōsiliū, & in medium cōsultare.

Judex. Paris; qui electus iudex inter Janonem, & Vene-

rem, & Minervam, palmam Veneri adjudicavit, & sententiam patrie suæ fatalem, id est, exitialem tulit.

Incestus. Non castus, impudicus.

Mulier peregrina. Helena, quam à Græcia raptam Paris Trojam vexit.

Ex quo. Ex quo tempore. Jam tum, inquit, destinatum, & certum Trojæ fuit exitium: jam tum dici Troja potuit in pulverem redacta.

Destituit. Fraudavit.

Pactâ. Promissâ.

Laomedon. Priami pater. Is cum Trojæ muros extrueret, Neptunus, & Apollo suâ illi operam ad eos construendos certâ mercede locaverunt. Opere cōfecto, promissum pretiū solve- re Laomedon recusavit: hinc Deorum ira in Trojanos.

Damnatum. Nempe Ilium invisum, detestatum: vel, à me, & Minerva damnatum exci-
dio.

Cum populo, & duce fraudulento.

Jam nec Lacana splendet adultera

Famosus hospes, nec Priami domus

Perjura pugnaces Achivos

Hectoreis opibus refringit:

Nostrisque ductum seditionibus

Bellum resedit. Protinus, & graves

Iras, & invisum nepotem,

Troica quem peperit sacerdos,

Marti reasonabo. Illum ego lucidas

Inire sedes, ducere nectaris

Succos, & adscribi quietis

Ordinibus patiar Deorum;

Dum longus inter sariat Ilion,

Romamque pontus: qualibet exules

Duce. Laomedonte perfido.

Lacana adultera. Helenæ

Lacedemoniæ.

Hospes. Paris.

Splendet. Vivit, opibus formæque præstans.

Famosus. Infamis. Ea vox in pejorē vulgò partem accipitur.

Perjura. Ob Laomedontē, qui promissā Neptuno, & Apollini juramento pecuniā denegavit.

Hectoreis opibus. Hectoris virtute, & fortitudine.

Refringit. Etundit, repellit.

Ductum. Productum, continuatum ad decem annos.

Seditionibus. Deorum inter se, ac Dearum dissensionibus.

Resedit. Sublatum est, coniectum est.

Protinus. Haud mora. jam

porrò, in posterum.

Iras, &c. In gratiam, & honorem Martis, iras meas deponam; & quamvis Romulus, meus nepos, nempe Martis filii mei proles, sit mihi invisus, quia est genitus Iliâ, seu Rheâ Sylviâ, Vestæ sacerdote Troica, id est, à Trojanis oriundâ, nempe filius Numitoris, unius ex Aeneâ posteris; tamen illum reddam pro patri, ut ejus curru in Carum evehatur.

Inire. Ingredi.

Ducere. Bibere.

Dum, &c. Modò, eâ lege, ut Romam à Troja interposito mari longè separentur.

Exules. Romani, ab Aeneâ orti, qui tenuit Italiam fœderis profugus, &c. Virg.

In parte regnanto beati,

Dum Priami, Paridisque busto

Insultet armentum, & catulos fera

Celent inulta: stet Capitolium

Fulgens; triumphatisque possit

Roma ferox dare jura Medis.

Horrenda latè nomen in ultimas

Extendat oras, quæ mediis liquor

Secernit Europen ab Afro,

Quæ tumidus rigat ærva Nilus;

Aurum irreperitum, & sic melius situm,

Regnanto. Imperativus: regnent ubilibet, orbē obtineant.

Insultet. Greges impunè premant sepulchra Priami, & Paridis; adeoque Troja tota vastata sit, ac deserta.

Inulta. Illæx, impunè, ob arborum densitatem, & solitudinem loci.

Capitolium. Præcipuū Romę templum, Jovi sacrum. Arx Imperii.

Medis. Parthos intelligit, qui Persarum Imperiū invaserant, ut Persæ Medorum olim. Vide lib. 1. O. 2. &c.

Horrenda. Metuebat, & terribilis hostibus Roma. Rectè observat Torrentius, hoc epitheto sæpè significari admirationem quandam, & venerationem ortam: ita Sibyllam à Virgilio dici horridam, &c.

Quæ mediis, &c. Imperet Roma, & quæ mediis, id

est, Mediterraneum, in medias terras influens, separat Europā ab Africa, & quæ Nilus Ægyptum rigat tumidus, hoc est, intumescens, & exundans: id est, ab uno maris Mediterranei litore, nempe Occidentali, & Atlantico, ad alterum littus, Nilus vicinum, & Orientale.

Liquor. Aqua, mare.

Aurum, &c. Sententia est: fortior sit Roma ad spernendum aurum; ita ut illud reperire non curet atq; eruere, sed illud abditum esse patiatur, & celatū in terræ visceribus, ubi profectò melius latet, quàm si indidem extrahatur: sit, inquit, Roma fortior in auro spernendo, quàm in eo cogendo, id est, coacervando & congerendo in usus humanos; quippe cum auri cupiditas, & sacra fames impellat hominum manus ad rapienda, & spolianda omnia

*Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextrâ.*

*Quicumque mundi terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens,
Quâ parte debacchentur ignes,
Quâ nebula, pluuiique rores.*

*Sed bellicosâ fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avita
Tecta velint reparare Troja.*

*Troja renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis, & serore.*

Ter si resurgat murus aeneus,

sacra, ad res sanctissimas violandas.

Quicumque, &c. Quaecumque regio, etiam orbis ultimi, obstabit armis Romæ victricibus, ejusque triumphos morari voluerit, hanc debellet, eò perueniat armata, & victrix: etiam in illas oras pertingat, ubi callores, & fulmina debacchantur (nempe in torridam mundi Zonam) ut illas, ubi glacies, & nebulae rigent: indicatur Zona frigida.

Sed, &c. Hæc tamen felicia Romanis fata deinceps, & prædico, eâ tantum conditione, &c.

Nimium pii. Nimio erga patriam suam amore capiti. Exprimari potest Horatius his

verbis Cæsarem notare voluisse: cui ferunt in animo fuisse, Romam relictam, migrare Alexandriam, aut Ilium, transactis opibus Imperii. Suet. c. 79.

Rebus. Secundis rebus; opibus, gloriâ.

Avita. Roma enim Trojanorum, quasi colonia fuit.

Renascens, &c. Ordo est: fortuna, seu, infortuniū Trojæ; renascentis talis ominibus, & reparata iterabitur tristi clade. Trojæ, reparetur, iterum, ut antea ceciderit; ac ejus fortuna, cladeque renovabitur.

Alite. Ovine. Od. 5. lib. 1.

Aeneus. Firmissimus; quavis ipso ex se compactus.

*Autore Phæbo; ter pereat meis
 Excisus Argivis, ter uxor
 Capta virum, puerosque ploret
 Non hac jocosæ conveniunt lyra:
 Quò Musa tendis? desine pervicax
 Referre sermones Deorum, &
 Magna modis tenuare parvis.*

*Autore. Structore, ædificatæ. Jocosæ. Lyricæ; quæ jocis;
 Pereat. Peribit, periret, rue- & ludo gaudet.
 get. Pervicax. Audax, proter,
 Meis. Græcis enim præci- va.
 puè favebat Juno. Modis. Cantibus.*

O D E IV.

Musarum in se beneficia commemorat: iisdem acceptas refert Augusti victorias, quibus hostes Reip. ut Jupiter Titanas, debellavit.

Descende Cælo, & dic, æge, tibiâ
 Regina, longum, Calliope, melos,
 Seu voce nunc majoris acutâ,
 Seu fidibus, citharæve Phæbi.

*Auditis? an me ludit amabilis
 Insania? audire, & videor pios
 Errare per lucos, amena*

Descende Cælo. De Musis dicturus, earum principem invocat. Habebant posito Musæ quoque sedem in Cæso, ut Jovis filix: habebant & montes sacros, & templa, & terras, ut Parnassum, &c.

Regina. Veleas, sic honoris tantum causâ nominat; vel, quia Musarum in primaria esse dicitur.

Citharæve Phæbi. Phœbo

consecratâ. Dicuntur Musæ voce canere; Phœbus verò citharâ.

Auditis, &c. O amici, nonne eam canentem auditis? An me furor Poëticus grato errore decipit? Ego quidem certè videor mihi illam polo delapsam audire, & spatium in amœnis saltibus, &c.

Pios. Sacros, Musis consecratos.

Quos, & aqua subeunt, & aura.

Me fabulosa, Vulture in Appulo,

Altriciis extra limen Apuliae,

Ludo fatigatumque somno,

Fronde novâ puerum palumbes

Texere; mirum quod foret omnibus,

Quicumque celsa nidum Acherontia,

Saltusque Bantinos, & aruum

Pinguem tenet humilis Ferenti;

Ut tatò ab atris corpore viperis

Dormirem, & ursis; ut premeret sacrâ

Lauroque, collataque myrto,

Et aquae, &c. Alluunt aquae,
perflant aura.

Me, &c. Primum beneficium à Musis acceptum. Ordo est: me puerum, ludo fatigatum, & somno victum, palumbes, id est, sylvestres columbae, fabulosae, sive, de quibus multa dici solent mira, texere novâ, id est, viridi fronde, in Vulture Apulo (est mons Apuliae) extra limen patriae meae Apuliae.

Altriciis, &c. Paulo antè dixerat, Vulturem montem esse Apulum: quomodo nunc dicit eundem esse extra limen Apuliae? Duplex Apulia est: altera Daunia, altera Peucetia: in illa est Venusium oppidum, Horatii patri: in hac Vultur, qui proinde est extra Apuliam Dauniam, Horatii altricem, & natalem terram. Sunt qui

dicant Vulturem in limite ipso Apuliae Peucetiae fuisse, ita ut pars ejus esset in Apulia, pars in Lucania: adeoque aliquâ sui parte esset extra limen, seu limitem Apuliae.

Somno. Somni amore, dormiendi desiderio, vexatum, & oppressum.

Mirum quod foret, &c. Ita, ut mirarentur omnes Acherontini, Bantini, & Ferentini, quo pacto dormirem tutus à viperis, &c.

Acherontia. Vrbs exigua erat, in limite Apuliae, & Lucaniae, in monte posita, instar niduli: aedes enim in summis montibus edificant.

Bantinos, &c. Bantia, Ferentum, & cetera erant in Apuliae finibus.

Collatâ, &c. Comportatâ à palumbibus.

Non sine Diis animosus infans.

*Vester, Camæna; vester in arduos
Tollor Satinos: seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquida placuere Baja.*

*Vestris amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus undâ.*

*Utcumque mecum vos eritis; libens
Insanientem navita Bosphorum
Tentabo, & arentes arenas*

Non sine Diis. Certo Deorū
patrocinio: Musas intelligit.

Animosus. Impavidus, qui
nihil a viperis, & ursis time-
rem.

Vester, &c. Vestro patroci-
nio tutus sum, siue petam Sa-
binos (quæ regio montibus
ardua, & aspera est) siue urbem
Prænestinam, frigido in mon-
te sitam, siue Tiburtinam, quæ
in declivi colle sedet; seu de-
nique adeam Bajas, liquidis,
& puris aquis celebrat.

Vestris, &c. Sententia est: me,
quia eram amicus vestris fon-
tibus, & choris, non extinxit
acies Bruti, & Cassii, ab Au-
gusto fugata in campis Philip-
piciis; non arbor execranda,
dirisque devota; non a factum à
me naufragium ad Palinurum,
promontorium Lucaniam, pro-
pe Siciliam.

Philippis. Philippi, urbs
Thessaliæ, ad quam deviæti
anno V. C. 712. Brutus, &
Cassius: quorum in exercitu
Tribunus militum Horatius
erat. Vide ejus vitam, & In-
dicem 2. Odorum.

Devota. Diris devota, exe-
cranda. Vide Od. 10. lib. 2.

Palinurus. Ad hoc Siciliae
promontorium, ut Acron scri-
bit, è Macedonia rediens post
Philippensem fugam, penè ex-
tinctus est, fractâ navi, anno
ætatis 24. Est etiam oppidum
Lucaniæ, ejusdem nominis,
prope Veliam; quæ loca Sicy-
li antè Lucanos tenuere: ad
quod oppidum navim fregisse
Horatium plures volunt.

Utcumque. Vbicumque.

Tentabo. Visam, adibo. De
Bosphoro, vide librum 2. Od.

Littoris Assyrii viator:

*Visam Britannos, hospitibus feros,
Et latum equino sanguine Concanum:*

Visam pharetratos Gelonos,

Et Scythicum inuiolatus amnem.

Vos Caesarem altum, militiâ simul

Fessas cohortes abdidit oppidis,

Finire quarentem labores,

Pierio recreatis antro.

Vos lene consilium, & datis, & dato

Gaudetis alma. Scimus, ut impios

Assyrii littoris. Assyria, Strabone teste, complectitur Babylo-
niam, & magnâ partem ad-
jacentium regionum. Itaque per
littus Assyrium, intellige littus
maris Persici, vel Calpii, vel
etiam Syrii; nam Syria dicta
quoque olim est Assyria: sive,
campos arenosos, & æstuan-
tes, circa littus positos.

Britannos. Anglos, qui tunc
hospites suos immolabant Su-
peris.

Latum, &c. Concani, gens
quædam Scythica, equorum
sanguinem, lacti mixtum, ad-
hibebant in potum, instar vi-
ni suavisissimi.

Gelonos. Erant Concanis,
& Scythis affines, boni jacu-
latores.

Scythicum amnem. Tanaim,
quo Europa ab Asia distingui-
tur, versus Scythas, & Septen-
trionem.

Inuiolatus. Incolumis, salvus.

Altum. Ingentem, invictum.

Simul. Simul atque, postquâ.

Abdidit. In hybernâ misit.

Pierio antro. Pieria, fuit At-
ticæ regio, Musis sacra. Si-
gnificat Caesarem Musis, &
versibus delectari.

Lene consilium, &c. Vos af-
flatis Cæsari clementiâ, & leni-
tatē; mitia illi consilia sugge-
ritis, & suggessisse gaudetis. In
hac porro voce *consilium*, duæ
ultimæ syllabæ in unam co-
alescunt, aut potius legendum,
consiliu, ut constet versus.

Scimus. Sententia videtur
hæc esse: injecta est à Musis
ea mentis Cæsari, ut lenitate
summâ utatur adversus hostes:
nam scimus, & vidimus, quàm
facile armatus eos vicerit, &
vincere adhuc possit; ut scimus
quàm facile Jupiter Gigantes
profligavit. Comparat Bru-

tum,

Titanas, immanemque turmam,
 Fulmine susculerit caduco,
 Qui terram inertem, qui mare temperat
 Ventosum, & urbes, Regnaque tristia:
 Divosque, mortalesque turbas
 Imperio regit unus aequo.
 Magnum illa terrorem intulerat Jovi
 Fidens juvenis horrida brachiis,
 Fratresque tendentes opaco
 Pelion imposuisse Olympo.
 Sed quid Typhæus, & validus Mimas,
 Aut quid minaci Porphyrion statu,
 Quid Rhæcus, evulsisque truncis
 Enceladus jaculator audax,
 Contra sonantem Palladis Ægida
 Possent ruentes? Hinc avidus sciet
 Vulcanus; hinc matrona Juno, &

tum, & Cæsium), cæterosque
 conjuratos, cum Gigantibus;
 Augustum, cum Jove.

Ut impios, &c. Ordo est: sci-
 mus ut, id est, quemadmodum,
 qui terram, & mare temperat,
 & gubernat, Divosque, mor-
 talesque regit (nempe Jupi-
 ter, quem istis quatuor totis
 versibus describit) susculerit
 fulmine impios Titanas.

Caduco. In Titanas cadente.
 Inertem. Brutam, inanimam.
 Regna tristia. Infelicia.
 Juvenis. Titanum; quos
 pro Gigantibus, eorum in fratri-
 bus, ponit.

Brachiis. Erant et in centi-
 mani. Ovid. 1. Met. morp.

Fratres. Titanes, vel Gi-
 gantes.

Tendentes, &c. Contenden-
 tes, laborantes. Imposuisse,
 pro, imponere: id est, moli-
 tos imponere.

Pelion Olympo. Montes sunt
 Thessalix.

Typhæus, &c. Typhæus,
 Mimas, Porphyrion, Rhæ-
 cus, Enceladus, Gigantum
 sunt nomina.

Statu. Staturâ, habitu cor-
 poris.

Ægida. Clypeum: de quo
 vide Oden. 13. lib. 1.

Hinc. Ex parte Jovis.

Avidus. Epithetum ignis
 proprium.

Nunquam humeris positurus arcum,
 Qui rore puro Castalia lavit
 Crines solutos, qui Lycia tenet
 Dumeta, natalemque sylvam,
 Delius & Patareus Apollo.
 Vis consili expers mole ruit sua:
 Vim temperatam Dii quoque provehunt
 In majus: iidem odere vires
 Omne nefas animo moventes;
 Testis mearum centimanus Gyas
 Sententiarum notus, & integra
 Tentator Orion Diana,
 Virginea domitus sagitta.
 Injecta monstros Terra dolet suis;
 Mæretque partus fulmine luridum

Nunquam, &c. Qui semper
 arcum gerat: vel, certus ar-
 cum non deponere, donec
 profligati Gigantes perirent.

Qui rore, &c. Apollo: Ca-
 stalia fons est Parnassus.

Lavit. Ab antiquo, laveres;
 tertiæ conjug. pro, lavare.

Lycia. Est in Asia minori;
 ejus urbs præcipua Patara, ubi
 Apollo colebatur: hinc Pata-
 reus dicitur: quæ vox, in ulti-
 mo versu hujus strophæ posi-
 ta, est trisyllaba.

Natalemque sylvam. De-
 liam: natus est Apollo, in De-
 lo, insulâ maris Egæi.

Vis, &c. Vires prudentiâ de-
 stitutæ, per se, nullo impel-
 lente, ruunt.

Temperatam. Clementiâ.

& consilio.

Provehunt in majus. Augēt
 Omne nefas, &c. Vires, quæ
 ad perficiendâ scelera conse-
 runtur.

Testis, &c. Gyas, unus ē
 Gigantibus; testis est notus, &
 idoneus eorum effatorum, quæ
 hic scribo.

Integra. Castæ, intactæ.

Tentator. Qui ejus pudici-
 tiam attentavit; & ab ea sagit-
 tis compressus est.

Injecta. Imposita. Jupiter
 enim nubes, à Gigantibus
 vibratâ, in eosdem retorfit,
 colque eis obruit.

Monstris suis. Gigantibus
 ex se generatis: erant enim Ter-
 ræ filii.

Missos ad Orcum: nec peredit

Impositam celer ignis Ætnam:

Incontinentis nec Tityi jecur

Relinquit ales, nequitia additus

Custos: amatorem trecenta

Pirithoum cohibent catena.

Nec peredit, &c. Quamvis Ætna injecta Encelado, ignis assidue vomat, non tamen illis ipsa consumitur, nec miserum Enceladum isto pondere levat.

Incontinentis. Qui Latonam temerare tentarat.

Ales. Vultur.

Nequitia, &c. Impuditiæ:

hominis impuri custos, & tortor, illi affixus, & appositus.

Pirithoum. Thesei amicum, qui cum eo adortus est rapere ex Inferis Proserpinam: sed Pluto admonitus eos in vincula conjecit. Theseum tamen postea Hercules solvisse dicitur, manente in Inferis Pirithoo.

O D E V.

Augustum laudat, quod à Parthis Romanorum vexilla receperit. Invehitur in Romanos milites, qui se Parthis olim dediderant: hinc sumit occasionem Reguli celebrandi.

Cælo tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio; gravibusque Persis.

Cælo, &c. Quem admodum, quando tonantem audimus Jovem, cum credimus regnare Cælo: ita, cum Augustum videmus Persas, & Britannos adjecisse Imperio Romano, nemo dubitare poterit quin revera Deus sit, etiam præsens, & vivens. Potest etiam ea vox, *præsens*, significare idem quod,

favens, propitius.

Habebitur. Id est, habendus erit, est censendus.

Adjectis, &c. Nec Persas Augustus, sive Parthos, nec Anglos per sese debellaverat: sed utrosque tantum nominis sui famam pacem petere coegerat: cum in utrosque tamen bellum apparaverit. Vide O-

Milesne Crassi conjuge Barbarâ

Turpis maritus vixit ? & hostium

(*Proh Curia, inuersique mores !*)

Consenuit socerorum in armis,

sub Rege Medo, Marsus, & Appulus,

Anciliorum, & nominis, & toga

den 29. libri 1. Quo id anno
contigerit, docebit te Index

28. Odarum Chronologicus.

Quam Augusti victoriam in-
cruentam Horatius amplifi-
cat, exponendo gravitatem, &
ignominiam cladis olim à
Parthis acceptæ.

Milesne Crassi, &c. Quis
credat Crassi milites duxisse
Barbaras conjuges, & cum il-
lis vivere potuisse ? Crassus à
Parthis cæsus fuit, anno V. C.
702. Ejus milites, magnâ par-
tē capti, in Perside manserunt,
ubi duxere Persicas uxores.

Conjuge. Cum conjuge: vel,
turpis maritus, ob Barbaram
conjugem.

Turpis. Erat enim turpe Ro-
mano Barbarâ, & captivo ho-
stis filiam conjugem accipere.

Et hostium, &c. Si pendia
fecit in castris ipsorum Par-
thorum, usque ad senectute m.
Est autē ordo: & Marsus, atque
Appulus, oblitus anciliorum,
nominis, & togæ, Jove incolu-
mi, & Româ, cōsenuit, sub Re-
ge Medo, in armis hostium, so-

cerorum suorum, nempe Par-
thorum, quorū filias duxerat.

Proh Curia, &c. O, dignitas,
& prudentia Senatūs Romani !
ò morum antiquorum sancti-
tas ! quantum eo tempore de-
trimentum accepistis ! quàm
ab illis priscis mutati tunc era-
tis ?

Medo. Partho.

Marsus, Appulus. Italię po-
puli, ac milites in primis for-
tes, & insignes ea tempestate.

Anciliorum. Erant Ancilia
clypeoli 12. sacri. Eorum unus
è Cælo decidisse ferebatur: ce-
ditumq; fuisse oraculum, to-
re ut tandiu Roma staret,
quandiu ille servaretur. Is igi-
tur ne facile surripi posset, ad
ejus fornam, & modum alii
undecim facti erant, qui in
templo Martis servabantur.

Nominis. Romani.

Toga. Toga Romanorum
erat propria: unde illos, *gen-
tem togatam*, Virgilius vocat,
lib. 1. *Æn.* Imponebatur tu-
nicæ, cræque intar pallii.

Oblitus, aeternaeque Vestae,

Incolumi Jove, & urbe Roma?

Hoc caverat mens provida Reguli,

Dissentientis conditionibus

Fœdis, & exemplo trahenti

Perniciem veniens in avum,

Si non periret immiserabilis

Captiva pubes. Signa ego Punicis

Affixa delubris, & arma

Militibus sine cade, dixit,

Vestae. In templo Vestæ ignis servabatur, & nutriebatur a Vestalibus.

Jove, &c. Capitolio, ubi templum Jovis. Sententia est: fieri ne potuit, ut Marli, & Appuli, egregii milites, obliti sint tam facile sui nominis, vestis, Urbis, idque stante, & fiorente Roma, & Capitolio? itane se turpiter hosti dedidisse!

Hoc caverat, &c. Id pro speraverat Regulus, ac impedire conatus erat: ne scilicet reperiretur tam ignavi milites, qui idē facerent aliquando, quod isti Crassiani: nempe dum autor fuit, ne redimerentur captivi, sed periret potius apud Carthaginienses; ceterique eo exemplo territi, fortiter mori in acie, quam capi turpiter mallēt.

Reguli. M. Attilius Regulus floruit circa an. V. C. 500. Is captus à Carthaginensibus, ne milites Romani in pugna ca-

pri redimerentur, vetuit. Vide Ciceronem lib. 3. de Off. & Aulum Gel. lib. 6. c. 4.

Dissentientis, &c. Repudiantis fœdas condiciones. Ea conditio proponebatur à Pœnis, ut redderent Romanos captivos; ac suos vicissim ipsi, factâ permutatione, reciperent.

Et exemplo, &c. Aversantis exemplum, id est, fœdus, seu pactionem, pro captivorum redemptione, quæ in posterum tempus exitialis futura esset Reip. occasionem dando militibus pugnandi segnius, eâ spe, fore, ut redimerentur.

Immiserabilis. Cujus nemo miseresceret.

Captiva, &c. Juvenes Romani, à Pœnis capti.

Signa. Vexilla nostra.

Ego, &c. Oratio Reguli in Senatu.

Sine cade. Nostri militibus crepta, sine vulnere, & pugna,

Direpta vidi: vidi ego civium

Retorta tergo brachia libero,

Portasque non clausas, & arva

Marte coli populata nostro.

uro repensus scilicet acrior

Miles redibit? flagitio additis

Damnum: neque amissos calores

Lana refert medicata fucō;

Nec vera virtus, cū semel excidit,

Curat reponi deterioribus:

Si pugnat extricata densis

Retorta, &c. Vidi cives nostros, & milites, qui antea erant liberi, quorum præcipua laus, & gloria libertas esse debuit, retortis in tergum manibus ligatos, instar servorum.

Non clausas. Quæ res indicat quàm securi sint Poeni, qui portas urbium suarum apertas, & patentes habeant, qui colant arva, prius à nobis populata bello, & vastata.

Repensus, &c. Redemptus; veteres enim aurum non numerabant, sed appendebant. An creditis militem redemptum, pugnaturū acrius? generosiorē ad bellum rediturum? Non ita est; erit ille segnior; additis flagitio quod admisit, dum se capi passus est turpiter, damnum, quod ignavè pugnando afferet Reipublicæ: vel damnum pecuniæ, quæ peribit ignavum redimendo.

Neque amissos, &c. Ut lana candium, & nativum colorem, quem amisit fucō medicata, id est, tinctoria, nunquam refert posita, hoc est, repræsentat, resumat: sed semper illum posteriorē retinet: sic animus iners, & timidus, ignaviā semel imbutus, amissam fortitudinem (quam veram virtutem Vates hic appellat) non recipit; semper ignavus restat.

Fucō. Est fucus herba quædam, quâ utuntur insectores: pro colore quolibet, eoq; maxime à scititio, in primis pro minio, & ceteris illa, usurpatur.

Cura. Soper, amat.

Reponi. Restitui, redire.

Deterioribus. Ignavis, vitis: est in dandi casu.

Si pugna, &c. Ironice hæc omnia dicuntur; estque hic sensus: ut cervæ, retibus semel extricata, non pugnat; sic e-

Cerva plagis, erit ille fortis,

Qui perfidis se credidit hostibus;

Et Marte Pános proteret altero,

Qui lora restrictis lacertis

Sensit iners, timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret inscius,

Pacem duello miscuit: o pudor!

O magna Carthago, probrosus

Altior Italia ruinis!

Fertur pudica conjugis osculum,

Parvosque natos, ut capitis minor,

A se removisse, & virilem

missus è servitutis vinculis ca-
pivus non potest rem strenuè
in bello gerere.

*Extricata. Expedita, libe-
rata.*

Plagis. Retibus arcuoribus.

Credidit. Permisit, dedit.

Marte. Prælio.

Lora. Vincula.

Hic, &c. Captivus ille igna-
vus, nesciens, vitam, ac salu-
tem non esse precibus, aut fugâ
quarendam, sed manu, & vi-
ctoriâ retinendam in ipsa acie,
cùm pugnandum foret pacem,
ac vitam ab hoste petere ma-
luit; resque dissimulatas ita
confudit, ac miscuit pacem,
& duellum, id est, bellum: in
bello enim cum hoste acriter
pugnandum; in paci, ab ar-
mis recedendum: neque ista
temerè confundenda.

Fertur. Dicitur Regulus.

*Capitis minor. Ut capite di-
minutus. Caput apud Roma-
nos statum significabat, qui
perfectus erat, cùm quis, &
liber, & civis esset: si alteru-
trum, id est, aut libertatem,
aut jus civitatis amitteret, mi-
nui capite, minor esse capite,
vel capitis, dicebatur. Vtram-
que Regulus perdiderat: ita-
que se ut addictum hostibus,
ac damnatum, nec jam, ut Ro-
manum civem aspiciens, sed
ut servum, removet conjugem,
ac liberos, quasi alienos, nec
amplius suos. Servus enim
amittebat jus cognationis, &c.
Iorrò, *capitis minor*, dictum
est, eâdem ratione, quâ, *ma-
turus avi, integer vita*, & alia
id genus dicuntur.*

Virilem, &c. Immobilem
uorum lacrymis, civium pre-
cibus, &c.

Torvus humi posuisse vultum;
Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor numquam aliàs dato;
Interque marentes amicos,
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum redivis morantem;
Quàm si clientum longa negotia
Dijudicatâ lite relinqueret;
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum

Posuisse. Fixisse.

Labantes. Dubitantes, & in eam inclinantes sententiam, ut disciplinæ militaris dignitati, ac severitati salutem Reguli præferendam, captivosque cum eo redimendo, censerent.

Consilio. Ut nullus captivorum, ac ne ipse quidem, redimeretur.

Firmaret. Persuaderet; à dubitatione in certam, & suam, sententiam adduceret.

Auctor. Auctor appellatur is, qui aliquid suadet, consulit,

præstat, & in se recipit.

Atqui. Attamen.

Tortor. Pœni crudeles, qui eum, illigatum in machina, vigilando necaverunt, relictis palpebris.

Dimovit. Repulit: viam sibi per obitantes aperuit.

Dijudicatâ. Judicium sententiis finitâ, & composita; quorum unus erat antea, utpote Senator.

Tendens, &c. Ad oblectationem, & rusticationem scilicet. De Venafano, & Tarento, vide lib. 2. Od. 4.

O D E VI.

Romanorum sui temporis vitia, maximè impie-
tatem, & impudicitiam detestatur:
priscorum mores celebrat.

29

Deliâta majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes Deorum, &
Fœda nigro simulachra fumo.
Diis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium; huc refer exitum.
Dii multa neglecti dederunt
Hesperia mala luctuosa.
Jam bis Monases, & Pacori manus,

Delicta majorum, &c. Ob
majorum flagitia, dabis pœnas;
ac licet eorum scelera non ad-
miseris, atque adeò immeri-
tus, & innotens videare, justè
tamen plecteris, ob tuam in
rebus sacris, in templis, v. g.
reficiendis, negligentiam, &
impietatem.

Fumo. Quo templa olim in-
censa fuere, & deformata.

Imperas. Orbis imperium
obtines, qui Deos piè colis,
iis inferiorem te fateris.

Hinc, &c. A Diis, & eorum
cultu, initium ducito rerum
omnium agendarum; huc, id
est, ad eosdem, refer, iis refer
acceptum exitum, & felicitatem
tuam in rebus benè ge-

rendis. Nota porrò vocem
hanc, *principium*, esse trisyl-
labam, quasi esset *principjum*.

Hesperia. Od. 30. lib. 1.

Monases. Parthorum dux;
qui Regi suo Phraati infen-
sus, contulit se ad M. Anto-
nium, eique auctor fuit belli
contra Parthos suscipiendi; sed
postea Phraati reconciliatus,
diras clades Romanis intulit,
circa annum ab V. C. 718.
Vide Dionem, lib. 49. & Ju-
stinum, lib. 42.

Pacori manus. Exercitus
Pacori; qui filius fuit Orodis
Parthorum Regis, & à patre,
post M. Crassum cæsum, mis-
sus contra Romanos, eosdem
aliquot præliis fudit, an. V. C.

*Non auspicatos contudit impetus
Nugeros; & adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.*

*Penè occupatam seditionibus
Duxit Urbem Dacus, & Æthiops;
Hic classe fermidatus, ille
Missilibus melior sagittis.*

*Fecunda culpa sacula, nuptias
Primum inquinavêre, & genus, & domos.
Hoc fonte derivata clades
In patriam, populumque fluxit.*

Motus doceri gaudet Ionicos

Matura virgo, & fingitur artubus

Non auspicatos. Auspiciis neglectis, aut vitiosè sumptis, factos. Quid essent auspicia, dictum alias. Vide lib. 2. Od. 12.

Adjecisse, &c. Gestit, triumphat, quòd suos torques (torquibus enim gaudebat Parthi, ut olim Galli) ampliores, & ornatiores fecerit, adjecto auro, gemmisque, & ceterâ, quam nobis eripuerunt, prædâ.

Seditionibus. Bellis civilibus, & privatis dissidiis.

Dacus. Populus Europæ Septentrionalis, ubi nunc Transilvani, Moldavi, Hungari &c. Appellabantur etiam, Daci. *Dacæ.* Illorum incursiones Augustus repressit, tribus eorum ducibus caesis. Suet. Aug. c. 21.

Æthiops. Populus Africae, qui Antonio contra Augustum

pugnanti favit, ut ipsi etiam Daci. Æthiops, eorumque Reginam Candacem, subinde Petronius Augusti auspiciis vicit. Dio lib. 51. 54.

Hic. Æthiopes, sive Ægyptii, qui Antonio classem, & maritimum exercitum paraverant.

Ille. Dacus.

Inquinavêre. Adulteris.

Genus. Familias.

Hoc fonte, &c. Ex hac nequitia ortæ sunt clades publicæ.

Ionicos. Iascivos: Iones enim, Græci populus, erant nequissimi.

Matura. Nubile, adulta.

Artubus. Fingit pedes ad istos motus, & componit. Per motus, saltationem intellige: utebantur enim Latini verbo, *moveri*, pro, *salta*. Qui

Jam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur ungui.
Non his juventus orta parentibus
Infecit aquor sanguine Punico;
Pyrrhumque, & ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, & severa
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes, Sol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos

legunt, fingitur, artibus; nempe, ad malas istas artes informatur.

De tenero ungui. A puero; ab ipsa jam tum pueritia.

Non his, &c. Impiis, molibus, & effœminatis.

Pyrrhum. Regem Epirotarum, victum à Fabricio, & Curio, anno V. C. 480 Ejus vitam scripsit I. utarchus.

Antiochum. Regem Syriæ, quem vicit Lusus Scipio, anno V. C. 567.

Hannibalem. Vide Oden. 9. lib. 2.

Sabellis. Sabinis. Erant illi Italiæ populi, labori assueti,

& malo; olim Samnites etiam dicti, teste Plin. lib. 3. c. 12.

Severa. Quæ oneri non parcebat.

Portare. Domum ex agro. *Sol ubi, &c.* Vesper, cadente Sole, qui umbras montium projicit in aliam partem, atque illam, in quam oriens eas projiciebat.

Amicum. Gratum agricolis, ob noctem, & quietem.

Damnosa. Quæ quini sumit.

Imminuit. Deterit, corrumpit.

Dies. Temporis diuturnitas.

Progeniem vitiosorem.

Æ &c. Gradatio pul- bus sumus, nostri liberi no-
 cheſſima: nostri parentes erant bis erunt.
 avis nequiores, nos parenti-

O D E VII.

Mecœnatem ad sacrificium, & epulas, datâ oc-
 casione, invitat.

25

MArtiis calebs quid agam Calendis,
 Quid velint flores, & acerra thuris
 Plena, miraris, positusque carbo in
 Cespite vivo,
 Docte sermones utriusque lingua:
 Voveram dulces epulas, & album
 Libero caprum, propè funeratus

Sapientum.

Martiis, &c. Martiis Calen-
 dis, solebant matronæ sacrifi-
 cia. Junonis eximio apparatu
 facere, ipsarum verò mariti
 Jano; qui suis etiam uxoribus
 munera tunc, floresque missi-
 tabant. Id ob eam fiebat cau-
 sam, quòd isto die olim Sabinæ
 pacem, & concordiam in-
 ter viros, & patres suos concili-
 averant. Quod beneficium à
 fœminis profectum, anno re-
 currenti, Romani istis mune-
 ribus, sacrisque recolebant, ut
 docet Seryius, *Æn.* 8. Audierat
 Mecœnas ab Horatio sacrificiū
 quoq; fieri domi: miratus fue-
 rat, quippe calebs erat, id est,
 carebat uxore Horatius. Res-
 pondet illi Vates hac ode; cu-

jus initium est ducendum ab
 5. versu, *Docte sermones*, &c.
 O Mecœnas, qui Latinam, &
 Græcam linguam egregiè do-
 ctus es, qui utramque præclarè
 calles, miraris quid agam, quid
 mihi velim cum isto sacrifi-
 cio, &c.

Acerras. Thuris vasculum.*Cespite.* Arâ gramineâ, id est,
 factâ è congesto cespite viridi.*Voveram.* Ex causa sacrifi-
 cii, quod Horatius faciebat,
 istis Martiis Calendis.*Album.* Hostiæ candidæ
 Diis superis immolabantur,
 ut præ Inferis.*Libero.* Baccho, cujus in tu-
 tela sunt Poetæ.*Caprum.* Vites a rodere, &c.

Arboris istæ.

*Hic dies, anno redeunte festus,
Corticem astrictum pice dimovebit
Amphora, fumum bibere instituta,
Consule Tullo.*

*Sume, Mecænas, cyathos amici
Sospitis centum; & vigiles lucernas
Profer in lucem: procul omnis esto
Clamor, & ira.*

Mitte civiles super Urbe curas:

Occidit Daci Cotifonis agmen;

Medus, infestus sibi, luctuosus

per solet: hinc Baccho immo-
labatur.

Festus. Ob memoriam ac-
cepti a Baccho, qui me serva-
vit, beneficii. Od. 14. lib. 11.

Corticem. Quo obstrusta
est, & clausa vini amphora:
suber adhibebatur vulgò.

Dimovebit. Relinet, tollet.

Fumum, &c. Quæ ampho-
ra mea instituta est, id est, cœ-
pit, docta est, assuevit, fumum
bibere; in horreo, seu cami-
no, posita est, ut crudus auste-
rioris vini succis fumo mite-
sceret, ab eo tempore, quo Tul-
lus Consul electus. L. Vol-
catius Tullus gessit Consula-
tum, anno V. C. 638. & 721.

Sume, &c. Invitat illum ad
epulas.

Sospitis, &c. In gratiam a-
mici, gravissimo periculo libe-

Profer, &c. Extende, pro-
trahe. Sensus est: productio
convivium nocturnum usque
ad diem: compotemus, lucer-
nis accensis, & vigilemus in
lucem.

Clamor. Quo sæpè compo-
tores debacchantur.

Mitte. Omitte.

Civiles. Quas sumis pro ci-
vium incolumitate. Fuerat e-
nim Præfectus Urbis: sed re-
verso in Urbem, post conse-
ctum bellum Cantabricum,
Augusto, poterat esse solu-
tior, ac tranquillior.

Cotifonis. Dux erat Dacorum,
sive Getarum, partes Antonini co-
tra Augustum secutus. Getas a
Romanis Dacos fuisse appe-
tos tradit Plin. l. 4. c. 14.

Infestus, &c. Sibi exitiales
ipsis, sibi ipsis invicem infensi,
dissident Medii, bellis civili-
bus

Discedet armis:

Quit Hispana vetus hostis ora

Cantaber, jera domitus catenâ:

Jam Scythia laxo meditantur arcu

Cedere campis.

Negligens, ne qua populus laboret,

Parce privatus nimium cavere; ac

Dona praesentis rape latus hora, &

Linque severa.

bus 1. se ipsos armati. Vibe lib.

2. Od. 2. Justinum, lib. 42.

Cantaber. Domiti fuerunt penitus Cantabri, anno V. C. 736. cum per annos ferme ducentos bella cum Romanis gessissent. Vide Indicem 2. Odar.

Laxo. Laxo, & inutili.

Cedere campis. Ex Armenia discedere. Vide lib. 2. Ode 6.

Negligens, &c. Ita sententiam compone. Negligens, id est, negligentior, & remissior factus, parce, fuge nimium cavere, & sollicitus esse, ne quid populus detrimenti capiat, ne quâ parte laboret, privatus, id

est, cum tu privatus sis, cum nullum Magistratum, geras. Urbis enim Praefecturam sibi demandatam Mecœnas, reverso in Urbem Augusto, & confecto bello, videtur deposuisse. Adde quod, illa neque Magistratus erat, neque, praesentibus Imperatoribus, nisi fortè ad honorarium officium, & titulum, servabatur. Ita cavere civitati parce, ut in eo sis quodammodo negligens.

Dona, &c. Vitam, valetudinem, epulas.

Severa. Seria, curas.

29.

O D E VIII.

Mercurium, ac suam testum, inem rogat, ut sibi placatam reddant. Danaïdum apud Inferos supplicium, & causam ejus narrat.

Mercuri (nam te docuit magistro)

Movet Amphion lapides canendo)

Amphion. Jovis, & Antio-

pes filius, Urbis Thebanæ mu-

os, Saxi ad lyra sonum suum
fontem se componenibus ex-
truxit.

Phicium.

Tuque, testudo, resonare septem

Callida nervis,

*(Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Divitum mensis, & amica templis)*

Dic modos, Lyde quibus obstinatas

Applicet aures.

Tu potes tigres, comitesque sylvas

Ducere, & rivis celeres morari:

Cessit immanis tibi blandienti

Janitor aule

Cerberus, quamvis Furiale centum

Muniant angues caput ejus, atque

Spiritus teter, saniesque manet

Ore trilingui.

Quin, & Ixion, Tityosque, vultu

Risit invito; stetit una paulum

Sicca, dum grato Danaï puellas

Testudo. Lyram invenit
Mercurius, eamque primo
compegit è testudinis tergo,
& regmine, quod cavum est,
additis 7. chordis, &c.

Nec loquax, &c. Quæ non
eras apta ad canendum, prius
quàm te *Mercurius* fidi-
bus intruxisset.

Templis. Vbi Deorum lau-
des canuntur

Dic modos, &c. O *Mercuri*,
ò *testudo*, sei lyra mea, doce
me carmina quæ *Lyde* liben-
ter audiat.

Tu potes, &c. Suam lyram
alloquitur.

Ducere. Ut fecit *Orpheus*.

A la: imanis. Inferorum

cùm idem *Orpheus* descendis-
set ad Inferos, *Eurydicè* repe-
titurus. Vide *Virg. Georg. l. 4.*

Furiale. Anguibus hirti-
tum, ut caput *Furiarum*.

Spiritus. Anhelitus.

Sanies. Tabum, venenum.

Ixion. Is, cùm *Junonem* te-
merare voluisset, dejectus in
Inferos fuit, & rotæ, quæ per-
petuò circumagitur, affixus.

Tityos. Pro, *Tity* s. Vide
Od. 4. hujus libri.

Risit. Propter lyram cantus-
que dulcedinem.

Invito. Propter pœnarum,
quibus interim cruciabatur,
acerbitatem.

Urna, &c. Urnæ *Danaidũ*,
qui

Carmine mulces.

Audiat *unde scelus* *que notas*
Virginum pœnas, & inane lympha
Dolium fundo pereuntis imo,

Seraque fata,

Qua manent culpas etiam sub Orco.

Impia, (nam quid potuere majus?)

Impia sponfos potuere duro

Perdere ferro!

Una de multis, face nuptiali

Digna, perjuram fuit in parentem

Splendidè mendax, & in omne virgo

quibus aquam haustam in do-
lium pertusum, & rimosum in-
fundunt, siccæ aliquandiu mā-
serunt, illis te audientibus, &
laborem omittentibus.

Mulces. Orpheo canente.

Virginum. Danaidū: sic vo-
cantur à Patre Danao Argivo-
rum Rege: appellantur etiam
Belides, ab avo suo Belo. Ægy-
ptus, & Danaus, fratres fuere,
Beli filii: Ægyptus filios ha-
bebat 50. quibus uxores à fra-
tre Danao petiit tot idem ejus-
dem Danai filias: annuit Da-
naus; sed, cum accepisset se ab
uno e- is generis necandum
esse, filiabus suis imperavit, ut
suo die sponfos mactaret
noctu: quod omnes, præter
Hypermnestram, fecere.

Et inane, &c. Ordo est: &
audiat dolium inane lymphæ,
pereuntis, seu effluentis, in imo

ejusdem dolii fundo, pertusæ,
scilicet.

Inane lympha. Pro, vacuum
aquâ, nunquam aquâ plenum.

Fata. Pœnas à fatis destina-
tas. Sera vocat; quia post mor-
tē inferuntur sceleratis sub Orco,
quæ viventibus inferri jam tum
debuerant; vel, quia nullo exi-
tu terminanda sunt.

Manent culpas. Quæ fata,
quæ pœnæ reos expectant, sce-
leribus destinatæ sunt.

Majus. Cr. lelius. Subaudi,
facere.

Face, &c. Signa honore
matrimonii. Sponse ducebantur
noctu, facies accensis, in
virorum domum.

Perjurum. Quia Danaus,
Danaidum pater, promiserat
suarum filiarum sponso omnia
lata, & fortunata.

Splendidè. Gloria

Nobilis arum:

Surge, qua dixit juveni marito;

Surge, ne longus tibi somnus, unde

Non times detur; socerum, & scelestas

Falle sorores:

Qua, velut naëta vitulos leane,

Singulos, eheu! lacerant: ego illis

Mollior, nec te feriam, nec intra

Claustra tenebo.

Me pater savis oneret catenis,

Quòd viro clemens misero peperci:

Me vel extremos Numidarum in agros

Classe releget:

I, pedes quò te rapiunt, & aura,

Dum favet nox, & Venus; I, secundo

Omne, & nostri memorem sepulchro

Sculpe querelam.

*Mendax. Pollicita erat suo
parenti se sponsum necaturā.*

Marito. Lynceus vocabatur.

Longus somnus. Mors.

*Unde non times. Ab ea ma-
nu, quæ tibi suspecta non est;
à Danao, si te vivum offendat;
à me.*

Socerum. Daïum.

Sorores. Me.

Falle. Effu, late.

*Velut, &c. anquam leænæ
vitulos, quo invenere, con-
trucidant.*

*Singulos. Quos singulæ ma-
ritos, suum ut quæque.*

Claustra. Carcerem.

Numidarum. In Africa.

Classe. Navi.

Releget. In exilium mittat.

*Et aura. Et venti. Ito, fuge;
vel terra, & pedes; vel mari,
& ventis.*

*Venus. Ob meum in te amo-
rem, & pietatem.*

Secundo. Fausto.

*Et nostri, &c. Cum ego mor-
tua fuero, tu meo sepulchro
insculpe carmen lugubre, quo
significes, te nostri, mei a-
moris, & vitæ meo benè
acceptæ, meminisse.*

O D E IX.

Fonti Blandusiae sacrificium, & à versibus suis
nobilitatem promittit.

O Fons Blandusia, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hædo,
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & praelia destinat
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos,
Lascivi soboles gregis.
Te flagrans atrox hora Canicula
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.

Blandusia. Erat ille fons,
prope villam Horatii, in agro
Sabino.

Vitro. Crystallo pellucidior.
Digne mero, &c. Qui dignus
es, cui fiat sacrificium, fontium
Numini fieri solitum, sparsis
floribus, & mero.

Hædo. Qui tibi immolabi-
tur, scilicet Numini, quod tibi
paratur. Suâ enim esse singu-
lis fontibus credebant Numi-
ni. Facti sæpè fontes ap-
pellantur.

Primis. Recentibus, primum
emergentibus.

Praelia. Solem hædi adver-
sus cornibus inter se pugnare.

Destinat. Frons illi destinat:
id est, qui hædus, sentiens e-
rumpere sibi cornua, jam se
accingit ad praelia, sed frustrat:
nam, &c.

Tibi. In honorem tuum, ti-
bi immolatus.

Inficiet. Tingeret.

Soboles gregis lascivi. Hæ-
dus ille. Capri est animal la-
scivum.

Atroræ hora. Calida tempe-
ras, æstivum tempus, quo sa-
vire Canicula solet. Canicula
est sydus, quo circa medium
Julium exorientur maximæ ca-
lores excitantur.

Nescit. Nequit.

Fies nobilium tu quoque fontium,

Me dicente cavis imposita saxa

Saxis; unde loquaces

Lympha defiliunt tua:

Fontium. Subaudi, unus: nec rapi, è qua fluit.

Græca locutio.

Unde. Quibus è saxis:

Me dicente, &c. Cum ego

Defiliunt. Defluunt, decurant.

laudabo quercum, quæ immi-

runt.

O D E X.

Augusti reditum ex Hispania, post Cantabricum bellum, celebrat.

Herculis ritu modò dictus, ò plebs,

Morte venalem petiisse laurum

Cæsar Hispanâ repetit Penates

Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito

Saxicum.

Herculis, &c. Ordo est: ò plebs, ò Quirites, Cæsar Augustus, qui modò, qui nuper vobis dictus est laurum, & victoriam de Cantabris morte venalem petiisse, instar Herculis, reperit victor domum ab Hispania. In hoc bello periculosus morbus Augustum vexaverat: hinc uerelæ, & luctus populi Romani. quem Vates hac ode consecratur.

Ritu. Modò, & exemplo Herculis: quia Hercules olim, in eadem Hispania versatus, multos labores, & vitæ pericula adierat.

Victoriam san-

guine, & periculo sui capitis emendam.

Penates. Erant Dii domestici: pro ipsa domo ponuntur.

Victor. De Cantabris. Vide 2. Indicem Odar. anno. V. C. 728.736.

Unico, &c. Matronæ castæ, unico viro addictæ, domo prodeant obviam Cæsari postquam sacrificia obtulit ut Dîs iustis, qui Augustum, id merentem, & belli, & periculo liberaverunt. *Operari, facere,* significant, *sacrificare.* Quidam volunt hîc unam quandam designari mulierem, nempe Liviam uxorem Augusti.

quo

*Prodeat, justis operata Divis;
Arbor clari Ducis, & decora*

Supplice vitta

Virginum matres, juvenumque nuper

Resbitum: vos ò pueri, & puella

am virum experta, malè ominatis

Parcite verbis.

Hic dies, verè mihi festus, atras

Eximet curas: ego nec tumultum,

Nec mori per vim metuam, tenente

Cæsare terras.

I, pete unguentum, puer, & coronas,

Et cadum Marfi memorem duelli;

quo sensu si versiculum hunc accipias, ita explicæ voces illas, *unico gaudens, &c.* nempe quæ unicè gauderet reditu, & salute sui viri: vel, unico, id est, singulari, egregio.

Soror. Octavia, Antonii nuper demortui uxor, soror Augusti.

Decora, &c. Solebant, in publicis supplicationibus, caput, & manus taniolis quibusdam sacris adoperire.

Matres. Antea matronas omnes erat alloquutus: jam ea compo- nit propriè, quarum erat præcipua pars in ista lætitudine ò liberos sospites, & cum ægrotis redeuntes.

Virum experta, &c. Nuptæ. Juniores formis alloquitur, & pueros, quibus, ob innatam avari garrulitatem, præsertim

præcipiendum erat, ne verbis petulantioribus, profanis, turpibus, infauis, diem sacram inquinarent; ut linguis faverent, abstinere à verbis malè ominis. Vide notam in Ode prima hujus libri, ad hæc verba, *Favete linguis.* Porro legendum potiùs, *malè ominatis*, quàm, *malè nominatis*, ut habent codices nonnulli.

Tumultum. Civile bellum hoc nomine propriè intelligitur.

Per vim. Per externum, & hostile bellum.

Tenente. Rente.

Pete. Para, fer.

Puer. Servus alloquitur.

Coronas. Coronati floribus, & unguentis debuti, accumbebant.

Cadum, &c. Quis vinum

Spartacum si qua potuit vagantem.

Fallere testa.

Dic & arguta properet Neara

Myrtheum nodo cohibere crinem.

Si per invisum mora janitorem

Fiet, abito.

Lenit albescent animos capillus,

Litium, & rixa cupidos protervae:

Non ego hoc ferrem calidus juvenis,

Consule Planco.

conditum sit, bello Marso, seu Marfico. Solebant enim, ut sæpè dictum antea, inscribere in opesculo eadi, seu dolii, quo anno vinum diffusum foret. Porro bellum illud vocatum etiam fuit sociale; quia fuerat conflatum à sociis Italiae populis, & foederatis; qui, cum jus civitatis sibi promissum obtinere non possent, arma ceperunt. Hos inter quia præcipui Marci erant, Marficum est vocatum. Incidit in annum V.C. 663. Vide Florum lib. 3. cap. 13.

Duelli. Belli

Spartacum. c. Si quâ ratione, vel, si forte aliqua testa potuit fallere id est, laedere Spartacum vagantem totâ Italiâ, & eam destantem. Fuit Spartacus gladiator, qui servos, & gladiatores in Rempublicam armavit, bellumque

servile conflavit, anno V. C. 681. Lege Florum lib. 3. c. 20.

Arguta. Scitè, & eleganter canenti. Erat fidicina, quales sæpè in conviviis adhibebant: eam Horatius per servulum accersiri jubet.

Myrtheum. Myrtheo unguento nitentem.

Cohibere. Religare, colligere.

Lenit, &c. Ordo, & sensus est: capillus albescent, id est, ætas jam in senectutem vergens, lenit, temperat animos meos, hoc est, iracundiam rixæ amantem.

Non ego, &c. Rep. Nam à janitore non misissem.

Planco. Consul fuit anno V. C. 711, quo anno Horatius erat annos admodum 24. legit Lambinus *Consule Tullo*; de isto consul dictum suprâ Od. 7.

O D E XI.

Aurum vincit, ac perrumpit omnia. Nihil cupere, parvo contentum esse, summa felicitatis est.

Incusam Danaën turris ahenæ,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubia, munièrant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, virginis abdita
Custodem parvidum, Jupiter, & Venus
Risissent: fore enim tutum iter, & patens,
Converso in pretium Deo.

*Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris*

Danaën. Erat Acrisii filia, nitissima.

Regis Argivorum. Audièrat Acrisius se a nepote vitæ, & solio privatum iri: quare filiam, ne quis ex ea nasceretur, ahenæ turri incluserat. Jupiter, in pluviam auream conversus, Perseum ex ea suscepit, à quo Acrisius est interfectus. Huic fabulæ occasionem dedit Prætextus, Acrisii frater, qui corruptis à reo custodibus, aditum ad Danaën invenit.

Enim, &c. Subaudi, creberrimè, &c.

In pretium, &c. In aurum.

Deo. Jovi.

Amat. Sole.

Saxa. Atres, oppida mu-

Auguris, &c. Amphiarai familia: qui cum (ut erat augur optimus) intellexisset, periturum se in bello Thebano, quod agitabant Polynices, & Adrastus, cuius sororem Eriphylen Amphiarus duxerat, adduci non poterat: ut ad illud proficisceretur, donec Adrastus monile aureum, & gemmis præstans Eriphylæ dedit; quo illecta, persuasit viro, ut bellum peteret: in quo ipse, terrâ discedente haustus est. Eriphyle subinde fuit ab Alcmaëone filio interempta. Alcmaëon ab Adraсто, & Polynice. Amphilocheus etiam, &c.

Argivi domus, ob lucrum

Demersa exitio: diffidit urbium

Perit vir Macedo, & summi

Reges muneribus: munera navium

Savos illaqueant duces.

Crescentem sequitur cura pecuniam,

Majorumque fames. Jure perhorru

Late conspicuum tollere verticem,

Mecenas, Equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,

A Diis plura feret: nil cupientium

Nudus castra peto; & transfuga, divitum

Partes relinquere gestio,

Contempta dominus splendidior rei,

ter, in bello Thebano perit.

Ita ob unius mulieris avaritiâ,

tota domus Amphiarai exitio

demersa est, id est, extincta,

eversa.

Diffidit, Perfregit, dissecuit.

Arietis, & tormenti muralis

loco ei munera fuere.

Vir Macedo. Philippus, Ale-

xandri pater, Macedoniæ Rex.

Navium duces. Gubernato-

res: vel, munerum navium, id

est, merces peregrinâ, quæ na-

vibus advehuntur, duces exer-

cituum capiunt.

Illaqueant. corrumpunt.

Cura. Serena pecuniâ,

metus amittere.

Majorumque fames. Majo-

rum opum, majoris pecuniæ

cupiditas.

Jure & Mecenas, qui

Equitum, & Equestris ordinis

(in eo enim ille constiterat

præ modestia) decus es, ego

jure peritumui magnas opes pos-

sidere, & honores; ceteris et

minere nolui.

Plura negaverit. Cupiditati

sua, & avaritiæ detraxerit.

Feret. Obtinebit, à Diis sci-

licet.

Castra peto. Metaphora du-

citur à re bellica: ego partes

relinquo avarorum, & ample-

ctor partes illorum, & nihil

desiderant, pauper, & nihil

ipse possidens, aut cupiens sper-

et id, quod satis est.

Contempta rei. Cupiditatem

guarum, quas ipse contemno,

& quas ob pauperitatem alii me-

cito spernant.

*Quam si quicquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Et gnarum opes inops.*

*Pura rivus aqua, sylvaque jugerum
Paucorum, & segetis certa fides mea,
Fulgentem imperio fertilis Africa
Fallit, sorte beator.*

*Quamquam nec Calabra mella ferunt apes;
Nec Lestrygoniâ Bacchus in amphora
Languescit mihi; nec pinguis Gallicis
Crescunt vellera pascuis;*

*Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.*

Contracto melius parva cupidine

Dominus, &c. Sapiens enim, suâ sorte, ac tenui re contentus, ita se gerit, ut non ipsi pecunia, sed pecuniæ ipse impetret. Sanè avarus, pecuniæ, quam tangere non audet, quâ timet uti, dominus dici non debet.

Appulus. Apuliæ solum ferax, & agricolæ laboriosi erant. Supra Od. 4.

Certa fides. Fundus fidelis, reddens semper cum fœnore sementem commillam.

Fulgentem, &c. Phrasis Græca est: *est ordinanda*: rivus aqua, aræ, sylva paucis constantibus, & prædiū non

fallit: id est, laet, eum qui fulget Africæ imperio, hoc est, Imperatorem, Regem Africæ; latet, inquam, illum, ab eo ignoratur esse hic

rivus, hæc sylva mea, beator sorte, ac opibus suis, & Regum omnium. Nescit Africæ Rex exiguas meas opes, rivum, & sylvam, esse feliciorē sortē suâ, Regiis opibus suis.

Calabra. Calabria, pars est extrema Italiæ, prope Siciliam, ubi mel optimum.

Lestrygoniâ Formianâ. Formiæ, oppidum est Campaniæ Italiæ, ad quod olim Lestrygones, Siciliæ populi, commigrarunt: in ejus agro vites optimæ, ut flores, & mela in Calabria.

Languescit. Languescit, mittere.

Galicis. Næpe in Gallia Cisalpina, ad Ithacum, ubi læta pascua.

Contracto, & Imminuto, refrenato amore.

Vestigalia porrigam;

Quàm si Mygdoniis Regnum Halicarnassum

Campis continuem. Multa petentibus

Desunt multa: bene est, cui Deus obtulit

Parcâ quod satis est manu.

Vestigalia, &c. Extendam
provetus meos latius, & agros,
si nihil cupiam, quàm si, &c.
Nam qui nihil cupit, diutior est,
quàm qui, multa cum habeat,
plura cupit. Vestigal porro
sæpè sumitur pro fundo, &
prædio. Vel, vestigalia faci-
lius pendam.

Mygdoniis. Phrygiis. My-

gdon fuit Rex Phrygiæ in Asia.

Halyattid. Cræth; qui filius
fuit Halyattis, & Rex Lyd-
iissimus. Legunt aliqui, *Hal-*
lyattii.

Continuem. Continuatum,
& aliis adjectum, possideam.

Bene est, &c. Illi bene est,
cum illo præclare agitur, cui,
&c.

O D E XII.

Ælium Lamiam rusticantem admonet de im-
minente in posterum diem tempestate, quæ
ipsi occasionem genio indulgendi afferet:

29.

Æ Li, vetusto nobilis ab Lamo;

Quando & priores hinc Lamias ferunt

Denominatos, & nepetum

Per memores genus omne fastos:

Quando. Scilicet, aidem.

Hinc. Ab isto vetusto Lamo;

Lestrygonum Rege, Formia-

rum conditor. Fuit Æliorum

gens Romæ in Brianis nobilis,

omnes honores, ac tandem

Imperium ipsum adepta. Q.

Ælius Lanius interfuit bello

Carthaginiensi, & Augusto charus

extitit: ad eum scripta hanc
Oden apparet.

Fastos. Fasti erant libri, &

tabulæ publicæ, in quibus

rebat quid quoque die ge-

stitum esset, ad Remp. spectans,

virorum Principum nomina,

& res gestæ, &c.

*Auctore ab illo ducis originem,
dicitur*

Princeps, & innantem Maricæ

Littoribus tenuisse Lirim,

Inde Tyrannus. Cras foliis nemus

Multis, & alga littus inutili,

Demissa tempestas ab Euro

Sternet; aqua nisi fallit augur

Ann'sa cornix. Dum potes, aridum

Compone lignum: cras Genium mero

Curabis, & porco bimestri,

Auctore. Familix princepe.

Princeps. Primus.

Innantem, &c. Qui dicitur

tenuisse, id est, obtinuisse, pos-

sedisse, Formias, & Lirim flu-

vium, qui innatat Maricæ lit-

toribus, sive, qui alluit littora

Maricæ. Vocat autem Maricæ

littora, maritimam oram, in

qua sunt Cajeta, Formiæ, Min-

turinæ; ubi Liris, prope Min-

turnas, effundit se in mare: in

illo etiam tractu Dea Marica,

Fauni uxor, eadem quæ Circe,

olim colebatur. Est Liris flu-

vius Italiæ, dividens Latium à

Campa; nunc Carigliano,

vel Scutellari vocatur.

Tyrannus. Latè Rex:

potentem obtinens.

Cras, &c. Ordo est, cras

tempestas immisit ab Euro,

nisi fallit me cornix; quæ est

augur, & divinis arbutum im-

minentium sternet, consiler-

net, sylvas, foliis excussis ven-

to, & littora, inutili algâ. Est

alga, herba quadam marina,

juncos, & spuma mixta, quam

fluctus in ripam projiciunt:

hinc proverbium, alga vilis,

de re inutili.

Cornix. Virgil. 1. Geor.

Cornix rancâ pluviam vocat

improba voce.

Dum potes. Nempe ante-

quam imbre, & tempestate

malescat lignum.

Compone. Collige, compor-

ta, imponi fovee jube.

Genium curabis. Genio, &

epulis indulget.

Porco. Immo habetur porcus

Lari, & Genio; nam haec pecus

ad escam tantum utilis est, ac

proinde alenda nullæ maxi-

ne servit, cui præfunt Lares,

& vitæ tutandæ, cujus potens

est Genius, & quæ arbitretur.

Cum famulis operum.

Operum. Genitivus, Græco more, pro ablativo. pestatem, labore, & opere soluti erunt, vacabunt. *Solutis.* Qui propter tem- rustico.

O D E XIII.

Faunum abeuntem precatur, ut agro, pecori-
que sit innoxius.

28.

FAune, Nympharum fugientium amator,

Per meos fines, & aprica rura

Lenis incedas; abeasque parvis

Æquus alumnis:

Si tener pleno cadit hædus annos;

Larga nec desunt Veneris sodali

Vina cratera; vetus ara multo

Famat odore.

Meos. In agro Sabino vil-
lam habebat.

Abeasque. Faunus, idem
qui Pan, partem anni degere
dicebatur in Arcadia sua, par-
tem in Italia; in qua veniebat,
Idib. Februarii abibat Nonis
Decemb. Hoc ideo finxere,
quod Faunus agris, ac telluri
prasit, quæ, in Italia, mense
Februario, siccæ, hyeme de-
pulsæ, reflorescere; Decembri,
frigore, & quiescere.

Æquus. Nervis, innoxius.

Alumnis. Ovium, & aliis
in agris suis, qui aluntur

in villa: ruris vernulis.

Cadit. Tibi à me sacrificatur.

Pleno. Exacto, absoluto. Vt
Faunus sibi conciliet, comme-
morat ea, quæ in ejus honorem
solebat præstare.

Cratera. A nominat. *Crateræ,*
crateræ; dicuntur & *crater*,
crateris. Vocatur item
cratera sodalis, id est sociæ
& amica Veneris, quia in
Baccho, & Cerere, ut fert pa-
ræmia, frigit Venus.

Odore. Thure.

Sapientium.

Lud' herboſo pecus omne campo,
 Decembres

Festus in pratis vacat otioſo

Cum bove pagus.

Inter audaces lupoſus errat agnos:

Spargit agreſtes tibi ſylva frondes:

Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor

Ter pede terram.

Tona. Die 5. Decembris, ſic-
 baſ. ſacrificium itud Fauno.

Inter, &c. Ita freti ſunt pre-
 ſidio tuo agni, ut lupoſus non
 curent, interque ipſoſus lupi er-
 rent ſine fraude.

Spargit, &c. Sylva ſpoliunt
 ſe frondibus, non tam hyemioſus
 adventu, quam pietate erga toſus

ut nempe tibi humum ſternant
 foliis ſuis, & ſic abeuntem co-
 honeſtent, & colant.

Inviſam. Inviſam vocat,
 quia in ea colenda, & exercen-
 da ſudat.

Foſſor. Vinitor, colonuſus.

Pepuliſſe. Saltando ad nu-
 merum.

O D E XIV.

Telephum hortatur, ut, omiſſis litteris, & li-
 ttoriis, de vino, & epulis cogitet.

39.
 Gliconi

Quantum diſtet ab Inacho

Codrus, pro patria non timidus mori, *Alcibiadem*

Quantum, &c. Ordo eſt.
 O Telephe, tu mihi narraſus o-
 dioſe quantum ſit intervallum
 tempoſus inter duos Reges
 Codrum, & Codrum,
 &c. Res interim, niſiil dicis,
 Codrum mercedemur o-
 temum vinum, &c.

Diſt. Quante poſt tempo-
 re vixerit. Inaſus Argivo-
 rum Regno ſolum dedit,
 2197.

Codrus, Athenienſium Rex
 ultimuſus, ciſus 2980. Is pro
 patria ſe devoſus in bello quod
 inter Dorieneſeſus & Athenien-
 ſeſus erat. Cum ſim oraculum
 reſpondiſſet, eoſus fore ſuperio-
 reſus, quorum diſus in acie occi-
 diſſet, paſtorali ſumpto habi-
 tu, hoſtium aggen ingreſſuſus,
 dum temere juſum ciet, ab
 gregario milite inſectuſus eſt.

2197.

Narras, & genus Æaci,

Et pugnata sacro bella sub Ilia.

Quo Chium pretio cadum

Mercemur; quis aquam temperet ignibus,

Quo prabente domum, & quota,

Pelignis caream frigoribus, taces.

Da Luna properè nova,

Æaci Fuit Æacus, Jovis filius, Pelei pater, Achillis avus. Per Æaci genus, possunt significari Æacidae, Peleus, Achilles, Pyrrhus, &c. Sic Danaides appellat Danaï genus, l. 2.

Illo. Troja, sic dicta ab Ilo, Trojano Rege. Sacrum dicitur, ob templorum in ea urbe celebritatem, ac multitudinē; vel, quia Neptunus, & Apollo ejus mœnia condiderant.

Chium. Chios insula est maris Ægæi, inter Samum, & Lesbum, vino suo inclyta.

Aquam. Balnei, quo utebatur ante cœnam. Interdum etiam calidâ vinum temperabant; ut vini caliditas, nive, aut glacie quædam, nō noceret.

Temperet. Epidam faciat.

Quo prabente, &c. Cujus in domo, quotâ orâ, mensæ ac cumbam, ad lectum, & propulsem hyberni frigoris: quod Pelignum vocat, ab regione Pelignorum notâ Horatio, quia Pelignæ erant vicini Sabini. Pelignorum regio, propterea

montes, frigida.

Da. Vocat servum, & qui arrepto calice, infundi sibi, jubet.

Da Luna, &c. Subaudi, poculum, nempe quod hauriam in honorem Lunæ novæ. Sic Ode 7. vocat cyathos amici sospitis, eos qui in amici gratiam siccantur. Cedo pateram; propinare placet Lunæ novæ, nocti mediæ, Licinio Muræna, augurî recens creato. Erat ille frater uxoris Mecœnatis, & in ejus gratiam scripta hæc Ode videtur. Vide lib. 2. Od. 7. Fortè per hæc verbas *Auguris Muræna*, significatur tempus matutinum, quo fere auguria captabantur ab auguribus, quorum unus erat Muræna. Sic tria tempora tempora notare videtur, quod totam noctem velle transigere.

Luna novæ. Per Lunam novam, quidam suspicantur, Lunam vespertinam gentem indicari, ut veterem dicitur, quod in-

ad noctis media, da, puer, auguris
Musae tribus, aut novem,
disperam, cyathos pocula commodis.

Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates Tres prohibet supra,
Rixarum metuens, tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat. Cur Berecynthia
Cessant flamina tibia?

Incipit, & Sol novus, Sol ori-
 ens; adeoque hac voce signifi-
 cari initium noctis, & cœnæ,
 quam Horatius productam ve-
 lit ad mediam noctem, cui se
 quoque propinaturum ait. Aiii
 per Lunam novam, intelli-
 gunt crescentem, nondum
 plenam.

Auguris. Augures illi erant,
 qui ex avium cantu, paltu, ve-
 latu, futura prædicebant, ac
 Deorum voluntatem renun-
 ciabant.

Tribus aut, &c. Id est: com-
 modè, convenienter Musis,
 aut Gratiis bibitur, cum tria
 pocula bibuntur, vel cum
 novem. Pocula erant vasa ma-
 jora, quibus vinum propina-

& cum aqua misceba-
 tur. Cyathis, qui erant mino-
 ra vasa, seu patera. Fundun-
 tur ergo pocula in cyathos,
 vel tres in hoc, novem Gratia-
 rum, vel novem in novem
 Musarum.

Impares. Novem.

Attonitus. Entheco, quenz
 afflant Musæ, furore percitus;
 vel, subebrius.

Tres, &c. Ordo est: Gratia,
 sororibus juncta, id est, tres
 Gratia, prohibent tangi pocu-
 la, & ebibi supra tria, plura
 tribus; quia si bibantur plura,
 periculum est rixarum, quas
 Gratia fugiunt.

Insanire juvat. Citra mo-
 dum, & liberalius bibere cer-
 tum est. Itaque novem cya-
 thos hauriam, Musarum me-
 mor, Gratiis bibitis.

Berecynthia. Phrygiæ. Be-
 recynthus est mons Phrygiæ.
 Tibia Phrygiæ, sive impares
 dicebantur, cum duæ adhibe-
 bantur, altera dextra, altera
 sinistra, quæ junctæ sonum ef-
 ficiebant mixtum ex acuto, &
 gravi. Dextra cum tibia (ita
 dicta, quia dextra parte
 inflabatur) erat tibia.

Cur pendet tacitâ fîfula cum lyra?

Parcentes ego dexterâs

Odi: fparge rofas: audiat invidâ.

Dementem fcrepitum Lycus,

Et vicina feni non habilis Lyco.

ne, eoque apertiori; unde sonus gravior exiftebat: finiftra verò duplex habebat foramē, & utrumque angultius; unde fonus acutior. Si duæ dextræ tibîæ inflarentur, modus Lydius dicebatur; fi duę finiftræ, Sarranus, five Tyrius: & tunc pares tibîæ eſſe dicebantur, quādo fcilicet duę erāt dextrę, vel duę finiftrę. Modus porrò Phrygius, de quo hîc agit Horatius, erat jocis, & cōviviis ac commodatior: ita fortè dictus, quia inventus à Phrygibus. Adî Comœdias Terentii expurga-

tas, & à nobis illuſtratas, in Aldric limine, Phormionis, &c.

Pendet. E pariete.

Parcentes, &c. Parcas. Puer, ſparge aſſatim, & la gē roſas; liberalis eito, & prodigus: tales nunc amo.

Dementem. Inconditum, vehementem, ut ab ebriolis tollitur.

Lycus. Vicinus aliquis, Horatio inſenſus.

Vicina. Vxor Lyci; cujus mores difcrepant à mariti moribus, cui cum marito non convenit.

O D E XV.

Amphoram ſuam hortatur, ut, in Corvini gratiam, vinum vetuſtum, cujus laudes proſequitur, depromat.

95

O ſta mecum, Coſule Manlio,
tu querelas, ſi geris jocos.

O nata, & Rectē illi, meo fuit; nempe eodem an
judicio, ſentit, qui negant Conſule, quo natus
designari æm amphoræ tius, Vibis 689. L. Manlio
vino vacuæ; quia non lauda- Torquato, & L. Aurelio Cor-
batur vetuſta vasis, ſed vini. ta Coſſ.
Itaque nata ſcitatur amphora:
q̄ m̄ e impleta vine amphora quicquid, jocis, ſon-

Seu rixam, & insanos amores,

Seu Facilem sine testa somnum:

Quocumque lectum nomine Massicum

Servas, moveri digna bono die;

Descende, Corvino jubente,

Promere languiora vina.

Non ille, quanquam Socraticis mades

Sermonibus, te negliget horridus;

Narratur & prisce Catonis

Amis; quia hæc omnia partu-
rire vinum solet.

Pia. Vox amorem, & vene-
rationem sonans.

Quocumque, &c. Non hinc
designatur nomen Consulis:
illud enim disertis verbis jam
attulit Horatius: hæc igitur est
sententia: quæcumque fuerit
causa, & ratio, cur vinum in
te conderetur. Varia enim
erat vini bonitas, ob quam
servabatur: aliud lenitate, al-
liud robore, aliud subtilitate,
aliud alio nomine præstabat.

Massicum. Est mons in Cæ-
pania, unde vinum optimum.

Moveri. Ut res sacra; ex apo-
theca deripi, & proferri.
Statum eorum. cum ad ali-
quam supplicationem effere-

re solent, complis, moveri pro-
pria voce dicebantur. Vide
Oden 16. lib. 1.

Bono die. Qui vel Corvi-
nus Consul creatus erat, a quo
V. C. 722. augustinum de

Gallis idem retulerat an. 736.

Descende. Ex apotheca, ex
horreo.

Corvino. M. Valerio Mes-
salâ Corvino, qui & consulatû
gessit, & de Galia triumphä-
vit. Vide Suet. Aug. c. 58.

Jubente. Quia forrè se ad
cœnam ipse invitaverat apud
Horatium.

Promere. Descende, ut pro-
mas.

Languidiora. Vetus, &
proinde mitiora.

Socraticis, &c. Etsi Corvi-
nus austeriori Philosophiâ,
quàm Socrati, locuit, & quæ
sobrietatem nimè commē-
dat, totus inebriatus sit, non
erit ille tamen adeo tetricus,
& austerus, ut negligat, ac
respuat.

Mades. Imbrius est ad ple-
num, delibutus.

Catonis. Censorii, qui, Plus
archo teste, modicatas epulas
non spernebat. P. C. 722.

Sapè mero caluisse virtus.

Tu lenetorminum ingenio admoget

Plerumque duro: tu sapientiam

Curas, & arcanum jocosum

Consilium retegis Lyao.

Tu spem reducis mentibus auxiliis,

Viresque, & addis cornua pauperi,

Post te, neque iratos trementi

Regum apices, neque militum arma;

Te Liber, & si lata aderit Venus,

Segnesque nodum solvere Gratia,

Vivæque producent lucerna,

Dum rediens fugat astra Phæbus.

tur, sive senior; nam Cato Viti-
centis erat illius nepos: Cato-
nis virtus, pro Catone virtute
prædito.

Tu lenes, &c. Tu expugnas se-
veritatem, ac duritiam ingenii
asperioris; velut admotâ belli-
câ machinâ expugnâtur arces.

Cornua. Vires, audaciam.

Post te. Vbi plus addibit.

Apices. Diademata, pote-
statem, & iram.

Te Liber, &c. Ordo est. Li-
ber, & Venus, quidem lata
aderit, & Gratia, & lucernæ
vivæ te producent, usque dum
Phæbus redierit & fugabit astra:
id est, producent convivium,

in quo tu vina nobis dabis;
per totam noctem.

Liber. Bacchus; qui Lyæus
etiam dicitur, quia liberos, &
solutos facit.

Segnes, &c. Quæ segnes, &
pigræ sunt, ad solvendum no-
dum, quo se invicem intertis
dextris tenent: quæ mutuam
concordiam artiuscè re-
tinent.

Vivæque. Tandiu lucerna vi-
vere censetur, quandiu ardet.

Producent. Proferent, pro-
strahent.

Dum, &c. In lucernâ: tu
continuabis opulas, per
noctem.

XVI.

Dianæ pinum consecrat; verrem pro victima
pollicetur.

Montium custos nemorumque virgo,
Qua laborantes utero puellas
Ter vocata audis, admissque letho,
Diva triformis:

Imminens villa tua pinus esto:
Quam per exactos ego latus annos,
Verris, obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

Montium custos, &c. Diana, sive Luna: partibus eadem dicebatur præesse; tumque Lucina, & Ilithyia vocabatur.

Ter. Numerus ternarius religioni servit; ac vulgò in sacris adhibebatur.

Triformis. Quia Luna tres maxime phases, ut vocant, seu species, & formas habet, crescens, plena, decrescens: item tria nomina; in Cœlo vocatur Luna; in terris, Diana; in Inferis, Hecate, sive Proserpina.

Imminens. Incumbens. Significat villam in declivi loco sitam esse, & pinum illi verticem, in loco supe-

riori, & vicino consistam.

Tua. Tibi sacra; cujus intuitu sunt sylvæ, & arbores.

Exactos. Absolutos: vertente anno quolibet, quotannis.

Verris. Porcelli.

Obliquum. Majores dentes, quibus porci utuntur, cum aliquem petunt, ita sunt dispositi ad malæ latus, ut ictum nisi obliquum inferre non possint.

Meditantis. Infligere parantis: sese a obliquos ejusmodi morsus terrendos exercentis; sed frustra, quia propinqua pinum immolabitur.

Saphicium

O D E

Phidileſi monet, Deos rutiſciſ, & minime ſuma-
ptuoſis muneribus rectè coli poſſe.

Cælo ſupinas ſi tuleris manus,
Nascente Lunâ, ruſtica Phidile;
Si thure placâriſ, & horna
Frugè Lareſ, avidâque porcâ;
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fecunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiſginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Nam, qua nivali paſcitur Algidò

Supinas. Sublimes, porre-
ctas Cælum verſus, ita ut vo-
la Cælum reſpiceret, qui ge-
ſtus erat ſupplicantium. Deos
Cœleſtes præcabantur, mani-
bus in Cælum ſublatis; mari-
nos, ad mare porrectis, Ma-
nes, & Inferos, terrâ manu
vel pede percuſſa.

Nascente Lunâ. In novilu-
niis maximè ſacrificia fiebant
pro terræ fructibus; quibus
augendis, aut minuendis præci-
pua Lunæ viſ.

Placâriſ. Prima ſyllaba
longa eſt, obſcuram, vel ob
ſyncopen, placâriſ enim eſt,
pro placaveri.

Hornâ. Præſentis anni: ab ad-
jectivo, hoc nomen horna, hornum.

Frugè. Frumento.

Lareſ. Deos domeſticos:

Penates etiam dicuntur.

Peſtilentem. Ob calorem
humidum. Eſt autem Africus,
ventus meridionalis.

Sterilem. Quia ſteriles agros
facit. Rubigo eſt vitium ſege-
tis, cùm ariſtæ contabescunt.

Alumni. Pueri, & vernulæ
tui: vel, fœtus pecudum.

Grave tempus, &c. Subau-
di, ſentient: non ſentient Cœ-
li & tempeſtatis gravitatem,
in anno pomifero, id eſt, in
autumno; in qua pars anni
fructus lemmur & hi in-
graveſcunt.

Nam, qua, &c. majores illæ victimæ, quæ, ſa-
crificiis devotæ, & deſtinatæ,
paſcuntur in Algidò (mons eſt
Italiæ) aut in ſuis latis, pro-
pe Albam (Vulturnus eſt Latii) il-

*Devota, quercus inter, & ilices,
Aut crescit. Alhanis in herbis
V. ma, romificum secures.*

*Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multâ cade bidentium*

Parvos coronantem marino

Rore Deos, fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus;

Non sumptuosâ blandior hostiâ,

Ia, inquam, securi ferientur a Pontificibus, in majoribus victimis, & sacrificiis.

Te verò nihil opus est tentare Deos tuos Lares multâ bidentium cæde; quæ coronare illos soles rore marino, & myrto.

Deos tentare, est, in hoc loco, Deorum pacem, & beneficia exposcere, placare Deos velle, experiri quid ab iis obtineri sacrificio possit.

Devota. Vota, & promissa: aris destinata.

Bidentium. Ovium, pecudû.

Bidentes autem vocabantur; vel quia binos dentes hostiæ sic dictæ debebant habere, cæteri sex longiores; vel, quasi biennes, pro, biennes; qui quæ debebant esse.

Deos. Tuos Deos Penates, quorum statuæ parvæ sunt; vel, qui domui tuæ parvæ, & casulæ præstant.

Immunis, & non tangenda.

& voces con

etia tua manus immunis, hoc est, sine muneribus, vacua magnis muneribus, aram tetigerit; tamen farre pio, nempe tenui munusculo, & piæ oblatione, molliabit Penates; non blandior futura, id est, non aptior futura ad eos placandos, cum hostia sumptuosa, id est, si hostias ingētes, & sumptuosâ munera iisdem offerret. Velsi in hunc modum; si, dummodo, tua manus immunis culpa, pura sceleris, aras tangat; tunc nulla hostia sumptuosa erit blandior, & aptior ad placando Deos, quàm farpium, & miculaliens. Eo sensu hostia non tantivus casus erit: & in voce, sumptuosâ, erit ultima syllaba producta, ob duas consonantes sequentes, in voce, blandior.

Aram tetigit. Solebant aras manu tangere, cum Diis supplicabant.

*Mollibit aversos Penates**Farre pio, & saliente mica.**Mollibit. Molliet, placabit. ara impositum, conjiciebant.**Aversos. Iratos. sal autem injectus igni, salit.**Farre. Hordeo molito, cui Mica. Salis mica, seu particula.*

O D E XVIII.

39. Sæculi sui vitia insectatur, & eorum remedia proponit.

*Gliconicus] Nactis opulenter**Thesauris Arabum, & divitis India,**Aclepiad.**Cementis licet occupes**Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum**Si figit adamantinos**Intactis, &c. Ordo est: licet tu, opulenter Arabibus, & Indis, occupes, & repleas domibus tuis litus maris Tyrrheni, & Adriatici; tamen non expedies animum curis, & metu, nec corpus mortis necessitate. Avaros igitur primo loco exagitat.**Arabum. Sunt in Asia, inter Egyptum, & Indiam, latrocinis suis infames, ac divites. Intacti appellantur hic, quia non dum in eorum arma Romani verterant. Factum id postea, Augusto decimo Consulatu gerente, ab A. I. I. I. Largo. Vide 2. Indidem Odarum.**India. Reg. Orientalis est, prope Indum, quam medius Gangis secus, gemmis, & au-**ro locuples.**Cementis. Molibus, cemento fartis; quibus in maris litore domos imponebant. Vide Oden 1. hujus libri. Sunt autem cimenta, lapides minutatim cæsi.**Apulicum. Adriaticum, in quo est Apulia, oppositum Tyrrheno.**Si figit, &c. Si te mors, si fati necessitas invadit, si clavos summo vertici, id est, capiti tuo, figit, quibus attrahat, sibi que vinceret. neco impacto rei trahebat.**Gemonias. Vide lib. 1. Qu. 2. Potest etiam ita explicari; si quidem necesse est, summorum virorum, Regum, & Principum, in quibus injicitur.*

Summis verticibus dira necessitas

Clavis non animum metu,

Non moras laqueis expedit caput.

Campestris melius Scythæ

Quorum plaustra vagas ritè trahunt domos,

Vivunt, & rigidi Geta;

Immetata quibus jugera liberas

Fruges, & Cererem ferunt;

Nec cultura placet longior annua,

Defunctumque laboribus

Æquali recreat sorte vicarius.

Illic matre carentius

Privignis mulier temperat innocens

Nec dotata regit virum

manus suas clavis trabalibus
armatas; tu, illis tantò infe-
rior, non effugies, non vitabis
mortis laqueos.

Adamantinos. Duros instar
adamantis.

Expedit. Exolves, extrica-
bis. Sumptum a gladiatore Re-
tuario, qui conabatur caput
Mirmillonis implicare reti.
Vide Juvenalem à nobis ex-
purgatum, Satyr. 3.

Campestris. Qui mediis in cā-
pis, ac pendem mutatis, de-
gunt.

Geta. Populi Se-
cales, ubi nunc Mo-
rovia, & Tartaria.

Immetata. Non distincta
metis, & limitibus.

Liberas. Nullas proprias,
omnibus communis.

Nec cultura, &c. Colendæ
terræ labor. Terram nemo
diutius uno anno colit; sed
postquam annuo labore ali-
quis eorum est defunctus, &
liberatus, eum vicarius, id est,
successor, qui vices ejus, & lo-
cum accipit, recreat fatiga-
tum, & quiescere jubet, eā-
dem sorte nimirum, & lege,
nempe, ut post annum quoq;
laborem ipsi succedatur.

Illic, &c. Ad illos nover-
ca non nocet privignis, id est,
sui viri filius, & alia conjuge
susceptis; temperat sibi, & ab-
stinet ab eorum nece; in eo se
innocentem præbet, quòd ab
illorum nece temperat.

Dotata. Quam dote am-
plam viro attulit.

Regit. Illi imperat
domina. M 4

Conjux, nec nitido fudit adulterq.

Dos est magna, parentium

Virtus, & metuens alicuius viri.

Certo sadere castitas:

Et peccare nefas, aut pretium est mori.

O quisquis volet impias

Cades, & rabiem tollere civicam;

Si quæret, Pater urbium,

Subscribi statuis, indomitam audeat

Refranare licentiam,

Clarus postgenitis; quatenus (heu nefas!)

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Quid tristes querimonia;

Si non supplicio culpa reciditur?

Quid leges sine moribus,

Fidit. Credit, gaudet.

Dos est, &c. Apud Scythas, & Getas, hæc est dos virginum præcipua, quod probis ortæ sint parentibus; quod castæ, & servantes certi, id est, conjugalis fœderis; quo ita se alligatas, & obstrictas viro suo putant, ut alterum fugiant.

Peccare. Fid. conjugalem violare.

Nefas. Ne est, non licet.

Pretium. Pretium est. Nefas sibi esse putant peccare; aut si peccant, merces peccati mors est.

O quisquis &c. Hactenus de vitiis dixit, & vitia, & impudiciam; jam agit de remediis.

Rab. &c. Seditioes, bella civilia; quorum causa

sunt vitia civium.

Quæret, &c. Optabit, ambiet, ut statuis suis istud elogium subscribatur, *Pater urbis, patria, &c.*

Licentiam. Auri, & voluptatum cupiditatem, cades, flagitia.

Clarus, &c. Celebris futurus apud posteros, non suo ævo; quatenus, id est, qui nos odio jam habemus homines virtute præditos, cum sint incolumes, & viri, mortuos quærimus, & quod sit ob invidiam.

Quid? Quò valent? quid juvant?

recidit. Amputatur.

studibus, studio;

*Vana proficiunt; si neque fervidis
Pars inclusa caloribus*

*Mantibus, & c. nitimum latus,
Durataque solo nives,*

*Mercatorem abigunt? Horrida callidi
Vincunt aquora navita:*

*Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis & facere, & pati;*

*Virtutisque viam deserit ardua,
Vel nos in Capitolium,*

*Quò clamor vocat, & turba faventium;
Vel nos in mare proximum,*

Gemmas, & lapides, aurum, & inutile,

& amore probitatis, siue proba institutione: Non satis est hominum peccata legibus, & metu pœne coercere; sed etiã oportet cives ab ineunte ætate benè institui, atque ad virtutem informari.

Pars, &c. Zona torrida.

Latus, &c. Zona frigida, hyperborea.

Durataque solo. In solo, in agris: vel, ita ut solum, & solidum pavementum efficiant.

Abigunt. Deterrent à navigando

Horrida. Procellosa,

obprobriosa, & c. avaro putant.

hic ordo: pauperies (quæ magnum est opprobriũ)

cogit nominanda, quidvis turpe faciendũ, & c. virtutisque deserit, id est, virtutis est

cur deferatur virtutis via.

In Capitolium. Subaudi vocem infra positam, mittamus; comportemus, nimirum in templum Jovis Capitolini, gemmas, aurum, &c. aurum Deo, ac templis consecremus, ut à nobis repeti amplius nequeat, tanquam res sacra, & Superis addicta; ibique religioni, ac pietati serviat; vel projiciamus illud in mare.

Quò clamor, &c. Romani cives, interdum iam Imperatores (id quod de Augusto Suetonius narrat) etiam ejusmodi Capitolio, & Jovi offerebant; quod populus secundo favore, & lætis acclamationibus spectabat, imò eos qui hæc ferrent, in templis applaudens deducebat.

Gemmas. Gemma propriè

Summi materiam mali,

Mittamus. Scelerum si hene non nitet.

Eradenda Cupidinis

Pravi sunt elementa; & tenera nimis

Mentes asperioribus

Formanda studiis. Nescit equo rudis

Harere ingenuus puer;

Venarique timet, ludere doctior,

Seu Graco jubeas trocho,

Seu malis vetitâ legibus aleâ:

Cum perjurâ patris fides

Consortem socium fallat, & hospitem;

Indignoque pecuniam

Haredi properet: scilicet improba

Crescunt divitiæ; tamen

Curta nescio quid semper abest rei.

est lapis quidem pretiosus, at pellucens, ut adamas, &c. Lapis verò, alia quælibet gemma, non perspicua.

Materia. Omnium criminum occasionem, & irritamentum.

Cupidinis pravi. Amoris divitiarum.

Elementa. Primordia, radices, fibre ipsæ & irpandæ.

Tenera. Delicata.

Studiis. Exercitationibus.

Graco. A Græcis invento.

Trocho. Trochæus, rota quædam erat, sive circulus ferreus, infertis annulis ornatus, quæ vicatim pueri nomine arte quoddam & venustate, cum sonoro annulorum sonitu, agitabant.

Seu malis. Seu malueris, à veteribus.

Aleâ. Od. 4. lib. 1. Od. 1. & 5. lib. 1. 1.

Cum, &c. Neque id mirum, si quidem ipsius pater est perjurus, qui socium, & hospitem fallere non dubitet. Perjuram fidem vocat, quæ falso juramento firmata, & perjurio fuerit, ad socium facilius decipiendum.

Consortem. Cum quo init lucri, & damni societatem.

Properet. Properet, a sedulo quærat, augere festine.

Improba. vel, quæ improbos efficiunt: vel, quæ improbo, summo studio coniungunt.

Curta rei. Opibus exiguis. Avaro suæ opes, etsi crecant semper, tamen videntur breviores, & ipse magis, ac voracior.

ODE

O. D. E. XIX.

De, Bacche, numine afflatum, laudes Cæsaris
non humili modo cantaturum.

39.

Hic.

Quò me, Bacche, rapis tui
Plenusque in nemora, aut quos agor in spe-

Velox mente novo a quibus

Antris, egregii Cæsaris audiar

Æternum meditans decus

Stellis inferere, & concilio Jovis?

Dicam insigne, recens, adhuc

Indictum ore alio. Non secus in jugis

Exsomnis stupet Evias,

Hebrum prospiciens, & nive candidam

Tui plenum. Tuo afflatum
Numine: Entheo furore per-
cium.

Agor. Ducor: rapi mihi vi-
deor.

Mente novâ. Novo afflatu,
quasi pennis sublatu, & velox
factus.

Meditans. Canens. Sic Vir-
gil. Sylvestri meditatatur arum-
din: Musam.

Stellis inferere. Ordo, & sen-
tentia est, quibusnam in antris
cantabo, & audiar canere de-
cus. Numine, laudes immorta-
les. Praeclara, Cæsaris,
que merere stellis, hoc est,
ad Cælum tollere. & ipsum
Cæsarem rectum. Quam, qui-
bus concilium. Quibus con-
scribere? A. Cæsar, & deus.

Hic. *Hydriac.*

superstes, inter Divos relatus,
& Deus appellatus est.

Dicam insigne. Aliquid exi-
miam de Cæsare cantabo, res
novas, nulli antea dictas.

Non secus. Non alio furore
Mænades corripuntur, quam
quo me percussu nunc sentio.

In jugis. In montibus Bac-
cho sacris, qualis est Parnassus,
Rhodope.

Exsomnis. S. somno, vigil.
Orgia, sive sac. Bacchi, noctu
agitabatur. Ven. soluta somno,
postquam furore in quasi edor-
nivit, & ad se rev. it.

Evias. Bacche, accendos mu-
lier, & comes, al. Evius, id est,
Bacchus. De quo voce dictum
antea.

Hebrum, Thra.

Thracen, ac pede Barbaro

Lustratam Rhodopen. Ut mihi dens

Rupes, & vacuum nemus

Mirari libet! O Naiadum potens,

Baccharumque, valentium

Proceras manibus vertere fraxinos;

Nil parvum, aut humili modo;

Nil mortale loqui: dulce periculum est,

O Lenæ, sequi Deum,

Cingentem viridi tempora pampino.

Thracen. Thraciam,

aquâ temperandum.

Barbaro. Pedibus Thracum,

Valentium, &c. Id est, quæ

qui ad tuâ, ò Bacche, festa celebranda, in Rhodopen conveniunt, eamque pervagantur. Græci ceteros omnes populos vocabant Barbaros. Adde quòd Thraces, ob asperitatem regionis, erant in primis barbari, & inculti.

Bacchæ valent, possunt, fraxinos altas evertere. Euripides, in Bacchis, ait Pentheum insequente Agave, & Mænadibus, in fraxinum, seu abietem, ascendisse; eamque arborem statim à Bacchis eradicatam, & dejectam cum Pentheo fuisse. Vide Oden 16. lib. 3.

Ut mihi, &c. Quàm ego libens, & latus aspicio, mirorque illas rupes, illud solitarium, & vacuum hominibus nemus, quàm libenter devius huc, illuc aberro, & latior!

Dulce periculum, &c. Periculosum ea polliceri, quæ prestare vix possim; arduum est ista magna, & sublimi modo, de Cæsare dicere: sed hæc difficultas est dulcis illi, cui Bacchum ducem, & auctorem sequitur.

Naiadum potens. Ut Venerem Cypri potestatem lib. 1. dixit; sic Bacche Naiadum potentem, id est dominum, ducem, vocat. Naiades sunt Nymphæ fontium, plantantur illæ comites Bacchi, quia vinum

Lenæ. Bacche, a voce Lenæca, quæ torcular signi-

Deum, &c. Te Bacchum. Pampinus est vitis folium.

O. D. E. XX.

De nunc iam rebus ludicris remittere.

29.

*V*ixi choreis nuper idoneus,
 Et militavi non sine gloria:
 Nunc arma, defunctumque bello
 Barbiton, hic paries habebit,
 Lavum marina qui Veneris latus
 Custodit. Hic, hic ponite lucida
 Funalia, & vestes, & arcus
 Oppositis foribus minaces.

O, quæ beatam Diva tenes Cyprum, &

Nuper. Dum essem junior. fuit, emeritus.

Militavi. Lusi, genio indul-
 si: habet enim sua castra, &
 arma Cupido, ut ait Ovidius.

Arma. Versus, lyram. So-
 lebant milites emeriti, ensẽ;
 artifices qui deponebant artem
 aliquam, instrumenta suar ar-
 tis, Deo illius artis prædici cõ-
 secrare, & suspendere. Itaque
 Horatius barbyton, sive ly-
 ram suam, quæ versus olim
 amatorios scripserat, Veneri
 consecravit, ac suspendit e pa-
 riete, & lavum latus statuae
 Veneris suam in eodem pa-
 riete, cui suæ habebat.

Defunctumque bello. Cessan-
 tem a bello, nempe a ludicris
 carminibus. Defunctus opere
 aliquo dicitur, qui illud ab-
 solvit; bello, quo resides, ut
 caret, in quo perlatas ante-

Lavum. Lava, seu sinistra
 pars minus est honorata: ita-
 que, in Veneris honorem, ad
 ejus sinistrum latus lyram po-
 nit. Custodire, tegere, latus,
 est lateri adstare. Lege Sany-
 ram §. lib. 2. Sat.

Marina. Venus è mari na-
 ta dicitur à Poëtis: unde illam
 Græci Pontiam, & Pelagiam
 vocant.

Funalia, & vestes. Juvenes pro-
 servi, & petulantes solebant
 urbem nocturnis circumcurrere
 cum lampadibus, & vestibus, ar-
 cubus, &c. illi se armis fo-
 res evertabant: unde illos ar-
 cus vocat minaces foribus op-
 positis, seu clausis.

Divâ. Venus.
Tenes. Obtines. regis Vide
 den 3. libri 1.

Memphim carentem Sithoniâ nive,

Regina, sublimi flumina

Tange Chloën semel arrogantem.

Memphim. Urbem Ægypti primariam, ubi calores sunt maximi. Quare illam carente dicit nive Sithoniâ, id est, frigore aspero, quale est in Thracia, regione Europæ frigidâ, & Seprentrionali, quæ olim dicta est Sithonia.

Sublimi. In altum sublato, ut ictus sit vehementior.

Chloën. Mulierem superbam, & ferocem: eam à Venere puniri orat.

Semel. Saltem semel tanges sed ita, ut plagam probè sentiat.

ODE XXI.

Galateam, mari se commissuram, faustis omnibus prosequitur; simulque detertere ab itinere conatur, Europæ exemplo.

29.

Impios parra recinentis omen

Ducat, & pregnans canis, aut ab agro

Rava decurrens lupa Lanuvino,

Fataque vulpes:

Sapphicum.

Impios, &c. Homines impios, iter aggraves, ducant sanè, ac proquantur mala omina, qualis est, vox parrae (est avis sinistræ) recinentis, id est, iterum, & iterum canentis; occidit canis fœcæ, aut lupæ rava, hoc est, rufæ, descendentes ab agro Lanuvino, &c. vel serpentis transverfæ, & nita aculi jacentis huiusmodi, &c. os territantis,

Omen. Proprie vox est humanum ore prolata, Divino tamen nutu, quæ aliquid faciendum significat.

Rava. Ravus coluber est inter flavum, & cæsum.

Lanuvino. Lanuvium, oppidum in via Appia, per quam ita factura erat Galatea. Brundisium versum (ubi portus erat noster) celeberrimus) & inde in Græciam solutura.

Rum.

*Rumbat, & serpens iter institutum,
 Si ne obliquum similis sagitta
 Terruit mannos: ego cui timebo
 Providus auspex,
 Antequam stantes repetat paludes
 Imbrium divina avis imminentium,
 Oscinem corvum prece suscitabo
 Solis ab Ortū.
 Sis licet felix, ubicumque maris,
 Et memor nosiri Galatea vivas:
 Teque nec laevis vetet ire picus,
 Nec vaga cornix
 Sed vides quanto trepidet tumultu*

Institutum. Inceptum.

*Si per. Itud, Si, ponitur pro
 eum: ita Catul. Si luxerit, id
 est, cum lucebit.*

*Mannos. Manni sunt equi
 exigui.*

Ego cui, &c. Legendum est
 hoc sine interrogationis notā,
 hoc sensu: ego cui timebo, id
 est, si quem charum habebo,
 cui omnia secunda cupiam e-
 venire in illius gratiam, pre-
 cibus meis conabor obtinere à
 Diis, ut appareat illi corvus
 oscen ab Oriente; idque faciā
 auspex, haur providus, ante-
 quā cornix repetat paludes,
 id est, excitans pluviam pro-
 det, ac praesagiat. Auguria
 enim capi non poterant, nisi
 sereno Caelo.

*Stantes. Pigra, sedes, in-
 gnantes.*

Divina. Praenūcia, praesagia.

*Oscinem. Illae aves oscines
 dicebantur, quae augurium pre-
 bebant cantu, quasi, oricines;
 praepetes, quae volatu.*

*Ab Ortū. Corvus ab Ortū
 volans erat felix omnibus. Qui
 captabant auguria, Orientem
 Solem spectabant, ut Caeli par-
 tem auspiciatissimam.*

Sis licet, &c. Per me licet
 sis felix; cupio tibi omnia be-
 ne evenire: tamen vide,
 quāso, quid agas, &c.

*Maris. Subi. di esse: ubi-
 cumque, ubi sis, felix esto.*

*Laevis. A sinistra volans, quae
 ars mali ominis praesagiebatur. Pi-
 us Martius avis praedā est, ar-
 orum corticē tu dens rostro.*

*Trepidet. Agitur omnia, &
 turbare incipia.*

*Tumultu. Mugit ventorum
 & maris motu.*

Pronus Orion: ego, quid sit, ater

Adria novi sinus; & quid alius

Peccet Iapyx.

Hostium uxores, puerique cæcos

Sentiant motus orientis Hædi, &

Æquoris nigri fremitum, & trementos

Verbere ripas.

Sic & Europe niveum doloſo

Credidit tauro latus; & ſcatentem

Belluis pontum, mediasque fraudes

Palluit Audax.

Pronus. Vergens in occaſū,
deexus: tunc enim tempeſta-
tes excitat graviſſimas.

Quid ſit. Quàm periculo-
ſis tempeſtatibus ſcateat.

Albus. Nubilus, frigidus.

Iapyx. Ventus ex Apulia
ſans, commodus Græciam
petentibus ille quidem, ac
proinde Galatææ optandus, ſed
inſidus tamen, ut Horatius
ait, & qui peccare, id eſt, tem-
peſtates interdum ſoleret ex-
citare.

Hostium, & Hostibus im-
precari ſolebat mala, quæ ab
amicis vellet amoliri.

Cæcos. Imbecillos, ignotos.

Hædi. Viri Od. i. hujus lib.

Verbere. Percuſſum, ripas
tundentium tempeſtate.

Sic &c. Tu, ò Galatæa,
nihil viſes quod metuas; ſic
Eurota tauro ſe credidit, ac
periculum periculi metuens.

quod experta tamen eſt gra-
viſſimum.

Europe. Nota fabula de Jo-
ve in taurum mutato, & Eu-
ropam vehente; hinc orta,
quòd Europe, Agenoris Phœ-
nicum Regis filia, raptâ fue-
rit à quodam Rege Cretæ,
qui, vel Taurus vocaretur,
vel navi, Tauro dictâ, vehe-
retur.

Doloſo. Qui Deum tegebat.

Credidit. Commiſit: impo-
ſuit ſe tauri tergo, quo eſt
abrepta medias in undas.

Scatentem, &c. Plenum
portentosis piſcibus.

Mediasque, &c. Media pe-
ricula expalluit, quam ſeſſet
audax. Fraus ſæpe
culo ſumitur. Verſe tantum
deceptam ſenſit, cum in me-
dia fraude eſſet, cum nihil
opis aut rei illi ſuper eſſet.

*Nuper in pratis studiosa florum, &
 Debet Nymphis opifex corona,
 Nocte sublustri, nihil astra præter
 Vidit, & undas.*

*Quæ simul centum tetigit potentem
 Oppidis Cretæ, Pater, o relictum
 Filia nomen, pietasque, dixit,
 Victa furore.*

*Impudens liqui patrios Penates:
 Impudens Orcum moror. O Deorum
 Si quis hæc audis, utinam inter errem
 Nuda leones!*

*Vilis Europe, pater urget absens;
 Quid mori cessas? potes hæc ab orno
 Pendulum, zonâ benè te secutâ,
 Ladere collum.*

Nuper, &c. Ordo est: quæ
 nuper, quæ paulò antè, in pra-
 tis erat opifex studiosa florum,
 quæ flores legebat, ut ex iis tex-
 eret coronâ Nymphis debitâ,
 id est, promissam, eadè Europa
 nocte sublustri, hoc est, subob-
 scurâ, nihil vidit præter astra,
 & undas; subaudi, nempe à
 tauro rapta per medium mare.

Simul, &c. Simul atque per-
 venit in Cretam, in qua olim
 Urbes centum fuisse ferunt.

Pater, &c. Ordo est: dixit
 Pater, & furore victa, fu-
 rent huius: O pater, quod no-
 men reiectum, & violatū est à
 me tuâ filiâ! o pietas, quæ pre-
 vi, patre, ac patri in deseruam!

Orcum moror. Manteo in vi-

ta, superstes sum, Plutonem
 demoror, qui me, ut sibi de-
 bitam expectat. Orcum viden-
 tur is morari, qui non mori
 tur tum, cum mori debet.

Inter, &c. Errem inter leo-
 nes, ut ab iis discerpar.

Vilis Europe. Seipsam com-
 pellat: O vilis, id est, infelix;
 & perdita Europa, quæ patriâ,
 & patrem deiecit, quibus
 rebus nihil tibi maius debebat
 esse, en tuus te pater, quamvis
 absens, urget, tibi scelus ex-
 probrat. Audisti illum incre-
 pantem? Quid latere cellas
 inori, quid cunctaris?

Hæc Orno. Viram arbor
 nem aspicit.

Te secutâ. Forte pater arum

*Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant; age, te procella
Crede veloci; nisi herile
Carpere pensum,
Regius sanguis, dominaque tradi
Barbara pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso*

Filius arcu:

Mox ubi lussit satis, Abstinet,
Dixit, irarum, calidaque rixa:
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.

Uxor inuicti Jovis esse nescis?
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua scetus orbis
Nomina ducet.

vestium partem amiserat. Bene est, inquit, quod relicta tibi zona sit, cui collum inferas, faucesque tibi frangas.

Acuta letho. Prærupta, & opportuna ad mortem oppetendam facilius.

Procella, &c. Mari procelloso. Projice te in atros fluctus, qui te cōfœm hauriant.

Herile pensum. Lanæ portionem quam tibi ab hera Barbara datam, quam trahere cogaris tu, quæ Regio sanguine es nata, & radi illius heræ marito, ut sis ejus pellex.

Perfidam. perfidiosè, improbè.

Remisso. Solutò.

Filius. Veneris: Cupido.

Ubi lussit, &c. Vbi Venus satis risit Europam gementem: Noli, inquit, adeo in illum, qui te rapuit, taurum crudelis esse, cum tibi afferet sua cornua discerpenda. An ignoras, te uxorem esse Jovis, qui in taurum illum mutatus est? Nescis uxor esse Jovis; Græca locutio, pro, nescis te esse uxorem Jovis.

Mitte. Omitte.

Tua scetus orbis, &c. Pars una ex iis, in quas divinus orbis, tuum nomen, nempe Europa, quam ab hac Europe dictum est.

O D E XXII.

Prostat ut ~~Prostat~~ *ut* festum Neptuni diem bi-
bendo, & canendo tranſigat.

39.

Iconi.

Festo quid potiùs die

Neptuni faciam? Prome reconditum,

Aclepiadeum.

Lyde, strenua Cacubum,

Munitaque adhibe vim ſapientia:

Inclinare meridiem

Sentis; ac veluti ſet volucris dies,

Parcis deripere horreo

Ceſſantem Bibuli Conſulis amphoram?

Nos cantabimus invicem

Neptunum, & virides Nereidum comas:

Tu curvâ recines lyrâ

Latonam, & celeris ſpicula Cynthia:

Festo. Iſtud Neptuni feſtum
celebrabatur Calendis Se-
ptemb.

Quid, &c. Quid potiùs fa-
ciam, & meliùs, quàm bibam?

Prome. Profer ex apotheca.

Strenua. Confeſtim, properè.

Munitaque, &c. Expugna
tuam illam ſapientiam, & mo-
deſtiam, quæ contra jocos, &
hilaritatem videtur munita
eſſe.

Curvâ. In occaſum ver-
ſam.

Deripere. Citò detrahere: è
ſuperiõri loco deſucere; nam
horrea vinaria ſunt ſet in
ſumma ædificata, ubi vina

in amphoris condita, Cœlo in-
terdum ſereno ſuppoſita, vel
fumo excocta, veteraſcebant.

Ceſſantem. Jam diu otio-
ſam.

Bibuli Conſulis. Abditam
anno V. C. 694. in horreum,
ſive cellam vinariam, nomine
Bibuli inſcriptam in opercu-
lo, pro more

Invicem. Nereis.
Nereidum. Sunt Nerei fi-

Curvâ. Cavata, è curvo li-
gno, & excavata factâ.

Cynthia. Diana, ſic dicta à
Cyntho, monte Deli. Celerem
vocat, quia velociſſima, vel, quia
Luna ſuum orbem celerimè
perſicit.

N2.

Summo carmine, quæ Gnidon

Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphos
Junctis æstivis odoribus.

Dicetur merita Non quoque naniâ.

Summo. Extremo, post cætera carmina.

Quæ Gnidon, &c. Venerem. Gnidus est urbs Caria: Paphus, Cypri: quibus in locis præcipuè Venus colebatur.

Cycladas. Insulas Ægæi maris. Fulgentes vocat, quia eminùs apparent, ob scopulos quibus abundant, & spumam,

quam efficit mare ad ipsas altilium.

Junctis. Suo currui.

Merita. Quia per noctem computaturi erant.

Naniâ. Carmine jocosum. Naniâ enim pro ejusmodi cantilena interdum sumitur: vel, pro carmine subtili, quod nocti, ac tenebris conveniat,

O D E XXIII

*Mecænatem invitât ad frugilem cœnam, & ut
severiores curas Fortunæ, Superisque
permittat, monet.*

29.

Tyrrena Regum progenies, tibi,
Non antè verso lene merum cado;
Cum flore, Mecænas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis

Tyrrena, &c. O Mecænas, qui es Regum Tyrrenorum progenies, proennis ab Etruscis Regibus, ubi est apud me, tibi servatur omni mæx, lene merum in calice nondum inverso, id est, ex quo nondum haustum est vinum: os enim dolii erat in superiori ejus parte; uocis in vertice, & ver-

sus humum inclinari dolium necesse erat, cum ex eo vinum hauriretur.

Balanus. Grana quæ odorifera, ex qua exprimitur oleum, siue unguentum præmax notæ. Sensus est: habeo etiam apud me balanum, ex quo oleum est. Cum est, ad capillos tuos unguens.

Jam dudum apud me est. Eripe te mora;

Næ semper adum Tibur, & Æsula

Declivæ contempleris arvom, &

Telegoni jugis parricida.

Fastidiosam desere copiam, &

Molem propinquam nubibus arduis;

Omitte mirari beata

Fumum, & opes, strepitumque Romæ

Plerumque gratæ divitibus vices;

Mundaque parvo sub Lare pauperum

Cœna, sine aulais, & osiro,

Sollicitam explicuere frontem.

Jam clarus occultum Andromeda pater

Eripe te mora. Eripe te, ac
abducito iis rebus, quæ te
morantur, & impediunt quo-
minus ad nos venias, genium
cures.

Ne semper, &c. Desere ali-
quando tuam domum, magnâ
mole usque ad nubes eductam,
ex qua soles contemplari Ti-
bur, Æsulam, & Tusculum,
vicinas Romæ urbes.

Adum. Propter aquarum
copiam.

Declivæ. In colle positum.

Telegoni. Telegonus, filius
Vlyssis & Penelope, patrem im-
prudens interfecit, Tusculum

Fastidiosam. Quæ fastidium,
& satietatem parit.

Copiam. Luxum, lauticias
mensarum, &c.

Molem. Unâ in tuam.

Fumum. Pompam, spectacu-
la, gloriam.

Plerumque, &c. Gratae sunt
sapè divitibus vices, id est, vi-
cissitudo, & mutatio, cum da-
pæ opiparas, ac mensas mu-
tant frugalibus, & parcis.

Munda. Nec sordida, nec
sumptuosa.

Aulais. Aulæa sunt vela,
quibus lacunar desuper inte-
gitur, nequid in mensam sup-
positam decida

Osiro. Vestib. purpureis
tribus lectuli in arnebantur.

Sollicitam, &c. Curas divi-
tibus ademere, & s exilarant-
nt. Tristitia frontem in ru-
gas contrahit; & sollicitat laci-
tia, & exporrigit.

Jam clarus, &c. Jam signum
Cæleste, Cepheus, & Andromeda
olim Rex, & Andromeda

Ostendit ignem; jam Procyon furit,
Et stellæ vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.

Jam pastor umbras cum grege languido;
Rivumque fessus quarit, & horridi
Dumetâ Sylvani; caretque
Ripa vagis taciturnæ ventis.

Tu, civitatem quis deceat status,

Curas, & Urbi sollicitus times,

Quid Seres, & regnata Cyro

Bactra parent, Tanaisque discors:

Prudens, futuri temporis exitum

pater, inter sidera beneficio
Minervæ repositus) oritur, &
suas itellas antea occultas ostē-
dit. Oriri dicitur septimo Idus
Jul. Est istud sidus, ad caudam
minoris Vrsæ.

Procyon. Signum cœleste.
Canis minor: sive canicula, ut
quidam volunt.

Leonis stella. Signum Leo-
nis; quod ingreditur Sol exeū-
te Julio. Inter itellas, è quibus
constat, una est præcipua, quæ
cor Leonis vocatur.

Siccos. Aëre siccus.

Languido. Ob æstum.

Sylvani. Sylvanus, Deus
Sylvarum, Satyrorum era-
gente, capris pedibus, præ-
missâ, & hirsuta barba: unde
hic vocatur horridus; vel hor-
ridi expit, asperi ob vepres,
& sylvas, quibus gaudet.

Caret quæ, &c. Significatu

æstus maximus, qui nullo vëto
leniatur, ne in ipso quidē litto-
re, ubi sunt frequētiores venti

Urbi sollicitus, &c. Anxius
ne quid Roma detrimenti ca-
piat. Erat Mecænas tum Præ-
fectus Urbis.

Seres, Asiæ populi, propè
Indos.

Bactra. Pluralis numeri, &
neutrius generis ea vox est.
Vrbem primariam significa-
regionis Asiaticæ, propè Scy-
thiam, quam Cyrus, Persarum
Rex, olim domuit.

Tanais. Fluvius e, in fini-
bus minoris Tauri. Euro-
pam ab Asia dividens, olim
Scytharum regione.

Discors. Quia Scythæ, Parthi,
& alii circa fluvium hunc positi
Orientis populi, sibi disside-
bant, domumque bellis agitati.

Prudens, &c. Certo consi-

Caliginosa nocte premit Deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, momento
Componere aquas: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis una, non sine montium
Clamore, vicinaque sylvas;
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui,
Latusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi. Cras vel atra
Nube polum Pater occupato,

Iio. Sensus est: consulto Deus
 futurarum rerum eventus nobis
 ignotos esse voluit; ridetq; ho-
 mines, cum trepidant, id est,
 solliciti sunt, ultra id quod
 ipsis licet, quod commodè pos-
 sunt; nempe si de futuris, quæ
 in ipsorum potestate non sunt,
 animi anxii sunt.

Quod adest, &c. Da operam,
 ut componas, id est, rectè or-
 dines, & æquo animo consti-
 tuas ea, quæ præsentia sunt: nam
 cetera sunt futura, modò
 pacata sunt, modò turbida, &
 in tumultu fluminis, &c.

Etrusci mare. Allat Italia,
 ab Occidente, & Meridie.

Lapides adesos. Verustate, vel
 aquis, corolos, & rominutos.

Stirpesque. Arbore

radicibus evulsas.

Una. Simul.

Diluvies. Aquarum subita
 vis, & inundatio.

Irritat. Quasi provocat ad
 stragem agris inferendam, &
 in furorem agit.

Potens sui. Sui compos, &
 dominus.

Deget. Viver.

Cui licet, & Qui hoc pote-
 rit verè pronuntiare: Ego vixi
 in diem, id est, præsentem tan-
 tum diem curo, & crastino nõ
 aboro; præsentibus rebus ac-
 quiesco, & contentus sum.

Pater, &c. Deus Jupiter.
 Sententia est: cras Deus statuat
 quod libuerit; vel pluviam, &
 serenam diem, vel obscuram,
 & nubilam orbi donet; non ta-

Vel Sole puro; non tamen irritum

Quodcumque retro est efficiet; neque

Diffinget, insectumque reddet,

Quod fugiens semel hora vexita

Fortuna sevo lata negotio, &

Ludum insolentem ludere pertinas,

Transmutat incertos honores,

Nunc mihi, nunc aliis benigna

Laudo manentem: si celeres qualis

Pennas, resigno qua dedit, & mea

Virtute me involvo, probamque

men efficiet, ut quod est retrò,

id est, quod est præteritum, &

factum, sit irritum, hoc est, inse-

ctum sit, & non præteritum.

His verbis innuit, id solum esse

nostrum, quod viximus; nullum

in præterita jus esse Fortunæ.

Occupato. Tertia persona

imperativi.

Diffinget. Destruet, mutabit.

Fingere propriè, est ex argilla

vas formare: diffingere, est, vel

destruere quod fictum, & for-

matum est, vel reformare quod

est fractum, & iassatum.

Quod fugi, &c. Quod

tempus secum abstulit, quod

semel præteri-

Fortuna, &c. Quæ favire

gaudet, non neque, ut pilas

exercere, ac iactare adversis re-

bus: cuius negotiū, & occupa-

tio videtur ut a esse, ut negotiū

vobis access, nos ludat.

Insolentem. Inexpectatum;

vel, odiosam, & superbum.

Transmutat. Huc illuc cre-

bra mutatione transfert.

Manentē. Apud me cōstan-

ter habitantē; mihi faventem.

Si qualis pennas. Si avolat, si

me deserit. Solent enim aves

avolantes pennas concutere.

Resigno. Reddo illi, & resti-

tuo. Sumitur ea vox à re num-

maria: qui enim pecuniam red-

debant, quam acceptam signi-

ficaverant in argentarii, aut

creditoris tabulis, illi redditā

demonstrabant suo signo, &

nomine, vel delero, & inducto,

vel iterum scripto, & signato:

qua etiam significacione acci-

piebatur verbum, *rescribo*; de

quo vide Satyrā 3. *Paria*

Me involvo. Ut veste, qua

nos à frigore defendit, ita mea

me virtute contra Fortunæ

vim, & injuriā muniō.

Pauperiem sine dote quaro.

Non est meum, si mugiat Africis

Malus procellis, ad miseris preces

Decurrere, & votis pacisci,

Ne Cypria, Tyriaque merces

Addant avaro divitias mari.

Tunc me biremis praesidio scapha

Tutum per Ægeos tumultus

Aura feret, geminusque Pollux.

Sine dote. Sine Fortunæ mun-
neribus. Contentus sum pro-
bitate paupere; & illam tan-
quam uxorem indotatam non
respuo.

Non est meum, &c. Senten-
tia est: non is ego sum, ut ve-
lim augere meas opes naviga-
tione, & commercio, & vota
facere Superis, dum tempestas
sæviet, malusque navis meæ,
procellis à vento Africo exci-
tatis verberatus, stridebit, ac
ingemiscet; votisque illis qua-
si pacisci cum Diis, & ab illis
emere, ut ne meæ merces, quas
è Tyro, aut Cypro advexerim,
demergantur in mare, quod
multo sum jam opes hausit, ser-
vatque instar avarorum. Nun-
quam ego peregrinis mercibus
pretiosis navim onerabo, qui-
bus timeam, scilicet ne, in-
gruente tempestate, pereant;
sed si tempestas æviat, navi-
gante me, tunc ego, de nulla
re, præterquam de capite meo,

& salute sollicitus, descendam
in scapham biremem, id est,
naviculam exiguam, & tutus
Deorum præsidio, per tumultu-
antes in Ægeo mari procel-
las, leni vento à Polluce im-
pulsus, in portum vehar.

Biremis. Quæ duobus remis
tantum agatur.

Scapha. Solent ejusmodi sca-
phæ adjungi majoribus navi-
giis, ut, si periculum ingruat,
in eas vectores possint se reci-
pere.

Geminusque, &c. Conjun-
ctus cum suo fratre Castore:
vel, gemellus, qui eodem par-
tu editus est. Leda cum fratre
suo Castore. Apes quidam, &
erraticæ exhalationes, seu va-
pores, instar melliarum appa-
rent interdum in mari, & se-
renitatis indicium faciunt. Vo-
cantur Castor & Pollux; ac
nautis favere dicuntur, maxi-
mè si duo simul appareant.

O D E XXIV.

Immortalem sibi ab lyricis versibus gloriam adpromittit.

Afclepiades **E**Xegi monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens,
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam: usque ego postera
Crescam laude recens; dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine Pontifex.

Exegi, &c. Perfeci carmina, quæ ingenii mei, & eruditio- nis monumentū erunt durabi- lius omnibus ex ære monumē- tis, & operibus. Potest hoc lo- co monumentū accipi propriè pro sepulchro; quasi diceret: Reges Ægypti sibi Pyramides olim pro sepulchris crexerūt; ego illustrius mihi sepulchrū cōdidi, &c.

Situ. Basi, substructione.

Pyramidum. Sunt Pyrami- des, laxæ quædam moles, è basi quadrata acumen sur- gentes, mira altitudine, & am- plitudine; ab Ægyptiis Regi- bus ædificatæ, ut in iis morte obitā, condere tur.

Impotens. Vehementer sæ- viens.

Omni's. T. tus.

Multaque pars mei. Inge-

nium, mens, fama.

Vitabit, &c. Mortē effugiet. Erat Libitina, Dea funerum.

Usque ego, &c. Semper ego novā, & recenti, id est, non senescenti laude apud posteros vigebo; & in dies magis, ma- gisque celebrabor.

Dum, &c. Donec Romanū Imperium (quod æternū cre- debant fore) durabit: donec sacra fient in Capitolio, & in illud ascendent Pontifices ma- ximi cum Vestali virginibus. Sin- gulis Idibus fiebant à Pontifi- cibus in Arce sacrificia, quæ idcirco Idualia vocabantur. Aliqua è Vestalibus semper- derat cum Pontifice maximo, in omnibus sacrificiis; neq; ta- men sacrorum verba ulla pro- nunciabat, sed solus Pontifex: quæ ideo dicitur tacita. Por-

Dicar, quâ violens obstrepit Aufidus,
 Et quâ pauper aquæ Daunus agrestium
 Regnavit populorum, ex humili potens,
 Princeps Æoliæ carmen ad Italos
 Deduxisse modos. Sume superbiam,
 Quasitam meritis, & mihi Delphicæ
 Lauro cinge volens Melpomene, comam.

rò centum gradibus in Capito-
 lium ascendebatur,

Dicar, &c. Ordo est, ac sen-
 tentia. Omnes in Italia (in qua
 est fluvius Aufidus, & in qua
 Daunus regnavit) dicent, ac
 prædicabunt me, ex humili
 potentem, id est, clarum ex ob-
 scuro, & ignobili factum, Æo-
 lium carmen, nempe lyricum,
 deduxisse ad Italos modos, id
 est, in Latium, in Latinam lin-
 guam invexisse, principem,
 primum omnium. Nemo enim
 antè Horatium lyricos versus
 Latinos fecerat. Vide lib. 2.
 Odarum, Od. 10.

Violens. Antiquè, pro, vio-
 lentus.

Aufidus. Fluvius Apuliæ.

Daunus. In Apulia regna-
 vit. Dicitur aquæ pauper; quia
 totus Apuliæ tractus maximè
 secus est, & aquarum inopiâ la-
 borat. Fuit etiam in eadè Apu-
 lia fluvius Daunus, à Rege
 Dauo dictus; de quo isti ver-
 sicuti possunt, intelligi: fluvii
 quippe regi libus imperant.

dicuntur apud Poëtas.

Populorum. Verbum regno,
 apud Græcos, cum gignendi
 casu ponitur; quod hic Hora-
 tius est imitatus, ut alia plera-
 que. Agrestes dicuntur Apuli;
 quia incultiores aliis Italiæ po-
 pulis erant.

Ex humili. Qui prius eram
 humilis, & ignotus, nempe li-
 bertini patris filius, &c.

Modos. Cantus, numeros.

Sume, &c. O Melpomene,
 accipe in bonam partem hanc
 qualemcumque meam arrogan-
 tiam, qui mihi tam fidenter
 immortalem gloriam ausim
 polliceri: est illa meritis qua-
 sita, & mihi iure concedenda;
 atque ignoscenda. Erat Mei-
 pomene una Musis, Rhetor-
 icæ præses. Vel Melpomene;
 sume spiritus majores, gloriæ
 re meritò, & superba esto, me
 vate.

Delphicæ. Apollineâ, Del-
 phis (quæ civitas est Bæotiæ,
 juxta Parnassum), Apollo in pri-
 mis colebatur, ac edebat ora-
 cula,

Q. HORATII FLACCI

ODARVM

LIBER QUARTUS.

ODE I.

Julus Antonius rogaverat Horatium, ut Pindarum imitatus Augusti victoriam caneret. Illi responderet.

Pindarum quisquis studet amulari,

Julæ, ceratis ope Dædalæ

Nili, ut pennis, vitreo daturus

Nomina pono.

Monte decurrens velut amnis, imbres

Quem super notas aluere ripas,

Pindarum. Fuit Pindarus Poëta Thebanus, Lyricorum apud Græcos princeps; floruit Olympiade 75, ante Christum, annis 440.

Julæ. Julius Antonius, filius Marci Antonii triumviri, post necem patris, etiam ab Augusto, & eximio honores adeptus, cum nihilominus in eum conjurasset, ejusdem jussu est interfectus.

Ceratis. Sensus est: qui cumque studet Pindarum imi-

tari, ille alis utitur ceratis ope Dædalæ, id est, cerâ cōpactis à Dædalo: idē facit quod Icarus, qui alas humeris aptavit, confectas à patre suo Dædalo; sed ejus fatū idem erit, atq; Icarī, qui solutis pennis, Sole ceram liquefaciente, in mare decit, ut nomen suum dedit. Icarium mare, pars est Ægai maris: vitreum vocatur, id est, cæruleū, vel pelli cidum, instar vitri.

Aluere. Aurere, ita ut supra ripas exundet.

Sapphicum.

10

in first

period

Capital

ve mo

Erinn
re f

၂၃၂၃

pe in

Г.

ubi fu

Costs

LCOF

& T

100

Centauri. Tauri quidam in
Thessalia, ferore correpti,
montem Pelion occupaverant,
unde obvios in petebant, & to-
tam circum vallabant regionē:
eos domuere, & jaculis conse-
dere juvenes quidam e vicino
pago, cui nomen Nephelae. e-
quis adhibitis, quarum in ter-
go sedentes cunctis primum sunt
aspecti, quod antea rorodun-
um erat, ab eminaus intuen-
tibus

Flamma Chimera:

*Sive quos Elea domum reducit,
Palma Cœlestes; pugilemve, equumve
Dicit, & centum potiore signis*

Munere donat:

*Flebili sponse juvenemve aptum
Plorat; & vires, animumque, moresque*

tibus monstra ex hominibus,
& equis composita esse credita
sunt, quos centauros appella-
verunt, à jaculis, quibus tauros
interfecerant. Illi cum in Hip-
podamiam, & Pirithoi nuptiis,
inatronas quasdam pulsassent,
& Pirithoum ipsum tractassent
contumeliosius, ab eo cæsi
sunt. Od. 16. l. 1. Ovid. lib. 13.
Metam.

Chimera. Mons Lyciæ fuit;
cujus in vertice leones stabula-
bantur; in radice, serpentes, in
medio, capræ pascebant: unde
nata fabula, monstrum esse
leonino capite, alvo caprinâ,
serpentinâ caudâ, flammâ vom-
ens ore, &c. Hoc monstrum
Bellerophon devicit.

Sive, &c. subaudi, canit;
seu canit Pindarus eos, quos
Elea palma, id est, corona re-
lata in ludis Olympiis, apud
Eliden, Græciæ civitatem,
celebrari solitis, reducit do-
mum Cœlestes, id est, Superis
æquales, Cœlestibus, ob rela-

tam cum victoria gloriam;
comparandos.

Pugilemve, &c. Sive dicit,
sive laudat pugilem, id est, ali-
quem, qui pugno vicerit: quod
certaminis genus unum erat è
quinque certandi modis in ce-
leberrimis illis ludis usurpari
solitis; saltu, disco, cursu, lu-
ctâ, & pugilatu. Pugiles igitur
proprie nudis pugnibus decerta-
bant inter se; quos interdum
tamè armabant cestibus. Erant
autem cæsti, involucra è co-
rio bubulo facta, quibus ex-
tremam brachii partem, ad
validiores ictus infligendos,
tegebant, armabantque.

Equumve. Aut aliquem lau-
dat, qui curuli vicit certamine.
Imò equi victorum corona-
bantur, & laudabantur.

Signis. Statuis.

Munere, &c. Versibus; quod
potiores, & pluris æstimandi
sunt, quàm centum statuae.

Flebili. Dignæ fletu, ac la-
chrymis,

Aureos ducit in astra, nigroque

Invidet Orco.

Multa Dircaum leuat aurâ cygnum,

Tendit, Antoni, quoties in altis

Nubium tractus; ego apis Matina

More, modoque,

Grata carpentis thyma per laborem

Plurimum, circa nemus, avidique

Tiburis ripas, operosa parvus

Carmina fingo.

Concines majore Poëta plectro

Cæsarem, quandoque trahet feroces

Per sacrum clivum, meritâ decorus

Fronde, Sicambros;

Educit in astra. Laudibus
in Cœlum tollit.

Invidet. Vindicat ab Orco;
morti quasi, & oblivioni ere-
ptum, immortalitate donat.
Quæ enim aliis invidemus, adi-
minimus, aut certè adimere illis
volumus.

Multa, &c. Pindarus, cygnus
ille Dirceus, id est, vates The-
banus, (à Dirce, fonte vicino
Thebis, quæ urbs est Græciæ in
Bœotia) multo vento, aurâ fa-
vente, & secunda, in altas nubes
tollitur: id est, utitur in his om-
nibus dicendis, sive Deos, sive
Reges, & victores canat, stylo
sublimi, & humum spernit fu-
giente pennâ.

Cygnum. Poëtæ cum Cy-
gnis, qui suavissimè canere fe-
runtur, comparari solent.

Nubium tractus. Aëris vasta
spatia, ubi nubes pendent, ac
trahuntur. Tractus de terra
pariter, & mari dicitur, pro re-
gione, æquore.

Matina. Matinus est mons
Italiæ, in Calabria.

Uvidi. Humidi. Tiburis au-
tem ripas dicit, pro ripis flu-
minum, quibus Tibur alluitur.

Operosa. Elaborata, laboriosa.

Fingo. Elaboro.

Poëta. Tu, Antoni, Poëta
præstantissime.

Majore. Quam ego scilicet.
De plectro, vid. Oden. 1. lib.
2. sub finem.

Quandoque. Quando.

Clivum. Viam Sacram, per
quam triumphantes Capito-
lium petebant.

Sicambros. Germania popu-
los,

Quo nihil majus, meliusque terris
Fata donare, bonique Divi,
Nec dabunt; quamvis redeant in aurum

Tempora prisca.

Concines letosque dies, & Urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu; forumque

Litibus orbem.

Tum mea (si quid loquar audiendum)

Vocis accedet bona pars, & O Sol

Pulcher, ò laudande, canam, recepto

Cæsare, felix.

Tuque dum procedis, Io triumphæ,

Non semel dicemus; Io triumphæ,

Civitas omnis; dabimusque Divis

Thura benignis.

Ios, ubi est nunc Gueldria. Bellū
in eos gestū est, circa ann. 738.
Vide 2. Indicē Odarū, ad hunc
annum. Ab ea regione orti sunt
Franci, & in eas, quas obtinent
modò, Gallias effusi.

Super. Propter

Reditu. E Germania, quò se
cōtulerat, bello Sicambrico; ex
quo cū in Gal^{ia} is esset profe-
ctus, inde rediit Romam anno
V.C. 741. ubi nunc Julius An-
tonius Prætor n gerebat.

Litibus orbem. In publica le-
gitia, vel luctus, silebat forum;
id est, lites nullæ agebantur:
idque appellabant *juslitium*.

Tum mea, &c. Tum addā vo-
cis meæ bonam partem, ad au-
gendā publicam gratulationē

contendam vocem, & exclama-
bo; O Sol, ò dies pulcher, &c.
Audiendum. Audiri dignum,
quod tanti sit.

Felix. Ego, felix ob Cæsa-
rem reducem, canam, &c.

Recepto. Recuperato, qui vi-
debatur amissus: vel, cujus sa-
lus in dubium veniebat, pro-
pter incertos belli eventus.

Tuque, &c. Ipsum trium-
phum, pro more, tanquam si
esset persona, compellat. Vel,
ipsum Antonium alloquitur;
qui, ut erat Prætor, processu-
rus erat, id est, insigni quadam
pompa, cultuque incessurus, ad
ordinandum, triumphum, &
cohonestandum.

Io, Vox ætæ, & index; alias

*Te ducem tauri, totidemque vacca,
 Me tener solvet vitulus, relicta
 Matre, qui largis juvenescit herbis
 In mea vota,
 Fronte curvatos imitatus ignes
 Tertium Luna referentis ortum,
 Quà notam duxit, niveus videri,
 Cetera fulvus.*

doloris, & fletus.

Solvat. Voto. Damnari dicuntur voto, quibus id quod optaverunt, quod voverunt, contigit; & ita obligantur: solvuntur isto quasi vinculo, cum id, quod Superis promiserant, reddunt.

Relicta matre. A lacte depulsus.

Juvenescit. Crescit, adolescit.

Fronte, &c. Habens cornua

in fronte curvata, instar Lunæ crescentis, & tertio die apparentis.

Quà notam, &c. Certâ corporis parte (fortasse in fronte, ubi pecudes solent notari, ut agnoscantur cujâ sint) notâ candidâ insignis, cætero corpore, quod spectat reliquas partes corporis, fulvus.

Niveus videri. Hellenisimus, pro niveus visu.

O D E II.

Gratias agit Melpomenæ, pro beneficio lyricæ
 Poëseos, sibi ab ea concesso.

Quem tu Melpomene semel

Nascentem placido lumine videris.

Illum non labor Isthmii

Quem tu, &c. Cui nascens favere dignata sis.

Melpomene. Una è Musis.

Labor Isthmii. Certamina Isthmica. Isthmus est angusta pars terræ, interjacent inter duo maria. Celeberrimus est Corinthiacus i. Græcia, in fau-

cibus Peloponn si, inter Ægæum, & Ioniæ mare. In colliis est Corinthus; cujus urbis Rex olim Sisyphus certamina quædam instituit, in honorem Melicertæ. Eodem postea Theseus Neptuno dedita; celebrabantur quinto quo-

Clarabit pugilem; non equus impiger

Curru ducet Achaico

Victorem: neque res bellica Delijs

Ornatum folijs ducem,

Quod Regum tumidas contuderit minas;

Ostendet Capitolio:

Sed quæ Tibur aqua fertile præsfluunt,

Et spissa nemorum coma,

Fingent Æolio carmine nobilem.

Roma, principis urbium,

Dignatur soboles inter amabiles

Vatum ponere mœchore;

que anno, ut vult Plin. lib. 4.

vel, ut docet Pindarus, tertio.

Clarabit. Clarum efficiet.

Pugilem. Vide Oden superiorem.

Curru, &c. Id est: non sedebit in curru Achaico victor, ob equorum suorum perniciositatem. Achaicum vocat currum; quia Corinthus, & Isthmus, in quo fiebant certamina Isthmica, de quibus agit, sunt in Achaia, Peloponnesi parte.

Neque res, &c. Ordo est: Neque res bellica, res præclare in bello gesta, eum ostendet Capitolio ducem, & imperatorem triumphantem, ornatumque folijs Delijs, id est, laureâ Apollinari (à Delo insulâ, Apollini sacrâ) quod Reges superbos, minacelq; confuderit, profligaverit. Non ibit Romam, post hostes victos, gratias agens

æturus Jovi in Capitolio:

Tibur. De illa urbe, vide librum 2. Od. 4.

Præsfluunt. Præterfluunt, alunt, magnâ ubertate, & copia: nam sæpe auget verbi, cui jungitur, significationem vocula ista, præ.

Fingent, &c. Reddent idoneum, ut Æolia carmina conficiat, quibus nobilitetur, & famam insignem sibi comparet. Poëtæ sylvarum amœnitate, ac secessu maximè gaudent.

Æolio carmine. Lyrico: quia Alcaeus, & Sappho, ejus carminis auctores, quos Horatius imitatus est, erant oriundi à Lesbo insulâ, & ex urbe Mitylene, quæ ditionis Æolicæ erat; ut dictum libro tertio.

Roma soboles. Romani.

Et jam dente minus mordeor invido.

O testudinis aurea

Dulcem qua strepitum, Pieri, temperas!

O mutis quoque piscibus

Donatura cygni, si libeat, sonum!

Totum muneris hoc tui est,

Quod monstror digito pratercuntium,

Romana fidicen lyra;

Quod spiro, & placeo (si placeo) tuum est.

Testudinis. Lyra testudo vocatur; quia impositæ sunt fides, sive chordæ, ligao incurvo, in morem tegminis, & tergi testudinci: vel, quia primam lyram compegit Mercurius ex ejusmodi concha, & tergo testudinis.

Strepitum. Testudinis cantû.

O Pieri. Vocativus, à recto Pieris. *O Musa, ò Melpomene.* Musæ vocatæ sunt Pierides, à Pierio fonte Macedonia, ipsis sacro.

Temperas. Moderaris: quæ lyram meam regis.

Cygni sonum. Cygneam vocem. In dictione, *Cygni*, prima syllaba est, *cy*; secunda, *gni*: unde prima syllaba est brevis. Sic Martialis secundam corripit in voce, *Smargdus*, exemplo Græcorum.

Fidicen, &c. Poëta Latinus lyricus. *Fidicen* is est, qui fidibus, & lyrâ canit. Sæpè gloriatur Horatius, se principem versus Latinos lyricos fecisse.

Quod spiro. Vitâ se acceptâ referre Musis, non semel testatus est. Vide Oden 4. lib. 3. his verbis, *vestris amicum, &c.*

O D E III.

Drusi laudes, post reportatam ab illo insignem de Rhœtis, & Vindelicis victoriam.

Qualem, ministrum fulminis alitem,

Qualem, &c. Ordo est. *Qualem aquilam* (quæ ministrat Jovi fulmina, & cui ille regnum in alias volucres dedit, postquam exterritus est fi-

delem in Ganymede rapiendo) juvenile robur, & innatus vigor exire nido cogit, insciam laborum, id est, adhuc imperiam volandi, pugnandi, &c.

Cui Rex Deorum regnum in aves vagas

Permisit, expertus fidelem

Jupiter in Ganymede flavo,

Olim juventus, & patrius vigor

Nido laborum propulit inscium;

Vernique, jam nimbis remotis,

Insolitos docuere nisus

Venti paventem; mox in ovilia

Demisit hostem vividus impetus;

Nunc in reluctantes dracones

Egit amor dapis, atque pugna:

Qualemve latis caprea pascuis

Inventa, fulvae matris ab ubere

talem Drusum hostes sensere.

Ministrum fulminis. Jovis fulmina gestare aquila dicitur; vel quod, ut Plinius auctor est, nunquam fulmine feriat: vel, quod in altissimos nubium tractus evolet, ubi fulmina procidunt, & unde in terras decidunt.

Ganymede, &c. Fuit Ganymedes filius Trois, Trojanorum Regis: raptus à Jove in aquilam mutato dicitur, ut Superis in Cælo nectar misceret.

Olim. Aliquando: vulgò.

Patrius. A patre acceptus.

Vernique, &c. Ordo est: & venti verni, jam remotis nimbis, id est, jam depulsâ, & fugata hyeme, eandem aquilam, quamvis adhuc paventem, docuerunt nisus insolitos. Per *nisus*, intellige conatum, & la-

borem junioris aquilæ, in volando, in librandis pennis; in quo utitur ope ventorum, à quibus defertur, & veluti docetur volare.

In ovilia. Ad agnos rapiendos.

Hostem. Kuentem, hostili more, & impetu.

Reluctantes. Pugnaces, & contra aquilam se acriter defendentes. Mutuum enim inter se odium exercent, à natura insitum.

Qualemve, &c. Qualis est leo, cum in capream, occupatam in herbis depascendis, & nihil de hoste, ac periculo cogitantem, fertur, &c.

Fulvae matris. Leææ.

Ab ubere. Recentem ab ubere, qui non ita pridè ubera sugere desistit: quod idem est ac, *lacte depulsam, & sequenti ver-*

Jam lacte depulsum leonem,

Dente novo peritura vidit:

Vidère Rhæti bella sub Alpibus

Drusum gerentem, & Vindelici: quibus

Mos unde deductus per omne

Tempus Amazoniæ securi

Dextras obarmet, querere distulis

Nec scire fas est omnia. Sed diu,

Latèque victrices cateruæ,

Consiliis juvenis reuicta

Sensère, quid mens ritè, quid indoles

Dente novo. Nondum ad prædam, & cædem exercitatio, assuefacto.

Rhæti. In Germania sunt, ubi nunc Grifones, & Tirolensis Comitatus, ad Alpium radices.

Drusum. Cl. Drusus, filius Tiberii Neronis fuit, ac Liviae Augustæ, quæ, relicto, & annuente priori viro, Augusto nupsit, ac tertio quàm nupserrat mense, hunc Drusum peperit: de quo vide Velleium Paterculum lib. 2. c. 97. 98.

Vindelici. Infra Rhætos, ad Danubium: Baviaræ pars, & Suabiæ nunc est.

Quibus, &c. Qui Vindelici cum nunc morè habeant, & unde deducti, id est derivati, ut arment dextras securi, quali Amazones olim usæ sunt, ne-glexi, & in aliud tempus distuli diligentius investigare: Feruntur Amazones, prima secu-

rim in bello adhibuisse: erant illæ bellicosæ fœminæ, quæ magnâ partè Scythiæ circa Tanaim, & Asiæ circa Thermopontè fluvium, occupaverunt.

Nec scire, &c. Videtur hic jocari Horatius, & aliquè irridere, qui fortè, cum Drusi victorias easdè celebraret, in ea re investigandâ multus fuerat.

Victrices. Rhætorum, & Vindelicorum, qui magnas antea clades Romanis intulerant. Vide Paterc. l. 2.

Juvenis. Drusi.

Reuicta. Vixit, ut videtur, antea Romanis diu, latèque vicerant.

Mens, indoles. Mens, consilium, & prudentiam indicat; indoles, virtutem, & mores. Est autem hic ordo: sensère, quid mens, quid indoles nutrita ritè, id est, sanctè, & more, institutoq; majorum, posset.

Nutrita faustis sub penetrabilibus

Possit, quid Augusti paternus

In pueros animus Neronis.

Fortes creantur fortibus: & bonis

Est in iuvenis, est in equis patrum

Virtus; nec imbellem feroces

Progenerant aquila columbam.

Doctrina sed vim promovet insitam,

Rectique cultus pectora roborant:

Utrumque defecere mores,

Dedecorant bene nata culpa.

Quid debeat, o Roma, Neronibus,

Teseis Metaurum flumen, & Asdrubal

Penetrabilibus. In Augusti domo. Penetrabile proprie est pars illa domus, ubi coluntur Penates, seu Dii domestici: pro tota domo sumitur.

In pueros, &c. Tiberiū Nerone, & Cl. Drusum privignos suos, filios Tiberii Neronis, & Liviae: quorū tutor Augustus, ipsis à parente Tiberio moriente dictus, & animo, & benevolentia pater fuit.

Creantur. Gignuntur. Vox ista, Nero, ling. à Sabinorum, (quo ex populo erant oriundi Claudii) forte significat; Laudat igitur Drusū à patre, nimirū Tiberio Nerone: sed eundē laudat magis ab Augusto, à quo rectē fuerat educatus.

Doctrina. Institutio, educatio,

Vir, &c. Indolecti, virtutes à natura acceptas.

Rectiq; cultus, &c. Nominativus pluralis est: rectē educatio, disciplina, cura fingendæ ætatis teneræ, corroborant, augentq; mentes benè natos. Sic Od. 9. lib. 1. dixit, feros cultus hominum recentū à Mercurio fuisse formatos.

Utrumq; &c. Ubicūque, quotiescumq; mores, id est, bona illa institutio, ac disciplina defecit, negligitur, nō adhibetur; ibi multa committūtur vitia, quæ dedecorant, & corrumpunt benè nata, hoc est, indolē bonā à natura acceptā, naturæ præstantiam, ac nobilitatem.

Neronibus. Priscos intelligit Neronēs; unde orti Tiberius, & Drusus.

Metaurum, &c. Fluvius est Umbriæ, apud quem casus est, anno V.C. 146 Asdrubal, fra-

Devictus, & pulcher fugatis

Ille dies Latio tenebris,

Qui primus almâ risit adorea,

Dirus per urbes Afer, ut Italas,

Ceu flamma per tadas, vel Eurus

Per siculas equitavit undas.

Post hoc secundis usque laboribus

ter Hannibalis, cū valida manu, quā, fratri suppetias ferens, in Italiā duxerat. Eum Claudius Nero Consul, junctis cū Salinatore collegā copiis, adortus delevit; ac statim in sua castra, quæ erant in conspectu Hannibalis in Lucania, rediens antequā ipsum abiisse sensisset hostis, caput Asdrubalis in Hannibalis castra coniecit: quæ res una maximè salutis Romæ fuit, Hannibalemq; Italiā decedere coëgit. Livius, lib. 27. 28.

Fugatis tenebris Depulso metu, & periculo, quod ab Hannibale victore certissimū imminabat, si suas copias cum Asdrubalis exercitu junxisset.

Qui primus, &c. Qui dies primus, insigni gloria, & felicitate clarus fuit. Asdrubale quippe cæso, Hannibal de receptu, & fuga cogitavit. Livius sub. lib. 27.

Adorea. Est propriè adoris copia. Ador frumentū est: sumitur pro bellica felicitate, & gloria qualibet, si bene gestis;

quia antiquorū opes frumenti copiā maximè contingebantur.

Afer ut, &c. Primus dies ille fuit auspicatus, & felix, posteaquā, ex quo, dirus Afer, id est, Hannibal, Italiam populabundus peragravit.

Per tadas. Tada hīc, est arbor quædam, igni concipiendo apuissima, ex qua fieri solebant facies; quæ idcirco dictæ quoque sunt tadas.

Equitavit. Omnia vastando peragravit, instar flammæ sylvam pervolantis, aut venti per mare Siculum properantis. Itaque hic ordo est. Ex quo, dirus Afer equitavit per urbes Italas, ut flamma per tadas, aut Eurus per Siculas undas; subaudi, equitat, vel aliud verbum: nam venti equitare quoque dicuntur à Poëtis.

Post hoc. Post victoriam Cl. Neronis.

Secundis, &c. Fortunatis præliis.

Usque. Semper.

Romana pubes crevit, & impio

Vastata Pænorum tumultu

Fæna Deos habuere rectos.

Dixitque tandem perfidus Hannibal:

Cervi, luperum præda rapacium,

Seſtamur ultro, quos opimus

Fallere, & effugere eſt triumphus.

Gens, qua cremato fortis ab Illo,

Factata Tufcis aquoribus, ſacra,

Natoſque, maturoſque patres,

Pertulit Auſonias ad urbeſa

Duris ut ilex conſa bipennibus,

Nigra feraci frondis in Algido,

Romana pubes. Romani.

Tumultu. Sic ferè vocabant bella civilia, & domeſtica; itè ea, quæ in ipſa Italia gererètur.

Rectos. Quorum antea deſectæ jacebant ſtatuæ.

Perfidus. Vel, quia Pœni erant inſignes ob perfidiâ; vel, quia primus Hannibal fœdus violavit, quod, poſt primum bellum Punicum, Romanos inter, & Afros initum fuerat.

Cervi, &c. Eſt oratio Hannibalis, ad ſuos milites. Ordo eſt: nos Pœni, inſta cervorû, ſeſtamur, id eſt, agitamur bello Romanos, qui ſunt inſta luporû rapaciû, quorû præda ſumus

Ultrò. Quia tertiu bellu Punicum Carthaginienses moverunt, non laceſſiti à Romanis.

Opimus. Amplius, magnificus. Opima propriè ſpòlia di-

cebantur, quæ dux duci hoſtium detrahebat.

Fallere, &c. Latere: in triumphû loco ducere debemus, ſi eos ſalvi effugiamus.

Gens, &c. Romani, à Trojanis oriundi.

Factata. Variis tempeſtatibus agitata, in mari Tyrrhenc. Vide initium lib. 5. Æneid.

Sacra. Religionem; ſacrorum ritus.

Maturoſque patres. Senes.

Auſonias. Italas. Auſon Rex Italiae fuit, à quo nomen illi regioni factum.

Ut ilex conſa, &c. Ampurata: ſenſus eſt; ut ilex, id eſt quercus, in Algido feraci nigrae frondis, id eſt, fœcundo denſis arboribus, (Algidus eſt mons propè Romam) ſi ejus rami aliquo amputentur, &

Per damna, per cades, ab ipso

Ducit opes, animumque ferro.

Non hydra secto corpore sumior

Vinci dolentem crevit in Herculem;

Monstrumve summisere Colchi

Majus, Echioniaeve Theba.

Merses profundo, pulchrior evenit:

Luſtere, multa prouet integrum

Cum laude victorem, geretque

quasi inutiles capilli tondeantur, magis, repullulat, & ab ipso vires ferro sumere videtur: sic Romani suis cladibus fortiores fiunt, &c.

Ducit opes. Vires acquirit, comparat.

Hydra. Serpens fuit in Leina palude, propè Argos. Septē illi capita, aut etia plura, quorū unum si secaretur, alia duo, vel tria, in ejus locum succrescebant: unde vocatur ab Horatio alibi, *numerosum malum*. Nam Hercules denique, licet grē, perdomuit, admoto igne, quo fecunda capita extinxit.

Crevit. Multiplicatis capitibus.

Summisere. Quasi ex insidiis immisere: ē terra eduxere. Sic tellus dicitur a Lucretio flores summittere, id est, producere; arbor se subicere dicitur a Virgilio, id est, se agollere ab humo, crescere.

Monstrumve. Pra. nē ger-

vigile, tauros ignivomos significat, armatos etiam homines, ex anguineis dentibus natos. &c. quos Jason ope Medee profigavit, ac domuit. Vide lib. Epodon, od. 3. Ovid. 7. Metam.

Colchi. Asiae populi, propè mare Caspium.

Theba. Cadmus, antequam Thebas conderet, jussus est ab oraculo dentes serpentis serere: ex illis dentibus armati milites nati sunt, & inter illos Echion, qui deinde Cadmi gener fuit, & ejus adjutor in Thebis extruendis; unde vocat eas Horatius Echionias. Sententia igitur est: non majora fuisse nostra in Colchide, aut Thebis olim nata, & mirabilia pra, quam ipsa Roma sit.

Merses, &c. Si coneris Romanos mersare in profundum mare; hinc evenient, id est, emergent, fortiores: si luſteris cum eis, & puges, te, integrū hostem, & recentibus instruetum

Prælia conjugibus loquenda.

Carthagini jam non ego nuncios

Mittam superbos: occidit, occidit

Spes omnis, & fortuna nostri

Nominis, Asdrubale interempto.

Nil Claudia non perficient manus;

Quas & benigno Numine Jupiter

Descendit, & cura sagaces

Expediunt per acuta belli.

Etum copiis, antea victorem,
proruent, delebunt. Luctari
propriè dicuntur, qui inter se
manibus, pedibusque certant
uter utrū proruat, ac dejiciat.

Loquenda. Deploranda, ob
amissos maritos; laudanda, ob
servatos: vel, quæ viri uxoribus
renarrent, domum reversi.

Nuncios. De meis in Italia
victoriis.

Nil Claudia, &c. Jam Poë-

ta loquitur; & est Oda totius
clausula.

Manus. Vires, consilia Ne-
ronum; quorum vulgò præ-
nomen erat, Claudius.

Sagaces. Cum prudentia, cō-
silioque junctæ.

Expediunt. Liberant, tutos
præstant, ac victores.

Per acuta belli. Per bella
periculosa: sic, amara cura-
rum, pro amaræ curæ.

O D E IV.

Augustum, ut in Urbem à Galliis citò redeat

hortatur; & publicam sub eo felici-

tatem celebrat.

Divis orte bonis, optime Romule
Custos gentis, abes jam nimium diu:

Divis orte bonis. Propitiis:
qui natus es singulari Deorum
beneficio: vel, qui originem
ducis à Diis. Gens enim Julia
per Æneam à Venere deriva-
ta erat; & Julius Cæsar, Au-
gusti pater adoptione, in Di-
vos relatus fuerat; unde in

numinis Augustus passim *Divus*
filius appellatur.

Romula. Romanæ, pro, Ro-
muleæ.

Abes. Profectus erat in Gal-
lias, anno 738. rediit, anno
741. Vide Indicem 2. Oda-

Maturum reditum pollicitus **Patrum**

Sancto Concilio, redi.

Lucem redde tua, dux bone, patria:

Instar veris enim vultus ubi tuus

Affulsit populo, gravior i: dies,

Et Soles melius nitent.

Ut mater juvenem, quem **Notas** invido

Elatu Carpathii trans maris aquora

Cunctantem spatio longius annuo

Dulci detinet à domo,

Votis, ominibusque, & precibus vocat;

Curvo nec faciem littore dimovet:

Sic desideriis ieta fidelibus

Quarit patria Casarem.

Tutus bus etenim rura perambulat:

Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas:

Pacatum volitant per mare navita:

Culpari metuit fides:

Patrum, Senatorum.

Concilio, Senatui, ordini.

Instar, &c. Postquam tuus vultus, verno tempori similis, nobis affulsit; dies amœniores sunt, & Sol novâ luce redimirus videtur.

Juvenem, Filium.

Invido, Adverso: quasi reditum filii invideret parenti. Notum diximus alibi esse ventum procellosum, à meridie flantem.

Carpathii, Carpathus insula est, inter Rhodum, & Cretam.

Aquora, Valtas, & aqua spacia.

Cunctantem, &c. nunc diu-

tius morantem.

Ominibusque, Capiendo idem talem auguria, & omina, quæ illi filii reditum adpromittant. Sumebantur autem omnia interdum ab avibus, interdum à pecudibus, &c.

Curvo, Prono, devexo.

Dimovet, De rahit, dejicit.

Ieta, Percussa, commota.

Quarit, Absentem requirit.

Nutrit, Saturat frumento, & implet.

Faustitas, Felicitas, siugum copia.

Culpari, &c. Fides cavet ne culpetur, ne accusetur perfidia: omnes fidem alijs datam servant.

Nul.

*Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos, & lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperæ;
Culpam pœna premit comes.*

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythens?

Quis, Germania quos horrida parturit

Fœtus, incolumi Casare? quis fere

Bellum curet Iberia?

Condit quisque diem collibus in suis;

Et vitæ viduas ducit ad arbores:

Hinc ad vina redit latus; & alteris

Te mensis adhibet Deum:

Mos, & lex, &c. Turpia, & obscœna flagitia domantur, comprimuntur bonis moribus, id est, disciplinâ, & studio virtutis, ac legibus. Legem tulit Augustus de adulteriis, & pudicitia.

Maculosum nefas. Sic vocat frequentiam adulteriorum, quæ labem, & maculam clarissimis familiis inusserant.

Laudantur, &c. Fœminæ partu levatæ laudantur ob filios similes parentibus: quæ similitudo arguit eos spurios non esse.

Culpam, &c. Pœnæ sceleratos citò consequuntur, & plectunt.

Parthum. Parthi sunt in Asia, Persidem occupârunt. Scythæ sunt Septentrionalis Asiæ populi.

Fœtus. Homines: olim Germani erant procèrâ, & immani staturâ. Illi Augusti adven-

tu in Gallias territi, arma posuerant, ut Hispani, qui nuper ab Agrippa domiti, nonnihil deinde turbaverant.

Iberia. Hispaniæ, ab Ibero flumine.

Condit. Sepelit, id est, totum transigit. Ita Virgilius dixit, *diem componi*; quæ vox etiam funerum est: Plautus *comburit*.

Et vitæ, &c. Jungit, & maritat vitæ quibuscum arboribus sterilibus, & sine illa quasi viduis: tales sunt ulmus, populus, &c.

Alteris, &c. In secundis mensis, te cum cæteris Divis jungit, invocatque. Sublatâ mensâ primâ, & majoribus ferculis, alterâ ponebatur: in eaque vulgò poma, fructus, ac præsertim vinum generosius; quo Diis libabant, & agebant gratias.

*Te multà prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris; & laribus tuum
Miscet Numen, uti Gracia Castoris,*

Et magni memor Herculis.

Longas ò utinam, dux bone, ferias

Præstes Hesperia, dicimus integro

Sicci manè die; dicimus uvidi,

Cùm Sol Oceano subest.

Diffuso pateris. De pateris
fuso: de cyatho enim funde-
bant in terram aliquid vini,
antèquàm biberent, illudque
Diis offerebant.

Laribus. Privatis cujusque
domûs, & familiæ Diis.

Uti Gracia. Vt Græcia, me-
mor, & grata pro acceptis be-
nificiis, miscet Diis nomen
Castoris, & Herculis; id est,
laudibus Deorum, & Hymnis
admiscet laudes Castoris, &c.
De Castore. Vide lib. I. Ode
III. *Sic te Diva, &c.*

Ferias. Otium, pacem: fe-
riæ dies festi, seu vacui ab o-
pere, dicuntur; per quos inte-
runtur epulæ, victimæ feriun-
tur.

Hesperia. Italiæ.

Integro. Recenti, novo, ex
quo nondû quidquâ decisum,
& decerpium est ad laborem,
& opus; id est, primo manè.

Sicci. Jejuni.

Uvidi. Humidi, id est, po-
ti, cœnati: vino madidi.

Cùm Sol, &c. Vesperè: cùm
Sol Oceano mergitur.

O D E V.

Precatur Apollinem, ut sæculare carmen à se
compositum probet, ac tueatur. Virgines,
ac pueros, ut ritè illud reci-
tent, monet

Dive, quem proles Niobæa magna

Dive, &c. O Apollo, quem
filii Niobes sensere vindicem
linguæ magnæ, id est, tro-
næ, ac superbæ. *Nid-*

Tantali filia, uxor Amphio-
nis Thebarum Regis, cùm
liberos 12. haberet, sex Ma-
tes, totidem puellas, Lato-
nam

*Vindicam lingua, Tityosque raptor
Sensit, & Troja propè victor alta
Phrbius Achilles,*

*Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidis marina,
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.*

*Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit latè, posuitque collum in
Pulvere Teucro.*

*Ille non inclusus equo Minerva
Sacra mentito, malè feriatos
Troas, & latam Priami choreis*

nā spernere ausa erat, quæ duos
tantum edidisset. Vlti matrè,
Apollo, & Diana, omnes libe-
ros Niobes sagittis cōfecerunt:
ipsa Niobe dirigit dolore, &
in saxum est mutata. Ovid. 6.
Metam. qui dat illi 14. libe-
ros; cū alit, tantum 12.

Tityosque. Nominativus est
Græcus, pro Tityus: de illo vi-
de lib. 2. Od. 4. & lib. 3. Od. 4.
Vocatur raptor, quia Latonam
rapere voluerat, ac temerare:
inter Gigantes numeratur.

Propè victor. Hectore nimi-
rū interfecto.

Phthius. Oriundus Phthiā,
urbē Thessaliæ. Paris, juvante
Apolline, Achillem in ejus
tēplo sagittā interfecit.

Thetidis, Thetis, Dea mar-

na, Nerei filia.

Dardanas. Pro, Dardaniæ;
Trojanæ: & postea Teucro,
pro Teucro, id est, Trojano.
Teucer Dux fuit Trojanorum;
de quo vide Od. 6. l. 1. & 13.

Cuspide. Hastā immani.

Mordaci ferro. Securi, vel
ferrā.

Equo, &c. Equo ligneo, qui
fingebatur Minervæ dicatus à
Græcis, pro reditu in patriam,
equum hunc illi à se pro-
missum, quippe pugnaci, &
bellatrici Deæ, simulantibus.
Hinc dicitur ab Horatio, *equus
mentitus sacra Minerva.* Vide
Virg. 2. Æneid.

Malè feriatos. Malè cessan-
tes, otio intempestivo, cho-
reis, & populis indulgentes.

Falleret aulam:

Sed palam captis gravis, heu nefas! heu!

Nescios fari pueros Achivis

Ureret flammis, etiam latentes

Matris in alvo:

Ni, tuis victus Venerisque grata

Vocibus, Divum pater annuisset

Rebus Ænea potiore ductos

Alite muros.

Doctor arguta fidicen Thalia

Phæbe, qui Xantho lavis amne crines,

Daunia defende decus Camæna,

Falleret. Fefellisset, latuisset: non se in equi latebras abdidisset, ut Priami aulam, & proceres noctu invaderet.

Sed, &c. Ordo est: sed captis, & expugnatis palam, ac luce, subaudi, Trojanis, ureret eorum infantes flammis Achivis, id est, Græcis, à se accensis.

Gravis. Durus, cradelis.

Nescios fari. Nondum peritatem loqui valentes.

Annuisset, &c. Concessisset rebus, id est, fatis, & fortunæ *Epeæ*, muros ductos feliciotibus quàm Troja auspiciis: hoc est, annuisset, ut Æneas intereretur secundis rebus, & duceret, seu, cōderet muros Romæ non evertendos olim; ut Trojani ceciderant. Ales, in executione sumitur pro auspicio, quia auspicia propriè ex

avium cantu, & volatu petebantur; ut sæpe antea dictum.

Doctor, &c. O Phæbe, qui fidicè peritissimus, doces Thalam argutam, id est, rectè carentem, sonorâ voce præditam. Thalia una è Musis est.

Xantho amne. Duo fluvii sic vocati sunt; alter in Troade; alter in Lycia: utraque regio nota fuit Apollini, & amica.

Lavis crines. Solebant veteres in amnibus crines lavare, ut melius niterent, crescerentque.

Camæna Daunia. Id est, Musæ Italiæ, sive, meorum versuum: erat enim ortus ex Apulia, in qua regnavit olim Daunus, Turni pater. Sententia est: fac ut mei versus placeant; decus illis, & gratiam apud omnes concilia.

Lævis Aggriæ.

*Spiritum Phæbus mihi, Phæbus artem
Carmini, nomenque dedit Poëta.
Virginum prima, puerique claris
Patribus orti.*

*Delia tutela Dea, fugaces
Lyncas, & cervos cchibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum:*

*Ritè Latonæ puerum canentes,
Ritè crescentem face noctilucam,*

Lævis. Imberbis, qui malas
habet læves.

Aggriæ. Vocativus est Græ-
cus, significans eum qui viis
præest: id muneris dabant A-
pollini; statuasque illi in viis,
pro foribus adium, ponebant.

Spiritum. Ingenium ad Poë-
sim factū: impetum Poëticum.

Prima. Primariæ, nobilio-
res. Sæculare carmen à lectis-
simis pueris, puellisq; 27. pa-
trimis, & matrimis, id est, quo-
rum pater, & mater essent su-
perstites, canebatur; idq; ma-
gno ducebant honori parêtes,
quorum liberi eligerentur.

Tutela, &c. Id est, vos, qui
estis in fide, ac tutela Dianæ,
natæ in Delo. Pueri, & puel-
læ, antequàm in matrimoniū
collocarentur, erant in Dia-
næ fide. Delos porrò est insu-
la Maris Ægæi, patria Dianæ,
& Apellinis.

Cchibentis. Sistentis, & in-
terficientis.

Lesbium, &c. Numeros, &
modos Odæ lyricæ Sæcularis,
quā vobis recitandā dabo, ob-
servate; & cantū vestrum mo-
deramini è strepitu, & concen-
tu lyræ, quā pollice percutiā,
dum vos verba recitabitis. Vo-
cat autē lyricos numeros, *pe-
des Lesbios*; quia primū sunt
inventi ab Alcæo, & Saphone,
qui nati erant in urbe Mityle-
ne, primariā insulæ Lesbi. De
carmine Sæculari, plura vide
in ultima Ode libri Epodon.

Ritè. Sanctè, religiosè.

Puerum. Filium.

Crescentem face. Cujus fax,
seu lumen crescit.

Noctilucam. Dianam, quæ
noctu lucet: quia eadem est
ac Luna. Carmen autē Sæ-
culare recitabatur, cū Luna
exergere inciperet.

Prosperam frugum, celeremque pronos

Volvere menses.

Nupta jam dices: Ego Dīs amicum,

Sæculo festas referente luces,

Reddidi cæmen, docilis modorum

Vatis Horatī.

Prosperam frugum. Quæ facit, ut lætæ sint fruges; quæ illarum copiam, & proventum impertit. Nihil autem subauditur: sed hoc adjectivum à Latinis ita cum gignendi casu ponitur.

Celeremque, &c. Celerem in volvendis mensibus: Hel-lenis-mus, seu Græca locutio. Luna Zodiacum diebus 27. e-metitur, quem Sol uno tantum anno lustrat: id autem fit, non quia reverâ celerior est Sole; sed quia circulum minorem describit, quippe terræ propior.

Pronos. Quasi citò, & sponte suâ cadentes, ac desinentes.

Nupta, &c. Tu, ò Virgo, carnem meum recitatura (unam

alloquitur, omnium nomine) cum eris olim nupta, dices, atque ita gloriaberis: Vna eram ex iis, quæ recitabant carmen Sæculare, Dianæ, & Apollini gratissimum, ab Horatio vate compositum.

Sæculo, &c. Exacto sæculo, & revehente dies festos, ac solemnes &c. Vide Sæculare, in fine libri Epodon.

Reddidi. Fideliter recitavi, cecini.

Luces. Per sex enim dies, noctesque agebantur Sæculares illæ feriæ.

Docilis modorum, &c. Postquam ab eodem Horatio didici, & memoriæ mandavi ejus modos, seu Oden.

O D E VI.

L. Manlium Torquatum admonet de vitæ brevitate.

Hexameter D *Issugère nives, redeunt jam gramina campis, Arboribusque coma:*

Matat terra vices, & decrescuntia ripas

Vices. Mutatur, errat gratâ jam habet: antea iners, & frigida, nunc læta, & aperta est.

Flumina pratercunt:

*Gratia cum Nymphis, geminisq; sororibus, aude
Ducere nuda choros.*

*Immortalia ne speres monet annus, & alium
Quæ rapit hora diem:*

*Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit ætas
Interitura, simul*

*Pomifer autumnus fruges effuderit; & mox
Bruma recurret iners.*

*Damna tamen celeres reparant Cælestia Luna:
Nos ubi decidimus,*

pratercunt. Infra ripas solitæ eunt, ac descendunt; arctiori utuntur alveo.

Gratia. Tres sunt Gratiæ, seu Charites, Aglaia, Thalia, Euphrosine; beneficiis, & amicitia præsumt: hinc sine vestibus pinguntur; quia sincera, & fuci, ac simulationis expers, debet esse amicitia, & beneficentia: juvenes, quia beneficiorum memoria nunquam debet consensescere: earum una averfa pingitur, duæ ad nos conversæ; quia duplicem pro accepto beneficio gratiam referre oportet, ac beneficium unum duobus compensare. Ab accipiente gratiam duplicem reverti decet.

Audet. Quæ hyeme prodire non audebat.

Immortalia, &c. Ne rem ullam æternâ putes: ne vitam

semper duraturam confidas:

Rapit, &c. Finitis enim horis, dies quæque præterit, absolvitur.

Proterit. Protrudit, abigit.
Simul. Statim atque.

Damna, &c. Sensus est: tamen Luna, quæ celeriter menses evolvit, citò reparat damnum luminis sui Cælestis, quod patitur, cum decrescit: brevi enim fit plena, & integram suam lucem recipit. Vel; tamen hæc damna temporum, & tempestatum vicissitudines, brumæ incommoda, &c. reparant, ac refarciunt Luna, Sol, & ceteri Planetæ. Lunam autem præcipuè nominat; quia vis ejus est maxima in cæcinnia, quæ è terra gignuntur. Ita Læbinus explicat. Damna porro tempestatum, Horatius appellat *Cælestia*; quia Cælum pro

Quò pius Æneas, quò Tullus dives, & Ancus,
Pulvis, & umbra sumus.

Quis scit, an adjiciant hodierna crastina summa
Tempora Dî Superi?

Cuncta manus avidas fugient haredis, amico
Qua dederis animo.

Cùm semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria,

Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum

aëre sæpe sumitur, & præci-
pua mutatio in aëre fit. Porro
singule tempestates aliquid vi-
dentur accipere, & afferre dâ-
ni, cùm mutantur: ver enim
desinens amittit temperiẽ sua-
vissimam, æstas calorẽ, & mes-
ses, autumnus fruges, &c.

Quò pius, &c. In eum lo-
cum, in quem deciderunt Æ-
neas, Tullus, & Ancus: nempe
ad Inferos. Tullus Hostilius
fuit Rex Romanorum tertius:
Ancus vero quartus.

Summa. Ad nume-
rum, & summam annorum,
quos hactenus viximus, quos
hodiẽ numeramus. Benè Mar-
cialis: *Sera nimis vita est cra-
stina; vive hodiẽ.*

Tempora crastina. Diem cra-
stinam.

Cuncta, &c. Quæ animo, &
genio tuo dederis, ea subtra-
hes prudenter. ha. di. ro.

non venient in ejus manus illæ
læ opes, quas in epulas, in lu-
dum, impenderis.

Minos. Judex Inferorũ notus:
Arbitria. Judicia: vocat
splendida, id est, publica, su-
perba: cùm de te pro arbitrio
statuerit. Vulgò *arbiter*, judex
privatus est, qui ex æquo,
& bono litem inter dissiden-
tes ortam dirimit amicẽ.

Torquate. L. Manlius Tor-
quatus, ad quem Horatius hæc
scribit, Consulatu gessit, eodẽ
anno, quo natus est Horatius.

Genus. Nobilitas: originem
enim ducebat iste Manlius, ab
illo Manlio, qui, quòd Gal-
lum interemptum torque spo-
liasset, Torquati cognomen
est adeptus.

Restituet. Subaudi, vitæ,
amicis.

Infernis. Ipsi Dii non possunt
eos, quos habebant cha-

Liberat Hippolytum:

*Nec Lethæ valet Theseus abrumperè charo
Vincula Pyrithoo.*

riſſimos, ab Inferis revocare: quis mortalium id moliri, aut ſperare auſit?

Diana, &c. Quamvis vulgò diceretur *Æſculapius* Hippolytum revocaſſe ab Inferis; hoc tamen Horatius irridere hîc videtur.

Hippolytum. Theſei filius fuit, qui, cùm amores impios *Phædræ* ſuæ novercæ reſpue-
ret, accusatus ab ea eſt apud *Theſeum*; qui filio malè pre-
catus; *Neptunum* rogavit, pœ-
nas, ut ab eo ſumeret. *Neptu-
nus*, immiſſis phocis, id eſt,
marinis monſtris, terruit e-

quos, à quibus trahebatur in
littore deambulans Hippoly-
tus; ita, ut eum excuſſum cur-
ru, & loris implicatum, lace-
raverint.

Lethæa. Inferorum vincula,
quibus homines ita detinentur
in Inferis, ut evadere non poſ-
ſint. *Lethe* eſt Inferorum flu-
vius.

Pyrithoo. Fabulantur Poëtæ
deſcendiſſe *Theſeum* ad Infe-
ros cum *Pyrithoo*, ut *Proſer-
pinam* raperet; utrumq; à *Di-
te*, ſeu *Plutone*, captum; man-
ſiſſe in vinculis *Pyrithoum*;
ſoluto, *Herculis* ope, *Theſeo*.

O D E VII.

Amico mittit Carmina, & muneris pretium
declarat.

Selepi. **D**onarem pateras, grataque commodus,
Cenſorine, meis ara ſodalibus;

Donarem tripodas, præmia fortium

Commodus. Liberalis, beni-
gnus. Solebant Romani Sa-
turnalibus ad amicos munera
miſſitare: Horatius pro mune-
re mittit verſiculos.

Cenſorine. Cajus Marcius
Cenſorinus. Conſulatum geſ-
ſit annò V. C. 746. Cajum Ce-

ſare, Auguſti nepotè, in Orien-
tè ſecutus, ibi deceſſit, octavo
poſt Horatii obitum anno, vir
omni laude ornatiffimus.

Æra. Lebetes, valli, ſtatuae
æreas.

Tripodas. Erant iſti trip-
odes, geſtes ollæ, & cacabi.

*Graforum: neque tu pessima munerum
Ferres; diuite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hac mihi vis; non tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus; carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus, & vita redit bonis*

tribus fulti pedibus: iis utebā-
tur ad coquendas igni carnes,
vel, ad mensæ ornatū, & usum,
ad aquam excipiendam, &c.

Graforum. Homerus maxi-
mè istis muneribus suos he-
roas donat passim in Iliade.

Pessima munerum. Pessima
munera: si ejusmodi munera
donarem amicis, tibi omnium
charissimo largirer optima.

Ferres. Auferres, id est, ob-
tineres, acciperes.

Diuite me, &c. Si essem di-
ves rerum, quas arte egregiā
extudit Parrhasius: si haberem
artes, id est opera, signa, vasa
artefacta, quæ protulit, id est,
in lucem edidit, elaboravit, vel
palam spectanda proposuit, ut
artifices egregii solent, Par-
rhasius, (pictor celebris Ephe-
sinus, æqualis Zeuxidis) aut
Scopas, statuarius.

Hic Scopas: ille, &c.

Solers. Peritus.

Ponere. Effingere, imitari
pingendo, aut sculpendo. So-
lers ponere, pro, solers ad po-
nendum; more Græco.

Vis. Facultas, copia, opes.

Res, &c. Sententia est: nec
tu egres istis deliciis, id est, va-
sis, lignis, tabellis delicatis, ad
ornatum, & delicias compara-
tis, neque porro eas res concu-
piscis: abundat domus tua e-
jusmodi rebus; & animus tuus
eas non nimis amat.

Dicere. Imponere, statuere.

Notis. Elogiis, inscriptioni-
bus. Notas vocabant, litteras
majusculas, aut verba, in cō-
pendium, certis notis, ut ho-
dieque fit, impositis, redacta:
qualia in inscriptionibus vi-
suntur.

Per quæ, &c. Quæ efficiunt,
ut egregii duces post mortem
quali reviviscant.

*Post mortem ducibus, non celeres fuga,
Rejētaque retrorsum Hannibalis mina,
Non incendia Carthaginis impia,
Ejus, qui domitā nomen ab Africa
Lucratus rediit, clariū indicant
Laudes, quā Calabra Pierides: neque,
Si chartæ sileant quod benè feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Ilia,
Mavertisque puer, si taciturnitas*

Rejētaque, &c. Et Hannibal à Scipione fugatus, & ab Italia rejectus, id est, in Africam retrocedere coactus, qui prius Romam se capturū minabatur. Livius l. 28. 29. 30.

Incendia. Scipio Africanus, minor dictus, Carthaginem cepit, & incendit, Impia dicitur; quia contra fidem promissam foedus fregerat, quod, bello Punico secundo confecto, compositum fuerat.

Ejus qui, &c. Scipionis Africani majoris; qui Carthaginem, & Africam domuit; unde ipsi nomen. Major dicitur, id est superior, sive senior; ut distinguatur ab Africano altero, qui, cum esset Lucii Pauli filius, adoptatus fuit à filio Africani majoris, & ipse quoque Africanus dictus.

Calabra Pierides. Ennii verus. Non statuae, non ruina Carthaginis, &c. laudem tantam Africano minori compa-

rârunt, quantam Ennii versus Africano majori. Ita explicari potest Horatius, ne dicatur fœdè lapsus historiæ insitiâ, si Africanum minorem diceret laudatum ab Ennio, qui, cum Carthago est incensa, jam obiērat, nempe anno V.C. 586. Ennius, Poëta Latinus antiquus, Rudiis, in oppidulo Calabriæ, natus Scipioni Africano majori charus fuit, ejusque res gestas scripsit.

Pierides. Supra Od. 2.

Neque si, &c. Ordo est; neque tu mercedem tuleris, si, &c. id est, nullum fructum, nullam mercedem quisquam è rebus præclarè gestis consequetur, si libri sileant quod rectè ab illo factum fuerit.

Puer. Romulus, filius Ilia, & Martis: Ilia erat filia Numitoris. Vide Florum, lib. 1.

Si taciturnitas, &c. Si de illo scriptores tacerent: quod sileat in ætus gloriæ inimicum

*Obstaret meritis inuida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum diuitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cælo Musa beat. Sic Jovis interest
Optatis epulis impiger Hercules;
Clarum Tyndaridæ fidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates;
Ornatus viridi tempora pampina
Liber vota bonos ducit ad exitus.*

um, & invidum foret.

Ereptum. Morti, & oblivioni ereptum.

Virtus. Potestas, facundia.

Potentium. Præstantium: qui possunt hæc edere miracula.

Diuitibus insulis. Campis Elysiis; quos multi ponebant in insulis Fortunatis, in mari Atlantico.

Consecrat. Immortalitate donat, & quasi Numen ponit in campis Elysiis. Volunt enim Poëtæ Æacum, ob insignem justitiæ amorem, non solum in campos Elysiis delatum, sed præpositum etiam mortuis judicandis.

Beat. Facit beatos homi-

nes, eos ad Cælum evehendos; Beare Cælo, ut beare munere. *Interest.* Præsens adest.

Tyndaridæ. Castor, & Pollux filii Ledaë, cujus maritus Tyndarus. lib. 1. Od. 3. 4.

Clarum fidus. Est appositio Tyndaridæ, qui sunt clarum fidus. Nautis favere dicuntur illæ stellæ, sive erratici ignes, qui nubibus oberrant, quosque Dioscuros, seu, Castorem, & Pollucem vocant. Vide lib. 1. Od. 3.

Liber. Bacchus; sic vocatus, quia curis animos liberat. Pampinus est folium vitis, quo Bacchus coronatur.

Vota, &c. Præstò est invocantibus: reos votorum facit;

ODE VIII.

Suos primùm versus, deinde Poësim universè,
postremò Lollium, ad quem scri-
bit, commendat.

NE fortè credas interitura, quæ
Longè sonantem natus ad Aufidum,
Non antè vulgatas per aures,
Verba loquor socianda chordis.

Non, si priores Maonius tenet
Sedes Homerus, Pindarica latent,
Cæque, & Alcei minaces,

Stesichorique graves, Camæna:

Ne credas, &c. Noli crede-
re meos versus morituros.

Natus ad Aufidum. Ego Ho-
ratus. Aufidus est fluvius A-
pulix, quæ Horatii patria fuit.
Longè sonans dicitur, quia
magno cum impetu, & strepi-
tu volvitur ex Apennino in
sinum Adriaticum.

Per artes, &c. Per Lyricos
versus Latinos, Romanis ante
me ignotos, & quorum pri-
mus artifex ego sum.

Socianda chordis. Ad lyram
canenda. Hinc isti versus ly-
rici vocantur.

Non si, &c. Ordo est: etsi
Homerus primas sedes, id est,
primum inter Poëtas locum
obtinet; non ideo tamen Pin-
darus latet, nullo in honore
est, nõdècirco jacent alii Poë-

tæ; inter quos ego etiã numerũ
aliquem, & locum obtinebo.

Pindarica. Supra Od. I.

Maonius. Ita dictus est Ho-
merus, vel à patre Mæone,
vel à patria Mæonia, seu Ly-
cia, minoris Asiæ regione.

Cæque. Simonidis, è Cæ-
insula. Persarum bella, & Græ-
corum calamitates, lugubri
carmine profecutus est. De Al-
cæo sæpe dictũ: minaces ejus
versus appellat: quia Tyran-
nos non armis tantum, sed ver-
sibus etiam acerrimis exagita-
vit. Vide Oden 10. lib. 2.

Stesichorique. Fuit oriundus
Himerâ, urbe Siciliæ; multa
scripsit Epico carmine: laudat
illum pluribus Quintilian. lib.
I. c. 10,

*Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit atas: spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Æolia fidibus puella.*

*Non sola comptos arsit adulteri
Crines, & aurum vestilus illitum
Mirata, Regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacana:*

*Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus, Sthenelusve solus,*

Lusit, &c. Scriptitavit. Anacreon, Poëta Lyricus, natus in Ionæ urbe Teo, usus est carmine admodum terfo, & elegantiori: floruit Polycratis, Samiorum Tyranni, temporibus, circa Olympiadem 62. Eum acino utque passum strangulatum obisse, Plinius tradit, c. 13. lib. 7.

Spirat, &c. Amor Æoliæ puellæ, id est, Sapphūs, (quæ nata erat Mitylenæ, quæ urbs inter Æolias urbes numerabatur, ut antè passim dictum) adhuc spirat, & quasi vivus extat in ejus versibus amatoriiis.

Calores. Amores Sapphūs, sive amatorię querelæ, quas illa commisit, & quasi credit suis carminibus. De Sappho, vide Od. 10. l. 2.

Non sola, &c. Non sola Helena Paridem amavit.

Arsit crines. Idem, Idem,

deperit. Vel, non sola arsit amore Paridis, mirata ejus comites, comptos crines, & cultum, hoc est, vestes pretiosas, ornatum corporis.

Aurum, &c. Aurum intextum opere Phrygio, vestes acupictas, & auro illusas.

Lacana. Lacedæmonia.

Teucer. Hunc Homerus ait in torquendis arcu sagittis peritissimum fuisse. Non ille solus talis fuit, inquit Horatius. De Teucro, vide Oden 6. & 13. lib. 1.

Cydonio. Cretensi. Cydon urbs Cretæ fuit, ad quam optimæ sagittis faciendis nascebantur arundines.

Vexata. Obsessa, oppugnata. Trojam primò Hercules obsedit, deinde Amazones, deum Græci.

Idomeneus, Sthenelusve. Duces Græcorum fortissimi; & quibus

Dicenda Musis pralia : non ferox

Hector , vel acer Deiphobus graves

Excepit ictus pro pudicis

Conjugibus, puerisque primus.

Vixere fortes ante Agamemnona

Multi ; sed omnes illachrymabiles

Urgentur , ignotique longa

Nocte , carent quia vate sacro.

Paulum sepulta distat inertia

Celata virtus. Non ego te meis

Chartis inornatum fitebor

Totve tuos patiar labores

Impune , Lolli , carpere lividas

Obliviones. Est animus tibi

bus sapè Homerus meminit.

Dicenda Musis. A vatibus celebranda.

Deiphobus. Frater Hectoris, Priami filius. Vide Virg. 6. *Æneid.*

Pro pudicis, &c. Pro civibus suis, pro conjuge, & filiis.

Agamemnona. Dux fuit præcipuus Græcorum ad Trojam, Rex Mycenarum.

Illachrymabiles. Indefleti.

Urgentur. Obruuntur æternâ morte, sepeliuntur oblivionis tenebris.

Sepulta. Ignorata, & latenti.

Inertia, &c. Pro, ab inertia.

Poëtæ enim dativum crebrò usurpant pro ablativo cum præpositione. Sic Horatius idem scripsit in suis Satyris, *distat sermo. i sermo merus, pro, à*

sermone distat. Sententia est, inter viros fortes, & ignavos parum esse discriminis, si de utrisque perinde sileatur: virtus nullis litteris illustrata, incognita, parum differt ab ignavia ignota, & mortuâ; parum intereit an alius vixerit ignavus, & mortuus sit; alius fortis, & generosus, si non laudetur hic, si ille non vituperetur.

Labores. Lollius maxima bella gesserat in Thracia, & Galatia: semel à Germanis fusus (quæ clades Lolliana dicta est) eos sæpius profligavit ab Augusto moderator, & custos adhibitus est suo nepoti Cajo Cæsari. Vide Vellejum, lib. 2.

Impune. Me non prohibente. Pro, à, est ordo sententiæ.

Rerumque prudens, & secundis
Temporibus dubiisque rectus,
Vindex avara fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecunia;
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus, atque fidus
Judex honestum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
Vultus; & per obstantes cætervas
Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa vocaveris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati;

tia: non patiar, ut livida obli-
 viones carpant, obsecrentque,
 impune, nemine injuriam vin-
 dicante, tot egregios tuos la-
 bores.

Rerum prudens. In rebus
 prospiciendis, in tractandis
 negotiis.

Dubiis. Adversis, duris.

Vindex, &c. Solitus eos gra-
 viter punire, qui fraudes mo-
 liuntur, ut avaritiæ suæ sitim
 expleant.

Et abstinens, &c. Qui potest
 se abstinere à pecunia, quæ
 omnia ad se ducit, trahitque.

Consulque, &c. Tuus non est
 unius anni Consulatus; id est,
 tu non tantum Consulatum u-
 nius anni spatio definitum geris,
 ut cæteri, sed totius Consuli,

& itius Magistratus officium,
 ac munus geris, quoties tuus
 animus, bonus, & fidus judex,
 id est, instar æqui judicis, ho-
 nestum bonum præfert utili,
 alto vultu, &c. Fuit autè Lol-
 lius Consul, anno V. C. 733.

Alto vultu. Erecto vultu,
 oculo irretorto.

Nocentium. Reorum; qui
 tuam integritatē student mu-
 neribus corrumpere.

Per obstantes, &c. Adulatio-
 nes, munera, largitiones; qui
 sunt judicum hostes.

Arma. Æquitatem, cōstan-
 tiam, fidem: his enim pugnat
 judex, his vincit. *Explicuit*
arma, id est, viam sibi arma-
 tus aperuit, sine clade.

Non, &c. Non rectè vocave-
 ris)

Pejùsque letho flagitium timet:

Non ille pro charis amicis,

Aut patria timidus perire.

ris beatũ, qui multa possidet. mori mavult, quàm peccatũ
Pejùs letho. Magis morte: re.

O D E IX.

Ligurinum admonet, ejus pulchritudinem
 brevi esse perituram.

10.9

O Formosus adhuc, & Veneris muneribus
 potens,

Insuperata tua cum veniet pluma superbia,

*Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint
 comæ,*

Nunc, & qui color est puniceæ flore prior rosæ,

Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidâ;

Dices heu! (quoties te in speculo videris alterum)

Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?

O Formosus, &c. O Ligurine, qui adhuc formosus es, & ferox ob Veneris munera, nempe pulchritudinem, gratiam, &c.

Cum veniet, &c. Illis rebus dicuntur plumæ venire, quæ avolant, ac fugiunt. Sensus igitur est: quâdo tua superbia, sive tua illa forma, quæ te superbum facit, abiêrit, te deseruerit, &c. Vel, per plumam, canos, aut barbam intellige; quibus forma deteritur, & flos ætatis obscuratur.

Deciderint. Senio avulsæ: senes vulgò sunt calvi.

Nunc, &c. Ordo est: quando color tui vultus, qui est nunc prior, id est, potior, pulchrior, flore puniceæ, hoc est, purpureæ rosæ, mutatus, te in aliam faciem, nempe hispidam, è pulchra, mutaverit.

Alterum. Ita mutatum ab illo, qui fueras olim, ut alterum te penè esse credas.

Quæ mens, &c. Dices: Cur eadem non fuit mihi puero mens quæ est hodie mihi se-

Vel cur his animis incolumes non redeunt gena?

? cur voluptates, & cætera
Iudicra non fugiebam tunc, ut
modò fugio?

Vel cur, &c. Vel quare non
redit mihi forma pristina, &
integer florensq; vultus, mi-

hi, inquam, his animis prædi-
to, nempe probitatem amanti,
contemnenti voluptates? Ca-
stos enim ornat forma, quæ
improbos dedecorat.

O D E X.

Phyllidem invitat, ad natalem Meccenatis, do-
mi suæ, festis epulis celebrandum.

E St mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
Et hedera vis

Multa, quâ crines religata fulges.

Ridet argento domus: ara castis

Vincta verbenis ariet immolato

Spargier agno:

Cuncta festinat manus; huc, & illuc

Curstant miste pueris puella;

Albani. Vini generosi, quod
in montibus propè Albam na-
scebatur.

Hedera vis. Copia multa:
est mihi vas hederæ; quâ he-
derâ crinem habens corona-
tum fulges, quâ caput soles
coronare cum dignitate. A-
pium, & hederam valere cre-
debant ad discutiendos vini
fumos, & arcendam ebrieta-
tem: sunt enim herbe illæ
humidiore.

Ridet, &c. Vasis argenteis
ornata splendet.

Castis. Puris, religiosis, ex
more sacrorum positis.

Verbenis. Verbeña est her-
ba, quam circum aras sparge-
bant sacrificaturi; quâ coro-
nabant aras ipsas.

Ariet, &c. Imbui, & re-
spergi sanguine agni immola-
ti cupit, gessit.

Manus. Famulorum turba.

Puella. Ancillæ.

*Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.*

*Ut tamen nôris, quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agenda,*

*Qui dies mensẽm Veneris marina
Finit Aprilem:*

*Jure solemnĩs mihi; sanctiorque
Penè natali proprio; quòd ex hac*

Luce Mecœnas meus affluentes

Ordinat annos.

Sordidum, &c. Flammæ cum impetu evolant in caminum, rotantes sordidum, & pinguem fumum in tecti vertice. Indicat lautam culinam.

Quibus, &c. Quod festum tanto gaudio celebratura sis.

Mensem Veneris. Mensem Veneri sacrum. Est autem Aprilis Veneri sacer; quia verna tempestas terræ finem aperit; ac frugibus, rebusq; cæteris gignendis favet. Vocat marinam Venerẽ; quia Venus à Poëtis

dicitur nata è maris sputi.

Finit. In duas partes propè æquales dividit. Idus enim incidunt in diem mensis cuiuslibet 13. vel 15.

Jure, &c. Est ille dies mihi meritò solemnĩs, & propè sanctior meo die natali; quia ex illo die Mecœnas ordinat, numerat ordine suos annos, affluentes, id est, alios aliis accedentes: quia nimirum est dies ejus natalis, à quo anni inchoantur.

O D E XI.

Virgilium ad Cœnam vocat.

*Am veris comites, quæ mare temperant;
Impellunt anima lintea Thraciæ:*

Mare temperant. Mitius, & aptum navigationi, fugatis cum frigore procellis, reddunt.

Anima Thraciæ. Ventī molles, qui ab Oriente flant,

ubi est Thracia, ut Italiæ opponitur. Anima sæpè pro statu, & spiritu ponitur; unde, *ventorum animo*. Sin autem velis Zephirus significari, quia

Jam nec prata rigent, nec fluvii strepant

Hybernâ nive turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,

Infelix avis, & Cecropia domûs

Æternum opprobrium, quod malè barbaras

Regum est ultra libidines.

Dicunt, in tenero gramine, pinguine

Custodes ovium carmina fistulâ;

Delectantque Deum, cui pecus, & nigri

Colles Arcadia placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili:

ferè flant verno tempore, ac sunt mitissimi; dicentur Zephyri Thracii, respectu Orientalis maris, cujus ad Occidentem est Thracia; Zephyri enim sunt venti Occidentales: & sensus erit: Zephyri, ab Thracia flantes, impellunt naves sibi oppositas, nempe in Ponto, v.g. Euxino, mari Caspio, & Carpathio; quæ maria Thraciam Occidentalem habent. Quid si legamus, *anime Thra.* scia? est enim Thraecias, ventus Occidentalis, & Favonio vicinus.

Lintea. Navium vela.

Rigent. Gelu, & frigore obrita.

Turgidi, &c. Non sunt amplius hybernis nivibus turgidi; quare non strepant.

Infelix avis. Hirundo. Progne, filia Pandionis Atheniensium Regis, nupsit Alcibiadi.

Regi Thraciæ. Ille cum Philomelæ, sorori Progne, vim attulisset, Progne suum è Tereo filium Ityn epulandum ipsi Tereo apposuit: quo cognito, Tereus cum stricto ferro in uxorem involaret, illa conversa est in hirundinem.

Cecropia domûs. Atheniensium Regiæ familiæ: quia Cecrops fuit Rex Atheniensium primus.

Malè ulta. Filiû suum evocando: mollius ulcisci potuit, *Regum.* Terei.

Deum, cui, &c. Pana, Faunum. Arcadia regio est Græciæ, in Peloponneso; ex qua in Italiam venire Pan, Februario mense, dicebatur. Vide Oden 14. lib. 3.

Nigri colles. Umbrosi.

Tempora. Tempestas jam calidior. Ver, in Italia, iter dum calore vehementi, est infestum.

Sed pressum Calibus ducere Liberum

Si gestis, juvenum nobilium cliens,

Nardo vina merebere:

Nardi parvus onyx eliciet cadum,

Qui nunc Sulpitiis accubat horreis,

Spes donare novas largus, amaraque

Curarum eluere efficax.

Ad qua si properas gaudia, cum tua

Velox merce veni. Non ego te meis

Immunem meditor tingere poculis,

festum. Vel, tempus cœnæ,
tempus serotinū, cum per diē
totū abundē collecta sitis est.

Virgili. Poëtarum princeps
fuit, Horatii amicus.

Calibus. Cales, urbs Căpa-
niæ; cujus ager vitibus felix:
hinc vinum Calenum.

Ducere. E patera haurire.

Juvenum. Drusi, & Tibe-
rii, Livii filiorum, & Marcel-
li, ex Augusti sorore geniti,
qui ejusdem Augusti postea fi-
lius adoptione fuit, ceterorū-
que nobilium, & doctorum,
qui Romæ frequentes erant,
adolescētū; à quibus unguen-
ta ejusmodi, muneris loco,
data esse faciliē Virgilio pote-
rant.

Cliens. Qui te illis dedisti,
quos observas, colis, &c.

Nardo, &c. Id est, dabo vi-
num, si tu nardum, hoc est
unguentum è nardo cōfectum
afferat. Solebant enim, ut sœ-

pè diximus, uncti, & delibuti
accumbere.

Merebere. Emes, obtinebis
à me.

Onyx. Vasculum ex onyche,
lapide pretioso, factum.

Eliciet. Adducet; persuade-
bit mihi, ut adduci jubeam
cadum integrum, &c.

Sulpitiis horreis. Apothecis,
quas Sulpitius Galba extruxe-
rat, & locabat publicè; ubi
mercatores condebant vina,
merces, &c.

Accubat. Quiescit, servatur.
Spes, &c. Qui potest proli-
xè dare spes novas, & curas
eluere.

Amara curarum. Pro, ama-
ras curas.

Ad qua, &c. Si te cupiditas
vini mei, & epularum tangit.

Tua merce. Onyche tuo, &
nardo, quo vinum meum qua-
si emendabitur.

Nihil

Plena dives, ut in domo:

Verum pone moras, & studium lucris;

Nigrorumque memor, dum licet, ignium,

Misce stultitiam consiliis brevem:

Dulce est desipere in loco.

nil contribuentem. Non dabo
vina, nisi tu quid etiam des.

Tingere. Madefacere, pro-
luere.

Plena. Locuplete, lautissi-
mâ.

Lucris. Virgilius non conte-
mnendas opes suis versibus
collegerat; quæ res illum ad
scribendû acuebat. Adde quòd
studium, & bonæ artes erudi-
torum lucra dici possunt. Ta-
men ea vox occasionem qui-
busdam dedit suspicandi Vir-
gilium hunc, ad quem scribit

Horatius, nõ esse Maronẽ Poë-
tam satis notum, sed unguen-
tarium quemdam, ejusdem,
atque Virgilium, nominis.

Ignium. Rogi; mortis. Ni-
gros vocat ignes, id est, func-
tos, tristes.

Stultitiam. Ita vocat hila-
ritatem solutiorem, & liberio-
res, ut sit in vino, jocos.

Consiliis. Prudentiæ, rebus
seriis, gravioribus occupatio-
nibus.

In loco. Tempestivè, oppor-
tunè.

O D E XII.

Tiberii de Rhetis victoriam celebrat, &
Augusti auspiciis, ac felicitati acce-
ptam refert.

Q*Uæ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus, tuas,
Auguste, virtutes in ævum*

Quæ cura, &c. Sententia
est, Senatû, populûq; Ro-
manû, quantumvis cure, stu-
dique conferat, ad meritos
honores Augusto decernendos,
id præstare tamen pro digni-
tate nunquam potest.

Patrum. Senatorum.

Quiritium. Cæterorum ci-
vium.

Plenis, &c. Statuis, trium-
phis, titulis, & fastis; quæ om-
nia plena sunt honoris, ac
dignitatis.

Per titulos, memoresque fastos,
 Æternæ? O, quæ Sol habitabiles
 Illustrat oras, maxime Principum,
 Quem legis expertes Latina
 Vindelici didicere nuper.

Quid Marte posses: milite nam tuo
 Drusus Genaunos, implacidum genus,
 Brennosque veloces, & arces
 Alpibus impositas tremendis,
 Dejecit acer, plus vice simplici:
 Major Neronum mox grave prælium

Titulos. Elogia, inscriptiones subscriptas statuis, pilis lapideis, &c.

Fastes. Sunt commentarii, seu codices, qui memoriam rerum singulis annis gestarum continent.

Æternæ. In consequentia sæcula propaget, æternitate donet.

Quem, &c. Cujus fortitudinem in bello, & felicitatem sensere Vindelici. Et autem ista syntaxis Græca: nam Græci, v.g. pro, scio quamnam sit illa urbs, dicunt, scio, illam urbem, quamnam sit; pro, didicere hostes quid Augustus Marte posset; ajunt, didicere Augustum, quid posset.

Legis. Imperii, dominationis.

Vindelici. Vide Oden 3. hujus libri.

Nuper. Anno V. C. 738.

Consue 2. Indicem Odarum,

qui est Chronologicus.

Drusus. Multa de Tiberio hic, paucula de Druso refert, quem Ode 3. pluribus laudat. Hac tota penè victoria Drusi fuerat; qui contra Vindelicos, & Rhetos cum exercitu ab Augusto missus; anno ab V. C. 739. bello jam propè confecto, adiutorem fratrem Tiberium, & gloriæ socium acceperat: is autem ne se præteritum doleret, modò laudatur.

Genaunos, Brennos. Vicini erant Vindelicis, sub Alpibus.

Tremendis. Vel propter hostium, qui arces illas obtinebant, feritatem; vel propter montium altitudinem.

Plus vice simplici. Plus quam semel, sæpius; multis præliis.

Major Neronum. Cl. Tiberius Nero, qui Druso fratre major erat annis ferè quatuor. De N. or. us, ac de istis duobus

*Commisit ; immanesque Rhetos
 Auspiciis pepulit secundis,
 Spectandus in certamine Martio,
 Devota morti pectora libera*

Quantis fatigaret ruinis:

*(Indomitas propè qualis undas
 Exercet Auster Pleiadum choro*

Scindente nubes:) impiger hostium

Versare turmas, & frementem

Mittere equum medios per ignes,

Sin tauriformis volvitur Ausfidus,

bus præcipue, dictum antè est,
 Ode 3.

Rhetos. Nunc Grifones, & vicinos quosdam populos, Helvetiis, & Bavaris finitimos.

Auspiciis. De illis dictum antea, Ode 12. lib. 2.

Secundis. Felicibus. Res prosperæ dicuntur secundæ, quasi quæ sequantur conatus nostros, quæ nobis obsequantur.

Spectandus, &c. Dignus qui spectaretur. Juvabat, operæ pretium erat, spectare illum in acri pugna, quibus ruinis, quantâ strage fatigaret, vexaret, debellaret, pectora devota, id est, homines, qui se devoverant morti liberæ, hoc est, qui voverant, deliberatum habebant, potius mori retinendo libertatem, quàm, illâ perditâ, vivere; hostes, qui se morti devovisse videbatur. modò ea est libera, modò autem non

Exercet. Vexat, agitat.

Auster. Ventus Meridionalis, & lævus.

Pleiadum, &c. Pleiades sunt stellæ 7. inter Arietè, & Taurum; aliâ voce Vergiliæ dicuntur, & Atlantides. Ita dispositæ sunt in orbem, ut choream agitare videantur. Procellas autem, & imbres terris important, cum oriuntur, & occidunt: hinc nubes ab illis dicuntur scindi, & rumpi, cum nempe in pluvias solvuntur.

Impiger vexare. Est Hellenismus, pro, impiger, strenuus, in vexandis hostium turmis. De Cl. Tiberio Nerone locuitur.

Per ignes. Quos hostes in Romanos jaculabantur: pugnant enim sæpè telis igne armatis, ac missilibus.

Tauriformis. Comparantur tauris flamina, ob imperum,

*Qui regna Dauni præfuit Appuli,
Cum fecit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:*

Ut Barbarorum Claudius agmina

Ferrata vasto diruit impetu;

Primosque, & extremos metendo,

Stravit humum sine clade victor;

Te copias, te consilium, & tuos

Præbente Deos Nam tibi, quo die

Portus Alexandria supplex,

Et vacuum patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio

& quasi mugitum fluctuum:
itaque cum taurinis cornibus
pinguntur; fortè quia olim
Achelous sub tauri forma cum
Hercule pugnavit.

Regna Dauni. Apulix partem unam, in qua regnavit Daunus: altera pars Peucetia dicitur. Suprà Od. 4.

Præfuit. Id est, præterfuit.

Ut barbarorū, &c. Est altera pars cōparationis: sic voluitur Ausidus, ut Claudius Tiberius Nero Barbaros diruit, &c.

Ferrata. Quibus erat lorica, & galea è ferro.

Metendo. Trucidando. Sic Virg. *Proxima quæque metit gladio.*

Stravit. Hostium cadaveribus texit.

Sine clade. Suorum militum: impunè.

Tuos, &c. Auxilium Deorum

tibi faventium præbentem: Imperatores Legatis suis Deos præbere dicebantur; quia bellum non gerebatur auspiciis Legati, sed Imperatoris, seu, Ducis absentis.

Nam tibi, &c. Probat rem à Tiberio benè gestā auspiciis Augusti, & Numine Deorū illi faventium; quia eodem die, quo ante annos 15. ingressus erat Augustus Alexandria, victis Antonio, & Cleopatrá, eodé Tiberius felici bello Rhætos profigavit; adeò, ut iidem Dii huic duplici victoriæ præfuisse meritò viderentur.

Quo die. Anno V. C. 723. pridè Cal. Sept.

Vacuum. Mortuo Antonio, victá Cleopatrá.

Lustro tertio. Anno post-decimo quinto id est, V. C. 738.

Lustrum, spatium annorum quin-

Belli secundus reddidit exitus,

Laudemque, & optatum peractis

Imperiis decus arrogavit.

Te Cantaber non antè domabilis,

Medusque, & Indus, te profugus Scythes

Miratur, ò tutela præsens

Italia, dominaque Roma.

Te fontium qui celat origines

Nilusque, & Ister; te rapidus Tigris,

quinque; quo spatio exacto,
Censores lustrabant, & recen-
tebant Urbem.

Reddidit. Quasi eisdem, &
condicta die repræsentavit
Tiberio, atque adeò tibi, vi-
ctoriam de Rhetis.

Laudemque, &c. Et arroga-
vit, id est, attribuit, ascripsit,
concessit, laudem, & optatum
decus, hoc est victoriâ, trium-
phum, imperiis peractis, id est,
Tiberio, qui tua imperia, &
iussa feliciter peregerat: vel,
Fortuna concessit Tiberio opta-
tum decus, qui bellis gravissi-
mis Dux ab Augusto constitutus,
& à militibus Imperator
de more appellatus, tandem
summum triumphum honorè ade-
ptus est. Imperia enim eo sensu
possunt accipi, nempe pro bel-
lis summo cum imperio admini-
stratis.

Cantaber. Hispaniæ popu-
lus. Vide Oden 8. lib. 1. & 2.
Indicem Odarum, & d. quum

728. Eandem sub Augusto fe-
licitatem publicam prædicat,
Ode 4. hujus libri.

Non antè, &c. Quia à nullo,
ante Cæsarem, vinci potuerat.

Medusque. Parthi; quorū Rex
Phraates Romana signa, Cras-
so quondam erepta, Augusto
reddiderat, anno V.C. 734.

Indus. Porus, Indorū Rex,
Augusti, & Romanorum ami-
citiam, pacemque per legatos
expetiērat, anno V.C. 734.

Scythes. Populus Europæ Se-
ptentrionalis incola. Scythæ,
Daci, Sarmatæ, Geloni, aliique
multi populi Barbari, partim
Augusti armis fuerant domiti,
partim legatos illi miserant
de pace. Profugos vocat Scy-
thas, id est, errabundos.

Nilus. Fôtes Nili diu ignoti
fuerunt, & adhuc forrè latent.

Ister. Alio nomine Danu-
bius, maximus est Germaniæ
fluvius, ab Occidente in Ortum
fluens: erat Augusti tempesta-

Te belluosus qui remotis

Obstrepit Oceanus Britannis;

Te non paventis funera Gallia,

Duraque tellus audit Iberia;

Te cæde gaudentes Sicambri,

Compositis venerantur armis.

tē, Septentrionalis limes Ro-
mani imperii.

Tigris. Armenia fluvius, ab
celeritate sic dictus.

Belluosus. Belluis, id est, ba-
lenis, & aliis id genus mon-
stris, scatens.

Obstrepit. Alluit cum stre-
pitu.

Britannis. Angli ultrò ad
Augustum legatos misere, qui
ejus in fide, & potestate futurā
Britanniam promitterent. Re-
moti appellantur; quia orbem
Oceano Britannico finiri à Se-
ptentrione veteres putabant.

Gallia. Galli ab omni ævo

periculi, & necis contempto-
res fuere.

Audit. Veneratur, paret.

Iberia. Hispania, sic dicta
ab Ibero flumine. Duram vo-
cat, id est, patientem laboris,
vinci difficilem.

Sicambri. Germanie populi,
ad Rheni ostia. Illi Augusti in
Galliam adventu, & virtutis
ejus famâ territi, arma posuê-
re, & pacis leges ab eo accepê-
re. Vide 2. Indicem Odarum.

Compositis. Simul, & uno
consensu abjectis: vel, uno in
loco positis, tranquillis, & fe-
riatis.

O D E XIII.

Augusti pacifici laudes.

P*hæbus volentem prælia me loqui,*

Victas & urbes, increpuit lyrâ,

Ne parva Tyrrhenum per aquor

Increpuit, &c. Leviter per-
cutiendo me lyrâ, monuit ne,
&c.

Ne parva, &c. Ne res meis

viribus impares aggrederer; ne
(instar nautæ, qui exigua sca-
pha procelloso mari, quale est
Tyrrhenum seu Tuscum, se

ODARVM LIB. IV.

Vela darem. Tua, Cæsar, atq;

Fruges & agris rettulit uberes;

Et signa nostro restituit Jovi,

Derepta Parthorum superbis

Postibus: & vacuum duellis

Janum Quirini clausit: & ordinem

Rectum, & vaganti fræna licentia

Injecit, emovitque culpas,

Et veteres revocavit artes,

Per quas Latinum nomen, & Itala

Crevère vires, fama,que, & Imperi

Porrecta, majestas ad ortum

Solis, ab Hesperio cubili,

committeret) prælia triumphosque, Cæsar, tuos canerem; sed potius ea, quæ pace conficisti, felicitatem, quam tua ætas omnibus attulit, &c.

Nostro Jovi, Capitolino; curjus in templo vexilla hæc reposuit Cæsar.

Derepta. Detracta. Vide Indicem Odarum Chronologicum, ad an. 731.

Postibus. Templis.

Duellis. Bellis; quasi bella in eo templo habitarent; quibus pulsas pax succederet

Janum, &c. Erant multa Jani templa Romæ; unum in primis, quod Janum Quirini, seu Romuli, vocabant, à Romulo ædificatū, quod flagrante bello apertum erat; confecto, clausum. Illud bis Augustus, pace ubiq; con-

Et ordinem, &c. Mores in deterius lapsos, & ab recta virtutis viâ velut aberrantes emendavit; ordinemq; rectum rebus omnibus induxit; eumq; licentiæ, velut frænum, iniecit. Legit Lambinus, *evaganti*, & explicat, extra vaganti; licentiæ, extra ordinem rectum vaganti; ordinē non servanti.

Emovit. Expulit. Sic Virgil. 6. Æn. *Arma omnia testis emovet*: id est, subducit, aufert.

Artes. Frugalitatem, Justitiam, Fidem.

Imperi. Pro, Imperii.

Porrecta. Producta, amplificata.

Ad oreum, &c. Ab Occidente, usque ad Orientem; orbem toto.

Hesperio cubili Sol enim occidens videtur dormitum con-

*Custode rerum Casare, non furor
Civilis, aut vis eximet otium;*

*Non ira, quæ procudit enses,
Et miseræ inimicat urbes:*

*Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia; non Getæ,*

Non Seres, infidive Persæ,

Non Tanaim prope flumen orti.

Nosque & profestis lucibus, & sacris,

Inter jocosæ munera Liberi,

Cum prole, matronisque nostris,

Ritè Deos prius apprecati,

Virtute sanctos more patrum duces,

cedere in Oceanum Hesperium,
id est, Hispanum, sive Atlan-
ticum; ab Hespero, stellâ sero-
tinâ, aut ab Hespero, Atlantis
fratre, sic appellatum.

Rerum. Orbis terrarum.

Eximet. Tolle, perturbabit.

Procudit. Fabricatur.

Inimicat. Reddit invicem
inimicas.

Non qui, &c. Germani, Da-
ci, &c. Porro iste fluvius, pro-
pe fontem, Danubius vocatur:
medio in cursu, usque ad ostia,
Ilter appellatur.

Edicta. Leges ab Augusto
latas. Augustus appellatus es-
tam est Julius; quia in no-
men, & familiam C. Jul. Cæ-
saris adoptione transierat.

Getæ. Populi feroces in Scy-
thia Europæ, prope Thraciam,

Daci etiam dicti.

Seres. Populus Orientalis,
prope Indiam.

Infidi. Quia Crassum, per
simulationem pacis, & collo-
qui deceptum, peremerant.

Tanaim. Dividit Tanais
Europam, & Asiam: circa il-
lum habitant Scythæ, & Tar-
tari, qui minores, sive Preco-
penses, appellantur.

Profestis, &c. Diebus non
sacris, qui festos præcedunt.

Inter, &c. Inter vina.

Prius, &c. In secundis men-
sis Deos precabantur, liba-
bant vina, &c. Vide Od. 4.
hujus libri.

Virtute sanctos. Cum glo-
ria, & virtute mortuos; vel
virtutis officio probè fun-
ctos.

*Lydis remisso carmine tibiis,
Trojamque, & Anchisen, & alma
Progeniem Veneris canemus.*

Lydis, &c. Miscentes iterum,
atque iterum hymnos, & car-
mina cum tibiis Lydis: alter-
nis canentes, nunc voce, nunc
tibiâ. Tibiæ Lydæ, seu Ly-
diæ, quam sint, vide
Oden 14. lib. 3. & octavam
libri Epodon. Quidam suspi-

cantur, Lydias easdem esse ac
Phrygias, ob vicinitatem
utriusque regionis.

Progeniem Veneris. Iulium
Cæsarem, Augustum, Tibe-
rium Neronem, Drusum, &c.
qui omnes, per Æneam, à Ve-
nere originem ducebant.

Q. HORATII FLACCI
E P O D O N
L I B E R.

O D E I.

Offert se Mæcenati ab bellum Actiacum
profecturo.

I Bis Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo?

Epodon. Est genitivus pluralis, a voce, Epode, sive Epodus sic vocatur versus minor, qui majori subjungitur, & quasi supercanitur; id quod Græca vox sonat; ita ut sententia non sit absoluta in majori versu, sed minori finiat, quasi clausula. Hinc nomen huic libro factum, ut liber Epodorum, sive Epodon, diceretur; quia primæ illius Odæ constant alternis ejusmodi versibus brevioribus.

It's, &c. Ergone, ô Mæcenas, natus es ad bellum, &

exiguis navibus cum vastis illis Antonii navigiis pugnaturus?

Liburnis. Subaudi, navibus. Naves Liburnæ erant naves celeriores, & ad cursum expeditæ, à Liburnis, Illyrici populis, aut inventæ, aut plurimum usurpatæ.

Navium propugnacula. Tales vocat Antonii naves, quæ ut ait Florus lib. 4. c. 11. turribus, & tabulatis allevatæ, castellorum, & urbium specie, non sine gemitu maris, & labor verborum, ferebantur.

*Quid nos, quibus te vita sit superflua
 Jucunda; si contrā, gravis?*

*Utrumne jussi persequemur otium,
 Non dulce, ni tecum simul?*

*An hunc laborem mente latenti, decet
 Quā ferre non molles viros?*

*Feremus: & te, vel per Alpium juga,
 Inhospitalem & Caucasum,
 Vel Occidentis usque ad ultimum sinum,
 Forti sequemur pectore.*

*Roges, tuum laborem quid juvem meo,
 Imbellis, ac firmus parum:*

*Comes minore sum futurus in metu,
 Qui major absentes habet.*

*Ut assidens implumibus pullis avis
 Serpentium allapsus timet;*

Quid nos? Subaudi, faciemus: vel refer ad ea quæ sequuntur: quid nos? utrumne otium persequemur?

Si contrā. Si tu superstes non sis.

Utrumne, &c. An lentus hinc, & otiosus manebo, ut jubes?

An hunc, &c. Ordo est: an laturi sumus hunc belli laborem, eā mente, quā ferre illum debet vir minimè timidus? Videtur joculari; parum enim fortis habebatur. Statim respondet: Nos verò illū feremus, &c.

Alpium. Alpes Galliam ab Italia dirimunt.

Caucasum. Est mons Scythiæ: vocatur inhospitalis, id est, non habitabilis, neque

ob glaciem, & nives, &c.

Sinum. Sinus est pars maris, in terras medias excurrens: hinc significatur Hispaniæ litus, vel Africa, circa montem Atlantem, quo terras finiri putabant Romani; neque enim alias ultra nōrant.

Roges, &c. Forſan à me petes, cui tibi ſim uſui futurus, &c. Respondet: Equidem te parum juvabo præſens; at minus tibi timebo.

Comes. Si te comiter.

Ut assidens, &c. Ordo est: quemadmodum avis, quæ pullis incubat, timet illa quidem allapsus, & incurſiones serpentium: at eos tamen magis timet, relictis pullis, & absens: ſic ego, &c.

Ma:

Magis relictis; non, ut adsit, auxili

Latura plus praesentibus.

Libenter hoc, & omne militabitur

Bellum, in tua spes gratia:

Non, ut juvenis illigata pluribus

Aratra nitantur meis;

Pecusve Calabris, ante sidus fervidum,

Lucana mutet pascua:

Nec ut superni villa candens Tusculi

Circa tangat moenia.

Satis, superque me benignitas tua

Ditavit: haud paravero,

Quod aut, avarus, ut Chremes, terrâ premam;

Ut adsit. Quanquam sit
praesens; licet incubet nido.

Militabitur. A me.

In tua, &c. Tuæ erga me
benevolentiae retinendæ, &
augendæ studio; non præmii,
aut mercedis consequendæ spe
ductus.

Pecusve Calabris, &c. Ca-
labria est Italiae regio, magis
vergens in Orientem, & Me-
ridiem, quam Lucania; sole-
bant autem viri divites gre-
gum pascua mutare, & aliis
uti hybernis, aliis æstivis. Non
ut mei greges transeant, ante
æstatem, à Lucanis pascuis in
Calabria: per sidus enim fer-
vidum intelligit Caniculam;
quæ, cum oritur, magnos ca-
lores affert.

Nec ut, &c. Non militabo

hoc bellum, ut villam in agro
Tusculano possideam, quæ
extendatur, & continuetur us-
que ad mœnia ipsius urbis
Tusculi. Vocat Tutculum Cir-
caum; quia fuit ædificatum à
Telegono Circes, & Ulyssis
filio: quam Urbem alibi vo-
cat eam ob rem Telegoni ju-
ga parricidæ. Circa mœnia
possunt exponi de Vrbe in ora
maris Tyrreni positâ, quam
Circeios appellabant, à Circe
condita.

Superni. In colle siti.

Candens. Candido, & ni-
tenti lapide structa.

Haud paravero. Non eas opes
mibi quærâ anxie, & parabo.

Chremes. Senex avarus, ab
Terentio sepe inductus in scenâ.

rem in Defodiam. abdu-

Discinctus aut perdam, ut nepos.

Discinctus. Dissolutus, ga-
neo. Solebant antiqui zonā
vestem colligere, & præcinge-
re, ut ad agendum essent ex-
pediti: quod qui omittebant,
aut negligentius faciebant, in
suspicionem inertiae laborabant.

Nepos. Significat ea vox

aliquando libidinosum homi-
nem, & prodigum: quia pueri
patre mortuo, cum in avi te-
telam veniunt, evadunt disso-
luti: sunt enim avi patribus
indulgentiores, & a pueris
metu paterno solutis facile
contemnuntur.

O D E II.

Alphius foenerator, quasi artis suae petasus,
laudet vitam rusticam, mox tamen ad
ingenium, & institutum redit.

BEatus ille, qui procul negotiis,

Ut prisca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet suis,

Solutus omni sanores

Neque excitatur classico miles truci:

Neque horret iratum mare;

Forumque vitat, & superba cirium

Potentiorum limina.

Ergo aut adultæ vitium propagine

Paterna. Avita, non pretio
conducta, &c.

Solutus, &c. Qui nec usu-
am pro mutua pecunia exigit
ab alijs: nec eam cuiquam de-
bet: qui neque dat sœnori, ne-
que accipit; in quorum altero
summa invidia est, in altero
summa miseria.

Classico. Buccinarum adar-
ta vocantium sono, & signo.
Classis exercitum significat

excitanda, tam a mari,

tum etiam terrestrem.

Forumque vitat. Ex litibus
caet.

Limina. Quæ à parasitis,
& adulatoribus teri solent.
Non capiat favorem divitum,
& nobilium, eos adeundo,
salutando, &c.

Adultæ, &c. Rarior vitium
jam grandiores adjungit, &
sociat arboribus alijs, à qui-
bus sustineantur. Propagis est
proprie vitis, verula, palmes,

qui

Altas maritat populos;

Aut, in reducta valle, mugientium

Prospētat errantes greges;

Inutileſque falce ramos amputans,

Feliciores inferit:

Aut preſſa puris mella condit amphoriſ;

Aut tondet infirmas oves.

Vel, cū decorum mitibus pomis caput

Autumnus arvis, extulit,

Ut gaudet inſtitiva decerpens pyra,

Certantem, & uvam purpura,

Quā muneretur te, Priape, & te, pater

Sylvane, tutor finiam!

Libet jacere modò ſub antiqua ilice,

Modò in tenaci gramine.

qui pangitur, id eſt, figitur, & immittitur in ſcrobem; & actis radicibus aliam vitem producit novam, ac recentem.

Maritat. Vlmi, populi, & aliæ arbores cū vitem juvant, & ſuſtinent, fiunt quaſi ſecundæ illius fructibus, quæ per ſe ſunt ſteriles.

Reductâ. Semotâ, diſjunctâ.

Proſpētat. Procul ſpectat.

Errantes. Paſcentes.

Feliciores. Fertiliores, ex arbore meliori deciſos.

Preſſa. E favis expreſſa.

Puris. Purgatis, ſinceris.

Infirmas. Oves multis ſunt morbis obnoxie, qui ingraveſcunt, niſi tempeſtivè tondentur.

Deorum, &c. Maturis

fructibus quaſi coronatum; ſic enim pingebatur.

Ut gaudet! Quantâ voluptate afficitur!

Inſtitiva. Ex inſitione nata, adeoque graviora, quàm quæ ſuâ ſpôte naſcuntur; quòd videantur eſſe præmia, & fructus laboris, atque induſtriæ.

Purpura. Eſt in dandi caſu uvam de colore contendentem cum purpura.

Quā muneretur. Quam tibi, pro munere, offerat.

Priape. Erat Priapus hor- torum Deus: Sylvanus verò, agrorum, & ſylvarum.

Finium. Limitum, quibus agri finiuntur, & ab aliis ſeparantur.

Quia multa...

Labun'ur altis interim ripis aque;

Quærun'ur in silvis aves;

Fontesque lymphis obsecrunt manantibus;

Somnos quod invitet leves.

At, cum tonantis annus hybernus Jovis

Imbres, nivesque comparat;

Aut trudit acres hinc, & hinc multâ cane

Apros in obstantes plagas:

Aut amite levi rara tendit retia,

Turdibus edacibus æolos,

Pavidumq; leporem, & advenam laqueo græ,

Jucunda captat premia.

Quis non malarum, quas amor curas habet,

Hæc inter obliuiscitur?

Quod si pudica mulier in partem juvenis

Domum, atque dulces liberos,

& radicibus terræ firmiter ad-
hæret.

Interim. Dum ipse jacet sub
arbore, aut in gramine.

Quærun'tur. Canunt.

Obsecrunt, &c. Strepitum
edunt, eorum aquis leniter
fluentibus: quæ res, qui strepi-
tus, somnos molles, & leæes
ducit, asert.

Tonantis. Procellosi.

Annus hybernus. Hyems,
tempestas hyberna.

Jovis. Aëtis.

Comparat. Adducit, colligit.

Plagas. Retia densiora, ma-
lulis arctioribus distincta.

Amite. Est ames, surca quæ-
dam, bacillum teres, & poli-
um. quo retia sustin.

Rara. Laxioribus forami-
nibus texta.

Advenam. Quæ ex alia re-
gione, nempe frigidiori, in
calidioram Italiæ partem ad-
venit: peregrinam, transma-
rinam.

Jucunda premia. Appositio;
qui turgidi, lepores, græ, sunt
dulcia laboris, & aucupii præ-
mia.

Quis non, &c. Quis inter
istas occupationes, non obli-
viscatur facillè malarum cura-
rum, quas amor habet?

In partem. Pro sua parte:
hæc est autem pars, & cura
mulieris, ut rem domesticam
procuret, interim dum vix la-
borat foris.

(*Sabina qualis, aut perusta Solibus
pernicis uxor Appuli*)
*Sacrum vetustis extruat lignis focum,
 Lassi sub adventum viri;
 Claudensque textis cratibus latum pecus;
 Distenta siccet ubera;
 Et horna dulci vina promens dolio,
 Dapes inemptas apparet:
 Non me Luerina iuverint conchyliis,
 Magisque rhombus, aut scari,
 Si quos Eois intonata fluctibus
 Hyems ad hoc ventat mare:*

Non Asra avis descendat in ventrem meum,

Perusta Solibus. Nigra, ob
 sudorem collectum ruri, dum
 opus facit sub dio.

Pernicis. Velocis, agilis,
 Arenui. Laudat porro Sabinas,
 & Apulas mulieres; quia erant
 in primis laboriosæ, & sedulæ.

Sacrum. Vestæ sacrum, vel
 Dîs Penatibus, quorum sta-
 tuæ circa focum erant positæ.

Sub adventum. Paulò an-
 tequam vir domum fatigatus
 redeat.

Textis cratibus. E vimine:
 septis vimineis.

Distenta. Plena.

Siccet. Mulgeat.

Horna. Eiusdem anni.

Inemptas. Natas domi, non
 comparatas pecuniâ.

Non me, &c. Ordo est: non
 magis me iuverint, me dele-
 ctaverint, non mihi profectò

erunt gratiora conchyliis, id
 est, pisces conchis inclusi, ut
 oltrea, &c.

Lucrina. Id est, capta in la-
 cu Lucrino, qui est in sinu
 Baiano, contra Puteolos, pro-
 pe lacum Avernum.

Rhombus. Piscis latus, & ma-
 gni tunc pretiis ut & scarus.

Si quos, &c. Si quos scaros
 hyems, id est, aliqua procella,
intonata, id est, cum toni-
 tru ingruens fluctibus Eois,
 hoc est, Orientali pelago, ver-
 tat, impellat, & recipere se
 ad mare Italum cogat. Nempe
 scarus, in Asiæ, Græciæque lit-
 toribus, (Columella teste lib.
 8.) frequentissimus erat; nec
 inde in mare Tyrrhenum sub-
 bibat, nisi tempestate propul-
 sus.

pro ois. Gallina Numi-
 dia.

Non attagen Jonicus

Jucundior, quàm lecta de pinguisimis

Olivâ ramis arborum,

Aut herba lapathi prata amantis, & gravi

Malva salubres corpori,

Vel agnâ festis casa Terminalibus,

Vel hædus ereptus lupo.

Hæc inter epûlas, ut juvat pastas oves

Videre properantes domum!

Videre fessos vomerem inwersum boves

Collo trahentes languido!

Positosque vernas, ditis examen domûs,

Circum renidentes Læres!

Hæc ubi locutus fanerator Alphius,

Jam jam futurus rusticus;

Omnem relegit Idibus pecuniâ;

Attagen. Quidam gallinam sylvestrem Asiaticam; alii perdicem esse volunt.

Jonicus. Ex Jonia, Asiæ provinciâ advectus.

Lapathi. Lapathum, sive rumex, salubris herba.

Gravi. Distento: alvo pigræ, & moranti.

Terminalibus. Erant Terminalia, festa Dei Termini, qui limitibus agrorum præsidebat: celebrabantur IX. Cal. Martias.

Inwersum. Supinum.

Vernas. Servos domi natos: *Positos*, accumbentes ad mensam, vel assidentes foco: aut ministrantes.

Examen. Turbæ.

Circum, &c. Circa domum nitentem, & mundam: vel, circa focum; ubi erant Læres. Erat focus in mediâ culina; & circa focum erant statuæ Deorum Penatium; quas nitidas, id est, tersas, & probè cultas vocat: circa focum autem rustici ordine positi vesci solebant.

Relegit. Collegit à debitoribus, apud quos eam magno fœnore collocaverat; ut scilicet agros, & rusticam supellectilem compararet. Legitur etiam, *redegit*.

Idibus. Idibus, & Calendis, id est, primò, & medio mense pecuniam colligere solebant à debitoribus.

Quarit Calendis ponere.

Quarit, &c. Ostendit quān-
brevi poenituerit hominem
boni consilii; qui, pauculis
diebus interjectis, sententiam
mutaverit, & quāsiērit Calen-
dis, sive initio sequentis men-
sis, ponere, hoc est, rursus
locare sœnori, redactam ante
dies quindecim, nempe Idi-
bus, pecuniam.

O D E III.

Allium detestatur, quod imprudens, cūm apud Mece-
natem cœnaret, gustaverat.

P Arenis olim si quis impiā manu

Senile guttur fregerit,

Edat cicutis allium nocentius.

O dura messorum ilia!

Quid hoc veneni sœvit in prœcordiis?

Num viperinus his cruor

Incoctus herbis me sœfellit; an malas

Canidia tractavit dapes?

Ut Argonautas prœter omnes candidum

Medea mirata est ducem,

Iguis tauis illigaturum iuga,

Edat. Cicuta est herba fri-
gidissimi succi, adeoque pe-
stiferi. Legunt aliqui, *edit* pro
edat, antiquè, ut *dim*, pro, *dem*.

Messorum. Qui tali cibo ves-
cantur impunè.

Quid hoc &c. Quid hoc
veneni est, quod genus ve-
neni, quod malè me habet,
& me atque torquet viscera? Qua-
si allium venenum esset.

Sœfellit. Latuit; fugit.

Canidia. Venefica.

Tractavit. Ut illis asperge-
ret virus.

Ut. Postquam,

Argonautas. Erant illi viri
fortissimi, Jason, Hercules,
Theseus &c. qui ut vellus au-
reum exportarent è Colchide,
navim Argo, à qua nomen tra-
xère, conscenderunt. Dux to-
tius expeditionis erat Jason;
qui ab avunculo suo Pelia, ju-
venis gloriam agrè ferente, &
ab eo sibi metuente, missus
fuit in Colchidem, velut ibi
periturus; Medæ tamen arte
servatus est.

Mirata est, &c. Vnum præ-
ceteris Argonautis amavit.

T. vir &c. Aureum vellus

Perunxit hoc Jasonem:

Hoc delibutis ultra donis pellicem,

Serpente fugit alite.

Nec tantus unquam siderum insedit vapor,

Siticulosa Apulia:

Nec munus humeris efficacis Herculis

Inarsit astuosius.

à tauris duobus ignivomis servabatur: quos, ut Jason domaret, illum Medea certis herbis, ac venenis perunxit; quæ ut vim haberent majorē, & præsentio-rem, addidit illis, ut ait Horarius, allium: est enim hæc ejus natura, ut venena efficaciora, & certiora efficiat. Ita illius diritatem ostendit, sine quo, etiam acerrima venena languidiora sunt. Est autem hic ordo: ut Medea mirata est candidum ducem, perunxit illum hoc allio, illigaturū, id est, ut illigaret, ut imponeret juga tauris indomitis.

Ignota juga. Aratrum, quod nunquam passus fuerant.

Hoc, &c. Eadē Medea, pellicē Jasonis, nempe Creūsam, sive, ut alii volunt, Glaucam, Creontis regis Corinthi filiam (quam, speratā Medea, Jason amare occæperat) ultra donis delibutis, id est, imbutis, tinctis hoc allio, fugit in curru tracto ab serpente alite, id est, à suis serpentibus, & avo-

lavit. Non aliā ulciscēdæ pellicis rationem invenit, quā si mitteret ei vestes allio tinctas.

Donis. Veste, coronâ, monilibus, quæ Creontis filię deferri Medea jussulat.

Siderū vapor. Æstus creatus à vaporibus, quos Sol, & alia sidera colligunt è terra. Vapor idem sæpè valet, quod calor.

Munus. Palla, indusium.

Efficacis. Laboriosi.

Herculis. Nessus Centaurus Dejaniram, Herculis uxorem, abriperē cū vellet, cum Hercules sagittis interemit: ille, ut ne inultus periret, vestem suū sanguine, qui præsentissimi veneni erat instar, imbutā, Dejaniræ dat; quasi valeret hoc munus ad Herculis amorem ita Dejaniræ adjuugendū, ut nūquam aliam amaretur esset. Vix induerat pallam hanc Hercules, cū tot corpore deflagrare cœpit; quod igne paulo post extinctus est.

Inarsit humeris. In humeris arsit,

O D E IV.

Menam, Pompeji Magni libertum, in-
sectatur.

148

L Upis, & agnis quanta sortitò obigit,
Tecum mihi discordia est,

Ibericis peruste funibus latus,

Et crura durâ compede.

Licet superbus ambules pecuniâ,

Fortuna non mutat genus.

Videsne, Sacram metiente te viam

Cum bis ter ulnarum togâ,

Sortitò. Fatali necessitate;
naturâ. Quippe certas propen-
siones animalia singula nascē-
do sortiuntur. Adde quòd fors
ponitur sæpè pro fato, & cer-
ta rerum constitutione, quæ à
nobis non pendet.

Ibericis funibus. Quia spar-
tium optimum, ex quo fiebat
funes, ab Hispania petebatur:
vel, quia Menas fuerat Iberi-
cum mancipium.

Peruste, &c. Qui latus habes
perustum, concisum loris. Ser-
vi enim sæpè vapulabant à do-
minis: iidem compedibus
victi opus ruri faciebant.

Fortuna, &c. Non facit for-
tuna felix, & potentium gra-
tia, ut servus non fueris. Ille
Menas, post obitum Pompeji
Magni, à quo donatus fuerat

libertate, Pompejum filium
seculus est; mox ad Augustum,
belli civilis reliquias perse-
quentem, defecit; à quo E-
ques Romanus, deinde mili-
tum Tribunus creatus est.
Idem tamen postea, Octavio
relictò, rediit ad Pompejum
quo tempore videtur hæc Ode
scripta. Consule 2. Indicem
Odarum.

Metiente, &c. Ironicè: in-
cedente composito gradu per
viam Sacram, cum togâ, cu-
jus syrma, (id est, cauda) lex
ulnas longum est. Sacra via
ita dicta est, à maximo Romæ
templo, nempe Jovis Capito-
lini, quò ducebat: item à sa-
cris, supplicationibus, & triū-
phis, qui per eam in Capito-
linum deducebantur.

*Ut ora vertat huc, & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic Triumviralibus,
Praconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit;
Sedilibusque magnus in primis Eques,
Othone contempto, sedet?*

Ora vertat, &c. Ut cives hunc, & hunc euntes, ultro, citroque; commeantes, in te ora convertant, & suam indignationem prae se ferant? ac palam dicant: Sectus flagellis, &c.

Indignatio. Excitatur hic animi affectus in eos, quibus bene est immerentibus, & indignis.

Triumviralibus. Triumviri Capitales, tres erant iudices, qui judicia de servis, & libertis exercebant: Praetor autem cognoscebat de criminibus civium alicujus nominis, & loci.

Praconis, &c. Cum aliquis publice poenam luebat, addabatur praeco, qui supplicii causam ediceret, ceteros admoneret. Tam saepe autem Menas sectus flagellis publice fuerat, ut praconem delassasset.

Falerni. Vbi vites, & segetes optimae, in Campania Romana.

Appiam. Subaudi, viam, quam in suum ora hunc

Falernum itabat, Huic viae Appius (qui postea caecus est appellatus) nomen dedit, quod eam lapide stravisset.

Mannis. Equis parvulis, & velocibus.

Sedilibusque, &c. Amphitheatrum locus erat, in quo spectabantur ludi: ejus pars theatro proxima, Orchestra dicebatur, & addicta Senatoribus erat: ordines 14. sive gradus inde retro, sepositi erant Equitibus, eorumque duo primi Tribunis; quos inter Menas numerabatur.

Othone contempto. Quia L. Roscius Otho lege sanxerat, ne quis libertus, aut libertinus, sederet in 14. primis ordinibus. Tamen Augustus Menam in Equestrem ordinem cooptaverat, eique jus aureorum annulorum dederat: quod Horatius dissimulat; nisi forte haec scripserit, antequam ille hunc honorem adeptus esset.

Quid attinet tot ora navium gravi

Rosrata duci pondere

Contra latrones, atque servilem manum?

Hoc, hoc Tribunus militum?

Quid attinet, &c. Quid
convenit, tot naves, rostris
æreis instructas, tantâ mole
duci in latrones, & servos,
(quos Sextus Pompejus, bel-
lum instaurans in Sicilia, con-
tra Augustum armaverat) si

hic, Menas, piratarum, ac
servorum princeps, Tribunus
est militum, & unus è prima-
riis ducibus exercitus? Fuerat
Menas pirata, & servus.

Ora Navium. Proras, ante-
riores partes.

O D E V.

Puer à Canidia dirè interfectus,

AT dè Deorum quisquis in Cælo regis

Terras, & humanum genus,

Quid iste fert tumultus? & quid omnium

Vultus in unum me truces?

Per liberos te, si vocata partibus

At dè, &c. Pueri voces. At,
servit iracundiæ, & perturba-
tioni significandæ. Sic Pri-
amus, ubi filium interemptum
vidit, *At tibi pro scelere, ex-*
clamat, &c. Virg. l. 2. Æn.
O Dii, inquit puer, quicum-
que in Cælo estis, unde terras,
hominesque regitis, vos testor
vos appello.

Quid iste, &c. Quid sibi vult
tumultus iste? Videt veneficas
tumultuantes puer, & in se
unum irruentes.

Te precor. Canidiam allo-
quitur, ut principem cætera-

rum: Oro te, pro tuo erga
tuos liberos amore, ut alte-
rius quoque liberis parcas.

Si vocata, &c. Si verè ma-
ter es: si quos filios aliquando
peperisti. Juno Lucina invo-
cabatur à parturientibus.

Veris partibus. Legitimis,
non adulterinis, & iacētis: le-
gitimi enim partus magis di-
liguntur. Adde quòd veneficæ
illæ sæpè simulabant partum;
ut infantuli, quos ad veneficia
domi enutriebant aliundè a-
breptos, ab iis editi putaren-
tur; & r. Censores &c. vici-

Lucina veris afluvi:

Per hoc inane purpura decus precor,

Per improbaturum hac Jovem;

Quid ut noverca me intueris? aut usi

Petita ferro, bellua?

Ut hac trementi questus ore constitit

Insignibus raptis puer;

Impube corpus, quale posset impia

Mollire Thracum pectora:

Caxidia, brevibus implicata viperis

Crines, & incompertum caput,

Jubet sepulchris caprificos erutas,

Jubet cupressus funebres,

ni, requirerent unde essent illi pueri.

Purpura decus. Togam prætextam purpurâ significat, hoc est, limbo purpureo insignem; quam pueri ferebant usque ad annum 17. quo sumebant virilem. Vocat inanem, & inutilem, quia quamvis esset nobilitatis, & innoxie ætatis nota, imò, & custos (ut ait Persius Sat. 5.) ipsum tamen à veneficarum immanitate nō servasset.

Petita ferro. Percussa: feræ à venatoribus ictæ sæviunt.

Constitit. In medio positus est.

Insignibus raptis. Togâ prætextâ, & bullâ detractis. Erat bulla, corculum quoddam, vel aliud quidpiam id genus, quorum collo apertis soli-

tum, ad dignitatem, & amuletum. Bulla dicebatur; quia figura cordis ad bullæ similitudinem intumescit.

Impube corpus. Qui puer erat corpus impube, id est, qui nondum annos pubertatis, nempe 14. attigerat.

Thracum. Thraces feritatis nomine malè audiebant.

Implicata, &c. Habens crines implicatos viperis, ut Furia.

Caprificos. Caprificus est ficus sylvestris, & sterilis, nunquam florens, nunquam fructu maturescens, adeoque merito inter infelices arbores numerata. Hæc ad veneficia, & incantationes, ut valeret, eruenda manu erat, non secunda ferro; item è sepulchretis erat petenda.

Et uncta turpis ova rana sanguine,
 Plumamque nocturna strigis,
 Herbasque, quas Jolcos, atque Iberia
 Mittit venenorum ferax,
 Et ossa ab ore rapta jejuna canis,
 Flammis aduri Colchicis.
 At expedita Sagana, per totam domum
 Spargens Avernales aquas,
 Horret capillis, ut marinus, asperis,
 Echinus, aut currens aper.
 Abacta nullâ Vêtâ conscientia,

Et uncta, &c. Ordo est; & ova strigis, uncta, delibuta, merfa, turpi sanguine ranæ. Ranæ illæ rubetæ, & terrestres erant, quæ à veneficis maximè adhibebantur.

Strigis. Strix est avis nocturna, & mali ominis, sic dicta, quod per tenebras strideat.

Jolcos. Civitas Thessaliæ. Erat autem omnis Thessalia sagis, & veneficiis infamis.

Iberia. Regio propè Pontum Euxinum, in Asia, non procul à Colchide.

Jejuna canis. Salivæ animalium jejunorum, maximè canum, ajunt inesse virus quoddam, quo imbuatur, si quid ore tum attrectaverint.

Flammis, &c. Flammis exitu paratis, & accensis, quo magi solent, quo Medea solita olim erat, apud Colchos (ubi artem magicam exercebat)

calefieri, & simul concoqui.

Expedita. Agilis, accincta.

Sagana. Nomen sagæ, & veneficæ, comitis Canidiæ.

Avernales aquas. Petitas ex Averno, lacu Italiæ, in Campania, per quem iter patere ad Inferos credebant, ob aquæ graveolentiam; & cujus aquas placandis Inferorum Diis adeò putabant necessarias, ut, si deessent veræ, adhiberentur simulatæ, & solo nomine Avernales. Vide Virg. lib. 4. Æne.

Horret. Horrida est aspectu.

Asperis. Subrectis; ut echinus marinus, setas, & pilos instar jaculorum erigit. Est & echinus terrestris, sed pilos obtusiores, quàm marinus, habet; vulgòque Erinaceus vocatur.

Abacta, &c. Vêtâ, alia veneficâ, nullâ sceleris tanti d.

Ligonibus duris humum
 Exhaustabat, ingemens laboribus:
 Quò posset infossus puer
 Longo die bis, terque mutata dapis
 Inemori spectaculo;
 Cum prominere ore, quantum extant aqua
 Suspensa mento corpora:
 Exsucta uti medulla, & aridum jecur
 Amoris esset poculum;
 Interminato cum semel fixa cibo
 Intabuissent pupula.
 Non defuisse mascula libidinis

ritate percussa, & ab incœpto
 abacta, id est, deterrita.

Exhaustabat. Ut scrobem
 faceret, in quam puer mento
 tenus immitteretur.

Ingemens, &c. Anhelans
 graviter, ob laborem, quem
 capiebat in humo egerenda.

Longo die. Per diem totum,
 quam longus est: toto die; qui
 sanè longus famelico videba-
 tur.

Inemori, &c. Emori in spe-
 ctaculo, in spectanda dape,
 quæ bis, terque mutata, appo-
 neretur illi ob oculos; ita ta-
 men, ut ea vesci, eam attin-
 gere, non posset.

Prominere, &c. Extaret è
 fossa, quantum natantes ex a-
 qua, qui mento tenus sub ea
 sunt, seq; sic suspensos, & mē-
 to tenus extantes sustinent.

Esset poculum. Servire con-

ficiendo poculo, & veneficio
 ad amorem excitandum.

Exsucta. Fame exsiccata.

Interminato, &c. Vetito,
 prohibito: ab verbo, intermi-
 nari, id est, vetare, interdice-
 re. Ordo est: cum semel, id
 est, post quam pupulæ, hoc est,
 pupille (sive oculi) fixæ cibo,
 defixæ in cibo interdicto, cō-
 tabuissent: postquam puer pe-
 riisset fame, ac desiderio cibi
 sapius oblatus, semper negatus.

Non defuisse. Cum Canidia,
 Sagana, & Vesia adfuisse.

Mascula, &c. Supra mo-
 rem fœminarum libidinofam,
 ad flagitia audaciorem ipsis
 viris. Est autem hic geniti-
 vus proprietatis, ut ajunt:
 sic dicitur, homo summi in-
 genii, &c. Folia nomen est
 veneficæ.

Ariminensem Foliam

Et otiosa credidit Neapolis,

Et omne vicinum oppidum;

Quæ sidera excantata voce Theſſalâ,

Lunamque Cælo deripit,

Hic irreſectum ſava dente livido

Canidia rodens pollicem,

Quid dixit, aut quid tacuit? O rebus mea

Non infideles arbitra

Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,

Arcana cùm ſunt ſacra,

Nunc, nunc aſteſte; nunc in hoſtiles domos

Iram, atque fulmen vertite.

Formidoſa dum latent ſylvis fera,

Dulci ſopore languida,

Senem (quod omnes rideant) adulterum

Latrent Saburrana canes,

Ariminensem. Oriundam

Arimino, urbe Italiæ, ad ſi-
num Adriaticum, Rimini.

Otiosa. Neapolitani otio
delectari jactabantur.

Excantata. Certis incanta-
tionibus vexata, & labefacta-
ta.

Voce Theſſalâ. Magicâ.

Deripit. Detrahit.

Hic. Tunc.

Irreſectum. A longo tempo-
re non lectum.

Pollicem. Vnguem pollicis.

Quid tacuit, &c. Quid non
dixit?

Rebus. Conſiliis, veneficiis.

Arbitra. Teſtes, conſcia.

Oratio Canidiz.

Diana, &c. Luna, quæ ſi-
lenti nocti præſides.

Arcana, &c. Sacra magica
ſignificat, quæ noctu ſunt.

In hoſtiles domos. In Varum
hoſtem meum, à quo ſpernor,
qui mea veneficia, & malefi-
cia ridet ſecurus, & potentiore
veneficâ fretus.

Formidoſa. Formidanda.

Senem, &c. Sententia eſt.

Facite, ut Varum ſenem libi-
dinoſum, quod meritò omnes
ridere debent, latrent canes
Suburrana cùm ad me prope-
rabit. Erat Suburra, vicus
Romæ, in quo meretrices vul-
gò degebant.

Nardo perunctum, quale nec perfectius.

Mea laborarunt manus.

Quid accidit? cur dira barbara minus

Venena Medea valent?

Quibus superbam fugit ulta pellicem

Magni Creontis filiam,

Cum palla, tabo munus imbutum, novam

Incendio nuptam abstulit?

Atqui nec herba, nec latens in asperis

Radix fefellit me locis.

Indormit unctis omnium cubilibus

Nardo, &c. Unguento odorato delibutum confectum est Nardi succo, Nardus sive Nardum est arbuscula bene olens. Porro istas delicias sectari, turpe feni, & merito ridendum.

Quale, &c. Quale Nardum. Sententia est: tali Nardo perunctum, quale nullum perfectius meae manus laborarunt. Sic idem Horatius scribit in Satyris: *anima, quales neque candidiores terra tulit, neque queis sit me devincti, alter pro, animae, quibus, &c. vel, quales alias nullas, &c.*

Quid accidit, &c. Quid incaulta est, cur veneficia, quae hactenus in Varum adhibui, fuerint irrita?

Cur dira, &c. Cur mea venena, similia venenis, & succis magicis, quibus olim usa est Medea, minus valent quam

habent? vel, cur mea venena minus valent venenis Medae?

Quibus, &c. Vide Oden 3. hujus libri.

Palla. Vestis, lōgo symmate.

Tabo. Veneno, succo magico. Tabum propriè est sanguis corruptus.

Novam nuptam. Creusam; quae, ubi ventem induit dono sibi à Medea datam, subitis, & extingui nesciis ignibus deflagravit.

Asperis locis. Mōtibus inaccessis.

Fefellit me. Latuit, praeterita, & neglecta est.

Indormit, &c. Sēsus est: Varus dormit in cubilibus omnium aliarum pellicum, oblivione, unctis, & circumlitis aliquo succo inducente, & asperente illi oblivionem meretricum: ob carmen, & incantationes alicujus venefici po-

Oblivione pellicum.

*Ah! ah! solutus ambulat venefica
Scientioris carmine.*

*Non usitatis, Vare, potionibus,
(O multa fleturum caput!)*

*Ad me recurre: nec vocata mens tua
Marsus redibit vocibus.*

*Majus parabò, majus infundam tibi
Fastidienti poculum:*

*Prinsque Cælum sidet inferius mari,
Tellure porrectâ super;*

*Quàm non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.*

*Sub hac puer, jam non, ut antè, mollibus
Lenire verbis impias;*

Sed dubius unde rumperet silentium,

tentioris, quàm ipsa sim: Vel, dormit securus, & tutus ab amoribus omnium pellicum, utpote solutus alterius veneficæ operâ.

Solutus. Expeditus vinculis amoris: nullam amans, me spernens.

Potionibus. Nèpè confectis è medulla, & jecore hujus pueri.

O multa fleturum! Quàm graves mihi pœnas dabis!

Recurrès. Canidiam olim amaverat.

Nec vocata, &c. Neque ad mentem saniozem recipere te poteris, ac meum amorè excutere, ullo carmine magico. Marsi artem magicam callere dicebantur: erant Italiæ popu-

li. Turnebus ita explicat: non adhibeo solemnes Marforum incantationes, ut te vocem, ac redire ad me cogam; majus, & potentius veneficium paro.

Fastidienti. Tibi, qui me aspernaris.

Sidet. Subsudet, descendet infra terras, ac mare.

Tellure, &c. Ita, ut terra super Cælum, & mare porrigatur, attollatur; & ita omnia confundantur.

Sub hac, &c. Post hanc orationem Canidiæ, cùm jam esset defossus puer, cœpit ille non, jam lenibus verbis eas mollire, &c.

Sed dubius, &c. Incertus unde ordiretur; tam multa

Misit Thyestes preces:

Venena magnum fas, nefasque, non valent

Convertere humanam vicem.

Diris agam vos: dira detestatio

Nulla expiatur victimâ.

Quin, ubi perire jussus expiravero,

Nocturnus occurram furor:

Petamque vultus, umbra, curvis unguibus,

Qua vis Deorum est Maniam;

currabant quæ diceret; vel, adeo erat perturbatus, & inops animi.

Thyestes. Diras, plenas imprecationis, & furoris; quales misit Thyestes, cum filium illi suum epulandum frater Atreus apposuisset.

Venena, &c. Venena, id est, magicæ artes, valent quidem convertere, id est, pervertere, & confundere, magnum fas, & nefas, id est, æquum, & iniquum, jus, & injuriâ; possunt omnia efficere scelera: sed non valent convertere, & mutare humanam vicem, id est, efficere, ut id quod debetur hominibus, & iis pro virtutis, & vitii præmio, & vice rependendum est, ipsis non eveniat: non possunt facere, ut malis malè non sit, impedire quin impii, ea quæ aliis intulere mala, vicissim ipsi patiantur: hanc humanam vicem Horatius vocat. Vide lib. 1. Ode

hæc verba, *Vicesq; superbe, &c.*

Ait igitur puer Canidiam, & alias veneficas, miserabili morte, ut merentur, vicissim perituras.

Diris, &c. Persequar vos nunc diris imprecationibus, quæ imprecationes vim suam obtinent, neque ullo sacrificio expiantur; id est, impediuntur quominus valeant: putabant enim eam vim inesse ejusmodi imprecationibus, si verè, & ex animo fuissent factæ. Et post meam necem, ego ipse, tristis umbra, vos agitato, &c.

Furor. Instar Furæ nocturnæ, vobis occurrâ, vos vexabo.

Petam vultus. Involabo in ora vestra.

Qua vis, &c. Quod facere Dii inanes possunt, nempe excitare, & immittere ultrices, umbras, ut illæ sceleratos persequantur. Vel, quod facere mortui possunt. Manes, sæpe sumantur pro animabus mor-

Et inquietis assidens prae cordiis,

Pavore somnos auferam.

Vos turba vicatim hinc, & hinc saxis petens,

Contundet obscenas anus.

Post insepulta membra different lupi,

Et Esquilinae alites:

Neque hoc parentes (heu mihi superstites!)

Effugerit spectaculum.

tuorum, & vim quandam Divinam habere credebantur, maximè, ut eos exagitarent, à quibus interfecti forent.

Et inquietis, &c. Et vestra prae cordia vellicans, non secus, ac ille additus Prometheo vultur.

Turba. Populus. *Vicatim,* per singulos vicos.

Post. Postea, ad extremum, cum expiraveritis.

Different. Dissipabunt, huc illuc spargent membra vestra: insepultae jacebitis; quæ poena censebatur apud veteres esse

maxima.

Alites. Corvi, vultures; quæ aves convenire solebant in Esquilias unum è septem Romæ montibus, in quo supplicium de facinorosis sumebatur, & ubi eorum jacebant cadavera.

Heu, &c. Erunt quidem parentes mihi superstites; quo nihil eis gravius accidere potest (est enim grave parentibus, ipsos esse, liberis pereuntibus, salvos, & incolumes) sed hoc solatio dolorem suum lenient, quod vos insepultas videbunt.

O D E VI.

In Cassium Severum, Oratorem maledicum.

Quid immerentes hospites vexas, canis
Ignarus adversum lupos?

*Quin hunc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?*

Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,

Quin huc, &c. Quin me, ut ceteros accusas, aut insectaris? De illo Cassio Severo, vide Tacit. 1. Annal, & 14.

Plin. lib. 35. c. 12. Quintil. lib. 10.

Molossus, &c. Molossia regio est Epiri; Laconia

Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublatâ nives,
Quacumque præcedet fera.
Tu, cum timendâ voce complêsti nervus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua:
Qualis Lycamba spretus infido gener,
Aut acer hostis Bubalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus, ut flebo puer?

ponesi; utraque bonis canibus abundans.

Amica vis, &c. Qui canes amici, & optati sunt pastoribus. Vis canum, pro, canes; Virg. *Et odora canum vis.* Græca locutio.

Agam, &c. Quæcumque fera præcedet, illam agam, & sectabor, &c.

Cibum. Munera significat, quibus Cassius corruptus sæpè fuerat.

Tollo cornua. Sumitur à tauris metaphora. Erecto sum capite, & ad pugnam semper instructo.

Qualis, &c. Ordo est; sum talis in maledicos, qualis fuit Archilochus in socerum suum Lycamben. Gener (nempe Archilochus) spretus infido Ly-

cambæ, id est, ab infido Lycambe. Lycambes, cum Archilochus filia suam despondisset, eam alteri collocavit. Quo facto, Poëta Archilochus ita exarsit, ut carmina Jambica longè amarissima scripserit in Lycamben: quod Lycambes ad eò ægrè tulit, ut laqueo sibi gulam frerit.

Aut acer, &c. Hipponax Poëta, cum à Bubalo pictore pictus ridiculum in morem fuisset, in eum distribxit sty-lum, & hominem eò adegit, ut sibi manus violentas affer-ret.

Atro dente. Maledicis ver-sibus.

Inultus, ut. Transpositio: an flebo, ut inultus puer?

O D E VII.

Civile bellum, à Sexto Pompejo, Magni filio;
instauratum, detestatur.

149.

QUò, quò scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?

Parumne campis, atque Neptuno super

Fusum est Latini sanguinis?

Non, ut superbas invida Carthaginis

Romanus arces ureret;

In actus aut Britannus, ut descenderet

Sacrâ catenatus viâ;

Sed ut, secundum vota Parthorum, suâ

Urbs hac periret dexterâ?

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus

Unquam, nisi in dispar, feris.

Conditi. In vaginas jam ab-
diti, nempe confectis civili-
bus bellis duobus; primo, in-
ter Cæsarem, & Pompejum;
altero, inter Augustum, &
Brutum; Cæsiumque. Vide 2.
Indicem Odarum.

Invida. Quia Romæ erat
æmula.

In actus. Nondum Roma-
norum armis domitus. Anglos
quidem Cæsar tentaverat; sed
eos nullus ante Claudium Im-
peratorem, penitus devicit.

Descenderet. Pars viæ Sa-
cræ prior, quæ ad forum Ro-
manum pertinebat, declivis
erat, ac prona: pars ea quæ à
foro ad Capitolium ferebat,

supina, & ardua.

Secundum, &c. Ut maximè
Parthi, Romanis semper in-
fensi, cupiunt.

Neque hic, &c. Ordo, & sen-
sus est: neque lupis, neque leo-
nibus feris, fuit usquam iste
mos, nempe sæviendi, nisi in
dispar, subaudi, genus: nun-
quam sæviunt lupi in lupos,
&c. Vel, neq; lupis, neq; leo-
nibus, fuit iste mos, nunquam
feris nisi in dispar, id est, qui
nunquam feri, crudelesq; sunt,
nisi in dispar animal, nisi in
feras dissimiles, alterius natu-
ræ, speciei, lupi in oves, leo-
nes in tauros, &c. vos Cives
Civibus necem intentatis.

Inrorne cacus, an rapit vis acrior,

An culpa? responsum date.

Tacent: & ora pallor albus inficit,

Mentesque perculsa stupent.

Sic est; acerba fata Romanos agunt,

Scelusque fraterna necis;

Ut immerentis fluxit in terram Remi

Sacer nepotibus cruor.

*Vis acrior. Fatalis quædam
necessitas.*

*An culpa? Cujus pœna sit
iste civilis furor.*

*Sic est, &c. Causam rejicit,
& in fata, & in cædem Remi;
cujus sceleris pœnas Romani
luant.*

*Agunt. Vexât, ad civile bel-
lum instaurandum impeliunt.*

Ut. Postquam.

*Sacer. Exitialis, funestus.
Remus à fratre Romulo inter-
fectus est, & Roma fratricidio
quasi dedicata. Vide Flor. lib.
I. c. I.*

O D E VIII.

*Victoriam Augusti de Antonio, & Cleo-
patra celebrat.*

Q*uando repositum Cacubum ad festas dapes,
Victorè latus Casare,*

Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,

Beate Mecenas, bibam,

Sonante mistum tibiis carmen lyrâ,

Hac Dorium, illis Barbarum?

*Repositum, &c. Servatum in
secretiore loco, & sepositum
ad celebrandum diem aliquẽ
festum genialibus epulis.*

*Sonante, &c. Mixtis ad ca-
nendum cum lyra tibiis; ita
tamẽ, ut in lyra pulsanda mo-
dus Dorius adhibeatur; in in-
stantis tibiis, modus Phrygius.*

Hæc. Lyrâ: illis, tibiis.

*Dorium, Barbarum. Doreæ
habebant certam canendi ra-
tionem; Phryges, quos Græ-
ci Barbaros appellabant, suam
etiã certam: Dorius modus
erat gravior, & lentior; Phry-
gius ex acuto, & gravi mix-
tus, ac proinde lætior paulo
& sonantior, temperatus ta-
men; ita ut duæ quæ hæc ad-*

Ut nuper, actus cum freto Neptunius

Dux fugit ustis navibus,

Minatus Urbi vincla, qua detraxerat

Servis amicus perfidis.

Romanus (eheu! posteri negabitis)

Emancipatus femina,

Fert vallum; & arma miles, & spadonibus

Servire rugosis potest!

Interque signa (turpe!) militaria,

Sol aspicit conopeum!

hibentur ab Horatio tibia, non obruant lyram, sed cum ea gravius, lentiùsque pulsata bellè concinant. Præter duos illos modos, tertius erat Tyrius, sive Sarranus, planè acutus, & vividus; quo utebantur, cum res plus hilaritatis postulabat. Vide Oden 14.1.3.

Ut nuper. Subaudi, tecum bibi, tecum epulatus sum.

Actus freto. Pulsus mari Siculo.

Dux Neptunius. Sextus Pompeius; qui ab Augusto navali pugna victus, & oppressus est, in freto Siculo. Is Neptuni filium appellari se voluit; quia Pompeius magnus ipsius pater imperium maris tenuerat; vel, quia ipse præliis aliquot maritimis secundis usus fuerat.

Servis. Pompeius filius exercitum è servis conflaverat.

Romanus, &c. Redit ad Antonium. Ergone, inquit, miles

Romanus (sub duce Antonio in ejus castris) emancipatus, quod idem est, ac mancipatus, id est, addictus; obnoxius, re-dactus in potestatem fœminæ (Cleopatraz) fert vallum, &c. nam mancipium veteres dicebant jus ipsum, dominiumque, seu proprietatem rei: hinc mancipare, sive emancipare, pro, mancipio dare, in alterius manum, ac potestatem tradere. Dici non incommodè potest, hoc esse initium cantilenæ, quam fidibus, ac tibiâ canendam paulò antè dixit.

Vallum. Vallus, est palus, seu stipes, quo utuntur ad munienda castra: vallum, est ipsa munitio.

Spadonibus. Eunuchis Cleopatraz comitibus, & ministris.

Conopeum. Muliebre tentorium, seu velum oppansum lectulo, ad culices arcendos.

Ecce nunc frementes verterunt bis mille equos

Galli, canentes Casarem:

Hostiliumque navium in portu latent

Puppis sinistrosum cita.

Io triumphe; tu moraris aureos

Currus, & intactas boves?

Io triumphe; nec Jugurthino parem

quos conopas Græci vocant.

Hoc utebatur Cleopatra, &

Ægyptiæ vulgò mulieres.

Ad hunc. Contra Antoniū.

Bic Virgil. 2. Æneid. Clypeos-

que ad tela sinistris protecti

obijciunt, id est, adversus, cō-

tra tela. Vel; ad hunc Cæsarem,

id est, ad exercitum, &

copias Cæsaris, se suosq; equos

verterunt. Vel, *ad hunc fre-*

mentes; ad Antonii aspectum

indignantēs, & frementēs e-

quos ad Cæsarem verterunt.

Verterunt. Converterunt

frementes equos, nempe ab eo

ad Cæsarem transfugientes.

Duo millia Gallorum, è pe-

deitri Antonii exercitū, qui

erat in littore, ad Cæsarem

desciverunt: quæ res maximū

ad Augusti victoriam momen-

tum attulit. Porro penultima

in voce, *verterunt* corripitur.

Canentes Casarem. Cæsaris

nomen iterantes festis voci-

bis; ut solent, qui Regem

deunt; *Vivat Casar.*

Hostiliumque, &c. Et in A-

ctiaco portu latent puppes hos-

tilium navium, sitæ ad sini-

stram, id est, respicientes Æ-

gyptum, quæ est ad sinistram

portus Actiaci, ut Italia ad

dextram. Cleopatra, paulò

antequam Antonius navalem

pugnam comitteret, naves se-

xaginta expeditas ad fugam

ita composuerat post naves

bellicas, ut puppes portum,

proræ pelagus, & Ægyptum

spectarent.

Cita. Veloces, & expeditæ

ad fugam sinistro mari capien-

dam.

Io Triumphē. Triumphum

quasi personam alloquitur:

Propera, Triumphē, expedi

currus aureos, profer victi-

mas: quid tandiū retardas, &

moraris tuos illos aureos cur-

rus, &c. Est causa tibi iusta

festinandi: neque enim in bel-

lo Jugurthino parem Augusto

Imperatorem Romam reve-

xisti, &c.

Intactas boves. Nondum

aratro subditas juvenças.

Bello reportâsti ducem:

*Neque Africano, cui super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.*

Terrâ, marique victus hostis, Punico

Lugubre mutavit sagum.

Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,

Ventis iturus non suis,

Exercitatas aut petit Syrtes Noto,

Aut fertur incerto mari.

Capaciores affer huc, puer, scyphos,

Et Chia vina, aut Lesbia;

Vel, quod fluentem nauseam coërceat,

Ducem. Nempe Marium;

qui de Jugurtha triumphavit.

Vide Oden r. lib. 2.

Neque, &c. Neque ex Africano bello ducem parem Augusto reportâsti; illum scilicet, cui virtus, &c. Intelligit Africanam minorem; qui, eversa Carthagine, videtur in ejus ruinis sepulchrum omni monumento gloriosius invenisse. Quod Poëtice dicitur hoc in loco: non enim obiit reverâ Scipio Carthagine, aut in ejus ruinis sepultus est, sed Romæ in majorum sepulchro conditus: conveniat illud forte melius Africano majori, qui domita Carthagine, Româ pulsus, obiit in exilio.

Terrâ. Terrestrem Antonii exercitum ducebat Canidius: is ad Casarē, septimo post fugam Antonii die, defecit.

Punico, &c. Est hypallage

hostis victus mutavit puniceū, seu, purpureum, & coccineum sagum, lugubri, nigro, &c. deposuit militare paludamentum, vestem Imperatoriam (quæ coloris rubri erat, sive ad dignitatem, sive quia sic facilius agnoscebatur eminūs) ut sumeret funestam, & pullatam, qualis in luctu sumebatur.

Non suis. Non faventibus, inimicis.

Cretam. Insulam è regione Maris Ægæi.

Exercitatas. Vexatas.

Syrtes. Littoris Lybici vadâ; de quibus, vide lib. 2.

Fertur. Errabundus.

Chia, Lesbia. Ex insulis Chio, Lesbo, in Ægæo mari.

Vel quod, &c. Vel, affer Cæcubum, quod impediât re-

Metire nobis cæcubum.

Curam metumque Cæsaris rerum iuvas

Dulci Lyæo solvere.

eam, id est, vomitum, seu ciborum fastidium: quia nempe Cæcubum, erat acre vinum, & austerius.

solicitos habuit, cum in metu essemus, ob incertum belli exitum, & Cæsaris salutem, fortunamque periculoso loco positam.

Curam, &c. Quæ nos antea

O D E IX.

146. Mævio Poëtæ tempestatem, ac naufragium imprecatur.

MAlâ soluta navis exit alite,
Ferens olentem Mævium.

Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster memento fluctibus.

Niger rudentes Euris inverso mari,
Fractosque remos differat.

Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.

Nec sidus atrâ nocte amicum appareat;
Quâ tristis Orion cadit;

Quietiore nec feratur equore,

Quàm Græja victorum manus:

Malâ alite. Malis ominibus.

Exit. E portu, solutis rudentibus.

Olentem. Fœtidum, grave olentem.

Latus. Navis.

Inverso. Susque deque verso, & agitato.

Differat. Dissipet, jactet.

Quantus. Tam vehemens,

quàm esse solet, cum frangit ilices.

Orion. Signum procellosum, de quo sæpe antea. Vide Od. 1. lib. 3.

Quàm Græja, &c. Græci, cum e bello Trojano victores patriam repeterent, sævâ tempestate jactati sunt, prope Eubœam insulam, ac præter cæ-

Cum Pallas usto versit iram ab Illo

In impiam Ajacis ratem.

O, quantus inseat navitis sudor tuis,

Tibique pallor luteus,

Et illa non virilis ejulatio,

Preces, & aversum ad Jovem;

Ionius udo cum remugiens sinus

Noto carinam ruperit!

Opima quod si prada, curvo littore

Porrecta, mergos juveris,

Libidinosus immolabitur caper,

Et agna Tempestatibus.

teros, Ajax Oilei filius; quem Pallas fulmine percussit irata quod in suo templo Castandram ille temerasset.

Usto ab Illo, &c. Irata erat Trojanis, ob judicium Paris: itaque, Troja deleta, Vlæisci Ajacem cogitavit, cui privatim erat intensa, licet universè Græcis faveret contra Trojanos. Reliquias iræ, quæ exarserat in Trojam, convertit in Ajacem. De illo vide Oden 13. lib. 1.

Impiam ratem. Pro, impii Ajacis ratem.

Luteus. Flavus, flavos efficiens.

Non virilis. Fæminea: igna gemitus, quos media in

tempestate mittes.

Aversum. Tibi insensum; non auditurum.

Ionius sinus. Mare Ionium; alluit Græciam ab Occasu, inter Siciliam, & Cretam. Sinus Noto remugiens, id est, mare procellosum, & à ventis agitatum.

Opima, &c. Quod si eveniat, ut naufragio pereas, & cadaver tuum, in litore porrectum, mergis, & piscibus opima, & lauta præda fiat; ego caprum foetidum, ac simile tibi animal, bonis Tempestatibus, prore tam feliciter gesta, mactabo: Mergi sunt aves quædam marinæ.

O D E X.

Ad amicos, ut per hyemem genio indulgeant.

168

Horrida tempestas Cælū contraxit, & imbres,
Nivesque deducunt Jovem:

Nunc mare, nunc sylva

Threicio Aquilone sonant. Rapiamus, amici,

Occasionem de die:

Dumque virent genua,

Et decet, obductâ solvatur fronte senectus.

Tu vina Torquato move

Consule pressa meo:

Calum contraxit. Friges omnia contrahit, ac deformat. Ita de apibus Virgilius; *Contracto frigore pigra.* Nubes igitur, & aer densantur, & quasi contrahuntur præ frigore.

Deducit. In terram trahunt. *Jovem*, aërem. Pluviæ enim nihil aliud sunt, quam aer cōcretus, & contractus; qui, cum pluit, solvitur; densatur, & coigitur, cum ningit, &c.

Sylva. Trisyllabum est hoc in versu, & Anapaëstum facit.

Occasionem. Comessandi.

De die. Hoc ipso die oblatam: luce palam rapiamus, & ipsi diei extorqueamus.

Virent genua. Dum valetudo, & ætas juvenilis favet. *Ægrotis*, & senibus, tremunt, ac labant genua; stant, vigent, &c. *que valentibus.*

Senectus. Pro mœrore, & tristitia hîc sumitur, ut sæpè; Sic Persius Sat. 1. *En pallor, seniumque!* Sententia est: frontem explicemus, removeamus tristitiam obductâ fronte, id est, quæ habet frontem obductam, tectam, & nube, ac tenebris velut involutam. Vel, solvamus, & removeamus tristitiâ à fronte, quam obducit, id est, tegit; frontem exporrigamus.

Tu. Vnum aliquem ex amicis compellat.

Move, &c. Deripe ex horreo, vel apotheca.

Pressa. Expressa ex uvis, fusa in amphoras.

Torquato Consule meo. Sub quo nempe sum natus, anno V. C. 689. Vide Horatii vitam in libri hujus fronte positam.

*Catera mitte loqui. Deus hac fortasse benigna
Reducet in sedem vice.*

Nunc, & Achamenia

Perfundi nardo juvat; & fide Cylleneâ

Levare diris pectora

Sollicitudinibus:

Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:

Invidete mortalis, Deâ

Nate puer Thetide.

Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi

Findunt Scamandri flumina,

Lubricus & Simois;

Unde tibi reditum certo subtemine Parca

Rupere, nec mater domum

Carula te revchet.

Illic omne malum vino, cantuque levato,

Mitte. Mitte sermones molestos de aliis rebus, quàm de vino, & hilaritate.

Hæc. Damna Reipublicæ.

In sedem. In pristinum statum. Loquitur de Republica; quæ tum fortè, cùm hæc scriberet, reliquiis bellorum civilium laborabat.

Achamenia. Persicâ: Achæmenes Rex Persarum fuit.

Fide. Lyrâ. Fides, fidis, propriè est nervus, seu chorda Lyræ.

Cylleneâ. Mercuriali; quia invenit lyram, & ejus primus artifex fuit Mercurius, in Cyllene, monte Arcadiæ, natus.

Grandi alumno. Achilli,

Centaurus. Chiron, ejus præceptor, & moderator.

Te manet, &c. Iturus es aliquando Trojam; in qua regnavit olim Assaracus.

Scamander, Simois. Troadis flumina.

Certo subtemine. Certo filo, quod secare decreverunt, priusquam redeas. Propriè subtemen, sive subtegmen, est filum in tela, quod itamini, seu filis longioribus, hinc atque inde inseritur ope radii: hinc usurpatur pro eo filo, quod è colu trahere finguntur Parcæ.

Mater Carula. Thetis.

Illic. Ad Trojam in castris.

*Deformis ægrimonia**Dulcibus alloquiis.*

Dulcibus, &c. Est appositio: quod vinum, qui cantus, sunt dulcia alloquia, id est, solatia, deformis ægrimoniæ, hoc est, tritium curarum. *Allocutio*, pro consolatione apud Latinos interdum sumitur; *alloqui*, pro,

consolari, Varrone teste, & Catulio. Vel; Illic omne malum, omne incommodum deformis ægrimoniæ, levato, cantu, vino, & dulcibus amicorum colloquiis.

O D E XI.

Romanos hortatur, ut Romam, bellis civilibus semper æstuantem, relinquunt, & in insulas Fortunatas commigrent.

189.
Altera jam teritur bellis civilibus *atas*; *Hexametro.*
Suis, & ipsa Roma viribus ruit, *6 Jann*
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marfi,
Minacis aut Etrusca Porfena manus,

Altera atas. Prima civilium bellorum *atas* dici potest ea, quæ Marium, Syllam, &c. tulit: altera quæ Pompejum, ejus filios, & Antonium, &c. Porro ætatem pro annorum circiter 30. spatio posuit, ut vulgò vox ea sumitur, licet annos interdum plures, paucioresve significet.

Teritur. Consumitur, traducitur.

Quam neque, &c. Pender hoc a versu 9. Nos perdemus Romam, quam neque Marfi,

Marfi. Italiæ populi fuere: qui, cum jus civitatis sibi promissum obtinere non possent, adjunctis sibi finitimis Romæ populis, bellum sociale, sive Marficum, conflaverunt. Ode 10. libri 3.

Porfena. Porfena, Rex Etruscorum, conabatur Tarquiniū Superbum, ejectum Romā, restituere: verum Romanorum fortitudine, ac Mutii Scaevola facto deterritus, incepto destitit. Vide Flor. lib. 1. cap. 10.

Æmula nec virtus Capua, nec Spartacus acer;

Novisque rebus infidelis Allobrox,

Nec fera carnalè domuit Germania pube,

Parentibusque abominatus Hannibal;

Impia perdemus devoti sanguinis atas:

Ferisque rursus occupabitur solum.

Barbarus, heu! cineres insistet victor, & Urbem

Eques sonante verberabit ungulâ:

Quæque carent ventis, & Solibus ossa Quirini

Æmula, &c. Capua Vrbs erat nobilissima in Campania Romana, Romæ propè par. In eam, ipsâ Româ captâ, & eversâ, sedem Imperii orbis terrarum transferre Hannibal meditabatur; quâ spe Capuanos sibi mirificè devinxerat.

Spartacus. Servile bellum movit. Lege Oden. 10. lib. 3. *Herculis ritu, &c.*

Allobrox. Allobroges, populi Galliæ, qui nunc Sabaudi, & Delphinales vocantur, rebus novis, & Catilinæ favebant: itaque meritò inter hostes gravissimos Romanæ Reip numerantur: quamvis postea detecti Ciceronis vigilantia, cui conjurationem omnem ultro patefecerunt, relictis Catilinæ partibus, in officio, ac Reip fide manserunt: unde infideles novis rebus dicuntur; quia fidem datam civibus, novarum rerum, id est, Reipublice mutandæ, aut potius, evertendæ

cupidis, non servârunt.

Germania. Penè Romam deleverunt Cimbri, & Teutones; eos Marius profligavit.

Pube. Juventute, militibus: Cæruleos ferè oculos habebat Germani, Tacito teste.

Abominatus. Invisus, detestabilis.

Parentibus. Quorum liberos tam multos interemit.

Impia atas. Nos impii, & impio sæculo nati; quorum sanguis sacer, ac devotus, id est, morti destinatus videtur esse, propter majorum scelera.

Rursus, &c. Tellurem hanc, ut ante Romam conditam, feræ habitabunt.

Barbarus, &c. Barbari, post victoriam de nobis partam, incensæ Urbis cineres calcabunt.

Quæque, &c. Et Romuli tumulum, tectum, & clausum, aperiet: cineres ejus in ventos dividet.

(*Nefas videre*) dissipabit insolens:

Fortè quid expediat, communiter aut melior pars,

Malis carere quaritis laboribus?

Nulla sit hac potior sententia: (Phocæorum

Velut profugit execrata civitas

Agros, atque Lares patrios, habitandaque fana

Apris reliquit, & rapacibus lupis)

Ire, pedes quocūq; ferent, quocūque per undas

Notus vocabit aut protervus Afrius.

Sic placet? an melius quis habet suadere? secundà

Nefas videre. Quæ ossa nefas est, id est, non licet videre. Religio erat apud veteres, tumulos effodere, ossa scrutari, & dissipare. Vel, quod spectaculum triste visu, ac nefariū erit.

Fortè quid, &c. Fortè quaritis, ò cives, communiter, id est, omnes universè, aut melior, seu, major pars vestri, quid expediat, quid opus facto sit, carere, id est, ad carendum malis laboribus, ut careatis bellis civilibus? Ille infinitivus à Græcis ita ponitur pro gerundio cum præpositione. Legunt aliqui: fortè (quod expediat) communiter, &c. & sic ordinant: fortè quaritis, & cupitis carere malis laboribus: quod quidem expediat, quod optimum est factu: quis enim remedium calamitati nō quarat? Vel, quaritis communiter, & omnes simul (quod quidem expediret, ac optimum

esset) aut, si id non potest, major pars saltem quaritis carere, &c.

Phocæorum. Phocæa civitas Ioniæ fuit; quam cum obsiderent Persæ Græcis infesti, cives navibus Deos, & conjuges imposuere, ac nunquam redituri, profugerunt in eam Galliæ partem, ubi nunc est Milsilia.

Execrata. Diris execrationibus, & imprecationibus usa; vel, Lares, & agros suos destituta, profugit.

Fana. Templas: ea deseruit, à feris incolenda.

Ire, pedes, &c. Redi ad quartum retro versum: nulla sit sententia potior hac; nempe, ire, eundi, quò nos pedes ferent, &c. Phocæorum exemplo.

Suadere. Quod suadeat.

Secundà alite. Bonis omnibus: de voce, *secundus*, vid. Od. 12. lib. 4.

*Ratem occupare quid moramur alite ?
 Sed juremus in hac: Simul imis saxa renârint
 Vadis levata, ne redire sit nefas;
 Neu conversa domû pigeat dare lintea, quando
 Padus Marina laxerit cacumina;
 In mare seu celsus procureris Apenninus,
 Novâque monstra junxerit libidine
 Mirus amor; juvet ut tigres subsidere cervis,
 Adulteretur, & columba milvio:
 Credula nec fulvos timeant armenta leones,
 Ametque salsa lavis hircus aquora.
 Hec, & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
 Eamus omnis execrata civitas,*

In hac, &c. In hæc verba. Ita juramentum concipiamus: nimirum ne sit nefas redire, id est, nos juramento solutum iri, & nefas nemini fore dare lintea domum conversa, hoc est, vela facere, ac in patriam reverti, simul, ac saxa, quæ sunt imo in mari, renaverint, emerferint imis vadis, id est, fluctibus. Simile quidpiâ Phocæi fictitârunt: massam enim plumbeam in mare projece- runt, se non antè redituros contestati, quàm illa è fundo maris sponte emerisset.

Padus. Italiæ fluvius, Gal- liam Cisalpinam ab Occiden- te in Orientem mediam se- ns, inter Liguriam, Duca- tum Mediolanensem, & Ve- netam ditionem fluens: Mati- nus est, non Calabria. Fieri

autem nequit, ut Padus supra illum montem attollatur.

Novâque, &c. Et amor mi- rus junxerit novâ, & inauditâ libidine monstra, id est, feras disparis generis, tigres cervis, columbas milviis.

Milvio. A milvio adultere- tur, ametur. Notat Torrentius legi, *milvio*, in omnibus ma- nuscriptis, meritòque dubitari polle an, *milvius*, Latina vox sit.

Lavis, &c. Sine pilis sit hir- cus, qui naturâ pilosus, & hir- sutus est; idemq; amet æquo- ra, inquit piscium natet, qui amat in montibus pasci.

Hec, & quæ, &c. Eamus omnis civitas, omnes cives, postquam adhibuerimus istas jurandi, & execrandi reditum, formulas, aliasque consumiles,

Aut pars indocili melior grege: mollis, & exspes

Inominata perprimat cubilia.

Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,

Etrusca prater & volate littora.

Nos manet Oceanus circum vagus; arva, beata

Petamus arva, divites, & insulas,

Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,

Et imputata floret usque vinea;

Germinat, & nunquam fallentis termes oliva;

Suamque pulla ficus ornat arborem;

Mella cavâ manant ex ilice; montibus altis

Lævis crepante lympha desilit pede.

Illic injussa veniunt ad mulctra capella;

quæ nos a redeundo deterreât.

Aut pars, &c. Omnis civitas, aut pars ejus saltem sanior, & melior, consultiorque indocili grege, id est, vulgo, & plebeculâ, quæ, instar stupidi gregis, ratione duci nequit.

Mollis, &c. At quæ pars est mollis, delicata, quæ non tangitur spe fortunæ melioris, maneat in Vrbe, ubi otiosè in cubilibus jaceat.

Inominata. Inausulta, inauspicata.

Perprimat. Id est, valdè premat.

Pratervolate. Navibus relinquite. Volare naves dicuntur, & aves vicissim, nare.

Etrusca. Etruria est pars Italiae, in medio, ad mare Tyrrhenum.

Manet. Expectat: *Petamus* Oceanum, qui circum terras vagatur, qui eas ambit, vel potius, insulas in Oceano positas: Italia est in mari Mediterraneo.

Arva beata. Fortunatas insulas. Sunt illæ in mari Atlantico, non procul ab Hispania: in iis aer purissimus, fertilis admodum terra, quidquid ad victum, & delicias desiderari potest, ibi abundare dicitur.

Imputata. Non amputata.

Termes. Ramus semper feracis olivæ.

Suamque. Non insitam, naturalem.

Pulla. Nigricans, matura.

Mulctra. Vasa, in quibus excipitur lac è pressis uberibus.

Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circum gemit ursus oviles
Nec intumescit alta viperis humus.
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus;
Pingua nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque Rege temperante Calitum.
Non huc Argo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem.
Non huc Sidonii torserunt cornua nauta,
Laboriosa nec cohors Ulyssæi.
Nulla nocent pecori contagia; nullius astri
Gregem astuosa torret impotentia.
Jupiter illa pia secrevit littora genti;
Ut inquinavit ære tempus aureum;
Ære, dehinc ferro duravit sæcula, quorum

Tenta. Distenta, plena.

Intumescit. Ob latebras serpentium, sub terra delitescentium.

Pingua, &c. Mirabimur quemadmodum, calor, & siccitas nimia non urat pingua semina in sulcis arentibus, inter glebas siccas.

Utrumque. Aquas, & siccitatem.

Non huc, &c. Non huc venerunt Argonautæ, qui nempe, ut alienas opes raperent, laavim Argo conscenderunt; non Medæ, ob beneficia infamis: non nautæ Sidonii, id est, homines avari, & injusti, quales sunt nautæ, & mercatores; quos inter eximii semper ha-

biti sunt Sidonii; nō socii Ulyssis, homines videlicet libidinosi, & voluptati servientes.

Sidonii. Sidon, urbs Phœniciæ, ad mare; emporium Celeberrimum.

Cornua. Antennarum extremas partes.

Laboriosa. Quæ multos labores pertulit.

Ulyssæi. A. Nominativo, Ulyssæus vulgò Ulysses.

Impotentia. Vis inimica, & potentia exitialis.

Ut. Ex quo.

Inquinavit ære. Postquam ætatem auream mutavit æræ deteriori.

Duravit. Dura fecit, & ære ferroque similia.

Piis secunda, vate me, datur fuga.

Piis. Hominihus probis.

Vate me. Me prædicente;

Secunda. Felix, & auspiciata.

ac spondente secuturam felicitatem.

O D E XII.

Veniam petit à Canidia veneficâ, cujus
artem spreverat.

*Am jam efficaci do manus scientiæ;
Supplex & oro regna per Proserpine,
Per & Diana non movenda Numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa Cælo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris;
Citumque retro volve, volve turbinem.*

Do manus Victum me facies indicat.
Victor. Victi solent manus supplices porrigere.

Devocare. E Cælo in terrâ vocare, & trahere.

Scientiæ. Arti magicæ.
Non movenda. Non irritanda, non movenda ad iracundiam: erat enim Diana, sive Luna, gravis in peccantes, & acerba; neque mortem solum, & pestilentiam hominibus, sed etiam amentiam immittere credebatur. Hinc illi amētes, qui Lunatici appellantur. Quid sit movere, & quatere Numina, explicuimus, in Od. 36 lib. 1.

Parce, &c. Noli me persequi, & vexare carminibus tuis sacris, id est, magicis, & divinis.

Volvo retro, &c. Convertite in contrariam partem. Vtebantur magi, in suis incantationibus, turbine, sive rhombo, quem filis, & xaniolis involutum circumagebant: ut autem irrita esset incantatio, inhibebant motum; ut incantatio eadem valeret in contrariam partem, turbinem aliam in partem convertiebant.

Valentium. Quæ possunt.
Refixa. Detracta. His verbis, libros magicos, & incantatio-

Movit nepotem Telephus Nereum,
 In quem superbus ordinarat agmina
 Myſorum, & in quem tela acuta torſerat.
 Unxere matres Iliæ addictum feris
 Alitibus, atque canibus, homicidam Hectorem;
 Poſtquam relictis manibus Rex procidit,
 Heu! perſicacis ad pedes Achillei.
 Setoſa duris exuere pellibus
 Laborioſi remiges Ulyſſei,
 Volente Circe, membra; tunc mens, & ſonus
 Relatus, atque notus in vultus honor.
 Dedi ſatis, ſuperque panarum tibi,
 Amata nautis multum, & inſtitoribus.
 Fugit juventas, & verecundus color

Nepotē Nereum, &c. Achille,
 genitum Thetide, filiā Nerei.

Telephus. Myſorum Rex; qui
 cūm Trojam petentes Græcos
 arceret Myliā, negaretq; tran-
 ſitum, ab Achille vulneratus
 eſt: oraculo conſulto, respon-
 ſum fuit, eum ab eodem ſana-
 ri tantum poſſe, à quo vulnus
 accepisset: ſupplex igitur A-
 chillem adiit; qui decuſſa in
 vulnus Telephi haſte ſue rubi-
 gine, hominem perſanavit.

Unxere, &c. Matres, id eſt,
 Matronæ Iliæ, Trojanæ, un-
 xerunt baſſamo, & aromatis
 delibutum tumulârunt cada-
 ver Hectoris, addictum, id eſt,
 deſtinatum ab Achille vulturibus feris.

Rex. Priamus: is corpus,
 Hectoris ab Achille petiit, &

exoravit. Lege Od. 9. lib. 1.

Setoſa, &c. Porcina ment-
bra exuerunt.

Sonus relatus. Vox ipsis fuit
reddita.

Notus honor. Humana fa-
cies, & dignitas.

Dedi, &c. Satis me vexaſti
 tuis magicis carminibus, ò tu,
 quæ amaris impenſe à nautis,
 & mercatoribus, (qui inſtito-
res ab inſtando vocantur.) In-
cipit eam carpere, ut vulga-
rem mulierem; licet in ſpe-
ciem laudare videatur, perin-
de, ac ſi eam omnes expete-
rent: nautæ enim pro navium
magiſtris ſæpè accipiuntur,
qui vulgò ſunt locupletes.

Verecundus color, &c. Rubi-
cundus: rubor enim eſt vere-
cundiæ, & pudicitæ color.

Reliquit ossa pelle amicta luridâ.
Tuis capillus albus est odoribus:
Nullum à labore me reclinat otium:
Urget diem nox, & dies noctem; neque est
Levare tenta spiritu praeordia.
Ergo negatum vincor, ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsâ dissilire naniâ.
Quid amplius vis? ô mare, & terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore; nec Sicana fervidâ

Color vividus deseruit ossa mea, quæ nunc sunt amicta luridâ pelle, & pallidâ.

Amicta. Vestita.

Tuis, &c. Mei capilli jam canescunt, propter tuos odores. Sic vocat ironicè phar-maca, & venena Canidiæ; à qua immixtam sibi ante tempus senectutem queritur.

Reclinat. Solvit, liberat: quiescere enim solemus reclinati.

Urget, &c. Diem, molestiæ laborisq; plenum, excipit laboriosa, graviorque nox: vel, interdiu noctem desidero; & noctu, cum mihi sit inquieta quies, diem postulo: luce noctem, nocte lucem expecto.

Neque est, &c. Neque licet spiritum ducere; liberè respirare non possum, & pulmones fessos, distentosque liberiori anhelitu relaxare.

Ergo, &c. Ordo est: ergo

nunc miser vincor, id est, adducor, ut credam negatum, hoc est, quod antea negabam: nempe carmina magica (quæ Sabella vocat, vel, quòd Canidia Sabina esset, vel, quòd in Sabinorum regione multi magi reperirentur) pectus increpare, id est, animos hominum perturbare, quaterere, agitare. Sunt qui Sabellos alios à Sabiniis faciant, ab illis quidem oriundos, sed Samnium incolentes, Maris proximos.

Dissilire. Findi, frangi.

Marsâ naniâ. Magicâ incantatione. Vide Od. 5. hujus lib.

Quantum, &c. Vide hunc lib Od. 3.

Nec Sicana, &c. Ordo est. Ardeo, quantum non ardet Sicana, id est, Sicula flamma, virens in Ætna fervida. Ætna ignes intestinos alit, & idem

*Virens in Ætna flamma. Tu, donec cinis
Injuriolis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.*

*Quæ finis: aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide pœnas luam;
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencos, sive mendaci lyrâ
Voles sonari. Tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra, sidus aureum.
Infamis Helena Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece
Ademptæ vati reddidère lumina:*

ridem vomit. Vide Virg. lib. 3. Virentem flammam appellat, quæ nunquam extinguitur, & senescit. Quidam legunt, *furens*. Virere dicuntur ea omnia, quæ firma sunt, ac valida: hinc viridis juvenia, senectus, animus, &c.

Tu donec, &c. Tu, ô Canidia, (tanquam officina, in qua fiunt igne multo venena Colchica) nova, & efficaciora in dies adhibes, quibus ure me miserum non cessas, donec in cineres solvar, & in ventos dissiper.

Stipendium. Pœna. Proprie est pecunia militibus in diem dari solita; stips, quæ illis penditur. Pro præmio quolibet usurpatur; præmium autem de supplicio, & mercede dicitur. Quam jubes me pœnam pendere? *Escl*, quid tibi à me ju-

bes persolvi, quo liberer, quo solvar dementiâ?

Jussas. A te constitutas.

Cum fide. Fideliter.

Expiare. Crimen: te placare.

Centum juvencos. Sacrificium, quâ Hecatomben Græci vocant.

Sonari. Laudari.

Perambulabis astra. In Cœlo à me collocaberis, instar eximii sideris: ad Cœlum te laudibus meis tollam; dicam, te pudicam esse, & probâ, &c. jocatur: & Canidiam irridet.

Infamis, &c. Sensus est: Castor, ejusque frater Pollux, offensi vice, id est, ignominiâ, calamitate, & forte adversâ Helenæ sororis suæ, quam Poëta Stesichorus infamem reddiderat, victi tamen, & placati precibus ejusdem Poëtæ, ac palinodiâ, illi reddiderunt lu-

Et tu (potes nam) solve me dementia:

O nec paternis obsoleta sordibus,

Nec in sepulchris pauperum prudens anus

Novendiales dissipare pulveres;

Tibi hospitale pectus, & pura manus.

mina, quibus cum privaverant. Stesichorus carmen de Helena scripserat; in quo ejus libidinem belli Trojani causam esse dixerat: oculis subinde captus, recantavit quæ cecinerat: ajuntque visum illi restitutum fuisse.

Potes nam. Nam id potes facile.

Dementia. Quam magicis tuis carminibus mihi attulisti.

O nec, &c. O Canidia, quæ neque ob parentum adulteria, & ignobilitatem infamis es, &c. Obsoletum id propriè dicitur, quod tractari non solet, quod vetus, ac victum est, atque adeò detritum, & putridum.

Nec in, &c. Hæc omnia contrarium in sensum sunt accipienda. Quæ prudens anus es, id est, sciens, & perita, ad pulveres, hoc est, cineres mortuorum, nono quàm obiêrunt die, ac sepulti sunt, eruendos, ac dissipandos, è tumulis maxime pauperum. Hoc fiebat

à veneficis, ut ossa colligeret, quibus in suis incantationibus uterentur. Dicam, nunquam hoc à te factum fuisse. Ironia.

Pauperum. Divitum sepulchra, ne aut feris, aut veneficis paterent, sedulo custodiebantur; non ita pauperum.

Novendiales. Nono die humatos. Apud majores, inquit Servius, in lib. 5. Æneid. ubi quis fuisset extinctus, domum suam referebatur, & illic septem erat diebus; octavo incendebatur; nono sepeliebatur ejus cineres. Acron triduo tantum ait servatos fuisse in ædibus mortuos; post triduum impositos rogo; atque iterum post triduum cineres in urnam conditos. Itaque, *Novendiales*, significabit cineres per dies novem servatos: propriè enim novendiale est, quod novem diebus durat.

Hospitale. Mite in hospites, piæ, & humanum.

Pura. Innoxia, puræ sceleris, nullius imbutæ sanguine.

Respondet Horatio Canidia, se nunquam
illi placatam fore.

Quid obseratis auribus fundis preces?

Non saxa nudis surdiora navitis.

Neptunus alto tundit hybernus salo.

Inultus, ut tu riseris Cotytia

Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?

Et Esquilini Pontifex venescit,

Impunè ut Urbem nomine implèris meo?

Quid proderit ditasse Pelignas anus,

Obseratis. Clausis, surdis.

Non saxa, &c. Scopuli, qui à fluctibus iratis verberantur alto in mari, non sunt surdiores nautis nudis, id est, naufragis, quam ego sum tibi: ad naufragorum preces, & ejulatus non magis surda sunt saxa, quam ego ad tuas.

Salo. Mari.

Inultus, &c. Tunc riseris impunè nocturna, quæ fiunt Cotyttoni, sacra; in quibus liber Cupido dominatur: tunc, postquam ea vulgavisti, inultus id feceris.

Cotytia. Subaudi, mysteria, sacrificia: Cotytto, sive Cotys, Dea quædam fuit, impudiciæ præses, apud Thrâcas, & Græcos. Legunt aliqui, *Cocytia*, id est, Infernaliam.

Sacrum liberi, &c. Nocturna quædam sacra, in quibus magi, & venefici omni genere

obscœnitatum liberè, & promiscuè se conspurcabant.

Et Esquilini, &c. Et quasi esses centor, ac judex veneficiorum, quæ tractare soleo, & peragere in Esquilino monte, & nocturnorum sacrificiorum, me tanquam infamem Vrbe totâ cantaveris, ac traduxeris?

Pontifex. Cura sacrorum, & cognitio pertinebat ad Maximum Pontificem: quo nomine Canidia Horatium hîc vocat, quia ausus erat sacra magica, insectari, & exquirere.

Venefici. Extra portâ Esquilinam, multa erant sepulchra: quamobrem eò covenire plurimum solebant veneficæ.

Quid proderit, &c. Locus obscurior. Fingitur Horatius, ut se dementiâ solveret, sibi per Canidiæ incantationes immisâ, adiisse, & consuluisse alias veneficas (quas Peligna

*Velociusve miscuisse toxicum,
 Si tardiora fata te votis manent?
 Iagratq; misero vita ducenda est, in hoc
 Novis, ut usque suppetas doloribus.
 Optat quietem Pelopis infidus pater,
 Egens benignæ Tantalus semper dapis:
 Optat Prometheus obligatus aliti.
 Optat supremo collocare Sisyphus
 In monte saxum: sed vetant leges Jovis,
 Voles modò altis defilire turribus,
 Modò ense pectus Norico recludere;*

vocat, quia Peligni, Maris, & Sabellis vicini, ob beneficia infames erant) & velocius, id est, præsentius aliquod ab iis toxicum, seu, venenū petiisse, quo emori statim, & vitâ simul, ac dementiâ solvi posset. Frustra illum laborasse Canidia responderet. Quid tibi proderit, inquit, anus illas dirâsse, hoc est, magnis muneribus, magna pretio convenisse, ut velociorem tibi mortem afferrent: si ego efficio, ut tardius votis tuis moriaris? si tibi vitam infelicem præter spem, ac vota tua prorogo?

Ducenda. Producenda.

In hoc. Eam ob rem.

Suppetas. Sufficias; ut duces in nova supplicia.

Pelopis parens. Tantalus, qui infidus dicitur, quasi infidelis; quòd Jovem, Neptunum, & alios Deos, qui ad ipsum di-

verterant, Deos esse non credens, illis suum filium Pelopem, clam à se interfectum, apposuit epulandum, tentaturus an id cognoscereut. Ob id scelus detrusus ad Inferos, æternâ siti, & fame torquetur. Alii dicunt, idcirco vocari infidum; quia, cum interesset convivii Deorum, in eorumque cœtu, & consilio versaretur quotidie, multa perperam effutierit, quæ tacita esse oportebat; imò nectâr, & ambrosiam furatus sit.

Benigna, &c. Affluentis, copiosæ; medias inter dapes junus.

Sisyphus. Vide lib. 2. Od. 11.

Obligatus. Alligatus, vcl, ad dictus, & obnoxius. De Prometheus, vide Od. 14. l. 1. & 15. 2.

Defilire. Præceps ruere.

Norico. Noricum est regio Germaniæ, ferax optimi fer-

*Frustraque vincla gutturi neſtes tuo,
 Faſtidioſâ triſtis agrimonia.
 Veſtabor humeris tunc ego inimicis equeſt
 Meaque terra cedit inſolentia.
 An, qua movere cereas imagines,
 (Ut ipſe noſti curioſus) & polo
 Deripere Lunam vocibus poſſum meis,
 Poſſum crematos excitare mortuos,
 Deſiderique temperare poculum,
 Plorem artis in te nil agentis exitum ?*

ri: nunc Bavariae pars.

Recludere. Aperire.

*Faſtidioſâ. Quæ facit, ut
 omnia faſtidiaſus.*

Veſtabor, &c. Tunc tibi in-
 quitabo, id eſt, inſultabo; te
 irridebo, inimicū meum. In-
 quitare alicui, eſt inſultare.
 Hanc metaphoram, & vetus
 adagium, inde ſumptum aliqui
 volunt, quod Romani divites
 deſticariorum humeris inter-
 dum geſtarentur. Hinc Plinius
 in Panegyri. *Importari ſolebāt,
 non dico, quadrijugo currus,
 ſed humeris hominum, &c.*

Meaque, &c. Tunc exiliam
 gaudio, & humum petulanter
 iſtando premam, & cogam
 ſubſidere.

Cereas, &c. Imaginibus ho-
 minum eſt cera fictis uteban-
 tur magicæ artis periti, eaſque
 movebant, ſeriebant, lania-
 bant, ut vivos homines agita-
 tos, & percuſſos volebant,

*Curioſus. Hæc arcana de-
 ſcripſit, Od. 5. hujus lib.*

Deſiderique, &c. Poculum,
 potionem aptam ad amorem
 excitandum.

Nil agentis, &c. Ita legitur
 in plerique libris manuſcri-
 ptis, & veteribus codicibus.
 An dolebo, an patiar meam
 artem nihil valere contra te?
 nocere tibi non poſſe? exitum
 habere meis votis contrariū?
 Legunt aliqui, *nihil habentis*,
 id eſt, nihil valentis: ſed mi-
 nus Latinè. Alii ſic explicanti:
 plorem artis (ſubaudi, cauſâ)
 nihil habentis exitum in te
 ſed hoc duriuſculum eſt: quis
 enim Latinè dicat ſatis com-
 modè, nihil habeo poteſtatem,
 vires, in illum? hæc ars nihil
 habet exitum? Malim legere
 cum Lambino: plorem artis
 in te nullum habentis exitum:
 quam lectionem probè tueretur,
 ac illuſtrat.

O D E XIV.

29.

CARMEN SÆCVLARE.

Chorus puerorum nobilium, ac puellarum, Deos,
ac præsertim Apollinem, & Dianam, orat
pro Imperiis Romani felicitate.

PHabe, sylvarumque potens Diana,
Lucidum Cæli decus, à colendi

Sapphicum.

Semper, & cultis, date qua precamur,
Tempore sacro:

Quo Sibyllini monuere versus,

Seculare. Ita dictum est;
quòd ludis Sæcularibus caneretur. Vertente quolibet sæculo, Romani dies festos, ludosq; celeberrimos agebant, certasque preces, & hymnos canebant. Iustus est Horatius ab Augusto istam Oden ea de causa scribere, anno V. C. 737.

Potens. Domina, præses.

Lucidum, &c. In ambos, Apollinem, & Dianam, ea vox, lausque cadit.

Precamur. Pueri, & Puellæ.

Sacro. Festis diebus, qui vertente sæculo, summâ religionem peragi solebant.

Quo, &c. Quo tempore Sibyllæ suis versibus præceperunt, ut delectæ omni ex Urbe virgines, & pueri, solemne carmen dicerent Diis, Romæ (in qua colles septem) præ-

sidibus, & custodibus.

Sibyllini. Sibyllæ fuere virgines quadam fatidicæ, quibus futuri notitiam Deus in præmium castitatis videbatur indulsisse. Decem vulgò numerantur. Insignis est ea, quæ Cumana dicebatur: de qua Virgil. lib. 6. Tarquinio Superbo, Romanorum Regi, una quædam ex illis novem libros obtulit, in quibus Reip. Rom. fata contineri diceret; petiitq; pretium 300. nummorum. Recusante Rege, tres libros in ignem coniecit; idemque pretium pro reliquis poposcit. Irridente Rege, tres alios libros cremavit; & pro aliis tantumde petere perrexit. Quod Tarquinius admiratus, & pretium persolvit, & libros inter Imperii Romani sacra haberi

*Virgines lectas, puerosque castos,
Diis, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.*

*Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas, aliusque, & idem
Nascris; possis nihil urbe Româ
Visere majus.*

*Ritè maturos aperire partus,
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,*

Seu genitalis

Voluit, adhibitis viris, qui eos,
& servarent in Capitolini Jo-
vis sacrario, & cum opus esset,
consulerent. Illi viri, primum
duo, deinde 10. postea 15. fue-
re. Isti libri, Syllæ tempore,
incenso Capitolio, cum defla-
grassent; conquisiti sunt orbe
toto versus Sibyllini omnes, &
ex iis confecti novi codices,
ac pristina religione servati;
qui demum, imperante Hono-
rio, exusti sunt.

Septem colles. Aventinus,
Capitolinus, Cælius, Esquilin-
us, Palatinus, Quirinalis,
Viminalis. Additi postea duo,
Vaticanus, & Janiculus.

Alme. Ea vox ab alendo
ducta est. De Sole dicitur; quia
Sol omnia educat, alitque.

Promis, & celas. Profers, &
condis.

Aliusque, & idem. Qui alius
Sol a phesterno videris esse,

licet unus, idemque sis.

Ritè, &c. Ordo est: O Ili-
thyia, quæ lenis es, facilis, &
propitia, aperire, id est, in lu-
cem proferre, maturos partus;
quæ lenis es, ac benigna in
partubus, & fœtibus è matrum
alve educendis.

Ilithyia. Est nomen Dianæ
quatenus parientes juvat, à
Græca voce, significante, ve-
nio, orior. Dicebatur etiam
Lucina, à luce, in quam, ut
partus feliciter ederentur, cu-
raret: *Genitalis*, à gignendo,
quasi ad gignendum juvans.

Probas. Mavis. Erat autem
hæc apud veteres religio, ut
eo nomine Deos vocaret, quod
ipsis putarent acceptissimum,
& rei, quam postularent, con-
venientissimum: unde multa
sæpè illorum nomina conge-
rebant, ignari quodnam esset
omnium acceptissimum.

*Divæ, producas sobolem, Patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Fæminis, prolisque novæ feraci
Lege maritali:*

*Certus undenos decies per annos
Orbis, ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque gratâ
Noctè frequentes.*

Vosque veraces cecinisse Paræ

Producas. Amplifices.

Patrum. Senatorum.

Prosperes. Fortunes; felicia,
& fortunata esse jubeas.

Super, &c. De fœminarû ma-
trimonio, & de maritali lege.

Jugandis, &c. In matrimo-
nio ritè collocâdis. Ea lege de-
cernebantur iis præmia, qui è
legitimis uxoribus liberos sus-
ceperêt; pœnæ in adulteros sta-
tuebantur, &c. quæ ad augen-
dam in Vrbe sobolē erant ma-
ximè valitura: unde legē hanc
vocat Horatius, *novæ prolis fe-
racem, & maritalē*, seu maritalē;
quia matrimoniorum honori,
& sanctitati consulebat.

Certus, &c. Ordo est: preca-
mur; vel, facite, ut certus orbis,
id est, certa annorû conversio,
per annos decies undenos fa-
cta, referat catus, & ludos fre-
quentes, per tres dies claros,
quotidienque gratas noctes.

Undenos, &c. Sæculares ludi
non ceteris quoque, ut mul-

ti putant, anno, sed centesimo
decimo celebrabantur quod
patet ex ipsis Sibyllinorû ver-
suum vocibus, & Romana hi-
storia. Primi enim ludi Sæcu-
lares peracti sunt, anno V. C.
298. secundi, 408. tertii, 517.
quarti, 626. quinti, de quibus
hic agitur, 737. Quos inter
singulos intercedit spatium
annorum 110.

Vosque, &c. Sententia hæc
germana est: vosq; o Parces, quæ
veraces estis cecinisse quod se-
mel à vobis dictû, & constitutû
est; id est, quæ veraciter cani-
tis, & immutatum jubetis esse,
quod semel, hoc est, irrevoca-
bili decreto dixistis: quod ipsû
Terminus Deus, stabilis rerû,
id est, qui res Imperii Romani
stabiles facit, servat, & immu-
tabile quoq; esse jubet; vos, in-
quam, peractis factis sequentia
bona, & similia jungite; præ-
teritæ felicitati futurâ addite.
Parcæ Romano Imperiû im-
mor-

*Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servat, bona jam peractis*

Jungite fata.

Fertilis frugum, pecorisque tellus

Spicea donet Cererem coronâ:

Nutrient fœtus, & aqua salubres,

Et Jovis aura.

Condito mitis placidusque telo

Supplices audi pueros, Apollo:

Siderum Regina bicornis audi,

Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus, Iliæque

Littus Etruscum tenuere turma,

Jussa pars mutare Lares, & urbem

mortalitatē, & aternitatē promississe dicebantur; idque videbatur significasse Deus Terminus, cujus effigies reperta in Capitolii fundamentis, moveri loco non potuit: quā ob rem vocatur ad Horatio *stabilis rerum*. Vide Liviū lib. 1. Porro *Parcarū* hic meminit; quia in ludis, festisq; Sæcularibus celebrandis, initium ducebatur à sacrificio insigni, in earū honorem. Potest etiā hoc ita exponi: O *Parcæ*, quas in vestris decretis, & effatis falli nunquā contigit; (quippe id canitis, quod semel dictū esse sufficiat) jungite in posterum bona fata præteritis; idq; servet terminus rerum stabilis (legitur enim in multis codicibus *servet*) id est, confinis, & perpetua ad extre-

mum usque terminum rerum series servet, ac retineat eum cursum, ac statum Imperiū, quem edixistis, & cecinistis.

Spicea, &c. Spicæ offerebantur Cereri post messem.

Fœtus. Pecudum alumnos.

Jovis. Pro aëre sumitur.

Condito, &c. Conjectis enim in terras telis, pestem, & morbos putabatur immittere. Vide 1. lib. Iliad.

Bicornis. Quia Lunā crescente isti ludi celebrabantur. Luna porro, & Diana pro eodem Numine sumuntur.

Roma si, &c. Apollo præcipue Trojanis favebat, ac *Æneæ*.

Iliæque. Trojanæ.

Etruscum. Tyrrhenum. *Æneidem* lege lib. 7. & 8.

Jussa pars, &c. Quæ turmæ

Sospice cursum;

Cui per ardentem sine fraude Trojam

Castus Æneas, patria superstes,

Liberum munivit iter, daturus

Plura relictis;

Dii probos mores docili iuventa,

Dii senectati placida quietem,

Romula genti date, remque, prolemque;

Et decus omne.

Quique vos bobus veneratur albis

Clarus Anchisa, Venerisque sanguis,

Imperet bellante prior, jacentem

Lenis in hostem.

Jam mari, terraque, manus potentes

Medus, Albanaeque timet sucures;

fuere pars Trojanorum exigua, quos Dii jusserant solumvertere, & Trojam relinquere. Vide Æneid. lib. 3.

Cursu, &c. Navigatione salvâ, & secundâ.

Cui, &c. Cui turmæ, cui Trojanorū parti, pius Æneas, superstes patriæ, per medios Trojæ ignes iter aperuit in Italiâ; daturus illi turmæ suæ, & genti plura, id est, Imperiū majus, urbem florentiorem, res melius cōstitutas illis, quas reliquerant; nempe Romam fundaturus, Trojâ potiorem.

Fraude. Periculo, damno.

Castus. Pius, sceleris purus.

Remque. Opes.

Quique, &c. Facite, ut Augustus, ab Anchisa, & Venere

per Æneam oriundus, Imperium orbis terrarū obtineat; prior, id est, potior, superior bellante, hoc est, hoste bellum ipsi inferente. Regnet, ac hostes armatos vincat, subjectis, domitisque parcat.

Bobus albis. Sacris intererat Augustus, & victimas albas (tales enim Diis Superis immolabantur) mactabat.

Manus potentes. Romanorum potentiam; vel, Augusti victrices manus.

Albanas. Romanas: Alba enim quasi Romæ mater fuit. Inde Albanas pro Romanis posuit: & ab Etruscis fascēs, ut & cætera imperii decora, atque insignia Romam venerat. Vide Flor. lib. 2.

Jam

Jam Scythæ responsa petunt, superbi

Nuper, & Indi.

Jam fides, & pax, & honor, pudorque

Priscus, & neglecta redire virtus

Audet; apparetque beata pleno

Copia cornu.

Augur, & fulgente decorus arcu

Phœbus, acceptusque novem Camanibus:

Qui salutaris levat arte fessos

Corporis artus;

Si palatinas videt aquas arces,

Remque Romanam, Latiumque felix;

Alterum in lustrum, meliusque semper

Proroget ævum.

Quæque Aventinum tenet, Algidumque,

Secures. Securis, in medio virgarum fasces posita, erat insigne Romanorum Magistratuum, Consulium, ac Pretorum: quod ab Etruscis, sive Albanis, Romani susceperant. Vide Livium lib. 1.

Scythæ. Vide Od. 11. & 12. libri 4.

Responsa. Proprie oraculorum responsa dicuntur: sensus est, Scythas, Indos, &c. Romanam quasi ad oraculum publicum accedere, audituros quid sibi agendum sit, leges pacis, bellicque accepturos. Indi paulo ante nonnihil cladis intulerant Romanis.

Cornu. De cornu Copiæ, Vide Oden 15. libri 1.

Augur, &c. Commemorat Apollinis munia: primum, di-

vinandi artem, 2. jaculandi, 3. canendi, 4. medendi: tot enim illi tribuebantur.

Palatinas. Romanas. In monte Palatino templum Apollini Augustus dedicaverat.

Æquus. Propitius.

Alterum, &c. In alterum usque sæculum. Vulgo lustrum erat spatium annorum 5. quo exacto, civitas à Censoribus tota lustrabatur, expiabatur, recenscebatur. Inter lustra autem celeberrimum erat tertium, & vigesimum; quo incunte, sæculum novum ducebatur: unde hic initium redeuntis sæculi lustrum vocatur.

Proroget. Propaget, producat.

Ævum. Sæculum.

Aventinum. Algidum. Du-

mor

*Quindecim Diana preces virorum
Curet; & votis puerorum amicas
Applicet Aures.*

*Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos,
Spem bonam, certamque domum reporto,
Doctus & hæbi chorus, & Diana*

Dicere laudes.

montes; ille, Romæ, hic non
procul, in quibus adiculæ duæ,
Dianæ sacræ, visebantur.

Quindecim virorum. Libris
Sibyllinis custodiendis præfe-
ctorum.

Reporto. Loquitur chorus
puerorum: Hanc spem domum

reporto, ego doctus dicere
laudes, & Phœbi, & Dianæ,
id est, qui didici, & doctus sum
hunc hymnum recitare in ho-
norem Phœbi, & Dianæ. Su-
periores strophas alternis can-
tabant pueri, & puellæ: hanc
ultimam utrique simul.

*Omnia, quæ sequuntur carmina, sunt Hero-
ica, sive Hexametra.*

Q. HORATII FLACCI
 SATYRARVM.
 SIVE SERMONUM,
 LIBER PRIMVS.

SATYRA I.

Nemo sua sorte est contentus, præsertim avarus;
 quia nemini satis est quod habet.

QUæ sit, Mecenas, ut nemo, quam sibi sortem
 Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illà
 Contentus vivat, laudet diversa sequentes.
 O fortunati mercatores! gravis annis
 Miles ait, multo jam fractus membra labore.

Satyrarum. Satyra est carmē
 quoddā dicax, & fallum, car-
 pendis hominū vitiis institutū
 ita dictum à Satyris, veterum
 Diis petulātibus, ac protervis.

Sermonum. Satyræ Horatii
 Sermones vocantur; quia car-
 mina sunt, ut ipse vocat, ser-
 moni, & prosæ propiora.

Quæ sit. Quid esse causæ di-
 cam ut, &c. quonam tandem
 pacto sit?

Seu ratio, &c. Sive consilio,
 & ratione certa, certum vitæ
 genus, & institutum amplexus
 fuerit; sive casu, & temerè.

Dederit. Dat ratio, & prudē-
 tia; objicit casus, & fortuna.

Diversa sequentes. Diversa
 vitæ genera, & suo dissimilia
 profitentes.

Fractus membra. Græca lo-
 cutio: subauditur præpositio,
 circa. Habens membra labore
 fracta.

*Contrà mercator, navim jactantibus Austris,
 Militia est potior. Quid enim? concurritur; hora
 Momento cita mors venit, aut victoria lata:
 Agricola laudat juris, legumque peritus;
 Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
 Ille, datis vadibus, qui rure extractus in urbē est,
 Solos felices viventes clamat in urbe.
 Cetera de genere hoc (adē sunt multa) loquacem
 Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi,
 Quò rem deducam. Si quis Deus, En ego, dicat,
 Jam faciam, quod vultis: eris tu, qui modò miles,
 Mercator; tu, consultus modò, rusticus: hinc vos,
 Vos hinc mutatis discedite partibus. Eja,*

Contrà. Subaudi, dicit.

Potior. Quàm mercatura.

*Quid enim? Quidni? cur
 non? quid enim tantum in ea
 laboris, & periculi est?*

Cōcurritur. Pugna cōmittitur.

Sub. Paulò post, circa.

Consultor. Qui causidicum
 super lite sua consulit, consi-
 lium ab eo petit.

Datis vadibus. Vas, vadis,
 est qui spōdet alterum in jure
 adfuturum ad diem cōdictam,
 ut obeat vadimonium; ac, nisi
 compareat, jubetur ipse de suo
 satisfacere, illius loco, pro quo
 vadem se dedit. Sententia igi-
 tur est: rusticus quispiam, qui
 coactus est rure in urbē veni-
 re, quia vadem se obtulit, aut
 unus est ex vadibus pro aliquo
 altero datis: vel, quia ipse, cum,
 citatus à judice, statim in jus

ambulare non posset, vades de-
 dit, qui promitterent eum di-
 stā die adfuturum; ad quam
 diem obeundam, ipse postea
 urbem petit.

Adē, &c. Tam multa sunt
 ejusmodi exempla; tam multi
 existunt, quos sortis suæ simi-
 liter pœnitet.

Delassare. Defatigare.

Fabium. Loquacem hunc;
 & garrulum obiter carpit.

Quò rem deducam. Quid
 fingam, & ponam, unde illo-
 rum appareat imprudentia:
 quò illos adigam.

Tu consultus, &c. Tu, qui
 modò eras consultus, id est,
 causidicus, eris rusticus.

Mutatis partibus. Cōditio-
 nibus vitæ mutatis. Sumptum
 videtur è theatro, & scenâ; in
 qua dicuntur propriè actores
 suas agere partes. *Quid*

*Quid statis? nolint. Atqui licet esse beatis.
 Quid causa est, meritò quin illis Jupiter ambas
 Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
 Tam facilem dicat, votis ut prabeat aurem?
 Præterea, ne sit, ut qui jocularia, ridens
 Percurram: quanquam ridentem dicere verum
 Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
 Doctores, elementa velint ut discere prima.
 Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
 Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
 Perfidus hic campo, miles, nautaque, per omne
 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
 Se se ferre, senes ut in otia tuta recedant,
 Ajunt, cum sibi sint congesta cibaria. Sicut
 Parvula, nam exemplo est, magni formica laboris*

*Nolint. Nō mutabunt suam
 sortem alterius conditione.*

Illis. Illis iratus.

Buccas inflet. Succenseat, excædescat. Minitantes, & iracundus os distorquent, buccas inflat.

Ne si, &c. Ne rem tantā delibē leviter; ut solēt facere qui irrant res jocularēs, qui jocij, & voluptatis causā scribūt.

Ut pueris, &c. Probat, utile interdū esse ridendo, & jocando veritatem aperire, & hominum vitia carpere: ita sit enim, ut homines facilius inducātur ad emendanda, & pernosceda sua vitia. Quemadmodū pueri, datis crustulis, id est, libis, & placētis, adducuntur, ut prima litterarum elementa sponte, ac libenter condiscant.

Quæramus seria. Causam hujus incōstantiæ seriō investigemus. Ostendit esse avaritiā, seu cupiditatē, quā sit, ut plura semper, & majora optemus, & præsentibus nunquam acquiescamus.

Ille gravem, &c. Agricola.

Hac mente, &c. Ordo est: ajunt eo consilio se laborem ferre; ut, cum senes erunt, habeant perfrugium suæ senectutis, & paratam quietem, nempe collectis per laborem opibus, & provisibilibus: sicut formica, quæ, licet parvula, est tamen animal magni laboris (nam hoc utuntur exemplo) ore trahit, &c.

Exemplo est. Potest hoc jungi cum sequentibus; est exemplo magni laboris: id est, exem-

Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo,
 Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
 Qua, simul inversum contristat Aquarius annum,
 Non usquam prorepat, & illis utitur ante
 Quæsitis patiens: cum te neque fervidus æstus
 Dimoveat lucro, neq; hyems, ignis, mare, ferrum,
 Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.
 Quid juvat immensum te argenti pondus, & auri,
 Furtim defossa timidum deponere terrâ?
 Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.
 At, ni id sit, quid habet pulchri constructus acervus?
 Millia frumenti tua triverit area centum;
 Non tuus hâc capiet venter plus, quàm meus: ut si
 Reticulum panis, venales inter, onusto

plum dat, seu, documentum
 est magni laboris ferendi.

Qua simul. Simul atque, ubi
 primum. Ibi incipit Horatii
 responsio. Utitur cōtra avaros,
 illo ipso, quod attulerant, exē-
 plo: Laudatis formicam: benè
 est: at illa quæsitis utitur, &c.
 vos nequaquam. Inclinatam
 in hyemem; mutatum.

Inversum. Annus, cum de-
 nuò redit, & incipit, dicitur
 verti, sive reverti.

Aquarius. Signum Cœleste
 hyemale, idem atq; Amphora.
 Huic Sol subjacet, mense Ja-
 nuario exeunte: pluvius, & fri-
 gora tristia creare solet.

Non usquam, &c. Foras non
 exit; domi se continet.

Dum. Modò.

Quod si, &c. Responsio est

avari. At (inquit ille) si ego
 minuam argenti mei pondus,
 & summam, eâ, ut jubes, utē-
 do; brevi ad assem, ad ultimū
 nummum illa redigetur.

At ni id sit. At, respondet
 Horatius, nisi id facis, nisi
 quæsitâ pecuniâ uteris.

Millia, &c. Quâvis area tua
 triverit centū millia modiorū
 frumenti; non tamen hâc, id
 est, propter hoc, idcirco, tuus
 venter, &c.

Reticulum. Sacculum ad pa-
 nem gerendum, retis in mo-
 dum factum.

Venales inter. Inter servos.
 Notum quid Æsopus olim fe-
 cerit. Ejus herus iter adorna-
 bat, ducebatq; secum familiâ.
 Venales suum quisq; gestabant
 onus, partem aliquam domes-
 ticæ

Fortè uehas humeros, tanto pius accipias, quàm
 Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
 Natura fines uiventi, jugera centum, aut
 Mille aret? At suave est ex magno tollere acervo.
 Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquis,
 Cur tua plus laudes cumeris granaria nostri?
 Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urina,
 Vel cyathus, & di as, Magno de flumine mullem,
 Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eò fit,
 Plenior, ut si quos delectet copia iugis,
 Cum ripa simul avulsos ferat. At si ducit er.
 At qui tantulo eget, quanto est opus, is neque limo
 Turbatà haurit aquam, neq; uità amittit in undis.

sticè supellectilis. A. Sopus, licet
 brevi, & imbecillo corpore, in-
 gentem sibi resiculū panis ge-
 standū sumptis, ridetibus initio
 lociis, ad extremū tamē admi-
 ratibus, cum cum in dies onere
 levare animadvertent, pane
 paulatim cōsumpto, & comelo.

Quid referat, &c. Quid in ter-
 fit illius, qui paucis contentus
 est, & naturę necessitate, non
 avaritię libidine, sua vota defi-
 nit, utrum aret centum, an
 mille jugera?

At suave est. Id obijcit avarus.
 Dum. &c. Horatii responsio.
 Modò ego tantundē ē parvo a-
 cervo sumā, quantum tu ē ma-
 gno; cur laudes ingentia tua
 horrea, prae nostris exiguis cu-
 meris? Est cumera vas parvum
 pumit eū, aptum condendo fru-

mento, & aliis ebus id genus:

Ut tibi, &c. Exempli causā;
 si indigeres aqua urnā tantūm,
 aut calice; id est, si indigeres a-
 quā tantā, quantā capere urna,
 vel scyphus potest, ac diceret:
 Malo sumere ex ingenti flumi-
 ne, &c. meritò ridendus esses:
 sic, &c.

Liquidi. Liquidum in neu-
 tro posuit, pro substantivo, li-
 quor, aqua.

Eò fit, &c. Hinc accidit, ut
 qui amant copiam superfluam
 qui ē flumine aliquo copiosos
 & uberiore malunt bibere, v.g.
 ex Aufido (est Apulię fluvius
 praecept, ac rapidus) eos, cum
 parte ripae avulsā cadentes, flu-
 men saepe auferat, hauriatque.
 Magna cupiditas, nimiae opes,
 multis fraudi, & exitio sunt.

At bona pars hominum decepta cupidine falso,
 Nil satis est, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis,
 Quid facias illi? jubeas miserum esse, libenter
 Quatenus id facit. Ut quidam memoratur Athenis
 Sordidus, ac dives, populi contemnere voces
 Sic solitus: Populus me sibilat, at mihi plaudo
 Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca:
 Tantalus à labris sitiens fugientia captat
 Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
 Fabula narratur. Congestis undique saccis
 Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
 Cogedis, aut piæis tanquam gaudere tabellis.
 Nescis quò valeat nummus, quem præbeat usum?

Bona. Magna.

Falso. Quia suam avaritiam
 excusat gloriæ cupiditate; cum
 revera non gloriam, sed opes
 ipsi quærant: ut patet exemplo
 illius Atheniæsis, qui tametsi ir-
 rideretur ob avaritiâ, & contē-
 neretur, ipse sibi plaudebatur.

Tanti sis. Tanti æstimeris,
 quantas opes habeas.

Quid facias, &c. Quid agas
 cū homine sic affecto, ita len-
 riente? Sanè omittas illum, &
 finas esse miserum, suâ miserâ
 frui; quatenus, id est, siquidem
 libenter id facit, ipse suâ mi-
 seriâ delectatur, se ipse mise-
 rum facit.

Sordidus. Avarus.

Sibilat. Explodit, irridet.

Tantalus, &c. Postquam ea,
 quæ ab avaris obijciuntur, re-

furavit, ostēdit jam eos reipsa;
 licet sibi intus, ac domi plau-
 dant, esse miseros, similesque
 Tātalo, qui sitiens capere aver,
 ac haurire flumina, ab ipsius
 labris fugientia. De Tantalos,
 vide Od. penult. Epod.

Quid rides? Inducitur avarus,
 ridens Horatium, quasi
 bonarū rationum inopiâ co-
 actum ad fabulas confugere.

Mutato nomine, &c. Tu es
 ille Tantalus, idem ac ille fa-
 cis: pone tuum nomen pro
 illius nomine; in te res tota,
 & fabula ista conveniet.

Sacris. Tanquam à rebus
 sacris abstinere

Quò valeat, &c. Quis num-
 morum esse usus, fructusque
 debeat? Is est nempe, ut emat-
 tur panis, &c.

*Panis ematur, olus? Sextarius: adde,
 Quis humana sibi doleat natura negatis.
 An vigilare metu exanimem, noctesque, diesque,
 Formidare malos fures, incendia, servos,
 Ne te compilent fugientes, hoc iuvat? Horum
 Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 At si condoluit tentatum frigore corpus,
 Aut alius casus lecto te affixit; habes, qui
 Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 Suscitet, ac reddat gnatis, carisque propinquis.
 Non uxor saluum te vult, non filius; omnes
 Vicini oderunt, noti, pueri, atque puella.
 Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
 At si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis, servareque amicos;
 Infelix operam perdas: ut si quis asellum
 In campo doceat parentem currere franis.*

Sextarius. Mensura capiens
 cyathos, seu calices commu-
 nes 12. sexta pars congii.

Adde, &c. Adde res huma-
 nae vite, & naturae necessarias:
 quas illi si neges, meritò do-
 leat.

An vigilare, &c. An putas
 eò valere nummos, idcirco
 tibi datos, ut vigiles metu exa-
 nimis, &c.

Compilent. Spolient.

Hoc iuvat? Hoccine te de-
 lectat? haecine tandem est o-
 pum utilitas?

At si, &c. Verba sunt avari:
 At habebō, qui mihi aegrotā-
 ti assideat, evocet medicum,

ut me lecto suscitet, ac recreet
 morbo. Falleris, respondet
 Horatius: nemo te saluum cu-
 pit, non uxor, &c.

At si cognatos, &c. Ordo
 est. At si velis retinere, nullo
 labore, cognatos, quos tibi de-
 dit natura, id est, eorum ami-
 citiā conservare, nihil agendo,
 nullū sumptum eorum causā
 faciendo; id nunquam assequē-
 ris: quemadmodum nemo po-
 test docere asellum currere in
 campo franis parentem, id est,
 obedientem. Indociles vulgò
 asini sunt, & pervicaces: itaque
 frānari cōmodè, & ad campe-
 strē decursionē fingi nequeunt,

*Denique sit finis querendi: cumque habeas plus,
 Pauperiem metuas minus, & finire laborem
 Incipias, parto quod aruebas: nec facias quod
 Umidius quidam (non longa est fabula) dives,
 Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
 Non unquam seruo melius vestiret: ad usque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat: at hunc liberta securi
 Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
 Quid mi igitur suades? ut vivā Mævius? aut sic,
 Ut Nomentanus? Pergis pugnantiā secum
 Frontibus adversis componere. Non ego avarum
 Cum veto te fieri, vappam jubeo, ac nebulonem.
 Est inter Tanaim quiddam, socerumque Viselli.*

Querendi. Opes cōgerendi.

Cumque, &c. Siquidem habes plura, cūm rebus plurimis abundes; vide ut in minore paupertatis metu sis.

Parto. Siquidem cōparasti.

Dives, ut, &c. Ita dives, ut nummos nō, ut fit, numeraret, sed eorum acervos metiretur. Vel, qui idcirco tantū videbatur esse dives, ut nummos metireretur, non ut iis uteretur.

Victus. Ciborum.

Divisit. Eum interfecit, ac secuit in duas partes.

Fortissima, &c. Non secus, ac si fuisset altera Clytemnestra, Tyndari filia, quæ Agamemnonem interemit, securi in caput impacta. Porro ea vox, *Tyndarida*, liberos Tyndari significat.

Ut vivā, &c. An mihi suades, ut vivā imitar Mævii, aut sicut Nomentanus? (duo erant famosi nepotes, ac prodigi.)

Pergis, &c. Respondet Horatius: At tu pergis malè ratio- cinari; & cōjungis simul duas res planè oppositas, nempe avaritiā cum prodigalitate, luxum illorum ganeonum, cum honesta frugalitate; ad quam te hortor, dum ab avaritia deterreo. Componi adversis frō- tibus propriè dicuntur gladiatores pugnaturi.

Vappam. Nebulonem, hel- luonem. Propriè est vappa vi- num acescens, ac fugiens.

Est inter Tanaim, &c. Dis- crepant inter se duo illi, quos probè nōsti, Tanais, & Viselli socer. Si alteri sis dissimi-

Est mo lus in rebus, Jam terti denique fines;
Quos ultra, citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abis, redeo: nemo, ut avarus
Se probet, ac potius laudet diversa sequentes!
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat, neque se majori pauperiorum
Turba comparet; hunc atq; hunc superare labores!
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga, suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vita,
Cedat, uti convivæ satur, reperire queamus,

lis, non continuò alteri simili-
 eris: (laborabant illi aliquo
 opposito corporis vel animi
 morbo; v.g. alter cæcus, alter
 cocles erat, aut alter sumptuo-
 sus, & lautus, alter præparcus,
 & sordidus, ita si avarus esse
 definas, non continuò sis oportet
 effusè prodigus, & ganeo.

Nemo, &c. Mirâtis est, & indignantis: Qui fieri tandè potest, ut avari sua sorte cõtenti non sint, (quod inilio dicebâ) & tabescant, quòd vicini capellæ suis sint pinguiorès? neque id secum reputent, quàm multis pauperibus ditiores, lautioresq; sint; sed quàm paucis divitiis pauperiores; è quibus hunc atq; hunc superare opibus laborent? Sic festi-

nantibus ditescere occurrit
 semper aliquis ditior, qui homines urat, ac moretur.

Carceribus. Carceres, locus ille dicitur, seu repagulum, ex quo in Circû equi admittuntur, & currere occipiunt.

Missos. Emillos.

Ungula. Equi ungulâ præditi.

Instat. Eos urget, à quibus vincitur; eos antevertere nititur.

Illum, &c. Contemnens, & non respiciens alios, quos præterit, qui in extremo currunt pulvere; sed illos tantum, qui antecedunt, à quibus sui equi vincuntur.

Inde fit, &c. Ordo est: inde fit, ut raro queamus reperire hominem, qui se dicat, &c.

Fam satis est me Crispini scrinia lippi

Compilasse putes, verbum non amplius addam

Crispini. Erat Storcus, Philosophus, & Poëta, multorum librorum, extigui iudicii. furatum esse. Scrinium est, cista, capsula, in quam abdu-
tur chartæ, &c.

Compilasse. Scrutatum, ac

S A T Y R A. II.

*Dum improbi vitia quædam fugiunt, incidunt
in contraria.*

Ambubajarum collegia, pharmacopola,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mæstum, ac sollicitum est cantoris morte Tigellî.
Quippe benignus erat. Contrâ hic, ne prodigus esse
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo, duramque famem depellere possit.
Hunc si percuncteris, avi cur, atque parentis
Præclaram ingrâtâ stringat malus ingluvie rem,

Ambubajarum. Tibicinarum; à Syrâ voce, *ambub*, quæ tibiam significat.

Collegia. Cætus, sodalitates.

Pharmacopola. Vnguentarii, pigmentarii, unctores, & balneatores.

Balatrones. Scurræ, ac parastiti; à baratro, unâ litterulâ mutatâ dicti, quod in ventris baratrum, omnia deamittant: vel, à Servilio Balatrone, uno ex illis in primis famoso, de quo sæpè Horatius.

Tigellî. Tigellius natione Sardus, artis musicæ peritus, & non infacetus scurra, gratus

Augulto fuit, magnasq; collegit opes, quas malè profudit.

Benignus. Liberalis, comæmodus.

Contrâ hic, &c. Alius quispiam, metuens ne dicatur esse prodigus, &c.

Præclara rem. Amplas opes. *Stringat.* Amputet, imminuat. *Legitur &, frangat.*

Ingrâtâ. Patri, majoribus; quorum opes, frugalitate, & artibus bonis benè partas, malis comestationibus malè perdat: vel, ingrâtâ, id est, ex qua nullum capiat fructum; unde nil ipsi restet.

Omni conductis &c. *Opsoniarum* missæ
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet: laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fusidius vappa famam timet, ac nebulonis,
Dives agris, dives positus in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
Quantò perditior quisque est, tanto acrius urget.
Nomina sectatur, modo sumpta veste virili,

Conductis. Mutuò acceptis, fœnori sibi datis, pro quibus mercedem solvere debeat.

Opsonia. Cibaria, dapes.

Sordidus, &c. Respondet id se facere, quod nolit haberi sordidus, &c.

Fusidius, &c. Fusidius fœnerator, licet agros opimos habeat, licet ingentem quæstû ponendis in fœnore nummis faciat, quinasq; mercedes capiti exsecet, &c. tamen parcè vivit, ac duriter, timens ne vappa, id est, prodigus, ac nebulo habeatur.

Capiti. Summæ integræ, fœnori datæ; quæ fors etiam dicitur.

Mercedes. Usuras: usura enim est merces pecuniæ mutuò datæ, & quasi fructus.

Exsecat. Adimit ab integra summa, v. g. dat mutuos centum nummos, cû lege, ut exacto mense, quinque nummos lucretur pro mercede: ac fortè non totos nummos centum

dat, sed ex illis demit quinque, ac pro fœnore, in antecessum, sumit.

Quantò, &c. Quantò quisq; est luxu perditior, ac profligatior, tantò acrius illum urget Fusidius, & graviori fœnore mactare properat, ac perdere.

Nomina sectatur, &c. Sententia est: ambit, ac studet in primis fœnerari tyronibus, amat debita tyronum, id est, adolescentium, qui nuper sumpsere vestem virilem, qui nondum satis habent experientiæ, ac prudentiæ, ut sibi à malis fœneratorum artibus caveant; qui sunt in potestate patrum durorum, à quibus cû nihil accipiant pecuniæ, mutuam sumunt à fœneratore, magnâ mercede promissâ.

Nomina. Vox ea sæpè sumitur pro ære alieno, quia debitores nomen suum scribunt in syngrapha, in Codice Argentarii.

Veste virili. Sumebatur anno

*Sub patribus dicitur tyrannum. Maxime, quis non,
 Jupiter, exclamet, simul atque audiuit? An in se
 Pro questu sumptum facit? Hic? vix credere possis
 Quàm sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terenti
 Fabula quem miserum nato vixisse fugato
 Inducit, non se pèjus cruciaverit, atque hic.
 Si quis nunc quærat quò res hac pertinet? illuc;
 Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
 Nil medium est.*

17. quo deponebatur Prætexta.

Maxime, &c. Ordo est: quis non exclamet: O maxime Jupiter! simul atque audiuit hæc à Fusidio fieri?

At in se, &c. At, inquit aliquis, iste Fusidius, in se, id est, in suo victu, vestitu, &c. sumptum facit pro quæstu, id est, accommodatū tanto quæstui, nempe ingentem, & lautum? Hic verò (respondet Horatius, vel quilibet alius,) vix credas quàm parum sibi indulgeat.

Pater ille. Heautontimorumenus; sive, Menedemus.

Fabula quem, &c. Qui inducitur in Comœdia Terentiana se ipse discrucians, & puniens, quòd acerbitate suâ filiū domo propulisset, &c. Vide notas in Terentium, qui nuper expurgatus à nobis prodiit.

Atque hic. Quàm hic scene-

rator, &c.

Quò res hac, &c. Quid mihi istis velim, quorsum hæc attulerim?

Pastillos. Quidam, ut Rufillus, odores semper suaves efflant, ob pastillos, quos assidue in ore habent. Pastilli sunt offæ quædam, instar exiguorum panum, interdum planæ, alias rotundæ, ex odoratis succis confectæ, &c. Alii, ut Gorgonius, semper olent hircum, id est, efflant odorem tetrum, ac virulentum; quia sunt obsoleti semper, incœpti, & squalidi, semper in pædore, & sordibus.

Hircum. Est odor gravis, qui sub axillis nascitur, ob sudorem incoctum: ita dicitur ab hircò, animali admodum olido.

Nil medium. Nesciunt consistere in medio; in quo tamen virtus,

Aliena pervidemus vitia, nostra ignoramus. Multa sunt amicis comiter ignoscenda, neque omnia, ut Stoici docent, in scelerum numero ponenda.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
*Ut nunquam inducant animum cantare rogatis
 Injussi nunquam desistant. Sardus habebat
 Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 Si peteret per amicitiam patris, atque suam, non
 Quidquam proficeret: si collibuisse, ab ovo
 Usque ad mala citaret, Io Bacche, modò summâ
 Voce, modò hac, resonat quæ chordis quattuor, imâ*
 cantandi cepisset.

Omnibus, &c. Incipit à cantorum, & Tigellii cujusdam insectatione: mox velut è media audientium turba sibi opponit adversarium, querentē, an ipse, qui alios tam liberè insectatur, immunis ab omni vitio sit? Quæ ex interrogacione torius sermonis occasio bellicosissima nascitur.

Inducant animum. Velint, exorari se patiantur, ut cātent.

Sardus. Natus in Sardinia, insulâ prope Italiam, ad Siciliae latus.

Habebat hoc. Hoc vitio laborabat.

Caesar. Augustus.

Patris. Julii Caesaris, à quo adoptatus fuerat.

Si collibuisse. Si libido eum

Ab ovo, &c. Per totam cœnam. Hanc enim ducebant ab ovis, finiebant in pomis, & fructibus Hinc, *ab ovo aliquid narrare*, id est, à primo initio rem repetere.

Citaret. Clarâ, & altâ voce caneret. Vnde, *recitare*, est, palam, & clarè dicere.

Io Bacche. Initium est Bacchicæ, & pоторiæ cantilenæ.

Summâ. Acutissimâ. *Imâ:* gravi, & depressâ. Ordo est, modò canebat altâ voce, modò hac imâ, quæ resonat, sive; contra sonat, ac respōdet chordæ imæ in instrumento chordarum quattuor. Sententia est, Tigelliū organo illi suo, quod tetrachordon erat, voce acci-

Nil aequale hostem; sit mihi, sæpè velut qui
 Currebat fugiens hostem; per sæpè velut qui
 Junonis sacra ferret: habebat sæpè ducentos,
 Sæpè decem servos: modò Reges, atque Tetrarchas;
 Omnia magna loquens; modò, Sit mihi mensa tripes
 Concha salis puri, & toga, quæ defendere frigus,
 Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
 Huic parco, paucis contento; quinque diebus
 Nil erat in oculis. Noctes vigilabat ad ipsum
 Manè, diem totum stertebat: nil fuit unquam
 Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi: Quid tu?
 Nullane habes vitia? Imò alia, haud fortasse minora:
 Manius absentem Nevium cum carperet: Heus tu,
 Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis

nentem, ita temperasse sonos,
 ut chordæ acutæ vocem acu-
 tam, imæ inani aecomodaret.

Nil aequale, &c. Pergit in-
 sectari Tigellium. Erat homo
 inconstantissimus: sæpè curre-
 bat velut qui fugit hostem;
 sæpè lento, & composito passu
 incedebat, velut qui, perinde ac
 si Junonis sacra vasa, & fercu-
 la imposita capiti deferret in
 publica supplicatione.

Tetrarchas. Rege est minor
 Tetrarcha, eumque sonat, qui
 quartam regni, aut ditionis
 partem obtinet.

Sonans. Loquens: quasi Re-
 gum illorum amicus intinuis
 foret.

Concha, &c. Salinum niti-
 dum ex concha, aut conchæ
 in morem factum,

Decies, &c. Si dedisses Tigel-
 lio, qui modò parcimoniam
 tantopere laudabat, decies cē-
 tena millia sestertiorum, post
 dies quinq; omnia vir ille par-
 cus decoxisset, absumpsisset.

Oculis. Crumenâ.

Impar. Dissimile, discrepans
 à seipso.

Imò, &c. Respondet Hora-
 tius: Fateor, habeo mea quoq;
 vitia, & fortasse majora, Ti-
 gellii, quem carpo, vitiis: ne-
 que id facio quod Mænius; qui
 cum absentem Nevium vitu-
 peraret, diceret quilli nonnemo
 qui aderat, Heus tu, an te
 ignoras, an tibi ipse ignotus
 es? an speras nos fallere, &
 latere? probè te novimus, &
 ipso Nevio pejorem esse sci-
 mus; Mænius respondit se qui-

dem

*Verba istas? Egomet mihi ignosco, sed tuus inquit.
Stultus, & improbus hic amor est, dignusque notari;
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis;
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,*

*Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia, ut tua rursus & illi.*

Iracundior est paulò, minùs aptus acutis

Naribus horum hominum: rideri possit, ed quòd

Rusticiùs tonso toga defluit, & malè laxus

In pede calceus haret. At est bonus, ut melior vir

dem alios carpere libenter, ac liberaliter; at sibi ignoscere, de se ipso tacere, secum leniùs agere.

Hic amor. Quo nobis, ut manius, omnia ignoscimus.

Notari. Reprehendi. Notabant propriè Censores civem, quicquid deliquisset.

Inunctis. Aliquò unguento, & collyrio delibutis, quo acies oblimatur vel lippientibus.

Aut aquila. Aquilæ, & dracones, acerrimâ sunt oculorum acie.

Epidaurius. Sacer Æsculapio, medicorum Deo præfuli: qui Epidauri (est urbs Græciæ in Peloponeso) præcipuè colebatur. Idcirco autem serpens Æsculapio sacer est; quia serpens ad multa remedia utilis est. Aude ex historia Romana, quòd cum pestilentiâ Romæ laboraretur, responsum est ab oraculo, ita salvos cives fore,

si è Græcia Æsculapium advenheret. Legati Epidaurum cum trireme sunt profecti: factumque est, ut ingens anguis ad triremem adnaverit, seque in puppi composuerit in gyrum; quem illi cum Æsculapium putarent esse, Romam in triumpho duxerunt.

Et illi. Ut illi, quos carpis, tua quoq; vitia investigent.

Iracundior, &c. Est aliquis paulò ad irâ propensior quam par sit, ineptus ad congressus hominum dicacium, quorum scommata ferre non potes: jure illum irrideas, quia non est eleganter, & scitè tonsus, & habet togam malè compositâ, & ab una parte malè pendentem, &c. Esto: at vir est bonus, ut nemo sit eo melior; at est amicus tuus; at ingenium cultum in corpore inculto gerit: cur illi non ignoscas?

Horum hominum. Qui nunc

Non aliis quibus, at tibi, &c. at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique teipsum
Concute, num qua tibi vitiorum in seuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.

Illuc prauertamur, amatorem quod amica
Turpia decipiunt cecum vitia, aut etiam ipsa hac
Delectant, veluti Balbinus polypus Agna.

Vellem in amicitia sic erraremus; & isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.

At, pater ut nati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire. Strab. nem
Appellat patam pater; & pullum, malè parvus
Si cui filius est; ut abortiuus fuit olim

Sisyphus: hunc varum distortis cruribus, illum

vivunt; vel, certorum, quibus
scum versatur.

Concute. Examina, expende.

Nu qua, &c. Nū aliqua vitia.

In seuerit. Ingeneraverit, in-
diderit.

Namque, &c. Ferax vitiorū
est natura corrupta, nisi euel-
latur. Sic sua spōte nascuntur in
agris incultis filices, & paliuri.

Illuc, &c. Illud ante omnia
faciamus: imitemur eos qui a-
mant, quique veluti cæcutiunt in
earum vitiis, quas amant. Ita
Plaut. in Milite: Hoc primum
præverti decet, id est, ante cæ-
tera omnia fieri. Vel, sententia
est: omittamus nunc tua vitia
excutere: illud potius conside-
remus, quod amatores excu-
sant; & ignorant ferè vitia a-

micarum; illosque imitemur.

Polypus. Narium morbus;
cū charo intus crescens, & in
multos ramulos diuisa, nares
obstruit: dictus à polypo, pisce
quodam, qui multis fibris,
tanquam pedibus, nitiur; de
quo Plin. lib. 9. cap. 20.

Strabonem. Qui oculos di-
stortos habet.

Patum. Cui oculi nictantes,
& semiclausi sunt. Strabo est o-
culis planè distortis, inquit
Porphyrio; patus, leviter de-
clinatis.

Pullum. Pusillum.

Malè parvus. Supra modum
paruos.

Abortiuus. Ante tempus so-
litum, & imperfectè natus.

Sisyphus. Puer, Antonii Triū-
viri

Balbutit scaurum prorsus iustusque talis
 Patius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
 Ejactantior hic paulò est; concinnus amicis
 Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
 Plus aquo liber; simplex, fortisque habeatur.
 Caldior est; acres inter numeretur. Opinor,
 Hac res & jungit, junctos, & servat amicos,
 At nos virtutes ipsas invertimus; atque
 Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
 Nobiscum vivit; multum est demissus homo: iili

yiri pumilio, duos pedes altus, vaser, & subdulus, atque ideò dictus Sisyphus; qui fuit Æoli quondam filius, à Theseo interfectus, homo vasserimus.

Hunc varum, &c. Alius filium suum, qui est distortis fœdè cruribus, appellat varum. Est autem varus, is qui crura introrsum versa, & arcuata habet: sicut valgus, qui crura extorsum versa, & recedentes à se invicem suras. Varus autem, etsi vitiosum aliquid significat, mollius tamen est vocabulum, & cognomentum multorum Romanorum nobilium.

Scaurum, &c. Idem pater alium suum filium, qui talos habet vitiosè compactos, balbutit, id est, balbutiendo appellat, tremulâ, & fractâ voce dicit esse scaurum. Scauri vocantur, qui vitio aliquo talorum laborant, quibus inflexo, & inverso talo pedes distorti sunt:

quâ ex voce factum olim cognomen nobilissimæ Romanorum familiæ.

Postulat, &c. Videri expetit, haberi vult urbanus in amicos, elegans, & festivus.

Simplex. Qui candidè quid sentiat eloquitur, & sine ambagibus.

Invertimus. Ipsas virtutes in vitia quasi vertimus, vitia interpretamur, vitiorum nomine donamus.

Sincerum, &c. Cùm vasa erant malè cocta, vel aliquid in iis erat odoris mali, liniebantur intus oleo quodam, & glutine; unde fiebat incrustatio quædâ, & tectorium in ipso vase: non verò cùm erant proba, & sincera, id est, pura, incorrupta. Sētētia est: nos actiones bonas, & dotes amicorum inquinamus, eas vitiorum nomine inducendo, & oblinendo.

Demissus. Abiectus, exigui.

Tardo, & gæmunt. *Hic pugna*
Insidias, nullique malo latus obdit apertum,
Cum genus hoc inter vita versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina; pro bene scdo,
et non incanto, fictum; astutumque vocamus.

Simplicior si quis (qualem me sæpè libenter
Obiulerim tibi, Mæcenas) ut fortè legentem
Aut tacitum impellat, quovis sermone molestus;
Communi sensu planè caret, inquitimus. Eheu,
Quàm temerè in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut equum est,
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce,
Si modò plura mihi bona sunt, inclinet, amari
Si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.

Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,

Pingui, &c. Pinguem, & crassum vocamus eum, qui paulò est tardior, ac segnior.

Malo. Insidiis, periculo.

Obdit. Offert, detegit. Metaphora sumitur à gladiatoribus, qui cavent inter pugnandum, ne quis pateat in suo corpore vulnere locus.

Cum genus, &c. qui cum hominibus ejusmodi versatur, est in eo vitæ genere, & instituto, ubi multi sunt invidi, multi delatores, criminatores.

Qualem, &c. Qualis fieri facile potest, ut ad te accesserim, o Mæcenas, importunè me tibi obtrudens. Libenter, in hoc loco, idem est, ac, parum consideratè; cum volun-

tati plus, & indoli tribuitur; quàm judicio, & prudentiæ.

Ut fortè, &c. Adeò, ut amicum, qui quid legat, qui fileat, interpellet, eique in omni sermone sit molestus, compellando, & obstrependo.

Cum mea, &c. Transpositio: compenset mea bona cum vitiis meis; suppleat, excuset vitia virtutibus.

Inclinet, &c. Faveat. Amet me ob bona plura, potiùs quam oderit ob mala pauciora, & vitia: par pari referam, & eadem utar in eum trutinà.

Qui ne, &c. Qui cupit, ut amicus ignoscat suis tuberibus, id est, gravioribus peccatis: ille verrucis amici, hoc est, le-

Potius, ignoscat illi ut est
 Peccatis veniam poscentem, addere rursus.
 Denique, quatenus excidi penitus vitium ira,
 Cetera item nequeunt stultis harentia; cur non
 Ponderibus, modulisque suis ratio utitur, ac res
 Ut quæque est, ita suppliciiis delicta coercet?
 Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus,
 Semefos pisces, tepidumque liguriêrit jus,
 In cruce suffigat; Labeone insanior inter
 Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius, atque
 Majus peccatum est? paulum deliquit amicus,
 Quod nisi concedas, habere insuavis, acerbus;
 Odisti, & fugis, ut Drusonem debitor aris;

rioribus vitiis ignoscat. Veru-
 ca est caruncula durior, quæ
 interdum in digitis excrevit,
 vel fronte, instar tuberculi.

Æquum est, &c. Decet eum,
 quæ poscit veniam sibi dari, &
 suis peccatis, eam vicissim do-
 nare alteri, & alienis vitiis
 ignoscere.

Quatenus, &c. Ad extre-
 mum, siquidem ira, atque alia
 vitia, hominibus insita, peni-
 tus eradicari nequeunt, &c.
 Concludit esse partim in aliis
 ferenda, & condonanda, par-
 tim corrigenda moderatè, &
 pro ratione culpæ; quæ aliàs
 levior, aliàs gravior est, non
 semper eadem, & par, ut Stoici
 volebant; contra quos, hac ar-
 repta occasione, disputat ex-
 tremâ totâ Satyrâ.

Stultis. Ita Stoici vocabant

omnes, qui sapientes, & virtu-
 te præditi non essent. Vide
 Ciceronem in Paradoxis.

Res, ut quæque est. Ut quæque
 culpa est; seu levis, seu gravis.
Tollere. E mensa.

Liguriêrit. Digitis lingendo,
 aut lambendo linguâ, hauserit.

Labeone. M. Antistius Labeo,
 jurisconsultus peritus ille qui-
 dem, at Augusto insensus, in
 quem multa dixerat protervè.

Quanto hoc, &c. Quâto hoc
 tuum factum furiosius est, quâ-
 to gravius peccas, quàm ille
 dominus; cum amicum odisti,
 ob leve delictum, quod nisi
 condones, meritò dicaris in-
 suavis? &c.

Drusonem. Fœneratorem a-
 liquem, eundemque pessimum
 historicum, aut Geronem.

Qui n. 1, ste. n. 1. mere Calen.

Mercedem, aut n. mmos, unde unde extrica. amaras

Correcto jugulo historias, captivus ut, audit.

Comminxit lectum potius, mensâve catillum

Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,

Aut positum ante meâ quia pullum in parte catinâ

Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus

Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit, aut si

Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?

Quæis paria esse ferè placuit peccata, laborant,

Cum ventum ad verum est : sensus, more sive repugnant;

Calenda. Quia Calendis usu-
ræ solvebantur.

Mercedem. Vfuram.

Nummos. Caput, five sortem.

Unde, &c. Alicunde parat,
extunditque.

Amaras historias. Fabulas
insulas, aut historias, quas ille
Druso ipsi denarrabat, & quas
audire cogebatur, ut captivus,
porrecto jugulo, id est, atten-
tissimè, ut solent qui se arri-
gunt ad audiendum: vel, quasi
enecandus molestâ narrationū
aniliū recitatione. Vide ulti-
mos versus Artis Poëticæ; ubi
molestus recitator hominē te-
nere legendo, & occidere dici-
tur.

Comminxit, &c. Amicus tuus,
benè pransus, & potus, lotio
lectum scœdavit, in quo ad mē-
sam accumbebat.

Evandri, &c. Adeoque an-
tiqua, & fragilem. Evander

*Æneam olim hospitio excep-
rat. Vide Virgil.*

Commissa fide. Arcana. Fide,
pro fidei, ut apud Virg. die,
pro, diei, &c.

Sponsumve, &c. Inficiatus sit aliquod promissum, solemnem formulâ, & stipulatione factum.

Quæ placuit, &c. Stoici, qui ajunt, omnia peccata esse paria, laborant, id est, difficile se expediunt, opinionem suam tueri commodè nequeunt, cum ipsa rei veritas expèditur: huic enim Stoicorum placito repugnat ipse communis hominum sensus, qui aliter vulgò existimant; mores etiam, & consuetudo adversantur; deniq; utilitas; quia utile est, non esse paria peccata, neque pares omnibus pœnas irrogari; ut homines à gravioribus flagitiis deterreantur pœnarum graviorum metu.

At ipsantium, & perierunt, & aqua
 Cum prorepserunt primis animis terra
 In sum, & turpe pecus, glandem, atque cubilia propter
 Unguibus, & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
 Pugnant armis, quæ post fabricaverat usus;
 Donec verba, quibus voces, sensusque notarent,
 Nominaque invenire: dehinc absistere bello,
 Oppida cœperunt munire, & ponere leges;
 Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
 Nam fuit ante Helenam mulier terribilissima belli
 Causa: sed ignotis perierunt moribus illi,
 Quos, Venerem incertam rapientes more ferarum,
 Viribus editior cadebat, ut in grege taurus.
 Jura inventa metu injusti fateri necesse est;
 Tempora si, fastosque velis evolvere mundi.
 Nec natura potest justo secernere iniquum,
 Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:

Justi mater. Ob utilitatē enim, & ad cōservandum suum cuique jus inventæ sunt leges.

Cum, &c. Paria esse peccata idcirco affirmabāt Stoici, quod justum, & injustum in natura ipsa fundatū esset: quæ natura cum eadem in omnibus hominibus reperiretur, erat eadem quoque dignitas justis, & injustis gravitas. Horatius negat justū ab natura oriri, sed ab legibus, quarum originem alius repetit, & ab utilitate publica, quæ quid justum, & injustum sit, maximè demonstravit.

Primis. Recens creatis. Cum in terram homines primò emiserunt,

Mutum, &c. Homines, instar mutarū pecudum, propter glandem, quā unâ tum vesciebantur, pugnant, primò pugnis, & unguibus, deinde fustibus, postremò armis.

Viribus editior. Qui potentior erat: viribus superior.

Fastos. Annales, Fasti, libri erant, in quibus Romani describebant ea, quæ toto anno fierent: ponebatur initio nomen Consulium. Ea vox interdum pro quodam Calendarii genere ponitur.

Nec natura, &c. Natura sola per se non potest, sine legum adminiculo, justum ab injusto discernere: quemadmodū la

Ecce m. hoc, ... ut pec. idemque,

*Qui teneros cau. s. alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus Divum sacra legerit. A.
Regula, peccatis qua penas irroget aquas:
Ne scuticâ dignum, horribili scetere flagello;
Nam, ut ferula cadas meritum majora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse pares res
Furta latrociniiis, & magnis parva, mineriis
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est Rex;
Cur optas quod habes? Non nōsti quid Pater, inquis;*

*per sese dividit, & distinguit
ea, quæ animâli cuique bona,
& utilia sunt, ab iis quæ sunt
diversa, id est, mala, & noxia.*

Vincet. Probabit.

*Legerit. Furatus sit: hinc
sacrilegus.*

Scuticâ. Loro leviori.

Nam, ut, &c. Non enim vereor ne cadas tantum ferulâ eum qui meritis sit subire majora supplicia: scio te id nō facturum: non futurum adeo lenem; quippe qui paria putes esse furta latrociniiis (furta fiunt clam; latrocinia palam, & atrocius) & mineriis te recisurum, id est, emendaturum simili falce, hoc est, iisdem pœnis, parva peccata magnis, id est, æquæ atque magna. Vox, idem, similis, &c. cum dandi casu sæpè jungitur, more Græc. m. Noto hâc sciri posse.

vereor, ut hoc facias, pro, nâ facias, contra vulgarem grammaticorum regulam: vel, esse recurrenti ad ingeniosam explicationem Lambini, nempe particulam, ut, non esse cum verbo, vereor, conjungendam sed totam illam, quæ antecedit, orationem suo loco, & separatim legendam esse, hoc modo, nam ut ferulâ cadas eum qui majora verbera subire meritis sit, non vereor; subaudi, ne id facias.

Si dives, &c. Arripit, exagitatque postremam hanc Stoicâ voculâ, si tibi regnum permittant homines, si te Regem creare velint: Cur id optas, nempe Rex esse, ô Stoice; jam Rex es, siquidem qui sapiens est, solus est dives, sutor, Rex.

Chrysippus. Zenonis auditor, Stoicæ sectæ philosophus;

Chrysis dicat: sapiens crepidor
 Nec eas fecit, sutor tamen est, sapiens: quò?
 Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque
 Optimus est modulator: ut Alfenus vaser, omni
 Ajecto instrumento artis, clausaque tabernâ,
 Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
 Est opifex solus, sic Rex. Vellunt tibi barbam
 Lascivi pueri; quos tu nisi fusse coërces,
 Urgeris turbâ circum te stante, miserque
 Rumperis, & latras, magnorum maxime Regum.
 Ne longum faciam, dum tu quadrante lavatum
 Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
 Prater Crispinum, sectabitur; & mihi dulces
 Ignoscent, si quid peccavero stultus, amici;
 Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 Privatusque magis vivam te Rege beatus.

quam in multis auxit, & inter-
 polavit.

Ut quamvis, &c. Responsio
 Stoici: quemadmodû Hermo-
 genes optimus est cantor, quâ-
 vis taceat; ut Alfenus erat o-
 ptimus sutor, licet non tracta-
 ret reipsa subulam, & sutri-
 nam haberet clausam: sic, &c.

Hermogenes. Hermogenes Ti-
 gellius erat Augusti cantor, di-
 versus ab Tigellio Sardo, quem
 in Sarvæ limine mortuû ponit.

Alfenus. Antea sutor, postea
 jurisconsultus Romæ clarissi-
 mus, & Consul; Catullo, &
 Virgilio amicissimus.

Vellunt, &c. Probat, non esse
 Regem, qui hæc à pueris patiat.

Lascivi. Protervi, procaces.
 Philosophi quidam, ut Gynici,
 Romæ ludibrio, etiam pueris,
 erant.

Rumperis. Clamando.

Quadrante. Merces, publi-
 cis balneatoribus dari solita,
 quadrâs erat, id est, quarta pars
 assis: exigua moneta ærea.

Stipator. Comes: proprie
 stipatores dicuntur illi milites,
 qui Regum latera protegunt
 armati.

Stultus. Per imprudentiam:
 vel fortè, quia Stoici eos om-
 nes, qui quid peccarent, stul-
 tos vocabant.

Magis. Magis beatus, feli-
 cior te, quàm tuo iudicio Rex es.

S A T Y R A IV.

Se, primùm : deinde Satyricos Vates excusat.

EUpolis, atque Cratinus, Aristophanesque Poëta,
Atque alii, quorum Comœdia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod machus foret, aut sicarius, aut aliqui
Famosus, multâ cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus, numerisque, facetus,
Emuncta naris, durus componere versus:

Eupolis. Poëta Comicus
Græcus, qui populo in primis
charus, & in carpendis vitiis
liberrimus fuit.

Cratinus. Atheniësis; floruit
têpore belli Peloponensiaci; ho-
mo vinosus, & gulæ deditus.

Aristophanes. Haud ita mul-
tò post Cratinū floruit: extant
ejus Comœdiæ facetissimæ:
Socratem maximè exagitavit.

Comœdia prisca. Olim Co-
mœdia nil aliud erat, quàm
carmen quoddam, à rusticis,
confectâ vindemiâ, in honorè
Bacchi recitari solitum: mox
inventæ, & additæ personæ; ja-
ctata in obvios convicia: nota-
ti etiam amaro joco certi ho-
mines, invisi vulgo: quæ liber-
tas deinde verita legibus fuit,
cantumque deinceps ne quis in
Comœdia describeretur, & no-

mine appellaretur. Huic veteri
Comœdiæ nova, & modestior
successit, in qua, fictis argu-
mentis, & personis, quotidiani
mores describuntur. Vide Ho-
rat. in Arte Poëtica. Ordo au-
tem hic est: Eupolis, Cratinus,
&c. & alii Poëtæ, quorum est
prisca Comœdia, id est, qui in
ea floruerunt, notabant multa
cum liberate, si quis erat di-
gnus describi, id est, palam
carpi, & vituperari.

Famosus. Infamis.

Hinc, &c. Eos imitatur, &
quasi vestigiis sequitur.

Lucilius. Primus Latinæ Sa-
tyræ author, natus Auruncæ in
Italia.

Mutatis pedibus. Quia scri-
psit Hexametris, cum illi Poë-
tæ Iambicis usi sint.

Emuncta naris. Prudenter
sal.

Nasus fuit hoc vitiosus; in hora se a lentos;
U magnum, versus dictabat, stans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. Ecce
Crispinus minimo me provocat; Accipe, si vis,
Accipe jam tabulas; detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus uter plus scribere possit.
Dii bene fecerunt, inopis me, quodque pusilli
Finxerunt animi, raro & perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis follibus auras

falsus, urbanus. Nasus longior,
 & acutus, falsos, & dicaces
 arguit; emunctus, diligentes,
 & accuratos.

Durus, &c. In aptandis ver-
 suum pedibus, concinnandis-
 que numeris parum diligens;
 asperior, & agrestior.

Hoc. Ob hoc, ideò.

Ut magnum. Ratus se rem
 magnam præstare, difficilem,
 & egregiam.

Stans, &c. Brevissimo tem-
 pore: nemo enim diu pede ni-
 ti uno potest.

Cum flueret, &c. Et tamen
 illius versus erant obsoleti, at-
 que incompti. Flumini similis
 erat ipse, quod lutulētas aquas
 volvit.

Erat quod tollere, &c. Erat al-
 iquid dignum quod tollere-
 tur, lectu dignum, & notatu.

Garrulus &c. Lucilius effu-
 ciebat multis temerè; & cōpo-

nendi laborē ægrè ferebat; cō-
 ponendi rectè, in quā: nam nil
 moror, parum curo, ut aliquis
 multum componat; parvi mo-
 menti est, quantū quis scribat;
 refert autē quā rectè, & or-
 natè. Ecce Crispinus, Poëta Lu-
 cilio in ea re simillimus, me u-
 no digitulo, & minimo ad scri-
 bendū provocat: Accipe, Ho-
 rati, inquit, tabulas, &c. Pugi-
 les, & gladiatores, cum ad pu-
 gnā provocarent adversarium,
 quē quidē ipsi contemnerent,
 eū uno digito porrecto solebāt
 provocare, quasi hominē uno
 digito dejecturi, & prostraturi.

Tabulas. In tabulis ligneis,
 cerā obductis, scribebant Ro-
 mani.

Custodes. Qui observent, ne
 alienā utamur operā, scriptis
 alienis, &c.

Finxerunt. Creârunt.

At tu, &c. O Crispine

Usque laqueis, atque ferrum molliat
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ult.
Delatis capsis, & imagine; cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rer
Quod sunt, quos genus hoc minimè juvat, utpote plura
Culpari dignos. Quemvis mediâ erue turbâ:
Aut ob avaritiam, aut miserâ ambitione laborat.
Hunc capit argenti splendor: stupet Albius ære:
Hic mutat merces surgente à Sole, ad eum quo

tare, si mavis, si tibi collibet,
 tuis versibus turgidis, & ambi-
 tiosis, folles vento distentos,
 qui fornacem accendunt, do-
 nec igni molliatur ferrum.
 Arrogantiam Crispini, & ejus
 versuum levitatem notat.

Hircinis. Ex hircino corio
 factis.

Laborantes. Videntur folles
 laborare, & anhelare graviter,
 dum ventum vehementiùs e-
 mittunt.

Beatus Fannius, &c. Ne Fan-
 nius beatus est, cui, licet imme-
 renti, ac nō petenti, Senatus de-
 tulit, obtulit capsas, id est, arcu-
 las, & loculos, quibus libri ejus
 in bibliotheca, per Augustum,
 prope templū Apollinis Pala-
 tina extructâ, reponerentur,
 unâ cū sua imagine. Clarorum
 Poëtarū scripta, & imago repo-
 nebantur in eâ bibliotheca in-
 terdū id honoris dabatur pes-
 su & immeritis, per ambi-

tionem, & malas artes; ut illi
 Fannio, qui extorsit hoc per a-
 micos, & adulatores, ejus opi-
 mæ, ut quidam volunt, hære-
 ditati inhiantes.

Cum mea, &c. Fannius, ut ca-
 praret hominum famam, reci-
 tabat, ac veditabat sua carmi-
 na; quod Poëtis Romæ tunc
 solemne fuit: at ego, inquit Ho-
 ratius, nec mea legēda præbeo,
 & recitare illa in circulis, &
 confessu hominum non ausim,
 eò quòd multi sunt quos, &c.

Genus hoc. Satyrici carminis.
Juvat. Delectat.

Argenti. Signorum, vasorum
 ex argento factorum.

Stupet. Defixis oculis, animo-
 que, miratur, & concupiscit.

Ære. Æreis statuis.

Mutat merces. Mercaturam
 exercet: ea olim tota erat in-
 mercium permutatione.

Surgente, &c. Ab Oriente
 usque in Occidentem.

Vesp. *ma tepet regio. quæ per* *alps*
Fer *;* *uti pulvis collectus turæne, ne quid*
Su *pa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.*
Omnes hi metuntur versum, odere Poetas.

Ænum habet in cornu, longè fuge: dummodo risu.

Excusiat sibi, non hic cuiquam parceret amico;

Et, quodcumque semel chartis ille verit, omnes

Gestiet à furno redeuntis scire, lacuque,

Et pueros, & anus. Agedum pauca accipe contra.

Primum ego me illorum, dederim quibus esse Poetas;

Excerptam numeros; neque enim concludere versum

Dixeris esse satis: neque si quis scribat, uti nos,

Sermoni propiora, putes hunc esse Poetam.

Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os

Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.

Idcirco quidam, Comædia, necne, Poëma

Per mala. Per naufragia,
pericula.

Summâ deperdat. De sum-
ma perdat, de opibus jam quæ-
stis imminuat.

Ampliet. Amplificet.

Rem. Opes.

Ænum habet, &c. Homo est
vitandus, & perniciosus: si ni-
lis est bovi cornupetæ. Si cu-
jus equus, aut bos, damnum,
aut malum fecisset, domino
multa legibus erat indicta;
quare, ut ab ejusmodi anima-
libus sibi caverent homines,
solebant domini aliquid signi-
dare; v.g. cornibus bovis, cor-
nu petere soliti, ænum illiga-
bant, &c.

Excusiat, Moveat;

Chartis ille verit. Scriptita-
verit, temerè in chartam fude-
rit.

Lacuque. Fonte. Solet au-
tem vulgus frequens esse ad
furnos, & fontes.

Contra. Contra illos, qui-
bus Satyra displicet.

Concludere. Certis pedibus
includere.

Satis. Vt quis Poëta sit.

Cui sit, &c. Ordo est: des
illi honorem hujus nominis;
id est, ille tantum ornandus est
Poëtæ nomine, qui habeat in-
genium, & mentem humanâ
quodammodo majorem.

Necne. Quævivere num Co-
mædia esset poëma, necne, id
est, utrum non esset oer

Effet, quæp. uod alter spiritus, ac vi-
Nec verbis, nec rebus inest; nisi quod pede c
Differt sermoni sermo merus. At pater ara
Savit, quod meretrice nepos insanit amicâ
Filius, uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, qui vis stomachetur eodem,
Quo personatus pacto pater. His, ego qua nunc,

Nisi quod, &c. Neque aliud

est discrimen inter sermonem, quo utitur Comœdia, & vulgarem merumque sermonem, nisi quod, nisi quantum, & quatenus, unus sermo ab alio differt certis pedibus; nisi quod sermo Comicus pedes certos habet, non item vulgaris, & popularis.

At pater, &c. Objectio est.

At enim inquiet aliquis inesse vim quoque & spiritum Comœdiæ, eamque interdum assurgere; v.g. cum in Terentio, Demea in filium Æschinum tam graviter, & acerbè invehitur, quod dissolutus adolescens, captus infano amore meretriculæ, nolit ducere uxorem nobilem, & benè dotatam; & quod idem filius suus ebrius per urbem de die ambulet, gestans facies accensas: quod profectò magnum est dedecus, & flagi-

Pater. Vel Demea, ut diximus; vel Chremes in Heautont. vel Simo in Andria.

Nepos Flagitiosus, disiectus.

Cum facibus. Ante mulierum, quas adibant, fores, stare solebant cum facibus, & canitare.

Numquid, &c. Responsio, & solutio est objectionis. Atqui inquit Horatius, pater Pomponii (erat iste dissolutus aliquis adolescens, qui patre mortuo, perditam vitam vivebat; quem Horatius quasi aliud agens nominat, & carpit) in familiari sermone eodem modo filium alloqueretur; non levioribus eum verbis castigaret, si viveret, quam Demea Æschinum.

Puris. Claris, benè Latinis.

Quem si dissolvas. Quæ verbum si pedibus suis solvas.

Personatus pater. Comicus actor, qui patri personam gerit.

Oli *que scripsit Lucilius, eris* *Tempora certa, modosque, & quod prius ordine ver- est;*
Prius facias, prapponens ultima primis:
Non, ut si solvas, Postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portasque refregit,
Invenias etiam disjecti membra Poëta.
Hactenus hac: aliàs, justum sit, necne, poëma;
Nunc illud tantum quæram, meritòne tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, ranci malè, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at benè si quis,
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Cæli, Byrrhique latronum:
Non ego sim Capri, neque Sulci. Cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos,

Tempora. Quantitatem syl-
 labarum; quarum alix sunt breves,
 quæ breviori tempore pronun-
 ciatur; alix longæ, quæ longiori.

Non ut si, &c. Non invenies
 membra disjecti Poëtæ, & qua-
 si lacerati; ut invenies, si tol-
 vas hunc Ennii versum, ple-
 num spiritûs, & ardoris Poëti-
 ci; *Postquam discordia, &c.*

Hactenus, &c. Sed hæc sanè
 de Satyra, & Comœdia dicta
 sunt hactenus; de quibus aliàs
 quæram diligentius, & excutiã,
 an scilicet utraq; sit legitimum
 poëma, necne. Nunc id omit-
 tam, & quæram hoc unum à te,
 an meritò Satyram oderis?

Sulcius, Caprius. Acerrimi,
 & notissim delatores.

Cæli. Byrrh.

Libellis. In quibus eorum
 crimina, & nomina servabant,
 quos accusare vellent.

Puris. A scelere.

Contemnat. Possit meritò
 contemnere.

Ut sis tu, &c. Quamquam tu
 sis Cælio, & Byrrhio, famosis
 latronibus, penè par, ob tuas
 rapinas; tamen ego non sum
 Caprii, & Sulcii similis, non
 tam asper improborum, & se-
 verus castigatō: non prostant
 mei libri ambitiosè in biblio-
 polarum foribus, &c.

Taberna. Officina libraria.

Pila. Postis, vel columna,
 ubi libri venales affigi solent,
 aut prope quas bibliopolæ suas
 officinas ponebant.

Quis ma. dedit vulgi, Hermogenisq; Tigelli.
Non recito cuiquam, nisi amicis; idque con
Non ubi vis, coramve quibuslibet. In medio
Scripta foro recitent, sunt multi, quique larva
Suarve locus voci resonat conclusus: inanes
Hoc iuvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Ledere gaudes,
Inquis, & hoc studio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jadis? est author quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissæ tacere
Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, cæto.
Sapè tribus lectis videas cœnare quaternos;

Insudet. Eos tenendo, & legendo.

Locus conclusus. Balnea undiq; clausa vocem suaviter remittunt. Clauduntur autè accuratè balnea, ne calor effluat.

Inanes. Homines parū occupatos, vacuos; vel, aurā popularem aucupantes, leviculos, hoc delectat, nempe carmina sua quocumq; loco, ac tempore recitare; quia ejusmodi homines parum curant, neque id quærunt, an temerè, an intempestivè hoc faciant.

Studio. Deditâ operâ.

In me jadis. Mihi objicis?

Est author, &c. Ordo est: quis eorum, quibuscum vixi, eorum author est, quæ mihi exprobra

Absentem, &c. Ostendit, quinam sint potiùs fugiendi, quàm Satyrici.

Rodit. Carpit maledictis.

Culpante. Accusante.

Captat risus. Qui amat risū aliis movere, & dicax haberi.

Fingere, &c. Qui potest mētiri, & dicere à se visa esse, quæ non visa sunt.

Niger. Improbus, mali omnis.

Sapè tribus, &c. Sententia est: reperitur sapè in frequentissimo convivio, in quo non tres in singulis lectulis, pro more, sed quatuor accubant, unus aliquis qui aveat, id est, gestiat alios in omnem partem cæto, & disteriis suis aspergere, præter illum tamen, qui

Egredere unus avertit quatuor asinos, in festos,
Per eum, qui præbet aquam, post, hunc quoque potus;
Credita cum verax aperit præcordia Liber:
Ecce tibi comis, & urbanus, liberque videtur,
 infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
 Patillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
 Lividus, & mordax videor tibi? Mentio si qua
 De Capitolini furtis injecta Petilli
 Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
 Me Capitolinus convictore usus amicoque
 A puero est, causaque meâ permulta rogatus
 Fecit; & incolumis lator quod vivit in Urbe:
 Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud

aquam ad lavandum, qui bal-
 nea convivis præbet, qui do-
 mus, & convivii dominus est:
 illum enim excipit, illi soli
 parcat, ac ne parcat quidem
 semper; sed hunc quoque post
 alios carpit, suisque statibus irro-
 rat, potus, id est, quando plu-
 sculum addibit, cum factus est
 potando hilarior; cum Liber
 verax, id est, vinum veritatis
 amans, aperit animorû abdi-
 tos sensus, & omnia efferre sua-
 det. Hic tamen habetur urba-
 nus, & laudatur à te, qui homi-
 nibus malè dicacibus, ac Saty-
 ricis Poëtis, infestus videri vis,
 & inimicus. Cur igitur à te re-
 prehendor, si per jocum forte
 in Satyra dixi Rufillum oleri
 patillos, &c.

Quaternos. In lectulis ad
 mentam non cubabant, nisi

terni; ad summum, ubi plure
 erant convivæ, quaterni.

Quavis, &c. Subaudi, viâ,
 ratione.

Patillos. Vide Satyram 2.

Capitolini. Petillius, cogno-
 mine Capitolinus, cum accusa-
 tus fuisset de peculatu, aut, ut
 alii malunt, quod coronam è
 statua Jovis auream detraxis-
 set, tamen, corruptis judici-
 bus, est absolutus.

Defendas. Non dubito quin
 eum sis defensurus, quin dicas
 te cum illo communi mensâ
 usum esse, &c.

Sed tamen, &c. His verbis
 Horatius indicat hominem,
 qui per ambages, & clam de
 alterius famâ detrahit; qui lau-
 dat eum principio, quem ad ex-
 tremum acculat, & carpit, ut
 iste Petilli amicus. Hic in-
 quit

Fugerem. *Et* *juuens uirginis*, hac *ex*.
Ærugo *mera*: quoniam vitium procul abfore cha-
 Atque animo prius, ut si quid promittere de-
 Possum aliud, verè promitto. Liberius si
 Dixero quid, si fortè jocosius, hoc mihi juris
 Cum veniā dabis. Insuevit pater optimus hoc me,
 Ut fugerem, exemplis vitiorum quaque notando.
 Cum me hortaretur, parcè, frugaliter, atque
 Viverem uti contentus eo, quod mī ipse parasset;
 Nonne vides, Albi ut malè vivat filius? atque
 Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem
 Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
 Cum deterreret; Sēttani dissimilis sis:
 Ne sequerer mæchas, concessa cum Venere uti
 Possem; Deprensi non bella est fama Treboni,
 Aiebat. Sapiens, vultu quidque peritu

quit Horatius, homines car-
 pendī ratio, per simulationē
 amicitiae, merum est odium,
 omni atramento, & succo loli-
 ginis nigrius; mera est invidia.
 Loligo est pilcis quidam, suc-
 cum atrum in aquam effundēs
 ore, ne à piscatoribus videri,
 & capi possit.

Ærugo. Tabes quædam est
 et corrodens; ut rubigo, fer-
 rum. Hæc maledicentia, quæ
 simulatione benevolentiae te-
 gitur, peltis est amicitiae, & vi-
 nū certissimū, ut ærugo, æris.

Prius. Quàm à chartis ab-
 futurum.

Ut si quid, &c. Ut promit-
 to, quid possum, &c. tam
 bonæ fidei promitto,

quam quod optimā.

Insuevit. Eā re me insuevit,
 assuefecit. Quidam legunt, in-
 sevit hoc mī: eos mihi mores
 indidit, atque ingeneravit.

Ut fugerem, &c. Ordo est:
 ut fugerem vitiorum quæque;
 ea notando exemplis.

Malè vivat. Vitam ægrè
 sustentet, enecetur fame.

Inops. Subaudi, sit, vel vivat;
 quæ vox est in priore versu.

Dissimilis. Subaudi, inquie-
 bat.

Concessa Venere. Legitimus,
 honestis nuptiis.

Deprensi. In adulterio, in
 apro.

Sapiens, &c. Philosophus
 iouis causas tibi; & rationes

Sic *causas reuocet*: r. *es*
 T. *statum ab antiquis morem seruate, tuamque*
 D. *custodis eges, uitam, famamque tuam*
 I. *olumem possim: simul, ac durauerit atas*
Membra, animumque tuum, nabis sine cortice. Si
Formabat puerum dictis, & siue jubebat,
Ut facerem quid, habes authorem, quo facias hoc
Unum ex iudicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat; An hoc inhonestum, & inutile factum,
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic, atque ille? Auidos vicinum funus, ut agros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria sæpè
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis

Perniciem quacunque ferunt: mediocribus, & quæis
 dabit, cur hæc fugienda, illa
 optanda sint: ego, qui Philo-
 sophus non sum, exemplis id
 faciam, juxta morem nobis ab
 antiquis traditum.

Durauerit. Corroborauerit.
Nabis sine cortice. Per te, si-
 ne meo adminiculo, virtutem
 coles. Metaphora ducitur à
 pueris, qui corticis ope, ac su-
 beris, natate discunt.

Habes authorem. Habes ali-
 quē, inquebat meus pater, cu-
 jus autoritate, & exemplo,
 possis hoc rectè, atque honestè
 facere: statimque mihi pro-
 ponebat aliquem è probatissi-
 mis iudicibus. Cum verò quæ-
 vetabat ne facerem: Num du-
 bitare potes aiebat, an hoc ir-
 honestum, & inutile sit, necne

cum ob eam rem malè audia-
 hic, atque ille, &c.

Selectis. Quotannis ab Ur-
 bano Prætorè deligebantur vi-
 ri optimi ex omnibus ordini-
 bus, qui iudicia exercerent,
 ipsumque adjuuarent.

Auidos, &c. Famelicos, &
 à cibo vix sibi temperantes.
 Quemadmodum terrentur æ-
 groti, auditâ morte vicini ali-
 cuius, & à cibis abstinere hoc
 exemplo docentur; ita alienis
 exemplis vitiisq; adolescentes
 à vitiis avocantur.

Ex hoc. Ex hac mei patris in-
 stitutione prudētissimâ, & di-
 sciplinâ ego sanus sum, id est
 immunis ab vitiis graviori-
 bus, quæ pestem hominibus
 præsentissimam afferunt

*Longiter ab Alerio longa atas, liber amicus,
 Consilium proprium. Neq; enim cum lectulus,
 Porticus exceptit, desum mihi: Rectius hoc est;
 Loc faciens, vivam melius: sic dulcis amicis
 Occurrat: hoc quidam non bellè: numquid ego illi
 Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
 Compressis agito labris: ubi quid datur otii,
 Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
 Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
 Multa Poëtarum veniet manus; auxilio qua
 Sit mihi; (nam multo plures sumus) ac veluti te
 Judai, cogemus in hanc concedere turbam.*

Itinc, &c. Plurimum emen-
 abit, & detrahet ex his levio-
 ribus meis vitiis ætatis acces-
 sio, amici libera monitio, &c.

Consilium, &c. Meditatio
 mea, & animadversio, quâ me
 admoneo ipse, & emendo.

Porticus. Erant multæ in Vr-
 be porticus; in quibus confa-
 bulari, opacum frigus captare,
 spatium mos erat.

Desum mihi. Me ipse admo-
 neo, & erudio.

Amicis occurram. Cum a-
 micis versabor.

Non bellè. Subaudi, facit.

Illudo chartis. Scriptito; lu-
 do in chartis, id est, compono

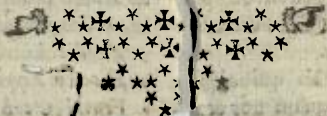
aliquid, quod edam in vulgus;
 Satyras condo.

Concedere. Ignoscere.

Manus. Turba.

Judai, &c. Judæi, qui erant
 Romæ, plurimos ad veri Nu-
 minis cultû, & religionem suâ
 pertrahebant. Eos vocabant
 ipsi Profelytos, à voce Græcâ,
 quasi perductos, nempe ad ve-
 ram religionem.

Concedere. Venire. Coge-
 mus te in nostrum numerum
 venire; id est, aut Poëtam esse,
 aut certè Poëtis favere, non in-
 sectari præterea Satyricos, ut
 facis.

SATYR. V.

ANNO V.C. 713. missi ab Senatu Mæcenas, Cocceius, & Capito fuerant Brundisium, ut M. Antonium, urbem hanc obsidebat, cum Octavio Cæsare in gratiam revocarent. Eos Horatius assecutus, cum eisdem Brundisium usque perrexit. Describit hoc suum iter; & facetis narratiunculis, ut flosculis, aspergit.

Egressum magnâ me accepit Aricia, Româ
 Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
 Græcorum longè doctissimus. Inde Forum Appi,
 Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
 Hoc iter ignavi divissimus, altius ac nos
 Præcinctis, unum. Minus est gravis Appia tardis.

Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri

Aricia. Oppidulum, in via Appiæ; per quam Româ iter est Brundisium.

Comes. Subaudi, erat.

Forum Appi. Forum Appii erat oppidum, in eadem via; quò mercatores solebant frequentes convenire.

Differtum, &c. Plenum nautis, & malignis, id est, perfidis cauponibus; qui viatores nummis emungunt, & iniquum lucrum ex omni re quærunt.

Hoc iter. Româ ad Forû Appi

Divissimus. In duos dies: & duo confecimus.

Altius, &c. Iis qui altius sunt præcincti, quàm nos era-

mus, id est, qui sunt magis expediti, & strenui: ut contrâ distinctus, aut laxius demissiûsq; præcinctus, ignavum, & mollem significat lib. Epod. Od. 1.

Unum. Vnius diei iter, quod uno die confici solet.

Minus gravis. Propter hospitiorum frequentiam, aut quia multis in locis, ut nunc etiam est, aspera, declivisque, festinantibus incommodabat.

Appia Ita vocata est hæc via, ab Appio Claudio cæco, Censore, qui eam lapide straverat.

Tardis. Lætiùs ambulântibus.

Hic. In Appii foro.

Ventri, &c. Abstineo cœna.

Ab-

Indico *et* *names* *nam* *animo* *aqu*
Expectans comites. Jam nox inducere terras.
Umbras, & Cælo diffundere signa parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nauta
Ingerere: Huc appelles, trecentos inscribis; ohe
Jam satis est. Dum as exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranaque palustres,
Avertunt somnos. Absentem cantat amicam
Multâ prolutus vappâ nauta, atque viator
Certatim. Tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missa pastum retinacula mula

Abstinere vino cogebatur, pro- cui se committebant, qui navi-
 pter oculorum lippitudinem; gare, quàm iter facere terriâ
 quam bibere nō poterat, quia mallent.
 Erat deterrima.

Haud animo aquo. Egrè.

Jam satis est. Jam satis mul-
ti à te in lintrem sunt admissi.

Comites. Eos, quibuscum
Feroniam cymbâ iturus erat,
ut fieri solet in publicis lintri-
bus. Ibat autem per canalē,
idque ferè noctu; ut Strabo te-
statur.

Æs. Pecunia, nautis dari so-
lita; naulum.

Ligatur. Nautico fune lin-
tri alligatur, ut eum adversâ
aquâ traheret.

Signa. Stellas, signa Cœlestia.

Avertunt, &c. Nobis, lin-
trem ingressis.

Pueri. Servi.

Multâ, &c. Vino malo, &
accescente madidus, potus lar-
giter.

Ingerere. Cœperunt affatim,
large dicere.

Viator. Vektor; illi qui cym-
bâ ferebantur.

Huc appelle. Huc applica
cymbam, littori admove. Sic
nautas alloquuntur servi, à do-
minis præmissi, ut locum in
cymba ipsis paulò post ventu-
ris servari juberent; unde con-
queruntur de nautis, quod ni-
mis multos in lintrem admit-
tant. Erat autem forum Appii,
ad eam Pomptinæ paludis,

Ac missa, &c. Mulam nauta
solvit, eamque in proximum
pratū dimittit pastum, id est,
ut herbam pascat: mox ejus
retinacula, seu funem, quo an-
tea fuerat cymbæ alligata, ad
saxum alligat, ne aberret mu-
la longius.

Nau piger saxo religat, stereti que spinus.
Jo ue dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sen mus: donec cerebrosus profilit unus,
A hula, nautaque caput, lumbosque, saligno
*t*usse dolat: quartâ vix demum exponimur horâ.
Ora manusque tuâ lavimus, Feronia, lymphâ:
Millia tum pransi tria repimus; atque subimus
Impositum saxi latè candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mecænas optimus, atque
Coccejus, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mecænas advenit, atque

Cerebrosus. Iracundior.

Posiit. E lintre.

Dolat. Verberat.

Quartâ horâ. Nempe quartâ post ortû Solis; Diem enim, ab ortu Solis ad occasum, duodecim horis totum semper metiebantur: quæ horæ breviores erant hyemes; æstate, longiores.

Exponimur. In littus descendimus è cymba.

Lavimus. Ea vox temporis est præsentis; ab antiquo, lavis, lavit. Fontes sacros existimabant: itaque, religionis causâ, Horatius, & comites, aquâ Feroniæ manus laverunt, & ora.

Feronia. Nympha fuit, à libertis præcipuo in honore habitâ; in cujus templo pileum, libertatis insigne, raso capite, accipiebant. Fons illi dicatus, & sylva, prope Terracinâ erat,

Millia tria. Subaudi, passuum; spatium sunt leucæ Gallicæ.

Repimus. Ægrè ascendimus; quia Anxur monti impositum, & quia nos recens pransi.

Latè candentibus. Quæ procul apparent, ob candorem, & altitudinem. Anxur est oppidû Italiæ, in montè positum; ubi Jupiter, nomine Anxuris, sive Axuris, id est, imberbis colebatur: nunc Terracina dicitur.

Coccejus. Coccejus Nerva, Nervæ Imperatoris avus, celeberrimus erat jurisconsultus.

Aversos. Dissidentes.

Hic. Tunc.

Collyria. Oculorum quædam medicamenta, quibus illinuntur, ad humorem siccandum, quo laborant lippi.

Coccejus, & prunaque simul Fonteius, ad unum em
Factus homo, Antonii, non ut magis alter; nictus
Fundos Ausidio Lusco Pratore libenter
Linquimus, insani videntes premia scriba,
Prætextam, & latum clavum, prunaque batillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,

Capitoque, &c. Et unâ cum illis Fonteius Capito.

Ad unguem factus. Homo scitus, elegans, perfectus, ac politus. Ducta metaphora à marmorariis, qui marmoram perfectè jungunt, ut superinducto ungui commilitaræ marmorum deprehendi non possint.

Non ut, &c. Ut non alius esset magis Antonii amicus.

Fundos, &c. Præterimus urbem Fundos (est oppidum in via Appia) in qua erat Prætor Ausidius Luscos, id est, summum Magistratum gerebat, & jus dicebat; ridentes hominē superbum, qui cū in eo municipio fuisset paulò antè scriba (nam in ejusmodi oppidis scribæ ferè Prætores evadebant) Præturæ suæ insignia ostentabat.

Prætor. Magistratus, qui jus dicebat: ita dictus, quod juri dicundo præisset, vel, quod præiret.

Scriba. Scriba is est, qui res publicas gestas, jubente

Magistratu, scribit, in concione recitat, refert in acta.

Prætextam. Togam Prætoriam, cujus limbus erat prætextus purpurâ.

Latum clavum, &c. Erat latus clavus tunica, cujus duæ partes ante pectus jungebantur fibulis, & erant tæniâ quâdam purpureâ assutâ ornata. In lato clavo tæniâ latior erat; in angusto clavo, angustior. Quidam globulos sericos, qui tanquam clavi, seu clavorum capita, prominere, in veste additos ad ornatum fuisse volunt; & hinc vestem Laticlaviam dictam, si latiores, & ampliores forent globuli; Angusticlaviam, si minores, & angustiores. Lato clavo soli Senatores, & Patricii utebantur. Per prunæ verò batillum, intelligitur vasculum quoddam, in quo prunæ, sive carbones, ad incendendos odores, & fustium, ponebantur.

Mamurrarum urbe. Formis, unde Mamurra, Equites Romani nobilissimi, hant oriundi

Mu nâ prabente domum, Ca' tone ulinam.
P a lux oritur multò gratissima: namque
Pl ius, & Varius Sinuessa, Virgiliusque
C currunt, animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque quæis me sit devinctior alter.
O, qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
Proxima Campano Ponti, quæ villula, tectum
Præbuit; & parochi, quæ debent, ligna, salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcnas, dormitum ego, Virgiliusque:
Namque pilâ lippis inimicum, & ludere crudis.

eius domini fortè erant: quæ in urbe Murana, & Capito, domos videntur habuisse. oppidulum, in eadem Appia via.)

Muranâ, &c. L. Licinius Varro Murana, frater Terentia, uxoris Mæcænatiss, tectum præbebat; Capito sumptus in cœnam faciebat.

Sinuessa. In urbe Sinuessâ; quæ est ad fluvium Lirim.

Quales, &c. Tales homines, quales alios nullos terra candidiores tulit, similem orationis structuram vide lib. Epod. Od. 5.

Devinctior. Amicior, obligatior.

Nil ego, &c. Si sapiam, nihil cum amico jucundo comparaverim; rebus illum omnibus anteponam.

Proxima, &c. Mansimus deinde in villula; quæ est proxima Campano Ponti (est hoc

Parochi. Certi homines erant, qui Legatis Populi Romani, & Magistratibus iter facientibus, præbebant omnia, quæ hospitibus necessaria sunt, ut salem, ligna, &c. ita dicti, à verbo Græco, quod significat, præbere, quasi præbitores. Copiarios Latino vocabulo dictos esse testatur Porphyrio; quia copiam rerum omnium suppeditabant.

Hinc. Ex hac villula, Ponti Campano proximâ, muli nostri Capuam usq; perrexerunt; ubi clitellas tempore, id est, tempestivè, ante noctem, deposuerunt. Capua, urbs olim Italiæ amplissima, & Romæ æmula, non procul Neapoli.

Namque pilâ, &c. Nam est oppidulum pilâ ludere, &c. pro-

*Hinc n. : . . . villæ,
 Quæ super est Caudæ cauponas. Nunc mihi lucis
 Sarmentis scurræ pugnam, Messique Cicerri,
 Musa, velim memores, & quò patre natus ut que
 Contulerit lites. Messî clarum genus Osci:
 Sarmenti domina exstat. Ab his majoribus orti,
 Ad pugnam venêre. Prior Sarmentus: Equi te
 Esse feri similem dico: videmus, & ipse
 Messius, Accipio: caput, & movet. O, tua cornu
 Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cùm*

machi cruditate laborant: ve-
hemens enim exercitatio, qua-
lis est in hoc ludo, nocet plu-
rimùm malè cibos digerenti-
bus. Noxium etiã est ludere
pilâ, iis qui lippî sunt: quòd in
eo ludo potissimùm oculis la-
borandum est, & enitendum,
ut pila observetur, excipiat
bellè, ac remittatur.

Plenissima. Locupletissima,
 ubi nihil desit.

Quæ super est, &c. Quæ est
 supra cauponas Caudæ, pro,
 Caudæ. Est autem Caudium,
 vicus, quatuor ferè leucis Be-
 nevento distans.

Scurra. Est scurra, is qui ri-
 sum salibus, & dictis insulsis
 movet.

Musa, &c. Facetè Musas,
 quasi rem magnam dicturus,
 invocat.

Contulerit lites. Digladiatus
 cum socio sit, rixam inierit, ac
 pugnam.

Messî, &c. Ordo est: Osci
 sunt clarum genus Messî: Mes-
 sius ortus est è regione Osco-
 rum. Erat illa natio vilissima,
 in Campania Italica; ejusque
 & sermo, & mores, inquinat-
 issimi.

Domina, &c. Hera, cujus
 fuit servus Sarmentus, adhuc
 vivit. Ab ea fugiens ille, ad
 Augustum se contulerat; cujus
 scurra deinde fuit.

Accipio. Accipio provocatio-
 nē; paratus sum reponere, quod
 ultimum gestu potius, quàm
 verbis expressit, caput movē-
 do: quod minitantis est.

O tua, &c. Hæc dicit Sarmē-
 tus: qui, cùm videret minitan-
 tē sibi Messium, & caput mo-
 ventē, O, inquit, quid faceres,
 nisi haberes cornu in frōte ex-
 sectum, & præcilum, siquidē ita
 mihi capite minitaris, licet sis
 mutilus, & exsecto cornu?

Cornu. Ita vocat: tuberculu

Si. natus munitur. At illi & . . . at. ix

S. Jam laevi frontem turpaverat oris.

*Campanum in morbum, in faciem per nulta jocatus,
pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat:*

Nil illi larvâ, aut Tragicis opus esse cothurnis.

Multa Cicerrus ad hac: Donasset jamne catenam

Ex voto Laribus, quarebat: scriba quod esset,

Deterius nihilo domina jus esse: rogabat

Denique, cur unquam fugisset: cui satis una

Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.

aliquid majus, & papula turpem, in sinistra parte frontis Melsii extantem imitar cornu; quam ille secandam, & abstergendam quoquomodo curaverat.

Setosam. Capillis fœdè hirsutis horrentem.

Campanum. Ejusmodi papulis, & turpi morbo, Campani vulgò laborabant, ob intemperantiam.

Pastorem, &c. Rogabat Melsium, ut saltaret pastorem Cyclopem: id est, ut Polyphemum saltando imitaretur: eum illi esse simillimum, ob oris deformitatem, & corporis proceritatem. De Polyphemo cōsule Virgil. lib. 3. Æneid.

Cothurnis. Erant calcei altiores, quibus utebantur actores Tragicæ. Polyphemi autem historia sæpè in Tragœdiis acta erat.

Donasset &c. Quarebat:

Sarmento, num donasset Diis Laribus catenam, qua olim victus fuisset, cum servus in agro, pro more, opus faceret quarebat, num libertatem denique adeptus esset. Sic illum esse fugitivum servum arguebat. Solebant, qui artem aliquam, aut vitæ genus deponerant, ejus instrumenta, & insignia, cuiuspiam Deo consecrare. Laribus autem, Diis domorum custodibus, decebat servum suas catenas consecrare.

Scriba, &c. Etsi esset Sarmæus scriba, tamen ipsius dominæ nihil idcirco de jure suo amittisse, quod in ipsum, ut suum servum, haberet.

Fugisset. E domo suæ dominæ.

Farris. Panis. Fugiebant servi durius à dominis habiti, qui contenti non erant unâ farris librâ in dies singulos, quod erat servorum diarium, id est, diurnum dementis, &

Propter hanc de ca.

Tendimus hinc vltra Beneventum, ubi sedus hospes

Penè arsit, macros dum turdos versat in igne

Nam vaga per veterem dilapso flamma cultri

Vulcano, summum properabat lambere tectum

Convivas avidos cenam, servosque timentes,

Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.

Incipit ex illo montes Appulia notos

Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos

Nunquara erepsimus, nisi nos vicina Trivici

Villa recepisset, lachrymoso non sine fumo,

Udos cum foliis ramos urente camino.

Quattuor hinc rapimur, viginti, & millia, rhedis,

Mansuri oppidula, quod versu dicere non est.

portio. Negat igitur caulam fuisse Sarmen^{to} fugiendi; quòd facile contentus esse poterat farris librâ, quippe homo tam exiguo, & gracili corpore.

Produximus. In longum duximus, extraximus, ob istam Messii, & Sarmen^{ti} litem ridiculam.

Beneventum. Urbs ampla Italiae, in Samnitibus.

Sedulus. Officiosus, & strenuus.

Arsit. Hospitem arsisse dicit, pro, domum hospitis.

Versat. Id est, ad ignem assat.

Veterem. Vetustate putrida, & siccam.

Ex illo, &c. Ex urbe Benevento, ex ejus agris, apparere incipiunt montes Apuliae.

Notos. Quia Horatius erat

Apulus.

Atabulus. Ventus Apuliae infestus, & damnosus: est enim, teste Plinio, lib. 17. frigidissimus. Sic appellatur à voce Græca, quæ damnum significat. Frigus autem adurit, teste Virgilio; quia res perinde exsiccatur, & macerat, ac si essent ustæ.

Erepsimus, &c. Erepsisse-mus, superallèmus, quasi rependo nisi subtitissemus Trivici quod oppidum est in finibus Campaniæ.

Lachrymoso. Quia fumus lachrymas exprimit.

Quattuor, &c. E Trivici villa, celeriter vecti sumus rhedis, confecimusque quatuor, & viginti millia passuum.

Oppidulo. Vocabatur Equotutium.

Signis, *peractis* est. *Venit* omnis *signis* in
Hic aqua: sed panis longe | *uit* *herrimus*: *ultra*
Callidus, ut soleat humeris portare viator.
Nam Canusi lapidosus: aqua non ditior urna;
Qui locus à forti Diomede est conditus olim
Flentibus hinc Varius discedit mæstus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior: via pejor, ad usque
Barî mania piscosi. Dehinc Gnatia, lymphis
Iratis exstructa, dedit risuque, jocosque;
Dum flammâ sine, thura liquefcere limine sacro

Non est. Non licet. Equotutium enim, propter mediam syllabam longam in Hexametro versu locum habere non potest.

Signis, &c. Facile est illud oppidum signis, id est, indicis quibusdam dicere, & indicare. Nempe ibi vœnit, hoc est, venditur aqua; quæ rerum omnium est alibi vilissima, id est, minimo, aut nullo pretio parabilis.

Callidus, &c. Adeo ut viatores, qui per Equotutium iter habent, soleant inde panes auferre, & imponere humeris.

Canusi. Canusium est oppidum Apuliæ.

Lapidosus. Dûrus, malè coctus, & stomacho gravis est panis Canusii.

Aqua, &c. Non est major aquæ copia Canusii, quàm Equotutii, vel non salubrior.

Qui locus. Canusium.

Diomede. Tydei filio, duce Græcorum fortissimo; qui, Trojâ incensâ, cum delatus fuisset tempestate in Apuliam, multas urbes ibi condidit.

Rubos. Rubi, urbs Canusio distans decem admodum leucis.

Tempestas. Dies, & cœli facies.

Barî. Pro, Barii. Est Barium, urbs Apuliæ, ad mare.

Gnatia. Civitas inter Barium, & Brundisium, ubi magna est aquæ dulcis penuria; unde iratis lymphis exstructa dicitur: quasi lymphæ, id est, aquæ dulces, illi loco infensæ, ab eo procul fugissent.

Dum flammâ, &c. Ordo est: dum cupit nobis persuadere thura, in sacro limine, id est, in templi aditu posita, li-

Per sua seque entis Creant Judaei sperant;
 Non ego: namque Legos didici securum agere *et* *sum*;
 Nec, si quid miri faciat natura, Deos id
 Tristes ex alto Caeli demittere tecto.

Brundisium longe finis chartaque, viaque.

scer suâ sponte, & flammam luaderi posse diceret Horatius,
 concipere sine igne, nullo igne non sibi.

Apella. Nomen cujusdam
 Judæi, Romæ tunc noti. In
 Judæorum porrò libris legun-
 tur ejusmodi prodigia, de sa-
 crificiis, & victimis, ignem
 suâ sponte concipientibus: quæ
 causa fuit, cur hoc Judæis per-

Securum. Sine cura rerum
 humanarum.

Tristes. Sollicitos, aut iratos
 hominibus.

Brundisium. Vrbs ampla
 Calabriae, & maritima, in ex-
 tremâ Italia, quâ spectat Græ-
 ciam, & Orientem.

S A T Y R A VI.

Laudat Mecœnatem, qui nobilitatem non, ut
 vulgus, in splendore generis poneret, sed in
 virtute; cujus beneficio conciliatam sibi ejus-
 dem Mecœnatis amicitiam, & familiarita-
 tem gloriatur. Pauca subjicit de sua per opti-
 mum parentem institutione; ac de fructibus
 privatæ vitæ, quæ ab honorum, & opum am-
 bitione disjuncta sit.

Non quia, Mecœnas, Lydorum quidquid Etruscos
 Incoluit fines, nemo generosior est te;

Nec, quod avus tibi maternus fuit, atque paternus,

Non quia. O Mecœnas, non
 ideò suspendis naso adunco, id
 est, irrides, & contemnis igno-
 tos, hoc est, ignobiles, quia
 Lydorum quicumq; Etruriam
 incoluerunt, nemo te genero-
 sior id est, nobilior est.

Lydorum. Lydi, Asiæ mino-
 ris natio, venerunt in Italiam,
 duce Tyrrheno, Herculis vel
 filio, vel nepote; ubi varias
 urbes aut incoluerunt, aut cõ-
 siderunt.

O qui magnis legionibus imperat ar. nt:
 et plerique solent, naso suspendis adunco
 notos, ut me, libertino patre natum.

*Cum referre negas, quali sit quisque parente
 Natus, dum ingenuus; persuades hoc tibi verè,
 Ante potestatem Tulli, atque ignobile regnum,
 Multos sæpè viros nullis maioribus ortos,
 Et vixisse probos, amplis, & honoribus auctos:
 Contrà, Lavinum, Valeri genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis*

Legionibus. Exercitibus. Legio proprie erat pars exercitus Romani, milites completens ad summum 6000. interdum pauciores. Cohortes in ea decem, manipuli triginta.

Naso suspendis. Qui aliquè irridet, solent nasum attollere, & illò quasi hominè iactare. Acutus, & aducis nasus fertur esse signum dicacis indolis.

Libertino. Libertinus est filius liberti. Libertus est servus donatus libertate.

Cum referre, &c. Quia dicis nihil interesse, parvi esse momenti.

Dum ingenuus. Modò sit ingenuus. Est autem ingenuus interdum, qui patre libero, non servo natus est: in hoc loco, is qui honestis, & probis moribus est.

Persuades. Habes hoc persuasum, idque verè, antequam Servius Tullius Romæ regna-

ret, multos homines ortos maioribus nullis, id est, nullius nominis, & pretii, & fuisse probos, & maximis ornatos Magistratibus.

Ignobile regnum. Servius Tullius, ignobili, & obscuro loco natus, ancille filius, Tarquinii Prisci gener, Rex Romanorum sextus fuit.

Contrà, &c. Ordo, & sensus est, contra verò Lavinū Valerium, Valerii genus, id est, filium P. Valerii Publicolæ, unde, hoc est, à quo Valerio Publicolâ Tarquinius Superbus regno pulsus fuit, non unquam pluris æstimatum fuisse, quàm unius assis pretio, id est, nihil habitū fuisse, etiam populi iudicio; qui licèt famæ serviat, in ea re tamè sapiēs, & iustus fuit.

Pulsus fuit. A L. Junio Bruto, & Tarquinio Collatino, pulsus quidem fuit Superbus; sed cum abrogata dignitate sola-

Non unquam pretio plaris licuisse, notam.

*Judice, quem nōsti, populo; qui sultus honor;
Sapē dat indignis, & fama seruit ineptus;*

Qui superet in titulis, & imaginibus: quid oportet

Nos facere, à vulgo longè, latèque remotos?

Namque esto, populus Latino mallet honorem,

Quam Decio mandare novo; Censorque moveret

latino fuisset, affectus est ei P. Valerius Publicola; qui ne restitueretur Tarquinius Superbus, in primis laboravit.

Licuisse. Propriè licere merx aliqua dicitur, quæ venditur in auctione, & plaris licitanti addicitur: hîc sonat, valuisse.

Notante. Notare, hîc est, ignominia notam, & labem inurere.

Fama seruit. Majorum illustrium potius, quam virtutis rationem habet.

Qui superet. Qui veteris familiae alicujus titulos, & imagines cereas, quas nobiles in atrio collocatas habebant, miratur.

Quid oportet, &c. Si populus de Latino tam sapienter judicavit; nonne magis nos id facere decet, ac solam nobilitatem in virtute ponere? Esto enim, supponamus populum, pro sua inconstantia, & stoliditate, maluisse deferre honorem, id est, Consulatum, Latino nobili, & improbo, quam

P. Decio Muri, qui homo novus erat, id est, nullis majorum honoribus insignis, &c. Subaudiendū est, an idcirco deterior fuisset P. Decius? an Lævinus honestior, & sanctior? An ego nequior fore, si Senatu motus essem, quia non essem ingenuus? minimè sanè. Ex eo concludit Poëta, populi judicium esse contemnendum: quod tamen, inquit, pauci faciunt: omnes enim, & nobiles, & ignobiles, famæ, & gloriæ serviunt; eos gloria quasi captivos, & suo curru alligatos, trahit. Quid illi tamen ex hac ambitione, & gloriæ cupiditate assequuntur? nihil præter curas majores, invidiam, &c. quod probat exemplo Tullii. Hic germanus est loci, à nemine, (quod sciam) bene explicati, sensus.

Decio. P. Decius Mus, Cōsul factus, bello Latino, circa ann. V. C. 314. cum T. Manlio Posthumo, multa præclare gessit.

Censorque. Si nō v. g. Sena-

*Audit. Ingenuo si non essem patre natus;
 Vt meritò, quoniam in propria non pelle quiessem;
 Ad fulgente trahit constrictos gloria curru
 Non minus ignotos generosis. Quid tibi, Tulli,
 Sumere depositum clavum, fierique Tribunal?
 Invidia accrevit, privato quæ minor esset.
 Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crura
 Pellibus, & latum demisit pectore clavum;
 Audit continuo: Quis homo hic est, quo patre natus?*

coribus ascriptum, Appius Censor loco moveret, id est, Senatu expelleret, ob eam causam unam, quod ingenuo patre natus non essem: quod quidè meritò faceret, ut me plecteret, nimirum, quod meæ conditionis oblitus, in altiore gradù ascendere temerè voluisssem. Est libertinus liberti filius: ingenuus verò, filius libertini. Erat quidem Horatius ingenuus; at ejus pater non item.

Appius. P. Appius Claudius Censor insigni severitate fuit: Erat autem Censorum munus, civitatis mores emendare, &c.

Pelle. Ducitur metaphora ab asino Ætopico; qui cum leonis pellem induisset, detectus, & irrisus est.

Trahit. Quasi captivos, ad currum triumphalè alligatos.

Quid tibi, &c. Quid tibi profuit.

Tulli. Vetus Interpres ait, Tullium quendam à Cæsare,

quod Pompejo faveret, Senatu motum esse: occiso verò Cæsare, dignitati pristinae restitutum, & Tribunal militum factum esse.

Sumere. Recipere dignitatē Senatoriam depositam, tibi ab Cæsare olim abrogatam.

Clavum. Latus clavus quis sit, vide in Satyra superiori.

Tribunum. Alii erant tribuni plebis, qui magistratus Urbanus erat, rationibus populi consulens: alii tribuni militum, qui jus militi dicebant: sex in unaquaque legione.

Privato. Quà minus labores, si privatus fores.

Insanus. Stultè ambitiosus.

Nigris, &c. Calcei Senatorum ex aluta nigra, seu pelle hœdinâ, confecti erant; & ad medium usque crus loris revinciebantur.

Audit. Percontantes quolibet è populo.

*Ut si qui agrotet, quo morbo Barrus, haberi
 Et cupiat formosus; eat quâcumque, puellis
 Injiciat curam quarendi singula, quali
 Sit facie, surâ quali, pede, dente, capillo:
 Sic qui prâmittit, cives, Urbem sibi cura,
 Imperium, fore, & Italiam, & delubra Deorum;
 Quo patre sit natus, num ignotâ matre inhonestus,
 Omnes mortales curare, & quærere cogit.
 Tunc Syri, Dama, aut Dionysi filius, audes
 Dejicere è saxo cives, aut tradere Cadmo?
 At Novius collega gradu post me sedet uno:
 Namque est ille, pater quod erat meus. Hôc tibi Paulus,*

Ut si qui, &c. Quemadmodum, si quis agrotet, eodem morbo, quo Barrus agrotat, eo nempe; ut formosus, & elegans haberi velit.

Eat, &c. Ordo est: quemadmodum si quis, ut Barrus, velit pulcher existimari; injiciat, id est, injicere, & asserere solet curam puellis quarendi, &c. quòcumque eat, quòcumque se conferat.

Surâ. Pars posterior cruris est; anterior, tibia dicitur.

Tunc, &c. Voces populi sunt, indignatis hominem aliquem, obscuro loco natum, ad Consulatum, & honores evehi.

Syri, &c. Syrus, Dama, &c. nomina sunt, vel ficta, vel vera, hominum ignobilium: vulgò solebant servi his nominibus appellari.

Ej. Tarpejo, seu Capi-

tolino: ex quo interdum præcipites agebantur graviorum ciiminum rei.

Cadmo. Nomen est carnificis, ea tempestate noti.

At Novius, &c. Respondet ille ignobilis, Syri, aut Damæ filius, se quidem esse ignobilē, at Novium tamen, collegam suum se esse ignobiliorē uno gradu; quia nimirum libertus est, cum ipse sit libertinus.

Quod erat. Nimirum libertus, id est, servus manumissus.

Hoc tibi, &c. Respondet Horatius, vel quilibet alius è populo: An hoc nomine, an idcirco quia tuus collega ignobilior te uno gradu est, vides tibi Paulus aliquis, vel Messala? cives fuere apud Romanos nobilissimi, & omnes honores adepti.

*Et Messala videris? At hic, si plaustra ducenta;
Concurrentque foro tria funera, magna sonabit,
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos;
Nunc ad me redeo, libertino patre natum;
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc quia, Mecenas, tibi sim convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana Tribuno.
Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
Jure mihi inuideat quivis, ita te quoque amicum,
Præsertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc*

At hic, &c. Saltem ille No-
vius valet voce, quæ possit su-
perare murmur editum à du-
centis, id est, multis, plaustris,
& à tibiis, tubisq; trium funeriū.

Concurrent. Conveniant, si-
mul confluant variis è locis.

Funera. Ea per forum dedu-
ci, ubi frequens populus erat,
solebant.

Magna sonabit. Neutrum
plurale, pro adverbio: altè cla-
mabit.

Sonabit quod vincat. Vocem
emittet, quæ vincat, &c.

Tubas. Illæ in funeribus ad-
hibitæ, cum tibiis, cantu, &c.

Tenet, &c. Delectat, capit:
hoc persuadet nobis illum esse
Consulatu non indignū, quam-
vis ignobilem. Ridicula ratio
ex qua populi stoliditas intel-
ligitur.

Rodunt. Carpuat, accusant.

Nunc, &c. Sæpius est: mo;

quem nunc idè mordent om-
nes, cui generis ignobilitatem
objiciunt, quia tibi sum fami-
liaris, & assiduus conviva,
mordebant olim, quia eram
Tribunus militum.

Dissimile, &c. Hoc, videli-
cet fuisse Tribunum militarē,
non est idem atque illud, sci-
licet tibi nunc esse familiarē,
& amicum: quia non est causa,
cur quispiam inuideat mihi, &
indignetur, quod tuus sim ami-
cus, quamvis forsit, id est, for-
tasse, honorem Tribunatūs mi-
hi jure posset invidere. Indi-
gnis enim sæpè honores cōtin-
gunt; at tu cautus es, id est,
prudens, & consideratus, ad eos
tantum in amicitiam assumen-
dos, & asciscendos, qui ea di-
gni sint; neque ullam in ami-
cis eligendis rationem dignita-
tis, aut favoris habes.

Felicem, &c. Quia scitis

Me possum casu, quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit. Optimus olim
Virgilius, post hunc Varius dixere quid essem.
Ut veni coram, singultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum,
Me Saturejano vestari rura caballo,
Sed quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo, & revocas nono post mense, jubesque,
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre praclaro, sed vita, & pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus, ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
Egregio inperfos reprendas corpore navos)
Si neque avaritiam, neque sordes, ac mala lustra
Objiciet verè quisquam mihi; purus, & insons,
(Ut me collaudem) si & vivo charus amicis,
Causa fuit pater his; qui macro pauper agello,

fortunæ effectus est, non judi-
cii, & meriti argumentū. Non
scribo igitur tuā amicitia for-
tunæ felicitati, sed judicio tuo,
& meis quibusdam meritis.

Optimus, &c. Virgilius, Va-
rius olim tibi renunciârunt
quid essem, nempe, Poëta non
malus, &c.

Ut veni coram. Vbi tuum in
contpectum prodii.

Singultim. Amputata, & pa-
zum coherentia.

Infans. Qui fari prohibet,
qui mutos reddit.

Saturejano. Saturejana pas-
qua, et. in Apuliæ, & Cala-

brizæ finibus, ad urbem Satu-
reum: ibi equi generosi ale-
bantur.

Non patre, &c. Qui tibi pla-
cui, non ob meum patrem no-
bilem, &c.

Atqui, &c. Meus tamen ille
pater, quavis tantum liberti-
nus, præclare me educavit, &c.

Navos. Maculas.

Sordes. Vitam, & mores in-
cultos, agrestes, impuros.

Lustra. Ganeas, lupanaria.

Ut me collaudem. Liceat hæc
in laudem pauca dicere.

His. Istis Virtutibus, & mor-
ibus meis.

*Poluit in Flavi ludum me mittere: magni
 pueri, magnis è Centurionibus orii,
 Lavo suspensi loculos, tabulamque lacerto,
 bant octonis referentes Idibus ara.*

*Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
 Artes, quas doceat quivis Eques, atque Senator,
 Semet prognatos: vestem, servosque sequentes
 In magno, ut populo si quis vidisset, avità
 Ex re præberi sumptus mihi crederet illos.
 Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
 Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum,
 (Qui primus virtutis honos) servavit ab omni.*

Ludum. Scholam. Docebat iste Flavius Venusii artem numerandi, legendi, & scribendi, &c.

Magni. Nobiles.

Centurionibus. Centuriones centum peditibus præerant in exercitu. Sexaginta erant in singulis legionibus.

Lavo, &c. Ferentes loculos, & tabulam, sinistro brachio suspensam.

Loculos. Crumenam, ubi calculi ad numerandum.

Tabulam. In qua calculos ponerent.

Octonis, &c. Reducentes æra, id est, summam certam usuræ propolite, ad Idus cujusque mensis: id est, parati reddere magistro rationem, & summam, quam usura Idibus pensata redderet; x. g. mille nummi, usuram unguaria positi, quantum

conficerent singulis Idibus. *Ara* pellantur autem Idus octonæ, quia inter Nonas, & Idus, dies octo semper intercedebat: dies à Nonis octava dies Iduum erat. Vulgò Calēdis usura solvebatur: at eam acriores fœneratores bis in mense exigebant; primò Calendis, tum Idibus, quæ in medium incidunt mensem. Quidam *æra* explicant stipendium magistro debitum.

Puerum. Me videlicet ad huc puerum.

Semet prognatos. Ex se genitos, suos liberos.

Ut. Adeo ut.

Avità ex re, &c. Crederet me avitas fortunas, & opes majorum habere magnas: unde isti mihi servi, & lautæ vestes suppeditarentur.

Circum, &c. Mihi, operi dati Magistris, aderat præ-

Non solum factò, verùm opprobrio quoque turpi.

Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim

Si præco parvas, aut, ut fuit ipse, coactor

Mercedes sequeretur: neque ego essem questus: ob hoc nunc

Laus illi debetur, & à me gratia major.

Nil me pœniteat sanum patris hujus; eoque

Non (ut magna dolo factum negat esse suo pars,

Quod non ingenuos habeat, clarosque parentes)

Sic me defendam. Longè mea discrepat istis

Et vox, & ratio. Nam, si natura juberet

A certis annis ævum remeare peractum,

Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes

Opprobrio, &c. Turpi famâ.

Ob hoc. Quò me tam sanctè

*Providit, ut ne facerem, ut ne
audirem malè.*

instituerit.

Nec timuit, &c. Non ideò
me tam lautè pater educavit,
quòd timeret ne essem, ut ipse
erat, præco, vel coactor, quòd
me vellet aliud insignius vitæ
genus, & institutum sequi; sed
ad spectabat unum, ut essem
aliquando vir probus.

Nil me pœniteat, &c. Si sa-
piam, nihil est quod doleam,
talem mihi patrem obvenisse.

Eoque. Et ideò.

Non ut, &c. Ordo est: non
sic me excusabo, ac defendam,
ut magna pars hominum: qui
affirmant sine suo dolo, id est,
culpâ, & vitio, factû esse, quòd
non ingenuos parentes, & no-
biles habeant.

Olim. Aliquando.

Præco. Is erat, qui in auctio-
ne res vendendas appellabat,
qui leges ferendas, aut edicta,
in concione recitabat, &c.

Ævum remeare, &c. Rena-
sci. Si natura sineret nos ad ini-
tium vitæ, & originem pri-
mam redire.

Coactor. Erat publicanorum
administer, qui pecunias, pu-
blicè pendi solitas, colligebat:
cogo enim, idem est, atque
colligo.

Atque alios, &c. Ac si juhe-
ret natura eligere parentes,
alios atq; illos quos quisq; na-
ctus est: quicunq; tandè illi es-
sent, quos sibi quisq; optaret, ac
legeret: ego meos non mutarè.

Mercedes sequeretur. Parvâ
mercede opera meam locarè;
prædia, & pecunias exigere.

Ad fastum. Ambitionis cau-

Optaret sibi quisque; meis contentus, honestos
 Fascibus, & sellis nolim mihi sumere: demens
 Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
 Pollem onus, haud unquam solitus, portare molestum
 Nam mihi continuò major quarendæ foret res;
 Atque salutandi plures: ducendus & unus,
 Et comes alter, uti ne solus rusve, peregrève
 Exirem: plures calones, atque cavalli
 Pascendi: ducenda petorita. Nunc mihi curto
 Ire licet mulo, vel si libet, usque Tarentum;
 Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
 Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
 Cum Tiburte viâ Prætorem quinque sequuntur
 Te pueri, lasanum portantes, anophorumque.

sâ: tã nobiles, & claros, quàm
 cuiusq; fastus, & ambitio ferret.

Honestos fascibus. Consulari,
 vel Prætoria dignitate prædi-
 tos. Consulibus enim, & Præ-
 toribus, fasces à lictoribus,
 præferebantur; his sex, illis
 duodecim. Erant fasces, vir-
 garum, seu bacillorum, fa-
 sciculus, quo in medio securis
 extabat. Virgis minora deli-
 cta, securi graviora plecteban-
 tur: itaque fasces potestatis e-
 rant insigne.

Sellis. Majoribus Magistratibus licebat eburneam sellam
 in curru gestare; in eaque, cum
 Senatus habebatur, considere.

Res. Opes, supellex, apparatus.

Rus. Suburbanam in villam.

Peregrè. Procul iter longin-
 guum suscepturus.

Calones. Viliores servi, &
 mediastini.

Petorita. Quædam vehicu-
 la. Gallis usitata.

Curto. Qui caudam habet
 decurtatam; vel, malè parvo.

Tarentum. Urbs est in ex-
 trema Italia, quæ Siciliâ respi-
 cit, ad sinum cognominem.

Mantica. Vidulum, pera,
 quæ equo imponitur.

Lumbos. Tergum, humeros.

Sordes. Avaritiam, mores, &
 sumptum non parem dignita-
 ti, ut Tullio objicitur.

Tulli. De quo egit, initio
 Satyræ.

Tiburte. Quæ Tibur ducit.

Lasanum. Vas comparatum
 ad urinam, aut ventris onus ex-
 cipiendum.

Oenophorum. Vas vinæ.

*Hic ego commodius, quàm tu, præclare Senator,
 Multis atque aliis vivo. Quæcumque libido est,
 Incedo solus: percussor, quanti olus, ac far.
 Fallacem Circum, vespertinumque pererro
 Sapè forum: assisto divinis: inde domum me
 Ad porri, & ciceris refero, laganique catinum.
 Cæna ministratur pueris tribus; & lapis albus
 Pocula cum cyatho duo susinet: adstat echinus
 Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
 Deinde eo dormitum, non sollicitus mihi quod cras
 Surgendum sit manè, obeundus Marsya, qui se
 Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.*

Hoc. Ideo: eâ re.

Quanti. Subaudi, vendatur.

Circum. Circus, erat Romæ platea ingens, in qua cutrus agitabantur, exercitationis, & spectaculi causâ. In eum locum circulatores, conjectores, harioli, confluebant: unde fallax appellatur.

Vespertinumque, &c. Id est, vesperi. spatior in foro, seu plateâ.

Assisto, &c. Divinos, seu harios, audio stans, cum plebecula.

Lagani. Laganum, oleris, vel placentæ genus est.

Pueris. A servulis tribus.

Lapis albus. Nuda è saxo, seu marmore, mensula, quæ abaci vicem gerat.

Pocula duo. Alterum vini, aquæ alterum. Cyathus verò, erat vasculum exiguum, quæ

ex his poculis, quantum placet, hauriretur.

Echinus vilis, &c. Vas quoddam rotundum instar echini, ad manus abluendas, aut cyathos. Paterâ utebantur, ut libarent Diis in mensa.

Echinus. Vide Epod. 5.

Guttus. Vasculum, unde guttatim acetum, oleumve detunditur.

Campana. Fictilis, ita dicta, ob argillæ copiam, & bonitatem, in Campania Italica.

Marsya. Forum, in quo erat statua Marsyæ; quem Horatius ait non tam dolere, quod ab Apolline sibi pellis detracta sit, quàm quod videre cogatur minorem è fratribus Noxiis, judicem, aut legislatorem, vel, ut alii malunt, fœneratorem nequissimum.

*Ad quartam jaceo. post hanc vagor, aut ego lecto,
 A scripto, quod me tacitum juvet. Ungor olivo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.*

*Ist ubi me fessum Sol acrior ire lavatum
 Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.
 Pransus non avidè quantum interpellat inani
 Ventre diem durare, domesticus otior. Hac est
 Vita solutorum misera ambitione, gravique.
 His me consolor, victurus suavis, ac si*

Quæstor avus, pater atque meus, patruusque fuissent.

Ad quartam. Usque ad ho- lens, & sordidum est.
ram ab Sole orto quartam. Sol acrior. Meridianus.

Lecto, scripto. Lectito, scri- Fugio. Æstum Caniculæ fu-
pito. gio, & balneis tempero.

Juвет. Delectet, deceat. Pransus, &c. Vbi prandi
Ungor, &c. Ad vires firmā- moderatè, & parçè, quantum
das, & valetudinem, sape un- sufficit ad impediendū quomi-
gebantur oleo Romani. nus inani ventre per totum
Non quo, &c. Non vili oleo, diem durem, & maneam; o-
quale est illud, quod Natta tiosus domi meæ quiesco.

(vir erat quidam nobilis, at in- Interpellat. Interrumpat ine-
signis avaritiæ) adhibet, è lu- diam diei integræ.

cernis suis subductum. Oleum, Quæstor. Qui ærarii curam
quod lucernis inditur, graveo- habet.

S A T Y R A VII.

Describit rixam Rupilii, cognomento Regis,
 cum Græculo quodam, cui nomen Pertius.

Proscripti Regis Rupili pus, atque venenum
 Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor

Proscripti. Ab Augusto cum
 olim Triumvir esset, inter pro-
 scriptos relati. Rupilius cum
 in Græciam se recepisset, necè
 fugitans, ad Brütum postea se
 contulit, sub quo fecit stipen-

pus, atque venenum. Sordes,
 improbitatem, maledicentiam.

Hybrida. Patre Græco, &

Om̃ibus & lippis notum, & tonsoribus esse.

*Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas,
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem:
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros, ut equis praecurreret albis.*

*Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim sunt omnes jure molesti;*

Romana matre natus. Vocantur Hybridae, qui ex diversarum nationis patribus orti sunt.

Quo pacto, &c. Ordo est: opinor, notum esse omnibus lippis, & tonsoribus, quo pacto Persius Hybrida sit ultus maledicentiam Rupilii.

Lippis. Lippi sunt admodum curiosi: quanto minus oculis, tanto plus auribus utuntur: apud tonsores autem convenire homines otiosi, & gerrones solent. Itaque res per vulgata, dicitur nota esse lippis, & tonsoribus; quasi eos nihil fugiat.

Clazomenis. Clazomenae, urbs erat Asiae minoris, ampla, & dives, in ea parte, quae Jonia Asiatice dicebatur.

Cum Rege. Cum Rupilio, qui Rex cognominabatur.

Odio. Sermonis acerbitate, & acacitate importuna, audacia.

Sisennas, &c. Ut ea in re, & dote, longo intervallo superaret molestissimos quosque obtruncatores, vel ipsos Sisen-

nas, & Barros, qui erant famosi conviciatores.

Equis albis. Ducitur metaphorà à Circensibus ludis: in quibus æmulos si superabant qui equis velocioribus uterentur: equi autem albi vulgò putabantur omnium celerrimi.

Postquam, &c. Cum lites suas componere non possent, & inter se convenire, Persius, & Rupilius, ad Brutum Praetorē, qui tum Asiam obtinebat, venerunt, litem eo iudice suam disceptaturi. Nam omnes molesti, id est, acres, & pugnaces litigatores, hoc sunt jure, hoc est, eodem jure, eadem ratione se gerunt, ac fortes, id est, duces magnanimi, qui inter se bellum gerunt, qui alter alteri nolunt concedere. Sic ira, quae fuit, inter Hectorem Priami filiū, & Achillem, ita capitalis exitiit, ut sola morte ad extremum dirimi potuerit: nempe quia uterq; bellica virtute, & gloriā praestabat. Contrà verò,

*Quo fortes, quibus adversis bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animosumq; inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes;
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedes
Cum Lycio Glaucos; discedat pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto Pratore tenente
Ditem Asiam, Rupili, & Persi par pugnat; uti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius. In jus
Acres procurrunt; magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam; videtur ab omni*

*Ad duo inertes, & ignavi, aut
certè duo dispares, id est, quorū
alter altero fortior sit, dissi-
deant, bello certent (quales fuē-
re Glaucus, & Diomedes) qui
amborum est inertior, is litem,
& pugnam statim componet,
missis æmulo muneribus, ad
eum placadum. Non sic nostri
pugiles, Rex, & Persius: sed
instat Hectoris, & Achillis pu-
gnant, obnixi non cedere, Bru-
tum adeunt, &c.*

*Glaucus. Glaucus, juvenis
ignavus, Regis Lyciæ filius, cum
Trojanis auxilio venisset, com-
misso prælio, in Diomedem in-
cidit, virum fortissimum, Græ-
corum ducem; cuius aspectu ita
terratus est, ut de pace statim
egerit, ac Diomedis arma sua
aurea, sumptis illius æreis, do-
no dederit. Vide l. 6. Iliad.*

Pratore. Prator, Magistra-

*tus erat juri dicendo præposi-
tus. Brutus, & Cæsius, eodē an-
no, quo Cæsar interfectus est,
Prætores erant in Urbe: Brutus
à Senatu post paulo missus in
Macedoniam est, ut ibi Prætu-
râ fungeretur; qui enim Romæ
Consules, aut Prætores fuerāt,
finito Magistratûs Urbani tē-
pore, discedebant in Provin-
cias, ut illas pro Consule, aut
pro Præторе administrarent. E
Macedonia Brutus in Asiam
excurrit, ad colligendas con-
tra Octavium Cæsarem copias.
Ibi cum esset, adierunt illum
Rex, & Persius.*

*Uti non, &c. Adeo ut Bi-
thus, & Bacchius, famosi duo
gladiatores, non sint melius
compositi, & commissi, ma-
gis pares.*

*Procurreunt. Tanquam gla-
diatores in arenam*

*Conuentu; laudat Brutum, laudatque cohortem:
Solem Aſſa Brutum appellat; ſtellaſque ſalubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Inuiſum agricolis ſidus, veniſſe: ruebat,
Flumen ut hybernum, fertur quò rara ſecuris.
Tum Præſtinus falſo, multùmque fluenti
Exprefſa arbuſto, regerit convicia; durus
Vindemiator, & inuictus: cui ſapè viator
Ceſſiſſet, magnà compellans voce cucullum.*

Excepto Rege. Qui, proſcriptus ab Octavio, ſe Bruto adiunxerat, & inter ejus comites, ac milites verſabatur. Ceteros igitur comites Bruti ſtellas ſalutares appellat: Regem verò ſtellâ exitialem, nēpe Canem.

Canem illum. Subaudi, clamat; dicit illum Rupiliū veniſſe, Cani Cœleſti, Caniculæ, & Sirio, aſtro exitiali, & agricolis in viſo, ſimilem, ut omnia perderet. Virgil. de Sirio. *Ille ſitim, morboſque ferens mortalibus agris naſcitur.*

Ruebat, &c. Tantâ celeritate perorabat, tam incondito iæpetu, & acerbitate tantâ ferebatur, ut flumini eſſet hyberno, id eſt, hybernis aucto imbribus aliqui torrenti ſimilis; qui torrens fertur cœ, quò raro venit ſecuris; id eſt, per abrupta loca, & nemora invia præcipitat, quæ adire non poſſunt frondatores cum ſuis ſecuri-

bus, ad arbores exſcindendas.

Præſtinus. Rupilius. Præneſte (quæ Vrbs Italiæ eſt) natus.

Falſo, &c. Rupilius regerit, id eſt, reponit, reddit Perſio convicia, eaque ſaliſſima, & vino ſimillima; quod ex arbuſto, id eſt, vite, exprimitur, ſed recenti, & viridi vite, ac proinde amaro, quodque verſu poſt quarto, acetum vocat. Vitis applicabatur arbuſtis, quibus niteretur: hinc arbuſtum pro ipſa vite ſumitur.

Durus, &c. Similis vindemiatori moleſto, & pertinaci, quia viatores conviciis appetitos, & alia regerentes, ſistere tamen victos, & abire cogit.

Cucullum. Hæc avis fertur ova ſua alieno nido imponere. Eadem nonniſi adulto, & vergente in aſtatem vere canis: unde factū eſt, inquit Plinius, ut vinitoribus, vitem ſerò pu-

*At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Perſus exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui Reges conſuëris tollere, cur non*

Hinc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

*tantum cuculli nomine ita-
to, deſidia exprobratur.*

*At Græcus, &c. At Perſius,
homo Græcus, ſaltem paterno
genere, ubi ſe amaris Rupilii,
hominis Itali, conviciis, omni
aceto acrioribus, prolutum vi-
dit, exclamavit, &c.*

*Qui reges, &c. Junius Bru-
tus, Tarquinio Rege Romano-*

*rum ſeptimo exacto, Conſul
primus factus eſt. Ab eo duce-
bat originem iſte Brutus, qui
Cæſarem, regnum affectatam,
in Senatu peremerat.*

*Hunc regem. Rupilium, co-
gnomento Regem.*

*Operum, &c. Hoc facinus ad
te quoque pertinet; unum eſt
ex operibus tuis.*

S A T Y R A VIII.

*Priapum, hortorum cuſtodem Deum, & præſidem,
inducit querentem de Canidia, & Sagana venefi-
cis; & quæ ab illis in horto ſuo intempeſta nocte
fiant, deſcribentem.*

O *Lim truncus eram ficulnus, inutile lignum:*

Cum faber incertus ſcamnum, faceret ne Priapum

Maluit eſſe Deum. Deus inde ego, furum, aviumque

Maxima formido: nam furès dextra cœrcet:

Aſt importunas volucres in vertice arundo

Terret fixa, vetatque novis conſidere in hortis.

*Ficulnus. Stipes ex ficu ar-
bore*

*Maluit, &c. Salsè ridet ina-
nes Deos, eorumque ſimula-
era: quò ſpectare tota hæc Sa-
tyra viderur.*

*Deus. Subaudi, extiti, ſum.
Cœrcet. Falcem ligneam*

habebat in manibus.

Terret. Abigit, abſterret.

*Arundo. Ramus aliquis, aut
pertica longior.*

*Novis. Nuper à Meccœnate
factis; qui partem Eſquiliarum
emit, repurgavit, & hortos ſe-
pulchreto fecit.*

*Hic prius angustis ejecta cadauera cellis
 Conseruus vili portanda locabat in arca:
 Hoc misera plebi stabat commune sepulchrum,
 Pantolabo scurra, Nomentanoque nepoti.
 Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum.
 Hic dabat; hæredes monumentum ne sequeretur.
 Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
 Aggere in aprico spatiaris quo modo trifics
 Albis informem spectabant ossibus agrum:*

Huc prius, &c. In hunc, ubi jam tum, hortum olim atterebantur servorum cadauera è suis angustis cubiculis ejecta, & inclusavili arcâ seu feretro: erat hic locus sepulchrum plebis, & hominum egentium; quales sunt scurræ, qui patria bona decoxerunt, ut Pantolabus; & nepotes, seu ganeones, ut Nomentanus. Pauperû corpora sepeliebantur; divitum, cremabantur.

Scurra. Suprà, sat. V.

Locabat. Vespilionibus portanda, certo pretio dabat.

Nepoti. Epod. Od. 1.

Mille pedes, &c. Erat cippus, id est, lapis, erectus in agri limite, in quo scriptum erat mille agri pedes datos. esse, (nempe ab aliquo cive, qui hoc sepulchrum egenæ plebi testamento reliquerat) in fronte, id est, in ea parte agri, quæ viam tangebatur; alios trecentos in agrum, id est, in agri longi-

tudinem, & amplitudinẽ camporû extensos. Ideo cippus erat positus, ut hæredes hoc sepulchretum intelligerent ad se nõ pertinere; ut esset divulsus, & exceptum ab reliqua hereditate. Quando locum aliquem, vel rem aliam, publice legabant, semper addebatur hæc verba: *Hoc hæredes non sequitur*; & istis compendiariis notis utebantur, H. H. N. S.

Nunc, &c. Nunc iste locus sepulchretum non est: revulsus est cippus: jamque ibi sunt horti salubres, & apicus collis, ubi deambulare licet. Erat ea pars montis Esquilini, in qua horti, & domus Mecænatiss.

Quo. In quo aggere, seu monte.

Modò. Paulo antè, non ita pridem.

Spectabant. Cives.

Ossibus. Vel servorum, qui ibi olim tumulati fuerant; vel reorum, qui eodẽ in loco supplicio

Cum mihi non tantum furesque, seraque sueta
 Hunc vexare locum, cura sunt, atque labori,
 Quantum, carminibus, qua versant, atque venenis
 Humanos animos. Has nullo perdere possum,
 Nec prohibere modo, simul ac vaga Luna decorum
 Protulit os, quin ossa legant, herbasque nocentes.
 Vidi egomet nigra succinctam vadere pallâ
 Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
 Cum Sagana majore ululantem: pallor utrasque
 Fecerat horrendas aspectu. Scalpere terram
 Unguibus, & pullam dirvellere mordicus agnam
 Ceperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
 Manes elicerent, animas responsa daturas.
 Lanea & effigies erat, altera cerea; major
 Lanea, qua pœnis compesteret inferiorem:
 Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque

plicie olim fuerant affecti.

Cum mihi. Nunc mihi non
 tantum negotii ficeflunt fures,
 ac feræ, affluetæ in hunc locum
 venire, & illi incommodare,
 quantum præbent veneficæ,
 quæ suis incantationibus ho-
 mines vexant, ac torquent.

Legant. Colligant.

Pallâ. Veste longiori.

Passoque capillo. Soluta, dif-
 fuso.

Majore. Fortè, quia senior;
 Vel quia major erat duarum
 sororum ejusdem nominis.

Scalpere terram. Ut scrobē
 facerent.

Pullam. Nigram.

Confusus. Temere injectus,
 & raptim; cum humo ipsa

mixtus.

Manes, &c. Animas mor-
 tuorum evocarent; quæ inter-
 rogantibus veneficis respon-
 derent de futuro rerum even-
 tu.

Pœnis compesteret. Puniret,
 ulcisceretur, torqueret ceream
 imaginem. Solent magi, & ve-
 nefici ejusmodi è cera, vel la-
 na, imagines condere, & in
 illis ea experiri omnia, quæ vi-
 vis hominibus, quorum sunt
 illæ imagines, volunt evenire:
 v.g. cum urunt ejusmodi ima-
 ginem, uritur homo, &c.

Suppliciter. Supplicis in mo-
 rem, ac servili modo, ut jam
 interficienda ab imagine la-
 nea.

*Fata peritura, modis. Hecaten vocat altera; sevam
 Altera Tisiphonen. Serpentes, atque videres
 Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
 Ne foret his testis, post magna latere sepulchra.
 Singula quid memorem? quo pacto, alterna loquntur.
 Umbra cum Sagana, resonarent tristes, & acutum?
 Utque lupi barbam, varia cum dente colubra
 Abdidere furtim terris; & imagine cerea,
 Largior arserit ignis? & ut, non testis inultus?
 Horruerim vocem Furiarum, & facta duarum?
 Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
 Diffissa nate ficus. At illa currere in urbem.
 Canidia dentes, altum Sagana calicndrum
 Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis*

Hecaten. Proserpinam. Ita vocatur, a voce Græca, quæ significat centum: quia centum victimis placari solebat, vel, quia centum varia nomina, & numina, seu potestates, habere dicebatur.

Altera. Canidia.

Altera. Sagana.

Tisiphonem. Vnam è Furiis.

Errare canes. In horto, evocatas ex Inferis: solent Inferæ canes Proserpinam comitari; angues Tisiphonen.

Rubentem. Quali præ pudore tot scelerum erubescens.

Alterna. Alternis.

Varia. Maculosæ: cujus pelliculis variis coloribus distincta.

Et imagine, &c. Et in celesti imagine magnus ignis arserit; ut imago cerea igne subito ab-

sumpta fuerit.

Cereâ. Duarum hæc syllabarum est.

Furiarum. Canidiæ, & Sagana.

Displosa. Vel discussa, & rupta: vel potius, cum ventus, in ea cōpressus, per vim emittitur, & exploditur.

Ficus. Ego è ficu factus.

Currere. Cœperunt.

Dentes. Emptos, & appositos, quibus vetulæ uti solent, ut reparent amissos.

Calicndrum. Comas adscititias, & alienas. Altum vocat: quia Romanæ mulieres comas solebant post verticem rejicere, & in modum turriculæ, seu racemi desinentis in acumen, componere.

Incantata. Quibus uteban-

Vincula, cum magno risuque jocoque videres.
 eur ad suas incantationes, magis cadere videres.
Vincula. Fila, & funes, quibus imagines illas suas vinciebant.

Sic ut, &c. Ex earum bra-

S A T Y R A IX.

Garruli cujusdam improbam loquacitatem facete describit; & quàm ægré se ab illo expeditur, narrat.

I Bam fortè viâ Sacrà, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
 Occurrit quidam, notus mihi nomine tantum:
 Arreptaque manu: Quid agis dulcissime rerum?
 Suaviter, ut nunc est, inquam, & cupio omnia quævis.
 Cum affectaretur. Numquid vis? occupo. At ille

Viâ Sacrà. Per quam ibatur in forum Romanum, atque inde ad hortos Cæsaris: prope quem locum manebat Horatii avunculus æger, quem invisebat. *Sacra* dicebatur, quia per eam ibatur in Jovis Capitolini templum. *Lege Donatum lib. II. cap. 12.*

Sicut, &c. Refer hoc ad ea, quæ sequuntur, nugarum aliquid meditans: ut soleo; versus facitans: has enim suas Poëtæ nugas vocant.

Totus, &c. Animo toto, & cogitatione defixus in illis nugis

Quid agis? Qui vales?

Dulcissime rerum. Ille genitivus rerum, hîc abundat: sic dicitur, minimè gentium.

Suaviter. Subaudi, ago, vivo, valeo.

Ut nunc est. Ut quidē nunc se res habent; in præsentia.

Cupio omnia, quæ vis. Benè tibi omnia, & ex voto cupio evenire: formula salutandi.

Occupo. Prior illum sic alloquor: Numquid me vis? an indiges aliquâ meâ opera? Istis vocibus, *numquid vis?* eos jubebant Latini valere, quibuscū aliquandiu constitissent: abeuntium erat hæc formula.

Nôris nos, inquit; docti sumus. Hic ego, pluris
 Hoc, inquam, mihi eris. Misere discedere querens
 ire modo ocyus, interdum consistere, in aurem
 Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos
 Manaret talos. O te, B. llane, cerebri
 Felicem, aiebam tacitus. Cum quidlibet ille
 Garriret, vitos, Urbem, laudaret; ut illi
 Nil respondebam; Misere cupis, inquit, abire,
 Jamadudum video; sed nil agis, usque tenebo,
 Persequar: hinc quò nunc iter est tibi? Nil opus est te
 Circumagis; quemdam volo visere, non tibi notum:
 Trans Tiberim longè cubat is, propè Caesaris hortos.
 Nil habeo quod agam, & non sum piger; usq; sequar te,
 Demitto auriculas, ut iniqua mentis asellus,

Nôris, &c. Id cupio, ut me
 noſcas: homo suum doctus, &
 litterarum, ut tu, amans.

Hic ego, &c. Tum ego: hoc
 nomine, eam ob rem, pluris
 te faciam.

Misere. Anxiè, vehementer.
 ire Subaudi, cœpi.

Puero. Servo.

O te, &c. Næ tu felix es,
 Bollane, qui molestos illos tam
 placide ferre soleas; cujus ce-
 rebri non obundatur eorū
 loquacitate; ut meum. Bolla-
 nus erat civis Romanus, eā
 tempeſtate notus ob insignem
 lenitatem, & facilitatem. Por-
 rō, cerebri felix, dicitur, ut inte-
 ger vita, purus sceleris: Helle-
 nismus.

Ut illi, &c. Cū illi nihil

responderem.

Nil agis. Nihil proficis.

Usque tenebo. Semper: à tuo
 latere non discedam.

Nil opus est te, &c. Verba
 sunt Horatii: Noli, quaſo, te
 vexare, me proſequendo, &
 huc illuc frustra circumcurſa-
 re mecum.

Caesaris hortos. Erant illi ci-
 tra Tiberim, in Urbis regione
 decimā quartā; à Julio Caesare
 populo legati fuerant publicè.

Demitto auriculas. Plin. lib.

II. c. 37. In omni Jumentorum
 genere indicia animi praefertunt
 aures, fessis marcida, micantes
 pavidis, subrecte furentibus,
 resoluta agris. Terminus ignis
 hac denunciatione garruli Ho-
 ratius; & exanimatus est.

Cum gravius dorso subit onus. Incipit ille:
Si bene me novi, non Viscum plaris amicum,
Non Varium facies: nam quis me scribere plures,
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invidet quod & Hermogenes ego canto.
Interpellandi locus hic erat. Est tibi mater,
Cognati, queis te salvo est opus? Haud mihi quisquam;
Omnes composui. Felices! nunc ego resto;
Confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, divinâ motâ anus urnâ.

Inique, &c. Qui sarcinam gravio- rem malitiosè conatur excutere.

Viscum, &c. Viscus, & Varius, erant insignes Poëtæ, Horatii amici.

Pluris facies. Subaudi, quàm me.

Movere. Saltando.

Invidet, &c. Ordo est: ego quoque canto quod invidet Hermogenes, id est, tam bellè cano, ut ille mihi jure invidere possit. Erat Hermogenes insigni voce, & musicæ peritissimus.

Interpellandi, &c. Ex iis laudibus, quas arrogabat sibi garrulus, videbar, inquit Horatius, occasionem idoneam nactus esse illum interpellandi: & sermonis ejus molesti interrumpendi, rogandique, ut sibi, & valetudini suæ consulere, ne se defatigaret mecum cursitando; esse debere illius

vitam, & valetudinem caram, ac necessariam cognatis, & amicis: peto igitur ab eo, an matrem habeat, &c. Nemo, inquit ille, mihi est: omnes jam sepelivi. O illos beatos! ait Horatius: nunc resto, à te, ut illic, sepeliendus: perge, absolve quod tam bellè cœpisti, me cum illis quoque interfice: hoc tua garrulitate hodie efficies.

Composui. In pheretrum, vel rogo posui. Proprium verbum exequiarum.

Sabella anus. Anus sortilega, & divinandi perita, forè Horatii nutrix. Sabini porro, iidem qui Sabelli, erant Italicæ populi, de quibus sæpè dictum antea.

Puero. Mihi.

Divinâ urnâ motâ. Postquàm anus illa agitasset urnam fatidicam, in quam fortes conjecerat, quibus eductis divinaretur futura, & prædiceret.

Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra;
Garrulus hunc quando consumet cumque loquaces,
Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.

Ventum erat ad Vesta, quartâ jam parte dici

Præteritâ; & casu tunc respondere vadato

Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.

Si me amas, inquit, paulum hîc ades. Inteream, si

Aut valeo stare, aut novi civilia iura;

Et propero quod scis. Dubius sum quid faciam, inquit;

Tene relinquam, an rem. Me, sodes. Non faciam, ille;

Et præcedere capit. Ego, ut contendere durum est

Cum victore, sequor. Mecænas quomodo tecum?

Hinc repetit. Paucorum hominum, & mentis bene sanæ.

Nemo dexterius fortunâ est usus. Haberes

Hunc. Puerum, Horatium.

Quandocumque. Aliquando.

Vesta. Subaudi templum:
erat in foro Romano.

Quartâ, &c. Post horam à
sole orto quartam.

Casu. Fortè.

Vadato. Alicui, qui cum erat
vadatus, id est, à quo admoni-
tus fuerat, & coactus sistere se
iudici, horâ constitutâ.

Si me amas. Hæc vocula, me,
non eliditur, & fit brevis, ob
sequentem vocalem brevem.

Ades. Mecum in jus veni: ut
meam tua saltè præsentia causâ
adjuves. Ego verò, inquit Ho-
ratus, dispeream, si valeo stare;
id est, adesse tibi in iudicio: sta-
bant enim ante Prætoris tribu-
nal; neq; illic licebat sedere.

Quod scis. Ad hortos Cæsaris;

Rem. Litē meam.

Sodes. Oro te: vox rogantis
quidpiam, & blandientis, facta
ex, si, &, audes.

Ille. Subaudit, ait.

Tecum. Subaudi, agit, vivit.

Hinc repetit. Ab hoc exor-
dio sermonem intermissum re-
petit, ac resumit.

Paucorū hominum, &c. Pau-
cis familiarem se præbet; hoc
Horatius dicit.

Nemo, &c. Voces garruli:
nemo callidius bonâ fortunâ
usus est, quàm tu, qui Mecæ-
natem ita devincire tibi potui-
sti, & inter illos, quibus utitur,
paucos, esse.

Haberes, &c. Sententia est;
si hunc hominem, id est, me.

*Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si traderes; dispeream, ni
Summòsses omnes. Non isto vivimus illic,*

*Quo tu rere, modo; domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis. Nil mî officit unquam,
Ditior hic, aut est quia doctior: est locus uni
Cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis quare cupiam magis illi
Proximus esse. Velis tantummodo: que tua virtus,
Expugnabis; & est qui vinci possit; eoque*

(seipsum enim indicat) velles tradere; hoc est, Meccœnati offerre, ut essem inter ejus familiares, & domesticos; haberes me magnum adiutorem, id est, juvarem te egregiè, & secundas in Meccœnatis amicitia partes ferre possem, te ferente primas: omnes, qui sunt in ejus domo tui æmuli, vel invidi, brevi summovisses, & ex eos quem obtinent in ejus gratia, loco faciliè deturbâsses, me juvante.

Adiutorem. Adjutor propriè in Tragœdiis dicebatur ille, qui actores gestu, interdum voce, quasi præcenor, & modulator, adjuvabat.

Secundas. Inter actores ille qui primas ferebat, id est, qui principem gerebat personam, cæteros in dicendo, & agendo ita vincere consueverat, ut cæteri demissiùs loquerentur, agerentque, quamvis illi gestu,

& voce plus possent; ut sic nimirum primi actores laudi, & exultationi consulerent, & ille princeps quàm maximè excelleret.

Illic. Apud Meccœnatem.

His malis. Invidia, ambitione.

Officit. Nocet, incommodat.

Magnum. Rem mirā dicis.

Atqui, &c. Loquitur Horatius: ita res tamen se habet.

Accendis quare, &c. Facis, ut magis cupiam illi esse familiaris.

Velis, &c. Eris voti compos, modò tantum velis: & ut es homo egregiis dotibus præstans, faciliè expugnabis, & impetrabis ab Meccœnate, ut te in suorum numero esse velit: & yerò is est Meccœnas, ut expugnari faciliè possit.

Eoque, &c. Quia sentit Meccœnas se faciliè expugnari posse, non patitur faciliè homines

*Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero;
Muneribus servos corrumpan; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quaram;
Occurram in triviis, deducam: nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hac dum agit; ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi charus, & illum
Qui pulchrè nôsset: consistimus; Unde venis, &
Quò tendis? rogat, & respondet. Vellere capi,
Et prensare manna lenissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet: malè salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certè nescio quid secreto velle loqui te
Ajebas mecum. Memini benè; sed meliori*

Tempore dicam: hodie tricesima Sabbata: vine tue

ad se accedere, vix adire se sin-
nit. Vel; quia expugnari po-
test, primos tantum aditus dif-
ficiles habet: ubi quis aditum
ad eum reperit, cætera prona
illi sunt, & facilia.

Tempora. Idoneas occasio-
nes.

Deducam. Domum suam:
assectabor per Urbem.

Rogat. Me Aristius. Gram-
maticus nobilis erat, Horatii
amicus.

Respondet. Mihi eadem in-
terroganti, ut in salutando fit.

Lentissima. Quæ tractari se,
pungi, velli, paterentur, quasi
sensu carentia.

Nutans. Ego; nutu illi si-
gnificans, ut me ab illo garru-
lo liberaret.

Malè salsus, &c. Aristius, ut

malignè me ludificaretur, ri-
dere cœpit, ac dissimulare, id
est, ita se gerere, quasi non ca-
peret quid vellem.

Urere. Subaudi, cœpit.

Ajebas. O Aristi.

Memini Inquit Aristius.

Meliori. Opportuniori.

Sabbata. Intelligitur Neo-
menia, id est, primus dies men-
sis, qui post dies triginta fer-
mè recurrit. Vocat illum dñs,
Sabbatum; quia festus dies Ju-
dæorū vulgò Sabbatum erat;
& noto apud Romanos nomi-
ne usus Horatius est. Tricesi-
mum illud Sabbatum, quidam
volunt esse ipsum Pascha, quod
hoc anno incideret in medium
Aprilem: à mense autem Se-
ptembri, unde suum annum
Judæi ducebant, usque ad A-

*Curtis Judais oppedere? Nulla mihi, inquam;
 Religio est: At mi; sum paulò infirmior, unus
 Multorum: ignosces; aliàs loquar. Huncine solent
 Tam nigrum surrexe mihi? Fugit improbus, ac me
 Sub cultro linquit. Casu venit obuius illi
 Adversarius: &, Quò tu turpissime? magna
 Inclamat voce, &, licet antestari? Ego verò
 Oppono auriculam. Rapi in jus: clamor utrinque;
 Undique concursus: sic me servavit Apollo.*

*prilem medium, numerantur
 ipsæ triginta hebdomadæ. Ne-
 mo autem nescit, quàm reli-
 giosè Pascha toleretur à Ju-
 daïs; nefasque tunc apud illos
 fuisse negotii quid agere, vel
 privati, vel publici.*

Curtis. Circumcisis.

*Oppedere. Contradicere, &
 illorum religionem contem-
 nere, de profanis negotiis me-
 cum agendo.*

Religio. Mora, scrupulus.

*At mi. At est mihi, inquit
 Aristius.*

*Infirmior. Religiosior, su-
 perstitiosior.*

*Unus multorum. Ut ceteri
 è vulgo. Ea vox, multi, sæpè
 pro populo, & promiscua mul-
 titudine, quæ sine re, sine no-
 mine est, sumitur.*

*Loquar. Tecum de hoc ne-
 gotio.*

*Huncine, &c. Horatius lo-
 quitur; Siccine diem mihi tam
 nigram, tam infauftam, illu-*

*xisse? Surrexe, pro, surrexisset
 Fugit. Aristius.*

*Improbis. Jocosus, falsus;
 per ludum, & jocum.*

*Sub cultro. Ut victimam im-
 molandam.*

Illi. Garrulo.

*Adversarius. Is qui licet
 illi intendebat.*

Quò tu. Subaudi, pergis?

*Licet antestari. O Horati;
 possumne testem citare te, &
 facere contra hunc, ut testeris
 illum à me deprehensum, &
 citatum esse.*

*Oppono. Præbeo, porrigo;
 Qui testes sumebantur ab ali-
 quo, is extremam eorum tange-
 bat aurem, ut memores es-
 sent. Sententia est: ego verò
 libens testis ero; tange auricu-
 lam, & me testem scribe.*

*Apollo. Is à periclitantibus
 invocari solebat, ut malorum
 depulsor: adde quòd Deus est
 Poëtarum præses.*

Nil præter Calvum, & doctus cantare Catullum.

At magnum fecit, quòd verbis Græca Latinis

Miscuit. O seri studiorum! quicquid utetis

Difficile, & mirum, Rhodio ~~et~~ Pitholeonti

Contigit. At sermo linguâ concinnus utrâque

Suavior, ut Chio nota si commista Falerni est;

Cùm versus facias. Teipsum percunctor, an & cùm

Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?

quòd esset insigniter deformis; vel potius, quòd Poëtas Elegiacos præstantes, Licinium Calvum, & Catullum, imitari vitiosè soleret, simius hîc appellatur.

Doctus. Solitus.

Calvum, Catullû. Poëtas tunc celebres. Hujus exstant Carmina, benè Latina quidem, sed parum sapè casta.

At magnum, &c. At enim (inquit adversarii) idèò Lucilius est meritò laudandus, remque fecit magnam, & arduam, quòd Græcas voces eleganter inseruerit versibus suis Latinis.

O seri, &c. O vos, quicumque hoc objicitis, imperitos! Qui serò studiis operam dederunt, vix est, ut periti evadant. Vel ò tardi ad res præclaras condiscendas!

Quine. Ista vocula, *ne*, vel, *ve*, ut quidam legunt, idem hîc sonat ac, *nempe*, *utique*.

Rhodio, &c. Pitholeon, ex

insula Rhodo, Poëta ineptus, Latinas voces Græcis in suis versibus miscuerat.

At sermo, &c. Objectio est: at enim suavior est oratio (si quis versus faciat) in qua concinnè voces utriusque linguæ, Græcæ, & Latinæ, miscantur: ut suavius est vinum Chium, advectum è Chio, Græcâ insulâ, si misceatur illi Falernum vinum, natum in Campania Italica. Nota Falerni est amphora, cadus Falerni, notatus anno certo, & nomine Consulis. Chium vinum lenitate, Falernum austeritate præstabat: itaque alterum altero benè temperabatur.

Percunctor. Interrogo, cōsulo.

An & cùm, &c. An etiam si præstâ scribas, & causam Petillii, v.g. defendas, subaudi, putes concinnam esse orationem, utrâque linguâ militam? Certè nolis ita scribere soluta numeris oratione; cur ergo in carmine hoc facies? Nemo id fo

Scilicet oblitus patriæque, patrisque, Latine
 Cum Pedius causas exsudet Publicola, atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 Verba foris ma. Canusini more bilinguis.
 Atque ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
 Versiculos; vetuit me tali voce Quirinus,
 Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
 In sylvam non ligna feras insanis, ac si
 Magnas Græcorum malis implere cætervas.

Pro probarer: cur quisquam do-
 mi, & in Poëmæte probet? De
 Petillio, dictum Sat. 4,

Latine cum, &c. Cum Pedius
 Publicola, & Messala Corvi-
 nus, ambo clarissimi oratores,
 causas suas agant Latinis ver-
 bis totis; num tu malis verba
 petita foris, id est, aliunde, ex
 alia gente, & lingua, intermi-
 scere patriis, & Latinis, ut Ca-
 nusini faciunt? certè nolis.

Exsudet. Magno cum sudore,
 & labore peragat, elaboret.

Canusini, &c. Canusiū erat
 oppidum Italiæ, à Græcis con-
 ditū in Apulia: unde in eo Græ-
 cā linguā, & Latinā promiscuè
 cives utebantur; hinc illos bi-
 lingues vocat Horatius.

Atque ego, &c. Probat non
 esse Græcas voces Latinis com-
 miscendas: quia vetuit eum in
 somnis Romulus, ne omnino
 versus Græcos faceret.

Natus mare citra. Natus in

Italia, quam ab Græcia separat
 mare: unde vina Græca trans-
 marina vocitabant.

Quirinus, &c. Od. 2. lib. 1.
 Cum somnia vera. Somnia
 putabant ea veriora, quæ sub
 Auroram obvenirent, quando
 nimirum crassiores è pridiana
 cœna fumi, & vapores defer-
 buissent.

In sylvam, &c. Si malis im-
 plere cætervas Græcorum, su-
 baudi, Poëtarum, id est, si Poë-
 tarum Græcorum numerū au-
 gere mavis, Græcos versiculos
 scribendo, quàm Latinorum,
 Latinos versus faciendo; non
 minùs insanias, quàm qui ve-
 lit ligna in sylvam ferre. Hoc
 proverbio utimur in eos, qui
 aliquem rebus iis augere vo-
 lunt, quibus abundat. Tot jam
 sunt Poëtæ Græci, quot arbo-
 res in ingenti sylva: cur eorum
 numerum augeas?

*Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
 Diffringit Rhæci luteum caput, hac ego ludo,
 Quæ nec in ade sonent certantia, sedice Tarpâ,
 Nec redeant iterum, atque iterum spectanda theatris;
 Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
 Eludente senem, comis garrere libellos
 Unus vivorum, Fundani. Pollio Regum*

Turgidus, &c. Dum Alpinus, (Poëta Italus nescio quis, inflato stylo inaniter tumēs) tragœdias, fortè Græcas totas, operosè scribit, & Memnonem ab Achille jugulatum narrat: dum idem pugnam Jovis in Gigantes describit, ac diffringit, id est, diffractum canit ab Jove caput Rhæci, unius è Gigantibus, è luto, & terra natis; ego parva carmina ludens fingo, &c. Legitur etiam, *diffringit Rhæci luteum caput*: id est, describit, ac fingit, seu potius deformat, & obscurat (id enim est, diffingere) fontem limosum fluminis Rhæni; scilicet in aliquo Poëmate Epico.

Memnona. Memnon, Auroræ filius, ab Achille cæsus; Æthiopiarum Rex, ut quidam volunt.

Hæc ego, &c. Ludo, scribo hæc, id est, tenuia ista carmina, non digna, quæ recitentur magna voce, ac sonent in æde Apollinis, & certent cum aliorum Poëtarum carminibus.

Poëtæ clari sua carmina certis judicibus offerebant, cum aliorum carminibus comparanda, proposito præmio illi, qui optime scripsisset. Fuit Tarpâ inter illos judices insignis.

Nec redeant. Id est; nō scribo Tragœdias. Quæ placuerunt Tragœdiæ, sæpius edebantur.

Arguta, &c. Ordo, & sensus est: O Fundani (erat Poëta Comicus, Augusto charus, Horatii amicus) tu unus vivorum, nempe illorum, qui nunc vivunt, Poëtarum, potes garrere comis libellos, id est, potes magna urbanitate, & festivitate scribere Comœdias stylo familiariori, vel, tam fluente, ac facili, quàm si garrites, ac fabulareris; in quibus libellis, seu Comœdiis meretrix aliqua arguta, id est, callida, aut cantandi perita, vel Davus, id est, servus aliquis (Davus enim nomen est solitum servis tribui in Comœdia) eludit, atq; emungit argento Chrementē senem.

Pollio. Scriptor Tragœdiarum.

*Facta canit, pede ter percussio. Forte Epos dicit;
Ut nemo, Varius ducit: molle, atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camæna.
Hoc erat, experto, frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem;
Inventore minor: neque ego illi detrabere ausim
Herentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpè ferentem*

rum: de quo 1. Ode lib. 2.

Pede ter, &c. Versibus Jambicis senariis, qui Timetri dicuntur. Solebant autem, in iis recitandis, ad binos quosque pedes, qui mensuram unam conficiunt, pede terram percutere.

Forte Epos, &c. Varius Poëta ducit, id est, componit forte Epos, (hoc est, Poëma Epicum, quod fortes, ac generosos spiritus desiderat) ut alius nemo. Nondum Æneidem suam Virgilius ediderat.

Epos. Græca vox est, significans verbum, seu narrationem; sumitur pro eo genere carminis, in quo res narrantur. Opponitur Dramatico, in quo res veluti fiunt, & personis adhibitis, exhibentur. Epicum autem Poëma complectitur Bucolicum, sive pastoritium, quas Eclogas vocant, Georgicum, &c. denique illud omne, quod sola narratione continetur: quo in genere primas obtinet carmen Heroicum, sive Epopeja, in

quo describitur actio præclara quædam Herois alicujus, v. g. Æneæ adventus in Italiam, & Victoria de Turno.

Molle, &c. Poëma Epicum molle, & festivum concesserunt Virgilio Musæ rusticæ. Virgilius Bucolica tunc tantum ediderat: fortè etiam Georgica.

Hoc, &c. Satyricum carmen unum supererat, quod melius possem scribere.

Expertus, &c. Quod carmen frustra expertus est, ac tentavit Varro Atacinus, Ab Atace, Galliæ Narbonensis fluvio, vel certè ab aliquo loco ejusdem nominis, apparet vocatum fuisse istum Varronem Poëtam.

Inventore minor. Fateor tamen me multò inferiorem esse Lucilio, qui primus Satyræ invenit, & scripsit.

Fluere lutulentum. Impolitos, & incomptos versus condere.

Sæpè ferentem, &c. Dixi, eum sæpè plura tollenda, & assumenda ferre, id est, proferre, scri-

*Plura quidem tollenda relinquendis? Age, quaeso,
 Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
 Nil comis Tragicæ mutat Lucilius. Atti?
 Non ridet versus Enni gravitate minores,
 Cum de se loquitur, non ut majore reprehensis?
 Quid vetat, & nosmet Lucili scripta legentes,
 Querere, num illius, num rerum dura negarit,
 Versiculos natura magis factos, & euntes
 Mollius? At si quis pedibus quid claudere senis,*

scribere, quam relinquenda, & carpenda.

Nil comis, &c. Quid? ipse Lucilius nihilne mutatum vult in Attio? nihilne in Ennio reprehendit, ac alio scriptum esse modo velit?

Atti. Attius post Pacuvium floruit: plures Tragedias scripsit.

Enni. Ennius, Poëta Latinus antiquus; de quo sæpè antea, maximè Od. 7. lib. 4.

Gravitate, &c. Amat Ennius versus turgidos, & ampullatos. Igitur versus Enni gravitate minores, id est, leviores Enni gravitate, seu, quàm Enniana gravitas postulet. Aliter explicare sic potes: versus quosdam Enni, qui sint minores gravitate, id est, qui minùs, quàm par sit, habeant gravitatis; deteriores, quia gravitate careant, quæ in aliis quibusdam ejusdem Enni versibus elucet.

Loquitur. Lucilius de seipso.

Non ut, &c. Non ita tamen, ut se Lucilius putet majorem, & præstantiorem esse Ennio, & aliis, quos reprehendit.

Num illius, &c. Num ipsius Lucilii natura durior, num rerum, quas tractavit, natura siccior, & sterilior, negarit illi versus meliores, id est, in causa fuerit, cur versus ediderit minùs tornatos, & pexos.

At si quis, &c. Sententia est: at si quis hoc tantùm amat, ut multos scribat versus, quales illi cumque sint (quod Cassio, Etrusco Poëtæ, contigit, qui rapido amne uberior, & copiosior erat) ego sanè illi homini concedam comem, urbanum fuisse Lucilium, limatiorem fuisse, & ornatiorem, quàm Ennius fuerit, qui author extitit Satyrici carminis, adhuc rudis suo tempore, & à Græcis intentat, nondum tractat, fuisse etiam politiorum Poëtis omnibus senioribus, & superioribus

*Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentis
 Ante cibum versus, totidem canatus? Etrusci
 Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
 Ingenium; capsis quem fama est esse, librisque
 Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
 Comis, & urbanus, fuerit limatior idem,
 Quam rudis, & Gracis intacti carminis auctor,
 Quamque Poëtarum seniorum turba: sed ille,
 Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,
 Detereret sibi multa, recideret omne, quod ultra
 Perfectum traheretur, & in versu faciendo
 Sæpè caput scaberet, vivos, & roderet ungues.
 Sæpè stylum vertas, iterum qua digna legi sint
 Scripturus; neque te ut miretur turba labores,
 Contentus paucis lectoribus. An tua demens,
 Vilibus in ludis dictari carmina malis?*

rioris ævi: sed tamen, si ille
 hac ætate nostra natus esset,
 &c. vides concessione ironi-
 cam; non est satis multos ver-
 sus fundere, ut fecit Lucilius,
 qui si nunc viveret, plerosque
 ex illis deleturus esset, ac dili-
 gentius scriberet.

Capsis, &c. Qui tam mul-
 tos ediderat versus, & libros,
 ut suis seriniis, & chartis,
 non congestis, ut sit, lignis,
 ambustus fuerit post obitum,
 ut ejus libri, & arculæ, extruē-
 do rogo suffecerint.

Detereret. Detraheret.

Recideret, &c. Amputaret
 omnia supervacanea; quæ ni-
 mirum trahuntur, & accedunt
 ad ea, quæ jam perfecta sunt,

tanquam inania ornamenta, &
 nerantia potius, quàm ornātia.

Caput scaberet. Fricaret,
 scalperet unguibus.

Sæpè stylum, &c. Sæpè dele-
 re, ac mutare debes quod scri-
 pseris, si velis ea scribere, quæ
 digna sint iterum legi, ac sæ-
 pius. Stylus erat acus ferrea,
 quali nunc utimur in pugilla-
 ribus, capite plano, extrema
 parte acuta: hac scribebant in
 cera: illo, scripta inducebant,
 ac debebant, æquatâ cerâ, &
 complanatâ. Hoc vocabatur
 stylum vertere, seu invertere,
 utendo capitata ejus parte, ad
 delendum, quod acumine scri-
 ptum erat.

Ludis. Scholis.

*Non ego: nam satis est Equitem mihi plaudere, ut audax,
Contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.*

*Mens moveat cimex Pantilius: aut cruciet, quod
Vellicet absentem Demetrius: aut quod ineptus
Fannius Hermogenis ladat convivia Tigelli:
Plotius, & Varius, Mecœnas, Virgiliusque,
Valgius, & probet hac Octavius optimus, atque
Fuscus; & hac utinam Viscorum laudet uterque!
Ambitione relegata te dicere possum,
Pollio, te, Messala, tuo cum fratre; simulque,
Vos Bibuli, & Servi: simul his te, candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos, & amicos,
Prudens prætereo; quibus hac, sint qualiacumque
Arridere velim, doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.*

Equitem. Homines lectos,
& nobiles. Fortè Mecœnatem
innuit, qui in Equestri loco &
ordine constiterat.

Ut audax, &c. Id quod di-
xit Arbuscula (mulier in Co-
mœdiis personā agere solita;)
quæ cum exploderetur à popu-
lo, dixit sibi satis esse, si Equi-
tibus probaretur.

Cimex Pantilius. Id est, Pan-
tilius Poëta putidus, & ignobi-
lis.

Demetrius. Ignobilis Poëta;
ut & Fannius, &c.

Ladat. Me conviciis velli-
cet.

Octavius. Poëta insignis, &
historicus.

Ambitione, &c. Possum te
inter illos amicos meos, vi-
rosque doctissimos numerare;
citra fastum, & adulationem,
ex rei veritate, ò Pollio.

Simul his. Vnā cum illis.

Prudens. Sciens, ac volens.

Spe deterius. Minus quā
spero.

Tigelli. Hermogenes Tigel-
lius, Poëta imperitus; non is
de quo meminit Horatius Sat.
2. quem Tigellium Sardum
apellat, mortuumque scribit.

Jubeo plorare, &c. Locutio
est Græca, & imprecandi for-
mula: id est, inglorios esse, &
indecores patior: ringi, & in-
videre mihi non agrè video.

I puer, atque meo citius hac subscribe libello.

in ludis vestris litterariis, ubi mulierculæ vos audiunt.

Puer. Amanuensem aliquem significat, qui scripta, & dictata exciperet.

Subscribe. Post cæteras Sa-

tyras, in hoc libello comprehensas, hanc etiam, ceteris nihilo inferiorem, scribe, & aliis adde. Vel clausulam hanc appone isti Satyræ; ut quibus probari, ac placere velim, constet.

SATYRA X.

Lucilium, Satyrâ hujus librâ prædarguor
 rat: quàm id jure fecerit, & bêtæ boni
 præcipua laus, quibus ipse sua probari scripta
 velit, fusè, & eleganter docet.

NEmpè in composito dixi peule currere versus
 Lucili. Quis tam Lucili fantor ineptè est;
 Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
 Urbem defricuit, chartâ laudatur eadem.
 Nec tamen hoc tribuens, dederim quoq; cetera, nam sic
 Et Laberî mimos, ut pulchra poemata, mirer,
 Ergo non satis est risu diducere rictum

Nempe, &c. Respondet iis,
 quos reprehendêdo Lucilium,
 offenderat. Omnino, inquit,
 dixi parum accuratum esse Lu-
 cilium in componendis versi-
 bus.

At idem, &c. At idem Lu-
 cilius eadem Satyrâ meâ lau-
 datur, quod Urbis vitia probè
 insectatus sit.

Sale multo. Salis acrimoniâ
 notat Styli mordacitatem, &
 facetias. Porro vulnera putri-
 da, vestes sordidæ, defricari, &
 lavari, ut purgentur, solent.

Nec tamen, &c. Quamvis
 autem illum eo nomine lau-
 dandum putem, nimirum quod
 Satyricus, quod falsus sit; non
 tamen cæteras illi dotes con-
 sulerim, quas inesse optimis

Poëtis oporteat.

Nam sic, &c. Si enim Luci-
 lium, eam ob causam quod si-
 apprimè dicax, numeris omni-
 bus absolutum Poëtam putarè;
 idem mihi esset existimandum
 de Laberio, cujus Poëmata
 plus etiam habent salis, &c.

Laberî. Decimus Laberius
 sub Julio Cæsare floruit, scrip-
 tor facetus ille quidem, at pa-
 rum accuratus in scribendo.
 Æqualis illius fuit P. Syrus; &
 ipse Mimorum scriptor.

Mimos. Sunt Mimi, Poëmata
 quædam, è Comœdiarum
 genere, facta ad ciendum po-
 pulo risum: in iis multa turpi-
 cula, & procacia gravibus sen-
 tentiis miscbantur.

Rictu. Os risum movere audia-
 toribus.

*Auditoris: & est quædam tamen hic quoque virtus;
 Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
 Impediat verbis, lassas onerantibus aures.
 Et sermone t. modò tristi, sæpe jocosò;
 Defendente vice. - modò Rhetoris, atque Poëta,
 Interdum Urbani parcentis viribus, atque
 Extenuantis eas consultò. Ridiculum acri
 Fortius, & melius magnas plerumque secat res.
 Illi, scripta quibus Comædia prisca viris est,
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
 Hermogenes unquam legit, neque simius iste,*

Virtus. Dos, gloria.

Ut currat, &c. Prima dos bonæ Satyræ, brevitatis: Ut paucis verbis, quod sentias, explices.

Defendentem vicem, &c. Id est, sermone ita comparato, ut modò partes Rhetoris, & Poëtæ scriptor agat, modò Urbani hominis personam, &c. Oratio Satyrici Poëtæ (de hoc enim loquitur) talis esse debet, ut nunc vices Rhetoris agere videatur, nimirum ornatè, splendide, vehementer dicendo; nunc obire munus Poëtæ, id est, jocando, fingendo, delicias quasdam verborum, & amœnitates, quibus Poëtæ gaudent, adhibendo.

Urbani, &c. Hominis Urbani, comitate, & honestate præditi, qui viribus suis interdum parcat, id est, non ea dicat omnia, & carpat, quæ potest;

omitat quædam, & dedita operâ remittat aliquid de Satyræ severitate; ridere malit aliquando, & ridendo verum dicere, quàm mordere acriter, & lacerare. Jocosæ enim oratio sæpè res magnas melius conficit, difficilem nodum aliquem melius solvit, ac secat, quàm tristis, mordax, & aspera.

Illi scripta, &c. Poëtæ auctores veteris Comædiæ; de quibus egit Satyræ quartæ initio.

Hoc stabant. Propter eas, quas dixi virtutes, placebant.

Hermogenes. Hermogenes Tigelius, quo utebatur Augustus musico imprimis charo; Lucilii contra Horatium fautor: homo imperitus, & comam vultumq; doctior, quàm versum, componere.

Simius iste. Demetrius Poëtæ, fabularum scriptor: qui

Q. HORATII FLACCI SATYRARVM

LIBER SECVNDVS,

SATYRA I.

Trebatium Horatius consulit, an sibi putet scribendū
das esse porro Satyras.

Sunt, quibus in Satyra videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat; similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,

Acer. Asper, severus.

Ultra legem. Progredi ulterius, acerbius scribere, quam lex sinat; ultra modum, & usitatam in vitiis notandis consuetudinem: habet enim suas leges Satyra, quas libro superiori explicat. Exponi etiam potest, de lege Decemvirali, quam Horatius violaret. Decemviri enim in eos, qui fecissent malum carmen, id est, quod alicui infamiam, & labem graviolem inureret, poenam capitis sanxerunt. Timens

Horatius, ne contra legē hanc peccaverit, Trebatium, jurisconsultum ea tempestate celebrem, consulit festivè; ac sibi respondentem inducit.

Nervis. Pondere sermonis, & sententiarum gravitate.

Deduci. Scribi. Metaphora sumitur à lana, quæ sine labore ducitur è colu. Aliàs, deductum carmen, elaboratum, & subtile significat.

Trebati. C. Trebatius Testa vocabatur, vir optimus, & juris scientissimus, amicissimus

*Quid faciam, præscribe. Quiescas. Ne faciam, inquit
 Omnino versus? Ajo. Peream malè, si non
 Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
 Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto;
 Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
 Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
 Caesaris invicti res dicere, multa laborum
 Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
 Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
 Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
 Aut labentis equo describat vulnere Parthi.
 Attamen & iustum poteras, & scribere fortem;*

Ciceronis, cujus plures extant
 ad eum epistolæ, lib. 7.

Quiescas. Respondet Trebatius: Author tibi sum, ut abstineas penitus à scribendo.

Ajo. Ita censeo, inquit Trebatius.

Peream, &c. Sanè verum dicis; & præstaret versus omnino non facere: verum hanc unam artem habeo conciliandi mihi somni: vel, cum dormire non possum, in versibus faciendis noctem pono. Aliam rationem somni conciliandi te docebo, inquit Trebatius: si quis dormire cupit altius, ungat oleo corpus; mox natando per Tiberim sese defatiget; paululum etiam vini antè noctem hauriat.

Erat. Pro esset, Græco more.

Ter uncti. Sæpius uncti. O corpori ante natationem

illinebant; ut, poris oleo clausis, contra frigus aquæ munitur.

Transnanto. Vitur imperativo, quasi legem, aut edictum ferret: facete.

Cupidum. Cupientem res Augusti scribere.

Pater. Trebatium sic vocat, honoris causâ, ut seniore, & jurisconsultum.

Horrentia. Hirsuta, & horrida. Est pilum hasta brevior, apud Romanos usitata.

Fracta cuspide. Sagittæ, quæ Galli morientes, è corpore non potuerunt evellere, nisi fractâ. Tela, cum impetu coniecta, frangi solent.

Attamen, &c. Esto, inquit Trebatius, non satis habeas nervorum ad res bellicas Augusti describendas: posse tamen illius justiciam, & animi magni.

Scipiadam, ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem;
Cui malè si palpère, recalcitrat undique tutus.
Quanto rectius hoc, quàm tristi ledere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem?
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, & castus
Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel ictus
Accesit fervor capiti, numerusque lucernis:
Castor gaudet equis: ovo prognatus eodem,
Pugnis. Quot capitum vident, totidem studiorum

gnitudinem laudare; ut sapiens Lucilius laudavit Scipiadam, id est, Scipionem Æmilianum, sive Africanum minorem. Faciam enim verò, inquit Horatius: at cum opportuna se dabit occasio: Flacci enim, id est, mea verba, & laudes Cæsaris, non audientur attentè, ac libenter ab eo, nisi dicantur in loco, & opportuno tempore.

Palpère. Aduleris. Palpare propriè, est, palpo, seu volù, blandè, & leniter attrectare.

Recalcitrat. Rejiciet adulationem, & laudes molestas: ut equi feroces, & generosi se duriter, & odiosè attrectari non patiuntur. *Undique tutus*, id est, munitus contra assentationem.

Hoc. Laudare Cæsarem, loquitur Trebatius.

Pantolabum, &c. De quibus locutus erat Horatius, lib. I.

Cum, &c. Eò magis abstine-

re debes à scribendo, quòd, quando scribis, sibi omnes timeant, quanquam eos non tangas, & carpas nominatim; teque ut maledicum, & sycophantam, oderint.

Quid faciam, &c. Respondet Horat. Sic sum, amo satyram; ut amat saltare Milonius (temulentus quidam, & ebriosus, quem obiter notat.)

Icto. Percusso vini vaporibus.

Numerus. Cum geminatus est numerus lucernarum; cum duas, pro una, lucernas videt: id quod ebriis accidit.

Ovo, &c. Pollux, Castoris frater. Castor, & Pollux geniti ex ovo à Poëtis dicuntur, cum Jupiter, mutatus in cygnum, Leda ipsorum matrem adiit. Amat equos Castor, pugnos Pollux, id est, pugilatum, & pugnas cæstum.

Studiorum. Propensionum.

Millia. Me pedibus delectat claudere verba;

Lucili ritu, nostrum melioris utroque.

Ille velut fidis arcana sodalibus olim

Credebat libris; neque, si malè cesserat usquam,

Decurrens aliò, neque si benè: quò sit, ut omnis

Votivâ pateat veluti descripta tabellâ

Vita senis. Sequor hunc, Lucanus, an Appulus anceps;

Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,

Missus ad hoc, pulsus, vetus est, ut fama, Sabellis:

Quò ne per vacuum Romano incurreret hostis;

Sive quòd Appula gens, seu quòd Lucania bellum

Meliores. Poëtæ præstantio-

tis me, & te.

Ille, &c. Ordo est: ille Lucilius credebat, & cõmittebat arcana sua libris, & versibus; ut si fuissent fidi sodales sui.

Si malè, &c. Si quid ei adversi accidisset.

Decurrens aliò. Aliunde nullum solatium, quàm à libris petens.

Votivâ, &c. Qui morbos, naufragium, aliosve casus effugerant, aut aliquid ex animi sententia gesserant, in votivis, id est, in promissis ex voto tabellis, eâ depingi jubebant, & è templorum thõlis suspendi.

Patent. Extet in ejus versibus.

Senis. Lucili.

Sequor hunc, &c. Ego hunc Lucilium imitor, Horatius, anceps, id est, incertus, an sim Lucanus, an Apulus; quia Venusinus

ni cives, quorum unus ego sum, agros habent Apuliam inter & Lucaniam medios, & in utriusque limite positos.

Colonus. Aliquando significat agricolam, qui agros colit; aliquando civem, ex alia quadam urbe ad aliam incolendâ, & frequentandam missum: quo sensu hîc sumitur.

Missus ad hoc, &c. Ob hanc causam Româ missus in urbem Venusinus, vacuum pulsus è Sabellis, & Præsidio, ac milite destitutam, ut hostes in Romanorum agros facilem aditum non invenirent; sed ut essent qui hanc urbem munirent, ac defenderent.

Sabellis. Sabelli, à Sabinis orti incolebant montes, inter Sabinos, & Marfos: olim etiam Samnites appellati, Plin. lib. 3.

Sive quòd, &c. Sive Colonis fuerint missa Venusinus, qui

*Incuteret violenta: sed hic stylus haud petet ultro
 Quasquam animantem, & me veluti custodiet ensis
 Vaginâ tectus: quem cur distingere coner,
 Tutus ab infestis latronibus? O pater, & Rex
 Jupiter, ut pereat positum rubigine telum,
 Nec quisquam noceat cupido mihi pacis? At ille
 Qui me commôrit (melius non tangere, clamo)
 Flebit; & insignis tota cantabitur Urbe.
 Cervius iratus leges minitatur, & urnam:
 Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum:*

Lucani, aut Apuli bellum inferrent Romanis, essetque opus hac urbe, & Coloniâ, tanquam fræno, ad utrosque coercendos.

Appula gens. Est Apulia, regio Italiae, ad mare Adriaticum propè Calabriam.

Lucania. Est regio extrema, sive meridiana Italiae, versùs Tyrrhenum mare porrecta, & Apuliae finitima, qua clauditur ab Oriente.

Sed hic, &c. Redit à diverticulo in viam.

Stylus. Satyra mordax, & aculeos habens. Proprie stylus, est ferrea, & oblonga cuspis, qua scribebant in tabellis cerâ obductis: pro scribendi genere sumitur.

Animantem. Vivum: neminem insectabor.

Et me, &c. Utar ego Satyrâ, tantum ad me defendendum.

Tutus, &c. Cum nihil sit à latronibus periculi,

Ut pareat, &c. Utinam hic ensis meus, depositus, & inutilis, rubigine pereat, & consumatur! nemo me, amantem pacis cogat illum distingere! Quod si quis me commoverit, id est, me petierit, mihi bilem moverit; moneo illû, & maturè denuncio, satius illi fore, si me non tangat: ita male à me accipietur, ut doliturus sit &c.

Cantabitur. Famosis versibus à me describetur; & in omnium erit ore.

Cervius, &c. Aliquis tum insignis accusator, vel quæsitör. Sensus itaque est: Cervius, si quem inimicum habet, minitatur severitatem legum, & supplicia ei à iudicibus constituenda; qui suffragia sua, in tabulis scripta, in urnam conjiçunt.

Albuti. Subaudi, filia.

Venenum. Subaudi, minitatur; insignis scilicet venefica:

*Grande malum Turius, si quis se judice certe t:
 Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
 Imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
 Dente lupus, cornu taurus petit: unde, nisi intus
 Monstratum? Scæva viracem crede nepoti
 Matrem: nil faciet sceleris pia dextera: mirum?
 Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos
 Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
 Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
 Expectat; seu mors atris circumvolat alis:
 Dives, inops, Roma, seu Fors ita jusserit, exul:
 Quisquis erit vite scribam color. O puer, ut sis
 Vitalis, metuo; & majorum ne quis amicus*

Malum. Exitium, ruinam
 Fortunarum.

Turius. Judex aliquis improbus, & venalis.

Quo. Quibus armis.

Ut, quo, &c. Ordo est: mecum collige, id est, conclude, atque intellige quemadmodum quisque illis armis utatur, quibus naturaliter pollet, iisque terreat suspectos, illos unde timeret: & quemadmodum natura hoc omnibus instillet imperetque, illud, inquam, ex eo intelliges, quod lupi dentibus feriant, &c.

Nisi intus, &c. Nisi quod hoc eos interna vis quædam, & tacita naturæ vox doceat.

Crede, &c. Ordo est: permittet Scævæ nepoti, id est, perditio adolescenti; ejus arbitrio, & potestati matrem ipsius longe-

vam permittet: nempe iste pius filius nihil in eam graviore sceleris admittet; non franget fauces laqueo, non gladio trucidabit. Num hoc miraris? ac memineris, lupum pedibus neminem percutere, nec bovem dente: ita Scævæ gladio non utetur, ad matrem tollendam, sed veneno, & cicutæ succo quem melli infundet.

Circumvolat. Periturum brevi.

Quisquis erit color. Ater, an albus; prospera, vel adversa fortuna: vitæ ratio, & status quicumque mihi futurus est.

Scribam. Satyras faciam.

O puer. Jam Trebatius loquitur. O charissime Horati, vereor, ut diu vivas. Vitalis, hîc, est vivas, & diu superstes.

Majorum amicus. Potentius,

*Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Lalius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi, aut laeso doliuere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim
Scilicet uni æquus, virtuti atque ejus amicis.*

Quin, ubi se à vulgo, & scena, in secreta remorant

& nobilium, quos tu Satyris
cuius insectatus fueris.

Frigore. Morte, quæ frigidū corpus, & exangue facit: vel veneno, quod exitiali frigore calorem nativum, & vitam extinguunt.

Quid, &c. Respondet Horatius. Quid? cum Lucilius ausus est carmina componere, in hunc operis, id est, Satyræ, morem: cum ausus est tollere pellem extimam improbis, qua illi induti incedebant per ora hominum, id est, apparebant palam, ut nitidi, & virtute præditi, quamvis intus essent turpes, ac scelerati; nū ejus carminibus, & hac indole Satyrica sunt offensi Lalius, & Scipio Africanus minor? num doliuere quod Metellum læderet, quod Lupum famosis versibus obrueret? Tamen Lucilius nobiles æquè ac plebē corripuit, unis probis parcens, favens, &c.

Primus. Ennius, & Pacuvius, ante Lucilium Satyras quidem scripserant; at non ita eleganter, & accuratè.

Pellem. Famam probitatis, detegendo eorum vitia.

Lalius. C. Lalius, sapiens dictus, quem Cicero loquentē facit in sermone de amicitia.

Aut qui, &c. Vide lib. 4. Od. 7.

Metello. Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, Scipionis Africani minoris, quem Lucilius colebat, inimicus, teste Plinio, fuit: unde in illum Lucilius invehitur.

Lupo. Lentulus Lupus Consul fuit, anno V.C. 527. damnatus repetundarum; post damnationē tamē Consul factus.

Tributum. Per singulas 35. tribus, promiscuè irruens in quemlibet.

Ejus. Virtutis.

Et scena. Ab Reipublicæ ad

Virtus Scipiada, & mitis sapientia Lali;
Nugari cum illo, & discinēti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
Infra Lucili censum, ingeniumque; tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia; & fragili quarens illidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, doctē Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hinc diffindere possum:
Sed tamen, ut monitus caveas, ne fortē negoti

Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:

ministratōe, & Curia, ubi
 tanquam in theatro personam
 gravem, & seriā gerebant:
 quam deponebant domi, & in-
 tra parietes.

Virtus Scipiada. Græca lo-
 cutio: pro, Scipio vir optimus:
 mitis sapientia Lali, pro, La-
 lius sapientissimus, ac mitissi-
 mus.

Illo. Lucilio.

Discinēti. Soluti curis, &
 zonā; quam Romani solebant
 deponere domi, aut laxiorem
 gerere, ac solutiorem.

Decoqueretur olus. Donec
 appareretur cœna; quæ tum
 erat, etiam inter nobiles, val-
 de frugalis, & magnam partē,
 ex sterilibus constans.

Quidquid sum. Quantulus-
 cumque sim.

Censum. Opes. Erat enim
 Lucilius, homo nobilis, & lo-
 cuples.

Et fragili, &c. Et quærens,

& conata, illidere dentes in a-
 liquam fragilem, & mollem
 materiam, in solidam, & du-
 ram incidet, sibi que dentes o-
 bladet. Videtur hic Horatius
 respicere fabulam de serpente;
 qui, cū in officinam fabri
 ferrarii fortē irrepisset com-
 pulsus fame, ibique arrodere
 limam vellet, ab ea irrisus est.

Equidem, &c. Ordo est: e-
 quidem nihil possum hinc, ex
 iis quæ dixi, diffindere, id est,
 tollere, mutare, abscindere:
 hoc est, manebo in sententia,
 & consilio scribendi Satyras;
 nisi quid tibi aliter videtur; nisi
 tu mihi non assentiris: quod
 honoris tantū causā dicit,
 certus videlicet, quidquid di-
 cat, ac dissentiat Trebati-
 us, pergere, & scribere. Diffinde-
 re, est, dividere, id est, hoc in
 loco, aliud probare, aliud re-
 jicere.

Sed tamen, &c. Subaudi, hoc
 tibi

*Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est,
Judiciumque. Esto, si quis mala: sed bona si quis
Judice condiderit laudatur Casare; si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse:
Solventur risu tabula, tu missus abibis.*

tibi denuntio, inquit Trebarius, ut caveas ne quid periculi, & damni afferat tibi legum inscitia: moneo te legem esse, & actionem in eos, qui famosa, & maledica carmina condiderint in aliquem.

Jus. Lex: actio jure constituta, & legibus permixta.

Judicium. Accusandi in judicio facultas.

Esto, &c. Sit ita sanè, inquit Horatius: valeat ea lex ni eos,

qui mala carmina scripserint. Ludit in voce, *malæ*.

Integer ipse. Cum ipse sit probus.

Solventur, &c. Leges, in tabulis scriptæ, explodentur cum risu, nihil in ejusmodi Poetam valebunt, qui dimissus, & absolutus à judicibus exhibit.

Tu Id est, Poeta quilibet.

Missus. Solutus scelere, & periculo.

S A T Y R A II.

Ofellus quidam, frugalitatem commendans, & varios gulæ errores, ac fragitia vituperans, ab Horatio inducitur.

Qua virtus, & quanta, boni, sit vivere parvo,
(Nec meus hic sermo est, sed quem præcepit Ofellus,
Rusticus, abnormis sapiens, crassâque Minerva)

Quæ virtus, &c. O boni, id est, o amici, discite quæ sit virtus, & quanta, parvo contentum esse.

Nec meus, &c. Non hic meis verbis loquor, sed Ofelli, cujus sermonem, & præcepta refero. Horatius duos tantum istos

versiculos, itemque alios quatuor sub finem, suo nomine loquitur, cæteros Ofellus.

Ofellus. Nomen rustici cuiusdam, fortè fictum.

Abnormis sapiens. Sapiens ille quidem, sed non imbutus Philosophorum præceptis, &

*Discite, non inter lances, mensasque nitentes;
Cum stupet in sanis acies fulgeribus: & cum
Acclinis falsis animus meliora recusat:
Verum hic impransî, mecum disquirite. Cur hoc?
Dicam, si potero. Malè verum examinat omnis
Corruptus iudex. Leporem sectatus, equeve
Lassus ab indomito; vel, si Romana fatigat
Milinia assuetum Græcari, seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,*

regulis; abnormis, carens norma, & regulâ; nulli sectæ addictus.

Crassique Minervâ. Doctrinâ non excultus. Minerva pro eruditione sumitur.

Non inter, &c. Hoc discite, non inter vina, & mensas opiparas, &c.

Cum stupet, &c. Cum oculi perstringuntur, & hebescent, fulgore insigni vasorum, gemmis, auro, & argento nitentiû.

Acclinis, &c. Cum animus, inclinatus voluptate ad falsa credenda, recusat veriora, & meliora audire, & credere.

Impransî. Jejuni, & sicci.

Mecum. Otellus loquitur ista omnia, ut dixi.

Cur hoc? Cur volo id à vobis impransîs disquiri?

Si potera, &c. Ita præfari debuit rusticum, dicturû aliquid graviter, & sententiosè. Est autem hoc illius axioma. Iudex corruptus non est idoneus ad

examinandâ veritatem: id est, animus, dum corpus cibo, & voluptatibus affluit, est tanquâ iudex corruptus, qui nō potest rectè judicare quam vera sint præcepta de frugalitate.

Leporem, &c. Quæ hæctenus ab Otello dicta sunt, locum, & vicem habent exordii: jam præclara sua frugalitatis præcepta incipit edisserere: quorû primum est, famem esse optimum ciborum condimentum; eam labore, & exercitatione quarendam. Igitur, ubi venatus leporem fueris, aut equitatione defatigatus, &c. cum exercitatio laboriosa extuderit, id est, depulerit satietatem, & nauseam; cum eris siccus, & inanis, id est, vacuo ventre; tunc sperne, si potes, cibû vilè: certè non eum spernes, sed, urgente fame, libenter eo vescèris.

Vel, si, &c. Ordo, & sensus est: quod si te nimium fatigat mi-

*Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis,
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerne
Ne biberis diluta. Foris est promus, & atrum
Defendens pisces hyemat mare; cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas, &
Quî partum? Non in charo nidore voluptas*

Militaris aliqua exercitatio, quæ omnis quidem est laboriosa, sed maximè Romana, te inquam, assuetum molliter vivere, & comessari, quod Græcorum est: seu te agit, id est, te exercet, delectat, pilæ ludus, quæ huc, illuc celeriter pellitur, non sine labore, sed quem tamen laborè studium, hoc est, ludì hujus amor, fallit molliter, id est, leuiorem multò facit, & quasi lutores decipit, ne laborem sentiant: seu te discus delectat: esto sanè, lude pilâ, vel disco, atque ita famem collige.

Discus. Est massa ferrea, vel lapidea, vulgò plana, & rotunda, quæ per aërem conjicitur ad certum locum, & metam.

Pete aëra. Jacta discum in aërem; qui aër cedit corporibus gravioribus.

Hymettia. Hymettus mons Atticæ, ubi flores optimi, & mel exquisitum. Vinum Faler-
num erat austerius, & durius:

itaque diluebatur, & mitigabatur melle.

Ne biberis. Ironia est.

Foris est promus, &c. Imò, inquit, adeò cibos delicatos tunc spernes, ut si tuus promus, (is dicitur, qui cibos è penu promit) domi non est: si mare procellosum, & hybernium tuctur pisces, & piscatione impedit; frusto panis, nullo præter sale adhibito condimento, contentus sis futurus, & famè placaturus cum voluptate.

Hyemat. Hyeme inhorrescit, procellis agitur, & inaccessum est.

Quî partum, &c. Vnde conciliatam, & natam putas voluptatem in tam tenui victu, in pane, & sale? Nempe, inquit Ofellus, voluptas edendi non est in exquisitis cibis, sed in orexi, & fame, quæ in te, non in cibis est.

Nidore. Nidor est propriè fumus ille, quem tostæ carnes emittunt, & odor,

*Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quare
 Sudando: pinguem vitulis albumque nec oscrea,
 Nec scarus, aut poterit peregrina iuvare lagoïs,
 Vix tamen eripiam, posito pavone, vili quin
 Hoc potius, quam gallina, tergere palatum,
 Corruptus vanis rerum, quæ venantur amæ
 Rara avis, & picta pandat pectus, & candat
 Tanquam ad rem atineat quicquam, cum præferis ista,
 Quam laudas, pluma? coctore num adest honor idem?
 Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illi
 Imparibus formis deceptum te patet. Esto:*

Pulmentaria. Condimenta, gustum.

Pinguem vitulis. Crapulâ, & ingluvie turgidum, ac palidû.

Scarus. Piscis exquisitus.

Iuvare. Delectare.

Lagoïs. Piscis, aut avis rara, & peregrinè advehi solita; sic appellata, ob aliquam cum lepore similitudinem, vel in colore, vel in carnis gustu.

Eripiam. Persuadebo, dedocebo te.

Hoc. Pavone.

Tergere palatum. Locutio apta rustico, ut aliæ multæ: id est, vesci.

Vanis rerum. Pro vanis rebus; id est, vana opinione, & specie.

Veneat. Vendatur.

Ad rem. Ad gustum, & saporem.

Pluma. Pavonis.

Coctore, &c. Quando coctus

est pavo; estne idem color, eadem species pennarum, quæ vivo erat? neutiquam.

Carne tamen, &c. Quamvis tamen illa, gallinæ scilicet, caro nihil magis, nihil admodum distet hac carne, id est, pavonis; esto nihilominus; patior te pavonis carnem gallinæ carni præferre, deceptum formis dissimilibus, hoc est, dispari utriusque avis specie. Sed cur lupum hunc illi alteri præfers, cum sit una, & eadem amborum piscium forma, & species? Quia, inquis, captus est ille in Tiberi, inter pontes Tiberinos. Vnde verò datum est tibi, ut hoc sentias, & discernas? an videlicet lupus captus sit inter pontes, an alto in mari, an propè ostia Tiberis; quænam res te in eam scientiam, & conjecturam inducit?

*Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
 Captus hiet, pontesne inter jactatus, an amnis
 Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
 Mullum: in singula quem minuas pulmenta necesse est.
 Ducit species, video. Quò pertinet ergo
 Proceros odiſſe lupos? quia scilicet illis
 Majorem natura modum dedit, his breve pondus;
 Jejunos raro stomachus vulgaria temnit.
 Porrectum magno magnum spectare catino
 Vellem, ait Harpyis gula digna rapacibus. At vos
 Prasentes Austri coquite horum opsonia. Quanquam*

Lupus. Piscis est marinus ille quidem, sed qui flumina subeat: ita dictus à voracitate, ab oris ingenti rictu, & hiatu. Deterrimum putabant esse, qui captus in pelago esset; meliorem qui in ostiis fluminum; optimum, qui longius à mari, v. g. inter pontes Romæ, ubi aqua fluviali quasi eluebatur.

Hiet. Quia pisces, ut capi sunt, hiare, & palpitare solent.

Amnis Tusci. Tiberis, qui è Tuscia profluit in mare Tyrrenum.

Pulmenta, &c. Frustra: at eum tamē dividas necesse est. Mullus est piscis exquisitus.

Ducit, &c. Ejus magnitudo te capit, ac delectat.

Quò pertinet, &c. Id est: cur ergo lupos pisces odisti, cum sunt proceri, & majores? nempe, quia lupi vulgò magni sunt, nulli vulgò, & naturâ sunt

exigui. Displicent tibi scilicet pisces vulgares, & quales naturâ condidit: vis magnos, qui naturâ sunt breviores; vis breviores, qui naturâ magni sunt. At jejunos stomachus res, ut sunt, & cibos accipit.

Modum, pondus Mensuram, magnitudinem.

Magnum. Subaudi, piscem mullum.

Harpyis, &c. Id est, homogulosus, cujus gula, & voracitas par sit gulæ Harpyarum. Erant illæ rapaces quædam Deæ; de quibus Virgilium vide, lib. Æn. 3.

Prasentes. Meis precibus faventes, propitii.

Coquite. Putrefacite, corumpite. Austri enim, venti à Meridie flantis aura æstuosa est, ac tabida.

Opsonia. Cibos.

Quanquam, &c. Festiva cor-

*Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
Ægram sollicitat stomachum; cum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas: nec dum omnis abacta
Pauperies epulis Regum; nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Gallonî præconis erat acipensere mensa
Infamis. Quid? tum rhombos minis aquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
Donec vos author docuit Prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos;*

correctio prioris imprecationis. Quanquam quid opus est rogare Aulicos, ut corrumpant opsonia; siquidem illa, etiam recentia, tamen apud nos jam putent, id est, fastidio sunt, propter illorum copiam, quæ nauseantem stomachum sollicitat, id est, opprimit, gravat, impellitque ad viles etiam cibos optandos, ut sunt rapula, inula, ova, &c. Factum bene, quod isti pauperum cibi nondum à mensis Regum, id est, divitum, regifico luxu epulantium, abacti, & expulsi omnino sint. Rhombus piscis est: Rapula sunt radices edules, & notæ. Inula, herba quædam.

Gallonî, &c. Ante paucos annos meritò vituperatus est Gallonius, quod primus omnium acipenserem piscem in sua mensa epulandum convivis apposuerit: ex illo cepit esse in pretio iste piscis, stulta hominum

opinione.

Quid, &c. Quando apponi ceptus est acipenser, nonne in mari quoque erant rhombi, & in agris ciconiæ? profectò erant: sed nemo illis vesceretur, tutis licebat ipsis esse; donec Romanus quidam Prætorius author fuit, ut in conviviis poneretur, suaves esse pronuntiavit, nomenque, ac pretium illdem addidit. Adeò verum est pretium opsoniis non naturâ, sed opinione poni.

Prætorius. Nonnulli eum Asinium Sempronium Rufum appellant; voluntque dici Prætorium joco; quia cum Præturam peteret, repulsam tulit, ob ciconias interfectas, & menses appositas.

Mergos. Quamvis naturâ duros, & ita siccos, ut igne toreri vix queant.

Edixerit. Quasi pro imperio, ut solent Magistratus, dixerit

*Parebit pravi docilis Romana juventus:
Sordidus à tenui victu distabit, Ofello
Iudice. Nam frustra vitium vitaveris illud;
Si te aliò pravi detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adharet,
Quinquennes oleas est, & sylvestria corna:
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum, &
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, alioſve dierum
Festos albatuſ celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat, veteris non parcuſ aceti.
Quali igitur victu ſapiens utetur, & horum
Utrum imitabitur? hâc urget lupus, hâc canis angit.*

*Parebit. Fidem adjuget, ius
Veſcetur.*

*Pravi docilis. Quæ citò pra-
va diſcit.*

*Sordidus, &c. Hoc ſecundū
Ofelli axiomâ, & præceptum
eſt.*

*Illud. Luxum, & ſumptuo-
ſum victum.*

*Aliò. Ad ſordes, & victum
immundum.*

*Avidienus. Homo ſordidi,
& immundi victuſ; ideòque
Canis meritò appellatuſ.*

Ex vero Ex morum veritate.

*Quinquennes, &c. Oleas
vetuitate corruptas, ab annis
quinque teſtas.*

Eſt. Edit.

*Corna. Sunt fructuſ ſylve-
ſtres, è ceraſorum genere.*

Mutatum. Acidum.

Parcit. Cavet, timet,

*Defundere. Ex amphora in
cyathum fundere.*

*Et cujuſ, &c. Et oleum, cu-
juſ odorè nequeas perferre, in
cauleſ inſtillat, id eſt, guttatim
fundit è cornu, hoc eſt, vaſe
corneo, duas libras capiète, ve-
tuſ aceruſ largè affundens.*

*Licebit, &c. Hoc loco idem
eſt ac licet: ſenſuſq; eſt: quâ-
vis ille celebret repotia, id eſt,
epulaſ, quæ peractiſ nuptiſ,
aguntur poſtridie; ita dictaſ,
quòd pridiana potatio repeta-
tur, & inſtauretur.*

Natales. Subaudi, dieſ.

*Albatuſ. Veſte alba indu-
tuſ; qui color lætitiæ cõvenit:
quare in ſacrificiſ, ſpectaculiſ,
& conviviſ, adhibebatur.*

*Utrum. Gallonium, an Avi-
diepuſ?*

Hæc, &c. Proverbiuſ hoc

*Mundus erit, qui non offendat sordibus, atque
 In neutram partem cultus miser. Hic neque servus,
 Albucii senis exemplo, dum munia dedit,
 Sævus erit: nec sic, ut simplex Nævius, unctam
 Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
 Accipe nunc, victus tenuis quæ, quantaque seruum
 Afferat. In primis valeas bene: nam, varia res
 Ut noceant homini, credas, memor illius esca,
 Quæ simplex olim tibi sederit. At simul assis
 Miscueris elixa, simul conchyliæ turdis:
 Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum*

in eos cadit, qui suspensio sunt animo, duplici periculo urgentur, quò se vertant incerti: & Iupi voracitas, Gallonio guloso; sordes canis, Avidieno, nomenq; ipsum bellè convenit.

Mundus erit. Censeo, ut sapiens mundo, & medio quoda, inter sordidum, sumptuosumque, utatur victu, ita ut in neutram partem cultus, id est, vitæ rationis, & victus sit miser, id est, immodicus, iniquus; in neutro extremorum peccet.

Hic. Sapiens.

Didit, &c. Dividit. Dum servus munera, officia, quid agere quisque debeat, distribuit, non erit sævus in exigendis illis munis. Ajunt, Albucium fuisse hominem anxie, & infamè accusatum in accipendis convivis, & hospitibus; qui, si quid in lustris ejusmodi molis, atque apparatu, à

servulis peccaretur, graviter in eos sæviret.

Simplex, &c. Negligens, supinus, & ignavus, sordidus; qui aquam, aut miscendam vino, aut afundendam manibus, non puram, & limpidam, ut sit, sed unctam, & pinguem præbebit.

Valeas. Hoc affert commodum, ut bene valeas.

Nam varia, &c. Facile fiet, ut credas, varios eis os homini nocere, si memineris quam tibial' quando facile sederit, id est, in stomacho bene concocta, & composita fuerit una quædam esca, eaque simplex, & uniusmodi.

Assis. Tostis carnibus.

Elixa. Coctas carnes.

Conchyliæ. Ostrea, pisces.

Bilem. Bilis est humor siccus, & calidus; pituita, humor frigidus, & humidus; unde inter

*Lentâ feret pituitâ. Vides, ut pallidus omnis
 Cœna desurgat dubia? Quin corpus onustum
 Hibernis vitis animum quoque pragravat unâ;
 Atque affigit humo divina particulam aurâ.
 Alter, ubi dicto citius curata sopori
 Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
 Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam:
 Sive diem festum rediens advenxerit annus;
 Seu recreare volet tenuatum corpus; ubique
 Accedent anni, & tractari mollius ætas
 Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam
 Quam puer, & validus præsumis mollitiem, seu
 Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
 Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia nasus
 Illis nullus erat; sed, credo, hac mente, quod hospes*

ter se pugnant, & tumultum,
 id est, bellum intestinum sto-
 macho afferunt.

*Cœnâ desurgat. Surgat de
 cœnâ.*

*Dubiâ. Vbi convivæ dubi-
 tant, quas gustent, ac sumant
 potissimum dapes; ita multæ,
 & variæ sunt.*

Vitiis. Crapulâ pridianâ.

*Aurâ. Id est, partem divini
 spiritûs, & ipsius Numinis por-
 tionem, ut putabant.*

*Alter. Qui parcus, & fruga-
 lis est.*

*Dicto citius. Exiguo tēpore,
 obiter, & quasi aliud agendo.*

Curata. Cibo refecta.

*Sopori dedit, &c. Somno re-
 creavit. Vbi se, post brevem,
 & modicum cibum, lectulo*

dedit; ex illo vegetus, & alacer
 ad præscriptas tibi ab officio,
 & negotiis suis, functiones
 surgit.

*Ad melius, &c. Ad lautio-
 rem victum. Erit ubi vescatur
 benignius.*

*Tenuatum. Labore defatiga-
 tum.*

*Ubique, &c. Et ubi, & quā-
 do senex erit.*

*Præsumis. Ante opportunū,
 & idoneum tempus sumis.*

*Rancidum, &c. Commen-
 dat frugalitatem, ab exemplo
 majorum.*

*Laudabant. Ut indicium fruga-
 litatis: quia id erat signi, apū
 sæpius mēse appositum fuisse, &
 frustatum, duque comestum.*

*Hac mente. Rati esse bene-
 litius*

*Tardius adveniens, vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroes natum tellus me prima tulisset!*

*Das aliquid fama, qua carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi, patinaque,
Grande ferunt unâ cum damno dedecus. Adde
Iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
Æs, laquei pretium. Jure, inquit, Thrāsīus istis
Jurgatur verbis: Ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas Regibus. Ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deūm, cur improbe chara
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum rectè tibi semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! uterne
Ad casus dubius fidet sibi certius? hic, qui*

*stius illum, quamvis putentē,
& semelsum, ab hospite consu-
mi, quàm integrum, & recen-
tem ab Domino.*

Tellus prima. Pro antiqua
ætate ponitur.

Das aliquid fama? Quod si
te famæ tuę cura tãgit, quę o-
mni cãtilenâ, & harmoniâ gra-
tior, ad hominū aures accidit.

Iniquum. Displicentem, &
odiosum.

Laquei pretium. Quo emas
laqueum, ut te, consumptis
opibus desperantem, & æru-
mosæ suspendas.

Thrāsīus. Aliquis lautus, &
luxu deditus, idemque pauper.

Jurgatur. A te objurgatur;
his verbis reprehenditur, non
ego.

Quod superat. Quod tibi
superfluum est, illud melius
non pōtes insumere?

Eget. Est pauper.

Indignus. Qui meretur non
egere; qui divitiis est dignus.

Emetiris. Ex acervo meti-
ris, decutis, seponis.

Posthac. Cum tibi res eve-
nient adversæ; tunc risum præ-
bebis magnum inimicis.

Uterne? Vter tandem? legi-
tur etiam, *uternam.*

Fidet, &c. Perfugium in re-
bus afflictis, & miseris certius,
&

Pluribus assuerit mentem, corpusque superbum;
 An qui contentus paruo, metuensque futuri,
 In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
 Quò magis his credas: puer hunc ego paruos Ofellum
 Integris opibus novi non latius usum,
 Quàm nunc accisis. Videas metato in agello
 Cum pecore, & gnatis, fortem mercede colonum,
 Non ego, narrantem, temerè edi luce profesta
 Quidquam, prater olus, fumosa cum pede perna.
 Ac mihi cum longum post tempus venerat hospes,
 Sive operum vacuo gratus conviva per imbres
 Vicinus, benè erat non piscibus urbe petitis;
 Sed pullo, atque hœdo: tum pensilis uva secundas
 Ex nux ornabat mensas, cum duplici fœa.

& paratius habebit; confidet
 se fortunæ casibus dubiis non
 evertendum.

Is qui, &c. Is qui lautè sem-
 per se tractaverit, an qui par-
 cè, & duriter, prospiciens ege-
 statè venturam; & in eam opes
 relervans, ut dux belli peritus
 in pace providet iis rebus, qui-
 bus opus est in bello?

Quò magis, &c. Videtur ha-
 tenus locutus fuisse Ofellus:
 jam Horatius illi adstipulatur,
 ejusque axiomata confirmat.

Latius, &c. Largius: non
 vixisse sumptuosius, cum erat
 florente fortuna, & in ampla
 re, quàm nunc in accisa, tenui,
 & perdita.

Accisis. Imminutis. Ejus
 agri Umbreno, veterano mi-
 liti, post civile bellum, & pu-

gniam Philippensem, attributi
 fuerant; eosque non jam, ut
 dominus proprios, sed ut colo-
 nus, & cōductor, mercede tã-
 quam alienos colebat: fortis
 tamen, & in mala fortuna vir
 bonus, ac sibi constans.

Videas. Quilibet videre, &
 audire potest ita dicentem, &
 narrantem: nō ego temerè, &c.

Metata. Dimisso in certa ju-
 gere, ut militibus assignaretur.

Temerè. Facile, passim, sine
 certa, & gravi causa.

Operum vacuo. Vacanti ab
 labore, & opere rustico.

Benè erat. Genio videbat
 indulgere. Abundè mihi erat
 ad convivium pullus, &c.

Pensilis uva. Vva passa, &
 siccata.

Secundas mensas. In quibus
 bel-

Post hoc ludus erat cuius potare magistrâ.

Ac venerata Ceres, ut culmo surgeret alto;

Explicuit vino contracta seria frontis.

Serviat, atque novos moveat fortuna tumultus,

Quantum hinc imminuet: quâto aut ego parcius, aut vos,

Opus vituistis, ut huc novus incola venit?

bellaria, & fructus apponebantur. Vide Oden 4 lib. 4.

Duplicem ficu. Magnâ, sic Virgil. 3. *Geon.* Duplex agitur per lumbos spina, id est, lata, ingens. Vel, duplex ficus, est duorum generum, præcox, & serotina; vel, alba, & nigra.

Post hoc, &c. Post illas epulas agrestes, & inemptas, non alius nobis ludus magis ardebat, quàm potitare, ea lege, ut, qui quid inter ludendum peccaret, is vini cyathum haurire cogeretur; & suam in ludendo culpam quasi magistrâ vini, qua bibere juberetur, haberet. Solebant Romani, cùm potarent, aliquem bibendi arbitrum, & magistrum convivii, seu Regem, ut vocabant, constituere, qui præscriberet quot quisque cyathos, quo tempore, & pacto biberet. Ita in hoc ludo Ofelli culpa cuiusque erat veluti magistrâ vini, quæ quoties biberetur, ediceret. Legunt alii, *cuppâ magistrâ*: est autem cuppa, vas vinarium; eritque hæc sententia: nullum

alium potandi magistrum, & arbitrum, quàm ipsam cuppâ, adhibere, id est, bibere quantum cuique videretur, quantum ipse cyathus ferret, hic nobis ludus erat.

Venerata. Culta, & rogata: ut culmos grandiores tolleretur, messent optimam largiretur.

Explicuit, &c. Sensus est, pleni spe bona messis uberioris, quam nobis venerata Ceres facere videbatur largiûs nos invitabamus; & curas, ac negotia seria, quæ frontem contrahunt, discutiebamus vino; animos exhilarabamus.

Hinc, &c. Ex his angustis opibus, ex hac recula, quid mihi poterit auferre, qui parvo contentus sum?

Quantò aut ego, &c. Sententia est, & ordo: ut, id est, postquam in hunc agrum miles venit (Vmbrenium intelligit) quantò parcius, an ideò malignius, ò servi, ò liberi mei, suis nutriti, & vestiti? neutiquam certè.

Nituitis. Pingues, & nitidi, lauti fuitis. Nam

*Nam propria telluris herum natura, neque illum
Nec me, nec quemquam statuit. Nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremò expellet certè vivacior heres.*

*Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius; sed cedit in usum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes;
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.*

*Nam propria, &c. Rectè Ca-
ro: commorandi nobis diversio-
rium, non habitandi locum na-
tura dedit. Propriam igitur
tellurem vocat, cujus sit do-
minus quispiam, quæ sua sit.
Nequities. Luxuria, profu-*

si sumptus.

Vivacior. Diutius vivens.

*Nunc ager, &c. Ille ager,
qui non ita pridem ager Ofelli
dicebatur, qui nunc sub Um-
breni nomine dicitur, &c.*

S A T Y R A III.

*Inducitur Damasippus quidam, Philosophus Stoi-
cus, Horatium inertix accusans: ac data occa-
sione, paradoxum illud Stoicorum explicatur,
Omnes propè homines insanire.*

S*ic rarò scribis, ut toto non quater anno*

*Membranam poscas, scriptorum quaque retexens,
Sic rarò scribis. Ita in com-
ponendis versibus negligens es,
inquit Horatio Damasippus,
qui eum fingitur convenisse in
villulam, quò se per Saturna-
lia Horatius receperat.*

*Membranam. Chartam, pa-
pyrum. Propriè tamen fiebat
Papyrus ex intimo, & tenuis-
simo cortice Papyri, fruticis
Ægyptiaci; membrana verò è*

*pelle detracta membræ ani-
mantium. In ea porrò mèbra-
na describebant Romani, quod
servatum vellent, aut editum
in vulgus: at si quid parum ac-
curatè scriptitarent, uteban-
tur palimpsestis, id est, tabulis
lignèis, cerâ obductis, in qui-
bus deleri, quod scriptum erat,
facile posset, complanatâ cerâ.*

Retexens. Delens, cémutans.

*Iratus tibi, quod vini, somnique benignus
 Nil dignum sermone canas. Quid fiet? ab ipsis
 Saturnalibus hunc fugisti. Sobrius ergo
 Dic aliquid dignum promissis: incipe. Nil est;
 Culpantur frustra calami, immeritusque laboras
 Iratis natus paries Dis, atque Poëtis.
 Atqui vultus erat multa, & praeclara minantis,
 Si vacuum tepido cepisset villula tecto.*

Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?

Iratus tibi. Aegrè te ipsum ferens, quod cum in urbe degeres, ubi vino, & somno largius indulgebas, nihil scriberes dignum, quod in publicam lucem ederetur.

Quid fiet. Quorsum evadet ista tua locordia?

Saturnalibus. Saturnalia, Saturni festa, Decembri mense celebrabantur: in iis genium curabant.

Huc. Rus.

Fugisti. Ut in otio, & sobrius scriberes, te ab urbe (in qua omnia personabant Græcantium clamoribus) proripuisti.

Nil est. Subaudi, excusationis tibi: potest etiam hæc esse Horatii responsio: nihil est mihi quod scribam, nihil in mentem venit: frustra meos calamos accuso, & immeritum tundo parietem: nihil extundo.

Culpantur, &c. Frustra calamos accusas, & feris parietem. Solebant Poëtæ noctu in tene-

bris elucubrare carmina: ob eam rem habebant, ad spondæ lecti, tabulam, vel parietem cera obductum, in quo versus, si qui tum fierent, exarabant.

Iratis, &c. Infelix paries; & quasi adverso fato extructus. Si nihil extunderent Poëtæ meditando; ab iis iratis vapulabat, & pugnīs feriebatur paries, pluteus, &c. Vnde Persius, de Poëta negligentius scriptitante, *nec pluteum cedit, &c.*

Atqui, &c. Tamen miram quædam te scripturum promittebas. *Minari* interdum, est, promittere.

Vacuum. Otiosum.

Stipare, &c. Congerere libros Platonis, & Menandri. Plato fuit Atheniensis Philosophus, ob sapientiā, & eloquentiam, divinus appellatus. Menander Poëta comicus Græcus, vixit anno V. C. 461. Hujus plerasque fabulas Terentius vertit in latinum sermonem.

*Eupolin, Archilochum, comites educere tantos ?
 Invidiam placare parus, virtute relicta ?
 Contemnere, miser. Vitanda est improba Siren
 Desidia, aut quidquid vita meliore parasti
 Ponendum aequo animo. Di te, Damasippe, Deaque
 Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
 Tam bene me nosti ? Postquam omnis res mea Janum
 Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
 Excussus propriis olim nam quare amabam
 Quo vaser ille pedes lavisset Sisyphus are:*

Eupolin. Qui fuerit, vide Satyram 2. lib. 1.

Archilochum. De illo vide Oden 6. lib. 5.

Invidiam, &c. An paras superare invidiam, eos qui tibi invident mitigare, nihil scribendo, labore, & literas relinquendo ? Aberras totâ viâ: contemnent illi te, qui prius invidabant, &c.

Siren. Sirenes, marina monstra, Virgines alatae, non ut vulgò pinguntur, partim foeminae, partim pisces, in Mari Tyrreno, praetereuntes nautas in scopulos pertrahebant cantûs suavitare.

Quidquid, &c. Fama quam bonis artibus, & studiis collegisti.

Verum. Sapiens, æquum.

Tonsore. Qui longam vitam, & philosophicam barbam radat. Scilicet barbatus erat iste *Damasippus*, ut Philosophi rû

ferè omnes; & præter barbam nihil Philosophi habebat: homo tamen Romanus, ac Senator; sed malè curiosus, & eum max; de quo Cicero epist. 23. lib. 7. alias.

Postquam, &c. Respondet *Damasippus*: ex quo fortunarum omnium jacturam feci; cum negotia propria jam habeam nulla, curo aliena.

Janum ad medium. Jani templo adjuncta via, Janus vocabatur, ibi foeneratores, argentarii, Lautioresque mercatores degebant. Ejus vicî pars prima dicebatur primus Janus, media, medius Janus.

Fracta est. Ducitur à naufragio metaphora.

Olim, &c. Cum floreret meares familiaris; veteres statuas, & antiqua pocula, curiose quarebam, &c.

Sisyphus Æoli filius, Corinthi Rex, homo mirè astutus.

*Quid sculptum infabrè, quid fustum durius esset,
 Callidus huic signo ponebam millia centum:
 Hortos, egregiasque domos mercarier unus
 Cum lucro noram: unde frequentia Mercuriale
 Imposuere mihi cognomen compita. Novi,
 Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
 Emovit veterem mirè novus, ut solet, in cor
 Trajecto lateris miseri, capitisque dolore:
 Ut lethargicus hic cum sit pugil, & medicum urget.
 Dum ne quid simile huic, esto, ut lubet. O bone, ne te*

Ære. Vase æreo.

Infabrè. Inscitè, impolitè.

Fustum durius. Constatum ineleganter, & asperè. Contra, *spirantia mollius æra*, laudantur à Virgilio, 6. *Æneid.*

Huic signo. Statuæ alicui: certam pecuniæ summam pro incerta, & qualibet nominat.

Ponebam, &c. Illa æstimabam centum millibus sesteritiū: quæ summa conficit decem millia librarum.

Unde, &c. Ideò compita frequentia, id est, mercatores, qui solent in compita frequentes convenire, mihi cognomē Mercurialis, id est, à Mercurio dilecti, imposuerunt. Præst Mercurius lucto, & mercaturæ.

Morbi purgatum. Græca locutio: morbo te isto purgatum.

Atqui, &c. Loquitur Damasippus: veteri morbo expulso novus successit: olim res meas, nunc alienas cure.

In cor, &c. Sic aliquando morbus lateris, & capitis, solet in stomachum trajici, & traduci: sic aliquis, lethargo laborans, mutato morbo, fit interdum phreneticus, & pugilis instar urget medicum, id est, vexat, pugnis contundit. Lethargus est morbus, qui veterum, & somnum penè inexpugnabilem asserre solet. Oritur ex pituita frigidiore, abundante in cerebro: phrenesis verò, ex calidiore bile.

Dum ne quid, &c. Respondet Horatius. Esto ut libet, labora quo libuerit morbo, quacumque libuerit tibi phrenesi, & insania; modò ne quid tibi accidat simile huic phrenetico; & pugnos à nobis tuos abstineas.

O bone, &c. O amice, inquit Damasippus, rides, & phrenesiam, insaniamque mihi objicis, &c.

*Frustrere; insanis & tu, stultique propè omnes,
Si quid Stertinius veri crepat: unde ego mira
Descripsi docilis praecepta hac, tempore quo me
Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque à Fabricio non tristem ponte reverti.*

*Nam malè re gesta cùm vellem mittere operto
Me capite in flumen; dexter stetit: &, Cave saxis
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus urget,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.*

*Primum nam inquiram quid sit furere: hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.*

*Quem mala stultitia, & quacunque inscitia veri
Cacum agit, insanum Chryssippi porticus, & grex,*

Frustrere. Decipias.

*Omnes. Subaudi, sunt, vel,
insaniunt: aiebant enim Stoi-
ci, stultos omnes, id est, ali-
qua vitiosa cupiditate implica-
tos, insanire*

*Stertinius. Stoicus Philoso-
phus.*

Crepat. Edicit, loquitur.

Unde. Ex quo Stertinio.

*Pascere barbam. Suasit mi-
hi, Philosophus, ut essem.*

*Fabricio ponte. Vnde me
præcipitare volebam. Pons ille
à Fabricio structus fuit, & in-
sulam Tiberinam jungit, ab ea
parte, quæ meridiem, & mon-
tem Tarpejum respicit: ab al-
tera verò parte, quæ Janiculū
spectat, & campum Martium,
est Pons Cæstius. Pontem Fa-
bricium vocant nunc Itali,
Quatuor capitum: Cæstium ve-*

ro, Pontem S. Bartholomei.

*Malè re gesta. Amissis fortu-
nis: mercatura non succedēte.*

*Operto. Involutò. Inlucto
caput velabant, maximè si mo-
riendi cōsiliū cepissent, quasi
vitam, & lucem perosi.*

Dexter. Auspicatus, felix.

*Pudor malus. Vitiosus pudor
ob rem malè gestam te angit.*

*Nil verbi, &c. Non te plu-
ribus verbis deterrebo, ne foi-
titer mortem oppetas. Ea o-
mnia, quæ sequuntur, usque ad
versum Quone mala, Sterti-
nius cum Damasippo locutus
olim fingitur.*

*Chryssippi, &c. Stoici omnes,
quorum dux Chrysippus. Quia
isti Philosophi disputare initio
solebant in ingenti porticu, ab
Græca voce, quæ porticum si-
gnificat, dicti sunt Stoici.*

*Autumat. Hac populas, hac magnos formula Reges;
 Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
 Desipiant omnes, æquè ac tu, qui tibi nomen
 Insano posuere. Velut sylvis, ubi passim
 Palantes error certo de tramite pellic,
 Ille sinistrorsum, hic dextrorsum acit: unus utriusque
 Error, sed variis illudit partibus. Hoc te
 Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 Qui te deridet, eandem trahat. Est genus unum
 Stultitiae nihilum metuenda timentis: ut ignes,
 Ut rupes, fluviasque in campo obstrare queratur.
 Alterum, & huic varium, & nihilo sapientius, ignes
 Per medios, fluviosque ruentis. Clamet amica
 Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor,
 Hic fossa est ingens, hic rupes maxima serva:
 Non magis auarierit, quàm Fuscus ebrius olim,*

Hac formula, &c. Hoc axioma Stoicæ scholæ, & quasi Prætorium edictum, nempe, omnes improbas insanire; populum, Regesque ipsos comprehendit. Formula propriè significat concepta quædam verba juris, ex quibus lites, & actiones instituuntur.

Palantes. Vagantes.

Cerro. Recto.

Unus, &c. Errant ambo, licet diuersis partibus, & itinere.

Nihilo ut, &c. Adeo ut nihilo te sit sapientior, qui te ridet, similique, ac tu ratione eandem trahat, id est, insaniat, ridendus sit. Pueri cum aliquè ridere volunt, ejus tergo ali-

quid apponunt, instar caudæ, quæ veluti pecus habeatur.

Est genus, &c. Est, inquit, unum genus stultitiæ, eorum, qui timent ea, quæ non metuenda sunt, qui videre sibi ubique ignes videntur, & rupes. Alterum huic varium, id est, ab illo diversum, eorum est, qui non timent ea, quæ iure sunt metuenda, qui ultro in ignes præcipitant se, &c.

Serva. Cave, serva te.

Fuscus, &c. Actor quidam, qui cum Ilionæ personam ageret, eamque imitaretur dormientem, ita ut, ad vocem Polydori ipsam inclamantis, deberet expergisci, adeo præclarè, & verè dormiuit, quod esset ebrius.

*Cum Ilionam edormit Catienis mille ducentis,
 Mater te appello, clamantibus. Huic ego vulgum
 Errori similem cunctum insanire docebo.
 Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
 Integer est mentis Damasippi creditor? Esto:
 Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam;
 Tunc insanus eris, si acceperis? an magis excors
 Rejecta praeda, quam praesens Mercurius fert?*

ebrius, ut excitari è somno
 nunquam potuerit, quamvis
 Catienus, qui Polydorum age-
 bat, istas voces, *Mater te ap-
 pello*, tanta voce diceret, quan-
 ta mille duceti homines simul
 clamantes dicere potuissent.

Ilionam. Erat Iliona, maxi-
 ma filiarum Priami, uxor Po-
 lymnestoris, Thraciae Regis,
 cui Priamus Polydorum filiū
 alendum clam, ut amico Re-
 gi, & affini, tradiderat, initio
 belli Trojani, Martis commu-
 nis aleam veritus. At hunc
 Polymnestor, auri quod à Pri-
 amo acceperat, ut Polydorum
 educaret, ac celaret, amore
 captus obtruncavit. Tragœ-
 diam, Ilionæ nomine inscri-
 ptam, ediderat Attius, aut Pa-
 cucius; & in ea Polydori um-
 bram faciebat existentem ab
 Inferis, & per quietem Ilionæ
 sorori suæ se sistentem, monē-
 temque de illata sibi nece, ro-
 gantem, ut suum cadaver se-
 reliret. Matrem autem illam

vocat, tum quòd esset ætate
 multò proVectior, tum quòd
 apud ipsam non secus atque
 ipsius filius educaretur.

Huic ego, &c. Ego docebo,
 & demonstrabo vulgum omnē
 insanire, & errare errorem,
 huic errori similem, id est, er-
 rore simili laborare: sic dici-
 mus, *dolere doctorem alterius,
 gaudium gaudere.*

Integer, &c. An sanus est is,
 qui tibi ementi credit, id est,
 qui suam mercem, statuam
 veterem illam, dat tibi pecu-
 niam promittenti, quam tu
 nunquam daturus sis? ostendit
 creditores insanire, qui debi-
 toribus perfidis temerè cre-
 dant.

Esto, &c. Finge hoc à me ti-
 bi dici; accipe quod nunquam
 mihi reddas; certè non eris tu
 insanus, illud si accipias; esses
 autem profecto, si id recusares,
 & lucrum rejiceres, quod tibi
 propitius offert Mercurius ego.
 potius insanirem, qui sic da-

Scribe decem à Nerio: non est satis; adde Cicuta

Nodosi tabulas centum; mille adde catenas:

Effugiet tamen hac sceleratus vincula Proteus.

Cum rapies in jus malis ridentem alienis;

Fiet aper, modo avis, modo saxum, & cum volet, arbor.

Si male rem gerere, insani est; contra, bene sani:

rem tibi. Idem faciunt omnes
ferè creditores: dant debitori-
bus quod nunquam ab iis red-
datur: unde multò sunt iis in-
laniores.

Scribe, &c. Ostēdit, debito-
res non reddere pecuniā ipsi
datam, atq; adeò insanire cre-
ditores, à quibus eam accipiūt.
Da sertiertia decem alicui sum-
pta à Nerio argentario, cujus
in tabulis nomen tuum, no-
men debitoris scribas.

Non est satis, &c. Non suf-
ficiat scribere nomen tuum, &
debitoris in argentarii tabulis:
adde, ut res tibi sit tutior, ta-
bulas Cicutæ, alterius argen-
tarii, seu fœneratoris pertitifi-
simi, qui mille modis, & no-
dis solet debitores constringe-
re ne elabantur, fac ut debitor
tuus scribat in illius Cicutæ li-
bris, & tabulis hoc idem debi-
tum, & nomen: adde vincula
omnium legum, & formulas
juris: tamen idem ille debi-
tor, instar Protei cujusdam
effugiet tibi, debitū nō reddet.

Malis, &c. Malis, sive ma-

xillis alienis ridere, est inten-
pestivè, & nequiter ridere. *A-*
lienus, sæpè pro intempestivo,
& absurdo ponitur. Sic dicitur,
oculis alienis aspicere, pro, ini-
quis, & invidis. Mendose le-
gitur in quibusdam codici-
bus, *cum rapies in jura*: non
enim Latine dicitur, *rapere a-*
liquem in jura, sed, *in jus*. Jus
enim in hac Latina locutione,
est locus, ubi jus redditur: ju-
ra sunt ipsæ leges, &c. Sic ma-
lè diceretur *ambulare in jura*,
pro, *ambulare in jus*. Hanc
vocem, *alienus*, eodem sensu
Valerius Flaccus usurpavit in
hoc versu, *Errantesque gene,*
atque alieno gaudia vultu, id
est, gaudia in tristi vultu, &
invito: eodem Homerus, lib.
20. *Odyss.* ubi procos ridere ait
malis alienis, cum eorū oculi
essent pleni lachrymarum, &
animus luctu. Plato in *Symp.*
ait, quod cuique bonum est,
propriam appellari, & suum;
alienum verò, quod malum.

Si malè, &c. Pergit osten-
dere creditores stultiores esse

*Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
 Distantis, quod tu nunquam rescribere possis.
 Audire, atque togam jubeo componere, Quisquis
 Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
 Quisquis luxuriâ, tristive superstitione,
 Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
 Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
 Danda est ellebori multò pars maxima avaris.
 Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem:
 Hæredes Staberi summam incidere sepulchro;*

debitoribus. Nam, inquit, si stultus est, qui rem domesticâ malè administrat, qui suâ inficiâ, & negligentia rem perdit; contra verò, si sapit ille qui rem facit; certè multò insanior est Perillus, creditor tuus, qui vendit tibi itaruas, hortos, &c. & qui jubet te scribere, dictat tibi, ut scribas, in argentarii tabulis, te accepisse summam, quam tu nunquam possis expungere, & solvere, rescribendo, in iisdem tabulis, debitum à te fuisse persolutum; est, inquam, ille multò insanior quàm tu, qui mercem ejus accipis, & pecuniam promittis.

Rescribere. Est delere quod scriptum erat. Scripserat debitor in argentarii tabulis, se debere creditori, v.g. decē testertia: ubi ea solvebat, delebat id quod à se fuerat scriptum, in iisdem argentari tabulis.

Audire, &c. Stertinus hoc, quati pro concione diceret, pronunciat.

Togam componere. Scilicet defluens toga, & soluta non decet modestos, & attentos auditores.

Superstitione. Cultus est falsus, & supervacaneus Numinis: pro falsa religione sæpe usurpatur.

Propius, &c. Adite me propius, ut quosque appellabo.

Danda est, &c. Avaros primò insanire docet. Elleborum est herba, qua insania purgatur: nascebatur in insula Græciæ Anticyra optimum. Sententia est, nescio an quidquid usquam in Anticyra nascitur ellebori, meritò dandum sit avaris, an illorum curandæ stultitiæ sufficiat. Probat hoc exemplo Staberius quidam, avarus insignis, idemque ditissimus: jussit ab suis hæredibus

Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
 Dammati populo paria, atque epulum, arbitrio *Arrii*
 Frumenti quantum metit Africa. Sive ego pravè,
 Seu rectè, hoc volui, ne sis patruus mihi. Credo
 Hoc *Staberii* prudentem animum vidisse... Quid ergo
 Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
 Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
 Pauperiem vizio, & cavit nihil acrius: ut si
 Fortè minùs locuples uno quadrante periret,
 Ipse videretur sibi nequior. Omnis enim res,
 Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
 Divitiis parent: quas qui construxerit, ille
 Clarus erit, fortis, *Iustus*, sapiens etiam, & Rex,

notari, & scribi in marmore
 quo ejus tumulus tegebatur,
 quam eorum quisque summam
 in hereditate cernenda cepis-
 set: quò testatum esset poste-
 ris, quàm dives obisset.

Ni sic, &c. Cavet testamen-
 to suo, ut, nisi summam illam
 suo sepulchro scriberent, da-
 mnarentur dare centum paria
 gladiatorum, &c.

Paria. Par gladiatorum,
 duo gladiatores inter se com-
 posui.

Arrii. Alicujus prodigi, &
 sumptuosi hominis; qui proin-
 de sumptum esset prolixè fa-
 cturus.

Quantum, &c. Id est, ma-
 ximam vim frumenti; subau-
 di, largiri populo.

Sive ego, &c. Inducitur Sta-
 berius loquens, & testamen-

tum condens.

Ne sis patruus mihi. Noli
 me reprehendere: æqui boni
 consule. Patruus ferè sunt aspe-
 riores, & severiores in nepotes
 suos: unde patruus pro censo-
 re gravi, & objurgatore po-
 nitur hinc, ut sæpè aliàs.

Hoc vidisse. Id eo consilio
 fecisse. Nempè quod postea
 subjicit, timuisse ne pejor vi-
 deretur, si pauper moreretur:
 speravit magnæ sibi laudi opes
 fore, ut virtute paratas, & in-
 dustria.

Quid ergo, &c. *Damasippus*
 hæc dicit, Stertinium interpet-
 lans.

Quoad vixit. Respondet
 Stertinus.

Uno quadrante. Quadrans
 est quarta pars assis, uncie
 tres.

Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
 Speravit magna laudi fore. Quid simile isti
 Græcus Aristippus? qui servos proficere aurum
 In media jussit Lybia; quia tardius irent
 Propter onus segnes? Uter est insanior horum?
 Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
 Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,
 Nec studio cithara, nec Musæ deditus ulli;
 Si scalptra, & formas, non sutor; nautica vela,
 Aversus mercaturis; delirus, & amens
 Undique dicatur meritò. Quid discrepat istis,
 Qui nummos, aurumque recondit, nescius uti
 Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
 Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 Porrectus vigilet cum longo fuste: neque illinc
 Audeat esuriens dominus contingere granum:

Hoc. Divitem esse.

Virtute. Frugalitate, parsimonia, sapientiâ.

Quid simile, &c. Subaudi, fecit? Aliud stultitiæ proponit exemplum, in opum contemptu parum moderato.

Aristippus. Socratis auditor, Cyrene in Lybia natus. Cyrenen porro Græci olim condiderant. Erat igitur Aristippus Afer patriâ, Græcus origine.

Uter, &c. Staberius, an Aristippus? Certè Staberius videtur insanior, avarus, prodigo: aut uterque æquè desipit. At enim non tibi satisfacit hoc exemplum; quia dubitari quoque de Aristippi sapientia in ea re potest: & litem, nodum,

difficultatem, non solvis, imò auges, dum vis refellere, & coarguere insaniam Staberii, exemplo Aristippi, qui suâ & ipse insaniâ, & fortè graviori, laboravit. Benè est, inquit, Stertinius: argumentis aliis utar, & clarioribus. Age, quem censes esse illum, qui musicæ imperitus, emeret citharas, &c.

Scalptra. Gladioli sunt sutorii, quibus corium scinditur.

Formas. Ligneas formas, quas sutores in calceos conficiendos inducunt, & immittunt.

Compositis. Collectis.

Esuriens dominus. Quamvis sit acervi dominus.

Ac potius foliis parvus vescatur amaris:
 Si positis intus Chii, veterisque Falerni
 Mille cadis, nihil est; tercentum millibus: acre
 Potet acetum: Age, si & stramentis incubet, unde
 Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 Blattarum, ac tinearum epula, putrescat in arca:
 Nimirum insanus paucis videatur, eo quod
 Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
 Filius, aut etiam hac libertus, ut elibat hares.
 Dis inimice senex, custodis, ne tibi desit?
 Quantulum enim summa curtabit quisque dierum,
 Ungere si caules oleo meliore, caputque
 Caperis impexa fœdum porrigine? Quare,
 Si quid vis satis est, perjuras, surripis, aufers
 Undique? Tunc sanus, populum si cadere saxis
 Incipias, servosque tuos, quos are pararis?
 Insanum te omnes pueri, clamentque puella.

Foliis. Leguminibus.

Intus. In cella vinaria.

Nihil est. Parum est.

Acetum. Vappam, vinum corruptum.

Stramentis. Paleâ.

Unde octoginta. Septuaginta novem; quasi, uno dempto de octoginta.

Stragula. Quæ lecto insternitur.

Blattarum. Blattæ, ac tineæ, vermiculi sunt, vestem arrodentes.

Hæc, &c. Tot cados. Est autem ordo: ò senex, Dis inimice, an custodis hæc, ut à prodigo tuo filio, aut liberto, consumantur? eaque id mente fa-

cis, quasi metuas ne quid tibi desit? ne aliquando egeas? Sed quantulum de summa tot nummorum, de tot rerum copia imminuet unusquisque dies? quantulumò eris pauperior, si oleo meliore ungas caules.

Caput, &c. Curabant caput oleo odorato, sive unguentis.

Porrigine. Est morbus quidam capitis, cum inter pilos enascuntur squamulæ quædâ, quod impexis ferè accidit: furfures appellant istas squamulas.

Si quid vis, &c. Si tibi exiguum quidpiam sufficit ad vitæ.

Are pararis. Pecuniâ cimeria.

Cum

*Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Orestes.*

*An tu reris, eum occisa insanisse parente,
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris jagulo ferrum tepefescit acutum?*

*Quin, ex quo est habitus male tuta mentis Orestes,
Nil sane fecit, quod tu reprehendere possis:*

*Non Pyladen ferro violare, aususve sororem
Electram: tantum maledixit utrique, vocando
Hanc Furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis:*

Pauper Opimius argenti positi intus, & auri,

Qui Vejentanum festis potare diebus

Campana solitus trulla, vappamque profestis,

Quondam lethargo grandi est oppressus: ut hares

Uxorem, &c. Ut ejus dotem possideas: matrem, ut fruaris hereditate.

Quid enim, &c. At enim ita te excusabis, dicesque, te hæc non facere Argis, in Græcia; non uti ferro, ut Orestes, &c. Quasi hoc verò ad rem pertineat? Insanivit etiam Orestes, antequàm ferro uteretur, nempe ultionis cupiditate actus in insaniam: insanis tu quoque, cum veneno, non ferro uteris; imò es dementior, quàm fuerit Orestes, eo tempore, quo palà habitus est insanus: Tunc enim ille nihil profectò fecit reprehendendum: Pyladem amicam ferro non læsit, aut sororem; intra verborum contumelias furor ille cõstitit: at tu,

nec conjugii, nec matri parcis.

Aliud. Alio nomine, alio convicio, quod ira suggessit.

Splendida. Flava bilis, quæ furorem excitat; cum atra melancholiam moveat.

Pauper argenti. Qui quamvis aurum, argentumque intus, id est, domi, in arca positum, & reconditum haberet, ejus tamen erat pauper, quia illo non utebatur.

Vejentanum. Vinum vile, in agro Etruriæ Vejentano natum.

Trulla. Vase fictili, facto in Campania; vili patera.

Vappam. Vinum acidum, & fugiens.

Lethargo. Morbus est, quo qui laborant, somno gravi, & perpetuo obdormiunt.

*Jam circum loculos, & claves, latus, ovanſque
 Curreret. Hunc medicus mul um celer, atque fidelis,
 Excitat hoc pactum: mensam poni jubet, atque
 Effundi ſaccos nummorum: accedere plures
 Ad numerandum. Hominem ſic erigit. Addit, & illud
 Ni tua cuſtodis, avidus jam hac auferet haeres.
 Menſe vivo? ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
 Deſicient inopem vena te, ni cibus, atque
 Ingens accedat ſtomacho ſultura ruenti.
 Tu ceſſas? agedum, ſume hoc ptiſanarium oryza.*

Quanti empta? Parvo. Quanti ergo? Octo aſſibus. Eheu!

Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?

Quiſnam igitur ſanus. Qui non ſtultus. Quid avarus?

*Loculos. Arcas, ſacculos, ubi
 erant Opimii nummi.*

Mensam, &c. Abacum aſſerri, aut pluteum, in quo numerat nummos.

Erigit. E ſomno Lethargico excitat, nummorum tinnicu.

Menſe vivo? Verba ſunt Opimii: Mene adhuc vivente, & ſuperſtite, meos mihi nummos haeres auferet?

Vigila. Somnum excute.

Hoc age. In hoc unum incumbe: attende quid dicam: audin?

Quid vis? Voces Opimii.

Deſicient, &c. Loquitur medicus.

Inopem. Languentem, & jejunum.

Vena. In quibus ſanguis, & vires.

ſultura, Praſidium, robur,

Ptiſanarium, &c. Ptiſanam, ſeu pultem, conſectam ex oryza.

Quanti? Petit hoc Opimius. Parvo. Reſpondet medicus.

Eheu, &c. Quid refert, inquit Opimius, an peream furtis, & rapinis meorum haeredum, an morbo, qui curandus ſit tot ſumptibus, ita ut aſſes octo in unam ptiſanam abeat!

Quiſnam, &c. Loquitur Damaspippus cum Stertinio: Quis igitur ſanus eſt? Is, inquit Stertinus, qui non eſt ſtultus, & aliqua cupiditate mala irretitus: quid porro avarus, ait Damaspippus? qualis eſt? Stultus verò ille eſt, reſpondet Stertinus, & inſanus, quod ſtulto gravius eſt. Quid? ſi quis non ſit avarus, eſtne, inquit Damaspippus, ſtatim ſanus, & ſapienter?

*Stultus, & insanus. Quid? si quis non sit avarus,
 Continuo sanus? minime. Cur Stoice? Dicam.
 Non est cardiacus, Craterum dixisse putate,
 Hic ager: rectè est igitur, surgetque? negabit;
 Quod latus, aut renes morbo tententur acuto.
 Non est perjurus, neque sordidus: immolet aquis
 Hic porcum Laribus. Verum ambitiosus, & audax:
 Naviget Anticyram: quid enim differt, barathrone
 Dones quidquid habes, an numquam utare paratis?
 Servius Oppidius Canusi duo pradia, dives*

piens? Minime verò, inquit Stertinius. Cur, ò Stertini? Dicam. Finge tibi medicum insignem, qualis est Craterus, dicere de aliquo ægrotante: Non est cardiacus, id est, non laborat cordis, seu stomachi dolore, & aliquem continuo subicere, benè habet, valet, surget è lectulo: Craterus negabit valere hominem, & posse surgere; quia lateris, aut renum dolore idem laborat.

Sordidus. Avarus.

Immolet, &c. Gratias agat Diis laribus, quos propitios expertus est; & ipsis porcum immolet. Putabantur homines ab insania liberari Deorum Larium beneficio, & eorum matris, Deæ Maniæ: vox enim, *Mania*, apud Græcos insaniam sonat: Hæc Dea, quam alio nomine Laram dicebant, vel Larundam, communium Laribus cultu colebatur. Cur

ipsis porcus immolaretur, diximus lib. 3. Odar. in notis ad Oden, *Æli, vetusto, &c.*

Audax. Temerarius: fortitudinis famam aucupans.

Naviget Anticyram. Id est; illum insanum esse pronuncio, qui elleboro curandus sit, quod in Anticyra nascitur.

Barathrone dones. In largitiones, & alios ejusmodi sumptus profundas. Isti enim ambitiosi, & Thraſones, magnos facere sumptus solent, & a parasitis spoliari. Vnde legit Heinſius pro, *Barathrone* Balatroni: qui Balatro, famosus eâ tempeſtate, & sæpè dictus Horatio, parasitus erat. Porro autè barathrū pro gurgite, ac voragine sumitur: eratq; locus quidam, five carcer Athenis, in quem damnati demittebantur, summam in altitudinem depressus.

Canusi. In urbe Canusinâs oppidum est Apuliæ,

*Antiquo censu, gnatis divisse duobus;
Fertur, & hoc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Posquam te talos, Aule, nuceſque
Ferre ſinu laxo, donare, & ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, caris abſcondere triſtem;
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.*

*Quare per Divos oratus uterque Penates,
Tu, cave ne minuas; tu, ne majus facias id,
Quod ſatis eſſe putat pater, & natura coërcet,
Præterea ne vos titillet gloria, jure
Jurando obſtringam amba: uter Ædilis fuerit, vel
Veſtrum Prator, iſ inſtabilis, & ſacer eſto.*

In cicere, atque faba, bona tu perdaſque lupinis,

Antiquo cenſu. Avitis opibus pollens.

Diviſſe. Diviſiſſe.

Talos. Vide Od. 4. l. 1. & 5. 11.

Sinu laxo. Id dicimur laxo ſinu ferre, cujus nullam curam gerimus.

Donare. Liberalem, & prodigum eſſe.

Tiberi. Tiberius erat alter filiorum Servi Oppidii.

Numerare, &c. Numerare nuces, oſſicula, & locis occultis abſcondere.

Diſcors. Diſſimilis.

Nomentanum. Hæluonem, & prodigum.

Cicutam. Avarum fœneratorem.

Coërcet. Moderatur, certis finibus definit, & continet.

Præterea. Præterea ego vos

id mihi volo, ut jurati promittatis, fore ut numquam patiamini vos ambitione, & gloriæ cupiditate duci. Itaq; uter veſtrum inſignem aliquando Maſtratum geret, iſ volo ſit inſtabilis, ac deteſtabilis.

Ædilis. Romanus erat Maſtratus, cui adium privatarum, & publicarum, ludorum, &c. cura mandata.

Inſtabilis. Sic appellatur ille, qui jus non habet condendi teſtamenti: vel quem nemo adhibere teſtem poteſt, ob improbitatem, inſaniam, &c.

Sacer. Execrandus, deteſtabilis. Sumptum à viſtimis, quæ, cum adhiberentur ad pacularia ſacrificia, populi veluti criminibus onerabantur. I

In cicere, &c. Hæc ita explicat,

*Latus ut in Circo spatiere, aut aneus ut stes,
 Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
 Scilicet, ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
 Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?
 Nequis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
 Rex sum. Nil ultra quaro plebejus. Et aquam
 Rem imperito: ac, si cui videor non justus, inulto
 Dicere qua sentit, permitto. Maxime Regum,
 Dii tibi dent captâ classẽ deducere Trojâ.
 Ergo consulere, & mox respondere licebit!
 Consule. Cur Ajax, heros ab Achille secundus,*

plica. Tunc (filiorum alterutrũ alloquitur, cui interminatus estne Ædilis, aut Prætor esset) bona tua perdas in dividendis cicere, fabâ, aut lupinis, plebi? Ut, nempe, insignem aliquam dignitatem consecutus, spatire, id est, ambules in circo latus, hoc est, summoto latè circum populo, vel, cum ingenti, & lata toga? aut ut stes æneus, id est, ut statua tibi ærea ponatur; dum interim largitionibus istis agros, nummos tibi à me patre relictos amittes? Tunc tibi, non secus atque Agrippæ viro nobilissimo, Augusti genero, plausum à populo dari velis? ut vulpes Æsopica: quæ, imitata vocem leonis, feras territare cœperat, mox agnita ludibrio fuit?

Fabâ. Cicer, lupinos, fabas, & alia legumina id genus, populo distribuebant Ædiles in

ludis, maximè Floralibus: idẽ faciebant vulgò candidati, ut populi suffragia captarent. Cicer est, pisi genus: Lupinus legumen quoddam.

Circo. Supra lib. I. Sat. 6.

Nequis, &c. Docet exemplo Agamemnonis, cupidos gloriæ maximè bellicæ, esse insanos. Fingit Græcum quemdam plebejum, vel ipsum Stertinium, conqueri cum Agamemnone, quòd Ajacem insepultum jacere patiatur. Hanc esse causam respondet Agamemnon, quòd Ajax fuerit insanus. Respondet Plebejus, veniam præfatus, Regem non minùs insanisse, qui filiam suam Iphigeniam mactare voluerit.

Vetas cur? Loquitur Plebejus: Cur, ò Agamemnon, fili Atrei, vetas, &c.

Inulto. Impunè.

Consulere. Interrogare. Le-

Putrescit, toties servatis clarus Achivis?

Gaudeat, ut populus Priami, Priamusque inhumatus;

Per quem tot juvenes patrio caruere sepulchro.

Mille ovium insanus morti dedit, inclutum Ulysses,

Et Menelaum unâ mecum se occidere clamans.

Tu cum pro vitulâ statuis dulcem Aulide gnâtam

Ante aras, spargisque molâ caput, improbe, salsa,

Rectum animi servas? Quorsum? insanus quid enim Ajax

Fecit, cum stravit ferro pecus? abstinuit vim

Uxore, & gnato, mala multa precatus Atridis;

Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulysses?

Verum ego, ut harentes adverso littore naves

hiori verbo utitur, quia Regem alloquitur.

Gaudeat, &c. Cur pateris eo insepulto letari nostros hostes?

Per quem, &c. Qui tot Trojânos interfecit, & insepultos putrescere cœgit.

Mille ovium, &c. Verba sunt Agamemnonis. Res ita gesta est. Ajax, non impetratis armis Achillis, quæ cōtra Ulysses petebat, repulsam adeo ægrè tulit, ut in amentiam, & furorem sit versus: tunc oves multas neci dedit iratus, & clamitans se Agamemnonem, Menelaum ejus fratrem, & Ulysses, occidere.

Aulide. Græciæ portus fuit; ad quem cum Græcorum classis, ad bellum Trojanum profectura, consisteret, silentibus ventis, ac iratis Diis, responsum est, eos, nisi mactatâ Iphigeniâ,

placari non posse.

Molâ. Bar, sive hordeum erat, tostum, & mixtum sale; quo cultros, & victimæ caput spargebant.

Rectum, &c. Subaudi, statum: an sanus es?

Quorsum. Quorsum hæc, inquit Agamemnon.

Insanus, &c. Verba sunt Plebeji: Quid fecit gravioris sceleris Ajax insaniens? occidit gregem; at ab Uxore, & filio manus violentas abstinuit, id est, in eos non saviit, non in Teucrum, &c. Teucer Dux fuit Græcorum, clarus, in primis, & fortis, Ajacis frater: de quo vide Od. 6. lib. 1.

Verum ego, &c. Respondet Agamemnon.

Adverso. Inimico, & infecto; unde solvere naves nequibant.

Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.

Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.

*Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur: atque
Stultitiâne erret, nihilum distabit, an irâ.*

Ajax immeritos dum occidit, desipit, agnos?

Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,

Stas animo? & purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?

Si quis lecticâ nitidam gestare amet agnam;

Huic vestem, ut gnata, paret, ancillam paret, aurum;

Pusam, aut pusillam appellet, fortique marito

Destinet uxorem, interdicto huic omne adimat jus

Prator, & ad sanos abeat tutela propinquos:

Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,

Integer est animi? ne dixeris. Ergo ubi prava

Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,

Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,

Prudens. Certo, & pio cōsilio.

Qui species, &c. Ille habebitur, ille habendus est, commotus, id est, commotus, perturbatus, insanæ mentis, qui capiet species, sive ideas, & opiniones rerum, alias, id est, diversas, remotas à veris, & cum scelere conjunctas: ac parum intererit, an isto errore stulto peccet, ut tu, ò Agamemnon; an furore, & ira, ut Ajax. Hæc dicit Plebejus.

Ob titulos, &c. Ut tibi concilies gloriam patriæ servatæ; ut ambitioni servias.

Amittis scelus. Jugulas filiâ.

Tumidum. Ambitiosum.

Paret. Emat, adhibeat,

Aurum. Aurea ornamenta

Pusam, Pusillam. Nomina blandientia, id est, puellam, filiolum.

Interdicto, &c. Certè causa justa erit, cur Prætor insano illi eripiat jus omne, sua nimirum bona administrandi, & civilia obeundi munera; & ejus tutelam demandet ipsius propinquis. Est autem interdictum Prætoris quodlibet, quo jubet aliquid, vel prohibet.

Devovet. Aræ destinat.

Ne dixeris. Certè id nō dices.

Prava stultitia. Error, cupiditas, scelus quodlibet. Qui erit sceleratus, erit idem furiosus.

Vitrea. Fragilis, solēdida, in-

Star vixi,

De

Hunc

*Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 Nunc age luxuriam, & Nomentanum arripe mecum;
 Vincit enim stultos ratio insanire nepotes.
 Hic simul accepit patrimonii mille talenta,
 Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
 Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
 Cum scurris factor, cum Velabro omne macellum,
 Manè domum veniant. Quid tum? Venere frequentes?
 Verba facit leno. Quidquid mihi, quidquid, & horum
 Cuique domi est, id crede tuum, & vel nunc pete, vel cras.
 Accipe, quid contra juvenis responderit æquus:
 In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum*

Hunc, &c. Qui ambitione, & bellicæ laudis gloriâ captus est, illum Bellona reddit attonitum, id est, insanum: qui enim fulmine aut tonitru sunt percussi, stupefiunt, & de statu mentis deiciuntur, ut plurimum. Ita Plebejus, vel Stertinius, concludit, Agamemnonem, & belatores alios insanire.

Gaudens cruentis. Quæ cruorem amat, & cadem. Bellona Dea est belli, Martis soror.

Arripe. Expende, excute.

Vincit. Planè ostendit.

Nepotes. Dissolutos, prodigos.

Hic. Nomentanus.

Mille talenta. Talentum Atticum respōdebat libris 2400.

Edicit. Palam denunciatur, & moneri jubet, ut adsint postridie manè apud se piscatores, &c.

Pomarius, &c. Qui pomis,

qui unguenta vendit, &c.

Tusci, &c. Cupedinarii, perditii homines, qui vicum Tusculum, ita dictum ab Etruscis ibi olim degentibus, habitabant.

Scurris. Scurræ, sunt homines dicaces, & festivi, qui risum aliis movent, sæpè illiberaliter, & putidè.

Factor. Qui sarcimina conficit.

Velabro. Velabrum locus Romæ celebris, ubi erant unguentarii, lege, si plura cupis, Alexandrum Donatum, de Verbe Roma.

Macellum. Locus, ubi vendebantur opsonia.

Æquus. Clemens, largus, & prodigus.

Lucana. Est Lucania, regio Italiæ extremæ, propè Calabriam, ad mare inferum.

Dormis. Tu, o venator,

Canem ego: tu pisces hyberno ex aquore vellis:

Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer,

Sume tibi decies, tibi tantumdem, tibi triplex.

Filius Æsopi detractam ex aure Metella,

(Scilicet ut decies solidum exorberet) aceto

Diluit insignem baccam; qui sanior, ac si

Illud idem in rapidum flumen, jaceretve cloacam?

Quincti progenies Arri, par nobile fratrum,

Nequitia, & nugis, pravorum, & amore, gemellum,

Luscinias soliti impenso prandere coemptas,

Quorsum abeant sani? cretâ, an carbone notandi?

Tu. O piscator.

Baccam. Unionem.

Qui. Quomodo.

*Segnis sum, & otiosus, te meâ
causâ laborante; Næ indignus
sum qui sum dives, nisi largior
tibi.*

*Illud idem. Eandem hanc
pecuniâ summam.*

Aufer. Accipe.

*Decies. Subaudi, centena se-
stertium millia, id est, libras
100000.*

Tibi. O piscator.

*Tibi. Alium quempiam, v. g.
Vnguentarium appellat.*

*Triplex. Triplum, tertium
tantum sume.*

*Filius Æsopi. Actoris nobi-
lissimi.*

*Quincti, &c. Ordo est: Q.
Arrii progenies, filii, nobile
par fratrum, id est, fratres duobus
famosi; gemellum, hoc est, si-
miles, ob nequitiam, puerilia
studia, & amorem rerum pra-
varum; qui erant soliti pran-
dere luscinias magno pretio
emptas; cur abeant, id est, ex-
istimentur, prætereantur hinc
tanquam sani? certe insanis ad-
scribendi quoque sunt, & car-
bone, ac turpi nota inurendi.*

*Impenso. Subaudi, pretio.
Impenso, autem est, magno:
Impensè enim significat, vehe-
menter, sedulo.*

*Cretâ, &c. Albo lapillo no-
tamus bona, mala nigro, &
carbone, lib. 1. Od. 30.*

*Decies solidum, &c. Vt uno
haustu exorberet decies cen-
tena millia solida, id est, inte-
gra, plena, sestertiorum, por-
rò ista adverbia decies ceteris,
&c. ponuntur instar nominis
acutius.*

Diluit. Dissolvit, liquavit.

*Ædificare casas, planstello adungere mures;
 Ludere par impar, equitare in arundine longa;
 Si quem delectet barbatum, amentia verset.
 Si puerilius his ratio esse evincet, amare;
 Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trim.
 Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus piores: quero, faciasne, quod olim
 Mutatus Polemon; ponas insignia morbi,
 Fasciolas, cubital, focalia: potius ut ille
 Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,*

Ædificare, &c. Ordo est: si quis homo barbatus, & prove-
 stior ætate delectetur juyen-
 dis plauistro muribus, &c. illū
 certè amentia exagitet.

Planstello. Exiguo plauistro.

Adungere mures. Equorum
 saltar.

Amentia verset. Illum agi-
 tet stultitia; insanus babeatur
 profectò.

Si puerilius, &c. Si ratio e-
 vincat esse amorem aliquid
 magis puerile, quàm has pue-
 rorum occupationes, nempe
 casas ædificare, &c. nec dif-
 ferre quidquam, utrum ludum
 aliquem, qualem prius memo-
 ravi, ludas trimus, id est, tres
 annos natus, an piores captus
 turpi amore; id, inquam, si
 ratio tibi ostendat; quero num
 idem sis facturus, quod olim
 Polemon, postquam insanum
 ejusmodi amorem deposuit: an
 relicurus sis, itidem, ut ille,

morbi, id est amoris, insignia;
 nempe tænias, focalia, &c.
 Certè vereor, ut facias.

Polemon. Discipulus Xeno-
 cratis; cui cùm lasciviam, &
 insanos amores, aliquândo ma-
 gister exprobrasset, sic erubuit,
 sic mutatus est, ut ipsi postea
 Xenocrati successerit, & Phi-
 losophiâ Athenis docuerit, ter-
 tius a Platone.

Fasciolas. Fascias aliquan-
 do appellabant involucra cru-
 rum, & femorum; quæ jam ti-
 bialia, & femoralia dicuntur.

Cubital. Cubitorū, seu bra-
 chiorum ornamentum, seri-
 cum, aureum, &c.

Focalia. Colli ornamenta,
 & faucium, &c.

Ut. Quemadmodum.

Furtim, &c. Polemon flori-
 bus coronatus, & ebrius in Xe-
 nocratis scholam ingressus est,
 qui tum fortè de temperantia
 differebat: hujus oratione pau-
 latim

Postquam est impransus correptus voce magistri.

Porrigit irato puero cum poma, recusat:

Sume Catelle; negat; si non des; optat. Amator

Exclusus qui distat? agit ubi secum, eat, an non,

Quod rediturus erat non arcessitus? & haret

Invisis foribus? Nec nunc, cum me vocet ultro,

Accedam? an potius mediter finire dolores?

Exclussit: revocat: redeam? non, si obsecret. Ecce

Servus non paulò sapientior: O here, quæ res

Nec modum habet, neque consilium, ratione, modoque

Tractari non vult. In amore hæc sunt mala: bellum;

Pax rursus. Hæc si quis tempestatis propè ritu

Mobilia, & cæca fluitantia sorte, laboret

Reddere certa sibi; nihilo plus explicet, ac se

Insanire paret certa ratione, modoque.

Quid, cum Picens excerpens semina pomis

latiam victus adolescens, cœpit
sibi coronas furtim detrahere,
&c.

Impransus. Sobrii.

*Porrigit, &c. Docet, insanire
amatores, puerorum in morè.*

Catelle. Canicule: vox blandi-

Exclusus. Foribus meretricis.

*Qui distat, &c. An non isti
puero similis est? Cum agit se-
cum, id est, deliberat, an eat ad
illam, an non eat, quò, id est,
cujus in domum profectò re-
diturus fuisset, si non fuisset ac-
cessitus: at quia accessitus est,
heret in ipso limine, dubius an
ingrediatur. Hic locus est ex-
pressus ex Eunucho Terentianâ
Comœdiâ, quam vide in Terē-*

tio expurgato, quem nuper in
lucem edidimus.

*Nec nunc. Egone, (inquit
Phædria Terentianus, Eunu-
chi Act. I. Scen. I.) non acce-
dam ad Thaidè? ne nunc qui-
dem cum me ultro accersit?*

*Dolores. Quos ex ejus con-
tumeliis patior.*

Redeam. An redibo.

Si. Et si.

*Ecce, &c. Phædriam alloqui-
tur Parmeno, servus hero sa-
nior.*

*Cæca, &c. Incerto casu con-
tingentia.*

*Nihilo plus, &c. Non plus
proficiet, quàm si cum ratione
stultus esse velit.*

*Quid, &c. Loquitur Sterti-
lius, Dd 4 Gauz*

Gaudes, si cameram percussisti fortè, penes te es?

Quid? cum balba feris annofo verba palato,

Ædificante casas qui sanior? Adde cruorem.

Stultitia, atque ignem gladio scrutare. Modò, inquam,

Hellade percussa, Marius cum præcipitat se,

Cerritus fuit? an commota crimine mentis

Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem;

Ex more imponens cognata vocabula rebus?

Libertinus erat, qui circum compita siccus

Cum Picenis, &c. Pomorum semina, è pomis educta, ejaculantes primoribus digitis, si triclinii cameram, id est, fornicem, seu lacunar attigissent, benè de suis amoribus augurabantur; sin contrà, malè.

Penes te es? Elne mentis còpos?

Picenis. Picenus ager est in Italia, ad oram maris Adriatici, pomis bonis abundans.

Percussisti. Percussisti.

Cum balba, &c. Cum tu senex, ut mulieris gratià captes, instar pueri balbutiente voce blanditias loqueris, & verbis tremulis palatum tuum verberas: quo pacto sanior es puero casulas ædificante?

Cruorem. Crudelitatem.

Stultitia. Insano amori.

Ignem gladio, &c. Malum malo cumula. Proverbiū Græcum est; *Ignem gladio ne fodire*, seu verberato: id est, malum malo ne adde: hominem

jam furentem ne stimula.

Modò. Nuper.

Hellade, &c. Marius, Hellade (a qua spernebatur) interfecta, cum se præcipitem è saxo dedit, nonne insanus fuit?

Cerritus. Pro, *Cerrerus*, id est, percussus à Cerere, quæ hominibus insaniam immittere credebatur

An commota, &c. An negabis eum insanum esse, & sceleratum tamen vocabis ex more hominum, qui rebus duris, & gravioribus molliora imponunt nomina? Tamen sceleris nomen est cognatum, id est, simile, nomini insani, idemq; significat; Qui enim sceleratus est apud Stoicos, idem est insanus.

Libertinus, &c. Quidam libertinus senex, manè siccus, id est, jejunos, obibat compita, (in quibus Deos Penates constitui, & coli jussierat Augustus) lautis seu ablutis aquâ manibus, ut eas puras ad Deos tenderet;

*Lautis manè senex manibus currebat, & unum
 (Quid tam magnum? addens) unum me surripite morti.
 Dis etenim facile est, orabat: sanus utrisque
 Auribus, atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
 Exciperet dominus, cum venderet. Hos quoque vulgus
 Chryssippi ponit fecunda in gente Meneni.
 Jupiter, ingentes qui das, adimisque dolores,
 Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
 Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
 Manè die, quo tu indicis jejunia, nudus
 In Tyberi stabit. Casus, medicusve levabit
 Ægrum ex precipiti: mater delira necabit*

deret; & orabat hoc: o Dii, unum me ex omnibus civibus morti surripite, addens; quid tam magnum, quid est in ea re tam operosum vobis, o superi? tantillam rem mihi non negabitis. Ille sanus erat auribus, & oculis; mente non item; ac si servus iterum è libertino factus fuisset, venditusque, debuisset dominus excipere caput, id est, emptorem admonere, illum cætero corpore sanum esse, præterquam capite, & mente. Superstitiosos irridet Stertinius, isto exemplo.

Nisi litigiosus. Nisi dominus lites amaret, litem intendi sibi vellet. Venditor enim debebat vicia omnia rei venditæ, præsertim mancipiorum, emptoribus aperire; ni fecisset, multabatur, & in eum erat actio.

Hos. Superstitiosos.

Vulgus Chryssippi. Stoici.

Meneni. Meneniorum gens, seu familia, fuit apud Romanos fecunda, & numerosa: in ea quidam olim laboraverant insaniam, & ipsa vox Menenii, similis est atque affinis voci Græcæ, quæ insanum significat.

Dolores. Morbos.

Cubantis. Lecto affixi, & ægrotantis.

Quartana. Febris quarto quoque die recurrens.

Quo tu, &c. Quo Magistratus, vel Sacerdotes, jejunium imperabunt aliquod tuo nomine. Jejunii publicè indictis, & denunciatis placare Deos moris erat; ac festos dies celebrare

Nudus, &c. A me in Tyberim mergetur leviter: vel, in ripa nudus constituetur.

Levavit, &c. Si puerum è lubrico, & difficili morbo recreaverit,

*In gelida fixum ripa: febrimque reducet,
Quone malo mentem concussa? timore Deorum:
Hæc mihi Stertinius, sapientium octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.*

*Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.*

Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:

Quâ me stultitiâ (quoniam non est genus unum)

Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.

Quid? caput abscissum demens cum portat Agave

Genati infelicis, sibi tum furiosa videtur?

Stultum me fateor (liceat concedere veris)

Atque etiam insanum: tantum hoc ediffere, quo me

Quone. Nam quo.

*Timore Deorum. Superstitio-
ne; quæ oritur è nimio metu
Numinis.*

Mihi. Damasippo.

*Octavus. Septem vulgò nu-
merantur Græciæ Sapientes.*

*Arma, &c. Argumēta, qui-
bas ulcisceretur, si quis me stul-
tum compellaret.*

*Totidem. Eadem verba ex
me audiet.*

*Pendentia. Discet respicere
manticæ partem, pendentem
sibi à tergo quam ignorat, quâ
non intuetur. Fingebat Æso-
pus homini cuique impositam
humeris pendere manticam, in
cujus anteriori parte essent
aliena vitia, in posteriori sua,
& propria: quo fiebat, ut alic-
ui nobis vitia semper ob ocu-
los essent, nostra vero ignora-*

ignoro.

*Stoice. O Damatippe, inquit
Horatius.*

*Post damnum, &c. Siquidem
jacturam fortunarum tuarum,
& naufragium fecisti, hoc à
Superis benè tibi precor, ut jâ
in vendendo sis fortunatior, &
plurisquàm omnes alii, merces
tuas vendas, lucri plus facias,
Vide versum hujus Sat. 20.*

*Quid, &c. Sententia est,
ideòne sanus es, quòd tibi sa-
nus videris? sibi videbatur A-
gave sana, cum maximè fure-
ret.*

*Agave. Pêthei mater, Cad-
mi filia, immisso sibi furore à
Baccho, quem Pentheus lase-
rat, filii caput amputavit, rata
se aprum, vel taurum discerpe-
re. Ovid. 3. Met.*

*Concedere veris. Quod verû
est fateri, loquitur Horatius.*

Ego.

*Ægrotare putes animi vitio; Accipe: Primum
 Ædificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis: & idem
 Corpore majorem rides Turbonis in armis
 Spiritum, & incessum: quâ ridiculus minùs illo,
 An quodcumq; facit Mecænas, te quoque verum est;
 Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
 Absentis rana pullis vituli pede pressis,
 Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
 Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
 Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset;
 Major dimidio. Num tanto? cum magis, atque
 Se magis inflaret: non, si te ruperis, inquit,
 Par eris, hac à te non multum abludit imago.
 Adde poemata nunc: hoc est, oleum adde camino,
 Quæ si quis sanus fecit, sanus facis, & tu.
 Non dico horrēdam rabiem. Jam desine: Cultum*

Longos. Proceros, id est, nobiles, divites, magnos, tu exiguus, &c.

Ab imo. A capite ad calcem.

Et idem. Tu idem tamen rides spiritum, id est, audaciam, & vanitatem, atque incessum Turbonis armati, majorem corpore: rides Turbonem gladiatorem ingētes animos angusto iam corpore versantem.

Verum est. Æquum est, par est. Subaudi, facere, te qui tanto es illi dissimilis, & tanto inferior, & impar ad certandum cum eo.

Cognatos. Pullos alios unā

secum natos, ex eadem ortos matre.

Quantane. Istud ne abundat. Rogare cœpit rana mater, quanta fuisset illa bellua.

Major dimidio. Respondet pullus.

Tanto. Tanto major.

Ruperis. Inflando te disrumpas.

Abludit. Abhorret, discrepat.

Oleum camino. Majorem insaniam minoribus aliis.

Rabiem. Iracundiam furori similem.

Desine. Horatius Damasippum alloquitur.

Cultum. Victum, vestitum, ornatum corporis.

Majorem censu: Teneas Damasippe tuis te:

O major tandem parcas insane minori.

Censu. Divitiis, re:

O major. O Damasippe, qui

Teneas. In tuis te vitiis con-
sine, mea ne attinge.

me stultior es, ignosce mihi
minus stulto.

S A T Y R A IV.

A Catio quodam Epicureo Philosopho accipit
Horatius lepida præcepta de ferculis, & re
culinaria. In quo Epicureos jam ridet, ut
priori Satyra Stoicos.

U Nde, & quò Catius? non est mihi tempus *aventi*
Ponere signa novis præceptis: qualia vincunt
Pythagoram, Anytique reum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
Interpellarim. Sed des veniam bonus, oro.

Unde, &c. Subaudi, venit.
Horatius fingit se illi occurre-
re de improvviso.

Non est, &c. Non vacat mi-
hi respondere nunc tibi: aveo
enim, id est, cupio, & in co-
torus sum, ut certis notis, &
signis adhibitis, sive litteris in
charta, sive imaginibus, &
idæis in animo, mandem me-
moriæ præcepta nova, id est,
recens ab magistro mihi tra-
dita, quæ tam insignia sunt, ut
Pythagoræ præcepta faciliè su-
perent, &c.

Pythagoram. Fuit Pythago-
ras ex insula Samo: in Italiam

venit imperante Numa, Philo-
sophus præstantissimus, de quo
hæc Ovid. 15. Met. *Mente Deos*
adiit, & quæ natura negavit
usibus humanis, oculis ea pe-
ctoris hausit. Agit Horatius de
eodem lib. 1. Od. ode 23.

Anyti reum. Socratem, qui
reus factus est, id est, accusatus
ab Anyto Atheniensi divite.

Platona. Philosophorū lon-
gè sapientissimum, cujus ex-
tant scripta egregia.

Peccatum, &c. Peccavi, in-
quit Horatius.

Lævo. Non opportuno.

*Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
Sive est natura hoc, sive artis, mirus utroque.*

*Quin id erat cura, quo pacto cuncta tenerem,
Utpote res tenues, tenui sermone peractas:
Ede hominis nomen: simul an Romanus, an hospes
Ipsa memor praecepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere. Namque marem cohibent callosa vitellum
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris,
Dulcior. Irriguo nihil est elutius horto.*

Quod si, &c. Quod si quid ex his praeceptis, quæ jam animo cupis consignare, tibi excidat, elabaturque, illud postea in mentem tibi revocabis, seu quod tibi est natura facilis, & docilis ad recordandum, sive hoc tibi ars dedit: in quo utroque, id est, ingenio, & arte, mirus es, & egregiè peritus.

Quin. Atqui hoc ipsum agebam, in eo eram cum mihi occurrissi, mecum id agitabam, quomodo retinere memoriâ possem omnia illa praecepta.

Tenues. Subtiles.

Peractas. Disputatas.

Ede. Narra.

Hominis. Tui illius Magistri, à quo hæc præclara praecepta didicisti.

Hospes. Externus, non Romanus.

Facies. Forma, figura: ab ovis incipit, à quibus Romani

cœnam ordiebantur.

Rotundis. Quam ova rotundæ formæ.

Ponere. Mensæ apponere.

Namque, &c. Ova, inquit, oblonga sunt magis callosa, id est, habent albumen spissius, & densius; tum vitellum marem continent, id est, semina pulli masculi.

Suburbano Qui crevit in paludibus, & hortis propè urbem positus.

Irriguo. Nihil est magis insipidum, & saporis languidioris, quam olus quod nascitur in horto, in quo plantæ non nisi crebra irrigatione crescunt.

Elutius. Flaccidius, insulsius. Metaphorâ ducitur à coloribus qui vivi sunt, cum probe sunt saturi, & plerique languent, cum leviter tincti, & diluti.

*Si vespertinus subito te oppresserit hospes;
 Ne gallina malum responset dura palato;
 Doctus eris vivam mixto mersare Falerno:
 Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
 Natura est: aliis malè creditur. Ille salubres
 Æstates peraget, qui nigris prandia moris
 Finiet, ante gravem qua legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
 Mendosè: quoniam vacuis committere venis
 Nil nisi lene decet. Leni præcordia mulso
 Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
 Mitulus, & viles pellent obstantia concha.
 Et lapathi brevis herba, sed alto non sine Coo:
 Lubrica nascentes implent conchyliæ Luna.*

Te oppresserit. Tibi imparato supervenerit.

Malum. Adverbium est, pro malè, incommodè.

Responset. Resistat, obluſtetur; ob duritiem agrè dentibus conficiatur.

Doctus eris. Doceo te jam, & memineris hanc mergere vino aquâ temperato.

Optima. Salubris, & innoxia, aliis velci periculosum est.

Gravem. Meridianum, manè decerptis ex arbore.

Forti. Aultero, asperioris saporis: ejus austeritatem melle temperabant, idque promulſidem vocabant, sive mulsum: eo ita réperato utebatur principio mensæ Aufidius, quod Catius ideo damnat, quia Falernum austerius est, etiam

admixto melle; itaque vinò molliore utendum esse præcipit, ad mulsum faciendum, quia vacuo stomacho nihil nisi lene committendum.

Mendosè. Pravè, perperam.

Leni mulso. Vino leni cum melle mixto. Mulsum est vinum melli admixtum.

Morabitur. Tardius, ægrius se exonerabit.

Mitulus. Pisciculus è concharum, seu ostreorum genere.

Obstantia. Fæces malè constipatas; excrementa duriora.

Lapathus. Vocatur etiâ rumex, brevibus, & acutis foliis.

Coo. Vino Græco, ex insula Co, ad Cariam Asiæ minoris provinciam positâ, Apellis, & Hippocratis patriâ.

Lubrica, &c. Conchyliis, id est,

Ad non omne mare est generosa fertile testa.

Murice Bajano melior Lucrina Peloris:

Ostrea Circaïs, Miseno oriantur Echini,

Pectinibus patulis jactat se melle Tarentum.

Nec sibi canarum quicvis temerè arroget artem,

Non prius exactâ tenui ratione saporum:

Nec satis est cara pisces auertere mensâ,

Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis,

est, pisces inclusi conchis, im-
plentur, & augentur crescente
luna. Lubrica vocat, quia cient
alvum, & laxant.

Generosa testa. Concharum
insignium, quantum putamina
imitantur testæ duritiem.

Murex, Peloris. Pisciculi ex
ostreorum genere. Bajanus si-
nus est propè Bajas in Campa-
nia: Lucrinus verò propè Puteo-
los in eadem Campania.

Circaïs. Circei, sive Circeji,
urbs Volscorū fuit ubi est serē
Civita vecchia. Propè hanc ur-
bē est promotoriū Circejum,
nunc dictum *Monte Circella.*

Miseno. Misenus est Promō-
torium Campaniæ in Italia nō
procul à Cumis, nomen habens
à Miseno Ænææ tubicine illic
sepulto, Virgil. 6. Æneid.

Echini. Pisces: Vide Od. 5.
Epodon.

Pectinibus. Pectines pisces
testis, sive conchis duabus in-
cluduntur striatis, & spissis,
quæ superiori parte strictiores,

inde in orbem dilatantur, un-
de magno hiatus aperiuntur, &
paculi appellantur.

Tarentum. Urbs est Italiæ
in ea Calabriæ parte, quæ o-
lim Messapia dicebatur.

Nec sibi, &c. Nemo sibi ar-
rogare potest artem, & scien-
tiam cœnæ rectè struendæ, nisi
prius expederit saporum omniē
rationē, quæ valde subtilis est,
ac difficilis ad percipiendum.

Cara mensâ. Mensam intel-
lige in qua pisces in macello
venales proponuntur caro pre-
tio emendi. Non sufficit eme-
re pisces exquisitos, & è macel-
lo auferre, si quis ignarus sit,
quinam elixi, quinam assi me-
lius apponantur, suaviore sint.

Quibus est jus aptius. Elixos
significat, qui fermè aliquo
jure conduntur: assi, sine ullo
condimento, & jure appone-
bantur, & ut ait Nonius, sine
pigmento saporis alieni.

Et quibus, &c. Et quinam
sint pisces, qui si assi apponan-

Languidus in cubitum jam se conviva reponet.

Umbra, & iligna nutritus glande, rotundas

Curvet aper lances carnem vitantis inertem.

Nam Laurens malus est, ulvis, & arundine pinguis,

Vinea summittit capreas non semper edules.

Fecundi leporis sapiens sectabitur armos.

Piscibus, atque avibus, quæ natura, & foret ætas,

Ante meum nulli paruit quasita palatum.

Sunt, quorum ingenium nova tantum crustula promit,

Nequaquam satis in re una consumere curam:

Ut si quis solum hoc, malane sint vina, laboret;

Quali perfundat pisces securus olivo.

ur convivis, illi se in cubitum
aenu erigent, & ad edendum
inturgent licet jam languidi,
& saturi.

In cubitum. Convivæ in le-
tulis strati ad mensam accum-
bebant, corpore leviter in si-
nistri cubitum inclinato, dex-
tera cibum captantes. Vide Od.
22. lib. 1.

Umbra, &c. Censeo, ut ape-
r natus in umbria, & quercea
glande nutritus impleat lances
ejus hominis qui vitat, id est,
non amat carnem mollem,
pinguem, & inertem. Qui car-
nem amant non nimis sagina-
tam, & adipatam, illi vesan-
tur apris Umbris, &c.

Curvet. Totos apros appone-
bant; ita ut mirum non sit si
patinæ curvari, & rumpi tanto
pondere viderentur.

Laurens. Aper nutritus in

agro Laurenti, qui ager est in
Latia, propè Ostiam.

Ulvis. Ulva est herba pa-
lustris.

Summittit. Suppeditat.

Edules. Aptas ad edendum.

Sapiens. Cui palatum sapit.

Sectabitur. Amabit.

Armos. Humeros, tergum,
lumbos.

Natura. Nempe ad gustum,
& saporem idonea.

Ante, &c. Nulli ante me
fuit cognita.

Sunt. Sunt aliqui soliti suum
ingenium in eo tantum osten-
dere si novam aliquam placen-
tam, aut cibi genus inveniant:
ego naturam, ætatem, saporis
avium, & piscium exploravi,
&c.

In re una. In una cœna, &
opositorum parte.

Securus. Negligens.

Massica si celo supponas vina sereno:

Nocturnâ, si quid crassi est, tenuabitur aurâ,

Et decedet odor nervis inimicus: et illa

Integrum perdunt lino vitiatâ saporem.

Surrentina vaser qui miscet face Falerna

Vina, columbino limum benè colligit ovo:

Quatenus ima petit, volvens aliena Vitellus:

Testis marcentem squillis recreabis, & Afrâ

Potorem cochleâ, nam lactuca innatat acri

Post vinum stomacho, pernâ magis, ac magis hillis

Flagitat in morsus refici: quin omnia malit,

Tenuabitur. Defacabitur, rotunda.

expurgabitur.

Nervis inimicus. Amittent odorem graviorem, qui nervos offendit.

Lino vitiatâ. Si quis ea per colum, sive saccum lincum liquare tentet, ac transmittere; sic enim vim suam amittunt, vitiantur, & corrumpuntur.

Surrentina, &c. Qui callidè miscet cum fæce vini Falerni vina Surrentina, ea rectè purgabit, & limum secernet, immisso in cadum ovo columbino: quia vitellus ovi decidens in imum dolium, secum trahit aliena, id est, fæces. Est Surrentum urbs Italiæ in sinu Putreolano: Ejus. vina, ut odorem Falerni vini contraherent, in dolium suadebantur, in quo fuisset recens Falernum, & ubi tota fæx ejus adhuc esset.

Vitellus. Pars ovi flava, &

Marcentem. Saturum, & nauseantem.

Squillis. Squilla, piscis è câ-
corum genere.

Cochleâ. Ostreo quodam è
limacum genere.

Nam lactuca, &c. Non est utendum lactucis cum plenus est vino stomachus, quia tunc illæ in vino acido incoctæ, & indigestæ natant: magis utendum pernâ, &c.

Hillis. Lucanicis, bottellis, aliis id genus fartis, & gulæ irritamentis. Hilla, hillæ, sive Hilla, hillorum, intestinum est porcinum concisa carne factum.

Flagitat. Stomachus, vel conviva.

In morsus. Ad novos morsus novam orexin concipir.

Malit. Quàm exquisitos cibos.

Quaecunque immundis fervent allata popinis

Et opera pretium duplicis pernoscere juris

Naturam: Simplex è dulci constat olivo,

Quod pingui miscere mero, muriâque decebit,

Non alia quàm qua Byzantia putruitorca.

Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,

Corycioque croco sparsum sletit, insuper addes

Pressa Venafrana quod bacca remisit oliva.

Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:

Nam facie praestant. Venucula convenit ollis.

Rectius Albanam fumo duraveris uvam.

Hanc ego cum malis, ego facem primus, & halec,

Primus & inveni piper album, cum sale nigro

Incretum, puris circumposuisse catillis.

Quaecunque. Puta farcimina, condituras, tuceta.

Juris. Condimentis, embammatis.

Simplex. Non mixtum jus, & unum, ex olivo constat tantum: si merum, aut muriam oleo admisceas, fiet compositum jus, multò verò magis si addideris herbas, &c.

Non alia. Non quavis muriâ, sed eâ tantum, in quaorca ad Byzantium capta (est ingens piscis) putruit, diu macerata est.

Inferbuit. Igni impositum ebullit.

Corycio. Croco advecto à Coryco monte Ciliciæ.

Sletit. Quievit, bullire, ac fervere desistit, vel concrevit.

Quod Oleum Venafranum.

Tiburtia. In agro Tiburtiâno.

Facie. Formâ, & pulchritudine.

Venucula. Venucula est uvæ quoddam genus; in ollas abditur, melius & servatur: albana rectius duratur ad fumum: hanc ego extiti primus, qui pomis junctam in mundis patinulis circa lances alias, in mensa posuerim: nec non facem, & vino Coo scilicet, (quod postea innuit) cum halece: est halec muria quoddam genus, vel liquamen confectum è pisciculorum intestinis; item piper album cum nigro sale incretum, id est, permixtum cum sale, & purgatum incerniculo.

Ollis. Vitreis in ollis racemi sæpè servantur & florem suum, coloremque diu retinent. Potest ita etiam exponi: venucula,

con-

*Immane est vitium, dare millia terna macello;
 Angustoque vagos pisces urgere catino.
 Magna movent stomacho fastidia; seu puer unctis
 Tractat vit calicem manibus, dum furta ligurit:
 Sive gravis veteri cratera limus adhaesit.
 Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
 Consistit sumptus: neglectis, flagitium ingens.
 Tene lapides varios lutulentâ radere palmâ,
 Et Tyrias dare circum illota toralia vestes:*

convenit faciendis condimen-
 tis; quibus ollæ, & cibi in ollis,
 patinisque condiuntur.

Immane. Commēdat artem;
 & ordinem in cœna.

Dare millia, &c. Tribus mil-
 libus sestertiūm, hoc est, libris
 300. emere pisces è macello,
 & eos urgere, id est, stipare, &
 alios aliis aggerere in angusto
 catino.

Vagos. Vel est epithetū com-
 mune piscium, vel significat
 temerè disiectos, ac sine lege;
 & ordine in patina positos.

Movement. Hæc magnum mo-
 vent fastidium, si quis servus
 pinguibus digitis calicem at-
 trectavit, dum opsonia; & cō-
 dimenta furtim degustat, ac
 lambit: si limus non est deter-
 sus è veteri cratera. Dicitur
 cratera crateræ; & crater cra-
 teris.

Vilibus, &c. Quàm exiguo
 parari sumptu possunt scopæ,
 mappæ, scobis, &c. quæ tamē

sine flagitio negligi non pos-
 sunt?

Mappis. Mappæ propriè lin-
 tea erant, quibus tergebantur
 manus: mantilia verò, lintea,
 quibus mensa internebatur.

Scobe. Scobis significat ra-
 menta, seu partes exiguas ligni,
 quæ ferrâ, vel limâ eraduntur:
 iis pavimenta è marmore, &
 variis lapidibus strata operie-
 bantur ante cœnam, ut vinum
 aut aquam à convivis, aut mi-
 nistris, ut sit, humi jactam cō-
 biberent.

Tene. Non te pudeat pavimē-
 rum è varii coloris marmore
 stratum, lutulentæ palmæ ra-
 mo verrere? Palmæ ramos pro
 scopis adhibebant ad verrendū.

Et Tyrias, &c. Et toralia il-
 lota circumdare vestibus Ty-
 riis. In lectulis, quibus ad mē-
 sam accumbebant, erant tora-
 lia, & vestes: toralia vocaban-
 tur illi panni viliores quibus

*Oblitum quanto curam, sumptumque minorem.
 Hæc habeant, tantò reprimi justius illis,
 Quæ nisi divitibus nequeunt contingere mensis?
 Docte Cati, per amicitiam, divosque rogatus,
 Ducere me auditum. Perges quocumque memento.
 Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta:
 Non tamen interpres tantundem juveris, adde
 Vultum, habitumque hominis: quem tu vidisse beatus
 Non magni pendis, quia contigit. At mihi cura
 Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
 Atque haurire queam vitæ præcepta beata.*

quotidie lectus sternebatur: vestes, quæ stragulæ dicebantur, erant panni elegantiores, quibus in solemnibus conviviis iidem sternebantur lecti, quæque totalibus imponebantur, & circumdabantur. Juber autem ipsa totalia, seu culcitrae esse mundas, & lotas.

Oblitum. Minimè istud cogitantem, quantò hæc minori sumptu fieri possunt, tantò justius reprehendi, quàm illa, id est, quàm si non adhibeas illa, quæ in divitum mensis adhiberi magno sumptu solent; quæque nemo à te desiderat.

Docte Cati. Loquitur jam Horatius.

Auditum. Ad audiendos illos tuos magistros. Supinū est.

Non tamen, &c. Non perinde mihi prodesse poteris explicando mihi illa memoriter interpretis more, ac si ego his auribus ab ipso audiam.

Adde. Tuo isti beneficio, & sermoni adde aliud beneficium majus, ut frui possim hominis vultu, &c.

Habitu. Oris, & corporis totius conformationem.

Contigit. Felici fato evenit tibi, ut eum videres, & audires.

Fontes. Illum ipsum inviscere, à quo, tanquam ex fonte, hæc manârunt præcepta.

S A T Y R A V.

Testamentorum captatores insectatur. Fingit
Tiresiam, hanc unam artem brevi ditescen-
di præcipere Vlyssi ad inferos olim dum ad-
huc viveret, ingresso, ut Homerus fusè nar-
rat lib. Odyss. II.

HOc quoque, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus, atque modis. Quid rides? jamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque Penates
Aspicere? à nulli quidquam mentite, vides, ut
Nudus, inopsque domum redeam te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. Atqui
Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Hoc quoque, &c. Ponitur jam
Tiresias vates Thebanus in cā-
pis Elysiis post mortē degens,
multa Vlyssi prædixisse: præter
illa igitur, quæ hæctenus mihi
dixi: i, hoc quoque responde, ò
Tiresia, quibus artibus fortu-
narum mearum jacturam sar-
cire poterō. Ithacam enim V-
lysses venerat amissa navium,
& sociorum parte optima, &
rerum omnium egenus.

Qui rides? Respondet Tire-
sias, Iocaris Vlysse.

Doloso. Legitur etiam, dolo-
se, in vocandi casu; Vlyssis e-
pichetum solenne est, ex co-
fensa fortè dictum à Tiresia,
quasi frustra eum Vlysses inter-

rogaret, qui utpote dolosus, &
valer satis multas ditescēdi ar-
tes per sese inventurus esset.

Ithacam. Insulam in Mari
Ionio, Vlyssis patriam.

Te vate. Ut mihi prædixeras.
Bis enim Tiresiam consulue-
rat Vlysses, & inferos adiērat,
semel quidem hortante Circe,
in ejus insula: iterum postquā
Ithacam est reversus.

Apotheca. Horreum, locu-
lus, cella.

Procis. Qui, cum nuptias Pe-
nelopes ambirent, ejus domum
exhauriebant.

Genus. Nobilitas.

Cum re. Cum opibus.

Alga. Herba maritima, quæ

*Quando pauperiem missis ambagibus horres;
Accipe qua ratione queas ditescere. Turdus,
Sive aliud privum dabitur tibi devolet illuc,
Res ubi magna nitet domino sene: dulcia poma,
Et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives.*

*Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.*

Utne tegam spurco Dama latus? haud ita Troja

in litus ejicitur. Pro re nullius pretii vulgò usurpatur.

Quando, &c. Omitte ambages, desine perplexè, & obscure loqui, video quid velis, horres paupertatem, &c.

Privum. Privatæ, & propriæ dapis.

Devolet. A te deferatur in domum locupletem alicujus senis, illi detur dono.

Honores. Flores, fructus.

Ante larem. Antequam eos Diis tuis laribus, sive domesticis offeras. Primitias frugum Diis consecrare, & apponere moris erat.

Sine gente. Sine majoribus, ignobilis. Gens pro familia sumitur sæpè.

Fugitivus. Qui olim servus fugitivus fuerit.

Comes exterior. Loco minus honorato, in ima viæ parte, ac declivi. Interior is dicebatur,

qui inter ædes, aut aliud quidpiam ejusmodi, quo ejus latus unum protegeretur, & comitem, ambulabat: ipse verò comes exterior appellabatur, sive dextrum latus occuparet, sive sinistrum. Si plura cupis, lege eruditum Sirmundum ad calcem Apollinaris Sidonii.

Ut ne, &c. Egone, inquit Vlysses alicui Damiæ, homini impuro, & fædo, tegam latus? illi sim comes? qui aliquem honoris causâ comitabantur, dicebantur illi latus tegere, vel claudere: Conites enim eam partem eundo tegebant, quæ magis erat exposita injuriæ, v.g. prope vici rivum: Dama nomen erat commune servis apud Romanos: hîc servum significat libertate donatum, qui locuples factus fuerit, &c. Quo tempore ad nomen Damiæ addebant prænomen, v.g. Marcus

*Me gessi, certans semper melioribus. Ergo.
 Pauper eris fortem hoc animum tolerare jubebo.
 Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
 Divitias, arisque ruam, dic augur acervos.
 Dixi equidem, & dico. Captes astutus ubique
 Testamenta senum, neu, si vaser unus, & alter
 Insidiatorem praroso fugerit hamo;
 Aut spem deponas, aut artem illus sus omittas.
 Magna minorve foro si res certabitur olim,
 Vivet uter locuples sine gnatis, improbus ultro
 Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
 Defensor, famâ civem, causâque priorem
 Sperne, domi si gnatus erit, facundave conjux.*

Quintæ, puta, aut Publi (gaudent prænominē molles

cus Dama. Vide Persium Sat. 5.

Melioribus. Nobilioribus.

Ergo, &c. Loquitur Tiresias.

Fortem, &c. Loquitur Vlysses, Patiar, pauper ero.

Animum. Mcum.

Tu protinus. Tu præterea tamen dic mihi aliquam aliam artem, qua eruam, & extundâ acervos pecuniæ. Redit ad propositum metu paupertatis, quâ videbatur velle perpeti.

Captes. Captat testamentum, qui alicui blanditur, & muneribus, obsequiis, insidiatur, ut ab eo heres scribatur in testamento. Illi homines apud Romanos vocabantur Hæredipetræ; ac senes divites, & filiis orbos maximè sectabantur.

Praroso, &c. Ut piscis, qui arrosâ elcâ elabitur piscatori.

Illus sus. Semel deceptus.

Magna. Ordo, & sententia est. Si res, id est, lis aliqua, seu magni, seu levis momenti, disceptabitur in foro aliquando, esto illius defensor, quî è duobus locupletibus vivet sine filiiis, quamvis sit improbus, licet ultro, & nullâ injuriâ la cessitus adversarium meliorē, id est, æquiori causa, & jure utentem, in jus vocet: sperne illum cui filius est, &c. Alteri blandire verbis lenibus, dic illi. O Quintæ, v. g. aut Publi, nam prænominā gratius audiuntur quàm ipsa nomina, ego non utilitatis meæ causâ tibi sum amicus, sed tuæ virtutis studio, & admiratione, &c.

Prænominē. Romanis Civibus erant vulgò tria nomina:

Auricula) tibi me virtus tua fecit amicum:
 Jus anceps novis causas defendere possum:
 Eripiet quicvis oculos citius mihi, quam te
 Contemptum cassa nuce pauperet. Hac mea cura est,
 Ne quid tu perdas, neu sis jocus. Ire domum, atque
 Pelliculam curare jube. Sis cognitor ipse:
 Persa, atque obdura: rubra canicula findet
 Infantes statuas, seu pingui textus omaso
 Furius hyernas cana nive conspuet Alpes.
 Nonne vides, aliquis cubito stantem prope tangens
 Inquiet, ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
 Plures annabunt thynni, & ectaria crescent:

Prænomen, ut *Marcus*, *Quintus*, &c. Quod singulos a singulis distinguebat; *nomen*, ut *Tullius*, quod familias alias ab aliis secernebat: *cognomen*, quod certos quosdam ex eadē familia notabat, ut *Cicero*.

Anceps. Controversum, ac varium.

Cassa, &c. Quam tibi vel minimam rem eripiat, te fraudet vniola nuce, *Cassa* nux, est inanis, vacua, à verbo careo.

Jocus. Ne sis ludibrio tuis adversariis.

Ire domum. Verba *Tiresiæ*.

Pelliculam. Corpus, valetudinem. Rega illum, ut otiosus sit, domi se contineat, tua fide, ac diligentia fretus.

Cognitori. Actor, & procurator: litem ejus expende, instrue.

Rubra. Ardens, ignea.

Findet. Dicuntur æra, & lapides calore nimio, aut frigore findi, & dissilire.

Infantes. Mutas.

Seu, &c. Sive hyems sit, cum Furius Poëta suo abdomine celebri, conspuet cana nive Alpes, id est, describit Alpes nive conspersas. Carpit obiter hic Horatius illam Furii locutionem, & stylum ampullatum.

Tentus. Dilectus.

Omaso. Adipe, id est, homo obesus, *Omasum* est pingue intestinum.

Nonne vides. Verba sunt allicijus alloquentis senem orbem, & illi captatorem Vlysssem commendantis.

Stantem. Orbem senem.

Ut acer. Quam sit Vlysses strenuus, diligens.

Plures, &c. Ita plures senes allicies, & illi ut pisces ad pisc-

*Si cui praterea validus malè filius in re
 Præclara sublatuſ aletur, ne manifeſtum
 Cœlibiſ obſequium nudet te; leniter in ſpem
 Accede officiôſuſ, ut & ſcribare ſecunduſ
 Hæreſ: & ſi quiſ caſuſ puerum egerit Orco,
 In vacuum veniaſ; Perraro hæc alea failit.
 Qui teſtamentum tradet tibi cumque legendum,
 Abnuere, & tabulaſ à te removere memento:
 Sic tamen, ut limiſ rapias, quid prima ſecundo
 Cera velit verſu: ſoluſ, multiſne coheres,
 Veloci percurre oculo. Plerumque recoctuſ*

catorem accedent, capientur,
 & à te in cetaria (loca ſunt piſ-
 cibuſ ſervandis apta) conji-
 cientur.

Thyæni. Piſceſ grandiores,
 & nobiliores.

Malè validuſ. Æger, & pa-
 rùm firmuſ.

In re præclara. In domo lo-
 cuplete: in multiſ opibuſ.

Sublatuſ. Educatuſ.

Ne, &c. Ne tuæ inſidiæ de-
 prehendantur, ſi nulloſ alioſ,
 quàm cœlibeſ, id eſt, uxore
 carenteſ, captareſ.

Nudet. Prodat, detegat.

In ſpem, &c. Tacito quaſi
 pede, & cautè illum demereri
 ſtude, ea ſpe ſcilicet, ut aut ſe-
 cunduſ ab ejuſ filio hæreſ ſcri-
 baris in ejuſ teſtamento, illi
 ſubſtituaris, aut ſi quo caſu
 fuerit extinctuſ puer, tu in va-
 cuum hæreditare primuſ jam,
 & ſoluſ hæreſ ſuccedaſ.

Alea. Luduſ, captatio, frauſ.

Tabulaſ. Teſtamenti.

Limis. Oculiſ obliquiſ in-
 ſpicias, quid in prima tabula
 teſtamenti ſcriptuſ ſit, an tu
 in ſecunda linea ſiſ hæreſ ſcri-
 ptuſ, & filio coheredeſ addituſ.

Quid velit. Quid præferat,
 quid contineat.

Prima cera. Initium tabulæ
 ceræ obductæ, in ejuſmodi e-
 nim tabuliſ ſcribebant. Sic pri-
 muſ vicuſ dicitur pro initio, &
 capite viæ; vel prima tabula,
 & pagina.

Verſu. Lineâ.

Plerumque recoctuſ, &c. Lo-
 cuſ obſcurior; ſic explana. Ac-
 cidit enim aliquando, ut ſcri-
 ba recoctuſ, id eſt, veterator,
 & calliduſ, ex Quinquæ viro,
 id eſt, qui olim Quinquævir
 fuerit, deludat, ac fruſtreſ
 ſuum captatoreſ, ut vulpeſ
 Æſopica deluſit corvum, cui

*Scriba ex quinque viro corvum deludet hiantem;
Captatorque dabit risus Nascia Corano.*

Num furis? an prudens ludis me, obscura canenda?

O Laërtiade, quidquid dicam, aut erit, aut non;

Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.

Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, eade.

Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto

Demissum genus Æneâ, tellure, marique

Magnus erit; forti nubet procera Corano

Filia Nascia, metuentis reddere soldum

Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque

Ut legat, orabit: multum Nascia negatas

Accipiet tandem, & tacitus leget, invenietque

caseum frustra hianti, surripuit; ita Nascia deludetur à Corano sepe, quem captabat, illique jocos dabit.

Scriba. Qui acta publica, Magistratuum edicta, senatus-consulta, scribit.

Quinque viro. Erant Quinqueviri certi homines publicè delecti ad aliquod munus publicum levioris momenti administrandum, maximè in municipiis.

Furis. Furore divino afflatus, & numine loqueris: verba sunt Vlykis.

Prudens. Sciens, ac volens.

Aut erit, &c. Si quid ajo, erit: si quid nego, non erit. Nonnulli hæc joco dicta esse volunt.

Juvenis, &c. Augustus Parthis metuendus, Augusti famâ

perculsi Parthi signa militaria, quæ Crasso eripuerant, Romanum reversere, anno Romæ cōditæ 734. Vide Indicē Chronologicum Odis præfixum.

Forti, &c. Narrat quo pacto Nasicam captatorem Coranus decepturus sit. Nascia hæreditatis locupletis obtinendæ spe filiam suam Corano nuptui dabit, metuens, id est, nolens reddere soldum, id est, solidû, seu æs alienum, quod debebat, fortè ipsi Corano, cui filiam suam nuptui dederat, sperans aut condonandum, & remittendum sibi æs alienum, aut magnas certè opes è testamento, & hæreditate Corani ad se venturas. Coranus moriturus hoc faciet; vocabit Nasicam, tabulas testamenti sui legendas illi dabit. Nascia se hæredem scri-

Nil sibi legatum, prater plorare, suisque.
Illud ad hac jubeo: mulier si forte dolosa,
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis, ut absens.
Me sene, quod dicam, factum est, anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit haeres,
Scilicet elabi si posset mortua: credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:
Neu desis opera, neve immoderatus abundes.
Difficilem, & morosum offendet garrulus. Ultro
Non etiam fileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.

scriptum esse non dubitans, re-
 fusabit legere, leget tandem,
 inveniet, alium heredem inti-
 tutum fuisse a Corano, nullam
 sui facta esse mentionem. Hoc
 Horatii tempore contigit. Ti-
 resias quasi divinans, illud
 ipsum pronunciare fingitur.

Solidum. Integrum aë alienū
 ita Cicero, pro Rab. solidum
 suum inquit, cuique solvatur.

Prater plorare. Græca locu-
 tio, qua plorare jubentur, qui
 miseri, qui decepti sunt.

Temperet. Regat, gubernet.

Thebis. In urbe Bæotix.

Ex testamento. Testamento
 caverat, ut sic ad rogam effe-
 retur.

Scilicet, &c. Opinor, illam
 anum, ideò iussisse, ut hæres
 suus molestus captator suum
 cadaver unctum oleo ferret ad

rogam: quo indicaret hominē
 sibi vivē molestissimum fuisse,
 ac velle saltem se mortuam el-
 li elabi, quæ viva ejus artes, &
 insidias effugere non potuerat.
 Athletæ corpus ungebant oleo,
 ut ab adversariis non tam faci-
 le capi possent, ut iis elaberent-
 tur. Tu esto cautior, fac ne tua
 diligentia desideretur, ac vide
 etiam ne nimio studio pecces.

Ultro. Non silere iussus: sine
 gravi causa.

Davus, &c. Davum illum
 imitare, qui dum suas in co-
 mœdia artes agit, timide, ac re-
 verenter cum hero loquitur.

Davus. Nomen vulgare ser-
 vi comici.

Obstipo. In alterum hume-
 rum inflexo; vel in terram
 prono.

Obsequio grassare, mone, si increbuit aura,
 Cantus uti veiet eorum caput: extrahe turbam
 Oppositis humeris, aurem substringe loquaci.
 Importunus amat laudari? donec obe jam
 Ad Calum manibus sublatis dixerit, urge: &
 Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 Cum te servitio longo, curaque levavit.
 Et certum vigilans, quarta sit partis Ulysses,
 Audieris haeres: ergo nunc Dama sodalis
 Nusquam est: unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
 Sparge subinde, & si paulum potes, illachrymare: est
 Gaudia prodentem vultum celare, sepulchrum
 Commissum arbitrio sine sordibus exstrue. Funnus
 Egregie factum laudet vicinia, si quis

Grassare. In animum, & benevolentiam irripe.

Increbuit aura. Ventus vehementior ingruit.

Substringe. Sustolle, & manu supposita quasi collige: sic vestis subtringi dicitur, quæ auollitur, & accingitur: sic auris apposita manu munitur, ne sonus effluat. Cum loquetur, aures arrige, accinge te ad audiendum.

Importunus. Intempestive, contra jus, fasque: vel, amat laudari usque ad importunitatem.

Obe. Suis laudum est.

Manibus sublatis. Præ gaudio.

Utrem. Hominem vanum, & laudibus fictis inflari docilem.

Levavit. Morte sua: tunc enim liberatus eris servilibus

illis obsequiis, quibus vivum captabas.

Et certum. Cum tu non per somnium, sed certo vigilans, audieris clarè hæc verba in testamento senis scripta: Ulysses heres sit quartæ partis meorum bonorum; tunc erumpes in hos fletus: Ergo perit Dama, &c.

Unde. Mihi parabo, ubi talem inveniam.

Sparge. Hæc verba identidè repete, & quasi sparge: vel flores in tumulum sparge.

Est. Licet, interest, juvat celare, & tegere vultum qui proderet, aperire posset, gaudia de senis morte suscepta.

Arbitrio. Tuæ curæ, & arbitrio commissum.

Sordibus. Avariis.

*Fortè cohæredum senior malè tussiet; huic tu
Dic, è parte tua, seu fundi, siue domus sit
Emptor, gaudentem nummo te addicere, sed me
Imperiosa trahis Proserpina. Vixit, valeque.*

Malè tussiet. Ita ut brevi delinitus hæredem te suum
moriturus esse judicetur. scribas, & quod illi dederis, ad
te cum fœnore redeat.

Huic tu, &c. Dic illi cohæ-
redi tuo siue sit emptor fundi,
id est, siue prædium aliquod
velit emere, siue domum, quæ
reperiatur in ea parte hæredi-
tatis, quæ tibi obigit, te gau-
dentem, te libenter hanc do-
mum, hunc fundum illi addi-
cere, id est, vendere, & dare
nummo, id est, vili pretio:
nempe ut hac liberalitate tua

Nummo. Sestertio, qui res-
pondet duobus assibus moretæ
Gallicæ: & quartæ parti Julii
Romani, pro vili quolibet pre-
tio hîc ponitur.

Trahit. Aliò me abripit, me
à te divellit Proserpina umbra-
rum domina; *imperiosa*, quæ
imperium in mortuos obui-
deat.

S A T Y R A VII.

Otii laudes, & vitæ rusticæ.

HOc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecti visinus jugis aqua fons,
Et paulum sylvæ super his foret. Auctius, atque
Dî melius fecêre, benè est. Nihil amplius oro,
Majâ nate, nisi ut propria hac mihi munera faxis,
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio, culpavè minorem:

Hoc erat, &c. Id unum opta-
veram, ut agellum exiguum
haberê, ubi foret hortus, fons,
& præterea sylvula.

Jugis. Perennis.

Dii melius. Plura his, &
meliora mihi quàm optabam,

Superi dederunt.

Majâ nate. Mercuri: Est e-
nim Mercurius Vatum Deus
præses, idemque divitiis, &
lucro præest.

Propria. Perpetua, & stabilia.

Rem. Opes.

*Si veneror stultus nihil horum: O si angulus illè
 Proximus accedat, qui nunc denormat agellum.
 O si urnam argenti fors qua mihi monstret: ut illi,
 Thesauro invento, qui mercenarius agrum
 Illum ipsum mercatus aravit; dives amico
 Hercule. Si quod adest, gratum juvat; hac prece te oro:
 Pingue pecus domino facias, & caterà, præter
 Ingenium: utque soles, custos mihi maximus adsis.
 Ergo ubi me in montes, & in arcem ex urbe removi,
 Quid prius illustrem Satyris, Musaque pedestri?
 Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
 Autumnusque gravis, Libitina quæstus acerba.*

Veneror. Venerabundus à est; delectat, si eo contentus
 Diis peto. sum, quod adest; quod possi-
 deo.

Horum. Quæ dicturus est,
 quæ avari, & cupidi optare so-
 lent; nempe: o utinam angulum
 hunc, & particulam fundi vi-
 cini possiderem, quæ agellum
 meum inæqualem reddit. Quæ
 impedit ne omnino; & ad nor-
 mam quadratus sit.

Fors. Fortuna felix. *Quæ,*
 Alicubi, aliqua in parte.

Ut illi. Ordo est. Ut illi mer-
 cenario, fortuna monstravit,
 qui postquam thesaurum inve-
 nislet in agro, ubi opus facie-
 bat, cum esset Mercenarius, il-
 lum ipsum agrum emit, & ad
 se jam pertinentem aravit, to-
 toque thesauro potitus est.

Hercule. Favere credebatur
 Hercules ejusmodi lucris in-
 speratis.

Si quo, &c. Si me juvat, id

Domino. Mihi.

Præter ingenium. Nam in-
 genium pingue, hebes, tardum
 significat.

Arcem. Rus meum in edito
 loco positum, ubi velut in arce
 ab urbanis curis tutus sum.

Quid, &c. Quid potius age-
 re me par est, quam scribere
 satyras, & eleborare in iis ver-
 sibus illustrandis, id est, polien-
 dis, & accuratè componendis;
 qui pedestri, & solutæ orationi
 similes sunt?

Plumbeus. Qui gravia cor-
 pora, tardos homines efficit:
 insalubris, gravis.

Libitina, &c. Quo tempore
 plurimum faciunt quæstum ii
 qui curant funera; qui à Libi-
 tina Dea funerum libitinarij
 di-

*Matutine pater, seu Jane libentinus audis,
Unde homines operum primos, vitæque labores
Instituunt (sic Dis placitum) tu carminis esto
Principium. Roma sponsorem me rapis: eja,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge:*

dicebantur, adde, quòd in Libitinæ templo mortuorum nomina referebantur in librū, & pro singulis nūmus pēdebatur.

Matutine pater, &c. O Jane, seu mavis appellari Matutinus, seu Janus. Cū Deos invocabāt, id cavebant in primis, ut eos variis appellarent, ac pluribus, si qua haberent, nominibus, incerti quodnā ipsis esset grātius. Janus autem vocabatur matutinus à Matuta Dea, quæ aurora est: vocabatur etiā Janus ab eundo, ut ait Tullius lib. 2. de nat. Deor. Janus enim nihil aliud erat quā sol, vel tempus: at nihil est celerius, & mobilius tempore, & pars præcipua temporis, seu diei est matutina. Eum utroque nomine appellat Horatius. Cur autem eum invocat? quia vitæ civilis, & urbanæ actiones omnes à primâ luce ad vesperam describere incipit: Janus autem diei dominus, & quasi præses colebatur, à cujus invocatione diem auspiciari solebant, imò, & cæteras preces ordiri, quasi qui aperiret, clauderetque uni-

versa; præterita, & præsentia moderaretur, ac videret.

Unde. A quo.

Carminis. Descriptionis urbanarū occupationum, & molestiarum.

Roma, &c. Cū Romæ sum, ò Jane, vocas me, & exire domo cogis, ut pro aliquo cive sim sponsor, id est, prima directio, cui tu præsidet, ò Jane, hæc est, rapior ab aliquo, & evocor, ut pro ipso spondeam, & fidejubeam, id est, promittā me ejus nomine, & meo, si desit, periculo, ac damno, soluturum certam pecuniæ, quam debet, summam. Fortasse etiā se à Jano rapi dicit, quia in foro, ubi erant sceneratores, & argentarii apud quos sponsores fidejubebant, visebatur statua Jani. Vide Sat. i.

Eja urge, &c. O Horati (Janus loqui fingitur) urge, & festina, ne quis te prior officio isto amicitia, & urbanitatis fungatur: cave ne quis te sit officiosior. Legunt aliqui, urges. Virges me, ò Jane, & stimulas, ne, &c.

Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalens

Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.

Postmodo, quod mihi obfit, clarè, certumque locuto;

Luctandum in turba. Facienda injuria tardis.

Quid vis insane, & quas res agis? improbus urget

Iratis precibus. Tu pulses omne, quod obstat,

Ad Mecœnatem memori si mente recurras.

Hoc juvat, & melli est, non mentiar. At simul atras

Ventum est Esquilias, aliena negotia centum

Per caput, & circa saliunt latus. Ante secundum

Radit terras. Vellicat, spo-
liat: est enim ventus frigidus,
& noxius.

Interiore gyro. Circulo bre-
viore. Dies enim in bruma sunt
brevissimi: & sol qui circa
terram, ut centrum, & metam
volvitur, propior est, ut appa-
ret, utque astronomi quidam
censent, terris hyeme, quàm
æstate: circuli verò quò sunt
interiores, hoc est, quò magis
ad centrum accedunt, eò sunt
breviores, & minores.

Ire. Ad spondēdū pro amico.

Postmodo, &c. postquam au-
te Prætorem spondendi pro a-
mico, & clarè, ac liquidò sum
locutus, nempe fidem meam
interponendo, & promittendo,
me ejus loco, si desit, soluturū,
(quod mihi obfit) id est, qua
in re magnum est mihi pericu-
lum, ne revera pro illo solvā:
ne ista mihi sponsio damnum
asserat: redeo domum, at

agrè, nam luctandum in
turba, tardiores impellendi
non sine convicio, & injuria.
Aliquis improbus, id est, im-
portunus, moræ impatiens, ac
injuriæ, me urget, ac prosequit-
ur iratis imprecationibus: quò
tantum properas, ò insane Ho-
rati, quid tibi vis? Tunc tam
protervè pulses atque impellas
quidquid obstat, modò ad tuum
illum Mecœnatem redeas pro-
perè, quem unum cogitas, unū
memori mente verlas? sanè
istæ preces jucundæ mihi sunt,
ac merum mel. Ironia.

Atras. Ob ignes bustorum,
quaribi erant plurima: in Es-
quiliis Mecœnas habitabat.

Ante, &c. Ordo est. O Quin-
cte Horati, inquit aliquis, me-
mineris, te oratum à Roscio
fuisse, ut sibi hodie adesses ad
Puteal ante horam ab sole or-
to secundar. Scribæ, inquit
alter aliquis, oraverunt te, ut

*Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
 De re communi scriba magna atque nova te
 Orabant hodie meminisses, Quinīte, reverti.
 Imprimat his, cura, Mecœnas signa tabellis.
 Dixeris experiar: si vis, potes, addit, & instat.
 Septimus octavo propior jam fugerit annus,
 Ex quo Mecœnas me cœpit habere suorum
 In numero: duntaxat ad hoc, quem tollere rhedâ
 Vellet, iter faciens. Et cui concedere nugas
 Hoc genus: hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?
 Matutina parum cautos jam frigora mordent,
 Et, qua rimosa benè deponuntur in aure.*

redires ab Esquiliis æturus
 cum ipsis de re communi, hoc
 est, spectante ad Scribarum
 collegium, è quorum numero
 erat etiam Horatius: alius:
 da operam, ut istas tabellas, &
 libellum supplicem obsignet
 Mecœnas; si dixero, conabor:
 adjicit ille, potes si vis, &
 me urget.

Adeſſes. Advocatus ad litem
 ejus, causam tuâ præsentia co-
 honestandam, aut testimonio
 confirmandam.

Puteal. Ea vox significat pu-
 tei operculum: erat locus sic
 dictus Romæ prope curiam, in
 quo defossa olim fuerat Atii
 Nævii Auguris cos, ac nova-
 cula, & impositū tegmen cum
 arula coronata, quam quia Scri-
 bonius Libo vel ornaverac vel
 instauraverat, Puteal Libonis
 appellatur alibi ab Horatio:

prope cum locum erant argen-
 tiorum mentæ, nec non Præ-
 toris tribunal, qui de causis ad
 eos spectantibus cognoscebat.

Tollere Rhedâ. In Rhedam
 suam admittere, ad iter collo-
 quo levandum.

Hoc genus. Ejusmodi: v. g.
 ut peteret à me, quota est hora?

Thrax, &c. An gladiator
 ille qui Gallina dicitur (no-
 men est proprium) quique
 Thracem, seu Retiarium agit,
 par est Syro, alteri gladiatori,
 qui est Mirmillo, &c. Retiarii
 appellabantur Thraces, quia
 parmas, & recurvos gladios
 gestabat more Thracum: Mir-
 millones verò Galli, quia Gal-
 licis armis erant induti. Vide
 Juvenal. Sat. 3.

Jam fugerit. Pœnè est è la-
 psus.

*Per totum hoc tempus, subjectior in diem, & horam
Invidia. Noster ludos spectaverat una,
Luserat in campo, Fortuna filius, omnes.
Frigidus à Rostris manat per compita rumor.*

*Quicumque obvius est, me consulit. O bone (nam te
Scire, Deos quoniam proprius contingis, oportet)
Num quid de Dacis audisti? nil equidem: ut tu
Semper eris derisor! at omnes Dii exagitant me,
Si quidquam. Quid? militibus promissa, Triquetra*

Subjectior. Magis in dies expolitus fui invidiæ.

Noster, &c. Sententia est: Omnes inter se de me immurmurant: noster iste Horatius, homo nostri loci, & ordinis, & nostri simillimus, nunc fortunæ filius, & beatulus, olim nobiscum unâ spectabat ludos omnes, plebi permixtus, & omnes ludos ludebat in campo Martio: subaudi, nunc nobilium est amicus, & plebē suam, nosque negligit. Vel: iste Horatius unâ cum Mecenatē ludos spectavit, unâ cum eo in campo lusit hoc, illo die: nā beatus est, qui summis viris utatur adeo familiariter. Ita invidi omnes.

Frigidus, &c. Si quis rumor frigidus, id est, parum auspiciatus, à rostris, & curia primum ortus, in compita, & populum spargitur. Rostra erant exhedrae quædam, & suggestus, unde populum alloqui magistratus,

& alii solebant: ejus alia qua pars lignea ad sex, vel octo pedes extans, atque eminens, confecta erat rostris navium Antiatum. Vide Livium lib. 6.

O bone. O amice, o mi Horati.

Deos. Augustum, Mecenatē.

Dacis. Daci, iidem qui Getæ, populi Scythiæ, illi bellum meditari dicebantur eo tempore.

Ut tu. Semperne finges te nihil scire, nosque illudes.

Si quidquam. Subaudi, scio, audi.

Quid? &c. Ordo est: Quid (alius interrogat) an Cæsar in Sicilia, an verò in Italia divisurus est prædia, id est, agros militibus promissos? Post Philippense bellum victis Bruto, & Cassio, dedit agros militibus emeritis Augustus: multis eodem quo prælium istud contigit, aut sequenti anno; nonnullis, qui nondum legitimam rem.

Prædium *Cæsar*, an est *Italia* tellure daturus?
Jurantem me scire nihil mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem, atque silenti.
Perditur hac inter misero lux, non sine votis;
Orus, quando ego te aspiciam? quandoque licebis
Nunc veterum libris, nunc somno, & inertibus horis;
Ducere sollicita jucunda obliuia vita?
O quando faba *Pythagora* cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes, canaque *Deum*: quibus ipse, meique
Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conviva, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis

tempus stipendiorum confecerant, isto quo hæc Satyra fuit scripta, nempe V.C. 720. octo admodum annis postquam Horatius à Mecænate in familiares adscriptus fuit.

Triquetra. Triquetrum idem est, ac triangulare: dicta est *Sicilia* *Triquetra*, sicut & *Trinaeria*, ob tria ejus promontoria, *Pachynum*, *Pelorum*, *Lilybeum*, quæ sunt in tribus ejus angulis.

Hæc inter. In his nugis, & molestis occupationibus.

Votis. Rusticæ vitæ desideriiis.

Ducere obliuia. Oblivisci.

Faba, &c. Quia in fabis putabat animas hominum suæ similes, & cognatas reperiri, & in eas transmigrare.

Pythagoras. Od. 23. lib. 7.
Ponentur. Apponentur in mensa.

Deum. Id est, tranquillæ, suaves, divinæ.

Meique. Servi.

Larem. Deos domesticos.

Vernas. Servos domi natos.

Libatis. A me degustatis meorum ciborum reliquiis, vel quarum primitias Diis libavi, id est, consecravi, & dedicavi, obtuli.

Siccat. Haurit.

Inæquales. Alius majores, alius minores.

Legibus, &c. Erat in conviviiis Rom. magister quidam, & rex convivii, qui quoties, & quantum quisque biberet, præcipiebat.

Acria. Magna.

Pocula, seu modicis humescit latius. Ergo
Sermo oritur, non de villis, domibusve alienis,
Nec malè necne Lepos saltet: sed quod magis ad nos
Pertinet, & nescire malum est, agitur: Utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati:

Quidve ad micitias, usus, rectumve trahat nos
Et qua sit natura boni, summumque quid ejus.

Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Nam si quis laudat Arelli

Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, & attentus quasitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiiis animum. Quid multa? neq; illi
Sepositi ciceris, nec longa invidit avenæ:

Aridum & ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia cana

Vincere, tangentis malè singula dente superbo:
Cum pater ipse domus, palea porrectus in horna

Humescit. Irrigatur, madescit.

Lepos. Saltator ea tempestate celebris

Usus. Utilitas.

Rectum. Virtus, officium.

Summumque, &c. Quæ sit boni summa, summum bonum.

Ex re. Pro re nata: in loco.

Arelli. Avari cujusdam.

Asper. Erat ille quidem mus rusticus minimè delicatus, imò avarus, & attentè custodiens quasitas res; ita se tamen gelsit, ut animum parcum, & avarum laxaret, ad hos-

pitem benignè accipiendum.

Sepositi. Servati in aliquo reconditori cavo.

Ciceris. Græca locutio: pro, non illi invidit cicer, & avenam; illi hæc largè, ac liberaliter apposuit.

Acinum. Granum racemi.

Cupiens. Cupiens ferculorū varietate vincere nauseam muris urbani, qui ea leviter gustabat primoribus dentibus, & contemptim. Quam ipse interim rusticus mus, herus, & pater familias, stratus in palea eodem anno collecta, & recentis, esset, id est, comederet, non

Esset ador, loliumque, dapis meliora relinquens.

Tandem urbanus ad hunc: Quid te iuvat, inquit, amice,

Prærupti nemoris patientem vivere dorso?

Vis tu homines, urbemque feris præponere sylvis?

Carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando

Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est,

Aut magno, aut parvo lethi fuga. Quo bone circa,

Dum licet, in rebus jucundis vive beatus.

Vive memor, quàm sis ævi brevis. Hæc ubi dicta

Agrestem pepulære: domo levis exilit. Inde

Ambo propositum peragunt iter, urbis arcentes

Mœnia nocturni subrepere: jamque tenebat

Nox medium cæli spatium, cum ponit uterque

In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco

Tincta super lectos canderet vestis eburnos,

Multaque de magna superessent fercula cona,

Quæ procul exstructis inerant hesternæ canistris.

Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit

Agrestem; veluti succinctus cursitat hospes,

non laridum, non cicer, sed
ador, id est, triticum, & lolium,
id est, avenam deteriolem, re-
linquens dapes meliores hospi-
ti suo epulandas.

*Esset ador. Comederet fru-
menti grana, &c.*

Dorso. Clivo, cavo.

Feris. Agrestibus.

Quando, &c. Quandoqui-
dem animalia terrestria morti
sunt obnoxia, nec eam sum-
mis, infimisve licet effugere.

Quo, bone, circa. Quocircas;
quare, o bone, o mi hospes.

Hæc ubi, &c. Postquam hæc
oratio, hæc voces pepulære, id

est, expugnaverit agrestem mu-
rem.

Cocco. Purpurâ, ostro.

Canderet. Niteret.

*Vestis. Stragula, qua lecti
sternuntur.*

*Exstructis. In altum conge-
stis, ordine dispositis. Canistra
sunt corbes, in quibus panes, &
fercula ponuntur.*

*Porrectum. Stratum toto cor-
pore.*

*Veluti succinctus. Instar ser-
vi ad ministrandum expeditus,
& accinctus.*

*Hospes. Mus urbanus. Hos-
pes dicitur tum de eo, qui ali-*

*Continuatque dapes, necnon vernaliter ipsis
Jungitur officiis, pralambens omne, quod offert:
Ille cubans gaudet mutatâ sorte, bonisque
Rebus agit latum convivam: cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque,
Currere per totum pavidî conclave, magisque
Exanimis trepidare: simul domus alta molossis
Personuit canibus. Tum rusticus: Haud mihi vitâ
Est opus hac, ait; & valeas: Me Sylva, cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.*

quem accipit, tum de eo, qui accumbebant, coegit exilire.
accipitur.

Continuat. Facit, ut aliâ aliis succedant.

Vernaliter. Ut vernæ solent.

Pralambens. Prægultans.

Bonisque, &c. Et fortuna felici fruens, præbet se hilarem.

Lectis, In quibus ad mensam

Currere, trepidare. Subaudi cœperunt.

Simul. Statim atque.

Molossis. Canibus natis in Molossia, Epiri parte.

Valeas. Abcuntis, & repudiantis aliquid ea vox est.

Ervum. Genus est leguminis,

S A T Y R A VII.

Inducitur Horatii servus, ipsum, post acceptam dicendi facultatem, graphice, ac facetè objurgans.

J Amdudû ausculto, & cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis: hoc est;

Ausculto. Jampridem te audio, ô here (nempe Horatius fingitur servum vel castigare verbis, vel docere.)

Reformido. Impedior metu, & reverentiâ, ne te viciissim alloquar, ne malam in partem accipias quæ sum dicturus.

Davusne. Tu ne loqueris, ô Dave? Ego ipse tuus servus tibi amicus, & gratus, fidelis, & frugi, quod satis est, ut me vitalem, id est, vitâ dignum, & servandum tibi, putes. Vel, qui tantum habeo probitatis, quantum est satis ad hoc, ut sim lupere-

Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere, narra.
Pars hominum vitiis gaudet constanter, & urget
Propositum: pars multa natat, modo recta capeffens
Interdum pravis obnoxia. Sæpè notatus
Cum tribus annellis, modò levâ Priscus inani
Vixit inequalis, clavum ut mutaret in horas;
Ædibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honestè;
Jam machus Roma, jam mallet doctus Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

perstes diu, neque immatura
 morte tibi præcipiar: viros
 enim insigniter probos vitales
 esse, sed diu superstites, non
 credebant: itaque se non nimis
 probum esse significat, sed in-
 tra modum.

Decembri. Hoc mense age-
 bantur Saturnalia: tunc servis
 licebat loqui, & vivere libe-
 rius, & quoddam quasi impe-
 rium in Dominos exercebant.

Narra. Loquere.

Vitiis, &c. Constans est in
 scelere.

Natat. Huc illuc fluctuat,
 nunc vicio, nunc virtute gau-
 dens.

Notatus. Visus, deprehen-
 sus est.

Tribus. Annulos plures ge-
 stasse luxui, & arrogantia da-
 tum.

Inani. Sine annulis.

Inequalis. Inconstans.

Clavum. Vestis erat Sena-
 torum, & magistratum quo-
 rundam propria. Vide Sat. 6.
 lib. 2. Equester ordo à plebe
 per annulos distinguebatur: Se-
 natorius ab Equestri per tuni-
 cam, seu clavum, quem Sena-
 tores latum, equites angustum
 gerebant. Mutabat autem cla-
 vum Priscus, ut alias subinde
 vestes indueret, v.g. lacernam,
 penulam, &c.

Unde. In exiguam casam ex-
 qua, &c.

Machus. Adulter.

Vertumnis, &c. Id est, homo
 inconstantissimus. Vertumnus
 Deus erat mutandis, vertendis
 que rebus præpositus, & com-
 mercii præses: unus erat ille
 quidem, sed qui ob varias for-
 mas, quibus pingebatur, multi-
 plex dici posset: iniquus autem
 dicitur fuisse Vertumnus Pris-
 co, qui pravâ incôstantiâ labo-
 raret.

*Scurra Volanerijs, postquam illi iusta chiragra
 Contudit articulos, qui pro se tolleret, atque
 Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna
 Conductum pavit. Quanto conparantior idem
 In vitiis, tanto lenius miser: ac prior ille,
 Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
 Non dices hodi, quorsum hac tam putida tendant,
 Furcifer? ad te, inquam. Quo pacto pessime? laudas
 Fortunam, & mores antiqua plebis: & idem,
 Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses:
 Aut quia non sentis, quod claudas, rectius esse:
 Aut quia non firmus, rectum aefendis, & heres,
 Nequicquam cæno cupiens evellere plantam.
 Romæ rus optas: absentem rusticus urbem
 Tollis ad astra levis. Si nusquam es foris vocatus
 Ad cœnam, laudas securum olas, ac, velut usquam
 Vincit eas, ita te felicem dicis, amasque
 Quod nusquam tibi sit potandum: jussert ad se*

Justa. Quam ob flagitia obviuas?
 promeruerat, qua iuste multa-
 batur.

Tolleret. Ex alveo lusorio.

Pyrgum. Fritillum, turricu-
 lam. Legunt aliqui, *Phymum*,
 quæ vox idem sonat, ac pyrgus.

Mercede, &c. Certo pretio
 In dies peritولوto conduxit ali-
 quem, & nutrit.

Tantò, &c. Tantò minus
 miser quam ille prior, nempe
 Priscus, qui vitiis modo laxa-
 bat ingentes habenas, modò
 contrahebat.

Non dices. Verba Horatii.
 O Dave, quid tibi vis? quò per-
 tinet ista insectatio? quem istis

*Ad te Subaudi tendunt, spe-
 ctant.*

Antiqua plebis. Homines an-
 tiqui erant ferè frugales, parci.

Ad illa. Ad mores antiquos,
 & victum parciolem te adigat.

Non sentis. Non habes per-
 suasum penitus, & certum.

Heres. Nempe in vitiorum
 cœno, frustra cupiens emer-
 gere.

Velut usquam. Quasi eò quò
 vocaris, invitus, & ligatus per-
 gas: quasi foris cœnare non a-
 mares.

Jusserit. Si jussert.

Mecenas serum sub lumina prima venire
Convivam; Nemoⁿ oleum feret ocyus? *ecquis*
Audit? cum magno blateras clamore, fugisque
Milvius, & *Scurra* tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor, me dixerit ille
Duci ventre levem: *nasum* nidore *supinor*,
Imbecillus, *iners*, si quid vis, adde, *popino*.
Tu, cum sis quod ego, & fortassis nequior, *ultra*
Insectere, velut melior? *verbisque* decoris
Obvolvas vitium? quid, si me stultior ipso
Quingentis empto *drachmis* deprehenderis: *aufer*
Me vultu terrere: *manum*, *stomachumque* teneto,
Dum, quæ *Crispini* docuit me *janitor*, edo
Non sum *mæchus*, ais. Neque ego *hercule* fur, ubi *vasa*
Prætereo sapiens *argentea*. Tolle *periculum*,

Sub lumina prima. Paulo ante vesperam, cum astra primum lucere occipiunt: & faces domi accenduntur.

Oleum. Unguentum ex oleo odorato confectum, eo delibuti cœnabant.

Ecquis. Servorum.

Blateras. Clamitas.

Fugis. Domo te proripis.

Milvius. Aliquis parasitus apud Horatium cum scurris cœnaturus.

Discedunt. Te domi non cœnante, tristes, & imprecati multa mala, quæ tibi narrare dispudet, exeunt.

Ille. Vnus aliquis, quilibet.

Duci. Me duci, & capi lautis ferculis.

Supinor. Attollo *nasum*, id est, *nasum* subrigo ad nidorem, seu fumum, & odorem opsoniorum.

Si quid vis. Si quid præterea velis in me dicere, si aliud ais quid vis objicere.

Popino. Qui popinis gaudet, ganeo, helluo.

Tu insectere. Quorsum me insectaberis? quo jure?

Drachmæ. *Drachma*, monetæ genus Græcis usitata, respondet asibus paulo amplius septem, sive uni *Julio Romano*.

Aufer. Parce, abstine.

Prætereo. Non surripio.

Sapiens. Cautus.

Periculum. Pœnæ periculum, metum supplicii.

*Jam vaga profiliet franis natura remotis.
 Tunc mihi dominus, rerum imperiis, hominumque
 Tot, tantisque minor, quem ter vindicta, quaterque
 Imposita haud unquam misera formidine priuet?
 Adde supra dictis, quod non levius valeat. Nam
 Sive vicarius est, qui servo paret, uti mos
 Vester ait, seu conservus: tibi quid sum ego? nempo
 Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
 Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
 Quisnam igitur liber? sapiens, sibi que imperiosus:
 Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
 Responsare cupidinibus, contemnere honores
 Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus:
 Externi ne quid valeat per lavi morari.*

Vaga. Fræni indocilis: furabor, indoli obsequar. *ri* vocabulo nuncupantes.

Minor. Me deterior, & inferior, quia tot res tibi, hominesque imperant.

Vindicta. Qui numquam eris liber à metu, & perturbatione, quam tibi tuæ libidines incutiant, etsi ter, quaterque tangaris vindictâ. Erat illa virgula seu festuca, qua lictor servi libertate coram Prætorè donandi, caput feriebat. Vide Persium nostrum.

Quod non. Vnum nihilò ceteris levius, ad tuam servitutem demonstrandam.

Vicarius. Est servi servus: alteri servo obedire jussus.

Uti, &c. Ut loqui soletis, eum, qui à nobis conservus appellatur, vicarium honestio-

Quid sum? Nempe conservus tuus sum, tu tantum vicarius es, & paulò honestior servus.

Servis. Obedis, pares.

Ut nervis. Ut itatua quædam, & opera lignea, quæ nervis, id est, funiculis intus latetibus ita moventur, ut sua moveri sponte videantur.

Responsare. Resistere.

Fortis contemnere. Qui satis habet fortitudinis ad contemnendos honores.

Totus teres. Instar globi, ex omni parte in sese collectus, & politus, nulla ex parte veluti prominens, qua eum tenere, & morari vis externa fortunæ possit, nihil ut sit in lavi superficiei, ac polita, ubi adhæresce-

*In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
 Ex his, ut proprium quid noscere? quinque talenta
 Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
 Perfundit gelidâ. Rursus vocat. Eripe turpi
 Colla iugo. Liber, liber sum, dic age. Non quis:
 Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
 Subiectat lasso stimulos, versatque negantem.
 Vel cum Pausiaca torpes insane tabellâ,
 Qui peccas minus, atque ego, cum Fulvi. Rutubaque,
 Aut Placidejani contento poplite miror
 Prælia rubricâ picta, aut carbone: velut si
 Revera pugnent, feriant, vitentque moventes
 Arma viri. Nequam, & cessator Davus: at ipse
 Subtilis veterum iudex, & callidus audis.
 Nil ego, si ducor libo fumante. Tibi ingens
 Virtus, atque animus canis responsat opimis.*

re illa, & ungues figere valeat,
 cumque currentem retardare.

Manca. Debilis, inermis.

Quinque talenta. Talentum
 Ægyptium libris Turonnensi-
 bus 2688. respondet; Atticum,
 2400. hoc, sexcentis scutis
 Romanis: illud, sexcentis se-
 ptuaginta duobus.

Non quis. Non potes.

Dominus. Amor improbus.

Negantem. Nolentem servi-
 re, & sequi.

Pausiaca. Pausias, pictor no-
 bilis Græcus, Apellis æqualis.

Torpes. Stupes admirans.

Fulvi, Rutuba, Placidejani.
 Trium gladiatorum.

Contento poplite. Extento.

Gestus est gladiatorum, qui
 cum certant, alterum pedem
 projiciunt, extenduntque, alte-
 rum retrahunt, & inflectunt.
 Tunc audio, id est, dicor ser-
 vus nequam, & cessator, id est,
 piger, qui tempus in iis spe-
 ctandis teram: tu vocaris sub-
 tilis veterum operum, artifi-
 cumque iudex.

Nil ego. Nihil sum, nihili
 sum, nullius pretii.

Ducor. Trahor, capior.

Responsat. Tu continere
 potes cœnas lautas, atque adeo
 es quantivis pretii. Ironia: nam
 significat, Horatium duci quo-
 que opiparis cœnis.

Obsequium ventris mihi perniciosius est. Cur?
 Tergo plector enim: quî tu impunitior, illa,
 Quæ parvo sumi nequeunt, cum opsonia captas?
 Nempe inamarescunt epula sine fine petita,
 Illusque pedes vitiosum ferre recusant
 Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 Furtiva mutat strigili? qui prædia vendit.
 Nil servile gula parens habet? adde, quòd idem
 Non horam tecum esse potes: non otia rectè
 Ponere, teque ipsum vitas fugitivus, & erro
 Jam vino quarens, jam somno fallere curam
 Frustra. Nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
 Unde mihi lapidem? Quorsum est opus? unde sagittas?
 Aut insanit homo, aut versus facit. Ocyus hinc te,

Obsequium, &c. Cum indulgeo gulæ, damnum fero, nam plector loris: at tu an cares pœnâ magis quam ego, cum lauta, & cara captas fercula? nequaquam; plectoris enim nauseâ, cum in stomacho epulæ sine modo appetitæ fiunt acilæ, indigestæ, amaræ, & pedes illusi, id est, dubii, ac vacillantes, ægrum corpus, ac debile ferre nequeunt.

Puer. Servus.

Sub noctem. Ne furtû agnoscat.

Mutat. Qui strigilem furto ablata donat pro uva. Est strigilis instrumentum, è ferro, ebore, argento, quo sudorem è corpore detergebant, cum balneis utebantur; item quo di-

stringuntur equi.

Nil, &c. Oïdo est. Qui vendit prædia parens, id est, obsequens gulæ, ut pretium è prædiis redactum epulis det, nihil habet servile, nonne facit serviliter?

Tecum esse. Tibi constare, vel solus esse.

Ponere rectè. Vtilibus occupationibus, & honestis impendere.

Erro. Planus, errabundus.

Fallere. Lenire.

Comes. Illa ipsa cura, quam fugis.

Lapidem. Subaudi, Sumam. Horatius loquitur, servi libertatem non ferens.

Quorsum. Cur lapidem possis? inquit servus.

Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

Opera. Accedes, mîstêris nonus ad servos octo, qui faciunt opus in villa mea Sabina. Illi servi rustici erant deterioris, & durioris conditionis, quàm ur-

bani, & catenis constricti tenebantur in ergastulis, id est, locis ubi arabant, egerebant humum, &c.

S A T Y R A VIII.

Nasidieni cœnam, cui Fundanius amicus suus, interfuerat, lepidè describit.

UT Nasidieni iuvit te cœna beati?

*Nam mihi quarenti convivam, dictus heri illic
De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. Da, si grave non est,
Qua prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper, leni fuit Austro
Captus, ut ajebat cœna pater. Acris circum
Rapula, lactuca, radices; qualia lassum
Pervellunt stomachum; sifer, halec, facula Coa.*

Juvit. Delectavit. Quomodo apud eum, quâ bellè cœnavisti? *Beati.* Divitis, lauti.

Quarenti, &c. Cùm quærem hominem, qui mecum cœnaret, quem vocarem ad cœnam; dictus es heri illic, id est, in domo Nasidieni, &c.

De medio die. A meridie: vulgò sub vespèram cœnabât: convivium lautiora solito maturius inchoabant.

Sic, ut. Respondet Fundanius. Sic mihi illâ cœnâ benè

fuit ut, &c.

Da. Narra.

Leni austro. Nàm gravi; & vehementius flante, carnes putrescunt.

Cœna pater. Magister, & Rex convivii Nasidienus.

Pervellunt. Provocant ad edendū, & stimulant nova fame.

Sifer. Genus leguminis.

Halec. Vide Sat. 2. erat fœx muria ejusdam.

Fœcula Coa. Fœx delicatior vini Græci ex Insula Co: seu

*His ubi sublati, puer altè cinctus, acernam
 Gausape purpureo mensam perterisit, & alter
 Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
 Posset cœnantes offendere: ut Attica virgo
 Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
 Cacuba vina ferens, Alcon, Chium maris expertus.
 Hic herus, Albanum, Mœcenas, sive Falernum
 Te magis appositis delectat, habemus utrumque.
 Divitias miseras. Sed quis cœnantibus unâ
 Fundani, pulchrè fuerit tibi, nōsse laboro.
 Summus ego, & prope me Viscus Thurinus, & infra,
 Si memini, Varius: cum Servilio Balathrone*

condimentum ex ea factum.

Sublati. E mensa, ut novis ferculis locus esset.

Puer altè cinctus. Servus vestem habens altius præcinctâ, ut esset expeditior.

Acernam. Ex acere arbore factam. Acernis mensis primâ, post Citreas, gloriam fuisse restatur Plinius.

Gausape. Panno villosio.

Sublegit. Collegit, abstulit.

Attica virgo. Solebant in sacris Cereris virgines canistra ferre vultu, & gressu ad insignem modestiam composito.

Hydaspes. Servus, itè Alcon.

Chium, &c. Id est, vinum, quod Nasidienus, ut Chium apponebat, licèt nunquam è Græcia fuisset mari advectum, sed in Italia natum: vel maris expertus, id est, aquâ marinâ nō conditum, & temperatum: ait

enim Plinius, vina Græca sine aqua vix fuisse. Nasidienus ergo Chium purum, ut rem magnam apponebat.

Hic. Tum ita loqui Nasidienus cœpit.

Appositis. Quàm Cœcubum, & Chium, quæ tibi modò jussi apponi.

Divitias, &c. Hoc dicit Horatius: at cur miseras? quia vina ista vulgaria erant, neque magnum erat iis abundare.

Summus ego. In primo lecto, ego eram in summa parte, in media Viscus Turinus, in infima parte Varius. In tertio lecto Nonietanus, Nasidienus, & Porcius. In secundo, qui medius trium erat, ac honoratior; in sūma parte Balathiro, in ima Vibidius, in media, quæ omnium honoratissima, Mœcenas,

Vibidias, quos Mecanas adduxerat umbras.

Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,

Ridiculus totas simul absorbere placentas.

Nomentanus ad hoc, qui si quid foret lateret,

Indice monstraret digito. Nam cetera turba,

Nos, inquam, cenamus aves, conchyliis, pisces,

Longè dissimilem noto celantia succum;

Ut vel continuo patuit, cùm passeris, atque

Ingustata mihi porrexerit ilia rhombi.

Post hoc me docuit melimela rubere, minorem

Ad Lunam delecta. Quid hoc intersit, ab ipso

Audieris melius. Tum Vibidius Balathroni,

Nos, nisi damnosè bibimus, moriemur inulti:

Umbas. Umbræ in convivio vocabantur illi, qui non suo nomine privatim erant invitati, sed amicum, aut virum nobilem comitabantur honoris causâ, ut umbra corpus assectatur.

Ridiculus absorbere. In eo ridiculus, & facetus, quod absorberet uno veluti haustu integras placentas.

Ad hoc. Subauditur vocatus appositus à Nasidieno.

Si quid. Si quod ferculum exquisitius convivæ fugeret.

Nos. Minus periti ad istas ciborum delicias cognoscendas, cenabamus quod occurrebat, pisces, aves, &c. quæ tamen fercula erant omnia saporis exquisiti, & longè à vulgari, & noto disjuncti, ut affirmabat Nomentanus, & ego

tum facile agnovi, cùm idem ille mihi porrexerit ilia passeris (est piscis quidam) & rhombi, qualia nunquam antè gustaveram, vel quæ nemo nostrum attigerat: quia istius ferculi bonitatem ignorabamus.

Melimela. Poma quædam mellei saporis.

Rubere. Ruborem induere.

Minorem. Non plenam, decrescentem.

Hoc. Nempe quod colligantur cùm minor est luna. Quid hoc ad ruborem illi conciliandum conferat; hoc tibi melius quàm ego explicabit.

Vibidius. Subaudi dixit.

Damnoscè. Cum damno Nasidieni largè.

Moriemur inulti. Inultum mori, est ultera locutio Latini, significans aliud nihil quàm

*Et calices poscunt majores. Vertere pallor
 Tum parochi faciem, nil sic metuentis, ut acres
 Potiores: vel quod maledicunt liberius, vel
 Feruida quod subtile exurdant vina palatum.
 Invertunt Aliphanis vina: ia tota
 Vibidius, Balathroque, secutis omnibus imis.
 Conviva lecti nihilum nocuere lagenis.
 Affertur squillas inter murana natantes
 In patina porrecta. Sub hoc h. rus, hac gravida, inquit,
 Capta est, deterior post partum carne futura:
 His mistum jus est oleo, quod prima Venasfri*

quàm, miserimum esse, quia
 putabant cos esse miseros, qui
 inulti morentur. Pessimè no-
 biscum hîc agetur, nihil sapi-
 mus, niquit Vibidius, nisi affa-
 tim bibimus.

Parochi. Nasidienus pallere
 cœpit. Propriè parochi dice-
 bantur, qui hominibus aliquò
 publicè mîsis; ligna, sale, &c.
 præbebant. Vide Sat. 5. l. 1.

Exsurdant. Surdum faciunt,
 id est, hebetant, obtundunt-
 que, ne ciborum saporem sen-
 tiant, per translationem ab au-
 rium sensu ad gustum.

Invertunt. Exhaustiunt vi-
 naria poculis Aliphanis, ficti-
 libus cyathis, factis in oppido
 Samnii Alipha, quod est inter
 Venafrum, & Beneventum.
 Vinarium est vas majus, ceno-
 phorum appellant. Porro Am-
 phoræ cum erant vacuæ inver-
 tebantur, id est, ore in terram

verso itatuebantur.

Imis. Convivis in imo lecto
 accumbentibus Non, entano,
 Porcio.

Lecti. Honoratiores, Meccæ-
 nas, Varius, Vileus.

Natantes. In jusculo. Squil-
 læ sunt pisciculi è cancerorum
 genere.

His, &c. Jus illud, in quo
 videtis natantes squillas, his
 rebus mixtum, & confectum
 est: Primò ex oleo, quod cellas
 seu apotheca Venasfri optima
 pressum, seu expressum ex oli-
 vis condidit: deinde garo con-
 fecto ex intestinis, & succo pis-
 cium Hispanicorum (nempe
 scombrorû, qui frequentes ca-
 piuntur ad novam Carthagi-
 nem) tum vino nato citra ma-
 re, in Italia videlicet, quod
 juri inditum est dum coquere-
 tur, nam postquam est remo-
 tum ab igne, & coctum, illi

*Presit cella garo de succis piscis Iberi,
 Vino quinquenni, verum circa mare nato,
 Dum coquitur, cocto Chium sic convenit, ut non
 Hoc magis ullum aliud, pipere albo, non sine aceto,
 Quod Methymnaam vitio mutaverat uvam.
 Erucas virides, inulas ego primus amaras
 Monstravi incoquere: illutos Curtillus echinos,
 Ut melius muriâ, quam testa marina remittit.
 Interea suspensa graves aulaa ruinas
 In patinam fecere, trahentia pulveris atris,
 Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
 Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
 Filius immaturus obisset, flere. Quis esset*

affundendum est Chium, quo nullum tunc aliud est convenientius: postremò pipere albo, & aceto, quod ex vino Lesbio vitiato, & corrupto seu acido, natum est. Methymna est urbs primaria Lesbi insulæ maris Ægæi.

Gar. Garum erat condimentum seu Muriæ genus quoddam, confectum ex intestinis pisciculorum, maximè Scombrorû Iberorum, sale maceratis, & putrefactis.

Erucas, inulas. Herbx sunt.

Incoquere. In jure illo coquere.

Illutos. Non lotos. Curtillus, (aliquis helluo) monstravit in eodem jure coquere Echinos adhuc in sua muriâ, & liquore, quem testa marina, qua

includuntur, remittit, quem continet, natantes, ut melius, id est, tanquam hoc sit melius, sapidiisque. Illutos, id est, non exemptos muriâ, non deterfa falsugine, non ablutos aqua fluviatili.

Echinos. Pisces Echinis terrestribus similes. Epodô Od. 5.

Testa. Vel ipsa pisciculorum concha, vel olla in qua macebantur.

Aulaa. Vela, quæ supra mēsam erant suspensa.

Campanis. Campania, Italia pars, ubi Roma.

Majus. Ne lacunar ipsum rueret.

Rufus. Nasidieni est cognomen.

Flere. Subaudi, cœpit.

Quis esset finis? An ille finē

Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
 Tolleret i heu fortuna, quis est crudelior in nos
 Te Deus? ut semper gaudes illudere rebus
 Humanis! Varius mappa compestere risum
 Vix poterat: Balatro suspendens omnia naso,
 Hac est conditio vivendi, agebat: eoque
 Responsura tuo numquam, est par fama labori.
 Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 Sollicitudine districtum? ne panis adustus,
 Ne male conditum jus apponatur, ut omnes
 Precincti recte pueri, comptique ministrent?
 Adde hos praterea casus? aulae ruant si
 Ut modo: si patinam pede lapsus frangat agaso.
 Sed convivatoris, ut ducis, ingenium res
 Adversa nudare solent, celare secunde.
 Nasidienus ad hac: tibi Di, quacumque preceris,
 Commoda dent: ita vir bonus es, convivaque comis;
 Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
 St videre secreta divisos aure susurros.
 Nullos his mallet ludos spectasse: sed illa
 Redde age, qua deinceps risisti. Vibidius dum
 Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena;
 Quod sibi poscenti non dentur pocula: dumque

flendi fecisset? flere profecto
 pergeret, nisi, &c.

Tolleret. Erigeret, solatus
 esset.

Suspendens, &c. Omnia in
 risum vertens, risum ex om-
 nibus captans. Lib. i. Sat. 6.

Hac, &c. Sic vivitur, ea le-
 ge, ut nimirum adversa multa
 incident.

Eoque. Ideoque nunquam
 pro merito laudaberis, laudem

tuo labore, ac merito semper
 minorem feres.

Agaso. Servus hebes, ac stu-
 pidus instar agasonis, mulionis.

Convivatoris. Ejus qui con-
 vivas accipit.

Ingenium. Industriam: ea nu-
 datur, id est, promitur in ad-
 versis, latet in secundis rebus.

Soleas. Crepidas, ut è lecto
 descenderet.

Lecto quoque. Singulis lectis,
 Ri:

*Ridetur fictis rerum Balatrone secundo:
 Nasidiene redis mutata frontis, ut arte
 Emendaturus fortunam. Deinde secuti
 Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
 Membra gruis, sparsi sale multo, non sine farres;
 Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi,
 Et leporum avulsos, ut multò suavius, armos,
 Quàm si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
 Vidimus, & merulas poni, & sine clune palumbes;
 Suaves res, si non causas narraret earum, &
 Naturas Dominus: quem nos sic fugimus uñi,
 Ut nihil omninò gustaremus: velut illis
 Canidia afflasset, pejor serpentibus Afris.*

Fictis rerum. Rebus fictis, fabellis, & jocis.

Secundo. Urgente, adjuvante, ut in tragædiis: actoribus primarum partium subserviūt actores, qui secundas ferunt.

Mutata frontis. Fronte mutata, hilarior.

Fortunam. Fortuitam aulæ ruinam.

Mazonomo. Patina sic dicta;

Pastum. Saginatum.

Velut, &c. Quasi si Canidia venefica illis cibis afflasset, id est, flatu suo, & ore venenum præsentissimum addidisset.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM.

L I B E R P R I M V S.

E P I S T O L A I.

A D M E C O E N A T E M.

Se, omiſſis verſibus lyricis, totum eſſe in Philoſophia perdiscenda, quæ frænare cupiditates, & omnia virtuti poſthabere docet.

Primâ dicte mihi, ſummâ dicendæ Camanâ,
Spectatum ſatis, & donatum jam rude quaris
Mecenas, iterum antiquo me includere ludo.

Primâ Camanâ Primis meis verſibus, in principio Lyricorum Carminum. Prima enim Ode libri primi Mecœnati inſcribitur, itemque aliæ nonnullæ.

Summâ Camanâ. In ultimis meis ſcriptis, in his epiſtolis.

Spectatum. Probatum, & cognitum, notæ eruditionis, & famæ.

Donatum rude. Emeritum. Rudis erat virga, ſeu bacillum

lignum impolitum: id gladiatoribus dabatur, qui vacationem, & quaſi miſſionem obtinebât ab arte gladiatoria, poſt annos certos in eâ cõsumptos; ſic ut ad certandum in arena cogi non poſſent. Sæpè tamen in arenâ revocabantur, populo poſtulante.

Queris. Contendis, cupis.
Antiquo, &c. Me ad priſtinam artem, ad ſcribendos verſus Lyricos revocare. Ludus
(ut

Non eadem est atas, non mens. Vejanus, armis

Herculis ad postem fixis, latet additus agro,

Ne populum extrema toties exoret arenâ.

Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem;

Solve senescentem maturè sanus equum, ne

(tu hîc sumitur) erat locus, in quo se gladiatores excercebât, & arma tractare docebantur. Metaphoricè significatur Poësis lyrica, palæstra Poëtica.

Vejanus. Gladiat or celebris. Eius exemplo probat sibi jam à Poëti abstinendum esse. Ille, jam senior, & multis periculis perfunctus, rectè artem deposuit, & in otium villæ rusticæ se abdidit: cur mihi non idem concedatur?

Herculis, &c. Ad templi Herculei valvas. Qui deponabant artem aliquâ, ejus instrumenta Diis suspendebant, iis maximè, qui ejusdè essent præfides. Colebant autem Gladiatores Herculem, sua olim fortitudine, & robore inclytum.

Exoret, &c. Ne si arma jam senior, & effœtus capiat, supplex à populo vitam deprecetur in extrema parte arenæ, in quam retrocedere coactus sit, ab æmulo suo victus, & jam enecandus. Vel si Horatium comparate cum ignavo gladiatore pudet; ne victor sæpius missionem à populo petere co-

gatur: gladiatoribus enim in arenam semel ingressis, licet emeritis, non licebat nisi annuente populo discedere.

Extremâ arenâ. Arena solum erat, in quo gladiatores dimicabant, ita dictum, quia constratum erat arenâ, ut sarculis versari, & renovari facillè posset imbutum sanguine gladiatorum: in extremam ejus partem secedebant missionem petituri.

Est mihi, &c. Audire mihi videor aliquem, qui me non invitum sic admoneat: o Horati, equus senescens maturè solvendus est, à curru. Sententia est: quemadmodum equus vetulus currum in circo non belè trahit; sic ego, jam senior, versiculos minus commodè, ac decenter facio.

Purgatam. Docilem, attentam.

Personet aurem. Per aurem sonet.

Solve. A curru sejunge, & remove.

Sanus. Si sapis.

Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

Nunc itaque, & versus, & cetera ludrica ponor

*Quid verum, atque decens, curo, & rogo, & omnis
in hoc sum:*

Condo, & compono, qua mox depromere possim.

Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tueri;

Nullius addictus jurare in verba magistri,

Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.

Nunc agilis, pro, & mersor civilibus undis,

Peccet. Corruat, tardius eat.

*Ilia ducat. Aegre anhelitum
ducat; ut equi senes, & fatigati
solent.*

*Omnis, &c. Id unum studeo,
& cogito.*

*Condo, &c. In animo recō-
do, & mecum meditor ea, qui-
bus utar in loco, ad vitam re-
ctē instituendam, ad meos mo-
res componendos. Vox condē-
di propriē ad fructus pertinet,
qui extremo autumnō colligū-
tur, & servantur.*

*Quo me duce, &c. Quem
Philosophiæ authorem, quam
Philosophorum sectam, & qua-
si familiam amplectar. Lar au-
tem est Deus domesticus, quo
nomine appellat eum, quem in
Philosophia ducem sequere-
tur, v. g. Epicurum, Aristip-
pum, vel, domum, & familiam
Philosophorum, in quam se as-
cribi veller: Lar enim pro ipsa
domo sæpè sumitur.*

Nullius, &c. Nulli certo

*Philosopho, vel Philosophiæ
deditus, & obstrictus, deferor,
ad eos accedo, non tanquam
civis, aut domesticus, sed tan-
quam hospes, & externus, ad
quoscumque me aut ratio tem-
porum, aut impetus animi tan-
quam tempestas, rapit. Propriē
milites in verba ducis, seu Im-
peratoris, jurare dicuntur, cum
sacramento se obligant. Porro,
addictus jurare. Græco more
dicitur, pro *Addictus ad juran-
dum.* Addicti propriē diceban-
tur debitores, qui, cum dam-
nati iudicatum solvere nō pos-
sent, creditoribus in servitu-
tem dedebantur.*

*Nunc agilis, &c. Nunc im-
misceo me rebus gerendis, &
in civium negotia me interpo-
no. Inter Philosophos veteres,
nonnulli, ut Stoici, & Peripa-
tetici, putabant, sapientem pos-
se Remp. administrare, & in
undis civilibus, in hoc Reip.
veluti mari navigare, ubi se-
di-*

*Virtutis vera custos, rigidusque satellites;
 Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
 Et mihi res, non me rebus, subjungere conor.
 Ut nox longa quibus somnum aufert cura, diesque
 Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
 Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
 Sic mihi tarda fluunt, ingrataque tempora, quae spem
 Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
 Aequè pauperibus prodest, locupletibus aequè:
 Aequè neglectum pueris, senibusque nocebit.
 Restat, ut his ego me ipse regam, solerque elementis.*

ditiones crebrò, tanquam pro-
 cessu, oriuntur, &c. Alii nega-
 bant; & otium, ac vitæ tran-
 quillitatem sectabantur, cetera,
 præter seipsum, negligentes, &
 ita sibi, ut aiebant, res subji-
 cere, non se rebus tradere, &
 subjungere, ab iis non pende-
 re, sed eas infra se quasi posi-
 tas habere conabantur: ut A-
 ristippus, Epicurus, &c.

Virtutis. Stoici summum bo-
 num in virtute, & honestate
 ponebant, voluptates repudia-
 bant, &c. Vnde satellites rigi-
 di virtutis, ut reginæ cujusdam
 hic vocantur.

Aristippi. De eo vide Sat. 3.
 lib. 2. & Epist. 17. hujus libri.
 Sensim abripior mea sponte ad
 Aristippi effata, otium sector:
 negotiorum dominus esse co-
 nor, non servus.

Opus debentibus. Mercena-
 riis, qui ad certum opus faciē-

dum conducti sunt.

Id quod, &c. Studium sapiē-
 tiæ intelligit.

Restat, &c. Confecto jam,
 ac decurso prope modum vitæ
 spatio, id unum faciendum mi-
 hi restat, ut elementis Philo-
 sophiæ, & rudibus saltem, ac
 obviis præceptis regam vitam
 meam, mores componam. Etsi
 enim nō possim attingere per-
 fectam Philosophiæ cognitio-
 nem, tamen non est inutile ejus
 præceptis animum imbuere, &
 excolere. Sic, etsi non possit
 aliquis tantum niti, & contē-
 dere oculorum acie, quantum
 Lynceus, tamen non ideo
 contemnat, & nolit ungi ali-
 quo collyrio, si lippus sit: nec
 nolit, id est, & libenter velit
 chiram à manibus pellere,
 quamvis desperet se habiturum
 membra tam robusta, quàm
 habuit Glyco, gladiator ille

*Non possis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contempnas lippus inungi:
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.*

*Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia, miseroque cui sine pectus?
Sunt verba, & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.*

*Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modò cultura patientem commodet aurem.*

Virtus est vitium fugere; & sapientia prima,

robustissimus.

Lynceus. Unus Argonautarum, qui dicitur oculos habuisse perspicacissimos; ita ut etiam ea, quæ apud Inferos gererentur, conspiceret.

Nodosâ. Quia in digitorum articulis intumescens humor, quosdam quasi nodos efficit, quibus eos constringit.

Est quodam, &c. Est, licet ad aliquam doctrinæ, virtutisque perfectionem prodire, & provehi: si, id est, etsi non liceat ulterius, nempe, ad summam ejus absolutionem, & quasi apicem pervenire.

Voces. Intelligi rectè possunt voces magicæ, & cantiones, quibus morbos putabant sanari. Illis philosophiæ præcepta comparat.

Piacula. Erant apud Romanos,

ea omnia, quibus expiabant, id est, purgabant, & piû ex impio reddebant hominè, vel locum aliquem, ut preces, sacrificia, &c. Philosophis stultos, & impios vitis, & erroribus liberat.

Purè. Quasi sacrum esset Philosophiæ studium: at sacra omnia non nisi à puris, & integris, castè, ac reverenter tractanda.

Recreare. Sanare.

Ferus. Agrestis, ferox: sumitur ea vox, & translatio à feris, & belluis, quæ mitescunt, & cicurantur disciplina quadam, & culturâ.

Virtus est, &c. Prima pars virtutis est, primus quasi ad eam gradus est, fugere vitia: ini-

*Stultitiâ caruisse. Vides, quæ maxima credis,
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi, capitisque labore?
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes,
Ne cures ea, quæ stultè miraris. & optas,
Discere, & audire, & meliori credere non vis?
Quis circum pagos, & circum compita pugna,
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palma?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.*

initium sapientiæ est, stultitiam exuere.

Stultitiâ. In eo positam precipuè docet, si pluris inania bona faciamus quàm virtutè; si putemus ea mala esse, quæ non sunt.

Censum. Opes.

Repulsam. Cùm is, qui honores petit, repellitur.

Per ignes. Aëtuosas plagas, vel metaphoricè, per media pericula.

Ne cures ea, &c. Ordo est, non vis discere, & audire præcepta Philosophiæ, quibus docearis ea non curare, ea negligere, quæ optas: fugis, & arces omni conatu inopiam, repulsam, &c. ignorantiam verò, stultitiam, &c. non fugis, non emendas studio Philosophiæ.

Quis, &c. Quis est, qui cùm sæpè pugnaverit in pagis, & in compitis, ibique coronatus

fuerit, nolit coronari in ludis Olympicis, totius Græciæ celeberrimo conventu celebrari solitis, si sperat, ea se conditione dimicaturum, ut dulcem palmam, victoriamque, sine pulvere, id est, sine labore consequatur? Hujus loci Sententia est: tu leve lucrum, opes, honores, ut vilem coronam, magno periculo quæris; & virtutem, quæ illis omnibus potior est, & instar coronæ Olympicæ, non quæris, quamvis eam faciliè obtinere possis. Cur vitia, & cupiditates malas non fugis? quod sine pulvere, id est, faciliè fieri potest, excolendo mentem Philosophiæ præceptis.

Coronari Olympia. Græca locutio: id est, per Olympia, inter Olympica certamina: quænam hæc essent, Vide i. Odem, lib. i. & alias passim.

*O cives, cives, quærenda pecunia primum est;
 Virtus post nummos: hæc Janus summus ab imo
 Perdocet, hæc recinunt juvenes dictata, senesque
 Lævo suspensi loculos, tabulamque lacerto.
 Si quadringentis sex, septem millia desunt,
 Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidesque;
 Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, ajunt,
 Si rectè facies. Hic murus æneus esto,
 Nil conscire sibi, nullâ palle scere culpâ.*

O cives. Vulgi vox: ita loquentem populum Horatius inducit.

Virtus, &c. Subaudi, quærenda est.

Janus summus. Qui sunt in Jani vico. Vide Sat. 3. lib. 2.

Recinunt. Sæpè canunt.

Dictata. Præcepta, nánias, effata.

Lævo, &c. Habentes loculos, id est, sacculum, in quo sunt calculi ad numerandum, & tabulam, seu alveum, plagulam ligneam, in qua numerent, vel in qua scripserint nomina debitorum, fœneratitiâ pecuniam, &c. suspensam brachio sinistro. Sat. 6. lib. 1.

Si quadringentis, &c. Si sex aut septem millia sestertiûm desunt tibi, quominus habeas quadringenta millia sestertiûm, (qui census Equitû erat, seu pecunia proventus annui, illis necessaria, qui Romanos inter Equites numerari vellêt,

ab Othone quodâ Roscio Tribuno plebis definita: quæ summa est librarum Gallicarum 40000. respondetque decem millibus scutorum Romanorum) & si animo, id est, fortitudine, & morum probitate, eloquentiâ, fidè non careas, tamen in plebe semper jacebis, & in ordine civium infimo. Quod quàm sit iniquè comparatus, vel ipsi pueri docent, qui, cum ludunt, ita suos socios alloquuntur, Rex eris, id est, omnium primus, si omnium optimè luseris.

Hic murus, &c. Omisâ pecuniæ congerendæ curâ, unam virtutem sectare: in hac una re totius vitæ tuæ præsidium pone, ut nullius flagitii tibi sis conscius: hæc tua sit arx, hoc propugnaculum contra omnes fortunæ impetus, ut nullâ sceleris ullius conscientiam suscipias, nihil admittas, quo merito erubescas, & palleas.

Roscia, dic, sodes, melior lex an puerorum
Nania, quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui ut rem facias, rem,
Si possis rectè: si non, quocumque modo rem,
Ut propius spectes lacrymosa poemata Puppi;
An qui fortune te respondere superba
Liberum, & erectum præsens hortatur, & optat?
Quod si me populus Romanus fortè roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruam iisdem,
Nec sequar, aut fugiam, quæ diligiti ipse, vel odis;
Olim quod vulpes agroto canta leoni
R. spondit, referam: quia me vestigia terrent,
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

Roscia, &c. Amabo te: an
 lex Roscia, quæ aditum in E-
 queitrem ordinem illi aperit,
 cui sint quadringenta, melior
 est quàm illa puerorum luden-
 tium nania, id est, formula, &
 cantilena, quæ Reges eos fore
 clamat, qui rectè fecerint,
 olim à Curiis illis, & Camillis
 usurpata, qui dignitates, &
 imperia optimis deferebant?

Maribus. Generosis.

Curiis. Vide lib. I. Od. II.

Camillis. Vide Od. II. lib. I.

Rem facias. Opes colligas.

Rectè. Honestis artibus.

Ut propius, &c. Ut, cum di-
 tior factus fueris, in primis
 subselliis locum habeas. Sena-
 tores, & Equites, in primis
 Theatri ordinibus sedebant.

Lacrymosa, &c. Tragedias,

à Puppo compositas. Trage-
 dia ad ciendam ferè commi-
 serationem, & lachrymas cõ-
 paratæ sunt.

An qui, &c. An ille tibi re-
 ctius suadet, qui te hortatur
 fortunæ casus erecto animo
 tolerare, &c.

Respondere. Resistere.

*Erectum. Fortem, genero-
sum.*

*Præsens. Dexter, opportu-
nus.*

Non ut, &c. Cur non aliis
 in locis, quàm ille, spatier, &
 ambulem; at alio, quàm ille,
 modo iudicem de rebus, cur
 iisdem utar porticibus, non
 iisdem judiciis.

Omnia, &c. Ferarum quæ
 ad tuam speluncam veniunt,
 video vestigia, & pedum no-
 tas,

*Bellua multorum es capitum: nam quid sequar aut quæ?
 Pars hominum gestit conducere publica; sunt qui
 Crustis, & pomis viduas venentur avaras,
 Excipiantque senes, quos in vivaria mittant.
 Multis occulto crescit res fanore. Verum
 Esto aliis alios rebus, studiisque teneris:
 Idem eadem possunt horam durare probantes?
 Nullus in orbe finis Bajis pralucet amonis,
 Si dixit dives; locus, & mare sentit amorem*

tas, ita inaratæ terræ, ut illas quidem ad te iisse, nullas rediisse appareat, quia sunt à te devorata. Id innuit Horatius, nullum sibi fore à vitiis, quibus laborat populus, regressū, & reditū, si semel trita illam, & corruptam vivendi cum populo, sentiēdiq̃ue viam ingressus fuerit: hanc esse causam, ait, cur à populo dissentiat.

Bellua, &c. Tu es instar bel-
 lue multis capitibus prædita: tot sententiæ, opiniones, ac stu-
 dia sunt, quot homines.

Sequar. Probem, amplectar.

Conducere publica. Opera pu-
 blica, v. g. pontes faciendos,
 colligenda vestigalia; certo
 pretio cōstituto, in se recipere.

Crustis. Vilibus munuscu-
 lis. Legitur etiam, *frustis*. Cru-
 stula porro sunt dulciaria quæ-
 libet, cupediæ, &c.

Venentur. Earum hæredita-
 tem aucupentur.

Excipiantque, &c. Verbum est

insidiis accommodatum. Sen-
 tentia est: qui senes orbos cal-
 lidè sic deliniant, ut eos com-
 positis obsequiis capiant, ac
 eorum hæreditatem certis ar-
 tibus consequantur, quemad-
 modū pisces hamo capiuntur,
 & in vivaria (loca servandis
 piscibus captis idonea) mittū-
 tur, ita ut effugere nequeant.

Res. Pecunia.

Verum, &c. Sed esto sanè,
 aliud aliis placeat: non id mi-
 ror in tanta hominum multi-
 tudine, tanta varietate studio-
 rum, ac voluntatum. Sed quis
 credat, eundem hominem in
 horas mutari, & modò hoc,
 modò illud probare?

Bajis pralucet. Præferendus
 est: nempe ad ædificandam do-
 mum. Bajæ, urbs est Campa-
 niæ, ad finem Puteolanū: pro-
 pe hanc est lacus Lucrinus.

Sentit, &c. Exilit, & gaudet
 sp̃e magnificæ domus in litu-
 re extruendæ.

*Festinantis heri, cui si vitiosa lubido
 Fecerit auspicium: cras ferramenta Theanum
 Tolleis fabri: lectus genialis in aula esi?
 Nil ait esse prius, melius nil calibe vita:
 Si non esi, jurat bene solis esse maritis.
 Quo teneam, vultus mutanem Protea, nodo?
 Quid pauper? vide: mutat cœnacula; lectos,
 Balnea, tonsores, conducto navigio aquæ
 Nauseat, ac locuples, quem ducit priua triremis.
 Si curtatus inæquali tonsore capillos*

Cui si, &c. At si herus ille, vitiosam libidinem, & instantiam suam consulens, ex ea sumat auspicium, ut ex avium cantu, & volatu duci solet, ea-que illi suadeat alibi domum ædificare: cras, inquit, ò fabri, ò architecti, &c. transportate Bajis fabrilia instrumenta Theanum, (Vrbs est Campaniæ, & à litore remotior.) De auspiciis alias diximus.

Lectus, &c. Vxorem duxit? Lectus genialis, lectus erat nuptialis, qui in aula, id est, domo, vel in ea domus parte, quæ atrium dicebatur, sterni, & poni Genio cõsueverat; quia Genius natiuitati hominum præsidebat.

Calibe. Sine uxore.

Bene, &c. Solos matrimonio junctos, beatos esse.

Protea. Proteus Deus marinus fuit, & Neptuni Pastor,

omnes formas induere, & in ignem, aquam, rupem, verti pro arbitrio solitus. Vide Virg. 4. Georg.

Quid, &c. Quid agunt pauperes? an sunt constantiores divitibus?

Ride. Illorum levitatem.

Cœnacula. Cœnaculum Romanis erat superior ædium cõtignatio, quam ferè pauperes incolebant: ita dicta, quia in ea olim cœnabant etiam ipsi divites, ad auram serotinam, & frigidiorē captandam.

Nauseat, &c. Equè fastidit, ac mutat navira conductam, &c.

Priua. Propria, & sua.

Si curtatus, &c. Si ego, habens capillos tonsos brevius à tonsore inæquali, id est, qui eos inæqualiter, & per sulcos totonderit, occurrā tibi, risum movebo, &c.

Occurri, rides; si fortè subucula pexa
Trita subest tunica, vel si toga dissidet impar,
Rides. Quid, mea cum pugnat sententia secum?
Quod perit, spernit, repetit, quod nuper omisit,
Æstuat, & vita disconvenit ordine toto,
Diruit, adificat, mutat quadrata rotundis.
Insanire putas solemnia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A pratore dati, rerum tutela mearum
Cum sis, & pravè sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber honoratus, pulcher, Rex denique Regum,

Subucula. Vestis intima, indusium.

Pexa. Recenti, villosa.

Tunica. Est vestis exterior; toga vestis extima.

Dissidet. Non sedet æqualiter in humeris, plus hinc pendet, quàm illinc.

Æstuat. Fluctuat, jactatur hic, illuc, ut æstus maris.

Disconvenit. Non convenit, non constat sibi in tota vitæ ratione.

Solemnia, &c. Solemniter, communi hominum more: communi me laborare morbo putas; ideòque non rides, nec reprehendis. Solemne est, quod certis anni temporibus solet fieri: pro consuetudo accipitur.

Curatoris. Dabatur ille in-

sanis à Prætoribus, ut eorum curaret bona, si propinquis carerent.

Ad summam. Denique, ad extremum. Hoc veluti axiomaticè præcepta Philosophiæ, quæ tradidit hac Epistola, concludit.

Præcipuè. Egregiè, præ cæteris.

Sanus. Sanitate summa præditus, animi quidem semper, at non item corporis.

Nisi cum, &c. Stoici dicebant, sapientem in gravissimis morbis, & cruciatibus, sanum, ac valentem esse: negat hoc Horatius jocando: conceditque animi bona rectè tribui sapienti, non item corporis, quæ non sunt in nostra potestate. Pituita est humor frigidus.

Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

Pituita. Ista vox est trium in versu, cum prima syllabæ syllabarum, quasi, *pituita*: stabili longa sit. re aliter quippe non potest

EPISTOLA II.

Homerum Philosophis anteponit. Hortatur ad sapientiæ studium; eique à teneris operam dandam esse monet.

Trojani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Roma, Prænesie relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Pleniùs, ac meliùs Chrysippo, & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem

Trojani, &c. Homerum.

Lolli. Quis Lollius fuerit, Vide lib. 4. Odar. Od. 8. Apparet scriptam esse hanc Epistolam ad aliquem ex ejus filiis, quem tanquam juvenem Horatius hinc alloquitur: siquidem Lollius pater, ad quem Ode scripta est, Consul fuit, cum Horatius annum ætatis ageret 44. ac proinde aut æqualis erat Horatii, aut etiam eo senior. Quod autem hinc dicat, maxime Lolli, aut ea vox, maxime significat, amplissime, carissime; aut plures liberos habuit Lollius, quorum iste esset natu maximus.

Declamas. Versus, aut orationes recitas, memoriæ, & eloquentiæ excolendæ causâ.

Præneste. Urbs. est in Latio.

Pulchrum. Honestum.

Chrysippo, & Crantore. Ille inter Stoicos celeberrimus; hic inter Academicos Philosophus, de quibus sæpè dictum antea. Academicorum erat nulli rei assentiri. Ciceronem vide lib. de Finib.

Nisi, &c. Si vacat tibi audire: nisi te gravior alia moratur occupatio.

Fabula, qua, &c. Ilias Poëma compositum ab Homero de Ilii, seu Trojæ excidio. Por-

*Græcia Barbaria lento collisa duello,
Stultorum Regum, & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam.*

*Quid Paris? ut saluus regnet, vivatque beatus,
Cogi possit negat. Nestor componere lites*

Inter Peliden festinat, & inter Atriden:

Hunc amor: ira quidem communiter urit utrumque:

Quidquid delirant Reges, plebuntur Achivi.

rò Epopœjæ, Comœdiæ, & Trægiæ vocantur fabulæ, quod personæ fabulantes, id est, colloquentes, in iis inducantur, siue quod multa in illis fingere, & ad oruandam actionem primariam, quæ Poëmatis argumentum, & caput est, addere de suo Poëta possit: estque fabula propriè compositio, & congruentatio episodiorum, peripetiarum, &c.

Barbaria. Phrygiæ, Troadi. Græci ceteros populos, maxime Phrygas appellare Barbaros solebant.

Collisa, &c. Opposita, commissa cum ex bello. Contrita bello decennali, & conflictata.

Duello. Bello. Dicebant olim veteres *Duis*, pro, *bis*: bellum autem, siue duellum, duas inter oppositas partes peragitur.

Æstus. Iram, seditiones. Agamemnon præcipuè cum Achille iurgavit: adi librum 1. Iliad.

Antenor, &c. Vnus Priami filiorum, idemque prudentissimus, censet præcidendam esse belli causam, reddendam Græcis Helenam.

Quid Paris? Subaudi, censet, respondet. Lege Oden 13. libri 1.

Regnet. Id est, ut votorum sit compos.

Cogi. Subaudi se.

Nestor. Græcus senex sapientissimus.

Peliden. Achillem, Pelei filium, & Theridis.

Atridem. Agamemnonem, filium Atrei.

Hunc. Agamemnonem.

Amor. Briseidis captivæ, quam quia eripuerat Achilli, magna est inter ambos orta dissensio; Achilles à bello abstineuit; multæ clades illatæ Græcis, &c.

Communiter. Ex equo, pariter.

Utrumque. Achillem, & Agamemnonem.

Delirant. Peccant, agunt perperam,

*Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur, & extra.*

*Rursus quid virtus, & quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulysssem:*

*Qui domitor Troja, multorum providus, urbes,
Et mores hominum inspexit, latumque per aquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immerfabilis undis.
Sirenum voces, & Circes pocula nôsti:*

*Quæ si cum sociis stultus, cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique,*

Iliac. Trojanos. Troja dicta est Ilium, ab Ilo, Rege Trojanorum, Trois filio.

Ulysssem. Fuit Ithacæ insulæ Rex, sagacitate, ac prudentiâ insignis, qui momentum ingens ad capiendam Trojam attulit.

Reditum. E Phrygia in Ithacam insulam suam. Vide Odyssæam.

Immerfabilis. Inviçtus, insuperabilis adversis rebus.

Sirenum. Sat. 3. lib. 2. Voce blanda, & insidioso cantu prætereuntes deliniebant, & in scopulos pertrahebant. Id periculum, ut vitaret Vlysses, obstruxit aures suorum sociorum cerâ, ne Sirenum voces audirent: ipse verò se ad malum navis alligari iussit,

Circes. Erat Circe famosa venefica, quæ certis potionibus homines in belluas vertere dicebatur. Ejus insidias, & pocula sapiens Vlysses respuit; cum ad ejus insulam, in ora maritima Italiæ sitam, delatus fuisset tempestate; non item ejus focii, qui ab ea in porcos mutati fuere. Per Circen, & Sirenes Homerus fœdas voluptates adumbravit.

Excors. Amens, sine corde.

Numerus. Turba inutilis, solo numero, & nomine censendi, non virtute, aut re aliqua benè gesta.

Nati, &c. Qui idcirco vivere videmur tantum, ut edamus, & bibamus.

Sponsi, &c. Proci. Erat Penelope, uxor Vlyssis castissimæ

*In cute curanda plus aquo operata juventus;
 Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
 Ad strepitum cithara cessatum ducere curam.
 Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones;
 Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui
 Si noles sanus, curres hydropicus, & ni
 Posces ante diem librum cum lumine, si non
 Intendes animum studiis, & rebus honestis;
 Invidiâ, vel amore vigil torquere. Nam cur;
 Qua ledunt oculos, festinas demere; si quid
 Est animum, differs curandi tempus in annum?
 Dimidium facti, qui cepit, habet: sapere aude:
 Incipes vivendi qui recte prorogat horam,
 Rusticus expectat dum defluat annis; at ille
 Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
 Queritur argentum, puerisque beata creandis
 Uxor, & inculta pacantur vomere sylvæ.*

ma: cum, bello Trojano confecto, domum Ulysses non rediret, non levis erat suspicio, cum naufragio perisse. Quare multi ex Ithacæ proceribus Penelopen sibi uxorem expectabant; & Ulyssis bona hoc nomine turpiter dilapidabant.

Alcinoique, &c. Sumus juvenis Alcinoi, id est, similes populo Alcinoi: qui Rex erat Phæacum, in insula Corcyra uni gulæ, & otio deditus, perinde ac cæteri Phæaces.

Operata. Occupata, dans operam.

In Medios, &c. Ad meridiem usque.

Cessatum, &c. Dormitum.

Curas sopire, & velut in lectulo componere ad citharam, cantu lyxæ.

Carres. Ad medicum.

Est animû. Macerat, exedit.

Sapere aude. Aude, accinge te ad capeflendam vitæ sapientis viam.

Prorogat. Differt.

Rusticus, &c. Instar rustici facit, qui cum ad fluminis ripam objectâ cuncti constitisset, expectabat dum annis totus effluxisset; ita qui procrastinat in dies studium sapientiæ, novos quotidie obices inveniet.

Beata. Fœcunda.

Pacantur. Excolumuntur, arantur, mansuescunt: terra enim sil-

*Quod satis est, cui contingit, nihil amplius optet.
 Non domus, & fundus, non aris aceruus, & auri
 Egroti domini deduxit corpore febres,
 Non animo curas: valeat possessor oportet,
 Si comportatis rebus bene cogitat uti,
 Qui cupit, aut metuit, iuvât illum sic domus, aut res;
 Ut lippum picta tabula, fomenta podagram,
 Auriculas cithara collecta sorde dolentes.
 Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit
 Sperne voluptates: nocet emptâ dolore voluptas,
 Semper avarus eget: certum voto pete finem.
 Invidus alterius macrescit rebus opimis.
 Invidiâ Siculi non invenere tyranni*

filvis confita, fera quodammo-
do est, & horrida.

Quod satis, &c. Qui habet,
quod ad vitam sufficit.

Deduxit. Depulit. Morbi,
curæ, opibus non sanantur, &
arceantur.

Valeat. Sanus animo, &
corpore sit.

Comportatis. Cōgestis, quæ-
sitis.

Qui cupit, &c. Qui aliqua
cupidine prava, vel metu ve-
xatur, ille non magis juvatur,
gaudet, magnifica domo, vel
pecunia, quam pictæ tabulæ
juvent eum, qui lippus sit, &
oculis laboret; quam fomenta
podagricum; quam cithara il-
lum, cujus aures laborent, ob-
collectas in iis sordes.

Fomenta. Remedia sunt,

quibus podagræ quidem dolor
fovetur, & mitigatur, at mor-
bi causa non tollitur.

Sincerum, &c. Nisi vas ali-
quod mundum est, acescet, fiet
acidus liquor in illud fusus. Ita
nisi mens vacat cupiditatibus,
quæcumque usurpabit gaudia,
ea corrumpet, ac vitiabit: fiet
acida illi, & insuavia.

Sperne, &c. Enumerat vitia,
& cupiditates, quibus animus
est expurgandus; voluptatem
nempe, avaritiam, invidiam,
iram, &c.

Certum votum, &c. Certam
tibi summam pecuniæ defini-
& præscribe, qua tua vota, &
cupiditatem habendi finias, ul-
tra quam nolis ditescere.

Siculi tyranni. Phalaris,
Dionysius, nullum tormentum

*Majus tormentum. Qui non moderabitur ira,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit, & mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege, qui nisi paret,
Imperat, hunc franis, hunc tu compesce catenâ.
Fingit equum tenera docilem cervice, magister
Ire viam, quam monstrat eques: venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in sylvis catulus: nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.*

cruciandis hominibus invenire, quod comparati cum invidia possit. Notus Phalaridis taurus æneus; notus Dionysii entis, Damoclis cervicibus imminens. De Dionysio, & Damocle Vide Oden. 1. lib. 9. Phalaris verò, cum exquisita hominibus cruciandis supplicia quæreret, Perillus quidam faber ferrarius excogitavit æneum taurum, in quo inclusi subjectis ignibus dirè torquerentur: placuit inventum Phalaridi, at auctori nocuit: jussit enim tyrannus, Perillum primum omnium in illum taurum conjici, & vivum exuri.

Infectum. Irritum, non factum. Volet non accidisse.

Dolor, & mens. Mens dolore incensa.

Dum, &c. Dum odium suum inultum esse dolens, properat pœnas acceptæ injuriæ per vim, & nefas exigere. Dum

injuriæ dolorem inultum properat ulcisci, & levare.

Fingit, &c. Ut equi, canes, &c. maturè sunt formandi, & instituendi, sic homines, &c.

Ire viam. Ut viam eat: ut iter ab Equite imperatum facile carpat.

Ex quo, &c. Postquam catulus venaticus latravit in aula cervum aliquem fictum, seu pellem cervi tomento factam, discit veros cervos in sylvis agitare, & acriter cum illis pugnare.

Adhibe. Tanquam salutarem succum hauri animo, & imbibe.

Puro. Nondum vitiiis inquinato.

Puer. Juvenem Lollium alloquitur. Torrentius censet, orationem hinc ad juventutem converti.

Melioribus. Sapientioribus te offer docendum.

*Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.*

Cessas. Ignavior es, ac tardior.

Opperior. Expecto.

Insto. Non urgeo celeriores, non conor eos antevertere.

Ego Philosophiae studere pergam sine invidia, & segnitia, siue tu in eo studio diligentior me, seu tardior, & remissior sis.

EPISTOLA III.

Julium Florum de Claudio Nerone, & quibusdam suis amicis interrogat: Eundem ad sapientiae studium, & ad redeundum cum fratre in gratiam hortatur.

Juli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro:
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asia campi, collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? hac quoque curo

Julii Flore. Amicus erat Horatii, Claudii comes.

Claudius. Cl. Tiberius Nero, Natus Liviâ, quæ postea Augusto nupsit: is profectus est in Armeniam, ut regnum Tigrani restitueret: quo in itinere secutus est eum Florus ille.

Privignus. Est filius mariti ex alia conjugē: vel conjugis ex alio marito.

Thracane, &c. An vos tenet Thracia?

Hebrus. Thraciae fluvius, sæpè glacie constrictus, ac nivibus obsitus.

An freta, &c. An mare angustum interjacens inter vicinas turres? Hellespontus nempe inter duas urbes, siue arces, Sestum, & Abydum, fluens exiguo illo mari divisus, & Europam ab Asia separans.

Morantur. Tenent.

Studiosa. Erudica. Sub Augusto litteræ, & litterati florebant;

*Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit ?
Bella quis, & paces longum diffundit in ævum ?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora ?
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus, & rivos ausus apertos,
Ut valet ? ut meminit nostri ? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos suadet, auspice Musa ?
An tragica deservit, & ampullatur in arte ?
Quid mihi Celsus agit ? monitus, multumq; monendus;
Privatas ut quarat opes, & tangere vites*

bant ; itaque in comitatu Neronis multi viri docti numerabantur. Illi quid rerū agant, Horatius rogat.

Hæc quoque, &c. Id quoque laboro scire, quis vestrum iumat sibi provinciam, & munus scribendarum rerum ab Augusto gestarum ?

Longum, &c. Scriptis mandat, & in consequentes ætates propagat.

Quid Titius, &c. Poëta lyricus, brevis ob sua scripta, inquit, celebrandus apud Romanos : qui non dubitavit, non timuit haurire aquam ex illo fonte recondito, ex quo Pindarus hauserat: id est, qui Pindarum ausus est imitari conempto vulgari Poëteos genere, quæ omnibus patens, & obvia est, instar fontis publici.

Thebanos, &c. Versus Græcos Pindari (qui oriundus Thebis) accommodare ad lyram

Latinam, id est, Latinis versibus Pindarum imitari. De Pindaro vide Oden. 1. libri 4.

Auspice Musa. Musarum ope, & auspicio.

Deservit. Acri, & vehementi stylo utitur. Tragici Poëtæ furentes, & crudeles interdum personas exhibent, iisque styllum accommodare, adeoque ipsi furere, ac bacchari quodammodo debent.

Ampullatur. Utitur verbis sonantioribus, grandioribus, & quasi inflatis, imitat ampullarum, quæ sunt vasa turgido ventre, aut bullæ vento tumētes, & in aqua summa extātes.

Celsus. Nomen Poëtæ, ad quem scribit in hoc eodem libro Epist. 8.

Opes. Ut versus edat Marte suo, neque aliorum scripta sufflaretur, ac sublegat, quæ recepit bibliothecā prope templū Apollinis Palatini ab Augusto

Scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo.

Ne, si fortè suas repetitum venerit olim

Grex avium plumas, moveat cornicula visum

Fertivis nudata coloribus. Ipse quid audes?

Qua circumvolitas agilis thyrsus? non tibi parvum

Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.

Seu linguam causis acuis, seu civica jura

Respondere paras, seu condis amabile carmen,

Prima ferēs hedera victricis premia: quod si

Frigida curarum fomenta relinquere posses;

Quò te cœlestis sapientia duceret, ires.

Hoc opus, hoc studium parvi properemus, & ampli

Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.

Debes hoc etiam rescribere, si tibi cura,

Quanta conveniat, Munatius: an malè sarta

Gratia nequicquam coit, & rescinditur? at vos

gusto exstructâ; id est, quæ in ea servatur. Ibi enim præstantissimorum Poëtarum scripta cum eorum imagine, honoris ergo, publicè reponebantur.

Ne si, &c. Pro cornicula græculum vulgò habent fabulæ, qui cum collectis avium aliarum versicoloribus pennis superbus ambularet: iis detractis, agnitus, & irrisus est. Caveat igitur Celsus, ne simile quidpiam ipsi contingat.

Quid audes? Quid scribis, moliris?

Thyrsus. Poëtæ apibus comparantur. Quos circum flores volas, ut ex iis succum legas melli conficiendo? id est, quæ

condis carmina?

Hirtum. Hirsutum, hispidum.

Causis. Forensibus.

Seu Civica, &c. Sive respondes civibus te consulentibus de jure civili.

Hedera. Quæ Poëtæ coronabantur, hedera quippe semper virescit: versus autem æternitatem merentur, & donant.

Fomenta. Nutrimenta: sic divitias, & ambitionem vocat.

Ampli. Locupletes, nobiles.

Cura. An tantæ tibi curæ esse frater tuus Munatius, quantæ esse tibi convenit?

Malè sarta, gratia. Amicitia non sincerè instaurata.

Coit. Coalescit, conjungitur.

*Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros, ubicumque locorum
Vivitis, indigni, aeternum rumpere fadus:
Pascitur in vestrum reditum votiva juventa.*

Calidus sanguis. Juvenilis ardor, & impotentia.

Indigni. Digni qui inter vos nunquam dissideatis: meliores, & honestiores quam, quos

dissociari, & à se invicem divelli deceat.

Votiva. Ex voto à meum molanda, cum redieritis incolumes.

EPISTOLA IV.

Laudat Albium Tibullum, & ut vivat, quasi quotidie moriturus, admonet.

Albi, nostrorum Sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedanâ?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vivcat?

Albi. Albius Tibullus Poëta in primis tersus, & Latinus, cujus extant carmina cum Catulli, & Propertii versibus vulgò excusa,

Sermonum. Satyrarum, & Epistolarum, in quibus carmina proximè accedunt ad sermonem quotidianum, & colloquia familiaria: multi autè hoc scribendi genus non probabant, sive ob humilitatem quemdam orationis, quod etiam nunc imperiti faciunt; sive ob maledicendi licentiam, quæ in ejusmodi Satyris extat.

Candide. Sincere, æque.

Pedanâ. Prope Pedom Italiæ oppidum in Latio, ubi villam habebat Tibullus, quem ibi versantem, & certis de causis, quas Horatius non explicat, mœstum consolatur.

Scribere, &c. An dicam, an putem te scribere aliquod carmen, quod superet opera Cassii Parmensis, Poëtæ nobilis, à Parma civitate Italiæ, in Longobardia, ejus patria, ita dicti. Supplicio est affectus Augusti jussu, quod unus fuisset e Cesaris percussoribus.

*An tacitum sylvas inter reptare salubres
 Curantem quidquid dignum sapiente, benoque est?
 Non tu corpus eras sine pectore: Di tibi formam,
 Di tibi divitias dederunt, arte nique fruendi.
 Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
 Quàm sapere, & fari, ut possit, qua sentiat, & cui
 Gratia, fama, valetudo contingat abundè.
 Et mundus victus, non deficiente crumena?
 Inter spem, curamque, timores inter, & iras,
 Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 Grata superveniet, qua non sperabitur, hora.
 Me pinguem, & nitidum benè curata cute vises,
 Cum ridere voles Epicuri de grege porcum*

Reptare. Deambulare leniter.

Eras. Pro es, vel, nunquam fuisti.

Dederunt. Ita multi legunt, penultimamque, ut in ejusmodi præteritis sapè sit, corripunt.

Artem fruendi. Sapientiam, sine qua inutiles divitiæ sunt, imò noxiæ.

Voveat. Precetur, & votis optet, In te sunt omnia, quæ optare alumno carissimo nutrix potest.

Quàm sapere, &c. Quàm sapientiam, & eloquentiam, illa facit, ut rectè sentiamus,

hæc, ut benè dicamus:

Contingat. Asiduè, suppetat.

Mundus victus. Ratio vivendi, & vescendi frugalis, nec tamen fordida.

Ridere. Comestari, genio indulgere.

Epicuri. Summum bonum in voluptate posuisse dicitur; sive ille corporis voluptatem diceret, sive animi, quæ in vacatione à dolore, & cura consistit, ut multi sentiunt; sive utrumque, quod est probabilius. Homines voluptarii porci Epicuri appellantur.

EPISTOLA V.

Torquatum ad Cænam invitat, quam frugalem fore dicit: ut dum opibus, genio tantisper indulgendum esse monet.

Si potes archaïcis convivæ recumbere lætis,
Nec medicâ cenare times olus omne patellâ,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Taurò diffusa, palustres
Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum.
Sic melius quid habes arcesse, vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, & tibi munda supell.
Mitte leves spes, & certamina divitiarum,
Et Moschi causam. Cras nato Cæsare festus

Archaïcis. Parùm elegantibus: vestito more, & artificio factis. Est Græca vox significans, antiquis, & rudibus.

Recumbere. Ad mensam accumbere.

Cenare olus. Vesci leguminibus.

Supremo. In occasum vergente.

Manebo. Expectabo.

Taurò iterum. Subaudi Còsule. Fusa in amphoras secundo consulatu Tauri, anno V. C. 728. T. Statilius Taurus Augusto carus fuit, ob res in Africa benè gestas triumphavit.

Inter, &c. Non optimæ notæ vinum suum esse ostendit, quia natum erat in agro Min-

turnensi, aut Petrino, propè Sinuessam antiqui Latini oppidum, ubi erant vina deteriora.

Arcesse. Jube illud afferri tecum; vel meo arbitrio, & legibus vescere, & morem mihi gere: utere meo vino, vel tuum melius affer.

Imperium. Propriè: nā cœnz Rex, dominus, pater, appellabatur is, qui alios accipiebat.

Mitte. Omitte spes, quas concipis, lites, quas suscipis, & contentiones ad divitias comparandas.

Moschi. Ajunt illum fuisse Rhetorem, Patriâ Pergamenum, beneficii accusatum, de fensum à Torquato.

Dat veniam, somnumque dies: impune licebit

Æstivam sermone benigno tendere hostem.

Quo mihi fortunas, si non conceditur uti?

Parcus ob hæredis curam, nimis, inque severus,

Assidet infano: potare, & spargere flores

Incipiam, patiæque vel inconsultus haberi.

Quid non ebrietas designat? operta recludit,

Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem

Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.

Fæcundi calices quem non fecere disertum?

Contracta quem non in paupertate solutum?

Hæc ego procurare, & idoneus imperor, & non

nvitus; ne turpe toral, ne sordida mappa

Nono Kal. Octobris,

Ides 23. Septembris.

mihi expetam fortunas, id est,
opes, & alia fortunæ bona?

Parcus, &c. Qui parcè vivit,
ac duriter, ut heredi suo ma-
gnas opes reliquat, ille assi-
det, id est, similis est, non lō-
gè abest ab infano.

Designat. Audet, suscipit, de-
stinat, & designat animo.

Spes, &c. Facit, ut omnino
speres eventura, quæ cupis.

Onus. Curas.

Fæcundi. Eloquentes, verbo-
rum copiam, & ubertatem
afferentes.

Contracta. Tristi.

Solutum. Hilarem, ac remis-
sum.

Hæc ego, &c. Idoneus sum
ad ea, quæ dicturus sum, pro-
curanda: hæc mihi provincia,
hæc vulgò cura imponitur:
quam libenter in me recipio

Cæsar. Nata's dies
Cæsaris, qui cras recurret, dat
nobis facultatem somni lon-
gioris, itaque noctem post epu-
las tendere, id est, protrahere,
licebit suavis colloquiis us-
que in lucem, & matutinis ho-
ris indulgere somno.

Veniam. Copiam, potesta-
tem. Veniam, & somnum po-
suit, pro, venia somni.

Æstivam. Calidierem: ut
interdum fit Septembri men-
se. Nonnulli ob eam vocem
putant, Horatium loqui de na-
tali die Caji Cæsaris, nepotis
Augusti ex ejus filia Julia, A-
grippæ uxore, qui natus est an-
no 734. sub finem ætatis, ut
ex Dione colligunt.

Quo mihi, &c. Quorsum

*Corruget nars, ne non, & cantharus, & lanx
 Ostendat tibi : ne fidos inter amicos
 Sit, qui dicta fecas eliminet. Ut coëat par,
 Jungaturque pari, Brutum tibi, Septimiumque
 Et nisi cena prius, potior convivæ, Sabinum
 Detinet, assumam : locus est & pluribus umbris:
 Sed nimis arcta premunt olida convivia capra.
 Tu quotus esse velis, rescribe, & rebus omisissis,
 Atria servantem posico falle clientem.*

nempe, ut toralia, id est, vestes, quibus tori, seu lecti teguntur, sint munda, ut mappa sordida non sit, quod nauseam convivis affert, facitque, ut præ fastidio nars corrugent : ut cyathi, ut patinæ nitidæ sint, adeo, ut in iis te tanquam in speculo contemplari possis, ut pares convivæ cum paribus accumbant.

Dicta. In convivio, quæ ferè sunt liberiora.

Eliminet. Efferat extra limen, aliis renunciât.

Ut coëat. Ut autem convivæ, pares cum paribus jungamur vocabo Brutum, &c.

Et nisi, &c. Invitabo etiam Sabinum, nisi prius invitatus ad cœnam ab aliquo fuerit, aut potiozem, ac potentiozem nobis convivâ domi suæ accipiat.

Umbris. Convivis non invitatis, sed invitatos sequentibus honoris, amicitia, dapis, cau-

sâ, ut umbra corpus sequitur. De illis vide lib. 2. Sat. 1. Sat. ultimâ.

Sed nimis, &c. Ne plures tecum adducere, qui olidæ capræ, id est, odor gravis axillarum, qui ex calore nascitur, cum plures in eodem loco sunt stipati, premit convivia, id est, sentitur maximè in convivis, in quibus arctius accumbitur. Odor teter sub axillis, hircus, seu caper appellatur, quia hircus est animal in primis fœtidum.

Rebus. Negotiis.

Atria. Domus vestibulum, aulam in limine.

Servantem. Qui te ibi expectat, tecum acturus de sua lite.

Posico. Per cœcas, & remotas in extrema domo fores egredere, & illum effuge.

Clientem. Vel Moscum, vel alium quemlibet, cujus causam patronus defendis.

EPISTOLA VI.

Eum esse beatum dicit, qui nil optet, nihil
metuat: Felicitatem in sola virtute
collocatam esse.

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quæ possit facere, & servare beatum.
Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectant: quid censes munera terra?
Quid maris extremos Arabas dicantis, & Indos?
Iudicia quid? plausus, & amici dona Quiritis,
Quo spectanda moro, quo sensu credis, & ore?
Quæ nec his, nec, sibi, ferè miratur eodem

Nil admirari. Nullius rei
prava cupiditate percelli: ex
eo quòd enim aliquid, ut ma-
gnum, utile, aut necessarium
admiramur, fit ut illud cupia-
mus, ac prosequamur.

Numici. Amicus erat Hora-
tius. Numicia gens Romæ no-
bilis, & Patricia fuit, à Numi-
co, seu Numicio Latii fluvio,
dicta.

Hunc solem, &c. Sententia
est: si reperiuntur, quæ res cœ-
lestes, solem, stellas, & tempo-
ra, id est, quatuor anni tempe-
rates, decedentes, id est, finem
accipientes, aliis succedenti-
bus, & quasi abeuntes, certis
mensibus, ac momentis, qui
hæc, inquam, spectent imbuti,

id est, percussi, affecti nulla
formidine, id est, admiratione,
perturbatione, & religioso me-
tu (sidera enim quasi quædam
numina habebantur) quid cē-
ses? quomodo spectandas cre-
dis, quo vultu, & animo despi-
ciendas res multò illis cælesti-
bus inferiores, verbi gratiâ,
terræ munera, & maris, ex quo
gemmas, & purpuram colli-
gunt Arabes, & Indi, (Asia
populi) ludos in circo, & thea-
tro edi solitos, plausus, & ho-
nores populi Romani suffra-
giis, & favore partos.

His adversa. Contraria his,
quæ dixi, nempe honoribus,
plausibus. Qui dedecus, repul-
sam timet.

Quo cupiens pacto: pavor est utrique molestus.

Improvisa sin il species exteret utrumque.

Gaudeat, an a leat, cupiat, metuatve, quid an

Si, quidquid videt melius, pejusve sua spe,

Defixis oculis, animoque, & corpore torpet.

Insani sapiens non menferat, aequus iniqui,

Ultra quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Inunc, argentum, & marmor vetus, araque, & a

Suspice, cum gemmi. Tyrios mirare colores:

Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:

Gnavus mane forum, & vespertinus pete testun

Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

Miratur. Perturbatur. Qui
timet, afficitur eodem modo,
ac ille qui cupit: pavet uter-
que, is qui timet, ne eveniant
quæ timet: is qui cupit, ne non
eveniant, quæ cupit: sic utro-
bique pavor est molestus: spe-
cies improvisa, id est, cogita-
tio, vel eventus non speratus,
& prævisus terret tam timidum,
quam cupidum: neque interest
gaudio, an dolore; cupiditate
an metu, aliquis perturbetur,
&c.

Si quid, &c. Si torpet, si he-
ret attonitus, si commovetur,
quidquid melius, aut pejus vi-
derit sua expectatione.

Insani, &c. Id est: tantum
abest, ut rerum infimarum cu-
piditate perturbari debeamus,
ut ne ipsa quidem virtus nimis
optari, & perturbare, debeat;

insanusque dici hominem sapien-
tissimus. & iniquus haberi ho-
mo æquissimus possit, nisi mo-
deratè, & intra certos limites
virtutem colat.

Inunc. Quod si virtus ipsa
nisi moderatè, & animo a per-
turbatione vacuo appetenda
non est, quid censendum de
illis, qui argentum, statuas è
veteri marmore aut arte fa-
ctas mirantur, optant, &c.

Artes. Præstantium artifi-
cum opera;

Loquentem. Publicè dicen-
tem in concione.

Gnavus. Acer, sedulus.

Pete Testum. Domum te tuam
recipe. Omnem curam, ac stu-
dium impende, ne Mucius te
opibus antecedit.

Dotalibus. Quas in dotè ac-
cepit, cum uxorem duceret.

*Mucius, indignum, quod sit peioribus ortus,
 int' istos sit potius, quam tu mirabilis illi?
 Quidquid sub terra est, in apricum proferet atas;
 Desodiet, condeoque nitentia: est bene notum
 Porticus Agrippa, & via te continebit Appi,
 Ire tamen restat, Numa quò devenit, & Ancus.
 Si latus, aut renes morbo tentantur acuto,
 Quare fugam morbi: vis rectè vivere? quis non?
 Si virtus hoc una potest dare, fortis omisis
 Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, &*

Indignum. Quod indignum
 fore dicitur. Græca locutio, qua
 neutra quædam participia po-
 nuntur in recto casu pro abla-
 tivis.

Pejoribus. Ignobilioribus.
Mirabilis. Invidendus. Hunc-
 cine, ut mireris, ac suspicias
 potius quam ille te? Fac ut in-
 videat tibi potius Mucius, ut
 ditiori, quam tu illi, ut pau-
 perior.

Quidquid, &c. Quæ latent,
 in lucem proferentur, quæ e-
 minent, erunt obscura. Novum
 argumentum, quo cupiditates
 frangendas docet, & rerum hu-
 manarum brevitate, & muta-
 bilitate petunt.

Agrippa. Agrippa in primis
 Augusto graciosus, Jovi, &
 Diis omnibus insignis templū
 posuit, quod Pantheon appel-
 lavit: ante illud ingentē porti-
 cum, & arca transiit, ubi Ci-

ves honestissimi spatiabantur:
Via Appi. Appia via, litata
 lapide, Romā Brundisium ut-
 que per Appium cœcum, &
 munita fuit.

Quod, &c. Ad tumulum, ad
 interos.

Numa, Ancus. Reges Ro-
 mari.

Si latus, &c. Cū ægrotas,
 quæris morbo remedium: la-
 boras malis cupiditatibus, mi-
 ser es: quare virtutem, quæ
 una te beatum faciet.

Quis non. Subaudi, hoc vult.

Hoc age. Stude virtuti: in
 hoc totus esto; operi manum
 admove.

Verba putas. An verò putas
 virtutem esse in verbis positā:
 satis esse ad virtutem, si quis de
 illa rectè, & sanctè loquatur:
 hoc si putas, omitte sanè vir-
 tutis studium, & in opes qua-
 rendas incumbe, cave, &c.

*...m ligna. ... ne portus occupet alter,
 Ne Cibyrtia, ne Bithyna negotia per...
 Mille talenta rotundentur, totidem altera; porr
 Tertia succeda, & qua pars quadret acervum.
 Scilicet uxorem in dote, fidemque, & amicos.
 Et genus, & formam in regina pecunia donat:
 Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
 Mancipiis locuples, eget aris Cappadocum Rex:
 Ne fueris hic tu: chlamydes Lucullus, ut aiunt,
 Si posset centum scena præbere, rogatus,
 Qui possum tot? ait: tamen, & quæram, & quo habebō,*

Lucum ligna. Virtus nō sunt verba, sicut lucum, id est, sylvam Diis consecratam solæ arbores non faciunt, sed addita Religio loco, &c. Est enim lucus, sylva sacra.

Occupet. Prior ad portum appellat.

Cibyrtica. Cibra est urbs Phrygiæ, viginti, & amplius civitatum conventu, nundinisque celebris. Bithinia est pars Asiæ minoris.

Mille talenta. Vide Sat. 7. lib. 11.

Rotundentur. Coacerventur. Rotunditas perfectionē significat, & cumulum: quia figura rotunda est omnium perfectissima.

Et que pars, &c. Et altera quarta pars: unum adhuc, mille, ut fiant quatuor millia.

Suadela. Eloquentiæ præses Dea.

Venus. Pulchritudo *Mancipiis, &c.* Non una re tantum esto dives, ut accipis abundat Rex Cappadocum in-

rebus tac, ut locuples sis, arce, mancipiis, &c. Imitare Lucullum, cujus domus tot rebus affluebat, ut earum ipse numerum ignoraret. Cappadocia minoris Asiæ regio: unde multa mancipia Romam deportari solita. Lucullus vixit ævo Ciceronis, à quo laudatur pluribus in Orat. pro leg. Manil.

Scena. Commodare ad exhibendam actionem. La scena commædiam. Scena vox Græca est: significat theatrum, tæcōrium, quia olim theatrorum ornamenta erant mera, è sylvarum frondibus, umbracula.

Qui, &c. Quomodo possum tot chlamydes præbere? tot habere me non possum.

*Mittam: post paulò scribit sibi miſſa quinque
 Eſſe domi chlamydum, partem, & tolleret omnes.
 Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſunt,
 Et dominum fallunt, & proſuſi furibus. Ergo
 Si res ſola poteſt facere, & ſeruire beatum,
 Hoc primus repetas opus, hoc ſi ſtremus omittas.
 Si fortunatum ſpecies, & gratia praſtat,
 Mercemur ſervum, qui dicet nomina, laevum
 Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
 Porrigere; hic multum in Fabia valet, ille Velina,
 Cuilibet hic faſces dabit, eripietque curule*

*Tolleret. Acciperet is, qui
 comœdum edebat.*

Fallit. Latet, ignorantur.

Rec. Decunia

*Hoc præremus, &c. in hoc
 labore colligendarum opum
 primus eſto.*

Species. Forma, dignitates.

*Nomina. Solebant Romani
 ad captandam populi gratiam,
 & ſuffragia, obvium quemque
 ſuo nomine comiter appellare:
 in eam rem mercabantur ſer-
 vos, qui omnium ferè tenerent
 nomina, & ea cùm opus eſſet
 ſuggererent illi ſervi,
 Nomenclatores dicebantur.*

*Fodiat latus. Adhuc neat ta-
 cto leviter latere ſiniſtro, quod
 regebat Nomenclator. Servi
 enim, & comites à lava parte
 ibant, utpote minùs honora-
 ti: fodere laevus eſt Latina locu-
 tio, pro modo à cuſſo ejus,
 qui monent. Latet. Fugit, ut
 fit, cybi.*

*Trans pondera. Trans rhe-
 das, ſupra plauſtra oneribus, &
 ſaxis onuſta.*

*Porrigere. Ut ſolent, qui ſa-
 lutant, blandiuntur.*

*Hic, &c. Verba ſunt Nomen-
 clatoris dominum admonētis,
 ut aliquem ſalutet, quia multũ
 auctoritatis habet in tribu Fa-
 bia, aut Velina.*

*Fabia. Populus Romanus in
 tribus, ſeu partes 35. diviſus
 fuit. Earum una dicta eſt Fa-
 bia à Fabiis, nobili familia: alia
 Velina, à lacu Velino, ſeu Ve-
 lia urbe Italiae.*

*Faſces. Conſulatum, aut præ-
 turam. Conſulibus liſtor præ-
 ferebat faſces 12. Prætoribus,
 6. faſcis porro iſte erat virga
 rû faſciculus, mediâ, & extan-
 tem cuspide, ſecurim obvolvēs:
 virgis leviora facinora punie-
 bantur, ſecuri graviora.*

Ebat curule. Magiſtratus

Caritum impetunus ebur: frater, pater, adde;
Ut cuique est & s, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cœna benè vivit: lucet; eamus,

Quò ducit gula: discemur, venemur: ut olim
Gargilius, qui mure plagas, venabula, servos,
Differtum transiv forum, populumque jubebat,
Unus, ut è multis populo spectante reserret
Emptam mulus aprum. crudi, tumidique lavemur
Quid deceat, quid non, oblii: Carite cerâ

Digni, remigium vitiosum *Ithacensis* *Ulyssæi*,

maiores. Illis enim jus erat
 fellam gestandi eburneam in
 suo curru, in eaque confiden-
 di cum senatus habebatur.

Importunus. Homo acer,
 actuosus, pertinax, qui non
 antè conquiescet, quam can-
 didatum sibi invisum honore
 sperato dejecerit.

Facetus. Comiter, lepidè.

Adopta. Vocando filium,
 fratrem; qui alienus fortè,
 ignotusque sit.

Lucet. Dies est: eamus sum-
 mo mane.

Gargilius. Ostentator nescio
 quis, & nepos.

Plagas. Sunt retia densiora:
 venabula, tela venatoria, ha-
 stilia.

Differtum. Plenum homini-
 as.

Emptam. Non ve-
 nando captum: vel unus mu-
 lus è multis vacuis.

Crudi. Nondū digesto cibo.

Lavemur. In balne

Deceat. Honestum f

Carite cerâ digni. Digni, qui
 notemur ignominia: ut illi
 qui Caritum in tabulas refe-
 runt. Care, m. Care.

Ulyssæi Agylla, urbs Ecorum
 cuius incolæ ob Vestales vir-
 gines in bello Gallico beni-
 gnè receptas, jus Romanæ ci-
 vitatis erant adepti: sed cum
 à Romanis postea defecissent;
 eâ mulctati fuere pœnâ, ut suf-
 fragii fœcendi jure privaretur.
 Hinc factum est postea, ut Cæ-
 rit in cera pro nota ignomi-
 niæ usurpata fuerit; & qui tri-
 bu movebatur, qui privaban-
 tur jure suffragii, &c. in Cæ-
 ritum tabulas referri diceren-
 tur. Porro cera, in hoc pro-
 verbio significat tabellam li-
 gneam cerâ obductam, in qua
 scribebantur illi qui privaban-
 tur, v. g. suffragii. &c.

Remigium. Si unus remigiū,

Cui potior patriâ fuit interdicta voluptas.

*Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocique
Nil est jucundum; vivas in amore, jocique.*

Vive, vale: si quid novisti rectius istis,

Candidus imperti; si non, his cedere mecum.

similes sumus remigi-
ssis, & sociis, qui fœ-
dam, & vitam voluptatem
præstunt patriæ: & apud
Circenianere ejus blanditiis
capti, & præstigiis, quâ domû
reppererunt.

Ulysses. A recto casu Vlysses.
Vide *fun. Ep. 2. & Sat. 6.*

Mimnermus. Poëta Græcus
sexcentis admodum annis an-
te Horatium scripserat, sectâ
& moribus Epicureus.

Imperti. Participem me fac
communica.

Si non. Si nihil habes me
lius.

His. Sapientiæ præceptis

EPISTOLA VII.

Excusat se Mecænati, quòd ab Vrbe tamdiu
absit: ejus in se beneficia, & liberalitatem
commendat.

QUINQUE dies tibi pollicitus, me rure futurum;
Sextilem totum mendax desideror: atqui
Si me vivere vis satum, rectèque valentem
Quam mihi das agro, dabis agrotare timenti
Mecænas veniam: dum ficus prima, calorque

Rure. In mei villâ

Sextilem. Absum per totum
ensem Augustum: dictus est
sextilis: quia sextus erat à mē-
se Martio, à quo annum Ro-
mani ducebant: postea in Au-
gusti honorem Augustus est
appellatus.

Quam, &c. Verum dabis
mihi hanc veniam, & faculta-
tem rusticandi nunc, cum æ-
grotare timeo, quam concedis
cum æger sum.

Prima ficus. Æstatis calor
ingravescent, quo ficus pri-
mum maturescunt.

Designatorem decorat lictoribus atris:

Dum pueris onus vis pater, & matercula pallet,

Officiosaque sedulitas, & opella forensis

Adducit febres, & testamenta resignat.

Quod si bruma rivos Albanis illinet agris,

Ad mare descenda: vates tuus, & sibi parcat,

Contractusque leget, te dulcis amice reviset

Cum Zephyris, si concedes, & hirundine prima.

Non, quo more pyris vefci Calaber jubet hospes,

Designatorem, &c. *Dum* calor, & cœli gravitas multos è medio tollit, quorum funera per designatores, & eorū ministros curantur. Est autem designator, is qui funebrem pompam designat, id est, ordinat, componit.

Lictoribus. Vespillonibus, pollinctoribus, præficis, quos omnes faceret vocat lictores designatoris, tanquam alicujus publici magistratus.

Pallet. Metuit, de illorum valetudine trepidat.

Sedulitas. Diligentia in præstandis amicitiæ officiis, v. g. in amicis visendis, procurandis eorum negotiis, opera in foro navanda, &c.

Resignat. Aperit: quod sit morte obita.

Quod si, &c. Imò, ubi hyems advenerit, nondum tamen redibo Romam, sed in aliquam civitatem maritimam, ubi erit aer temperatior, & benignior,

me recipiam, ego v. deditus hîc labori paucumbens, fugiam ea quæ tudinem debilitare possunt qui navigant, & periclitant. contractis velis nictus. Nonnulli nec illas voces, *contractus* v. g. multa veste contra frigoris vim coopertus, & collectus in sese, lectioni tantum operam dabit.

Cum Zephyris. Vere primo.

Non quo, &c. Si ego hunc in modum consulam valetudini, spero me id facturum te permittente, ac volente: nihil enim meæ libertati detractum, opinor voluisti. Quamvis maximis me beneficiis ornaveris, neque ita speris in me liberalis, ut holpes aliquis rusticus, in Calabria (extremæ pars Italiæ est ad meridiem) liberalis esse solet in hospitē suum, cui fructus, & pyra offert. Summe, inquit, hoc est, hæc pyra, his vefcere. Jam templi,

*Tu me fecisti locupletem: vescere des:
 Jam satis est: at tu quantum vis tolle: benignè:
 Non inuisa feres pueris munuscula parvis:
 Tam teneor dono, quàm si dimittar onustus:
 Ut libet, hac porcis hodie comedenda relinques.
 Prodigus, & stultus donat, quod spernit, & odit.
 Hac seges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
 Vir bonus, & sapiens dignis ait esse paratum,*

dam; et alter, satis est: urget
 prætulit tolle, abde in peram
 Circen- ueris. Bene est, amo
 capti, & benignitate, & libe-
 repeter qua: nihil est opus. Si
 Ulyss non est, reponit Ca-
 seus. Vic ueris tuis illa dabis:
 tam gratum est adonum, quon-
 ueris, quàm si pyris onultus
 direm. Facies quod libebit:
 sed ea pyra si non sumis, porcis
 dabuntur. Sic prodigi, & insa-
 ni donant ea, quæ spernunt. Hæc
 inconsulta liberalitas, ut seges
 malè sata, id est, ut ager mala
 semente confusus, ingratos plu-
 rimos hactenus effecit, ac in-
 posterum efficiet: Stulta eni-
 & inconsulta liberalitas gratia
 non meretur.

Vir bonus. Viri proci, ac sa-
 pientes aliter se gerunt: ajunt
 illi paratum esse dignis, id est,
 se liberales fore tantum in eos
 qui sua sint liberalitate digni,
 nec temerè omnia profundunt
 in quoslibet. Munus inter
 munera discrimen nonunt, nò-

runt quid minuta, & vilia di-
 stent a magnis, ut à lupinis gra-
 talis es, & Meccenas, talem te
 erga me præstitisti: ego quo-
 que adnotar, ut præstem me di-
 gnium laude promerentis, id
 est, ut videar tua munera esse
 promeritus, ut digno data esse,
 & merenti videantur. At non
 id mihi tamen imponam one-
 ris, ut semper tecum Romæ
 sim, à te numquam discedam:
 non est enim eadem ætas mi-
 hi, & valetudo, quæ olim erat:
 quod si nolis, me a te recedere,
 nisi reddam tibi omnia, quibus
 me ditasti, more, ac modo Æ-
 topicæ vulpeculæ, ego verò pa-
 ratus sum tibi omnia restituere,
 neque illa otio, & liberta-
 ti antepono: adde quod Romæ
 amplitudinem, & lucem aulae
 tenuitati meæ, ac obscuritati
 parum convenire intelligam.
 Hæc sententia partium totius
 Epistolæ, hæc illarum inter se
 nexus est.

Esse paratum. Imperatoriale

Nec tamen morat, quid distent ara luminum:
 Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
 Quod si me non usquam discedere, reddes
 Fortè latus, nigres angusta fronte capillos,
 Reddes dulce loqui: reddes videre decorum.
 Fortè per angustam tenuis vulpecula rimam
 Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
 Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
 Cui mustela procul: si vis, ait, effugere istinc,
 Macra cavum repeies arctum, quem macra su
 Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno;
 Nec somnum plebis laudo satur altitium, nec

verbum eit. Si quid est apud
 se, id paratum, & promptum
 esse dignis ait: illis à se ultro
 datum iri profiteretur.

Ara lupinis. Lupinus est
 genus leguminis, cujus folia
 nummis aureis similia sunt, &
 quibus actores comici uteban-
 tur in Scena pro vera pecunia,
 & ære, seu auro.

Pro laude, &c. Est Tmesis,
 seu divisio vocis unius in duas:
Laude promerentis. Faciam,
 à te lauder tamquam tua bene-
 ficia promerens.

Reddes. Reddere mihi debe-
 res annos juveniles.

Ridere, &c. Risus, & jocos
 decentes: ætati convenientes.
Infinitivus ridere: sumitur Gre-
 co more pro substantivo, ri-
 sus.

Cumeram. Vas Vimineum.

Pasta. Frumento saturata.

Foras. E vase exit
Frustra. Quia os cerneret an-
 tum, & in cavum, & dis-
 itent.

Mustela. Animal mu-
 le, oblongum, colore livido.

Cavum. Locum angustum,
 cavernulam tuam, unde in cu-
 meram proieplisti.

Hac ego, &c. Si ego ad istum
 modum, imitar istius vulpeculae
 cogar reddere dona, quibus à
 te velut expletus sum, restitua-
 m.

Compellor. Malim, compellor,
 id est, admoneor; si hæc
 similis dolo, & fabula conferretur
 in me, malo pauper, & libe-
 esse, quàm dives, & servus. De
 hac voce, resigno, vide Oden
 penultimam, libri 3.

Nec somnum, &c. Nec lau-
 do beatam vitam, num infimo-
 rum tranquillitatem, & securi-
 tatem.

Otia divitiis Arabum liberrima tuto.

Sæpe verecundum laudasti: Rex te, Paterque

Audisti coram, nec verbo parcius absens:

Inspice, si possum donata repoñere latus.

Haud malè Telemachus proles atientis Ulyssæi.

Non est aptus equis Ithacæ locis, ut neque planis

Porrectus spatiis, nec multa prodigus herba:

Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.

Parvum parva decent. Mibi jam non regia Roma

Sed vacuum Tibur placet, aut imbellè Tarentum.

Strenuus, & fortis, causisque Philippus agendis

tatem postquam dives, ac ple-
nus sum; sed verè, atque ex a-
nimo: idem putaturn. si con-
derem.

Altilia. Altília sunt ea,
quæ domi saginantur, & dili-
gentius aluntur, pisces, aves,
feræ.

Arabum. Arabes ditissimi
credebantur ob latrocinia, &
longam pacem.

Verecundum. Modestum in
petendo, paucis contentum.

Audisti. A me appellatus
es Rex; propter liberalitatē,
& munificentiam: pater, pro-
pter benevolentiam.

Coram. Præsens.

Nec verbo, &c. Non parcius
de te verba feci absens, non
aliū te absentem appellavi,
quā presentem.

Telemachus. Huius fuit U-
lyssæi: adierat Menelaū rescī-

turus quid patre suo factū es-
set, qui domū longo, post ex-
pugnatam Trojā, tempore, non
redibat: ei Menelaus præter
cætera munera, equos dono
dabat: recusavit Telemachus
cū diceret, Ithacā equis alē-
dis non esse idoneam. Sic Ho-
ratiū beneficiis, & liberalitate
Meccenatis carere potest, pro
sua tenuitate; at libertate ca-
rere non vult, nec potest.

Ithacæ. Sat. 5. lib. 2.

Atride. Menelæi filii Atrei.

Tibur. Sat. 1. Od. 16. lib. 2.

Od. 4.

Tarentum. Vrbs Italiæ, orio,
& deliciis affluens, in sinu co-
gnomini, è regione Brundisi.

Philippus. Orator nobil-
Crasso, & Antonio eloquentiæ
proximus, consularis, & cen-
sorius, de quo Cic. lib. 2. off. &
Quintil.

arvus, au o, octavam circiter horam
Dum redit, a. ue foro nimium distare C.
Jam grandis n. u queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quent. m vacua tensoris in umbra
Cultello proprios urgantem leniter unguet.
Demetri (puer hu non levè jussu Philippi
Accipiebat) abi, quare, & refer, unde domo, quis.
Cujus fortuna, quo sit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vultejum nomine Menam,
Praconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, & cessare, & quarere, & uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, & Lare certo,
Et ludis, & post decisa negotia, campo.

Ab officiis Forensibus nimium.

Octavam. Secundam post meridiem. Diem enim in 12. horas semper dividebant, & sexta in meridiem semper incidebat.

Carinas. Carinæ vicus Romæ quidam erat, sic dictus à navium carinis, id est, fundo, & infima parte, quia singulæ domus ad carinarum similitudinem erant ædificatæ.

Adrasum. Leviter tonsum.

Umbra. Pergula, officina. Vacuam vocat, vel quia solus i Menas erat, vel, quia solèt hic hominis vacui, & otiosi convenire.

Puer. Servus.

Non levè. Non ineptè, sedulò.

Unde domo. Quamvis è do-

Cujus fortuna. Pauperes & dives.

Patrono. Patroni dicebantur viri nobiles quorum in clientelam, & fidem se conferrebant tenuiores cives.

Praconem. Epod. Od. 4. Sat. 6. lib. 1.

Censu. Opibus, re familiari. *Properare loco.* Movere se huc, & illuc: ultro citroque commeari

Cessare. Requiescere feriarum. *Quarere.* Mos, & illis uti.

Lare. Domo. Non vagum, & erronem, sed civem esse.

Decisa. Confecta.

Campo. In campo Martio, in quo spatiabatur, & exercebatur.

Sentari libet ex ipso quodcumque... *veniat. Non sanè er...* *Mena,*
Mirari secum tacitus: quid mul... *benignè*
Respondet. Negat ille mihi: ne... *at improbus, & re*
Negligit, aut horret. Vultes ju... *manè Philippus*
Vilia vendentem tunicato scr... *a popello*
Occupat, & salvere jubet prior: *ille Philippo*
Excusare laborem, & mercenaria vincla,
Quod non manè domum venisset, denique quod non
Providisset eum: sic ignovisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum: ut libet. Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
It ventum ad cœnam est, dicenda, tacenda locutus
Tandem dormitum dimittitur: hic ubi sapè
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,

conviva, jubetur

Red-re. Subaudi poterat,
empe se ad cœnam vocatum.
Benignè, &c. Habeo gratiâ,
excusatum habe me, quæso,
respondet ille. Hac voce, ut &
ista, Rectè, utebantur, cum de-
negare quid honestè vellent,
ac deprecari.

Mihi. Inquit Philippus.

Negat improbus. Verba G-
metrii.

Horret. I... *t, rustico*
pudore.

...iebs no-
atur: hæc ferè tunicata ince-
debat: sine toga enim, quæ in-
star pallii nostri erat, impone-
baturque tunicæ, honestiorem
aliquem in publico prodire,
probrosu...

Scruta. Viles merces, detri-
ta ferramenta, frivola.

Occupat. Antevertit, præve-
nit.

Vincla. Occupationes.

Providisset. Prior solutâset.

Ut libet. Respondet Mena:
adéro si quidem tibi libet.

Nonam. Tertiam à meridie.

Dicenda, &c. Quidquid in
buccam venerat, fanda, & ne-
fanda.

Dimittitur. Domum suam,
ut crapulam edormiret.

Hic. Jam verò.

Ad hamum. Ad cœnam, quæ
ut piscis hamo, ducebatur, &
inescabatur.

Cliens. Saluator, ut clien-
tes solent.

are suburb.
 Impositus man. is, arvum, calumque Savinum
 Non cessat laudare: videt, ridetque Philippus:
 Et, sibi dum requiem, dum risus undique quarit
 Dum septem don. sestertia, mutua septem
 Promittit; persuadet uti mercetur agellum:
 Mercatur: ne te longis ambagibus, ultra
 Quam satis est, morer, ex nitido sit rusticus, atque
 Sulcos, & vineta crepat mera, praparat ulmos,
 Immoritur studiis, & amore senescit habendi.
 Verum ubi oves furto, morbo periire capella,
 Spem mentita seges, bos est eneetus arando;
 Offensus damnis, media de nocte caballum
 Arripit, iratusque Philippi tendit ad ades.
 Quem simul aspexit scabrum, insonsumque Philippus
 Durus, ait, Vultei, ni
 Esse mihi: pol, me miserum, patrone, vocares,
 Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.

Certus. Quotidianus, assiduus.

Rura. Villam Philippi.

Indictis Latinis. Subaudi feriis. Erant autem feriæ Latine, festa quædam toti Latio communia, & Jovi Latiali dicata, qui in Albano monte colebatur: indicebantur autem à Romano Consule quotannis; hoc est, denunciabantur, & imperabantur.

Mannis. Equis pusillis.

Celum. Aërem, temperiem cœli.

Septem Sestertia. Nummos Francicos seu libras 700. scutatos Roman. 175.

Mutua. Se mutuò daturum, ab ipso reddenda Vulteiō postea.

Nitido. Urbano, adraso, tonso, qualis antea erat.

Crep. Loquitur, laudat.

Mera. Sola.

Studiis. Agricultura.

Senescit. Contabescit, cruciatur.

Menti. Delusit, minus attulit, quam sperabat.

Simul. Postquam.

Scabrum. Impexum, horridum.

Attentus. Ad rem: avarus, lucri cupiens.

Pol. Per Pol uicem.

*Quod te per Genium, dextramque, Deosque iuratae
Obsecro, & obtestor, vita mea rede priori.*

*Qui simul aspexit, quantum missa petitis
Praesent: maturè redeat, repetique relicta.*

Metiri se quemque suo modum, ac pede, verum est.

*Quod te. Quapropter te: ob
secro, &c.*

*Genium. Erat Genius Deus
quidam singulorum hominum
cultus, &c.*

*Genius. Philippus, ubi vidit,
&c.*

*De missa. Urbana vita, mer-
cedaria negotia.*

Præsent. Quanto potior ef-

*set conditio præconis, quam
laboriosa agricolæ vita, volo,
inquit, repetat primum vitæ
genus, cui est aptior.*

*Verum. Equum est, decet.
Porro similem se illi Menæ
libenter fore innuit Horatius,
seque ait malle priori vitæ,
libertati, & egestati resistui,
quam libertatis jacturam fac-
cere.*

EPISTOLA VIII.

*Scribit se animus animo, quam corpore, valere;
monet amicum, ut secundam fortu-
nam modestè ferat.*

*Celso gaudere, & benè rem gerere Albinovano
Musa rogat, refer, comiti, scribique Neronis.
Si auaret, quid agam; dic multa, & pulchra minantem,*

*Celso, &c. Ordo est. O Mu-
sa me rogata, ut Celsum cō-
venias, refer illi, & jube illū,
gaudere, ac benè rem gerere.
Verbis istis utebantur maxime
Græci epistolarum initio.*

*Comiti. Comes appellabā-
tur, qui nūc filitrus, aut viros*

*principes honoris causā, vel
necessitatis ergo, sectabantur
in provincias, è quibus eorū
aula quædam, & familia co-
stabit.*

*Minantem. Promittentem;
animo designantem.*

vere, nec, nec suaviter: haud quia orando
 Contuderit vi, oleamque momorderit asinus;
 Nec quia longi, quis armentum egrotet in arvis:
 Sed quia mente, nūc validus, quā corpore toto,
 Nil audire velim, nil discere, quod levet agrum:
 Fidis offendar meicis, irascat amicus,
 Cur me funesto properent arcere veterno,
 Quae nocuere, sequar, fugiam, quae profore credam.
 Roma Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
 Post hac, ut valeat, quo pacto rem gerat, & se,
 Ut placeat juveni, percunctare, utque cohorti.
 Si dicet rectè: primum gaudere, subinde
 Praeceptum auriculis hoc instillare memento:
 Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

Contuderit. Verberaverit, comminuerit. *orandum Regem perficeret.*

Offendar. Succenseam.

Cur, &c. Quod à me arcere curent veternum: est languor quidam, dormiendi necessitatem afferens; lethargus.

Profore. Profutura esse.

Tibur. Oppidum Sabinorum in Italia. De quo vide Oden.

4. lib. 2.

Ventosus. Inconstans, levis.

Rom. Domesticam, & familiarem; suum munus.

Juveni. Tiberio Neroni, quem ab Augusto missum in meniam, ut illi nationi Ti-

ca anno Arab. V. C. 770. Celsus est comitatus, eique pro Scriba datus.

Cohorti. Amicorum, & comitum Neronis gregi.

Gaudere. Subaudi, te significabis, & me.

Instillare. Celso in aurem dicere.

Ut tu, &c. Ut tu eris moderatus in ferenda fortuna, sic ero constans in amicitia tua fovenda, & neglecturus, si me propter superbia & aures negligas.

EPISTOLA IX.

Septimium commendat Tiberio, utque illum
in suorum numero habere velit, rogat.

Septimius, *Claudi*, nimirum intelligit unus
Quanti me facias: nam cum rogat, & prece cogit
Scilicet, ut tibi se laudare, & tradere coner,
Dignum mente, domoque legentis honesta Neronis,
Munere cum fungi propioris censes amici;
Quid possim vider, ac novit, me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
sed timuit, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulatione hic, mihi commodus uni.

ut ego majoris, cogens opprobria culpa,

Frontis ad urbana descendi pramia. Quod si

Claudi, &c. O *Claudi Tiberi*
Nero, lepidè mecum agit *Se-*
ptimius, & solus eximie vide-
tur intelligere quāto sim apud
te in loco, & pretio: cum enim
me rogat, aut potius cogit suis
precibus, ut se tibi commen-
dem, tanquam dignum qui ad-
mittatur in amicitiam, & fa-
miliam tuam. qui nullos nisi
honestos, probosque deligis,
cum me unum è tuis propiori-
bus amicis esse credit: sanè in-
telligit liquidius, quàm ego
ipse, quid apud te possim: non
enim hunc mihi apud te locū,
& numerum arrogare ausim.

Valdius. *Had.* *bio valdè,*
id est magis, ceterius.

Excusatus. Cur me haberet
excusatum, ut scribere me non
cogeret, ne tibi molestus es-
sem.

Mea ne, &c. Ne crederes
fingere, ac persuadere illi vel-
le, meam apud te gratiam mi-
norem esse, quàm sit.

Opis propria. facultatis, po-
testatis hoc à te impetrandi.

Commodus. Serviens meis
rebus, & commodis, amicos
negligens.

Culpa. Dissimulationis, &
proprie utilitatis consecretandæ

Frontis, &c. Factus sum in-
verecundior, & audacior. Ur-
bani homines solent oris esse
perfrictioris, quàm rustici: &
hoc

*depositum laudas, ob amici iussa pudorem
Scribe tui gregi hunc, & fortem crede, bonumque,*

hoc urbanæ vitæ, cōsuetudinisq; in scribendo inverecū
quasi præmium videtur ille: non improbas.
vel descendi ad urbanam iudiciam, ut ejus præmium, & Crede fortē, bonumque
fructum caperem, commendā- nibus, quæ probum virum
do tibi amicum. strenuum decent dotibus
ditum.

Depositem pudorem. Si meā

EPISTOLA X.

*Urbanæ vitæ, & ambiciose incommoda; com-
moda tenuis, ac rusticæ, describit.*

URbis amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores: hac in re scilicet una
Multum dissimiles, ad cætera panè gemelli:
Fraternis animis, quidquid negat alter, & alter
Annuimus pariter vetuli, notique columbi.
Tu nidum servas: ego laudoruris ameni
Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quaris? vivo, & regno, sim. Ista reliqui,
Quæ vos ad cælum effertis. rumore secundo.

Amatores. Nos.

Gemelli. Propè tanquam ge-
melli fratres in cæteris rebus
idem nolumus, idem volumus.

Et alter. Subaudi, negat.

Annuimus. Assentimur, pro-
lamus idem pariter, ut colum-
bi vetuli, qui nōrunt inter se.

Nidum. Romam, quam sic
amas, ut columbus nidum.

Circumlita, Obducta,

Quid quaris? Quid plura?

Vivo, & regno. Pulchrum
me, ac beatum puto: vivere
me vitam Regum puto.

Simul. Statim atque.

Ista. Urbem, pompam, opes,
&c.

Rumore secundo. Faustis ac-
clamationibus: magno plausu.
De voce secundus. Vide Oden

12. libri 4.

Utque sacerdotis fugitivus, libra
 Pane egeo, jam mellitis potiore p^{er}centis.
 Vivere natura si convenienter o^{mn}et,
 Potendaque domo quarenda est Area primū;
 Novistine locum potio^{re} rure nato?
 Est ubi plus tepeant hyemes? u^{bi} gratior Aura
 Leniat, & rabiem Canis, & momenta Leonis,
 Cum semel accepit Solem suribundus acutum?
 Est ubi diuellat somnos minus invida cura?
 Peterius Libycis olet, aut nitet herba lapillis?
 Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,

Utq^{ue}, &c. Utque servus
 nequar in sacerdotis domo
 tritus, si liba, & placentas,
 dulciantur crustulis. *Discebat*
utque, *ut*, *ut*, *ut*, *ut*,
ut optat, sic ego urbem
 afficiens rus amo, ubi operam
 do Philosophiæ, qui verus ani-
 mi panis.

Vivere, &c. Si vita illa bea-
 ta est, quæ est naturæ humanæ
 conveniens, nonne rusticana
 vita est naturæ conventio?

Area. Locus patens in quo
 domus struitur. Porro domo
 in dandi casu, dicitur enim do-
 mus, domi, domo, et domus,
 domus, domui.

Est ubi, &c. Eritne locus ubi
 sit hyemis magis tepida, & tem-
 perata?

Canis. Sydus est cœleste ma-
 ximos calores afferens.

Momenta. Horum estivas, ca-
 lidissima tempora.

Accepit, &c. Tanquam do-
 mi suæ. Signa 12. Zodiaci di-
 cuntur esse domus solis. Leo-
 nem verò sol ingreditur nunc
 extremo Junio; at olim, id est,
 ante annos mille, Julio.

Diuellat. Abrumpat. Vbi
 curæ somnum minus intertur-
 bent? Appellatur cura invida,
 quia tranquillitatem animi, ac
 somnum videtur hominibus
 invidere.

Deterius, &c. An ruri her-
 ba deterioris est coloris vel
 odoris, quàm gemmæ, & mar-
 mora Africana? Num aqua
 plumbeis canalibus, quos tem-
 dit rumpere, & quibus sæpè
 ruptis effugit, in urbe concli-
 fa, purior, & liquidior est, ea
 quæ per declivem locum riv-
 trepidante fluit?

Lapillis. E seculo in minimas
 particulas marmore pavimen-
 ta sternebant, ac variabant.

*Quàm, quæ pronum trepidat cum muremur.
 Nempe inter varias nutritur sylvæ columnas,
 Laudaturque deus, longos quæ prospicit agros.
 Naturam expellit furcâ, tamen usque recurret,
 Et mala perrumpit furtim fastidia victrix.
 Non, qui Sidonio contendere calli-
 us ostro
 Nescit Aquinatam potantia velleræ fucum;
 Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
 Quàm, qui non poterit vero distinguere falsum.
 Quem res plus nimio delectavere secunda,*

Nempe, &c. Documento est, naturam rure delectari, quod vel in ipsa urbe rus amamus, & inter porticus fultas columnis factis è vario; id est, versicolore marmore, feruntur arbores, sylvæ nutritur.

Naturam, &c. Etsi coneris extinguere communes, & genuinos illos, quos indidit nobis natura, sensus, eosque ex animo per vim, & quasi impactâ furcâ expellas; tamen semper redibunt, & superabû mala fastidia: id est, quamvis simplicitatem illam rusticam divites, & urbani fastidiant, spernantque, furtim tamen, & acitè amabunt rus, duce natura, vel in ipsa urbe.

Furcâ. Proverbii genus: aliquem furcâ, furcillis, expellere, id est; per vim, & in humeros præcipitem dare.

Non qui, &c. Ordo est; qui

mercator nescit considerare callidus, id est, compari prudenter, velleræ quæ sciantur in urbe Phœnicæ, ostro Sidonio, est, cum iis velleribus, ianibus & pannis, qui tinguntur Sidone in urbe Phœnicæ, ubi ostrû, seu purpura longè præstat Italo, & adulterino ostro, & fucopotius; ille, inquam, qui nescit utraque illa velleræ conferre, & discernere, non accipiet damnum gravius, & quod ipsi propius tangat, ac urat magis, quam qui verum à falso interdiscere non poterit. Videtur enim non habere in commodâ, aut Aristii vitia insectari: quorum primum est, veri inscitia; alterum inæqualitas fortunæ prosperæ, vel adversæ, tertium avaritia, servitus, &c.

Mutata quatient. Si quid miraberis, pones
 inuitus. Fuge magna: licet sub frons upere tecto
 Reges, & regum, vitâ, præcurris & amicos.
Cervus equum pugna melior, ceteris communibus herbis
 Pellebat donec minor in certamine longo,
 Imploravit opes hominis, frangere ne recepit:
 Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
 Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
 Sic, qui pauperiem veritus, potiore metallis
 Libertate caret, dominum vellet improbus: atque
 Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 Si pede maior erit, subvertet; si minor, uret.
 Status sorte tua viues sapienter, Aristi,
 Nec me dimitte in avaritiam, ubi plura
 Cogere quam vivere est, non cessare videbor.
 Imperat, aut servit collecta pecunia cuique,

Mutata. In adversas afflictæ,
 & perditæ.

Quatient. Perturbabunt.

Mirabere. Cupies, magni
 æstimabis.

Pones. Relinques, depones.
Vitâ præcurrere. Feliciter
 vitæ antea, & vincere.

Melior. Superior.

Herbis. Præto. ubi commu-
 niter antea pascuantur.

Minor, &c. Equum inferior-
 em se in diuturno certamine
 sentiens.

Opes. Auxilium.

Frenum. Quod illi homo in-
 fidens ejus ergo, ori indidit.

Victor. Dominus.

Violens. Violentus, & impe-

tens: superbus ob reportatam
 victoriam.

Hoste. Cervo.

Metallis. Auro, & argento.

Dominum. Avaritiam, tan-
 quam sessorum molestum, æ-
 grè feret.

Uti. Contentus esse.

Cui non, &c. Cui opes suæ
 non congruent, id est, erunt
 vel ampliores justò, vel angus-
 tiores.

Olim. Aliquando, ut pluri-
 mum.

Subvertet. Pede inverso de-
 jiciet hominem.

Uret. Cruciabit, oblædet.

Cogere. Colligere.

Tortam dixi. qui potius, quam ducere funem?
Hac tibi dicta im post sanum putre Vacuna,
Excepto, quod non simul esses, cetera latus,

Tortum, &c. Ludi genus quoddam apud Romanos erat in quo unus restim ductans præibat cæteris eundem funem tenentibus, & sequentibus. Sensus est: digna est pecunia, quæ potius sequatur, ac serviat, quam præeat, imperetque.

Dictabam. Puero ad te mittenda.

Putre. Vetustum, vitiosum.

Vacuna. Dea quædam apud Sabinos culta, maxime otiosis rusticis, & operum victoriâ eam fuisse quid tant, quod ejus beneficium ac mus curis, & otio indu mus.

Excepto, &c. Latum planè, hoc uno excepto, quod pecunia non eras: ita ut præstia tua mihi decisset una ad cunulatam lariciam.

EPISTOLA XI.

Bullatium in Asiam profectum monet, ad vitam beatam parum interesse, quo quisque loco habitet.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
 Quid concinna Samos? quid Cræsi regia Sardis?
 Smyrna quid, & Colophon? majora, minorane fama?
 Cunctane præ campo, & Tiberino, limine sordent?

Quid tibi. Bullatius Horatii amicus in Asiam, & Græciam, peregrè profectus erat: ad eum scribit Horatius, & interrogat, quid de variis Græciæ urbibus, & insulis sentiat: simulq; monet Romam redeat, unde molestiæ alicujus vitandæ, & levandi tædii causâ discessisset.

Chios. Insula lib. 3. oden 14.
Lesbos Insula in mari Ægeæ,

Chios. Id est, nobilis, celebris.
Samos. Insula, & urbs prope Chiura, sacra concinna dicitur propter elegantiam ædificiorum.
Sardis. Urbs Lydiæ primaria, in qua Rex Cræsus degebat.

Smyrna. Urbs Joniæ, ite Colophon: in Asia minori ambæ.
Majora, &c. Illæ Urbes,

An venit in votum Attalicis ex viciis una?

An Lebedum laudas, odio mari, atque viarum?

Scis, Lebedus quàm sit Gabiis desertior, atque

Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,

placida ampliores, deteterio-

rum, quam eas esse fama

pro jactat? an eas esse con-

spiciendas censes præ campo

Maiore, & Tiberi?

Ve in votum. A te optatur:

Roma præfertur.

Attalicis. Ex iis, quas Atta-

lus, Pergami Rex in Asia mi-

noribus obtinuit. De Rege At-

talo vide Oden. lib. 2. c. 1.

Attalus. Ejus Regia, quos erat

Attalus.

Lebedum. Est Lebedus Jonie

civitas maritima, & infrequens:

ibi fortè Bullatius æger, ac lō-

ga peregrinatione defatigatus

substitit.

Horatius: Quamvis molestiæ

multum, & periculi adiēris in

itinere, consultius tamen fece-

ris, Romam si redeas, neque

Lebedi consistas. Sic viator qui

Romam ex urbe Capua petit,

licet aspersus sit imbre, ac lu-

to, & in caupona reficiatur, nō

volet tamen in caupona per-

petuū vivere, sed, eā relicta,

Romam ire perget: qui mole-

sto frigore laboravit, & furno

se, balneisq; calefecit, nō con-

sistit in balneis, quasi hoc satis

esset ad felicitatem: sic tu quā-

vis naufragium in Ægeo mari

feceris, non tamen debes ven-

O litusque meum, obliuiscendus, & illis.
 Neptunum proci, è terra spectare furentem.
 Sed neque qui Capua Roma petit, imbre, lutoque
 Adpersus, volet in caupona vivere; nec, qui
 Frigus collegit, furios, & balnea lauat,
 Ut fortunatam plebs praestantia vitam.
 Nec si te validus iactaverit Auster in alto,
 Idcirco navem trans Ægeum mare vendas.
 Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit, quod
 Penula solstitio, campestre nivalibus auris,
 Per bramam Tiberis, sextili mense caminus.
 Dùm licet, & vultum servat fortuna benignum,
 Roma laudetur Samos, & Chios, & Rhodos absens.
 Tu, quamcumque Deus tibi fortunaverit horam
 Grata sume manu, nec dulcis, & in amara
 Ut quocumque loco fueris, vixisse venter,
 Te dicas. Nam si ratio, & prudentia curas,
 Non locus, effusi latè maris arbiter, aufer;

pergeret tamen, &c. denique
 Horatius: sed neque, &c.

Gabiis. Gabii Volscorum,
 Fidenæ, Latinorum vicus.

Meorum. Propinquorum, af-
 finium.

Rhodos. Insula in Mari Car-
 pathio, è regione Ciliciæ, ad
 meridiem Asiæ minoris.

Mitylene. Urbs primaria
 Lesbii.

Solstitio. Mensibus Junio, &
 Julio, quibus sol stare, & ad
 signa australia nisi lentè, redi-
 re non videtur. Hic solstitium
 æstivum intelligitur: est enim
 etiam hibernum.

Penula. Veltis villosa, con-

Campestre. Vestis rara, &
 levis: subligaculum; illà ute-
 batur, cum exercebant corpus
 in campo Martio: hinc velti
 nomen.

Tiberis. Natatio in Tibeti,
 quæ Romam præterfluit.

Sextili. Augusto: qui à Cæ-
 sare Augustus ita dictus est, cum
 antea sextilis vocaretur, quia
 sextus est à Martio, à quo an-
 nus olim inchoabatur.

Fortunaverit. Fortunatam
 dederit.

Locus maris arbiter. Aliqua
 insula, urbs, maris mo litro-
 re, quæ mare latè effusum

*Cælum, non animum mutant; trans mare currunt,
 Strenua nos exercet inertia, navibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est,
 Est Ulubris, animus, si te non desit equus.*

pro imperio, & arbitrio
 & frænataque. Est autem
 inertia: si curas adimere no-
 vis, sola prudentia potest, &
 ratio non locus: qui trans
 mare fugiunt, ut curas quasi
 fugientes falluntur, & quamvis
 cælum mutant, animum tamē
 curis perinde vexatum reti-
 nent, & ubique secum deor-

amus: inertes sumus, quia
 non quærimus felicitatem ubi
 est, laboris, ac virtutis tœdie:
 & simul strenui, atque agiles
 sumus, quia eam ibi quærimus
 operosè, ubi non est.

Navibus, atque quadrigis.
 Proverbium; id est, summa
 contentione; terrâ, marique.

Quod petis. Beata vita.

Hic est. Vbi vivis, ibi, ubi sis.

Ulubris. In vico Campaniæ
 deserto.

Æquus. Rationi obediens,
 perturbatione vacuus.

Cælum. Cæli aliquam, &
 soli regionem.

Strenua, &c. Agimus, & la-
 boramus plurimum, ut nihil

EPISTOLA XII.

Iccium monet, ut suo contentus sit: ejus frugalita-
 tem, ac Philosophiæ studium laudat: rogat, ut
 Cropsium in armis numeret: denique de Ro-
 manis rebus, quæ tunc gerantur, eum obiter
 certiores facit.

*Innotuit Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
 Si rectè frueris, non est, ut copia major*

Fructibus, &c. Ordo est, ò
 Icci, si rectè, si prudenter, &
 moderate frueris fructibus Si-
 culis Agrippæ: id est, si rectè

uteris pecuniâ, quam lucratis
 colligendis in Sicilia fructibus
 agrorum Marci Agrippæ, cujus
 procurator es; non est, id est,

*Ab Jove donum possit tibi, Tolle querelas.
 Pauper enim nunc est, cui rerum suppetit usus
 Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
 Divitia poterunt, gales addere majus,
 Si forte in medio peccatorum, abstemius, herbis
 Vivis, & urtica, si vivas protinus, ut te
 Confestim liquidus fortuna rivo in auret.
 Vel quia naturam mutare pecunia nescit.
 Vel quia cuncta putas una virtute minora,
 Miramur si Democriti pecus edit agellos,*

fieri non potest, non licet, ut majorem copiam, & abundantiam, majores divitias Jupiter ipse tibi dare possit.

Querelas. De paupertate sua lccius sæpè querebatur.

Cui rerum, &c. Qui habet ea, quibus uti possit.

Si forte, &c. Sin autem inter illas opes, quæ tibi suppetunt, & quæ in medio positæ, id est, in manibus, in promptu sunt, vivis herbis, & leguminibus, abstemius, id est, vino etiam abstinens, & frigidam bibens; crede mihi, sic vivas protinus, id est, sic vires porro tenus, non lautius, te haberes, ut te, id est, quamvis te fortuna totum faceret autem, rivo te aureo mergeret, opibus cumlaret. Protinus hoc in loco non significat statim, sed, deinceps, postea: sic deinceps perges vivere, uti

cœpisti, quamvis dicesc.

Abstemius. A verbo abstineo, & temetum, quæ ex antiquo vinum significat.

Vel quia, &c. Vel quia naturam hominum non potest mutare pecunia, nec efficere, ut tu, qui esses parcus, & avarus, lautus, atque indulgenter te tractares: vel quia Stoicus cum sis, frugalitatem diligis, & vitam beatam non in lauto victu, & deliciis, sed in una virtute sita putas, cui cetera non benda censes: videtur hæc joco dicere.

Miramur, &c. Philo sophiæ studio multò magis in te, quam in Democrito admiror: neque enim mirum valde est, si ille suos agellos sineret depasci, & comedi à pecore alieno, & vicinorum regibus: si rei domesticæ curam omnem abjiceret, dum ipsius animus

*Cultaque dum peregrè est animu ne corpore velox;
 Cum tu inter scabiem tantam, & contagia lucri,
 Nil parvum sapias, & adhuc sublimia cures:
 Qua mare compefcant causa: quid temperet annum?
 Stella sponte sua, jussane vagatur, & errent:
 Quid premat obscurum Luna, quid proferat orbem;
 Quid velit, & possit rerum concordia discors:
 Empedocles, an Stertini deliret acumen.*

quasi corpore separatus procul est, abditus nimirum in rerum naturalium contemplatione, tu verò inter tot occupationes, in tanta lucri faciendi,

luta rebus, & contagione hominum animos inficere solet, ac terræ affigere, tamen sapiëntiæ, qua nihil est excelsius, deditus es, ac lutulentâ humum spernens, erigis te ad sublimes curas, & quæris, quibus de causis fiat, ut mare intra certos terminos, & ripas cõfiscatur, unde orientur anni tempestates, quibus veluti temperatur, & hoc certe admittendum est.

Democritus. Fuit ille Philosophus inſipiens, qui res humanas ridere perpetuo solebat, tantoq; flagrabat studio Philosophiæ, ut oculis ipse se orba-verit, patrimoniũ neglexerit, suosque vellos alienis pecudibus deſcendens permiserit, quò liberius illi vacaret.

Culta. Rura exulta: fertiles agros.

Jusse. Alicujus motu, ac jussu. Querunt, ac disputant Philosophi, an astra innato motu agantur, an adſcititio, & ab intelligentiis, ut ajunt, impresso.

Premat. Ascondat, minuat.

Proferat. Promat, illustret, amplifcet.

Concordia. Elementorũ inter se oppositorum conspiratio ad commune bonum orbis, & discors concordia.

Empedocles. Philosophus Agrigentinus in Sicilia, & Poëta bonus: homo pertinacissime iracundiæ fuit, adeò ut vitam sine inimicis putaret sibi nullã esse, itemque arrogantissime superbiæ, quĩ ut Deus haberetur, in Ætnam ardentem influit, ut cum nusquam appareret, sublatus in sydera putaretur. Vide artem Horatii Poëticam sub finem.

*Verum seu pisces, seu porrum, & cape trucidas,
 Utere Pompejo Grosspho, & si quid petet, ultrò
 Defer: nil Grossphus, nisi verum, orabit, & aqua
 Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
 Ne tamen ignore, quo sit Romana loco res,
 Cantaber Agrippa, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit: Jus, imperiumve Phraates
 Caesaris accepit genibus minor. Aurea fruges*

Stertini. Philosophus Stoicus fuit, celebris Horatii tempestate. De quo plura Satyr. 3. lib. 2.

Seu pisces, &c. Seu lautè vivis, seu parçè, ac duriter.

Trucidas. Ridet clam Pythagoram, qui in fabis, & porris latere animas hominū distabat.

Utere. Familiariter utere.

Verum. Bonum, & honestum.

Vilis, &c. Facile, ac parvo sumptu comparantur amici, cum viris bonis deest aliquid, tum enim illis benefacere licet, eosque sic amicos sibi comparare, & quasi parvo emere, quia nihil nisi æquum legitimum, & suæ modestiæ, probitatique congruens postulant; tum ambitiosi, avari, &c. non sunt.

Cantaber. Cantabri, populi Hispaniæ, ceciderunt, id est,

domiti sunt virtute, ferri-
 tudine Agrippæ. Vid. Oden.
 4. lib. 2. Ad Armeni- missus
 fuerat ab Augusto T. erius,
 ut isti reno Tigra- in præ-
 thi armis Augusti, & famâ
 territi, signa Crasso erepta re-
 stituerunt. Vide Indicem se-
 cundum Odarum, illis præfi-
 xum in libri limine, ad an-
 num 731.

Phraates. Rex Parthorum, qui Augusti amicitiam ultrò expetiit, & que signa Crasso erepta reddidit. Vide secundum Indicem Odarum anno 731. & Justinum lib. 42.

Genibus minor. Provolutus in genua, iacens, supplex, & humilis: non ipse Romam venit, sed è Perside misit obsides, & legatos, qui ejus nomine ad genua Cæsaris acciderunt.

Aurea. Bexa, relix.

Italia pleno diffudit Copi cornu.

ia. Dea abundantia.
nu. Postquam Hercules
 in Acheloum indurum
 formâ vicit, ei cornu de-
 dit, quod Nymphis cum
 ledit, scaturire floribus, ac
 frugibus coepit. Amalthea ca-
 pra quâ fuit: ea Jovem pue-
 rulum à Saturno quæsitum ad

nece, & latitantem cum nu-
 trauit, Jupiter gravior factus,
 nymphis, quæ suæ infantia
 curam habuissent, hoc premi-
 concessit, ut ex uno ejus ca-
 præ cornu flores, & fructus
 perpetui nascerentur: hinc cor-
 nucopia: hæc duplex ejus ori-
 go in fabulis prodita est.

EPISTOLA XIII.

*In offerendis suis Augu-
 sto carminibus rationem temporis, ac
 decori habeat.*

UT proficiscencem docui te sæpè, diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vinnis
Si validus, si latus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente, minister.
Si te fortè rursus gravis uret sarcina charta,
Abjicito prius, quam quo perferre iuberis,

Signata. Obligatoria in vo-
 luntate angustioris auditio.

Validus. Sanus.

Studio. Benevolentia signi-
 ficatione intempestiva, immo-
 dica.

Odium importes, &c. Ne
 facias, ut illi displiceant mei
 libri, & minus grati accendant,
 dum tu inimicam adhibes dili-

gentiam, & operam in iis tra-
 dendis, & commendandis.

Minister. Dum operam in
 ea re mihi navas, mandata
 mea exequeris.

Uret. Vexabit: si gravior
 tibi videtur.

Abjicito, &c. Relinque po-
 tius hanc sarcinam medio in
 itinere, quam illam rusticè,

*Clitellas feri. mpingas, Asinaque paternam
Cognomen verum in risum, & fabula fias.
Viribus interis per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi stultus, ac perveneris illuc,
Sic positum serva is onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum: ut rusticus agnum
Ut vinosa glomos furtiva Pyrrhia lana.
Ut cum pileolo soleas convivia tribulis;
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possunt oculos, auresque morari
Cæsaris. Oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne tiubes, mandataque franga*

& ineptè offeras.

Clitellas, &c. Sarcinam librorum, quasi clitellas instar feri, id est asini, aut equi, fatigati excutias, eam terræ impingendo, & quasi sub onere corruendo: ex eo enim arriperent homines ansam tui ridendi, & cum pater tuus vocetur Vinnius, Asella dicendi, nihil te alienum à tuo cognomine fecisse, clitellas Asini more impingendo.

Fabula. Jocus, ludibrium.

Lamas. Lacunas, fossas in agris, & aquarum receptacula.

Victor propositi. Voti cõpos, intendere absoluto.

Illuc. Romam.

Sic. Ita gestabis, ut ne sub ala portes. Vel ista particula sic ostendit gestum aliquem, quo significat Horatius Vinnio quo-

modo gestari ab eo libris res lit. En, inquit, vide sic

Gnomos. Sphæritas & lana in orbem involuta.

Furtiva. Furto rapta.

Tribulis. Qui est ex eadem tribu: ut solent plebeji ex eadem tribu è convivio, quo se invicem acceperunt, redire, gestantes pileolum, & soleas præmaribus. Pileolo rutabantur capu. contra serotinam aut. cum redibant domum à cœna. Soleas portabant quibus uterentur sumbentes, ne lectos lutulentis calceis inquinarent.

Morari. Tenere, delectare.

Oratus, &c. Hæc oro te, ut observes cuncta, & implere porro nitaris.

EPISTOLA .IV.

illicum suum carpit, quòd urbanam vitam præferat rusticæ, cuius desiderio quare ipse teneatur, ostendit.

Villice sylvarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres:
Ceriemus spinas animoxe ego fortius, an tu
Evellas agro, & melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamia pietas, & cura moratur
Fratrem marentis, raptò de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens, animusque
Fert, & amat spatiis obstantia rumpere claustra.

Rure, non viventem tu dicis in urbe beatum:

Illice, & villicus est, & paterfamilias.
 Ix, & servorū opus in ea faciendum curam gerit.

Mihi me, &c. Homines urbani tot negotiis, officiisque districti sunt, vix ut finitimi vacant aliis, non sibi, eos sibi restituit villula, otium.

Quem tu, &c. Qui n agellum, quod prædium tu fastidis, licet quinque in eo familiaris sint, ac soleant ex eodem eligi quinque patres, id est, viri grandiores, & Variam, (legunt aliqui Variam) vicinum in sabinis oppidum, mitti ad commune Sabinorum consilium, & conventum, ut deliberent pronuntientque de negotiis agriculturæ, aut regionis illius.

Focis. Domibus, seu familiis distinctis, & maioribus.

Res. Ager, villa.

Lamia. Alius Lamia civis nobilissimus: de quo vide Od. 12. lib. 3. *Æli vestito.*

Moratur. Detinet Romæ.

Istuc. Vbi es, rus.

Fert. Me amicus rapit rus, feror huc totus desiderio, & cogitatione.

Claustra. Gestio rumpere omnia, quæ me Romæ tenent, ne rus evolem, impedimenta, tamquam repagula obstantia, & objecta circo. In area spatiosa, ubi decurrebant quadrigæ, erant septa quædam lignea quibus apertis proficiebant currus. Carceres vulgò vocabantur.

Cui placet *ac* erius, sua nimirum est odio fors.
 Stultius uterque locum immeritum causatur ini-
 In culpa est animas qui se non effugit unquam.
 Tu mediastinus t recita prece rura petebas:
 Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas.
 Me constare mihi scis, & discedere tristem,
 Quandocumque trahunt inuisa negotia Romam.
 Non eadem miramur: eò disconvenit inter
 Meque, & te: nam quæ deserta, & inhospita tes
 Credis, amana vocat, mecum qui sentit, & odi.
 Quæ tu pulchra vocas. Fornix tibi, & uncta poj
 Incuiunt urbis desiderium, video, & quòd
 Angulus iste feret piper, & thus, ocyus uvæ:
 Nec vicina subest vinum prahere taberna
 Quæ possit tibi: nec v.
 Ad strepitum salias terra gravis: & tamen urges

Cui placet, &c. Nempe sua
 fors est illi odiosa, cui placet
 fors alterius: uterque culpatur,
 & accusat locum, in quo est,
 qui tamen est immeritus, id
 est, minimè culpari meretur,
 reus non est, non est in causa
 cur alteri sua fors displiceat,
 placeat fors alterius, & locus.

Mediastinus. Cùm esses in
 Vrbe servus infimæ notæ. Me-
 diastini servi dicebantur qui
 erant in medio, velut omnibus
 expositi, non certo addicti of-
 ficio, & muneri, ac proinde
 viliores.

Constare mihi. In eadem
 semper esse sententia.

Miramur. Magni facimus,
 & cupimus.

Eò. Ideirco.

Tesqua. Loca aspera, incul-
 ta, hospitibus vacua.

Qu. Quicumque.

Una. Pinguis.

Et quæ, &c. Accedit illa,
 cui aspiro urbem, causa, quòd
 ager meus, &c., est meus,
 qui citi il. piper, thus, & aliud
 quidvis terat, quàm vinum.
 Tu verò uvæ præ ceteris fru-
 ctibus assuas.

Subest. Prope est, vicina est.
 Salias. Saltes incompotitis
 motibus.

Urges. Colis, exerces.

*Tam pridem non tacta ligonibus arbor, vocemque
Disjunctum curas, & strictis fronsibus explēs.*

*Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.*

Nunc, age, quid nostrum concē, tum dividat, audi.

Quem tennes decuere toga, nitiq; capilli;

Quem nōjū bibulum mediā de luce Falerni,

Cœna brevis juvat, & prope rivum somnus in herba:

Nec luisse pudet, sed non incidere ludum.

*Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat: non odio obscuro, morsuque venenat.*

Rident vicini glebas, & saxa morientem.

Cum servis urbana diçria rodere maris:

Idem tu in nūmerum voto ruis. Invidet usum

Disiunctura ab herbo. Iste. Ruri.

*Idem dicit, inveni curas repa-
ratum, & stabulo inclausum.*

Strictis. Decerptis manu.

*Parcere. Non nocere, non
effundi supra ripas: coarctas
autem illum objectis moli-
bus, id est aggeribus, humo
congesta, saxis, &c.*

Aprico. Patēti, soli expōsito.

*Quid, &c. Cur non concē-
namus, conveniamus, idem
sentimus.*

*Quem, &c. Ego vocem o-
lim juvabat bene pectus, aut
logatum esse, quem scis fuisse
bibulum potorem Falerni ab
ipso meridie, nunc juvat cœna
brevior, &c.*

*Luisse. Genio impulsisse o-
lim.*

Incidere. Finire, abrumper.

*Limat. Oculis obliquis as-
picit, ut solent invidi: limus
enim nomen adjectivum, idem
est, ac obliquus, transversus.*

*Venenat. Quasi veneno infi-
cit, maledico dente carpens.*

*Rident. Gratulantur mihi,
& applaudunt, vel cavillantur.*

*Cum servis, &c. Tu cum
servis urbanis scilicet, major
ea cibaria consumere, quæ
ipsis dantur in singulos dies.
Diarium alias significat etiam
Ephemeridem: hoc in loco est
victus unius diei.*

Voto ruis. Desiderio reperis.

*Invidet, &c. At contra ca-
lo, id est, servus urbanus, qui
ad ligna comportanda, & alias
res id genus, adhibetur, tuæ
felicitati invidet, te beatum
et.*

*Lignorum, pecoris tibi calo argutus, & hortia.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat arti*

esse putat, quia habes affatim ligna, quibus utaris, hominum, pecus, &c.

Argutus. Ingeniosus licet, ac honestior, quales illi urbani servi.

Calo. Sat. 6. lib. 1.

Optat, &c. Sic bos, ut fert

fabula, optat equi sorte quis bovis: ego censebo sua quisque in arte, & contineat. Ephippium ornamentum equi, tapae quo insternitur, vel sedendo dorso ad sedendum, & dius, imposita.

EPISTOLA XV.

*Veliam, & Salernum vateruaniis causa proleptus,
quærit ab amico suo Vala, cui hæc regio notissima erat, quæ copia, & facultas ibi sit ad lautè vivendum.*

Q*ua sit hyems Velia, quod calum, Vala, Salerni
Quorū hominū regio, & qualis via (nā mihi Bajæ
Musa supervacuas Antonius, & tamen illis*

Quæ sit hyems, &c. Sensus inchoandus est à versu 25. Par est, te nobis scribere, me tibi credere, quæ sit hyems Valiæ, &c.

Velia. Velia, & Salernum Italiæ extremæ oppida maritima: Salernum quidem in finem Pæstano, qui Puteolanum finem proximè sequitur, inter Campaniam, & Lucaniam: Velia verò in ipsa Lucania

prope p. nontorium Palinurus.

Quorū, &c. Quibus utentium, & opus.

Nam mihi, &c. Subaudi, dicit esse.

Musa. Antonius Musa medicus præstantissimus Augustum gravi, & periculoso morbo liberaverat, ingenti donatus pecunia, tibi jus au. eorum. annulorum, & universo medico.

*Me facit invisum, gelidâ cum per undâ
 Per medium frigus. Sanè myrtetâ relinqui,
 Dictaque cessantem nervis elidere morbum
 Sulphura contemni, vicus gemit invidus agris,
 Qui caput, & stomachum supponere fontibus audens
 Clusinis, Gabiosque petunt, & frigida rura.
 Mutandus locus est, & diversa nota
 Prateragendus equus. Quò tendis? Non mihi Cumas*

rum & vini vacationem, im-
 munitatemque à publicis on-
 eribus receptus est. Augustum
 porrò frigidis aquis curavit,
 cum Clusidis, & Bajanis alii
 medici nihil profecissent: idē

ante adire solitò, ut frigidis
 aquis, ac marinis uteretur.
 Itaque Horatius sollicitè de
 Velia, & Salerno maritimis
 oppidis inquirir.

Illis. Bajanis aquis.

Invisum. Oderunt me Bajæ,
 incolæ Bajarum, quòd aquas
 frigidas potiores calidis suis
 autem.

Per medium frigus. Horatius.

Littore Bajano confectus.

Relinqui. Multum auctori-
 tatis, & gratiæ Baji, antea
 celeberrimis ob calidas aquas,
 Antonius Musa detraherat.

Dictaque. Et aquas sulfu-
 reas, quâ jactabatur nervis
 elidere, & expellere morbum

cessantem, & pigrum, id est,
 podagram, & alios id genus
 morbos, qui humore viscoso
 motum præpediunt. Cessare
 est torpere, nihil agere.

Vicus. Bajanus.

Invidus. Offensus, invidens.

Supponere. Eluebant agras
 corporis partes aquis salubri-
 bus, ut hodie fit.

Audent. Videtur enim peri-
 culosum ablui frigidâ per hye-
 nem.

Clusinis. Quorum sunt aquæ
 frigidæ: Clusium Etruriæ op-
 pidum. Gabii vicus Latinorū,
 ne quo Epistola XI.

Nota. Cum olim Bajas pe-
 terem.

Prateragendus. Ultra Bajas
 agendus, præter notas taber-
 nas ducendus.

Quò tendis? Verba equitis
 Horatii præteragentis equum
 & alloquentis. Quo mihi abis
 dexter? non peto Cumas, aut
 Bajas. Quamquâ frustra equus
 istis

Est iter, au. jus, lavā stomachosus habend
 Dicet eques: sed equi franato est auris in ore.)
 Major utrum populum frumenti copia pascat;
 Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
 Dulcis aqua: nam vina nihil moror illius ora:
 Rure meo possum quidvis perferre, patique:
 Ad mare cum veni, generosum, & lene requiro,
 Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 In venas, animumque meum; quod verba ministr
 Tractus uter plures lepores, uter educet apros,
 Ultra magis pisces, & echinos aquora celent;
 Pinguis, ut inde domum possim, Phæaxque revert
 Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
 Manius, ut rebus maternis, atque paternis
 Fortiter absumptis, urbanus cepit haberi.

istis verbis admonetur, qui
 non tam audit verba, quā frā-
 num, & habenas.

Lavā. Habenās detorquens
 ad sinistram. Capuam enim,
 ac Neapolim, a Roma profi-
 ciscientibus, & inde Veliam,
 ac Salernum euntibus, sinus, &
 vicus Bajanus ad dextram est.

Stomachosus. Equo cunctan-
 ti, & reluctanti succensens.

Major, &c. Vbi sit major
 frumenti copia, Velix, an Sa-
 Cerni.

Collectos In cisternis, & la-
 cunis.

Perennes. Jugiter manantes,
 fontanos.

Moror. Curo, alia vina vo-
 le, nempe generosa.

Quid vis. Quodlibet vinum:
 vel pessimo contentus sum.

Cum spe, &c. Vinum auda-
 ces facit, ac bona spe implet.

Verba. Disertum me faciat.

Tractus. Ager, regio.

Echinos. Piliculi sunt è cā-
 crorum genere, pilis quibus-
 dam, & t'is, ut spinis, oblit.

Phæax. Similis Phæacibus
 Corinthis populis mollibus, &
 voluptatibus, in eis, oblitus, &
 bene habitus. Vide Epist. 2.

Ut. Postquam.

Fortiter. Impigrè, strenuè.

Rebus. Opibus.

Urbanus. Facetus homo, ri-
 sum movens ad captandas di-
 vitum in urbe mercedas.

*Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret;
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Qualibet in quemvis opprobria fingere saevus,
Pernicies, & tempestas, barathrumque macelli;
Quidquid quaesierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitia fautoribus, & timidis nil,
Aut paulum abstulerat; patinas coxabat omasi
Vilis, & agnina, tribus ursis quod satis esset.
Scilicet, ut ventres lamina candente nepotum
Diceret urendos, correctus. Manius idem
Quidquid erat nactus prada majoris, ubi omne
Verterat in fumum, & cinerem: Non hercule miror;*

Scurra. Qui jocos illibera-
le iactat.

Vagus. Num certae mensae
addictus.

Prasepe. Domum statam, &
certam, ubi cubaret.

Impransus, &c. Adeo furio-
sus, cum jejunos erat, ut in ci-
ves, perinde ac si hostes fuis-
sent, saeviret verbis; neminem
internosceret.

Hoste. Hostem veteris Latini
externum quemlibet ac per-
iculis vocabant.

Barathrum. Instar voracis
omnia absorbens opusculi.

Quaesierat. Lucri fecerat sua
scurrilitate.

Avaro. Insatiabili omnia,
ut Avari solent, congruenti.

Hic. Idem ille Manius, ubi
nihil, aut parum corraserat
pecuniae ab iis, qui nequitiae, &

luxuriae favere solent, nempe
prodigiis, & helluonibus, aut
ab avaris, & parcis, qui timi-
diores, & lentiores in dando
sunt: contentus erat cibis vilissi-
mis, v.g. omaso, (sunt inte-
stina pecudum) & agnina car-
ne, ac ventrem plebejis istis
opsoniis implebat: tum de ista
sua frugalitate sibi plaudens,
tanquam sapiens, & emendatus
homo, dicebat nepotum, id est,
dissolutorum, & helluonura
ventres urendos esse lamina, &
ferro ardenti, ut poenas intem-
perantiae suae luerent.

Tribus, &c. Id est, tantum ex
illis cibis devorans, quantum
suffecisset tribus ursis alendis.

Verterat, &c. Decoxerat, ab-
sumpserat.

Hercule. Pro, ita me Her-
cules adjuvet. Non miror, inq-

Ajebat, si quid comedunt bona; cum sit obeso,
 Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
 Nimirum hic ego sum: nam tata, & parvula la-
 Cum res deficient, satis inter villis fortis.
 Verum, ubi quid melius contingit, & unctius, ide
 Vos sapere, & solos vobis bene vivere, quorum
 Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

quiebat, esse homines qui lau-
 re vescendo suas opes male
 perdant, &c.

Obeso. Pingui.

Vulva. Suilla scilicet: ven-
 tre, & mammillis porca, mensa-
 rum tunc deliciis.

Hic ego, &c. Talis sum: Me-
 nio simillimus.

Tata, & parvula. Cœnas

frugales, quæ non su-
 xia invidia, quæ fortis non
 dilapidant.

Unctius. Læutius.

Nitidis. Bene cul-

Villis. Unde magis fructus,

& agris fundatus, est certior,
 & tutior.

EPISTOLA XVI.

Agri sui formam, situm, commoda Quinctio
 describit: monet eum subinde, ut vir esse bo-
 nus quam audire, malit: quæ vir sit bonus,
 fuse docet.

NE percuncteris, fundus meus, & time Quincti.
 Arvo pascat herum, an cois opulenter oliva,
 Pomifera, & pratibus, an amicta tibus ulmo:

Quincti. Quinctius ille, ut
 apparet, Hirpinus est, ad quem
 extat Ode 8. lib. 2. Quinctia
 gens erat apud Romanos no-
 bilissima.

Arvo. Agro sativo. segete,

& frumento. Legitur etiam,
Arvo, quod genus est legumi-
 nis.

Amicta. Adjunguntur ul-
 mis vitæ, ut coequantur: & his
 vitæ quasi amictantur, id est,
 induuntur. Scri-

Scribetur tibi forma loquaciter, & fusus agri.

Continui montes, nisi dissocientur opaca

Valle: sed ut veniens à dextrum latus adspiciat Sol,

Laevum discedens curru fugiente vapor.

Temperiem laudes. Quid si rubicunda benignè

Corni vepres, & pruna ferant, si quercus, & ilex,

Multa fruge pecus, multà dominum juvet umbra?

Dicas adductum proprius frondere Tarentum.

Fons etiam rivo dare nomen idoneus: ut nec

Frigidior Thraciam, nec purior ambiat Hebrus,

Infirmo capiti fuit utilis, utilis alvo.

Te latebra dulces, etiam, si credis, amœna

Incolument tibi me præstant Septembribus horis.

Tu rectè vivis, si curas esse, quod audis.

Tantum, ut id omnino te Roma beatum.

Sed verum, ne qui de te plus, quàm tibi credas:

Loquaciter. Fusè.

Continui. Illum ambirent

omni ex parte montes, nisi tamen essent disjuncti, & separati valle umbrosa, cujus dextrum latus sol oriens colustrat.

Laudes. Laudare junctio:

celo utitur ita temperato, ut merito eam ob re laudare debeat.

Benigne. Lige.

Fruge. Glande.

Juвет. Foveat, delatet.

Dicas. Si amœnitas loci spectes, diceret, illud id est, esse valles Tarentinæ amœnissimas: videre te illas credas. Tarentum porro est urbs in Calabria Italiæ.

parte ad meridiem, non procul Brundutio.

Idoneus. Id est: tantà fluens copiam, ut rivum efficiat, eumque nobilem, & suo appellatū certo nomine. Digentiam alibi vocat.

Ut nec, &c. Adeò, ut Hebrus, Thraciæ fluvius, non sit frigidior, & purior.

Thraciam. Thraciam: quæ pars est Europæ supra Macedoniam.

Infirmo capiti. Utiles ad leniendos capitis dolores.

Septembribus. Cùm autumnus affert morbos.

Tibi. Tuæ conscientiæ iudicio, ac testimonio.

Neve putes *alium* sapientie, bonoque beatum.
 Neu, si te *populus sanum*, recteque valentem
 Diſſimulet: donec manibus tremor inciſat anſis.
 Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
 Si quis bella tibi terra pugnata, marique
 Dicat, & his verbis *vacuas* permisceat aures:
 Tene magis *salvum* *populus* velit, an *populum tu*,
 Servet in ambiguo, qui conſulit, & tibi, & urbi,
 Jupiter: *Augusti laudes* agnoſcere poſſis.
 Cum pateris *sapiens*, *remixtulusque* vocari,
 Reſpondeſne tuo, dic ſides, nomine: nempe
Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.
 Qui dedit hoc hodie, cras, ſi velit, auferet: ut ſi
 Detulerit ſaſces indigno, de hoc *hodie* ſum
 Pone; *meum* eſt, inquit: Pono, triaſque *caſeo*.

Alium ſapiente. Alium à ſapiente, alium, ac eum qui vir ſapientis, bonuſque ſit.

Sub. Paulò antè.

Unſis. Ob tractatos cibos.

Incurata. Quibus nihil adhibent curationis, & medicinæ, quia viſioſo pudore ducti, celant, ac diſſimulant.

Tibi pugnata. A te eſſe pugnata, fuiſſe geſta, dicat.

Vacuas. Apertas adulationi.

Tene. Ordo eſt: Jupiter, qui tibi, & urbi conſulit providetque, hoc ſemper incertum eſſe velit, an *populus* malit te ſalvum, & incolumem eſſe, quàm *tu* *populum*.

Poſſis. Certè hæc verba non

tibi convenire, ſed *Augustos* facile agnoſces.

Sapiens. Te ſapientem vocamur: Græca imitatio.

Tuo nomine. Quasi tibi hoc proprie dicatur, & non alteri.

Qui dedit hoc, &c. Qui tibi hoc prælarum ſapientis, & præbi non en hodie dedit, tam facile cras auferet quàm imperia, & magistratus, &c. negat laudibus populi credendū, quia levis, & inconfultus eſt.

Faſci. Conſulatum, Præturam, honores.

Meum eſt. Voces populi deponet; quicquid *populus* hunc magistratum, eſt enim *rei publicæ*, & arbitrii, ad me ille pertinet.

Idem si clamet furem, neget esse patrum,
 Contendat laqueo collum pressisse paternum:
 Mordeat opprobriis falsis, mutemque colores?
 Falsus honor iuvat, & mendax infamia terret,
 Quem, nisi mendosum, & mendacem vir bonus est quis
 Qui consulta patrum, qui leges, iuraque seruat,
 Quo multa, magnaue secantur iudice lites:
 Quo responfore, & quo causa teste tenentur?
 Sed videt bene omnis domus, & vicinia tota
 Introrsum turpem, speciosum pelle decora.
 Nec furum feci, nec fugi, si mihi dicat
 Servus: habes pretium, loris non ureris, ajo.
 Non hominem occidi: non pasces in cruce corvos.
 Sum bonus, & fugi? Renatis, negat atque Sabellus.

tinet, ~~nequam~~ ~~interitus~~
 defero, cui volo.

Mordeat. An cruciari debeo, &c.

Colores. Vultum: an expallescam? an erubescam? ne-
 riquidam sanè: quia non sum
 mihi cōscius istorum scelerū.

Mendosum. Vitiōsū.

Mendacem. Falsū, dece-
 ptum, veræ gloriæ inuadun-

allam viri, ni,
 timentiam delin, onem
 hic affert: veram, &c. remā
 Epistolā.

Consulta patrum, ~~tenatus~~
 consulta, Curia dec, ta.

Secantur. Finiun, &c. deci-
 duntur.

Responfore. Responsum de
 lite aliqua, de qua consulat

est, dante. Respondere de iu-
 re dicuntur Jurisconsulci, &
 eorum responsa, si peritissimi
 sint, legum ferriè vim habent.
 Quidam distinguunt sic: Quo
 res Sponsore tenentur est autem
 sponsor is, qui pro aliquo pro-
 mittit.

Tenentur. Obtinentur, via-
 guntur.

Introrsum, &c. Domesticis
 vitiis, & libidinibus infamem.

Pelle decora. Specie virtutis,
 & honestatis.

Ureris Vapulas.

Negat atque. Et negat.

Sabellus. Ego Horatius, cui
 domus apud Sabinos, in qua
 regione tam sæpè commemora-
 batur, ut se prope Sabellum
 faciū esse dicat. Adde quod

Cautus en. metuit foveam lupus, accipiterque
 Suspectos laqueos, & opertum milvius hamum.
Oacunt peccare boni virtutis amore:
 Tu nihil admittes in te formidine pœna.
 Sit spes fallendi: miscebis sacra profanis.
 Nam de mille saba modis, cum surripis unum,
 Damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.
 Vir bonus, omne forum quem spectat, & omne trib
 Quandocumque Deos vel porco, vel bove placat:
 Jæne pater, clarè, clarè cum dixit, Apollo:
 Labra movet, metuens audiri: pulchra Laverni
 Da mihi fallere: da jussu, sanctoque videri:
 Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
 Qui melior servo, qui liberior sit avarus,

Venusia Horatii patria, Sabel-
 lorum seu Samnitium agro vi-
 cina est. Vel est nomen pro-
 prium alicujus Philosophi qui
 tum floureret.

Opertum. Tectum.

Cautus, &c. Quamvis lupus
 à præda se abtineat metu fo-
 veæ, non tamen idcirco mere-
 tur laudem, &c.

Hamum. Escam, illicium.

Admittes. Sceleris commit-
 tes. Negat eum esse virum bo-
 num, qui à peccando abtineat
 pœnæ solius metu, non amore
 virtutis.

Sic spes, &c. Si speres fore,
 ut fallas, id est, lateas, non
 detegaris, tunc perinde res fa-
 ctas violabis, ac profanas, ni-
 hil inter utrasque discriminis

ponebat. Non his amonetur
 ipsum Quinctium, sed unū
 è multis: secūda enim persona
 pro tertia sæpe sic usurpatur.

Damnum est, &c. Mihi dā-
 num est lenius ferendum, quia
 est levius: at facinus tuum ni-
 hilo levius est: nam omnia pec-
 cata sunt æqualia: ita Stoici,
 quos Horatius sequitur.

Vir bonus, &c. Bonus opinio-
 ne vulgi non reclusa: qui nem-
 pe non sceleris non amittit,
 si speret clam fore.

Jæne. De Jano vide Sat. lib. 2.

Laverna. Latronum præses
 Dea.

Fallere. Latere.

Qui melior, &c. Non video
 qua ratione avarus dici possit

In trivis fixum cum se demittit obaest.

Non video: nam qui capiet, metuet quoque: porro

Qui metuens vivit, liber mihi non erit umquam.

Perdidi arma, locum virtutis deserui, qui

Semper in augenda festinat, & obruitur re.

Vendere cum possis captivum, occidere noli,

Serviet utiliter: sine pascat durus, aretque,

Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis:

Annona proficit, portet frumenta, penusque.

Vir bonus, & sapiens audebit dicere, Pentheu,

ector Thebarum, qui me perferre, patrique

indignum coges? Adimam bona: nempe pecus, rem,

lectos, argentum? Tollas licet. In manicis, &

melior Ervo, &c.

*tereunt illi, solet inter
via silices interdum figere as-
sem, quem avarus cum colligere
tentat, ridetur.*

*Nam qui, &c. Qui pecuniæ
cupidine laborat, cruciabitur
eiusdem amittendæ metu: porro
qui vivit in metu, cum li-
berum non putabo.*

*Perdidi arma, &c. Id est
ille non est recensendus in
vitiis, &c. Virtute*

*præditos, qui avarus est. Me-
phora sumitur à milia, in
qua milites nequam, & deser-
tores abjiciunt arma, locum,*

*& stationem sibi attritam à
duce deserunt: Dux vero virtus*

*est, ea locum unicuique suum
assignat, &c.*

*Vendere, &c. Ostendit, eos
quoque in viris bonis non esse
numerandos, qui crudelitatis
vicio laborent, qui cum pos-
sint captivum vendere, illum
occidant.*

Sine. Patere.

Durus. Laboriosus.

*Vir bonus, &c. Jam desinit;
quis verè dicendus sit vir bo-
nus, nempe qui humana o-
pina, vitamque ipsam conte-
mnit.*

*Pentheu. Fuit Rex Theba-
rum, homo ferus, & in hos-
pites crudelis: de quo vide O-
den penultimam lib. 2. Fin-
gitur illi Bacchus ab eo ca-
ptus, aut sapiens aliquis res-
pondere.*

*Licet. Per me licet hæc au-
feras.*

*Compedio. Tavo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentiri moriar. Mors ultima linea rerum est.*

Ipse Deus, &c. Cùm mihi
libuerit, Deus me solvet tuis
vinculis, id est, Bacchus, si hæc
in persona Bacchi dicantur: si
sapienter loquatur, sententia erit;
montem mihi afferre possum
cùm volam, quæ finem & car-
peri, & rebus cæteris affert.

Vide lib. 3. Metamorph.
Linea, &c. Sumptus
Circo, vel stadio, cum qua
mana sæpè vita compar-
in eo locus ubi desinit
batur linea, quia duæ
designabatur.

EPISTOLA XVII.

*Scævam monet, quæ ratio-
citæ colendæ sint.*

Q*Uamvis, Scæva, satis per te tibi consulis, & scis;
Quo tandem pacto deceat majoribus uti:
Disce docendus adhuc, quæ censeret amicus: ut si
Cæcus iter monstrare velit. Tamen adspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies, & primam somnus in horam*

Per te, &c. Sine alterius cõ-
silio vitam regere tuam pru-
denter potes.

Majoribus uti. Vivere fa-
miliariter cum viris te ditio-
ribus.

Amicus. Horatius.

Ut si. Quasi si: puta esse
cæcum me, qui tibi oculato
monstrare velim iter; fateor
multò sum te imperitior, ta-

*on, &
propria, &c.* In propriam
tuam utilitatem

Primam. Usque ad primam
diei horam, id est, ortum so-
lis. Latet vitam quietam, &
ab nobili consuetudine re-
motam, cui tamen contrariâ
deinde se opponit, quia utilior,
quia plus utilis, & ingenii po-
stulat, quod Aristippi, & Dio-
genis

Delectat: site pulvis, strepitusque ciborum;

Si ledit caupona; Ferentinum ire jubebo.

Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;

Nec vixit male qui natus, moriensque fefellit.

Si prodasse tuis, pauloque benignius ipsum

Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.

Si pranderet olus patienter, regibus uti

Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti,

Fasidiret olus, qui me notat. Utrius horum

Verba probes, & facta, doce: vel junior audi,

Cur sit Aristippi potior sententia: namque

Mordacem Cynicum sic eludebat, ut ajunt:

genis exemplo probat.

Caupona. Clamores incon-
grui; *irritæ*; *Caupona* *Caupona*
personant, ut in urbe sit.

Ferentinum. Oppidum in-
frequens Italiae.

Nam neque, &c. Non enim
soli divites vitam felicem, &
beatam degunt.

Fefellit. Latuit, obscurus, &
ignotus fuit.

Benignius. Lautius

Siccus. Pauper, jejunus.

Unctum. Divitibus, unctum

Si prodasse, &c. Vo-
lens illæ sunt, quibus expro-
brabat Aristippo, qui in men-
sas Regum, id est, divitum ca-
pitaret: Si posset Ari-
stippus esse oleribus, id est, tenui
mensa, nollet uti in oleribus, id
est, careret mensâ, & familia.

ritate nobilium. Respondebat
illi Aristippus; Tu, qui me no-
tas, & carpis, ô Diogenes, non
vescereris oleribus, si autem
scires versandi cum Regibus,
quam quia ignoras, domi te
cum tuis oleribus contines.
Fuit Aristippus Philosophus
Socratis auditor, qui cum è
patria Cyrene, urbe Libyæ, in
Græciam Philosophiæ perdis-
cendæ studio proficisceretur,
jussit servos aurum projicere,
ut expeditiores essent ad ca-
pellendum iter.

Audi cur, &c. Patere, ut re-
doceam cur sententiam Ari-
stippi anteponi Diogenis sen-
tentia. Nam ille sic refellebat
Diogenem.

Cynicum. Philosophi quidæ
Cynici vocati sunt à Græci
voce; quæ canem significat,
quia

Scurror ego. *se* mihi; *populo tu*, rectius hoc, &
Splendidus multo est; *equus*, ut me portet, *alat* Rex,
Officium facio. Tu *poscis* vilia rerum
Dante minor: quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color, & *status*, & *res*,
Tenantem *majora*, ferè *presentibus* *aquum*.
Contra, quem *duplici* *panno* *patientia* *velat*,
Mirabor, *vita* *via* si *conversa* *decebit*.

quia insignis erat eorum impudentia, & obirectandi libido, qua omnes mordere, ut canes videbantur. In his præcipuus Diogenes fuit.

Eludebat. Resellebat, ridebat.

Scurror. Scurram ago: risus moveo, assentator sum.

Mibi. In meam rem, & utilitatem, nempe, ut mihi dives det equum, quo portem dapulas, quibus alar, &c.

Populo. Ut populo placeas, ad inæcem plautum captandam.

Officium facio. Fungor omni urbanitatis officio, & munere: honestè peto ea, quibus egeo: tu sordidè poscis, & quidem vilissimas res, teque sic minorem, & inferiorem præstas eo, qui tibi dat, quamvis te feras, id est, prædices, jactites, nullius rei egere.

Color. Vitæ ratio, conditio. Sententia est: ad omnem se

fortunæ, ac vitæ rationem commodabat.

Res. Opes, census.

Tenantem majora. Utebatur ille quidem ad commodissimam quæque, & amplissimam, si posset: contentus tamen erat præsentibus, & acquiescebat in tenui fortuna, si melior non idesset.

Contra, &c. Contra verò ego mirabor, si Diogenes decore, cum dignitate, & sapienter tulerit vitæ conditionem conversam, id est, dissimilem illi, qua instituit, si, ut ajunt, aindare fiat, & egere.

Contra, &c. Diogenes, qui pallio, quo solo contra rigoris vim, duplicabat. Cyrci quippe, ut res humanas meminere viderentur, paupertas, ac patientiæ famam affababant, adeoque duplici vestimento utebantur, sed unico pallio, quod, si opus foret, duplicarent.

*Alter purpureum non expectabit adiutum,
 Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
 Personamque feret non inconcinnus utramque.
 Alter Miletī textam cane pejus, & angue,
 Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non
 Rettuleris pannum. Refer, & sine vivat ineptus.
 Res gerere, & captos ostendere civibus hostes,
 Attingit solium Jovis, & caelestia tentat:
 Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 Sedit, qui timuit ne non succederet; esto.
 Quid? qui pervenit, fecitne viriiliter? atqui
 Hic est, aut nusquam, quod quarimus. Hic onus horret*

Alter. Aristippus.

*Utramque purpuream, tenui
 cum velte: divitis enim pur-
 purea.*

Alter. Diogenes.

Miletī textam. Miletus Asiae
 insula in qua panni eximii te-
 xebantur.

Canē pejus, &c. Proverbiū,
 id est, vehementissimè: canem
 rabiosum, aut iratum intelli-
 ge.

Res gerere, &c. Sequitur
 laudem, quod laudem
 dignum res praeclaras gerere,
 hostes bello captos, & urbem
 in triumpho ducere. In hoc ad
 Jovis solium, & gloriā pro-
 ximè accedit, id est, divitiū
 quidpiam est, & ceteris re-
 bus simillimum, quod non
 contemnenda, nec minor est

laus, & gloria, viris principi-
 bus placuisse; eaque non o-
 mnibus cōtingit, quemadmo-
 dum paucis evenit, ut in Co-
 rinthi portum navem inoffen-
 sam provehant. Erat enim ad-
 itus in portum angustior, &
 periculosus.

Corinthum. Est urbs, olim
 amplissima, nunc exigua, in
 faucibus Isthmi Peloponnesia-
 ci. Vide Oden 1. lib. 4.

Sedit. Cessavit, non tenta-
 vit.

Qui timuit, &c. Qui timuit
 ne non placeret viris principi-
 bus, quievit, periculum facere
 noluit.

Pervenit. Placuit; voti com-
 pos factus est.

Hic est, &c. Id agitur, id
 quaritur, uter laude dignior
 sit.

*Ut parvis animis, & parvo corpore majus:
 Hic subit, & perfert. Aut virtus nomen inane est;
 Aut decus, & pretium rectè petit experiens vir.
 Coram rege suo de paupertate tacentes,
 Plus poscente ferent, distat, sumasne pudenter,
 An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 Indotata mihi soror est, paupercula mater,
 Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
 Qui dicit: clamat; victum date. Succinit alter;
 Et mihi dividuo findatur munere quadra.*

sit, is qui principum amicitiam prudenter colit, an ille qui ea fugit. Patet certè illum qui scit uti viris principibus; virilius facere, & fortius; atque adeò rectè illi præmium, & laudem deberi, quæ virtuti debetur, nisi quis virtutem, rem inanem esse putat, ac nullius fructus, nullius utilitatis, quod certè non ita est.

Experiens. Qui rem tam difficilem, quam difficilis est amicitia principum, experiri, & tentare audet, qui voti cōpos sit.

Rege suo. Diviti, quem colunt.

Plus poscente, &c. Plura obtinebunt, & auferent ab suo rege, quàm is qui apertè poscit, seque pauperem esse clamitet.

Pudenter. Honestè, & verecundè.

Rapias. Extorqueas inportunis precibus.

Rerum caput, &c. hoc vertitur in illud, de qua hinc agimus, hoc unum maxime necessariam est ad colendas majorum amicitias, nempe, ut nihil, aut pudenter, & modicè poscas: vel, hæc est prima, & præcipua causa colendi majorum amicitias, ut aliquid lucrifaciamus.

Pascere firmus. Qui non sufficit ad nutriendum.

Qui dicit, &c. Qui sic cum suo rege queritur; habeo sororem in dote, & is idem facit, ac si clamitat: apertèque posceret victum, pecuniam, &c. Sed alter qui poscentem audit, nēpe æmulus aliquis, & competitor, succinit, id est, post illum canit, & clamatque, oro te, o Rex, quod dram, id est, dapes aut

*Sed tacitus pasci si posset corvus, haeret
Plus dapis, & rixa multo minus, invidiaeque.*

*Brundisium comes, aut Surrentum ductus amicum
Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbres,
Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat,
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi fientis: uti mex
Nulla fides damnis, verisque deloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto cruce planum: licet illi plurima manet*

*aut perniciam, rem, quam illi
dantur es, mecum divide.*

Quadrata ut hic sumitur, est genus quoddam placentae, cui panis, qui quatuor in partes leviter in extrema superficie divisus erat; vel quadrata erat forma. Interdum sumitur pro disco, cui dapes in mensa imponitur, is olim è vitico, nunc è metallo fieri solitus: pro pane, & cibis quibuslibet accipitur.

Corvus. Fingit Albius Corvum gestientem quendam casum reperisset, ab avibus superve-
latus, tota de casu rixâ mulctatum, & parte ejus spo-
liatum fuisse.

Brundisium, Urbs in Calabria ad mare: *Surrentum,* in Campania ad sinum Tyrrhenicum.

Comes. Qui divitem aliquem colit, affectatur, con-

Cistam. Arculam.

Subducta. Furto rapta.

Nota refert, &c. Imitatur astutias argutae meretricis, quae multa se perdidisse ait, ut aliquid nummorum ab amatore auferat.

Catellam. Vel caniculam, vel catenulam, & monile.

Periscelidem. Tenuam, qua crus ligatur vel ornatur.

Uti. Adeo, ut.

Mex. In posterum, postea. Ita saepe levia ista damna, & ficta deplorat, ut nemo illi fidem adhibeat cum aliquid verè amisit, verèque dolet.

Nec semel, &c. Nemo magis credit illis querulis, & peccantibus, quam alicui plano, id est, impostori, & mendaculo, qui mentiatur sibi cruce esse fractum, & erigi se roget.

*Lachryma, per sanctum juratus dicat Osirim;
Credite; non ludo: crudeles tollite claudum,
Quare peregrinum vicinia rauca reclamat.*

Manet. Emanet, fluat.

Osirim. Deus fuit Ægyptiorum, etiam Romæ cultus cum Iside uxore suæ: cum implorat iste planus, quia agris medebatur, & calamitosis.

Non ludo. Non jocor, serio loquor.

Tollite. Erigite, deportate.

Peregrinum. Id est, hominem cui lis ignotus, & alieni sunt hospites, & peregrinos enim technas tuas inimus, inquiunt vicini.

EPISTOLA XVIII.

Quomodo colenda sit, maxime cum vitiis principibus, amicitia.

*SI benè te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar eris, atque
Discolor, infido surra distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus,
Asperitas agrestis, & inconcinna trawisque,*

Metues. Cavebis.

Liberrime. Qui libertatem in vivendo, & sentiendo detinemas. Porro quis fuerit iste Lollius vide Epist. 2. hujus libri. Videtur autem hæc Epistola fuisse ad Lollium patrem scripta, cum ille Cajo, Cæsaris Augusti nepoti comes, & moderator adhibitus in Armenia cum eo profecturus esset.

Scurra is. Illiberaliter adulantur.

Professus amicum. Quando te alicujus amicum esse profiteris, quando de eo, ut cum amico, agis.

Discolor. Dissimilis.

Huic. Scurrilitati, & ineptæ comitati. Est aliud vitium scurrili adulteratione diversum, & illud prope majus, nempe asperitas

*Qua se commendat tonsa cute, dentibus atris;
 Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
 Virtus est medium vitiorum, & utrimque reductum.
 Alter in obsequium pius a quo pronus, & imi
 Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
 Sic iterat voces, & verba cadentia tollit;
 Ut puerum sævo credas dictata magistro
 Reddere, vel partes minimum tractare secundas.
 Alter risatur de lana sæpè caprina,
 Propugnat nugis armatus: scilicet, ut non
 Sit mihi prima fides, & verè quod placet, ut non*

Grævis. Molesta incommo-

da. Se commendat. Laudem ca-

Tonsa cute. Opinione auste-
 ritatis, horrido squalore totius
 corporis; capillorum, dentiū.
 Cutem forficibus tondebant
 agrestes, & parùm culti: radē-
 bant novaculâ elegantes, ac
 nitidi.

Utrimque, &c. Ab utroque
 extremo defectu; & excessu,
 remotum.

Alter. Qui scurreret asch-

tatur. In lecti. Eorum
 in infimis lectis ad
 ac proinde ignobilio
 eos, inquam, ridet,
 ad eò colit, observat
 sè divitem amicum
 mo in lecto tanqua
 honorationi accum
 ejus nutum trepidat

tit quæcumque dixerit, ut au-
 dire te credas puerum, qui le-
 ctionem à magistro dictatam
 repetat, &c.

Cadentia. Verba ex ore di-
 vitis quasi temerè excidentia,
 dicta sine ullo certo consilio.
 Tollit, id est, excipit, laudat,
 notari ab aliis, tanquam egre-
 giè, & mirè dicta, jubet.

Vel partes, &c. In actoribus
 comædiarum erat actor quidā
 præcipuus, qui primariam fa-
 bulæ personam agebat; alii qui
 alias: isti hoc servabant, cave-
 bantque, ne tanta contentione
 agerent, loquerenturve, quan-
 tâ primus actor, sive primariū
 partium.

Alter. Agrestis, & inurba-
 nus.

De lana, &c. De re nihili.

Propugnat. Pro nugis pu-
 gnat, quasi res armis ageretur.

Ut non, &c. Egone, inquit
 agre-

*Acrius elarem? pretium atas altera sordet.
 Ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus
 Brundisium Minuci melius via ducat, an Appi
 Quam damnosa Venus, quem praeceps alex nudat,
 Gloria quem supra vires, & vestit, & ungit,
 Quem tenet argenti sitis importuna, famesque,
 Quem paupertatis pudor, & fuga: dives amicus
 Saepe decem vitiis instructior, odit, & horret:
 Aut, si non odit, regit, ac veluti pia mater*

agrestis ille, patiar, ut non uni mihi prae ceteris credatur si quid dixerō: ut non defendam acriter quod mihi placebit, ac verum esse videbitur? non patiar, quamvis mercedis loco mihi promittatur atas altera, id est, tantum vitae, quantum hactenus exegi. At enim de qua tandem re controversia est, quæ tantam illi agresti bilem moveat: nempe agitari an Castor sic eruditior quam Docilis, duo Poëtæ, vel ludimagistri, aut etiam gladiatores, &c. *Minuci via.* A L. Minucio strata, & ornata. Is in seditione per Spuriū Meliū excitata, utilem Reipublicæ operā præstavit: quam ob causam statua illi posita fuit ante portam Trigeminam, quæ ideo etiam Minucia dicta est. Potius ita legendum? quam Numici, quæ in voce penultima produci solet: tum nullibi sit mentio viæ

Numiciæ: sit autem a Numiliū Portæ Minuciæ, sive Trigeminæ, unde viam illi conjunctam nomen invenire credibile est.

Quem, &c. Ordo est. Sæpe amicus dives odit, ac fugit amicum tenuiorem qui opes damnosa, & fæda libidine, aut aleæ dilapidat, qui supra suas vires sumptum in vestes, & mensam facit. Licet ipse dives sit decies vitiosior, & sceleratior amico illo tenuiori cliente suo. Secundum hoc quasi præceptum est ad colendam amicitiam: cessari enim nempe vitiosum colat, qui placere vult amico potentiori, quam vis scelerato: quia nemo scelus in aliis imitat.

Regit. Monitis prudentibus quasi gubernat, instruitque, & quidem eris: noli, inquit, mecum cerare sumptibus, luxu, &c. nam atas est mihi, quia di-

Plus, quàm se sapere, & virtutibus... se priorem
 Vult, & ait propè vera. Mea (contendere noli)
 Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est.
 Arcia decet sanum comitem toga: desine mecum
 Certare. Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
 Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
 Cum pulchris tunicis sumet nova consilia, & spes;
 Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
 Officium: nummos alienos pascet: ad imum
 Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
 Arcanum neque tu scrutaberis ullius umquam,
 Commissumque teges, & vino tortus, & irà.
 Nec tua laudabis studia, aut aliena reprehendes:
 Nec, cum venari volet ille, Poëmata panges.
 Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis, atque

ves sum, insanos istos sumptus
 facere, ac desipere: tibi, pro
 tenuitate tua, non licet: si sa-
 nus es, modum tenebis in ve-
 stibus, &c.

Ait propè vera. Non omni-
 no vera, sed ferè, vera, & cer-
 to quodam sensu. Nulli qui-
 dem desipere sic licet: minus
 tamen pauperi, quàm diviti.

Contendere noli. Mihi crede
 crede, neque mecum legare.

Eutrapelus. Fortè nomen
 fictum est: ea vox enim à Græ-
 ca voce derivatur significante
 hominem facetum, comem,
 urbanum. Hoc Poëta dicit, ut
 ostendat verè à divite pronun-
 ciatum hoc esse, stultitiam
 patiuntur opes.

Beatus. Eleganter vestitus,
 lautus, ac dives.

Pascet. Usuris, ac fœnore
 augebit pecuniam, quam ipse
 fuerit mutuatus.

Ad imum. Denique.

Thrax. Gladiator. Vid. Sat-
 tyr. 6. lib. 2.

Aget, &c. Erit agaso: equum
 olitoris, certo pretio ducendū
 in macellum, sumet.

Tortus. Quamvis ebrius, &
 iratus.

Studia. Occupationes, exci-
 tationes.

Ille. Amicus dives.

Panges. Facies.

Gratia dissiluit. Discissa est
 concordia, & amicitia.

Amphionis. Amphion, &

Zethi dissiluit, donec suspecta severo
 Conticuit lyra. Fraternalis cessisse putatur
 Moribus Amphion, tu c. de potentis amici
 Lenibus imperiis quotiesque educet in agros
 Aetolis onerata plagis iumenta, canesque,
 Surge, & inhumana senium depone Camana,
 Canes ut pariter pulmenta laboribus emptas;
 Romanis solemne viris opus, utile fama,
 Vitaque, & membris; praesertim cum valeas, &
 Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
 Possis. Aade, virilia quod speciosius arma
 Non est, qui tractet. Scis quo clamore corona
 Praelia fastineas campestris. Denique savam
 Militiam puer, & Cantabrica bella tulisti
 Sub duce, qui templis Parthenum signa refixit,

Zethus Jovis ex Antiopa filii, dissimillimis studiis fuere: hic agriculturam, ille musicam, & Musas coluit.

Donec, &c. Donec lyram deposuit Amphion, quæ fratri severo suspecta, & odiosa.

Cessisse. Obsecutus esse, in gratiam fratris musicam intermisisse.

Aetolis plagis. Plagæ sunt retia densiora, & arduioribus maculis distincta: nota est vergetio apri Calydonii in Aetolia, quæ pars est Græciæ, ad occidentem Achajæ, supra Peloponnesum. Ovid. Metamor. lib. 3.

Senium. Tædium, molestiam, id est, musas venatori odiosas.

Pulmenta. Carnes ferinas. **Solemne, &c.** Quod est opus usitatum Romanis; nempe, cœnare pulmenta venatica, venari.

Virilia arma. Fortia, quibus viri militares utuntur.

Speciosius. Majori cum dignitate, & decore.

Clamore corona. Plausu populi cum tantis undique in orbem.

Campestris. Exercitationes, & ludici certamina in campo Marti fieri solita.

Puer. 1. tenera ætate.

Cantabrica. Cantabri sunt Hispaniæ populi. Vide Oden. 1. lib. 2.

Sub duce. Augusto.

*Et nunc, quid abest, Italæ adjuuicat armis.
 Ac ne te retrahas, & inexcusabilis absis;
 Quamvis nil extrâ numerum fecisse, modumque
 Curas, interdum nugaris rure paterno:
 Partitur lintres exercitus. Actia pugna
 Te duce per pueros hostili more refertur;
 Adversarius est frater; lacus, Adria, donec
 Alteri strum velox victoria fronde coronet.
 Consentire suis studiis qui crediderit te:*

figit. Revulsit. Vide. 2. Indicem Odarum ad annū 734.

Abe. Vincendum restat.

Adjudicat. Quasi latâ sententiâ Romanis attribuit; & adjungit. —

Retrahas. Ne ab amico potenti discedas, te removeas, & cum deferas venari volentem, aut ludicro alicui spectaculo, & exercitationi indulgere: hoc profectò si faceres, si te retraheres ab illo, esses inexcusabilis: nam illas ludricas exercitationes ipse privatim domi tuæ usurpare soles, quamvis omnino prudenter, & in loco geras, tamen interdum in villa paterna ludis, & in exercitatione animū

Extra numerum. A tapho- ra sumitur à saltantibus, aut canentibus. Sui sunt in his artibus, sic in vita, prudentia numeri, ac modi.

Refertur. Id est, re-

tur coram te per tuos servos pugna commissâ inter Augustum, & Antonium ad Actium Epiri promontorium: lintres, qui sunt in villæ læu dividuntur, quasi duo essent navales exercitus, &c. de pugna Actiaca vide 2. indicem Odarum ad an. 723.

Adversarius, &c. Tuus frater locum tenet adversarii, seu Antonii; lacus villæ, seu stagnum aliquod, repræsentat mare Adriaticum, cujus in extrema parte ad Græciæ oram Augustus pugnavit.

Fronde. Lauræâ.

Consentire, &c. Sententiâ est: si vis istas ludricas, quæ tibi placent, exercitationes ab amico probari, tu illius quæque occupationes, v. g. venationem, &c. proba, neque te retrahere ab illo, cum venatur, &c.

Suis studiis. Iis, quæ amat, *Mm* 2 quæ

Tutor utroque tuum laudabit pollice ludum.

Protinus, ut morcam. (Si quid monitoris eges tu)
quid de quoque viro, & cui dicas, sapè videto.

Percunctatorem fugito: nam garrulus idem est:

Nec retinent patula commissa fideliter aures;

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Qualem commendas etiam atque etiam adspice: ne mon
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

Fallimur, & quondam non dignum tradimus. Ergo

Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri:

Ut penitus notum si tentent crimina, serves,

Tuterisque tuo fidentem præsidio: qui

Dente Theonino cùm circumroditur; ecquid

quæ studet. Si amicus te suis
 oblectationibus oblectari, &
 arridere viderit, tuis quoque
 applaudet.

Pollice. Cùm Romani fave-
 bant alicui gladiatori genero-
 so in arena certanti, si accide-
 ret, ut ab adversario superatus
 veniret in vitæ discrimen, ju-
 bebant eum vivere, & eum fa-
 vorem significabant ambos
 pollices premendo, ut disertè
 docet Plin. lib. 28. c. 2. Contrà
 verò si cui essent infensi, si quæ
 occidi juberent, alterum pol-
 licem vertebant. Porro polli-
 ces premere nihil aliud erat
 quàm utrâque manu sublata,
 pugnoque facto, pollices ipsos
 intra pugnum arctè, vehemen-
 terque comprimere. Pollicem
 perire, erat, altera manu su-

blata; inque pugnum pariter
 contracti, pollicem à pugno
 reductum attollere, eumque
 vel in gyrum vertere, vel hu-
 mum versùs deprimere. Vide
 Juvenalem, Satyr. 3.

Protinus. Præterea, statim,
 deinceps: ut monere porro te
 pergam.

Percunctatorem. Curiosè de
 omnibus interrogantem.

Patula. Quæ clausæ nō sunt,
 ut alicui retinerentur.

Commissa. Arcana tibi cre-
 dita: alicuius cum fide non
 servant.

Tradidimus. Commendamus:
Tueri. Si favere, qui reus sit.

Ut peris, &c. Ut alium,
 quem pro te nōris, accusatum
 defendas.

Qui ante, &c. Qui inno-
 cens

Ad te post paulo ventura pericula sentis?

*Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.*

Dulcis inexpertis cultura potemis amici:

Expertus metuit. Tu dum tua navis in alto est,

Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.

Oderunt hilarem tristes, iristemque jocos,

Sedatum celeres, agilem, gnarumque remissi.

Potiores bibuli media de nocte Falerni,

Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis

Nocturnos jures te formidare vapores.

Deme supercilio nubem; plerumque modestus

Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,

Qua ratione queas traducere leniter avum:

Ne te semper ipsos agitet, vexetque Cupido,

Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes:

Virtutem doctrina, paret, naturave donet:

Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum:

cens cum maledico dente car-
pitur, an non vides te quoque
periclitari, te brevi idem peri-
culum aditurum? Theon fuit
Poeta Græcus, famosus obtre-
tator.

In alto est. Dum factus tibi
fortuna, dum secundum vento
proveheris.

Sedatum. Placidum, mode-
ratum.

Bibuli. Bibaces.

Media de nocte. Qui convi-
via producant usque in media
noctem.

Vapores. Vini flos, qui

somnum auferunt, caput ex-
cruciant.

Nubem. Tristitia, quæ fronti
tem contrahit, remove.

Occupat, &c. Qui modestus
est plus æquo, & gravis, obti-
net speciem obscuri, id est, vi-
detur obscurus; hoc est, tectus,
altutus, morosus existimatur.

Inops cupido. Avaritia, qui
semper eget, tam iis quæ ha-
bet, quam quæ non habet.

Amicum, &c. Quid sit, in quo
acquiescas, placeas tibi, teque
amēs: quid genio tuo, & indo-
li maxime conveniat.

*Quid parè tranquillet: honos, an dulce lucellum,
 An secretum iter, & fallentis semita vita.
 Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
 Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus.
 Quid sentire putas? quid credis amice precari?
 Sit mihi, quod nunc est, etiam minus: ut mihi vivam
 Quod superesi avi, si quid superesse volunt Di:
 Sit bona librorum, & provisa frugis in annum
 Copia, ne finitem dubia spe penantulus hora.
 Sed satis est orare Jovem, qui donat, & aufert,
 Det vitam, det opes; æquum mi animum ipse parabo*

Tranquillet. Tranquillitatem animi sinceram tibi afferat.

Secretum iter. Id est, vitæ ratio secreta, & ab negotiis disjuncta.

Fallentis. Ignotæ, obscuræ, latentis.

Digentia. Rivulus per agrum Horatii serpens, propè Mandelam pagum septemtrioni expositum in colle, unde frigus,

quo rugosa, & contracta fiunt corpora.

Ne finitem. Incertus enim, & anxius, sperans vitam longiorem, quæ penitus incerta est: ne metu mortis angar.

Æquum. Æquabilem, rebus præsentibus contentum.

Parabo. Id verò nemo sine divino beneficio facere potest, quidquid Stoici deblaterent, quos hîc sequitur Horatius.

EPISTOLA XXX.

Poëtas eò carpit, quòd aliorum præfuisse imitatores geltiant: cur sua carmina non ita quibusdam placeant, do

Prius si credis, Mecænas doctæ, Cratino,
 Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,

Cratino. Fuit ille Atheniensis Poëta, veteris comœdiæ scriptor celeberrimus: homo ebriosus, qui quod dixerit, Poëtam esse

*Quæ scribuntur aquæ potoribus: ut malè sanos.
 Adscripsit Liber Satyris, Faunisq; Poëtas.
 Vina fere dulces oluerunt manè Camæna.
 Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
 Ennius ipse pater nunquam, nisi potus, ad arma
 Profiluît dicenda. Forum, putealque Libonis
 Mandabo siccis; adimam cantare severis.
 Hoc simul edixit, non cessavêre Poëta
 Nocturno certare mero, putere diurno.*

est, neminem posse, nisi vinosus idem esset, putabant Horatii tempestate omnes qui Poëticam colebant, vino sibi esse indulgendum. Quod Horatius merito reprehendit, in eoque imitandum Cratinum esse negat.

Ut, &c. Ex quo Bacchus Poëtas in suam fidem, & tutelam recepit, & annumeravit inter Satyros, & Faunos Deos agrestes, Bacchi comites. Sunt autem Poëtæ in fide Bacchi, quia poësis infantiæ aliquid, & ætatis habet: addidit quod comœdia vetus à Bacchi festis, & litterarum tantum duxerit. Vide artem poëticam. Inter ea antiquissimum genus carminis sunt Satyri, sic dictum quod à Poëtis caneretur, & diceretur Satyrorum cultu, & more induris.

Camæna. Versus dulces, & boni vinum vulgò nunc potantur.

tum olent, id est, ab eo scripti sunt, qui matutino vino prolutus fuerit.

Arguitur. Deprehenditur, convincitur esse vinosus, quia vinum sæpè laudat.

Ennius. Poëta Latinus antiquissimus, natus Rodiis in Calabria anno V. C. 514. de illo vide Oden 7. lib. 4.

Arma. Descripsit enim bellum Punicum 2.

Puteal. Vide Satyr. 6. lib. 2.

Adimam cantare. Vetabone cantent, verius faciant.

Severis. Abstemis, aquæ potoribus.

Edixit. Cratinus videlicet: cujus sententiam initio epistolæ recitat, ac allatis de se exemplis confirmat: potest etiam legi, *Edixi.* Ut in quibusdam M. SS. Cod. legitur.

Putere. Fætere.

*Quid? si quis vultu torvo ferus, & pede nudos
 Exiguaque toga simulet textore Catonem;
 Virtutemne repræsentet, moresque Catonis?
 Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua;
 Dum fludet urbanus, tenditque disertus haberi,
 Decipit exemplar vitii imitabile. Quod si
 Pallerem casu, biberent exangue cuminum.
 O imitatores servum pecus, ut mihi sæpè
 Bilem, sæpè jocum vestri movere tumultus?
 Libera per vacuum posui vestigia princeps;*

Quid &c. Negat Poëtas, et si exemplo Cratini, Ennii, & Homeri potiores boni sint, esse tamen Poëtas bonos, ut illi sunt: sicut qui vultum atrocem Catonis Uticensis, & vestem simularet, non idcirco virtutum ejus compos esset.

Pede nudo. Solebat Cato in publicum prodire sine calceis, imò provincias totas obire.

Textore. Pro textura, seu texta veste: per Synecdochen, qua artifices, & auctores pro artefactis, & operibus ponuntur: sic dixit Juvenalis, *Lara sine Mentore mensa*, id est, sine signis à Mentore exalatis.

Rupit. Timagenes æmulus Jarbitæ, sive Hyarbitæ, fuit in causa cur Jarbitas disrumperetur præ invidia, dum Ti-

magenis dicacitatem, & eloquentiam æmulari studet.

Timagenis. Ferunt illum Timagenem fuisse Rhetorem seu Sophistam Alexandrinum, Jarbitam ejus æmulum.

Urbanus. Facetè eloquens.

Decipit, &c. Exemplar aliquod, in quo sunt vitia, quæ quis imitari possit, eum in fraudem inducit, vitia, non virtutes imitantem.

Casu. Non deditâ operâ, sed fortè.

Biberent. Mei imitatores.

Cuminum. Herba quadam est, cuius succus est exanguis, illidos.

Servum in pecus. Qui servilem in modum alios sequimini.

Bilem. Stomachum, iram.

Tumultus. Vestra trepidatio, contentio.

Vacuum. Locum subaudi.

Primus. Primus.

Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fide
 Dux regit examen. Parios ego primus Iambos
 Ostendi Latio, numeros, animosque secutus
 Archilochi, non res, & agentia verba Lycamben.
 Ac ne me foliis idè brevioribus ornes,
 Quod timui mutare modos, & carminis artem:
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sapho
 Temperat Alcæus: sed rebus, & ordine dispar,
 Nec socerum querit, quem versibus oblinat atris:
 Nec sponsa laqueum famoso carmine necit.
 Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinis
 Vulgavi fidicen. Juvat immemorata ferentem
 Ingeniis oculisque legi, manibusque teneri.
 Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector

Regit examen. Non dubita-
 bit se aliorum ducem profite-
 ri, Metaph. ab apibus ducta.

Parios. Inventos primum in
 Græcia ab Archilochi nato in
 Insula Paro: est ea in Ægeo
 mari.

Animos. Poëticos spiritus.

Agentia. Adigentia ad la-
 queum. Vide lib. Epod. Od. 6.

Foliis brevioribus. Minore
 corona: ne me parvis laudan-

Timui. Nolui.

Modos. Pedes versus Iambici.

Temperat, &c. I. scripsi
 versus Iambicos exemplo Ar-
 chilochi, ut eos temperaverim
 admixtis versibus Saphicis, &
 Alcæicis.

Mascula. Fortis, & virilis

animi, carminisque.

Sed rebus, &c. Sed Alcæus
 meus, id est, versus Alcæici à
 me scripti, dissimiles sunt ver-
 sibus Archilochi, quod spectat
 materiam, & rerum disposi-
 tionem: non enim querit, ut
 Archilocus, socerum, quem car-
 minibus maledicis infecter.

Oblinat. Dedecoret.

Sponsa, &c. Nec adigit spō-
 sam necitare sibi laqueum, & se
 suspendere, furem ob famo-
 sum carmen in se scriptum. Neo-
 bula Lycambæ filia Archilo-
 chi filio desponsa, post patrem
 se suspendit. Epod. 6.

Hunc. Iambicum versum.

Immemorata, &c. Canentem
 versus non antea dictos à quo-
 quam, & memoratos.

*Laudet, amēque domi, premat extra līnē iniquus?
Non ego ventosa plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & trita munere vestis.
Non ego nobilium scriptorum auditor, & ultor,
Grammaticas ambire Tribus, & pulpita dignor.
Hinc illa lachryma. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare: & nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait; & Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare Poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido, & luctantis acuto ne fecer unguis*

Premat. Vituperet foris, extra suam domum.

Ultor. Dum eos vicissim invito ad mea carmina audienda, sicque ulciscor radium, quo me affecerunt, cum mihi recitarent sua. Ita Juvenalis. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?*

Tribus. Proprie erant populi Romani partes 35, quas candidati ambiebant, ad captanda suffragia. Non prelo, & conciliare mihi conor Grammaticos, ut mea probent carmina.

Pulpita. Ludos literarios, & ulæ Grammaticorum: pulpitem proprie suggestus est, & locus editior, cathedra docentis.

Lachrymæ. Hinc illa Grammaticorum invidia, & indignatio.

Spissis, &c. Ordo. est. Si dixi: Pudet me recitare mea carmina, quippe indigna quæ recitantur in theatro coram frequenti cœlona, tunc aliquis mihi dicit, ridere me, & mea carmina servare unis auribus, Jovis, id est, Augusti.

Fidis. Confidis, tibi persuades.

Manare. Edere, effundere: active hic ponitur.

Tibi pulcher. Tuo judicio Poëta bonus. Suum enim cuique pulchrum.

Naribus uti. Irridere hominem, qui hæc ... ait, parco, & ne iste criticus iratus me ... inguibus suis laceret, si mecum luctetur, pugnam detrecto locum hunc, id est, Theatrum, in quo mea carmina recitantur scilicet, tanquam in arenam (in arena gladiatores pugnabant)

*Displicet iste locus, clamo, & ludia posco:
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram;
Ira truces inimicitias, & funebre bellum,*

isplicere mihi clamo, & respirandi spatium, ac pugnae dilationem posco.

Diludia. Erant dies quidam gladiatoribus dari soliti, ut ab ludis, & certamine gladiato-

rio vacarent, viresque otio resicerent.

Ludus, &c. Ex ludicra contentione rixa saepe gravior oritur, è rixa ira, &c.

Funebre. Functum,

EPISTOLA XX.

*L*ibrum ipse suum exire cupientem compellat, & quaedam Lectoribus renuncianda mandat.

Vertumnæ Janumque, Liber, spectare, videris;
Scilicet. ut proles Sosiorum pumice mundus,
Odisti claves, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis: & communia laudas,
Non ita nutritus. Fuge, quò discedere gessis:
Non erit emissio reditus tibi. Quid miser egi?

Vertumnus, &c. Erat Vertumni templum, & statua, ut etiam Jani, prope forum Romanum, qui locus omnium hominum frequenter cum celebratur, ibi suas tabernas, & plures bibliopola habebant. *Vertumnus* à vertendo dicitur, quia in varias formas vertere se Deus ille credebatur: hinc trahebat foro, & commercio, in quo res venditione, & emptione aliis aliis commutantur.

Proles. Venalis exponere. *Sosiorum.* Sosii erant bibliopola, tum inclyti.

Pumice. Cartam poliebant pumice, & complanabant, maximè membranam.

Pudico. Librum intactum, & nondum editum appellat Martialis virginem castam.

Non ita, &c. Quamvis non ita fueris apud me educatus & institutus: sum enim paucorum hominum.

Quid

Quid volui ? dices ; ubi quis te laferit. Et scis.

In breve te cogi , cum plenus languet amator.

Quod si non odio peccantis desipit augur,

Charus eris Roma , donec te deserat aetas.

Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi

Cæperis, aut tineas pascas taciturnus inertes,

Aut fugies Uticam , aut unctus mittêris Ilerdam.

Ridebit monitor non exauditus ; ut ille,

Qui malè parentem in rupes detruxit a sellum

Iratu. Quis enim invitum servare laboret ?

Hoc quoq; te manet , ut pueros elementa docentem

Occupet extremis in vicis balba senectus.

Cum tibi Sol tepidus plures admoverit aures;

In breve te cogi. Complicari , & convolvi.

Plenus. Tui fastidiosus lector , tui satur.

Quod si , &c. Quod si ego, qui tibi peccanti , ut augur, futura mala denuncio , non desipio, id est , non fallor, odio tui , qui peccas graviter, cum exire gestis. Odio, aut alia cupiditate præpediti vera vix dicunt , aut sentiunt.

Ætas Juventus : donec eris novus , & recens.

Tineas pascas. Eris præda, & esca tinearum , ut rebus neglectis evenit.

Taciturnus. Quia nemo te leget : cum libris quasi colloquimur.

Fugies. Mittêris Uticam, Africae urbem Catonis morte notam , nempe , ut tanquam

novus illic legaris : el , ut merces eò missas involvas.

Unctus. Involucrum pinguium mercium fies. Legitur etiam unctus, id est , ad fascem aliquem tegendum adhibeberis.

Ilerdam. Vrbs est Hispania , in Catalaunia.

Monitor. Ego, qui te jam admoneo.

Malè parentem. Ire quo jubebatur, & obedire nolentem.

Tibi manet. Tibi est eventurum.

Et venia. Literas.

Occupat , &c. Ut senex fias: ut vitam tuam ad senectutem usque trahas in aliquo ludo literario docens pueros legere: libri viles simi huic rei , & officio dænantur.

Sol te tepidus. Dies in occasum inclinat , cum se frangit calor.

*Me libertino natum patre, & intenui re
Majores pennas nido extendisse loqueris:
Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis Urbis belli placuisse, domique,
Corporis exigui, praeconum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen, ut placabilis essem.
Fortè meum si quis te percunctatitur avum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.*

Majores. Auditores: pueros literas discennes, vel alios qui audire te velint.

Libertino. Filio liberti: libertus est servus donatus libertate.

Majores, &c. Vstra nidum pennas protulisse: longius à nido evolasse; id est, humilitatem mei generis famâ, & opibus superasse: in natali obscuritate, & inopia non constituisse.

Ut quantum, &c. Itaque cõpensabis generis mei ignobilitatem, eruditione, & virtutis mea commendatione.

Primis, &c. Viris clarissimis, ut Augusto, Mæcenati

&c. in bello, & pace probatum fuisse.

Præconum. Canos ante tempus crines gerentem.

Solibus aptum. Libenter aspicari, hoc est, ad solem consistere, solitum.

Quater undenos. Annos 44. natū fuisse, Cõsulibus Lollio, & Lepido, qui annus incidit in ann. V. C. 733. Vixit autem plures ab illo annos Horatius, ut videre est in ejus vita huic libello præfixa, & in Indice Odarum secundo.

Lollius. Quo Marcus Lollius accepit collegam, & socium Consulatus Q. Æmiliū Lepidum.

Q. HORATHII FLACCI EPISTOLARVM.

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA I.

Ab Augusti laudibus, cui scribit hanc Epistola
ad laudes Poëtarum delabitur: ait recentiores nihil
concedere veteribus: Græcos præluxisse Romanis:
horum quædam peccata perstringit: ad extremum
hortatur Augustum, ut eos fovere, ac tueri pergat,
maximè præstantiores, qui res ipsius præclare
gestas possint scribere pro
dignitate.

CUm tot sustineas, & tanta negotia solus;
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora Cæsar.
Romulus, & Liber pater, & c. m. C. store Pollux,
Post ingentia facta Deorum in te. apla recepti,
Dum terras, hominumque colunt, venus, aspera bella
Componunt, agros assignant, opida condunt;

Morer, &c. Te occupatum
distingnam.

Liber. Bacchus, ita dictus,
quia curis animum liberat.

Castore, &c. Vide librum I.
Od. Ode 3.

Colunt. Excolunt, ornant;
tuentur.

Componunt. Finiunt.

Assignant. Colendos, præ-
mili loco, ut emeritis militi-
bus:

Ploravere suis non respondere favorem
 Speratum meritis. Diram qui conludit hydram,
 Nataque fatali portenta labore subegit,
 Comperit invidiam supremo fine domari.
 Urit enim fulgore suo, qui pręgravat artes
 Infra se positas; extinctus amabitur idem.
 Prasenti tibi maturos largimur honores,
 Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,

bus vel certis limitibus suos
 cuique attribuunt.

Favorem. Famam, gloriam:
 doluerunt, non tanti se fieri,
 quanti esset, ac mereban-
 tur.

Qui. Hercules.

Hydram. Serpens fuit inu-
 sitatę magnitudinis prope
 æternam paludem; ad urbem
 Argos: erant illi plura capita,
 quorum si unum secaretur,
 alia duo subnascebantur: il-
 lam tamen Hercules igne, ac
 ferro domuit. Vide Oden 3.
 libri 4.

Portenta. Monstra.

Fatali. Jupiter edixit,
 ut si prius nasceretur Hiri-
 ſeus Rex Mycenarum, quę
 Hercules, imperaret Herculi
 pro arbitrio: fecit Jupiter, ut
 prior Euristheus in lucem e-
 deretur.

Fine. Morte. Illi mortuo
 invideri desitum est.

Urit, &c. Ordo est. Qui nimis

pręgravat, id est, deprimit
 artes infra se positas, id est,
 artifices inferiores, deterio-
 res: qui ceteris in arte aliqua
 præstantior est, illos suo sple-
 dore, nominis sui famę urit,
 id est, malę habet, cruciat, ac
 cendit ad invidiam. Nimia
 luce oculi uruntur, ac per-
 stringuntur.

Prasenti, &c. Viventi, su-
 perstiti; sententia est; invi-
 detur claris hominibus dum
 vivunt, iidem mortui lau-
 dantur: tibi etiam vivo dete-
 runtur honores maturi, id
 est, quos jam mereris, quos
 habent tantum ceteri post
 mortem: vita, honoris ver-
 mors ejusdem quęsti autu-
 minus est, quo maturi rerum
 præclarę gestarum fructus, id
 est, fama, gloria, colligun-
 tur.

Jurandas, &c. Extruimus
 aras, ad quas per tuum nomen
 juremus. Aram ponere, & per
 ejus

*Nil oriturum aliàs , nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus sapiens , & justus in uno,
Te nostris ducibus , te Græcis anteferendo;
Cætera nequaquam simili ratione , modoque
Æstimat ; & , nisi quæ terris semota , suisque
Temporibus defuncta videt , fastidit , & odit ;
Sic fautor veterum , ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt , fœdera Regum,
Vel Gabiis , vel cum rigidis æquata Sabinis,*

ejus cui posita sit , nomen jurare , Deorum immortalium honor est : is Augusto viventi delatus est à Romanis.

Nil. Nullum talem qualis tu es.

Tuus. Romanus.

In uno. In ea re una , quòd te Romanis , & Græcis ducibus anteferat.

Terris semota. Mortua , & sua ætate perfuncta , id est , quæ suum tempus , annos à satis sibi attributos , peregerunt.

Sic , &c. Ita veteribus omnibus Poëtis , oratoribusque ; favens , ut dicat musas ipsas composuisse , & pronunciâsse 12. tabulas , &c. Quæ à musis fiunt , ea perfecta esse putantur , & omnibus numeris absoluta.

Tabulas. Leges Romanorum in 12. tabulis scriptas. Anno ab V.C. 303. missi sunt in Græciam decem viri , ut è

legibus Græcorum optima quæque exciperent : collegerunt illi certa quædam capita , quæ in 12. tabulas ære incisæ sunt , dique jus Romanum illis 12. tabulis constitit.

Peccare ventates. Proponendo pœnas peccantibus.

Sanxerunt. Observanda esse à populo Romano decreverunt ; autoritate sua ratas esse jusserunt.

Vel Gabiis &c. Regum Romanorum fœdera æquata , id est , ex æquo constituta , & composita ; vel cum Gabiis , populus erant , & urbs Italiae non proci. Roma in Latio : cum iis factus ictum est à Tarquinio Superbo , vel cum Sabinis quorum ager supra Larium erat ad Orientem , Etruriæ urbs illorum primaria , Cures.

Rigidi. Severis , parcis , frugi ,

Pontificum libros, annosa volumina vatum,

Dictitet Albano Musas in monte locutas.

*Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque
Scripta vel optima; Romani pensantur eadem
Scriptores trutinâ; non est quod multa loquamur.*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

*Venimus ad summum fortuna; pingimus, atque
Psallimus, & luctamur Achivis doctius unctis.*

Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,

*libros. Qui artem sacrifici-
um, ritus augurales conti-
nent.*

Albano monte. Erat ille in
Italia, propè Albam; quasi
fuisset ille Italiæ Parnassus,
& eò Musæ, relictis Græciæ
montibus, secessissent.

Si quia, &c. Si Romani
scriptores eadem pensantur
trutinâ, eodem modo æsti-
mantur, atque Græci, apud
quos vel optima, id est, longè
optima, sunt ea scripta, quæ
sunt antiquissima; non est cur
pluribus disputemus: Confi-
tendum erit Romanorû Poë-
tarum scripta, ut quæque sunt
veterrima, ita esse estimat
quod tamen qui dixerit, tam
absurdè dixerit, quam qui ne-
gaverit durum esse quod est
intra oleam, id est, nucleum
vel quod est extra in nuce, id
est, putamen. Græci veteres
excellerant in omni artium
genere, recentes jam in Ro-

mani olim rudes, & imperiti
jam excellunt, suntque Græcis
præstantiores, tum in arte pin-
gendi, tum luctandi, & canen-
di: imò videmur assecuti sum-
mum fortunæ, id est, perfe-
ctionem omnium artium.

Nil intra, &c. Proverbii ge-
nus, quod in eos cadit, qui auc-
negat quæ perspicuè vera sunt,
aut ajunt quæ perspicuè sunt
falsa: quid enim certius, &
clarius, quàm id quod intra o-
leam est, quod in nuce est ex-
tra, durum esse? non minùs
apertum est, inquit Horatius,
obsolevisse veterum Græcorû
gloriam, recentium Romano-
rum florere.

Unctis. Athletæ corpus oleo
ungebant ad vires firmandas,
& habiles artus faciendos, vel
etiam, ut æmulis pugilibus fa-
ciliùs elaberentur, nudi enim
pugnabant.

Dies. Diuturnitas, vetu-
stas.

Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
 Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 Perfectos, veteresque referri debet, an inter
 Viles, atque novos? excludat iurgia finis:
 Est vetus atque probus, centum qui perficit annos
 Quid, qui deperit minor uno mense, vel anno;
 Inter quos referendus erit? veteresne Poetas,
 An quos, & praesens, & postera respuet aetas?
 Isse quidem veteres interponetur honestè,
 Quid vel mense brevi vel toto est junior anno.
 Utor permissso, caudaque pilos, ut equina
 Paulatim vello, & demo unum: demo etiam unum;
 Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 Qui redit ad fastos, & virtutem aestimat annis,
 Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacrauit.

Arroget. Acquirat, vindicet: quis numerus annorum sit necessarius, ut poema in pretio sit, bonumque censeatur.

Decidit. Obiit centum abhinc annis.

Excludat, &c. Statuamus aliquem finem, ac terminum, certum nempe annorum numerum, qui lites finiat.

Est vetus. Responsio est alicujus censoris, & critici, quem interrogare fingitur Horatius.

Iste quidem. Verba censoris.

Permissso. Permittis unum mensem, aut annum demere,

idque nihil referre ais; accipio quod das, & vello paulatim, ac demo unum, item unum, & alios deinceps, ut si ex equina cauda pilos eveherem: donec acervus ille, id est, numerus centum annorum, definitus ad bonitatem poematis, exhauriatur, ac ruat, & ille eluatur, id est, falsitatis & arguatur, qui ad vetustatem annorum in fastis notari solitorum recurrit, &c. Fasti erant libri in quibus notabantur nomina Consulum initio cuiusque anni praefixa, & alia quae toto deinde anno gererentur.

Libitina. Mors.

Ennius & sapiens, & fortis, & alter Homerus,

Ut critici dicunt, leviter curare videtur,

Quo promissa cadant, & somnia Pythagorea.

Novius in manibus non est, & mentibus haeret

Panè recens, adeò sanctum est vetus omne Poëma.

Ambigitur quoties uter utro sit prior: aufert

Pacuvius docti famam senis Accius alti:

Ennius, &c. Sententia est:

Non tanti faciendum esse En-
nium, quem tamen Critici for-
tem, sapientem, & Homerum
esse alterū affirmant: quin ille
tam negligenter, & durè scri-
bit, ut parum sollicitus esse vi-
deatur de suis somniis, in qui-
bus, è doctrina Pythagoræ, si-
bi visus erat videre animā Ho-
meri suū in corpus transmigra-
re, & sibi promittere ipsum fo-
re alterū Homerum priore nō
deteriorē: oblitus videtur quid
promiserit, ac somniaverit; a-
deo alter Homerus nō est, adeo
illi cedit. De Ennio vide lib.
1. Epist. 12. & Oden 7. lib. 4.

Et sapiens, & fortis. Ironice appellatur Ennius sapiens, quia putabat Pythagoram olim se fuisse; fortis, quia eundem se Euphorbum militem Trojanum exitisse dicebat.

Nævius. Poëta vetus Latinus
fuit Ennio senior, & incultior:
vixit circa an. V.C. 520. urbe
pulsus odio Metellorum, & al-
iorum nobilium, eos male

dicis versibus descripserat, ob
iit Vtiæ. Sensus est: Nævium
non legi, quia ejus versus in o-
mnium animo quasi scripti sunt,
ut si esset recens: vel, quamvis
ejus opera non extarent ferè
amplius, ob vetustatem, ea ta-
men in omnium memoria hæ-
rere adhuc.

Ambigitur, &c. Ostendit
quanto in honore essent vete-
res Poëtæ, quorum uter utri
præstaret dum dubitaretur, Pa-
cuvius doctrinâ excellere di-
ceretur, Accius ingenii excel-
sitate : Afranius par esse iusta-
retur Menandro, adeò, ut u-
nius vestis alteri cõvenire pos-
set, Plautus Epicharmo, &c.

Aufert. Obtinet.

Pacuvius. Ennii nepos: Tragedias scripsit non inconcinnè, ut erant tempora. Brundisii natus, obiit Tarenti prope nonagenarius: unde ab Horatio doctus senex vocatur, C. Olympiadis 156. anno 3.

Alti. Gravis, elati in scribēdo.

Accius. Fuit Pacuvio junior.

Dicitur Afrani toga concessisse Menandro:

Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:

Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.

Hos ediscit, & hos arcto stipata theatro

Spectat Roma potens: habet hos, numeratque Poetas;

Ad nostrum tempus Livii scriptoris ab ævo.

nīs 50. inter ejus Fabulas insignis ea fuit, cui nomē, Atreus: quam cum Ennio aliquando recitasset, carperetque Ennius nonnulla duriuscula, respondit Accius, ea similia esse poemis acerbioribus, quæ melius conservantur, ac tempore ipso mitescunt.

Afrani toga. Quia Togatas comœdias scripsit: ita vocabantur illæ, quantum erat argumentum Latinum, & persona: Palliatæ verò dicebantur, quarum argumentum, & personæ à Græcis erant sumptæ. Porro Afranius paulò junior fuit, quam Terentius, peracutus, & disertus, Menandri diligens imitator, unde illius toga, id est, stylus, & ratio scribendi fabulas Latinas, dicitur convenisse, apta esse potuisse Menandro, qui Græcas scripserat: arguitur eo maxime nomine, quod argumenta sua fœdis amoribus inquinaverit, in quo utinam ille solus peccasset!

Ad exemplar. Ad imitationem.

Properare. Diligenter, ac celeriter scribere, non quatenus do diventicula, ut Poetæ multi facitanti. M. Accius Plautus natione Umber, patria Sartinus fuit. Affirmabat Varro, Musas, si Latine loquerentur, Plautino sermone locuturas. Obiit Olympiadis 144. anno 1. V. C. 570. teste Cicerone.

Epicharmi. Fuit ille Poëta Græcus Syraculanus.

Cæcilius. Poëta comicus Mediolanensis, æqualis fere Terentii: vixit uterque circa annum ab V. C. 590. Terentii comœdiæ extant, quas ab omni obscenitate purgavius.

Spectat. Fabulas ab iis compositas, & in theatro exhibitas.

Livii. Lucius Andronicus primus Romæ Fabulam docuit, id est, exhibuit comœdiam, anno antequam Ennius nasceretur, ab V. C. 514.

Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
Si veteres ita miratur, laudatque Poetas,
Ut nihil an' eferat : nihil illis comparet; errat.
Si quadam nimis antiquè, si pleraque durè
Dicere credat eos, ignavè multa fatetur;
Et sapit, & mecum facit, & Jove judicat equo.
Non equidem infector, delendaque carmina Livii
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbiliū dictare : sed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimam distantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit si fortè decorum, &
Si versus paulò concinnior unus, & alter;
Injustè totum ducit, venditque poema.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum, illepidève putetur; sed quia nuper:
Nec veniam antiquis, sed honorem, & præmia posci.
Rectè necne crocum, floresque perambulet Atta

Est ubi peccat. Aliquando fallitur.

Videt. Judicat.

Antiquè. Obsolete.

Ignavè. Humiliter, negligenter.

Fatur. Ordo est: si fatetur populus, eos multa ignavè dicere.

Facit. Sentit; à me fit.

Aquo. Probante.

Non equidem, &c. Neque verò hæc eo dico, quod infestari dedita operâ, & carere velim carmina Livii Andronici.

Plagosum. In plagis infligendis multum, & inmanem ludimagistrum, Horatius pueri

præceptorem, qui ab eo malè mulctatus, meminerat plagarum, ut fit.

Inter quæ. Quibus in Livii carminibus.

Ducit. Producit, ostentat.

Vendit. Vendit: laudat, qui merces alias vendunt, eas vulgò laudant.

Rectè, &c. Si ego dubitare me dicam comœdia quædam ab J. Quinctio Atta veteri Poëta scripta mereatur, necne in theatro recitari, quod croco sit conspersum, & floribus; statim senes omnes clamabunt, me esse impudentissimum, qui velim eam reprehendere co-

*Fabula, si dubitem; clament periisse pudorem
 Cuncti panè patres, ea cùm reprehendere coner;
 Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit:
 Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
 Vel quia turpe putant parere minoribus: & quæ
 Imberbes didicere, senes peragenda fateri.
 Jam Saliare Numa carmen qui laudat, & illud,
 Quod mecum ignorat, solus vult scire videri,
 Ingeniis non ille favet, plauditque sepulchris;
 Nostra sed impugnat: nos, nostraque lividus odit.
 Quod si tam Græcis novitas invisa fuisset,
 Quàm nobis, quid nunc esset vetus, aut quid haberetur*

incediam, in qua fuerint actores Æsopus, & Roscius, duo præstantissimi ea tempestate Histriones; quasi hoc satis argumenti foret, eam esse optimam. Hunc Roscium Tullius in iudicio defendit, extatque ejus orationis pars bona. Cum illo cōtendere solitum ferunt, utrum ille sapius eandem sententiam variis gestibus exprimeret, an ipse Tullius variis verbis, & figuris. Est autem *Crocus* herba odorata, quæ in aqua macerabatur, & illi suum odorem conciliabat: ea deinde aqua spargebatur in theatrum, & in populum, instar roris, &c.

Atta. Is eam ob rem ita vocatus fuerat, quod esset *Atta*, id est, vitiosis pedibus, & quod extremis insistens plantis am-

bularet: hoc enim ea vox sonat: ad quam alludit Horatius hoc verho, *perambulet*.

Ducunt. Existimant, nempe senes.

Minoribus. Junioribus concedere, quos se inferiores putant, & fateri ea esse perdenda, quæ olim didicerunt, cùm essent imberbes.

Saliare carmen. Quod Salii Martis sacerdotes à Numa Pompilio instituti saliendo cantabant, vetus erat cantilena, & obsoleta.

Quod, &c. Quod æquè, æque ego, nescit: erat enim valde obscurum.

Sepulchris. Hominibus ingeniosis mortuis: non id facit, ut suam veteribus dignitatem, & famam perdat, sed quia recentioribus invidet.

Quod legeret, tereretque viriim publicus usus?

Ut primum positis nugari Græcia belli

Cæpit, & in vitium fortunâ labier æquâ;

Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum:

Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amavit:

Suspendit pictâ vultum, mentemque tabellâ:

Nunc tibicinibus, nunc est gavisâ tragædis:

Sub nutrice puella velut si luderet infans,

Quod cupide petiit, maturè plena reliquit.

Quid placer aut odio est, quod non mutabile credas?

Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi:

Romæ dulce diu fuit, & solemne, reclusâ

Manè domo vigilare, clienti promere jura,

Cautos nominibus certis expendere nummos,

Majores audire, minori dicere per quæ

Tereretque, &c. Quod dum legitur publicè à singulis, usu iplo celebraretur, ac tereretur.

Nugari. Levioribus artibus operam dare, ut picturæ, statuariæ, &c. Vnde orta sit Poësis, quàm Romæ frequens, quàm utilis, docere incipit.

Vitium. Otium, luxum.

Æquâ. Prosperâ.

Nunc, &c. Delectata est gladiatorum spectaculis, curalibus certaminibus. Quinam forent athletæ, vide in variis Odarum locis, ac Sætyrarum, v.g. Ode 1. lib. 4.

Suspendit. Aspexit, & mirata est suspensis oculis, & animis.

Cupide. Vehementer, enixè.

Plenâ. Satiata, satidiosa.

Hoc. Varietatem illarum leviorum artium.

Reclusâ. Apertâ.

Promere. Explicare. De clientibus, & patronis alias dictum.

Cautos. Dados fidei debitoribus, & certa cautione accepta, v. g. pignore, aut satisfactione. Collocare pecuniam apud locupletes debitores, qui sint solvendo.

Nominibus. Ex eo quòd fœneratores eorum, quibus pecunias credebant, nomina referrent in argentariorum tabulas, & in suos libros, factum est, ut *nominis* appellatio ad omnem pactionem, & contractum pertineret.

Majores. Seniores.

Minori. Junioribus; Eor

Na

præ

Crescere res posset, minui damnoſa libido.
 Mutavit mentem populus levis, & calet uno
 Scribendi ſtudio: pueri, patreſque ſeveri
 Fronde comas ſiſſicti canam, & carmina diſtant.
 Ipſe ego, qui nullos me aſſiſſimo ſcribere verſus,
 Invenior Parthis mendacior, & priuſ orto
 Sole, vigil calamum, & chartas, & ſcrinia poſco.
 Navem agere ignarus navis timet; abrotonum agro
 Non audet, niſi qui didicit, dare. Quod medicorum eſt,
 Promittunt medici: tractant fabrilis jatri.
 Scribimus indocti, doctique poemata paſſim.
 Hic error tamen, & levis hac injuria, quantas
 Virtutes habeat, ſic collige: vatis arvarius
 Non temerè eſt animus: verſus amat, hoc ſtuâet
 Detrimenta, fugas ſervorum, incendia ridet,
 Non fraudem ſocio, puerove incogitat ullam
 Pupillo: vivit ſiliquis, & pane ſecundo;

præceptis utilibus inſtituere.

Res. Opes.

Fronde. Hederâ, vel lauro,
unde fiebant Poëtis coronæ.

Parthis. Sapè fidem Roma-
nis datam fregerant, ut Craſ-
ſus, & Antonius experti fuere:
iidem tum acerrimè pugna-
bant, cum fugam maximè ſi-
mularent.

Prius, &c. Ante ſolem or-
cum.

Scrinia. Capſulam, loculos,
ubi libri reponerantur.

Navis. Navigationis, arti
nauticæ.

Abrotonum. Herba eſt me-
dica. Pro quolibet pharmaco

ponitur.

Non temerè. Non facilè, non
vulgo.

Incogitat. Machinatur.

Siliquis. Leguminibus. Sili-
quæ proprie ſunt oletum in-
volucra, & folliculi.

Secundo. Cibario, craſſiori,
cui admixtum furfur: farinæ
floſ, & omni furfurè purgatus,
ſiligo, vel ſimilago, & pollen
dicitur; ex eo fiebat panis pri-
mus, & delicatior; ſecundus,
ſive ſecundarius, ex ea farina,
quæ ſecundo loco excerneba-
tur poſt illum florem: tertia-
rius ex alia farina minùs per-
purgata.

Militia quamquam piger, & malus; utilis urbi.
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari:
Os tenerum pueri, balbumque Poëta figurat:
Torquet ab obscænis jam nunc sermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis formæ amicis,
Asperitatis, & invidia corrector, & ira:
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis. inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit:
Cælestes implorat aquas docta prece blandus:
Avertit morbos: metuenda pericula pellit;
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine Di superi placantur, carmine manes.

Utilis. Licet ad militiam parum sit idoneus, quia le-
 gnis, & timidus est, idem ta-
 men est civitati utilis.

Si das. Si concedis res par-
 vas esse adjumento maximis.

Docta prece. Scienter, & è
 sacrorum ritibus composita.

Magna. Reipublicæ admi-
 nistrationem, & decus è rebus
 parvis efflorescere.

Os. Vocem, & pronuncia-
 tionem format, fingitque.

Torquet. Detorquet, advocat.

Asperitatis. Sævitiæ.

Rectè, &c. Res à summis
 viris benè, fortiterque gestas
 narrat.

Orientia. Præsentia, & nas-

centia tempora docet, instruit-
 que præteritis exemplis, quæ
 notoria sunt.

Ignara puella mariti. Innu-
 pta.

Chorus. Intelligit turbam
 puerorum, ac puellarum, quæ
 in publicis calamitatibus, item
 post exactum sæculum, & per
 urbem, & in templa procedebat
 certos hymnos concinens,
 &c.

Sentit. Exorat Deos, ac fa-
 ventes illos experitur.

Cælestes aquas. Pluvias, quæ
 decidunt è cælo, seu ex ætæ.

Manes Dii inferorum, mor-
 tuorum animæ. Vide Od. 20.
 lib. 1.

*Agricola prisci, fortes, parvoque beati,
 Condita post frumenta, levantes tempore festo
 Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem;
 Cum sociis operum, & pueris, & conjuge fidâ
 Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
 Floribus, & vino Genium memorem brevis ævi.
 Fescennina per hunc inventa licentia morem
 Versibus alternis opprobria rustica fudit:
 Libertasque recurrentes accepta per annos
 Læsit amabiliter: donec jam sævus apertam
 In rabiem verti cæpit jocus, & per honestas
 Ire domos impunè minax: doluere cruento*

Beati. Contenti.

Condita. Collecta, percepta
 post messem.

Levantes. Recreantes.

Dura. Labores agriculturæ.

Porco. Sue, quæ Telluri immolabatur; sus enim fecunditate sua terræ ubertatem adumbrat.

Sylvanum. Sylvarum, & pastorum Deum.

Piabant. Pium, & propitium reddebant: expiabant, & luebant hoc sacrificio, si quid in eum peccatum foret.

Genium. Genius apud veteres erat Deus vitæ singulorum præses, qui cum ipsis gignetur unâ, & moreretur. Vnde *brevis ævi memor* hîc dicitur, nempe qui brevi, ut homines, vivat; eosque ejusdem vitæ

brevitatis memores esse jubet: sic tristis dicitur senectus, quia tristes facit.

Per hunc, &c. Ex eâ rusticorum consuetudine, qui post messem operum soluti genio indulgebant, orta est licentia, & libertas dicendi alterno carmine convicia quædam rustica, quæ quorannis certo tempore recurrens, fuit grata, & præter ludum, jocosque amabiles nihil habuit: donec coeperunt homines ab istis jocularibus conviciis, ad vera, & aperta descendere, & cives honestissimos minaci carmine deformare, &c. Vocatur hæc licentia Fescennina ab Fescennia, oppido Etruriæ, unde ista rustica, & obscœna convicia sunt allata,

*Dente lacessitis; fuit intactis quoque cura,
 Conditione super communi: quin etiam lex,
 Penaque lata, malo qua nollet carmine quemquam
 Describi, vertere modum, formidine fustis,
 Ad benè dicendum, delectandumque reducti.
 Gracia capta ferum victorem cepit, & artes
 Intulit agresti Latio: sic horridus ille
 Defluxit numerus Saturnius, & grave virus
 Munditia pepulere: sed in longum tamen avum
 Manserunt, hodièque manent vestigia ruris.
 Serus enim Gracis admovit acumina chartis:
 Et post Punica bella quietus, quarere capit,
 Quid Sophocles, & Thespis, & Æschylus utile ferrent;*

Int. His. Non lacessitis cura
 fuit commune periculum a-
 vertere.

Malo. Maledico, famoso.
Vertere modum. Rationem
 scribendi mutavere.

Ad benè, &c. Qui maledi-
 cere antea solebant.

Victorem. Romanos feros
 vocat, id est, indoctos adhuc,
 & bonarum litterarum rudes.

Cepit. Vicit litterarum vo-
 luptate, ac inescavit eos, à qui-
 bus erat victa, & subacta viri-
 bus armorum, & sævitia: lu-
 xu, & deliciis in Italiam illa-
 tis Romanorum temperantiā,
 frugalitatem, bonosque mores
 profligavit.

Sic, &c. Cœpit obsolescere,
 ac vilescere Poësis illa iaculta,
 versus, & numeri insoliti, qui
 olim, regnante in Itāa Satur-

no, floruerant. Et sermo mun-
 dus, elegansque expulit gravē,
 virulentum, & barbarum, qui
 hactenus viguerat. Virus idem
 est, ac venenum, ponitur pro
 quolibet odore gravi, qualibet
 asperitate, & pravitate.

Saturnius. Qui Saturno re-
 gnante in Italia vigeat.

Ruris. Rusticæ Poëseos, &
 incultæ.

Acumina. Ingenii aciem, &
 oculorum legendis Græcorum
 scriptis adhibuit Romanus po-
 pulus serò.

Punica bella. Quæ contra
 Pœnos, id est, Carthaginien-
 ses, gesta sunt, tria numeran-
 tur: vide Florum, libro 2.

Quietus. Pace fruens, & otio.
Sophocles. Fuit scriptor tra-
 gœdiarū Græcarum, ut Thes-
 pis, & Æschylus.

*Tentavit quoque, rem si dignè vertere posset:
 Et placuit sibi, natura sublimis, & acer.
 Nam spirat tragicum satis, & feliciter audet:
 Sed turpem putat in scriptis, meluitque lituram.
 Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
 Sudoris minimum, sed habet comœdia tantò
 Plus oneris, quanto venia minus: aspice, Plautus
 Quo pacto partes tutetur amantis ephēbi;
 Ut patris attenti, lenonis, ut insidiosus:
 Quantus sit Dorſennus edacibus in parasitis:
 Quàm non adstricto percurrat pulpita socco.*

Rem. Græcos versus in Latinum sermonem.

Spirat, &c. Spiritus tragicos habet, res tragicas commodè cogitat effertque, multa feliciter invenit, ac ingeniosè, sed erubescit scripta sua emendare, inducere, ac delere timet, quæ semel exaravit.

Creditur, &c. Ordo est: creditur comœdia minimum habere difficultatis, ac laboris, quia res, id est, sua argumenta sumit è medio, id est, è communi, & quotidiana vita. Est enim comœdia, repræsentatio actionis alicujus ex illis, quæ in plebeja fortuna, & quotidiana vita contingunt: Tragicæ verò, illustris actionis, & hereticæ.

Quo pacto. Quàm accuratè: alii exponunt, quàm negligenter, & putant Plautum hic ab

Horatio vituperari, licèt obscurius, quia in honore, & oratio apud multos erat, eundem certè vituperat palam in arte Poeticæ, & hinc jungit cum Dorſenno, quem apertè reprehendit.

Ephēbi. Adolescentis, Partes tutatur, id est, personam exhibet, mores effingit.

Attenti. Avari.

Quantus, &c. Quàm tragicè Dorſennus parasitos exhibeat: cum videtur culpæ, qui ampullaretur, ac sæviret in parasitis describendis, qui jocosos, & procaci carmine pingi debuerant.

Quàm non, &c. Quàm laxo, & dissolutò socco theatrum perambulet. Vestis non astricta, discincta, temerè fluens, indicium est hominis negligētis: soccus erat cruris indumentum,

*Gessit enim nummum in loculos demittere, post hos
Securus, cadat, an recto stet fabula talo.*

*Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lenius spectator, sedulus inplat.*

*Sic leve, sic parvum est, animum quoniam laudis avarum
Subruit aut reficit. Valeat res ludrica si me*

Palma negata macrum, donata reducit opimum.

Sape etiam audacem fugat hoc, terretque Poëtam;

*Quod numero plures, virtute, & honore minores,
Indocti, stolidique, & depugnare parati,*

Si discordet eques, media inter carmina poscunt

Aut ursum, aut pugiles: his nam plebecula gaudet.

tum, sive calceus humilior, quo utebantur actores comœdiarum: cothurnus, grandior, & sublimior, quo tragœdiarum; pulpitum, locus editior in theatro, ubi symphoniaci versabantur: pro toto theatro sumitur.

Gessit, &c. Ille Dorſennus Poëta comicus id unum studet, ut lucrum faciat; (solebant enim histriones emere a Poëtis comœdias) post hoc est securus, id est, sollicitus non est an cadat, an stet, id est, utrum probeatur sua comœdia, an explodatur.

Recto. Si enim talis invertatur, hominem subverti, & cadere necesse est.

Quem tulit, &c. Qui scribit fabulas gloriæ captandæ causâ, is unum spectatorem

consult, spectatque; eo languente, & fastidioso, mœret; laudante, ac erecto, triumphat.

Avarum. Cupidum.

Reficit. Erigit, accendit.

Res ludicra. Scenica. Comœdiæ pereant omnes, &c.

Opimum. Obesum, id est, ovantem, lætum.

Audacem. Qui in scribendo felix, & strenuus sit.

Fugat. A scribendo deterret.

Quod numero, &c. Quod ex iis, qui ad spectandum conveniunt, pars multo maxima, dignitate inferior, indoctum vulgus, & stolidum, in media comœdia sæpè poscat spectaculum aliquod, & certamen ferarum, aut athletarum, paratum etiam ad arma, & verbera venire, si equites, & nobiliores

*Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis, ad incertos oculos, & gaudia vana.*

*Quattuor, aut plures aulaa premuntur in horas:
Dum fugiunt equitum turma, peditumque caterva,
Mox trahitur manibus Regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naues;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus;
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:*

liores spectatores, qui sunt pauciores, discordent, id est, respuant id quod vulgus petit, malint spectare comœdiam, quàm ursos aut pugiles.

Verum, &c. Verum, & ipsi quoque equites jam delectantur magis videndis spectaculis, quàm audiendis comœdiis, & tragediis, quod ex eo probat, quia ornamenta actorum, vestes, & omnis ejusmodi apparatus magis placebant, quàm ipsi versus.

Incertos. Qui huc illuc curiosè circumferuntur.

Quattuor, &c. Id est, comœdia per horas quattuor, aut plures durat: quamdiu scilicet aula strata jacent.

Premuntur. Complicantur. Scena, sive theatrum obtegebatur aliquo velo, quod demittebatur, & stratum, complicatumque humi jacebat, cum a-

ctores prodibant, attollebatur, & explicabatur finitâ fabulâ. Porro in ipsis trœdiis, & comœdiis interdum multa eduntur spectacula, v.g. exercitus inter se certantes in ipso theatro; triumphus, in quo reges olim fortunati, trahuntur vincitis post tergum manibus, &c.

Fugiant. Dum hostes fugientes in theatro exhibentur.

Esseda. Currus quidam erant, quibus Galli maximè utebantur; pilenta, matronarum vehicula; petorrita, apud Belgas erant usitata.

Portatur. Simulachra regum captorum, portantur, nempe in theatro ad pompam, & spectaculum.

Corinthus. Od. 6. lib. 1.

Democritus. Fuit Philosophus in signis qui ex omnibus ridendi ansam captabat, ut Heraclius

*Spectaret populum ludis attentius ipsis,
 Ut sibi præbentem mimo spectacula plura:
 Scriptores autem narrare putaret a sello
 Fabellam surdo: nam qua pervincere voces
 Evaluere sonum, referunt quem nos ira theatra?
 Garganum mugire putes nemus, aut mare Thuscum
 Tanto cum strepitu ludi spectantur, & artes,
 Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
 Cum stetit in scena, concurrat dextera lava.
 Dixit adhuc aliquid? nil sanè quid placet ergo?
 Lana Tarentino violas imitata veneno.*

racilius flendi. Ordo est: risum non teneret Democritus, cum videre populum ore cōverso, & hiantē spectantē, seu camelopardalim, quæ est genus quoddam belluæ diversum à panthera, camelo ex utroque tamen confusum, & mixtum, seu elephantem album: certè Democritus plus voluptatis caperet ex populi admiratione, & stulta curiositate, quàm ex illis ludicris spectaculis, ut potè qui populus sibi Democrito præberet jucundiora spectacula, quàm mimus quilibet; est autem mimus, histrio, qui ridiculos gestus edit; vel fabulæ scurrilis, & jocularia, oblectandis spectatoribus inferi solita inter actus singulos tragiæ, & comædiæ.

Scriptores. Poetas qui tragædias scribunt: surdo canere,

est ei dicere qui non audiat; qui aliud agat: populus præclara carmina non audit intentus spectaculis tragiæ, potius quàm versibus, & inconditos clamores edens.

Garganum. Est mons Garganus in Apulia.

Thuscum. Od. 10. Lib. 1. 18. & 23. lib. 3.

Artes. Opera veterum artificum, v.g. picturæ, æra.

Oblitus. Indutus, inquinatus potius quàm ornatus: oblinere quippe est luto, vel sæcibus commaculare.

Scena. Satyr. 1. lib. 2.

Concurrat, &c. Plauditur.

Quid placet. Cur spectatores plaudunt?

Lana, &c. Vestis purpurea, violacei coloris tincta in urbe Italiæ Tarento. Od. 23. lib. 1.

Veneno. Colore, succo.

*Ac ne fortè putes, me, quæ facere ipse recusem,
Cum rectè tractent alii, laudare malignè:
Ille per extensum funem mihi posse videtur
Ire Poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus; & modò me Thebis, modò ponit Athenis.
Verùm age, & his qui se lectori credere malunt,
Quàm spectatoris fastidia ferre superbi.
Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicon virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpè Poëta:
(Ut vineta egomet cadam mea) cùm tibi librum*

Ac ne, &c. Noli arbitrari, me tragicos Poëtas parcè laudare, quia tragœdias non scribo, quas illi rectè tractant. Nò modò illos non vitupero, ut fatear ultro, eos rem facere difficillimam, &c.

Ille, &c. Poëta tragicus rem mihi videtur facere tam difficilem, quàm difficile est ire per funem in aëre suspensum, quòd funambuli faciunt.

Inaniter. In argumentis fictis, & nihil ad me spectantibus.

Angit. Mover, perturbat.

Magus. Præstigiator, qui arte magica homines ex uno loco in alium transfert.

Thebis Athenis. Od. lib. 1. 6.

Verùm age, &c. Quamvis tragici Poëtæ artem magnam,

& arduam profiteantur, noli, ò Cæsar, illos non dignari tuâ curâ, qui malunt odas, & alia id genus carmina scribere legenda, & placitura lectori placido, quam tragœdias spectandas à fastidioso spectatore.

Redde. Impende: debitam illis curam tribue, brevem, ob tuas graviores occupationes. Alii sic explicant: minue illis curam scribendi, & laborem tua scilicet liberalitate: brevè illis, & exiguam curam effice.

Munus, &c. Bibliothecam à te ædificatam, & consecratam Apollini.

Calcar. Stimulos, animos.

Ut vineta, &c. Ut ipsos quoque Poëtæ qui lectoribus magis, quàm spectatoribus placeant, vitupero: vel, ut me

*Sollicito damus, aut fesso; cū iadimur, unum
 Si quis amicorum est ausus reprehendere versum:
 Cū loca jam recitata revolvimus irrevocatis;
 Cū lamentamur, non apparere labores
 Nostros, & tenui deducta poemata filo:
 Cū speramus eò rem venturam, ut simul atque
 Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 Arcessas, & egere vetes, & scribere cogas:
 Sed tamen est opera pretium cognoscere, quales
 Ædituos habeat, belli spectata, domique
 Virtus; indigno non commitenda Poëta.
 Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
 Charilus, incultis qui versibus, & malè natis*

*me quòque accusem, qui agam
 id quod in aliis reprehendo:
 alienas vites cædere, hostile
 facinus est: unde Virg. Eclogâ
 3. Atque mala vites incidere
 falce novellas: suas verò, est
 hominis, qui se ipse oderit: unde
 metaphoricè usurpatur de
 illo, qui accuset ultro, & repre-
 hendat.*

Sollicito. Occupato.

Revolvimus. Reperimus.

*Irrevocati. Non rogati ea
 iterum recitare.*

*Non apparere, &c. Non in-
 telligi quantum laboraveri-
 mus, quàm sint delicata, &
 subtilia, quæ scriptimus, poë-
 mata; ductum à tela subtiliter
 texta.*

*Commodus. Benignus, libe-
 galis.*

*Egere vetes. Opibus augeas
 des nummos.*

*Sed tamen, &c. Quamvis
 importuni tibi simus nos Poë-
 tæ, ò Cæsar, neque si quid scri-
 bimus, continuo putare debea-
 mus fore, ut nos accerfas, &
 jubeas versus facere; tamen
 eos non debes negligere, &
 repudiare, imò facies opera
 pretium, id est, rem tibi uti-
 lissimam facies, si eos cures
 cognoscere, & fovere, qui tuæ
 virtutis possint esse adiui, id
 est, qui tuas res præclarè do-
 mi, & militiæ gestis possint
 conservare scribendo, ut adi-
 tui templa servant: vel aliis
 explicare, & enarrare, ut adi-
 tui enarrant hospitibus, & pe-
 regrinis res in sacratio abdi-
 tas: neque imitandus tibi Alex-*

Retulit acceptos, Regale numisma, Philippos:
Sed veluti tractata notam, labemque remittunt
Atramenta, ferè scriptores carmine scdo
Splendida facta linunt. Idem Rex ile, poëma
Qui tam ridiculum, tam carè prodigus emit,
Editto vetuit, ne quis se, prater Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia: quòd si
Judicium subtile videndis artibus, illud
Ad libros, & ad hæc Musarum dona vocares;
Bæotum in crasso jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se judicia, atque

xarder Magnus qui charū ha-
 buit Chærilum malum Poëtā,
 eique ob incultos versus aurea
 dedit numismata, Philippi pa-
 tris sui vultu signata.

Retulit, &c. Id est, qui Chæ-
 rilus ob inculta carmina do-
 natus est nummis Philippi; eos
 suis versibus acceptos retulit:
 acceptum aliquid alicui refer-
 re, est aliquod beneficium illi
 debere: fateri se illud ab eo
 accepisse.

Remittunt. Allinunt mani-
 bus tangentium.

Linunt. Deterunt, commac-
 ulant.

Alius Lysippo. Quàm Lysip-
 pus, insignis itatuarius.

Duceret. Excuderet statuas
 ex ære.

Quòd si. Sententia est. Si
 judicium illud Alexandri sub-

tile ad æstimanda pectorum
 artificum opera, vocares, &
 traduceres ad libros, & ad ju-
 dicanda Poëtarum opera, si
 comparares Alexandrum ju-
 dicantem de tabulis pictis, &
 statuis, cum Alexandro judi-
 cante de versibus; diceres illū
 imperitum in æstimandis ver-
 sibus, & tam stupidum, quàm
 sunt Bæoti, (quibus aër patriæ
 crassior ingenium pingue fa-
 cit) adeò pravè de illis judica-
 bat, qui tanti faceret Chæri-
 lum, insulsum Poëtam: in quo
 tu Alexandrum longè superas,
 dum Virgilium, & Varium
 Poëtas optimos magni facis.

At neque, &c. Non dedeco-
 rant tua de se judicia, imò lau-
 di tibi & honori sunt, dū tales
 sunt revera, qualēs esse illos
 præclarè judicasti: ornata tua

Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
 Dilecti tibi Virgilius, Variusque Poëta.
 Nec magis expressi vultus per æneæ signa,
 Quàm per variis opus, mores, animique virorum
 Clarorum apparent: nec Sermones ego mallem
 Repentes per humum, quàm res componere gestas
 Terrarumque situs, & flumina dicere: & arces
 Montibus impositas, & barbara regna, tuisque
 Auspiciis totum confecta duella per orbem,
 Clausuraque custodem pacis cohibentia Janum,
 Et formidatam Parthis, te Principe, Romam:
 Si quantum cuperem, possem quoque. Sed neque parvum
 Carmen majestas recipit tuæ; nec meus audet
 Rem tentare pudor, quam vires ferce recusent.
 Sedulitas autem, stulti quem diligit, urget:
 Præcipuè cum se numeris commendat, & arte:

munera, quia dignis fuisse collata ostendunt.

Nec sermones, &c. Ego verò non profectò mallem Satyras, & Epistolas, ut facio, humili stylo, & repèti scribere, quàm tuas res gestas heroïco carmine componere.

Duella. Bella finita, & sublata.

Clausuraque. Et portas templi Jani à te clausis. Aperiebatur, dum bellum erat, confecto, claudebatur. Bis illud clausit Augustus. Vide Indicè secundum Odarum, & eas Odas ubi de Parthis, & Augusti victoriis fusè agitur.

Si quantum, &c. Si facultas,

& eloquentia voluntati responderet.

Recipit. Non convenit dignitati tuæ.

Sedulitas, &c. Sensus est: qui studio, & amore alicujus, benè mereri de illo laborat, eum laudando; si id pravè faciat, amicū urget, id est, gravat, vexat, onerat potius, quàm ornat, præcipuè cum se illi probare, & commendare studet versus faciendo in ejus laudem: mali enim isti versus citius à populo discūtur, quàm boni: Ego verò nihil facio, nō probō officium, quod cum dedecore meo, & incommodo conjunctum sit: & quemadmodum

*Discit enim citius, meminitque libentius illud
 Quod quis deridet, quàm quod præbat, & veneratur;
 Nil moror officium, quod me gravat; ac neque ficto
 In pejus vultu proponi cereus usquam,
 Nec pravè factis decorari versibus opto:
 Ne rubeam pingui donatus munere, & una
 Cum scriptore meo, capsâ porrectus aperta
 Deferar in vicum vendentem thus, & odores,
 Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.*

dum non amem, nolim, pro-
 poni meam imaginem è cera
 fictâ, quæ deformior sit, quàm
 ipse sim, ita nolim laudari ma-
 lis versibus.

Rubeam. Pudore afficiar.

Pingui. Crasso, inerudito.

Una, &c. In eodem enim
 libro est nomē scriptoris, & e-

jus qui scribitur, seu libellus.

Porrectus. Instar cadaveris.

In vicum, &c. Unguentarii,
 & salsamentarii faciunt invo-
 lucra suarum mercium ex in-
 utilibus chartis, & ineptis li-
 bris. Erant autem Romæ vi-
 cus thurarius, & plures vici
 unguentarii.

EPISTOLA II.

Excusat se Julio Floro expositulanti, quòd nec epistolam,
 nec ea quæ promiserat carmina, misisset. Varias affert
 rationes, cur in scribendis versibus negligentior sit. 1.
 Quia naturâ cessator est, ac desidiosus. 2. Quia modi-
 cis opibus non caret. 3. In urbe difficile est scribere ob
 tumultum, & negotia. 4. Res est magni laboris poema.
 5. Poëtarum natio inepta est. 6. Quia jam id ætatis est,
 ut cogitare potius debeat de moribus rectè componen-
 dis, & extirpandis cupiditatibus, quàm de versibus pan-
 gendis.

FLore, bono, claroque fidelis amice Neroni,
 Si quis fortè velit puerum tibi vendere, natum

Neroni. Claudio Tibe-
 rio Neroni, qui Augusto

successit.
Puerum. Servum.

*Tibure, vel Gabijs, & tecum sic agat: Hic, &
Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos,
Fiet, eritque tuus nummorum millibus octo,
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles:
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cui libet: argilla quicquid imitaberis uda.
Quin etiam capet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa levant, ubi plenius aquo*

Tibure, &c. Tibur, Gabii, sunt Italiæ urbes, de quibus sæpè jam dictum.

Agat. Loquatur, paciscatur.

Millibus octo. Nummos sestertios intelligit 8000. & sestertia 8. quæ respōdent libris Franciæ 800. nummis verò Scutatis Romanis ducentis.

Verna, &c. Verba sunt venditoris: est, inquit, puer iste verna, id est, servus domi meæ natus, aptus ad quodlibet ministerium obeundum heri natus, & arbitrio.

Græcis. Romani Græcas litteras discebant, ut Galli linguam Germanicam, aut Italianam, unde cariora erant mancipia, quæ Græcè scirent.

Argilla, &c. Fingi tam facile, ac flecti potest, quàm argilla uda, ex qua fictilia vasa fiunt.

Indoctrum. Indoctrè, parum musicè: ea tamen voce, quæ tibi epulanti non insuavis esse videatur.

Multa, &c. Pergit venditor: scio, inquit, iis venditoribus non facile credi, qui multa, & mira de suis mercibus promittunt, ac prædicant, quò facilius nimirum eas extrudant: id est, vendant, distringant: ego non is sum, nulla me res cogit hoc mancipium vendere: pauper sum, at quod habeo meum est, nihil cuiquam debeo: certè nemo alius mango (est mancipiorum venditor) ita tecum ageret, tam candidè, quàm ego, vitia mancipii tibi aperiret: nec facile ipse cum alio quolibet emptore sic agerè: hic puer semel segnus fuit, non obtemperavit mihi imperanti, & pro more servorum, cum metueret, ne suspensio scalis loro vapularet, fugit, ac latuit: si te non offendit ejus hæc fuga, & cessatio, quam à me vides excipi ex ejus aliis laudibus, & meritò reprehendi, dare nummos indicatos

*Laudat venales, qui vult extrudere, merces:
Res urget me nulla, meo sum pauper in are.
Nemo hoc mangonum faceret tibi, non temerè à me
Quirois ferret idem. Semel hic cessavit: & ut sit
In scalis latuit metuens pendentis habena.
Des nummos, excepta nihil te si fuga laetant:
Ille ferat pretium pona securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum: dicta tibi est lex.
Insequeris tamen hunc, & lite moraris iniqua
Dixi me pigrum proficiscenti tibi: dixi
Talibus officiis prope mancum: ne mea servus
Furgares, ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura*

Jam potes, & emere.

Levant. Minuunt, abrogant
venditori faciunt, ne tam facili
ipsi credatur. Emptor ven
ditori suas merces plus nimio
venditanti minorem fidem
habet.

Pleniùs a quo. Plus justo.

Ferret. Obtineret, extor
queret: nempe, ut tam levi
pretio mancipium ejusmodi
venderem.

Habena. Scuticæ, lori.

Excepta. Hunc servum affir
mavi omni vitio carere præ
terquam quod semel fugit.

Ille, &c. Loquitur jam Ho
ratiùs. Venditor profectò ac
cipere pretium à te emptore
potest securus pœnæ, id est,
non timens pœnam, is impeni
mercatoribus solus, qui dier-

cium, quas vendunt, præferrim
mancipiorum, vitia emptori
bus non indicabant. Diceret
enim tibi venditor, emisti vi
tiosum servum prudens, id est,
sciens ejus vitia: dicta tibi est
lex, & conditio, qua illum
emeret, nempe si te fuga illius
non læderet, & tamen hunc
venditorem, à quo servum
emisti, insequeris, vexas, &
litem iniquam illi intendis?
facis iniquè.

Dixi, &c. O Flore, puta me
similem isti venditori: dixi ti
bi, me esse in scribendo pigrū,
& ad hæc urbanitatis officia
ineptum,

Quid tum, &c. Vitium tibi
meum, candidè aperiendo.

Jura. Quæ cum pœnæ, &
objurgationis securū esse vo
lunt.

*Si tamen attentas? quereris super hoc etiam, quòd
 Expectata tibi non mittam carmina mendax.
 Luculli miles collecta viatica multis
 Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 Perdiderat: post hoc vehemens lupus, & sibi, & hosti
 Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
 Præsidium regale loco dejecit, ut ajunt,
 Summè munito, & multarum divite rerum.
 Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
 Accipit, & bis dena super sestertia nummum.
 Fortè sub hoc tempus castellum evertere Prator
 Nescio quod cupiens, hortari capit eundem
 Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem:*

lunt, qui rei cujuscumque, & contractus vitia aperit contrahenti, ementi, &c. Hæc jura prome stant, mihi favent.

Attentas. Vis labefactare, oppugnare.

Super. Præterea hoc quereris.

Luculli. Vixit eodem quo Cicero, Pompejus, &c. tempore: bellum cum Mithridate Pontici in Asia Rege gessit, & cum Tigraue.

Viatica. Pecuniam dari solitam militibus ad iter faciendum, & emendas res necessarias.

Ad assem. Usque ad ultimū teruncium; nihil, ut superesset.

Lupus. Instar lupi famelici.

Præsidium. Milites in arce

quadam ad ejus præsidium relictos à Rege Mithridate.

Bis dena. 20. Sestertia. Sestertius nummus erat as duplex cum dimidio tertii: sestertium in neutro genere valebat mille sestertios; 20. Millia sestertiorum, seu 20. sestertia valebant libras Gallicas 2000. nummos scutatos Romanos 500.

Super. Præter dona honorifica jam accepta, lauros, & coronas.

Sub hoc, &c. Paulo post.

Prator. Ductor exercitus, qui enim Magistratus in urbe jus reddebat, idem in exercitu præerat, & Prætor utroque vocabatur.

Addere mentem. Animos erigere, accendere.

*I bone, quò virtus tua te vocat: i pede fausto,
 Grandia laturus meritorum premia. Quid stas?
 Post hac ille catus, quantumvis rusticus: ibit
 Ibit eò, quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
 Roma nutrir mihi contigit, atque doceri,
 Iratus Grajis quantum nocuisset Achilles.
 Adjecere bone paulo plus artis Athena:
 Scilicet, ut possem curvo dignoscere rectum,
 Atque inter solvas Academi quarere verum.
 Dura sed amovère loco me tempora grato:
 Civilisque ruæ belli tulit astus in arma,*

Bone. Vox blandientis est.

Ille catus. Miles ille Luculli quamvis rusticus, tamè vaser, & prudens post hanc orationem Prætoris, ita respondit: ibit eò, quò jubes, qui opes, & viatica amisit, ego qui jam prædâ sum onustus, non ibo: hoc in se transfert Horatius; alias versus faciebam lucri causâ, nunc Jucuples factus, nolo istum laborem sumere.

Zonam. Crumenam: quia in Zonis crumenas solebant gestare.

Iratus Quantum, &c. Discere Homeri poemata: Ilias maximè continet damna per Achillis iram Græcis importata, cum ille Agamemnoni ob creptam Briseidem inferus à bello abstinuit, Hectore Græcos ubique profligante, quem postea idem Achilles,

cum Patrocli amici sui mortem ulturus bellum repetisset, interfecit, capta est paulo post Troja. Vid. Epist. 2. lib. 1.

Adjecere, &c. Bonas artes, Philosophiam scilicet, Athenis didici: vide Horatii vitam in libri limine.

Academi. Fuit Academus Atheniensis civis; erat illi suburbana villa pulcherrimis arboribus constita, quam Philosophis studiosis donavit: hinc dicti sunt Academici, & Gymnasia, literatorumque scholæ, Academia.

Dura tempora. Bella civilia inter Octavium, & Cæsaris percussores; Brutus Horatium ad militiam pertraxit.

Rudem. Militiæ imperitum. Od. 5. lib. 2. 4. 3.

Astus belli civilis. Ducitur à mari metaphora.

Casaris Augusti non responsura lacertis.

Unde simul primam me dimisere Philippi,

Decisis humilem pennis, inopemque paterni

Et laris, & fundi; paupertas im, ulit audax,

Ut versus facerem. Sed, quod non desit, habentem;

Qua poterunt unquam satis expurgare cicuta,

Ni melius dormire putem, quàm scribere versus?

Singula de nobis anni pradamur cunctes:

Eripuere jocos, Venerem, convivias, ludum;

Tendunt extorquere poemata. Quid faciam vis?

Denique non omnes eadem mirantur, amantque:

Carmine tu gaudes: hic delectatur Iambis:

Ille Bionis sermonibus, & sae nigro.

Lacertis. Viribus.

Uine, &c. Quo è civili bello statim, ut dimissus sum post praelium Philippense, commissum ad Philippos, urbem Thessaliam, in campis Pharsalicis, ubi victus est Bruti, & Caesari exercitus.

Decisis, &c. Amissa dignitate, & opibus.

Quod non desit. Habentem quod iusticiat, quod mihi deesse nolim, quænam cicuta me parvo fruente, & utcumque locupletem, sanare possent, si adeo insanirem, ut mallé versus multo labore scribere, quàm feriari, & genio indulgere?

Cicuta. Herba est frigidissima, adeoque idonea ad sanandam phrenesim, quæ ex atra sæpè bile, & nimio calore nascitur. Sunt qui legant cum

Lambino sicusa, quæ vox à Græcis sumpta significat cucurbitam è vitro, seu metallo factam, qua utuntur medici ad eliciendum è carne vitiosum sanguinem, aut humorem. Hanc Lambini lectionem Torrensius eruditè, ut solet, explodit.

Singula, &c. Alia ratio cur non scribat, quia senior est.

Euntes. Eliluentes, prætercuntes.

Poemata. Facultatem condendi carminis.

Denique. Alia ratio, nempe fastidium hominum, quia alii alia carmina probant, ad amantque.

Carmines. Nempe Heroico per antonomasiam.

Bionis. Sermonibus, Satyris. Bion Philosophus quidam, aut Poëta, fuit mordax, & male-

Tres mihi conviva propè dissentire videntur;

Poscentes vario multùm diversa palato.

Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod jubet alter;

Quod petis, id sane est invisum, acidumque duobus,

Præter cætera, me Romanè poemata censes

Scribere posse, inter tot curas, totque labores?

Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictia

Omnibus officiis. Cubat hic in colle Quirini,

Hic extremo in Aventino; visendus uterque.

Intervalla vides humanè commoda. Verùm

Pura sunt plateæ, nihil, ut meditantibus obstat.

Festinat calidus mulis, gerulisque redemptor:

Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;

Tristia robustis luctantur funera plaustris:

Hæc rabiosa fugit canis, hæc lutulenta ruit sus.

I nunc, & versus tecum meditare canoros.

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes,

Iedius: Lambinus cum Aristo-
phanis patrem facit.

Sale nigro. Salibus amaris,
& jocis. Porro sal niger est al-
bo acrior, & amarior, quia
densior, & magis concretus
est; itaque pro dicacitate, jocis-
que asperioribus usurpatur.

Tres mihi, &c. Videor mihi
habere tres convivas diversi
planè gustûs, quibus satisfacere
nequeam.

Præter cætera, &c. Ratio
quarta cur non scribat; petita
nempe ab urbanis negotiis.

Sponsum vocat. Ad respon-
dendum pro se, ad fide juben-
dum.

Auditum, &c. Ad audien-

da, quæ amicis recitat, carmina.

Cubat hic, &c. Alius quidã
ægrota procul in colle Qui-
rinali, alius in extrema parte
montis Aventini. Duo isti mō-
tes admodum disjuncti sunt.

Humanè, &c. Bellè commo-
da, ironicè, id est, perquam
incommoda.

Pura, &c. An liberæ, & pa-
tentes plateæ snt? Neutiquã
sanè.

Calidus. Præceps, trepidus.
Gerulis. Bajulis.

Redemptor. Operis alicujus
conductor, qui id faciendum
certo pretio, in se recipit

*Ritè cliens Bacchi somno gaudentis, & umbra.
 Tu me inter strepitus nocturnos, atque diurnos
 Vis canere, & contracta sequi vesigia vatū?
 Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
 Et studiis annos septem dedit, insenuitque
 Libris, & curis: atquæ taciturnius exit
 Plerumque, & risu populum quatit. Hic ego rerum
 Fluctibus in mediis, & tempestatibus urbis,
 Verba lyra motura sonum connectere digner?
 Frater erat Roma consulti rhctor: ut alter
 Alterius sermone meros audiret honores:
 Gracchus, ut hic illi foret, huic, ut Mucius ille,
 Qui minus argutos vexat furor igne Poetas?
 Carmina compono, hic elegos: mirabile visu!*

Contracta. Angusta, diffi-
 cilia, impressa in locis arctis,
 & reductis, non in viis publi-
 cis, & locis patentibus, ac tri-
 tis.

Ingenium, &c. Aliquando
 cōtingit, ut homo ingeniosus,
 qui ut studeret facilius huma-
 nioribus literis, secessit Athe-
 nas urbem vacuum, & traquil-
 lam, postquam ibi per annos
 septem libris impalluit, parū
 tamen in otio tanto proficiat,
 imò hinc redeat statuā taci-
 turnior, & infantior, populo-
 que risum præbeat. Quoniam
 igitur pacto ego inter tot flu-
 ctus curarum, & negotiorum
 versus facerem Lyricos?

Insenuit. Maximâ contem-
 ptione incubuit: operam inde-
 fessam posuit, Seniū sæpè usur-

patur pro merore, curâ, &c.

Frater, &c. Rhetor quidam
 Romæ fuit frater jurisconsulti,
 alter alteri sic adulabatur,
 ut nihil audiret ab altero, quā
 nomina merum honorem si-
 gnificantia, honorificentissi-
 ma: hic jurisconsultus illum
 vocabat Gracchū (orator præ-
 stantissimus fuerat) ille Rhe-
 tor vocabat hunc fratrem suū
 Q. Mutium Scævola, quia
 olim Mutius Scævola optimus
 jurisconsultus erat: an sunt
 Poetæ saniores? Quincta ratio;
 vatū ineptiæ, & adulatio pu-
 tida, qua se invicem prose-
 quuntur, ac malcent.

Argutos. Ingeniosos, ele-
 gantes.

Mirabile visu. Subaudi, sta-
 tim exclamant amici Poetæ,
 opus

Calatumque novem Musis opus! Aspice primum

Quanto cum fastu, quanto molimine circum

Speciemus vacuum Romanis vatibus adem.

Mox etiam, si fortè vacas, sequere, & procul audi

Quid ferat: & quare sibi nectat uterque coronam.

Cedimur, & totidem plagis consumimus hostem,

a Lento Samnites ad lumina prima duello.

Discedo Alcaus puncto illius, ille meo quis?

opus à me scriptum esse admirabile, & à novem Musis elaboratum.

Aspice, &c. Primum hoc argumentum sit illius Poëtarum arrogantia, quod ægrè ferant sua scripta non reponi in bibliotheca Palatina, in qua tot Græcorum scilicet carmina diligenter, & curiosè servantur, quibus nihilo se inferiores Romani illi Poëtæ censent.

Molimine. Fastu, ambitiosa indignatione.

Vatibus. Scriptis Romanorum Poëtarum.

Ædem. Apollinis Palatini, prope quam extructa est ab Augusto bibliotheca: eam vacuam esse ideoque dolebant, quia supiebant sua in eam inferri scripta.

Vacas. Si otiosus es, si nihil aliud habes, quod te detineat.

Procul. Sæpè vox ea significat præ oculis, cominus.

Ferat. Dicat: quid asserat causæ, cur uterq; alteri dignus

coronâ videtur, & præmio: Videbis illos Poëtas, omnes simillimos esse Samnitibus, qui lento, & innoxio bello se invicem cadunt ad lumina prima, id est, sub noctem, cum faces accenduntur.

Samnites. Sic vocabantur gladiatores quidam ad pompam, & voluptatē tantum comparati, qui se simulatis, & cōpositis perebat vulneribus: ita Poëtæ mutuis adulationibus se prosequuntur, & si quid in aliis carpunt, id molliter jactitant, vicissimque ab aliis carpuntur leniter, & animi causâ. Samnites autē gladiatores à Samnitibus Italiae populis appellati sunt. Illi postquam à Romanis victi fuerunt, eorum arma, & nomen istis gladiatoribus datum est odio Samnitum. Liv. lib. 9.

Discedo, &c. Ille, unus aliquis Poëta, me suo puncto, id est, suffragio, (quia veteres suffragia ferebant missis in citrini tabellis, quæ certo punctorum

*Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
 Fit Mimnermus, & optivo cognomine crescit.
 Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
 Cum scribo, & supplicis populi suffragia capto:
 Idem finitis studiis, & mente recepta,
 Obturem patulas impune legentibus aures.
 Ridentur mala qui componunt carmina: verum
 Gaudent scribentes; & se venerantur, & ultro,
 Si taceas, laudant, quicquid scripsere beati.
 At qui legitimum cupiet fecisse poema,*

Aetorum numero notatae erant) vocat, & parem dicit Alcæo Poetae Græco lyrico nobilissimo: At ille quis a me appellatur? certe Callimachus; aut si ne istud quidem nomen, ea laus, ipsi satisfacit, voco illum Mimnermum, & hoc illi, quod optavit, cognomen do. De Alcæo sæpè dictum in Odis, maxime decimâ lib. 2.

Puncto. In comitiis ita ferebantur aliquando suffragia, ut unum punctum illius, quæ eligebant nomini inscriberent.

Callimachus. Poeta Græcus, in primis elegans; elegias, & aliquot scripsit epigrammata. Floruit Ptolomæo Philadelpho regnante, circa annum ab V.C. 500.

Mimnermus. Epist. 6. lib. 1.

Crescit. Metaphora sumitur ab iis, qui adoptantur in alienam familiam, qui suo nomini ferè addebant eorum nomen, à qui-

bus adoptabantur, eoque crescebant.

Multa, &c. Ordo est: quando versus facio, multa perfero, audio vates patienter cum sua mihi recitant scripta, ut placatos habeam illos, sunt enim ad iracundiam ferè proniores, adulator illis, ut ipsorum benevolentiam aucuper: ego enim illorum quoque suffragiis, ut populo placeant mea carmina; verum postquam finem imposui studiis, & me ab illa scribendi versus infania recepi, ac liberavi; certe obturabo, liceat obturare mihi aures, & occludere, ne illos audiam sua mihi carmina recitantes. Id faciam, impune, id est, nihil metuens ab eorum censura, & iracundia.

Gaudent. Sibi placent.

Beati. Seipsis, & versibus suis contenti.

Legitimum. Ad omnes boni poematis leges exactum, perfectum.

Cum

*Cum tabulis animum censoris sumet honesti:
 Audebit quacunque parum splendoris habebunt;
 Et sine pondere erunt, & honore indigna ferentur;
 Verba movere loco, quamvis invita recedant,
 Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ,
 Obscurata diu populo, bonus eruet, atque
 Proferet in lucem speciosa vocabula rerum:
 Quæ priscis memorata Catonibus, atque Cethegis,
 Nunc situs informis premit, & deserta vetustas.
 Adsciscet nova, quæ genitor produxerit usus,
 Vehemens, & liquidus, puroque simillimus amni,
 Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua.
 Luxuriantia compestet: nimis aspera sano
 Lavabit cultu: virtute carentia tollet:*

Cum tabulis. In quibus poemata suum scripsit.

Vestæ. Vesta erat Dea ignis, ac foci præses: sæpè samitur pro ipsa domo, quia suū quæque domus focum habebat. Rursus è templo, & penetrali Vestæ non licebat reos extrahere loci sanctitate munitos videlicet, ac tutos. Itaque sententia esse duplex potest. Prima: etsi adhuc lateat domi, etsi nondum editum sit poema in lucem. Secunda mutata, & loco suo movenda verba sunt, licet placeant, neque minus secunda videantur, quam si in Vestæ penetralibus, temploque essent: quamvis loco moveri nolint.

Eruct. In lucem proferet benignè, ac liberaliter prisca verba, & ab usu popularis, atque

quotidiani sermonis remota; ideoque obscura, & obsoleta.

Quæ, &c. Quæ cum olim à Catone, & Cethego, nobilibus Romanis, usurparentur, nunc jacent abdita in situ, id est, pædore, & squalore: ignota sunt, & antiquata.

Adsciscet. Frequentabit, finget, novabit.

Vehemens. Ipse Poëta erit similis amni vehementi, & liquido; id est, lectabitur puritatem sermonis, & vim verborum. Anapaustus pro sponda est initio versus. Ita Virgil. exаметrum incepit: *Fluvium Rex Eridanus.*

Beabit. Ornabit, augebit.

Luxuriantia. Abundantia, & uberiora circumcidet.

Lavabit. Poliet, reddet læ-

*Ludentis speciem dabit, & torquebitur: ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
Pratulerim scriptor delirus, inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quàm sapere, & ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebatur miros audire tragædos,
In vacuo latus sessor, plausorque theatros:
Cetera qui vitæ servaret munia recto
More, bonus sanè vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo laeso non insanire lagenæ:
Posset qui rupem, & puteum vitare patentem.*

Via; ita tamen, ut nervos, & robur nimio illo cultu, ornatuque non adimat: & cultus ille, seu color sit sanus, non fucatus, &c.

Ludentis, &c. Similis erit homini parùm laboriosè scribenti, negligenter scribere videbitur, & multum laboris tamen insumet: ut qui movendo, & saltando imitantur Satyros, vel Cyclopes, licet motus edant incòpositos, & quasi artis expertes, in eo tamen operæ multum ponunt, ac sudant. *Moveri Satyram*, pro motu, & saltatione imitari.

Pratulerim. Malim tamen.

Mala. Carmina malè composita.

Fallant. Lateant.

Sapere. Ornate scribere.

Ringi. Vexare me, & ma-

cerare, ut rectè scribam. *Ringi* propriè dicuntur canes, cum irritati diducunt os, quasi morsuri: transfertur in eos, qui taciti dolent, & os fœdè interdum distorquent.

Fuit, &c. Ostendit exemplo, ignoscendum esse malis Poëtis, qui sibi malè placent, quique carituri sint magna voluptate, si dedoceantur.

Vacuo. Vbi nulli actores essent.

Munia. Officia, & munera.

Signo. Pice, qua obrutabatur lagenæ; signum, sigillum. Domini apponebatur, certâ notâ, &c. Est autem is ordo: & qui posset non insanire, nō irasci furentis in morem, læso, id est, aperto, resignato, lagenæ signo, si videret lagenam à servulis reclusam, & delibatam.

*Hic ubi cognatorum opibus, curisque reſectus;
Expulit elleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe. Pol me occiſiſtis, amici,
Non ſervāſtis, ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error:
Nimirum ſapere eſt abjectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum,
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis:
Sed vera numeroſque, modoſque ediſcere vita,
Quocirca mecum loquor has, tacituſque recordor:
Si tibi nulla ſicim finiret copia lympha,
Narrares medicis. Quod quamò plura parāſti,
Tantò plura cupis, nulline facerier audes?
Si vulnus tibi, monſtrata radice, vel herba
Non fieret levis, fugeres radice, vel herba
Proſiciente nihil curarier. Audiēras, cui
Rem Di donarent, illi decedere pravam
Stultitiam: & cum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen utēris monitoribus iſdem?*

Reſectus. Curatus, & recreatus a morbo, quo mens illius, & phantasia laborabat, dum ſe actores ibi putaret audire ubi nulli eſſent.

Meraco. Puro, & mero elleboro. Hac herba curabantur amentes Sat. 3. lib. 2.

Redit ad ſeſe. Sanam mentem recuperavit.

Pol. Per Pollucem.

Per vim. Viribus pharmacorum.

Nimirum, &c. Ordo eſt. Nempe nunc mihi eſt utile ſapere, operam dare veræ virtuti, & ſapientiæ, abjectis verſi-

bus, & ejuſmodi nugis, & hoc relinquere pueris, quorum ætati ludus iſte eſt tempeſtivus, conveniens.

Sequi. Rimari, componere.

Numeroſ, modoſ. Epist. 18. l. 1.

Narrares. Aperires, medicos conſuleres.

Plura parāſti. Plures opes comparātti.

Fieret levis. Nō curaretur.

Fugeres. Nolles, omittēres.

Audiēras, &c. Ita quippe vulgus loquitur, & putat, eos qui opes à ſuperis accipiant, ſtultitiā liberari, & ſapere.

Plenior. Ditior.

*At si diuitiæ prudentem reddere possunt,
 Si cupidum, timidumque minus te: nempe ruberes
 Viveret in terris te si quis avarior uno.
 Si proprium est, quod quis librâ mercatur, & ære,
 Quadam (si credis consultis) mancipat usus:
 Qui te pascit ager, tuus est. & villicus Orbi
 Dum segetes occat, tibi mox frumenta daturus,
 Te Dominum sentit. Das nummos; accipis uvam,
 Pullos, ova, cadum temeti. Nempe modo isto
 Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
 aut etiam suprâ, nummorum millibus emptum.*

Ruberes. Tibi turpe putares
 esse.

Proprium est. Ad eū cēsetur
 per. *Ære,* est ejus dominus.

Quod quis, &c. Quod ab a-
 liquo emptum est. Cū res a-
 liqua emebatur, pretiū illius,
 seu pecunia, quæ primis tēpo-
 ribus erat ærea, nō numeraba-
 tur, ut ferè nunc fit, sed appē-
 debatur librâ, seu trutinâ.

Quadam, &c. Contrâ, res
 quædam (si jurisconsultis cre-
 dis) usus proprias facit: eva-
 dunt usu ipso tuæ, tanquam si
 esses illarum Dominus. Usus
 opponitur mācipio, seu domi-
 nio, & juri primario: sic ali-
 quis uti, & frui aliquo prædio
 potest, cujus Dominus non sit;
 quod dare, vendere, &c. non
 possit: interdum fit, ut earum
 rerū Domini censeamur, qui-
 bus utimur, & diuturna pos-
 sessio aliquando vim juris, &

dominii obtinet apud juriscō-
 sultos. Hinc Horatius colligit,
 res eas, quibus utimur, v. g.
 fundum alienum, unde fruges
 emimus, nostrum quoque dici
 posse, quia eo fruimur, & eum
 quasi singillatim emimus, ac
 sentim, quem totum ipse ejus
 dominus olim emit.

Orbi. Romani alicujus divi-
 tis, qui suo fundo villicum
 præfecit.

Occat. Occare est semen
 sparsum terrâ operire fractis
 glebis.

Te &c. Perinde dat illas
 fruges tibi, ac si esses fundi
 dominus, æquè ac Orbus.

Temeti. Vinicita vinū appe-
 latur, quia tentat mentem.

Trecentis. Sestertiis majores
 ribus, quæ valent septem milia
 & quingenta scutata Ro-
 man. librarum verò Gallicarum
 30000.

*Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
 Emptor Aricini quondam, Vejensis, & arvi,
 Emptum canat olus, quamvis aliter putat: emptis
 Sub noctem gelidam lignis calefaciat ænum.
 Sed vocat usque suum, qua populus adjita certis
 Limitibus vicina refugit jurgia, tanquam
 Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis hora,
 Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte supremâ
 Permutet dominos, & cedat in altera jura.
 Sic quia perpetuus nulli datur usus, & hæres
 Hæredem alterius, velut unda supervenit undam;
 Quid vici profunt, aut horrea: quidve Calabris
 Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus
 Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
 Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,*

Quid refert, &c. Quid interest utrum vivas è fundo, cuius pretium per partes à te numeratur, dum ejus fruges emis quotidie; an ex eo fundo, cuius pretium olim totum fuerit numeratum, & perfolutum à domino?

Emptor, &c. Qui olim emit arvum aliquod prope Ariciâ, (est oppidum in via Appia) qui prope Vejos (urbem Volscorum præcipuam) cœnat emptâ legumina, quamvis ea putet esse propria, & sua, emptiis lignis ollam suam vespere calefacit: dum enim arvum illud emit, emit quoque fruges ab illo post orituras.

Sed, &c. Vocat arvum illud tamen suum usque ad eam

agri partem, in qua plantata in limite populus arbor, dirimit lites, quæ oriri possent de agri limitibus cum vicino.

Tanquam. Quasi verò.

Prece. Donatione. *Damus* enim rogantibus.

Sorte supremâ. Morte.

In altera jura. In alterius potestatem, & dominium.

Vici. Villæ magnæ, pagi toti.

Calabris. Calabria, & Lucania sunt in extrema Italiæ parte prope Siciliâ, & pascuis abundant.

Orcus. Pluto, mors.

Grandia, &c. Nobiles cum ignobilibus.

Sigilla. Parva signa, statuas exiguas, & elegantes, è Tuscia.

'Argentum, vestes *Getulo* murice tinctas,
Sunt qui non habeant: est qui non curat habere,
Cur alter fratrum cessare, & ludere, & ungi
Praferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives, & importunus ad umbram lucis ab ortu
Sylvestrem flammis, & ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Natura Deus humana, mortalis in unum
Quodque caput, vultu mutabilis albus, & ater.
Utar, & ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet haeres,
Quod non plura datis invenerit. Et tamen idem

Getulo. Afro.

Cur alter, &c. Quonam pacto sit, ut è duobus sæpè fratribus unus feriarì malit, quàm Herodis Regnum possidere, alter miserè sit avarus, & labori deditus? certè non appareret causa tanti discriminis, estque soli Deo genio nota, ego neutrum certè illorum fratrum imitabor, non ero prodigus, nec avarus, &c.

Fratrum. Terentii quædam Comædia inscribitur Adelphi, hoc est, *Fratres*. In ea inducuntur Fratres duo moribus dissimillimis, Demea, & Micio. Huc Horatius respexit hoc loco.

Ungi. Accumbebant ad mensam unguentis delibuti.

Palmetis. Judæa significat, palmis abundantem: ejus Rex Herodes.

Importunus. Improbe, & irrequieto labore se macerans, ac defatigans.

Ad umbram. Ab ortu lucis, usque ad noctem.

Mitiget. Incultum, & rude solum igne, & aratro, excolat: igne exuruntur, v.g. filices, & herbæ steriles.

Genius. Od. 12. lib. 3. Epist. 7. lib. 1.

Comes, &c. Qui comes nobis adjunctus, & vitæ moderator, temperat vim nostri astri natalis, & syderum influxus regit, ne nobis noceant.

Mortalis, &c. Qui moritur cum unoquoque nostrum.

Albus, & *ater*. Felix, & adversus, propitius idem, & infensus.

Utar. Partis bonis fruor, & ex acervo sumam, &c.

Datis. A me relictis: quod

*Scire volam, quantum simplex, hilasque nepoti
Discrepet, & quantum discordet parvus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum
Invitus facias: neque plura parare labires.
Ac potius, puer, ut festis Quinquatribus, olim
Exiguus, gratoque fruaris tempore rapim.
Pauperies immunda domus procul absit: Ego utrum
Nave ferar magnâ, an parvâ, ferar unus, & idem,
Non agimur tumidis velis Aquilone secundo:
Non tamen adversis atatem ducimus Ausiris,
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus? abi. Quid? cætera jam simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos Lemures, portentaque Thessalia rides?
Natales gratè numeras? ignoscis amicis?
Lenior, & melior sis accedente senectâ?*

plura sibi non reliquerim.

Simplex. Qui candidè, & sine fuco, jucundè vivit.

Nepoti. Prodigo. Epod. Od. 1.

Quinquatribus. Quinquatria, sive Quinquatrus erant quinque dies Minervæ festi, per quos pueri feriabantur. Inchoabantur istæ feriæ à 14. Kal. April.

Unus, &c. Sive magnis opibus utar, sive exiguis, animum æquum retinebo, non extollar, nec deprimar.

Loco. Gradu, & conditione.

Re. Opibus.

Non es, &c. At, inquit mi-

hi aliquis: ò Horati, satis intelligo te avarum non esse: bene est; at num cæteris omnibus vitiis cares?

Miracula. Prodigia quædã, quibus terretur vulgus.

Sagas. Præstigiatrices, veneficas.

Lemures. Larvas nocturnas, & umbras.

Portenta Thessalia. Res prodigiosas, quas Magi suis incantamentis edunt. In Thessalia Magi erant frequentes. Od. 5. Epod.

Gratè. Nimirum non dolens, te senem fieri, plures à te dies

Quid te exempta juvat spinis de pluribus una?

Vivere si rectè nescis, decede peritis.

Lustisti satis. edisti satis, atque bibisti:

Tempus abire tibi est: ne potum largiùs aq̃uo

Rideat, & pulset lasciva decentiùs ætas.

natales numerari: mortem
æquo animo expectans.

Spinis. Vitiis.

Vivere si, &c. Si nescis hilariter vivere, si per ætatem non potes ampliùs indulgere voluptatibus, concede, locum da iis, qui hoc sciunt, & possunt, nempe juvenibus, decet hoc illos magis, quàm te. Hoc sibi ab aliquo monitore dici fingit Horatius, indeque in-

nuit sibi jam à choreis, & versibus, & cæteris ludicris abstinendum. Hoc discrimen inter Satyras, & Epistolas Horatii intercedit; quòd in Satyris vitia graviora reprehendit acriter stylo; in Epistolis agit lenius, & virtutes ferè commendat. In utrisque perfecta rectè vivendi ars traditur, quæ in vitiis vitandis, & colendis virtutibus consistit.

Q. HORATII FLACCI

DE

ARTE POETICA

LIBER.

Ordo, & Synopsis totius Operis.

Primò materiam, & partes poematis, earum inter se se consensionem explicat, à versu 1. ad 46. II. Elocutionem, seu verborum, versuumque rationem expendit, à versu 46. ad 119. III. Agit de personis, quæ inducuntur loquentes in carmine Dramatico, à 119. ad 136. IV. De moribus atati cuilibet ac personæ idoneis differit ad versum 189. V. de Tragœdia, & Comœdia seorsum disputat, à 189. ad 309. VI. Congerit præcepta quædam artis Poeticæ, & ad Poëtam formandum, alendumque docet valere in primis naturam, artem, laborem, & accurati Censoris iudicium, à versu 309. ad finem.

Humano capiti cervicem pictor equinam

Jungere si velit, & varias inducere plumas,

Humano, &c. Ordo est. O amici, an risum teneretis, si admitteremini aliquam in domum, ut spectaretis tabulam pictoris, in qua esset humanum

caput impositum cervici equi, corpus muliebri superiori parte plumis tectum, posteriori in caudam piscis desinens?

Undique collatis membris, ut turpiter atrum
 Desinat in piscem mulier formosa superne;
 Spectatum admissi risum teneatis amici?
 Credite, Pisones, isti tabula fore librum
 Persimilem, cujus, velut agri somnia, vana
 Fingentur species, ut nec pes, nec caput uni
 Reddatur forma. Pictoribus, atque Poëtis
 Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas,
 Scimus, & hanc veniam petimusque, damusque vicissim;
 Sed non, ut placidi, cœant immitia, non ut
 Serpentes avibus gementur, tigribus agni.
 Incæptis gravibus plerumque, & magna professis
 Purpureus, latè qui splendeat, unus, & alter
 Assuitur pannus, cum lucus, & ara Dianæ,

Collatis. Undique corrogatis, & è variis animalibus velut comportatis, & collectis.

Pisones. Duo filii Lucii Pisonis, in cujus patrem Cicero est invecus; magnæ spei adolescentes.

Cujus, &c. Cujus partes similes erunt illis monitris, & figuris, speciebusque ridiculis, & inter se non cohærentibus, quæ somnianti ægroto obversantur: ita ut nec pes, id est, pars extrema, nec caput, id est, pars prima, reddatur, id est, congruat eidem formæ, & imagini: eandem formam efficiant.

Pictoribus, &c. At enim, inquiet aliquis, pictores, ut Poëtæ, facultatem habent fingendi, & scribendi quidquid libue-

rit: scio, responder, Horatius; & fateor, hanc illis dari veniam, sed ea tamen lege, ut ne monitra fingant, ut ne conjungantur animalia placida cum feris, v.g. agni cum tigribus, aves cum anguibus.

Incæptis gravibus. Initium poëmatum est aliquando magnificum; sed postea inanes quædam descriptiones ad propositum nihil pertinentes attexuntur, & ut panni purpurei vesti assuuntur.

Ara Diana. Erat celeberrima Dianæ ara in Aricino nemore, quod est in Latia, cujus aræ sacerdos dicebatur Rex nemorum: alia fuit in Taurica Chersoneso, ubi hospites immolabantur, & ad quam Orestes expiandus se contulit.

*Et properantis aqua per amœnos ambitus agros,
 Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus:
 Sed hunc non erat his locus: & fortasse cupressum
 Scis simulare, quid hoc, si fractis enatat ex spes
 Navibus, ære dato qui pingitur? amphora capit
 Institui, currente rota, cur urceus exit?
 Denique sit, quodvis, simplex duntaxat, & unum.
 Maxima pars vatium, pater, & juvenes patre digni,
 Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
 Obscurus fio. Sectantem lævia, nervi*

Rhenus. Rhenus ingens fluvius Galliam inter, & Germaniam fluit.

Arcus. Iris Pluviam ferè denunciat, nec nisi roscida in nube, ac stillante apparet.

Et fortasse, &c. Tu similis es illis imperitis, tyronibusque pictoribus, qui nihil aliud sciunt pingere, quàm arbores: sed quid hoc, id est, quid arbores opus sunt ad describendum hominis naufragium? qui tibi æs, seu pecuniam idèò dedit, ut naufragium suum depingeres ad excitandam spectantium commiserationem; ad quòd cupressus scitè, & eleganter picta nihil facit.

Simulare. Pingere: picturæ laus enim prima est, ut res eas, quas pingit, similes veris, ac vivis efficiat.

Amphora, &c. Alia allegoria: tuum poëma erat inceptum splendide, & magnificè,

vas aliquod magnum moliri, ac fingere videbaris; mox abis ad minutas descriptiones, quæ sunt instar urceolorum præ ingenti amphora: debebas institutam amphorâ, poëma benè cœptum ad finè usque eodem stylo, veluti rota currente, perducere.

Rota. Utuntur figuli rotâ in fictilibus quasi torno fabricandis.

Si quodvis. Quodlibet poëma unum quiddam sit: ejus partes omnes in unum velut coalescant corpus. Hoc primū artis præceptum. Alterum subiungit de modo componendi singulas partes, quem esse talem oportere docet, ut brevitati consulatur sine obscuritate, elegantix nervi addantur: fugiatur tumor, &c.

Sectantem lævia. Volentem uti oratione lævi, ac polita. Qui nimis coccinum, & com-
 ptum

Deficiunt, animique: professus grandia, turget:
Serpit humi tutus nimium, timidusque procella
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum sylvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpa fuga, si caret arte
Æmilium circa ludum faber imus, & unguis
Exprimet, & molies imitabitur ære capillos:
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quàm pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, equam,
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo
Ordinis hac virtus erit, & Venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici,
Pleraque differat, & præsens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.

ptum dicendi genus confectatur, is orationem plerumque mollem, & enervatam efficit.

Qui variare, &c. Qui oblectare cupit maxima, & inaudita rerum varietate, is interdum delabitur ad res non minus absurdas, quàm si delphinum piscem in sylvis ludentem describeret, &c.

Æmilium, &c. Est quidam faber ærarius, qui imam habet, seu ultimam tabernam, ex iis quæ sunt circa ludum gladiatorum Æmili (erat ille lanista) is eleganter imitatur

capillos, & unguis statuae, sed totam statuam suis, & pro rata portione, constantem partibus ponere non poterit; imperitus, & rudis in opere consummando: ego tam illi similis esse nolim, quàm habere turpem nalem, & pulchros oculos.

Potenter. Accommodata potestati, viribus, & facultati scriptoris.

Venus. Gratio, dignitas.

Amet. Sumat tractandum, in hoc moretur, aliud probet, aliud rejiciat.

*In verbis etiam tenuis, cautusque serendis.
Dixeris egregiè, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si fortè necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter
Et nova, fictaque nuper, habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parçè detorta. Quid autem*

In verbis. Primum præceptum elocutionem spectans, seu verba, & versus.

Tenuis. Parcus, modestus, subtilis.

Serendis. Novandis, fingendis, & quasi producendis, ut fruges satione gignuntur.

Dixeris, &c. Ea voce uti poteris commodè, quam nova, & ingeniosa junctura reddet veluti novam, licet constet è notis, & antiquis vocabulis. Sic. *Vellivolus*, *Fœlifrægus*, & alia id genus nomina sunt inventa, & facta è duabus vocibus aptè junctis.

Si fortè, &c. Si fuerit necesse verbū aliquod recens procreare ad rem aliquam significandam.

Indiciis. Vocabulis, quæ sunt rerum signa.

Abdita rerum. Res abditas, & ignotas veteribus.

Fingere, &c. Si est opus fingere quasdam voces non auditas, ignoratas priscis Romanis

etiam disertissimis, qualis erat M. Cornelius Cethegus, quem laudat Cicero in Bruto.

Cinctutis. Vox vetus, pro cinctis, sive indutis cinctus: erat autem ille cinctus modus, quidam vestis cum togæ lacinia rejecta, in humerum sinistrum inde ad imum pectus infra brachium dextrum revocabatur, & intus cinguli convolvebatur circa lumbos, pendente crurū teaus subligaculo. Virg. lib. 7. vers. 612. cinctus etiam significat acer, strenuus, & opponitur discincto. Epod. 1.

Continget. Fieri hoc poterit, licebit uti verbis ejusmodi, factis continget fabricari nova vocabula.

Pudenter. Parçè, verecundè.

Habebunt fidem. Valebunt, probabuntur, autoritatè obtinebunt, si è Greca lingua derivata sint, & modicè deflecta.

Quid autem, &c. Cur Romani dabant, & cōcedent Cæcilio, & Plauto veteribus Poëtis

*Cæcilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
 Virgilio, Varioque? ego cur acquirere pauca
 Si possum, invideor? cum lingua Catonis, & Ennii
 Sermone patrum ditaverit, & nova rerum
 Nomina protulerit? licuit, semperque licebit
 Signatum præsentis nota producere nomen.
 Ut sylvæ foliis pronos mutantur in annos,
 Prima cadunt, ita verborum vetus interit ætas
 Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.
 Debemur morti nos, nostraque, sive receptus,
 Terræ Neptunus, classes Aquilonibus arcet,*

tis comicis aliquid, quod ne-
 gent Virgilio, & Vario? (re-
 centes illi erant Poëtæ heroi-
 ci, Horatii æquales.) Cur li-
 cebit Cæcilio, & Plauto nova
 verba fingere, Virgilio, & Va-
 rio non licebit? Cæcilius na-
 tione Insuber, Comædiarum
 scriptor fuit: vocat eum Tul-
 lius malum Latinitatis aucto-
 rem: artis tamen Comicæ, &
 componendæ Fabulæ peritum
 fuisse apparet: quippe quem
 ipse Terentius consulere non
 dubitaret. Plura de illo vide
 in Epist. 1. hujus libri. Lucius
 Varius Augusto charus impri-
 mis fuit, ejusque jussu Ænei-
 dem emendavit, cum eam ipsi
 cremandam Virgilius moriens
 commisisset.

Acquirere, &c. Paucis ver-
 bis augere, & dicare linguam
 Latinam.

Invideor. Præ invidia vector,

cur molestè feror?

Catonis. Duo fuerunt Catones,
 alter senior, sive Censorius;
 alter, ejus nepos, Uticensis di-
 ctus: de utroque facta in Odis
 mentio.

Ennii. Ennius Poëta Latinus
 vetus fuit, de quo dictum pri-
 mæ hujus libri Epistolæ.

Signatum. Recens veluti
 cūsum proferre, & usurpare,
 ut recentem nummum: vocem
 quæ usus præsens compro-
 bat.

Ut sylvæ, &c. Ordo est, ac
 sententia: quando sylvæ mu-
 tantur foliis, seu amittunt fo-
 lia, singulis annis pronis, &
 in finem vergentibus, id est,
 Autumno exeunte, tunc prima
 folia, & vetera cadunt.

Sive receptus, &c. Ostendit
 obiter, omnia esse morti ob-
 noxia, etiam opera maxima,
 & Regifica, quorum tria hæc
 de.

*Regis opus; sterilisve diu palus, aptaque remis
 Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
 Seu cursum mutavit iniquum frugibus annis,
 Doctus iter melius. Mortalia facta peribunt,
 Nedum sermonum stet honos, & gratia vivax.
 Multa renascentur, qua jam cecidère, cadentque,
 Qua nunc sunt in honore, vocabula, si volet usus:
 Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.
 Res gesta regumque, ducumque, & tristia bella,
 Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 Versibus impariter junctis, querimonia primùm,*

delibat ab Augusto profecta. Primum est portus in Lucrino lacu ab Agrippa, jubente Augusto, factus ad arcendos classibus Aquilones, sive ad naves in tuto itatione collocandas. In sinu Puteolano inter Bajas, & Puteolos erat lacus Lucrinus (lib. 2. Od. 12.) is a Mari vicino disjungebatur angusta terræ parte, qua perfoffa, Augustus mare in eum lacum immitit, effecitque portum, qui Julius est appellatus Virg. 2. Georg. versu 160.

Palus. Pomptina palus, sive Pomptina, in Latio, inter fluvios Asturam, & Amasenum, non procul ab Foro Appii, sic dicta quasi Pometina, nimirum ab urbe Sæssa Pometica ad fluvium Asturam sita, unde agro toti, & paludi nomen. Eam olim exsiccaverat Cornelius Cathegus Consul, teste Plin.

lib. 4. c. 4. Verùm: cùm iterum aquis esset oppleta, jaceretque iagens ager sterilis, imò etiam remis, ac cymbis pervius, Augustus, iterum eandem siccavit.

Amnis. Tyberis, qui cùm sæpe exundans agros vicinos, ipsiusque urbis partem mergeret, ab Augusto derivatus est in aliam partem, & priorem alveum deserere coactus, molibusque objectis repressus.

Regis opus. Regale opus; tanti sumptus, ut nemo alius id efficere posset, nisi cui regie, imperatorie essent opes.

Nedum. Multò certè minùs.

Quo. Nempe versu heroico, & grandiori, qualis vulgò exameter.

Versibus, &c. Querelæ, seu res lugubres inclusæ primùm sunt versu elegiaco, mox etiam sententia, id est, argumentum, seu res lætæ, & prosperæ, qua

*Post etiam inclusa est voti sententia compos.
 Quis tamen exiguos elegos emisserit auctor,
 Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo
 Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
 Alternis aptum sermonibus, & populares
 Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
 Et pugilem victorem, & equum certamine primum*

nos voti compotes faciunt. Elegiam porro vocat versus impariter junctos: quia in Elegia primus versus sex, alter quinque pedibus constat.

Quis, &c. Ordo est: Tamen adhuc certant inter se Grammatici, & nondum definita hæc atque dijudicata lis est, quis primus auctor, & inventor Elegiæ fuerit.

Exiguos. Quia stylum Elegia tenuem postulat, non sublimem, ut versus heroicus.

Proprio. Quem invenit, & quo usus est in Lycamben, cujus filiam Neobulen uxorem expetebat, sed ab eo repulsus, tam amarus in eum Iambos scripsit, ut ipsum coëgerit laqueo vitam finire.

Hunc, &c. Iambum pedem, & versum sumpsere sibi Comædiæ, & Tragædiæ. Socci sunt humiliores calcei, quibus utebantur actores Comædiarum; cothurni altiores, quos

Tragædi induebant.

Alternis, &c. Quia mutuis colloquiis est idoneus, & pronunciari facilis, atque audiri, ob gravitatem quandam, potest in theatris, ubi strepitus ingens: denique videtur natus, & factus ad hominum actiones, & negotia verbis, & actionibus repræsentanda, quod in Comædia, & Tragædia fit.

Musa, &c. Musæ voluerunt, ut referrentur, seu canerentur fidibus, id est, versu lyrico, Divorum laudes, & Heroum, qui sunt Deorum filii, victoriæ pugilum, curæ ludicræ juvenum, bacchicæ cantilenæ liberiores.

Pugilem. Vocabantur pugiles ii, qui pugnis, & cæstibus certabant, seque deicere alter alterum nitebantur in certaminibus Olympicis. Vide Od. 1. lib. 4.

Primum. Cæteris celerior, in curuli certamine.

*Et juvenum curas, & libera vina referre:
 Descriptas servare vices, operumque colores;
 Cur ego, si nequeo, ignoreque, Poëta salutor?
 Cur nescire, pudens pravè, quàm discere, malo
 Versibus exponi tragicis res comica non vult.
 Indignatur item privatis, ac prope socco
 Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ,
 Singula quaque locum teneant sortita decenter.
 Interdum tamen, & vocem comœdia tollit,
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
 Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
 Telephus, & Peleus, cùm pauper, & exsul uterque,*

Vices, &c. Ordo est, si ego nequeo, & nescio servare istam carminum varietatem ab Musis, & usu ipso præscriptam, ita, ut unumquodque opus, & argumentum suo colore adumbrem, id est, suo exponam carmine, cur Poëta dicoi?

Pudens pravè. Malè, & perperam verecundus. Cur præpostero pudore ductus malo ignorare quod meum erat scire, quàm illud ab aliis discere, & fateri meam ignorantiam?

Privatis. Nihil altum, & heroicum sonantibus, sed plebejis, &c.

Cœna Thyestæ. Argumentum tragicum, qualis est Thyestæ cœna, qui cùm Atrei fratris uxorem affecisset ignominiâ, Atreus illi suos liberos epulandos apposuit. Vide Senecæ Trag. hoc argumento scriptâ.

Vocem tollit. Grandiori stylo, & versibus sonantioribus utitur.

Chremes. Senex in Comœdia Terentiana.

Delitigat. Acriter litigat, & in filium furit. Vide actum 5. Heautontimorumeni Terent. sic, *desavit*, pro valde *sævire*, *denarrat*, &c.

Pedestri. Versibus Jambicis humillioribus, & negligentius factis, quales à Comicis ferè usurpantur. Hoc probat exemplis Telephi, & Pelei.

Telephus. Rex Mysiæ fuit, qui cùm transitum Græcis Trojam petentibus negâisset, ab Achille vulneratus est, regnoque pulsus; mox tamen veniam à Græcis petens restitutus, & rubigine, quam ex Achillis hasta eraserat, sanatus est. Peleus Achilles pater, ab Æaco suo pa-

*Præficit ampullas, & sesquipedalia verba,
 Sic curat cor spectantis terigisse querela.
 Non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunt,
 Et quocumque volent, animum auditoris agunt.
 Ut videntibus arident, ita fictitibus adsunt
 Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
 Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lauent,
 Telephe, vel Pelæu: malè si mandata loqueris,
 Aut dormitabo, aut ridebo. Tristitia mæstum
 Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
 Ludentem, lasciva; severum, seria dictu.
 Format enim natura prius nos intus ad omnem
 Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram;
 Aut ad humum mærore gravi deducit, & angit:
 Post effert animi motus interprete lingua.
 Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
 Romani tollent equites, pediteque cachinnum.*

rēte ob fratrem interfectum,
 exulare est iustus.

Præficit. Abjicit, non utitur
 ampullatis, & sonantibus, lon-
 gis, & magnificis verbis, si
 vult auditores ad commiserationem
 suis versibus querulis
 movere.

Adsunt. Reddunt se statim
 similes: legunt aliqui, *adsunt*:
 sententia est, nos in aliorum
 animis faciliè motum excitaturus,
 quem ipsi prius in nobis
 effecerimus.

Telephe, &c. O actor qui
 Telephum repræsentas exulem,
 &c.

Mandata. Impositos tibi, &
 mandatos ad recitandū versus.

Lasciva. Jocosa, ludicra.

Format enim, &c. Ostendit
 cur verba sint affectibus accommodanda: quia, inquit,
 natura imprimit nobis affectus
 fortunis nostris convenientes,
 & respondentes conditioni nostræ,
 habitui, seu statui: nunc
 juvat nos, id est, delectat, lætiti-
 am inspirat, nunc ad iram
 impellit, aut humi præ tristitia
 quasi abjicit: sed quia latet
 illi affectus, eos effert, & quasi
 foras promit lingua, quæ
 cum tantum interpret sit, debet
 nihil aliud, nec alio modo
 dicere, quam quod est illis
 affectibus appositum, & con-
 veniens.

*Intererit multum, Davusne loquatur, an her. s:
 Maturusne senex, an adhuc florente juventa
 Ferridus, an matrona potens, an sedula nutrix;
 Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
 Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis.
 Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
 Scriptor, honoratum si fortè reponis Achillem:
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer:
 Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
 Sit Medea ferox, invictaque, stebilis Ino,*

Davusne. Servus aliquis va-
 fer, & peridus. Legunt aliqui,
Divusne.

Nutrix. Tales vocabantur
 mulieres fœminis principibus
 ad honorem, consilium, & cu-
 stodiam, appositæ.

Colchus. Colchis est Asiæ re-
 gio ad Pontum Euxinum, bar-
 bara, & veneni ferax. Assyrii
 sunt in eadem Asia ad meridiẽ,
 molles, & voluptatibus dediti.
 Thebani in ea Græciæ parte
 sunt, ubi aer crassior homines
 tardiores, & hebetiores facit.
 Argivi, in Peloponneso, gene-
 rosi habebantur, & ambitiosi.

Assyrius. Od. 4. Lib. 3.

Thebis. Od. 3. Lib. 4.

Argis. Od. 6. Lib. 1.

Aut famam, &c. O scriptor,
 o Poëta, si quam personam re-
 præsentas famâ notam, seque-
 re illa, quæ vulgò de ipsa di-
 cuntur, illam exhibe talem,
 qualem fuisse fama prædicat:

si fingis novam personam, &
 ignotam, curâ, ut quæ de illa
 fingis constent sibi, & conve-
 niant: ne, verbi gratiâ, primò
 barbaram, postea humanam
 exhibeas: utrumque hoc præ-
 ceptum exemplis firmat.

Honoratum. Illustrem, ab
 omnibus celebratum.

Reponis. Ab Homero, aliis-
 que dictum, exhibes iterum, in
 scenam inducis.

Achillem. Lib. 1. Od. 5. 7. 9.
 13. Lib. 4. Od. 4.

Jura, &c. Affirmet, leges
 non sibi esse factas, & imposi-
 tas, sed alijs: se legibus homi-
 num ceterorum solutum dicat.

Medea. Od. 3. Epod.

Ino. Cadmi filia, Athaman-
 tis uxor fuit. Athamas in fu-
 rorem actus cum eam perle-
 queretur, ac interimere tenta-
 ret, fugiens Ino cum filio Me-
 licerta in mare se præcipitem
 dedit: Dea subinde maris est
 fa-

*Ierfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
 Si quid inexpertum scena committis, & audes
 Personam formare novam; servetur ad imum
 Qualis ab incæpto processerit, & sibi constet.
 Difficile est propriè communia dicere, tuque
 Rectius Iliacum carmen deducis in ætus,
 Quàm si proferres ignota, indictaque primus:
 Publica materies privati juris erit, si
 Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem*

facta, & Leucothea vocata:
 ejusque filius, Palæmon appel-
 latus, Ovid. lib. 4. Metamorph.
 nostras ibi notas vide.

Ixion. Vxoris suæ patrem
 per fraudem interemit.

Io. Inachi primi Argivorū
 Regis filia, quam Jupiter in
 vaccam mutasse fertur: eadem
 æstro ab Junonē immisso agi-
 tata multas orbis regiones pe-
 ragravit, ac tandem in Ægy-
 ptum venit, ubi culta est pro
 Dea.

Orestes. Agamemnonis fi-
 lius, matrem Clytemnestrā in-
 teremit, ac furiis agitatus est.

Inexpertum. Ea vox passi-
 vam hīc significationē habet:
 intentatum; personam novam,
 à te primum inventam.

Ad imum. Usque ad finem
 poematis.

Incæpto. Initio.

Difficile est, &c. Hortatur
 Poëtas ad trita, & nota argu-
 menta tractanda: quia, inquit,

plus est in iis tractandis diffi-
 cultatis, & gloriæ, quàm vula-
 gò creditur, si quis ea propriè
 quodam, ac peculiari modo
 tractare velit, tuque commo-
 dius feceris, quicumq; tragœ-
 diam meditaris, si tibi sumas
 argumentum ex Homeri Iliæ-
 de notissima, quàm si fingas
 aliud ignotum, & indictum, id
 est, non dictum, non tractatum
 ab aliis. Porro publicum, &
 commune argumētum privati
 juris, ac propriū efficies, si non
 hæreas in vili orbe, & cyclo,
 &c. Lambinus hīc argumenta
 communia dici putat, in me-
 dio posita, nondū à quoquam
 occupata, & tractata, censerq;
 ab Horatio deterreri scripto-
 rem, ne illa tractet, quia diffi-
 cile fieri propria possunt, arduū
 est ea ornare de integro: faci-
 lius autem est tractata jam or-
 nata variare, immutare, &c.

Orbem. Erat apud Græcos
 liber quidam omnium fabularum

*Nec verbum verbo curabis reddere fidus
 Interpret: nec desilies imitator in arctum,
 Unde pedem referre pudor vetet, aut operis lex.
 Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:
 Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.*

*Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 Parturient montes: nascetur ridiculus mus.*

*Quanto rectius hic, qui nil molitur ineptè!
 Dic mihi Musa virum, capta post tempora Troja,*

*Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
 Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem*

tum seriem quandam usque ad Vlysis reditum in patriam, complectens paucis verbis, & sine ornatu. Hunc librum vocabant *Epicum Cyclum*, quasi orbem seu circulum Poeticum, qui omnia contineret argumenta ex Orbe illo sumenda, ut in eo scripta erant, sed variis fictionibus illustranda, & immutanda esse.

Nec verbum &c. Si quem imitaris, v. g. Homerum, non, interpretis ritu, scribes omnia sic, ut verbum Græcū, v. g. Latino reddas: neque etiam (dum illum, quem imitaris, veluti totidem passibus sequeris) deduci te patieris in aliquem angustum, difficilemque locum, unde regredi sine pudore non possis: nec verò debeas, si legem tibi à te ipsò ita positam, & operis totius finem, institutūq; nec sequaris.

Scriptor Cyclicus. Poëta, qui ex illo libro, quem *Epicum Cyclum* appellatum fuisse diximus, poematis sui sumperat argumentum: vel, circumforaneus scriptor, qui in circularis sua carmina recitaret.

Feret. Afferet, producet.

Hiatu. Tam magnificis promissis, exordio tam splendido.

Parturient, &c. Nota *Æliopi* fabula: mons quasi parturiens horribiles edebat sonitus: homines, feraque expectabant quorsum evaderent hæc murmura: mus exiguus ex radice montis prodit, & metus omnis in risum est solutus.

Hic. Homerus.

Dic mihi. Est initium *Odyssææ*.

Virum. Vlysseni.

Non fumum, &c. Non id agit Homerus, ut splendida exordia præponat poemati, daturus

*Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
 Antiphaten, Scyllamque, & cum Cyclope Charybdin;
 Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
 Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
 Semper ad eventum festinat, & in medias res,
 Non secus, ac notas, auditorem rapit, & quæ
 Desperet tractata nitefcere posse, relinquit.*

rus deinde tumum, id est, descensus ad res humiles, & viles narrandas; sed ex fumo, post exordium obscurum, vulgare meditatur, & grandia, & splendida subrexit.

Antiphaten. Fuit Antyphates, Trigonum Rex, homines vorare solitus, quem vix effugit Ulysses, præcisus navigii retinaculis.

Scyllam. Monstrum marinum, canibus succinctum. Phorci filia fuisse fertur, & à Circe, mutata inferiori corporis parte in caninos rictus, fonte, quo lavari solebat, venenis infecto. Charybdidis verò monstrum alterum fuit, seu vorago terra in freto Siculo è regione Scyllæ.

Cyclope. Polyphemo, qui tres Ulyssis socios devoravit, & ab eo inebriatus occæcatusque est: de quo fusè Homerus lib. 9. Odys. Virg. Lib. 3. Æncid. versu 920.

Nec reditum, &c. Non accersit longè poematis exordium,

ut ille Poëta, qui narraturus Diomedis reditum in patriam, incipit ab Meleagri interitu, qui frater fuit Tydei, ex quo Diomedes natus. Virg. Lib. 9. versu 240. Meleagri necem illam ipsi à matre Althea, vide apud Ovid. Met. lib. 6.

Nec gemino, &c. Fingunt Poëtæ, Clytemnestram, & Helenam, quæ causa fuit belli Trojani, natas fuisse ex ovo uno.

Ad eventum. Ad rerum finem: properat ad exitum, ita ut, cum inchoat, prope abesse illum à fine putes. Incipit extrema narrare, vel media, quasi auditor jam nosset ea, quæ antecessere. Sic Virgilius Homerum imitaturus, ab ultimo anno, quo Æneas post errores varios in Libyam tempore delatus est, incipit, & occasionem dat Æneæ narrandi, quæ passus fuerit totis sex ante æonis.

Relinquit. Omittit penitus, ac silet ea, quæ poliri, & ornari non possunt.

Atque ita mentitur, sic veris falsu remiscet,
 Primo ne medium, medio ne discrepet immo.
 Tu, quid ego, & populus mecum desideret, audi,
 Si plausoris eges aulaa manentis, & usque
 Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat:
 Aetatis cujusque notandi sunt tibi mores,
 Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.
 Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
 Signat humum, gessit paribus colludere, & iram
 Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas.
 Imberbis juvenis tandem custode remoto,
 Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine, campi
 Cereus in vitium flecti, moniteribus asper,
 Utilium tardus provisor, prodigus aris,

Mentitur. Ingeniosè fingit.
Si plausoris, &c. Si expetis
 spectatorem, qui plausu tuam
 fabulam, id est, tragœdiam,
 vel Comœdiam approbet, qui
 maneat, id est, expectet au-
 læa, id est, donec aulæa sive
 peristromata, quibus ornari
 scena solet, tollantur eâ finitâ,
 qui eò usque sedeat, non antè
 exsurgat, abeatque, quàm ali-
 quis actor, seu præco dimittens
 spectatores eos solemnî voce,
 ac formula compellet, Plau-
 dite. Vno verbo, si placere fa-
 bulam tuam optas, diligens
 esto in notandis, & exprimend-
 is moribus unicuique ætati
 convenientibus: ita ut naturis
 hominum, ingeniis, & mori-
 bus, qui cum ætate mutantur,

& mobiles sunt, detur suus de-
 cor, id est, decorus, & aptus
 sermo, indoles, studia idonea
 tribuantur.

Aulæa. Vid. Epist. 1. Lib. 2.

Reddere, &c. Puer, qui jam
 articulatè loquitur, ac firma
 humi ponere vestigia per æta-
 tem potest.

Custode. Moderatore, præda-
 gogo.

Canibus. Venatione.

Campi. In campo Martio
 sub urbis mœnia juvenes exer-
 cebantur cursu, saltu, disco.
 Od. 7. lib. 1.

Cereus. Facilis, mollis in-
 star ceræ.

Utilium, &c. Tardè provi-
 dens, & comparans: ea quæ
 utilia sunt ipsi futura.

Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conversis studiis, etas, animusque virilis
Quarit opes, & amicitias: inservit honori:
Commisisse cavet, quod innox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda: vel quodd
Quarit, & inventis miser abstinet, ac timet uti:
Vel quod res omnes timide, gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, aviatusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor: castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimant: nè fortè seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles.
Semper in adiunctis, atque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.

Sublimis. Elatus, arrogans.

Pernix. Celer.

Conversis. Mutatis, dissimilibus.

Studiis. Propensionibus, curis, occupationibus, consiliis.

Cavet. Timet, fugit: cavet, ne quid faciat, cujus poenitere possit, quod infectum, & mutatum velit.

Quarit. Subaudi opes.

Ministrat. Administrat, gerit.

Spe longus. Suas spes in longum ducens, raro desperans. Nemo est tam senex, inquit Cicero, qui non putet, se annū adhuc posse vivere.

Se puero. Temporis pristini, quod actum est, ac præteritū, quod fluxit, cum esset ipse puer.

Minorum. Juniorum, quā minorem suā ætatem habent.

Anni venientes. Crescentes, juveniles: anni venire, & accrescere dicuntur usque ad annum 50. inde, abire, ac recedere: juvenus, v. g. memoriā, vires, &c. affert, quas senectus adimit.

Partes. Persona, mores.

Adiunctis. Vicinis, appositis.

Aut agitur, &c. Aliquæ res, & actiones in theatro exhibentur, & aguntur, aliquæ narrantur tantum gestæ ab aliis extra scenam. Plus movent illæ, quæ videntur, segniùs quæ audiuntur; non tamen exhibendæ sunt actiones, quædam tetra, atque immanes: sum enim illæ

*Segnius irritant animos demissa per aurem,
 Quàm qua sunt oculis subjecta fidelibus, & quæ
 Ipse sibi tradit spectator, non tamen intus
 Digna geri promes in scenam: multa que tolles
 Ex oculis, quæ mox narret facundia presens.
 Nec pueros coram populo Medea trucidet:
 Aut humana palam coquat extra nefarius Atreus:
 Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
 Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
 Neve minor, neu sit quintæ productior actû
 Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.
 Nec Deus interfit, nisi dignus vindice nodus
 Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.*

digniores, quæ intus, domi,
 clam, & post scenam gerantur.
 Erunt igitur ab aliquo actore
 in ipso theatro disertè, & or-
 natè narrandæ.

Scenis. Theatra, seu illorum
 ornamenta his temporibus fie-
 bant ex arborum ramis, quod
 ista vox, *scena*, sonat: deinde
 ex aulæis, & tabulis confecta
 sunt, denique ex marmore, &c.

Sibi tradit. Videndo; non
 accipit ab aliis, audiendo.

Pueras. Medea filios duos,
 quos ex Jasone suscepit, co-
 ram ipso interfecit. Vide Se-
 nec. in Med. Lib. Epod. Od. 3.

Extra. Viscera. Vide vers. p.
 supra, & Od. 14. lib. 1.

Progne. Quæ cum Ityn fi-
 lium, Tereo marito suo, à quo
 affectam injuriâ sororem suam

Philomelâ cognoverat, co-
 dendum appolisset, in hiru-
 dinem est mutata. Od. 1. li. 4.

Cadmus. Senio confectus in
 draconem mutatus est. Ovid.
 3. metam.

Reponi. Iterum exhiberi,
 quamvis jam spectata fuerit.

Interfit. In scenam induca-
 tur, & per machinam aliquam
 è cælo descendat.

Nisi, &c. Nisi occurrat ali-
 qua actio difficilis quæ solvi,
 & explicari non possit, quin
 vindex, interpretes, & quasi ser-
 vator Deus accedat: qui fa-
 bulam quasi perituram servet,
 vindicet in libertatem, nodo,
 & vinculo soluto.

Quarta. Tres tantum per-
 sonæ loquantur in singulis
 scenis.

*A*ctoris partes chorus, officiumque virile
 defendat: neu quid medios intercinat actus,
 Quod non proposito conducatur, & habeat aptè.
 Ille bonis faveatque, & consilietur amicis,
 Et regat iratos, & amet peccare timentes:
 Ille dapes laudet mensa brevis: ille salubrem
 Iustitiam, legesque, & apertis oia portis:
 Ille regat commissa, Deosque precetur, & oret,
 Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
 Tibia non, ut nunc, oricalcho vincta, tubaque
 Æmula, sed tenuis, simplexque foramine paucò
 Adspirare, & adesse choris erat utilis, atque
 Nondum spissa nimis complere sedilia statum.

Chorus, &c. Chorus locum,
 & partes unius actoris tueatur,
 & obtineat, sit instar personæ
 gravis, honestæ, virilis, & cor-
 data, neque inter actus aliquid
 cinat, quod toti fabulæ non
 appositum sit, quod alienum
 sit ab argumento.

Chorus. Erat hominum mul-
 tudo, virorum, ac mulierum,
 que intererat scenæ, & in ac-
 tionem tragicam se interpo-
 nebat. Locum enim ubi tragæ-
 dia exhibebatur, quam vulgo
 scenâ vocamus, ita tuebant ferè
 Poetæ. Græci in aliqua platea,
 seu vestibulo, vel atrio palatii,
 ubi populus frequens adest.

Bonis faveat. Laudet homi-
 nes probos.

Consilietur. Det Consilium.

Peccare, &c. Viros innocen-
 tes, a peccato abhorrentes.

Brevis. Frugalis, & parca.

Otia. Subaudi amet, laudet:
 pacem commendet, quæ secu-
 ros patentibus urbium portis
 cives præstat.

Tegat. Ne prodatur, ne aper-
 riat arcana sibi credita.

Fortuna. Felix nempe, &
 secunda.

Tibia, &c. Non olim erat
 tibia, ut est nunc, vincta, &
 ornata circulis quibusdam ex
 orichalco factis, non erat inges,
 & tubæ pars, sed tenuis erat, ac
 ejusmodi, ut aspirare, seu ca-
 nere, & juvare chorum poterat,
 audiri que per sedilia, in quibus
 erant spectatores non nimis
 spissi, & frequentes, atque a-
 deò numerari faciles.

Orichalco. Orichalcum est
 æris genus quoddam splendi-
 dum, & auri fulgorè imitans.

Quò sanè populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque, verecundusque coibat.
Postquam cepit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impunè diebus;
Accessit numerisque, modisque licentia major.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus, urbano confusus, turpis honesto?
Sic prisca motumque, & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem.
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps,

Quò. In quem locum, ad
quæ sedilia.

Frugi. Probus.

Coibat. Conveniebat, con-
fluebat.

Victor. Romanus.

Placari, &c. Postquam cœ-
ptum est vino indulgeri, pota-
ri de die liberius, impunè, &
sine legum metu. Geniū Deum
putabant esse vitæ singulorum
hominum præsidem, amantem
voluptatis, & deliciarum, quia
illis maximè fovetur vita; illū
placari, & conciliari vino, &
comestationibus; unde genio
indulgere, est carpere dulcia,
obsequi animo. Epist. i. lib. 2.

Impunè. Aliis enim diebus,
quàm festis, non licebat de die
convivia celebrare, sed tantum
sub vespere.

Numeris. Versibus. Vid. Od.
Lib. i.

Modis. Cantui, Musicæ.

Saperet. Què tenere modis
posset? an se modeste, ac modice-
ter poterat gerere multitudine
constituta ex rusticis, &c.

Motum. Gestus incompofi-
tos, ac lascivos, saltationem

Luxuriam. Ornatum elegan-
tiores, & supervacaneū, sum-
ptus, copiam, & luxum in or-
nandis tibiis, in vestiendis li-
trionibus, &c.

Traxit. Cum longa vese-
quæ syrma dicitur, per pupi-
ta, id est, scenam, & locum
in ea destinatum histrionibus,
vagatus, & spatatus est.

Fidibus, &c. Citharis quo-
que antea gravibus, ac severis
additæ sunt chordæ, ac voces
novæ, ut foramina fuerunt ad-
dita tibiæ.

Et tulit, &c. Facundia, seu
oratio, quæ olim erat modesta
elo-

*Ullumque sagax rerum, & divina futuri
 Scitilegis non discrepuit sententia Delphis.
 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
 Mox etiam agrestes Satyros nudavit, & asper
 Incolumi gravitate jocum tentavit: eo quod
 Illecebris erat, & grata novitate morandus
 Spectator, functusque sacris, & potus, & exlex.
 Verum ita riseros, ita commendare dicaces*

eloquens, jam præceps, & incitata protulit, attulit nova eloquentiam; sonantior, & ambitiosior facta est; sententia, seu morales sermones, qui à choro, & actoribus adhibebantur olim ad res utiles sagaciter explicandas, & futura prospicienda, adeò evasit obscura, & implexa, ut non discrepuerit, ut similis fuerit Delphicis ænigmatis, quibus oracula sorte, id est, in chartis aut tabellis sorte, & fortuito, eductis eduntur, & exponuntur.

Delphis. Delphi urbs Phocidis in Græcia, ubi templum Apollinis celeberrimum.

Carmine, &c. Id est, qui primus scripsit, & invenit tragœdiam. Hircus enim, sive, ut alii volunt, uter factus hircino è corio, vino plenus, erat præmium illorum, qui tragœdias scriberent.

Mox, &c. Non ita multo post inventam tragœdiam, adhibuit ejus inventor inter actus

singulos, & nudavit, seu nudos introduxit satyros, seu ridiculas quasdam personas instar Satyrorum, & aliorum ejusmodi agrestium Deorum compositas cum auriculis, caprinis pedibus, &c. quæ risum moverent, & asperitatem ferri, ac severi carminis exhilararent: ita tamen, ut sua manneret, incolumis, & salva esset tragœdiæ gravitas.

Et asper, &c. Et cum esset ipse asper, id est, ejus carmen, & tragœdia esset seria, & severa, tentavit illi sales, & suavitatem aspergere, &c.

Functus sacris. Defunctus sacrificiis, peractis sacrificiis, quæ post vindemiam fiebant in honorem Bacchi.

Potus. Epulatus, ebrius.

Exlex. Sine lege: erat enim magna in illis diebus festis licentia.

Verum, &c. Tamen ita decebit commendare, laudare, & adhibere istos satyros, qui sunt

*Conveniet Satyros, ita vertere seria ludos;
 Ne, quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros
 Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
 Migret in obscuras humili sermone tabernas,
 Aut dum vitat humum, nubes, & inania captes;
 Effutire leves indigna tragoedia versus,
 Ut festis matrona moveri iussa diebus,
 Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
 Non ego inornata, & dominantia nomina solum,
 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo.
 Nec sic enitar tragico differre colori,
 Ut nihil intersit, Davausne loquatur, & audax*

sunt riores, qui jocos delectantur, & dicaces, id est, qui sales, & faceta convitia spargunt; ita oportebit seria mutare, & vertere jocos, immiscere graviori carmini ludica spectacula, & carmina, ut quicumque heros, vel Deus fuerit in tragoedia introductus, & paulo antè, v. g. in superiori actu conspectus ostro, & auro indutus, idem non misceatur satyris, aut personam ejusmodi ridiculam agat, ac viles opifices, & tabernarios loquendo imitetur: aut, dum humilitatem sermonis vult fugere, nimium se attollat, elato utatur, & ampullato sermone, instar avis, qui supra nubes tollitur, & inania illa, quæ inter cælum, ac terram sunt spatia, captat.

Effutire, &c. Tragoedia in-

digna, quæ versus leves trahat, ac temerè, petulariterque garriat, id est, cujus gravitas abhorret ab versibus jocosis, intererit, versabitur paulum, id est, raro, cum satyris protervis; idque pudibunda, & ut matrona iussa saltare diebus festis, quod cum gravitate quadam facit. Sententia est, raro Satyros in tragoedia esse admiscendos.

Non ego, &c. Porro in his satyris, seu versibus ridiculis componendis non sectabor, nolim à Poëta præcipuè operam poni in adhibendis verbis inornatis, & quibus res obscenæ appellentur nominibus domesticis, id est, propriis: vox enim, *dominans*, Græcè, proprium significat.

Nec sic, &c. Neque tamen in isto Carmine quos Satyros vul-

*Pythias, emuncto lucrata Simone talentum;
 An custos, famulusque Dei Silenus alumni.
 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis
 Speret idem: sudet multum, frustra que laboret
 Ausus idem: tantum series, juncturaque pollet:
 Tantum de medio sumptis accedet honoris.
 Sylvis deducti caveant, me iudice, Fauni,
 Ne velut innati triviis, ac penè forenses,
 Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam,
 Aut immunda crepent, ignominiosa que dicta.
 Offenduntur enim, quibus est equus, & pater, & res:*

vulgò vocant, si adhibebo sermonem à Tragico sermone differentem, & quasi discolorum, ut iam sit sermo actorum omnium, & personarum Comædiæ, & eodem modo in ea loquatur Deus aliquis, v. g. Silenus Bacchi custos, ac Davus, nempe servus comicus, aut Pythias, ancilla comica, quæ talentum dolo abstulerit ab hero suo Simone. Emungere aliquem argento, est locutio Terentiana, pro, auferre, & extorquere per fallaciam. De talenti valore mentio non semel est facta.

Ex noto. Id potius observabo in istis Satyris, & jocis componendis, ut è rebus, & actionibus notis, & vulgaribus fingam aliquid ingeniosè, quod qui audierit, speret, idem se facile facturum, ac si tenter, experieturque, sudaturus sit, atque intellecturus, rem esse spiniosam.

ne difficiliorem.

Tantum, &c. Noti, & vulgaris argumenti è medio sumpti tractatio jocunda, & elegans fiet propter seriem rerum ipsarum, & coagmentationem ingeniosam fabulæ.

Sylvis, &c. Cum agrestes personæ in scenam induentur, velut è sylvis deductæ, caveant ne tanquam urbani scurræ, & in mediis triviis, ac foro nati lasciviant, & exculis versibus, ac politulis juveniliter garriant.

Fauni. Od. 3. lib. 3.

Crepent. Loquantur, ore putido proferant.

Ignominiosa. Contumeliosa. *Quibus est equus, &c.* Equites Romani, nobiles, & locupletes. Patrem habere dicebatur, qui erant parente claro, & nobili, cujus nomen sæpè in publicis monumentis cum filii

Nec si quid fricti ciceris probat, & nucis emptæ

Æquis accipiunt animis, donanturque corona.

Syllaba longa brevi subiecta, vocatur Iambus,

Pes citus unde etiam trimetris accrescere iussit

Nomen Iambeis, cum senos redderet ictus.

Primus ad extremum similis sibi, non ita pridem

Tardior ut paulo, graviorque veniret ad aures,

Spondæos stabiles in iura paterna recepit

Commodus, & patiens: non ut de sede secunda

Cederet, aut quarta socialiter. Hic, & in Acci

filii nomine ponebatur.

Ciceris. Est cicer leguminis genus, quo pauperes vescébantur.

Subiecta. Postposita.

Unde etiam, &c. Eò quòd jambus citus, & celer sit, factum est, ut versus Iambei licet senos ictus reddant, sex pedibus contenti, tamen trimetri nominentur, quasi tres tantum mensuras habeant, & duo pedes Jambi pro una censcantur mensura.

Accrescere. Addi, imponi.

Senos ictus. Cum versus metiebantur Rom. & audiebant eorum pedes, singulos pedum clausu, ictuq; aut micantibus, sonantibusque digitis numerabant.

Primus ad, &c. Olim pes Jambus à prima parte versus, usque ad extremam erat similis sibi, nempe unus, & idem Jambus: totus versus constabat

è meris pedibus Iambis: at nò ita pridem recepit instar benigni, & commodi hospitii iura paterna, in sedes, quas à patre, & inventore suo acceptas tenebat, spondæos stabiles, id est, graviores, non ita citos, nempe, ut plus haberet gravitatis, ut tardius, & lentius pronuntiaretur: non ita tamen admisit spondæum, ut de secunda sede, aut quarta cederet; ut eas socio, & hospiti suo concederet, sed illas sibi retinuit, semper esse debet Jambus in 2. loco, 4. & 6. aliis sedibus, & locis poni potest spondæus.

Stabiliter. Equaliter nixos, ac firmos. Jambus veluti claudus est, & altera syllaba impar, constans nempe brevi, & longâ.

Hic. Pes Jambus.

Acci. Accius, & Ennius veteres Poëtæ Latini, in scriben-

*Nobilibus trimetris apparet rarus, & Ennī
In scenam missos magno cum pondere versus
Aut opera celeris nimium, curaque carentis,
Aut ignorata premit artis crimine turpi.
Non quisvis videret immodulata poemata iudex;
Et data Romanis venia est indigna Poëtis.
Idcircone vager, scribamque licenter? an omnes
Visuros peccata putem mea, tutus & intra*

do fuere negligentiores: unde in eorum trimetris, id est, Iambicis versibus senariis, rari apparent Iambi, plures spondæi, &c.

In scenam, &c. Legitur vulgò nōtos: & est sententia: Iambus rarus, qualis est in Ennio arguit illius versus Iambicos tardiores, & quasi spondæis oneratos, & condemnat eos operæ nimium celeris, id est, ostendit scriptos fuisse nimium festinanter, ac deproperatos, aut ab eo compositos, qui artē poëticam turpiter, & flagitiosè ignoraret. Quidam punctum adhibent post voculam Enni, & legi voluat *missus*; nihil tamen afferunt, cur lectio recepta mutanda videatur, ita sententiam exponunt: versus Iambicus in scenam missus, pronuntiatus in theatro, magno cum pondere, gravitate, & tarditate, quam illi afferunt, videlicet spondæi, frequentiores, premit, & arguit scriptores, &

Poëtas, damnatque turpi crimine, vel ignorantia, quippe qui artē, & versuum leges nescire videantur; vel negligentia, qui operam celeriorē, quam par sit, adhibeant, qui justò citius, & festinātius scribant.

Immodulata. Suis pedibus, modulisque carentia.

Vager. Quod se primum obtulerit, arripiam, leges carminum, & quasi vincula negligam?

An omnes, &c. An ita scribam, ut putem, omnes peccata mea visuros, facilè animadverturos, quid peccem in scribendo; tamen parum curem accuratè scribere, tutum me existimans, ea spe fore, ut eandem mihi veniam concedant, quam aliis ante me Poëtis concesserunt, & eatenus tantum sim cautus, ac diligens in scribendo, quatenus est opus ad obtinendam veniam? qui veniam sperat, debet aliquam adhibere dili-

Spem venia cautus vitavi denique culpam,
 Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
 Nocturna versate manu, versate diurna.
 At nos tri proavi Plautinos & numeros, &
 Laudavere sales: nimium patienter utrumque,
 Ne dicam scultè, mirati: si modo ego, & vos
 Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
 Legitimumque sonum digiris callemus, & aure.
 Ignotum tragica genus invenisse Camæna
 Dicitur, & plaustris vexisse poemata Thespis,
 Quæ canerent, ageremque peruncti fœcibus ora.
 Post hunc personæ, pallæque repertor honestæ
 Æschylus, & modicis intravit pulpita tignis,
 Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.

diligentia: iis enim non ignoscitur, qui omnino vitiose, & negligenter scribunt.

Vitavi, &c. Vbi tamen istas leves pedum versuumque regulas observavero, culpam certè effugiam, non idcirco tamen laudem, & præmium merebor, quæ tantillis rebus non debetur.

Vos, &c. Cræci in pedibus versuum retinendis, & adhibendis salibus longè fuerunt nobis Poëtis religiosiores, & sapientiores, eos legite diu, notateque.

Plautinos. Epist. i. lib. 2.

Utrumque mirati Numeros Plauti, seu versus; ac sales seu jocos illiberales.

Si modo, &c. Si quidem ego, & vos, ô Pliones, scimus seque-

riles facetias ab lepidis honestis, distinguere, & meriti versus, eorumque numeros deprehendere.

Ignotum, &c. Thespis Poëta Græcus dicitur primus invenisse camænam, seu carmen tragicum antea ignotum: Tragœdiæ inventor fuit, & imposuit plaustris rusticos recitantes poemata, & agentes, qui larvæ loco sibi vultum perungebant vindemiæ fœcibus. Lib. i. Epist. i.

Post hunc, &c. Post Thespim, Æschylus Poëta Græcus, invenit, & dedit suis actoribus personam, seu larvam, & pallam, seu longiorem vestem, honestam: idem theatrum extruxit, & tignis imposuit, cothurnos addidit, & grandiora verba.

*Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laudè: sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi, lex est accepta, ubi usque
Turpiter obtinuit sublato jure nocendi.*

Nil intentatum nostri liquère Poëtæ:

Nec minimum mervère decus, vestigia Græcæ

Ausi deserere, & celebrare domestica facta:

Vel qui prætextas, vel qui docuère togatas.

Nec virtute foret, clariſque potentius armis,

Quàm linguâ, Latium, si non effenderet unum

Quemque Poëtarum limæ labor, & mora. Vos ò

Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non

Multa dies, & multa litura cœrcuit, atque

Successit, &c. Post Thespim,
& Ænulum, Poëtæ, omiſſis
tragicis argumentis, contulerunt se ad hominum vitia nominatim, & palam carpenda, & in scenam inducenda. Hoc fecit Comœdia vetus, de qua Vide Satyram 4. lib. I.

In vitium, &c. Vitiosa evaſit licentia dicendi, & in maledicendi consuetudinem delapſa est, tanta cura procacitate, & violentia, ut eam compriandam eſſe legibus, homines putaverint. Lata lex, & accepta est, ademptum jus illud maledicendi, & nocendi alienæ famæ, quod cum præcipuè faceret Chorus, filere juſſus est, ſublatus est.

Nil, &c. Poëtæ Latini verſati ſunt in Comœdia pariter, & Tragedia,

Vestigia, &c. Poſtquam imitari Græcos deſièrunt, & omiſſis argumentis, quæ ab illis erant tractata, Romanas res celebrare verſibus cœperunt.

Prætextas. Latinas Fabulas, & Tragedias, in quibus agunt nobiles perſonæ, & hæroicæ: prætexta enim veſtis erat nobilium puerorum, & Magiſtratum Romanorum: Toga, veſtis plebis, & communis. Unde Fabula Togata Romanam Comœdiam hîc videtur ſignificare.

Docuère. Egère, ſcripſère.

Virtute. Bellicâ.

Limæ. Limandi carminis, & poliendi.

Pompilius ſanguis. O Piſones, qui originem ducitis à Numa Pompilio.

Cœrcuit. Emendavit, correxit.

Per-

*Perfectum decies non castigavit ad unguem;
 Ingenium misera quia fortunatius arte
 Credidit, & excludit sanos Helicone Poëtas
 Democritus, bona pars non unguis ponere curat;
 Non barbam: secreta petit loca, balnea vitat.
 Nanciscetur enim pretium nomenque Poëta,
 Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
 Torfori Licino commiserit: o ego laus,
 Qui purgo bilem sub veini temporis horam!*

Ad unguem, &c. Id est, eo usque donec unguis perfectus; sive artificis perfecti, in eo nihil vitii deprehenderit. Ducitur methaphora hæc à marmorariis, qui in poliendis, & iungendis marmoribus ungue superinducto probant opus, & explorant, num junctura sint probe commissa, num politum rectè marmor sit. Legit Lambrinus: *perfectum ad unguem, sive præfectum*. Homines elegantes, & polituli unguis diligenter præsecant: quod ad opus diligenter elaboratum transfertur. Sat. 5. lib. 1.

Ingenium. Quia dixit Democritus, Poëtas ingenio magis, quàm arte fieri, & valere, & negat, eos Poëtas esse satis bonos, qui non tantisper insaniant: hinc fit, ut magna pars vatum, tanquam si essent insani, barbam non tondeant, non fecent unguis, fugiant hominum consortia. Nimirum ite

vates Triobolaris nomē egrēgiū Poëtæ se consecuturū sperat, si suū caput stultū, & nullo purgandū satis elloboro, non committat tondendū Licino (erat ille Torfotissianus Romæ.)

Misera. Ars enim suis præceptis homines vexat, & constringit.

Helicone. Mons Bœotia: fuit in Græcia, musis sacer.

Democritus. Philosophus Græcus, & Abdere natus, qui omnia solebat ridere, ut omnia deslebat Heraclitus, alter Philosophus. Epist. 12. lib. 1.

Anticyris. Anticyra est insula in mari Ægæo notissima, ibi frequens nascebatur Elloborum, quo purgantur furiosi, & insani. Strabo duas eo nomine insulas fuisse tradit; aliam etiam plures.

O ego, laus. Næ ego sum parum prudens, qui appetente vere purger, ut bilem excu-

*Nisi alius faceret meliora poemata: verum
 Nisi tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
 Reddere quæ ferrum valet, exfors ipsa secandi.
 Munus, & officium nil scribens ipse docebo,
 Unde parentur opes: quid alat, formetque Poëtam:
 Quid deceat, quid non, quod virtus, quod ferat error.
 Scribendi rectè sapere est & principium & fons.
 Rem tibi Socratica poterunt ostendere chartæ,
 Verbaque provisam rem non invita sequentur.
 Qui didicit, patria quid debeat & quid amicis,
 Quo sit amore parens, quo frater amandus, & hospes;
 Quod sit conscripti, quod iudicis officium: quæ
 Partes in bellum missi ducis; ille profectò
 Reddere persona scit convenientia cuique.
 Respicere exemplar vitæ, morumque jubebo*

quam nisi purgarem, & ejicerem, possem faciliè insanus, atque adeò præstantissimus Poëta existimari, quamquam nolim hanc præclaram appellationem emere detrimento valetudinis: non emò tanti Poëtam esse: si Poëta non sum igitur, dabo certè præcepta Poëtis idonea; instar cotis, quæ acuit ferrum, licèt secare ipsa non possit.

Opes. Facultas, & copia scribendi.

Sapere. Sapientia, mens recta, & sapiens, fons est, & principium benè scribendi.

Rem. Præcepta morum, sententias, suppeditabit philosophia.

Socratica, Od. 15. lib. 3.

Verbaque, &c. Vbi materiam scribendi rectè provisam, & comparatam habueris, verba ipsa, & locutiones offerent se spontè.

Conscripti. Senatoris: vocati sunt Senatores, Patres conscripti, jam inde à Bruto, qui post ejectum Tarquinium, auxit numerum Senatorum, & alios centum ascripsit ad ducentos, è quibus jam constabat Senatus.

Respicere, &c. Præcipio. & lud in primis, ut Poëta imitetur accuratè mores, & vitam hominum quotidianam, ac proinde illam respiciat, & cognoscere studeat, & hinc proprias rerum voces sumat, quibus utatur in scribendo.

Doctum imitatore[m], & veras hinc ducere voc[es].
 Interdum speciosa locis, morataque rectè
 Fabula, nullius Veneris, sine pondere, & arte,
 Valdius oblectat populum, meliusque moratur,
 Quàm versus inopes rerum, nugæque canora.
 Grajis ingenium, Grajis dedit ore rotundo
 Musa loqui, præter laudem, nullius avaris.
 Romani pueri longis rationibus assent
 Discunt in partes centum diducere, dicat
 Filius Albani, si de quincunce remota est
 Uncia, quid superat? poteras dixisse, triens; Eul
 Rem poteris servare tuam. Redit uncia: quid sit?
 Semis. Ad hac animos arugo, & cura peculi

Interdum. Sæpe fabula festivis joci ornata, & mores hominum rectè pingens, imitansque, quamquam sit sine ulla venere; id est, elegantia, sine pondere; id est, careat sonantibus, & numerolis versibus, &c.

Rotundo, &c. Ornate loqui, eleganter: oratio numerosa, & bene tornata rotunda dicitur, quia figura rotunda, est omnium perfectissima, ac maxime volubilis.

Avaris. Cupidis. Ea causa, inquit, quare tantam in dicendo gloriâ affecti sint Græci, quia non erat avari pecuniæ, ut Romani, sed laudis, & famæ.

Longis rationibus. Implexis supputationibus.

Albani. Cujusdam sceneratoris.

Quincunce. De quinq[ue] uncis. *Superat.* Superest, remanet. *Poteras dixisse.* Hoc dicit Albani filius. Me interrogas, ait ille: at poteras tu ipse dixisse, superesse trientem, id est, tertiâ partem assis, uncias quatuor. *Eul.* Hoc ille dicit, qui filium Albani interrogasse fingebatur. Estq[ue] Græca vocula, significans belle, euge, præclare dicis.

Rem. Opes.

Redit. Addatur quincunci.

Semis. Sex uncia, media pars assis.

Ærugo. Proprie est vitium, & rubigo æris: Avaritia hæc significatur.

Peculi. Pecuniæ. Est proprie peculium pecunia quædã proprio labore parva, præsertim a servo, vel filiofamilias.

*Cum semel imbuerit; speramus carmina fingi
 Posse linenda cedro, & laevi servanda cupresso?
 Aut prodesse volunt, aut delectare Poëta:
 Aut simul, & jucunda, & idonea dicere vita.
 Quidquid præcipies, esto brevis, ut citò dicta
 Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
 Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis causâ sint proxima veris.
 Nec quodcumque volet, poscat sibi fabula credi:
 Non prænse Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
 Centuria seniorum agitant expertia frugis:
 Celsi prætereunt austera poemata Rhamnes.*

*dro. Cedri succus, & oleū
 cari arcet: cupressus blattas,
 & n. ps.*

Manat. Effluit, excidit, res inuiles è memoria obruta, & illis plena, elabuntur.

Ficta, &c. Quæ delectationis causâ finguntur, debent esse vero similia, neq; fabulæ; seu Poëta petere debet à spectatore, ut credat sibi dicenti, quodcumque libuerit, quamlibet sit incredibile, neque debet extrahere, seu fingere extractum ex alvo Lamiæ vivū puerum, quæ ipsa devoraverit, & quo prænse fuerit. Erant Lamiæ monstra quædam, mulierum specie, quæ pueros blanditiis allectos vorare credebantur.

Centuria. Sensus est. Senes improbant carmina inutilia, non morata: at juvenes, Equites trofili, & elegantes, asper-

natur gravia, & severa. Vtrisque; satisfaciet, ac juvenū, & seniorum suffragiis, punctisque; bonus ille habebitur Poëta, qui dulcia, & utilia faciat poemata, qui delectaverit lectorem, & docuerit.

Seniorum. Servius Tullius populum Romanū in sex classes distribuit, ita ut prima classis ditissimos contineret: secunda minùs divites, itemque tertia, & aliæ deinceps. Singulæ classes multas continebant ceteras: unaquæque verò centuria bifariam dividebatur in senes, & juvenes.

Rhamnes. Romulus populum in tres divisit tribus. Qui erant in prima, quique ferme omnes merebāt equo, vocabantur Rhamnes; qui in secunda Tatien-
 ses, qui in tertia Luceres. Numerus trium, aucta rep. ex-

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando, pariterque monendo.
 Hic meret æra liber Sosis, hic & mare transit,
 Et longum noto scriptori prorogat ævum.
 Sunt deiicta tamen, quibus ignovisse velimus:
 Nam neq; chorda sonu reddit, quæ vult manus, & mens;
 Poscentique gravem persapè remittit acutum.
 Nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.
 Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
 Aut humana parum cavit natura. Quid ergo?
 Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
 Quamvis est monitus, veniã caret, & citharædus
 Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.
 Sic mihi, qui multum cessat, fit Charilus ille,

crevit ad 35. Epist. 13. lib. 1.

Punctum. Judices olim suffragia sua notabant punctis in tabella scriptis: itaque ferre omne punctum, est, omnibus suffragiis probari: auferre, promereri omnium approbationem.

Meret, &c. Talis liber promeretur æra, pecuniam, Sosis (erant illi Bibliopole insignes) illos ditat.

Velimus. Oportet, æquum est.

Minabitur. Promittet. Non super feriet arcus signum in quod sagitta dirigetur: aliquando aberrabit.

Quid ergo? Quænam ergo servanda est in eo regula?

Ut scriptor, &c. Quemadmodum non ignoscimus Librario scriptoris, id est, illi qui ma-

nu libros describit, si semper eadem in re peccat, licet monitus, &c. Sic Poëta, qui multum cessat, id est, peccat, negligentior est, mihi fit Charilius, a me comparatur Charilo illi malo Poëtæ, quem miror, si quid bis, terve commodè scribat: ego idem tamen indignè, & ægrè fero, quodcumque Homerus dormitat, labitur, & errat. Vix enim summo Poëtæ videtur id condonandum, nisi quis illum fortè ob longitudinem operis excuset.

Charilus. Epist. 1. lib. 2. Poëta malus, cui nummum aureum dabat Alexander, si bonum scripssset versum: colaphum, si malum: colaphis enectus periisse ferat.

*Quem bis, terque bonum cum risu miror, & idem
 Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
 Verum opere in longo fas est obrepere somnum.
 Ut pictura, poësis erit: quæ, si propius stes,
 Te capiat magis, & quadam se longius abstes.
 Hæc amat obscurum: volet hæc sub luce videri,
 Judicis argutum quæ non formidat acumen.
 Hæc placuit semel: hæc decies repetita placebit.
 O major juvenum, quamvis & voce paterna
 Fingeris ad rectum, & per te sapis, hoc tibi dictum
 Tolle memor: certis medium, & tolerabile rebus
 Rectè concedi. Consultus juris, & actor
 Caussarum mediocris, abest virtute disert
 Messala, nec scit quantum Cassellius Aulus:
 Sed tamen in pretio est. Mediocribus esse Poëtis
 Non homines, non Dî, non concessere columnæ.
 Ut gratas intermensas symphonia discors.
 Et crassum unguentum, & Sardo cum melle papaver*

Ut pictura, &c. Est similis
 picturæ poësis, alia eminens,
 alia cominus placet.

O major. O Pisonum ætate
 provector.

Ad rectum. Ad perfectam
 poëticæ laudem informaris.

Tolle. Tene memoriâ hoc
 præceptum.

Certis, &c. In quibusdam
 artibus mediocritatē tolerari.

Abest, &c. Ab eloquentia
 Messalæ Oratoris ea tempesta-
 te disertissimi longè abest, di-
 stat. De Messala mentio fit Sat.
 6. lib. 1.

Aulus. Aulus Cassellius Ju-

ris Consultus doctissimus.

Dî. Appollo, Musæ.

Columnæ. Librariorum pilæ,
 ad quas librorū venaliū nomi-
 na prostabant: Bibliopolæ por-
 rò non faciliè poëma vendunt,
 nisi perfectum sit, primæ notæ.

Discors. Malè concinens.

Crassum. Obtusi, & mali o-
 doris, pingue, & adipatum:
 caput ungebant sibi convivæ
 unguento subtili, aquæ instar
 rosacæ.

Sardo. Amaro: quia erant in
 Sardinia herbæ amarissimæ,
 unde apes mel conficiebant
 asperum, & amarum.

Offendunt, poterat duci quia cana sine istis;
 Sic animis natum, inventumque poema juvândis,
 Si paulum à summo discessit, vergit ad imum.
 Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
 Indoctusque pilæ, discive, trochive, quiescit,
 Ne spissa visum tollant impune corona,
 Qui nescit, versus tamen audet fingere. Quid ni?
 Liber, & ingenuus præsertim census equestrem
 Summam nummorum, vitioque remotus ab omni,
 Tu nihil invita dices, faciesve Minerva:
 Id tibi iudicium est, ea mens. Si quid tamen olim
 Scripseris, in Metu descendat iudicis aures,
 Et patris, & nostras, nonumque prematur in annum.

Duci. Produci, grata esse.

Juvandis. Delectandis.

Summo. Perfecto.

Imum. Deterrimum: poema nisi summum sit, sit imum; nisi fuerit eximium, sordebit, ac repet.

Campestribus armis. Disco, v.g. hasta, &c. quibus in campo Martio se juvenes Romani exercebant. Od. 7, lib. 1.

Corona. Spectatores densi, in orbem, & coronam circumstantes.

Quid ni? Est objectio. Cur ego, inquiet aliquis imperitus, versus non faciam, præsertim cum sim liber, ingenuus, id est, ortus è liberis parentibus, & census, id est, compertus in censu, & censorum lustratione habere summam equestrem, quæ in eo requiritur, scilicet

qui Eques Rom. esse velit, tertium 400. Vid. Epist. 1, lib. 1.

Tu nihil, &c. Respondit est. Alii sapè licere sibi putet scribere, modo sint liberi, ingenui, probi; at tu hoc satis esse ne crede; opus est ad id quoque genio quodam peculiari, faveat oportet Minerva præses artium, qua invita, tibi sum auctor, nihil ut facias, & moliaris.

Id tibi, &c. Scio te satis esse consultum, ut id faciendum, tibi putes, quod suadeo: qua es mente, & prudentia, id facies: tamen si quid scripseris, fac illud audiat, expendatque, tanquam iudex, Merius: erat is Criticus emunctæ naris. Sat. 10. lib. 1.

Prematur. Supprimatur; domi tuæ, in musæo tuo lateat: donec intus positæ erunt chartæ.

Membranis intus positis delere licebit

Quod non edideris: Nescit vox missa revertis

Silvestres homines sacer interpretisque Deorum

Cadibus, & victa fædo deterruit Orpheus,

Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones.

Dictus, & Amphion Thebana conditor arcis

Saxa movere sono testudinis, & prece blanda

Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam.

Publica privatis secernere, sacra profanis:

Concubitu prohibere vago. dare jura maritis:

Oppida moliri, leges incidere ligno.

Sic honor, & nomen divinis vatibus, atque,

Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,

Tyrtausque mares animos in Martia bella

Versibus exacuit. Dicta per carmina sortes,

Et vita monstrata via est, & gratia Regum

chartæ, poteris delere quod videbitur.

Edideris. Vulgaveris, in lucem edideris.

Vox missa. Carmen editum.

Silvestres. Feros, in sylvis degentes, nondum extructis urbibus.

Fædo. Glandibus constante, &c.

Deterruit. Abduxit.

Dictus, & &c. Narrant quoque, Amphionem extruxisse Thebas saxis, lyrâ motis, ita ut aliis alia se sponte superponerent: fuit ille Jovis, & Antiope filius, vates, & Musicus præstantissimus. Od. 8. lib. 3. Epist. 18. lib. 1.

Sapientia, &c. In eo consi-

tebat omnis olim Philosophia, nempe in dividendis bonis privati cujusque a communibus, & publicis, in prohibendis adulteriis, &c. hoc autem vates factitabant, unde erant in pretio, quasi homines divini, & sapientes.

Incidere. Insculpere, inarare.

Tyrtaus. Fuit Poëta Atheniensis, luscus, & claudus, qui dux Lacedæmonis bellū cōtra Messenios gerentibus oraculo datus, ita suis versibus militum animos accēdit, ut insignem de hoste victoriam retulerint.

Mares. Viriles, generosos.

Sortes. Oracula versibus ab Apolline reddita fuere.

Via, &c. Moralis Philosophiæ

*Pieris tentata modis, ludusque repertus,
 Et longorum operum finis; ne fortè pudori
 Sit tici Musa lyra solers, & cantor Apollo.
 Natura feret laudabile carmen, an arte,
 Quasitum est. Ego nec studium sine divite vena;
 Nec rude quid profit video ingenium: alterius sit
 Altera poscit opem res, & conjurat amicè.
 Qui studet optatam cursu contingere metam,
 Multa tulit, fecitque puer, sudavit, & alfit:*

phiz præcepta verbis con-
 scripta sunt.

Pieris. Od. 2. lib. 4.

Tentata. Quasita, collecta.

Finis. Reperta fuit oblecta-
 tio post longos labores, festos
 animos Poetico ludo, comœ-
 diis, canilenisque recreando.

Ne fortè, &c. Horatius te-
 sum, o Pilo, major duorum
 fratrum, ut in poëticam incū-
 beres, & carmina tua diligen-
 ter recognosceres, hæc subjeci,
 unde cognosceres poëseos di-
 gnitatem, ac ne te puderet ar-
 tis tam præclaræ, cui præfunt
 Musa, & ipse Apollo. Musam
 autem solertem lyraë dixit, id
 est, peritam, potentem.

Quasitum est. Hac agitata est
 in peritos controversia, num
 prius ad bonum carmen facien-
 dum valeret ars, quàm natura.

Vena. Ingenio benigno, &
 locuplete. Translatio ducitur
 vel à fontium venis, vel à venis
 metallicis.

Alterius. Naturæ ars, artis
 natura opem postulat.

Conjurat. Conspirat ad bo-
 num Poëtam efficiendum.

Qui studet, &c. Qui in ju-
 dis Olympicis cupit alio ar-
 su vincere, & ad metam pri-
 mus pervenire, is cùm adhuc
 esset puer, multa tulit, &c. Ti-
 bicen adhibitus ad canendas
 laudes heroum in Pythiis, id
 est, ludis celebratis in honorẽ
 Apollinis Pythi (sic dicti quòd
 serpentem Pythonem occidisset)
 didicit prius canere sub
 severo cytharado: nos nullum
 in perdiscenda poëtica laborẽ
 ponimus: satis est, ut quis Poë-
 ta sit, si dicat: ego poëmata
 mira facio, in ultimis Poëtis
 numerari nolo, ac velut in ex-
 tremo studio relinqui aliis
 præcedentibus: pudet me fate-
 ri nescire quod revera nescio;
 palam, & apertè profiteri me
 nescire poëticam quã ignoro,
 quia nunquam appuli animũ
 ad

*Abstinet Venere, & vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum,
Nunc satis est dixisse: ego mira poemata pango.
Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui est,
Et, quod non didici, sanè nescire fateri.
Ut praco ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire Poëta,
Dives agris, dives positus in fœnore nummis.
Si verò est, unctum qui rectè ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor, si sciet inter.
Noscere mendacem, verumque beatus amicum
Tu sēs donaris, seu quid donare velis cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Latitia: clamabit enim: Pulchrè, benè, rectè:
Pallefcet super his: etiam stillabit amicis*

ad eam perdiscendam.

Pythia. De istis ludis vide Ovid. lib. i. Metamorph. Præterea Pythia vocabantur quædam cantica in choris comœdiarum usitata.

Occupet, &c. Proverbium quoddam à pueris ductum, qui scabiem ei imprecantur, qui ultimus ad metam pervenerit.

Ut praco, &c. Ordo est: Poëta dives agris, & nummis fœnori datis, jubet ad se venire domū suam assentatores, quibus laudet, venditetq; sua carmina, lucro, & præmio illis, id si faciant, proposito: ut præco evocat populum ad auctionem, & ad emendas cum lucro merces.

Si verò est, &c. Sin autem est ille Poëta satis dives, & liberalis, ut lauto convivio possit illos assentatores excipere, eadem se offerre pro paupere, cujus pauperis levis, & suspecta est fides, &c. mirabor si possit mendacem adulatorem ab vero amico distinguere.

Donaris. Si quid muneris dederis alicui, aut dare volueris.

Ad versus, &c. Ad audientes versus à te compositos.

Plenum, &c. Ob munus à te acceptum.

Pallefcet, &c. Ad hæc carmina tua rapi se in admirationem finger, & pœnè a sensibus abduci, quo tēpore pallet vultus, &c.

Ex

Ex oculis rorem saliet, tundet pede terram
 Ut, qui conducti plorant in funere, dicunt,
 Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere culiculis,
 Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
 An sit amicitia dignus. Si carmina condas,
 Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
 Quintilio si quid recitares: Corrige, sodes,
 Hoc, aiebat, & hoc: melius te posse negares
 Bis, terque expertum frustra: delere jubebat,
 Et male tornatos incudi reddere versus.
 Si defendere delictum, quam vertere, malles,
 Nullum ultra verbum, aut operam sumebat inanem:
 Quin sine rivali teque, & tua solus amares.
 Vir bonus, & prudens versus reprehendet inertes:
 Culpabit duros, incomptis allinet atrum

Rorem. Lacrymulas præ gaudio.

Tundet, &c. Exiliet, saltabit.

Conducti. Romani habebant certos homines in funeribus, qui prætorio plorarent, & gemitus miserabiles ederent, maxime mulieres, quas præficas appellabant.

Dolentibus, &c. Quam qui verè dolent.

Derisor. Assentator.

Movetur. Laudat, probat.

Urgere, &c. Multis cyathis, seu poculis invitare, & quasi tormentum, seu quæstionem illis adhibere, quos velint scire an sint amicitia suâ digni: quippe cum vino maduerint,

facile eorum deregant indolè, ebrius enim celare nihil solet; deberet Poëta hoc idem facere, & omnibus modis explorare illos, quos suorum carminum iudices adhibet, ac censores, ne adulator aliquis latens quasi sub vulpina pelle ipsum falleret.

Quintilio. Erat ille Quintilius Varus Poëta eximius, & censor sincerus: ejus mortem deslet lib. 1. Od. 20.

Sodes. Oro te, amabò.

Posse. Scribere.

Defendere. Excusare.

Rivali. Æmulo. Nemo enim reperitur, qui deformes, & male tornatos versus amet.

*Transverso calamo signum: ambitiosa recidet
 Ornamenta: parùm claris lucem dare roget;
 Arguet ambigüe dictum: mutanda notabit;
 Fiet Aristarchus: nec dicet, cur ego amicum
 Offendam in nugis: hæ nuga seria ducent
 In mala, derisum semel, exceptumque sinistrè.
 Ut mala quem scabies, aut morbus regius urget,
 Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
 Vesanium tetigisse timent, fugiuntque poëtam,
 Qui sapiunt: agitant pueri, incantique sequuntur.
 Hic, dum sublimes versus ructatur, & errat,
 Si veluti merulis intentus decedit anceps*

Signum. Litræ,

Ambitiosa. Plus pompæ, ac splendoris, quàm rei, & veritatis habentia.

Aristarchus. Fuit Grammaticus clarissimus, & acerrimus, qui in eo maximè operam posuit, ut germanos Homeri versus à spuris, qui in ejus opera irreperunt, distingueret.

Nec dicet, &c. Non castigabit Poëtam lenius, aut illius delicta dissimulabit, ne amicum offendant in nugis: hæ enim delicta non sunt adeò levia, & in vera mala Poëtam deceptum ducent, dum ejus cacoethes scribendi fovebunt, & ipsum risui omnium, cavillisque exponent,

Ut mala, &c. Ordo est. Omnes qui sapiunt, fugiunt vesanium Poëtam, ut illum, non secus atque illum, quem sca-

bies inquinat.

Morbus regius. Icterus vocant, live auruginem: eo facies, ob flavam bilem abundantem, fit tota crocea, instar auris, quod metallum regium est, tum regificis epulis, & lauto victu curari soletur.

Fanaticus. Vocabantur fanatici, qui a Diana, seu Luna percussi, credebantur dementiâ, quæ illos huc illuc errantes ageret, & vagos: dicebantur ab Luna, Lunatici; fanatici verò, ab fanis seu templis, quorum in foribus vulgò stabant, aut stipeam ab hominibus petitori, aut Diis supplicaturi.

Hic. Poëta vesanus.

Dum sublimes, &c. Dum versus judicio suo egregios, & sublimes, quia sublato in cœli vultu, erecto capite, buccis tumidis

*In puteum, foveamque: licet, succurrite, longum
 Clamet, Io cives; non sit, qui tollere curet.
 Si quis curet opem ferre, & dimittere funem;
 Quî scis, an prudens huc se dejecerit, atque
 Servari nolit? dicam, Siculique Poëta
 Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
 Infilii. Sit jus, liceatque perire Poëtis.
 Invitum qui servat, idem facit occidenti.
 Nec semel hoc fecit: nec, si retractus erit, jam
 Fiet homo, & ponet famosa mortis amorem.
 Nec satis apparet, cur versus facit: utrum
 Minxerit in patrios cineres, an triste bidental*

midis crepat illos, ac fundit, errans temerè huc illuc, si decidit in puteum, vel foveam, ut auceps merulis capendis intentus, licet longum, id est, diu, clamet, Io cives, mihi succurrite, erigite me: non sit, id est, non reperietur, neminè videas, qui velit eum è puteo, vel fovea tollere. Ac si quis demittat funem, ut eum inde tollat, ego dicam illi: quî scis an sciens, volensque in puteum ceciderit, addamque quo pacto interièrit Empedocles Poëta. Agrigentinus in Sicilia, qui è in Ætnæ ignes præcipitem dejecit, frigidus, id est, mentis compos, non furore, aut irâ æstuans, sua sponte, ut immortalis, ac Deus nimirum crederetur. Epist. 12. lib. 1.

Idem, &c. Idem facit atque

ille, qui eum occideret. Hæc nihilus.

Hoc fecit. Ille Poëta dejecit se in foveam.

Homo. Fiet sanior, & cautiôr.

Famosa. Ex qua sibi, ut Empedocles, gloriam, & immortalitatem quærit.

Nec satis. Horatius aliam rationem affert, cur ei succurrendum non sit: quia sortè ille Poëticus furor in pœnam scelerum ipsi est immissus, v. gr. quòd paternum sepulchrum, & cineres dissipaverit, ac violaverit, quòd bidental calcârit: est autem bidental locus ictus fulmine, qui apud veteres Rom. erat religiosus, sacerque fiebat, arâ extructâ, & peracto sacrificio ex ovibus bidentibus, unde nomen ductum: eum

*Moverit incestus; certè furit ac velut ursus,
 Objectos cavea valuit si frangere clathros,
 Indoctum, doctumque fugat recitator acerbus.
 Quem verò arripuit, tenet, occiditque legendo;
 Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.*

Porro locum neas erat ingre-
 di, vel calcare.

Incestus. Impius, flagitiosus,
 non castus. Caïta autem voca-
 bantur omnia, pia, & sancta,
 quòd pars sanctitatis magna sit
 castimonia.

Cavea clathros. Cancellos,
 & ferra domunculæ, qua in-
 cluduntur.

Arripuit. Veluti per vim ad
 se recitantem audiendum, re-
 pulit.

Hirudo. Sanguifuga, pisci-
 culus instar serpentis exigui,
 qui nantium corpora invadit,
 & cuti se applicans sanguinem
 ita sugit, ut non mittat, seu
 dimittat cutem, excidatque
 antè, quàm plenus sangui-
 ne sit: adhibetur ægrotis ad
 vitiosum sanguinem expri-
 mendum: illi similem esse ait
 Horatius importunum Poë-
 tam.

FINIS.

INDEX

ALPHABETICVS.

SATYRARVM,

ET EPISTOLARVM.

A <i>Lbi noſtrorum.</i> <i>Ambubajaram.</i>	A	Lib. 1. Epist. 4. pag. 488. 1. Satyr. 2. 311.
C <i>Elſo gaudere.</i> <i>Cum tot ſuſtineas.</i>	C	Lib. 1. Epist. 8. p. 107. 2. 1. 558.
E <i>Greſſum magna.</i> <i>Eupolis, atque.</i>	E	Lib. 1. Satyr. 5. p. 336. 1. 4. 325.
F <i>Lore, bono.</i> <i>Fructibus Agrippa.</i>	F	Lib. 2. Epist. 2. p. 180. 1. 12. 517.
H <i>Ocerat in votis.</i> <i>Hoc quoque, Tireſia.</i> <i>Humano capiti.</i>	H	Lib. 2. Satyr. 6. p. 445. 2. 5. 437. Ars Poët. 598.
J <i>Amdudum auſculto.</i> <i>Ibam fortè viâ.</i> <i>Juli Flore.</i>	I J	Lib. 2. Satyr. 7. p. 454. 1 9. 364. 1. Epist. 3. 588.
N <i>Empe incompoſito.</i> <i>Ne percuncteris.</i> <i>Nil admirari.</i> <i>Non quia, Macenas.</i>	N	Lib. 1. Satyr. 10. p. 371. 1. Epist. 16. 530. 1. 6. 493. 1. Satyr. 6. 345.

Olim

INDEX ALPHABETICVS.

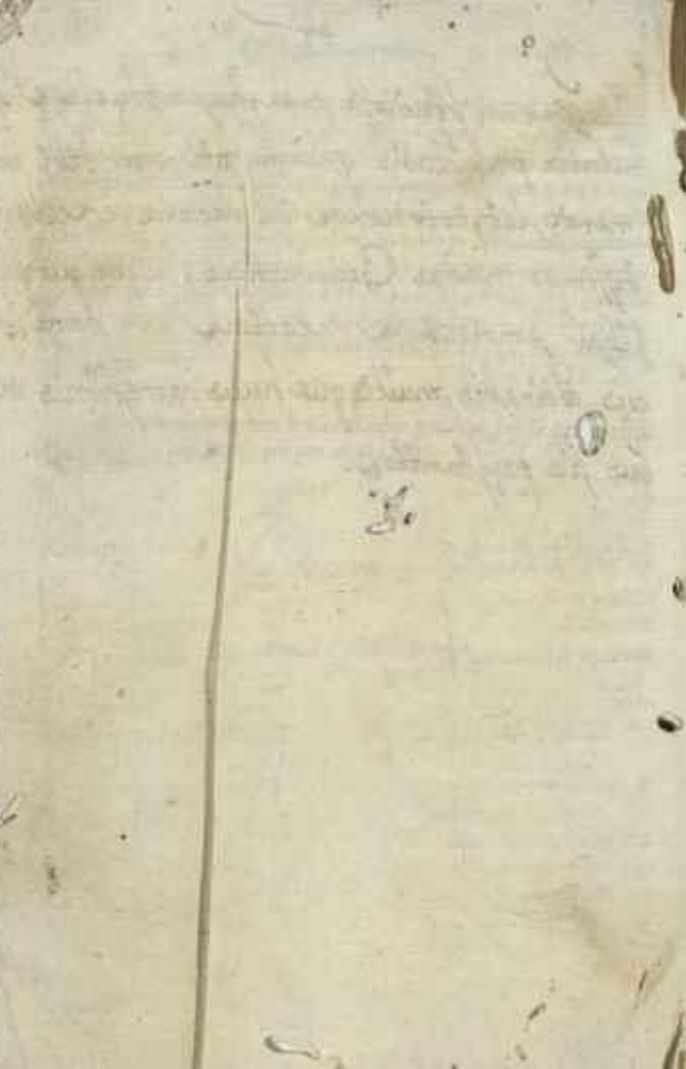
O <i>Lim truncus eram.</i>	Lib. 1. Satyr. 8. p. 360.
<i>Omnibus hoc vitium.</i>	1. 3. 314.
P <i>Prima dicte mihi.</i>	Lib. 1. Epist. 1. p. 463.
<i>Prisco si credis.</i>	1. 19. 550.
<i>Proscripti Regis.</i>	1. Satyr. 7. 356.
Q <i>Va virtus, &c.</i>	Lib. 2. Satyr. 2. p. 389.
<i>Qua sit hyems.</i>	1. Epist. 15. 520.
<i>Quamuis, Scrova.</i>	1. 17. 536.
<i>Quid, Mecenas.</i>	1. Satyr. 1. 302.
<i>Quinque dies.</i>	1. Epist. 7. 499.
<i>Quid tibi visa Chios.</i>	1. 11. 514.
S <i>Eptimius, Claudii.</i>	Lib. 1. Epist. 9. p. 509.
<i>Si potes Archaicis.</i>	1. 5. 490.
<i>Si benè te novi.</i>	1. 18. 542.
<i>Sic rarò scribis.</i>	2. Satyr. 3. 401.
<i>Sunt quibus in Satyrâ.</i>	2. 1. 381.
T <i>Rojani belli.</i>	Lib. 1. Epist. 2. p. 479.
V <i>Ertumnum.</i>	Lib. 1. Epist. 20. p. 555.
<i>Villice, Sylvarum.</i>	1. 14. 523.
<i>Unde, & quod Catius.</i>	2. Satyr. 4. 428.
<i>Urbis amatorem.</i>	1. Epist. 10. 510.
<i>Ut Nasidieni.</i>	2. Satyr. 3. 461.
<i>Ut proficiscentem.</i>	1. Epist. 13. 521.

Paginâ 8. columnâ 1. lineâ 3 *perietant* corrigatur, *perierant*;
 p. 19. versu 6. *Degnè*, cor. *Dignè*. p. 22 v. 6. *tam*, cor.
tamen. p. 37. v. 3. *fancius*, cor. *facius*. p. 46. v. 3. *metuentar*.
 cor. *me tuentur*. p. 88. col. 1. l. 2. *solidum*, cor. *folium*. p. 151. v. 7.
calores, cor. *colores*. p. 199. v. 13. *cuit*, cor. *cui*. p. 253. in titulo 11
 2. *ruslicam*, cor. *rusticam*. p. 260. c. 1. l. 17. *uicti*. cor. *uincti*. p.
 337. v. 11. *mula*. cor. *mula*. p. 384. c. 1. l. 1. *meliores*. cor. *melioris*.
 p. 393. v. 3. *Tufci*, cor. *Tusci*. p. 431. c. 2. l. 3. *paculi*, cor. *patuli*.
 p. 435. v. 4. *Tractat vit*, cor. *Tractavit*. p. 447. v. 1. *libentinus*,
 cor. *libentiùs*. p. 463. v. 4. *foret* cor. *fortè*. p. 475. v. 11. *diligiti*,
 cor. *diligit*.

Alia quedam errata leuiora lector prudens facile pe. cor-
 riget, v.g. sic pro sic, al ero pro altero, &c.

Time Deum. cum hanc
superias auctorem.

Lectorem, studiose puer, huius preclare lati-
nitatis puritatis quam optamam tibi com-
mendo, ut, toto corde illi vacans, excellen-
tissimus evadas Grammaticus; huius quoque
libri sempiterna vacatio esse patet lyri-
cis stinebis, multa que huius professionis vati-
bus fieri possunt.

5.

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...